ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 1 Décembre 1951 Շաբաթ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6625-Նոր շրջան թիւ 2036

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԷՆ ՑԱՆԳԻԼ

Քաղաքական եւ դիւանագիտական կարեւոր դէպքեր եւ խորհրդաժողովներ տեղի կ'ունենան վերջին շաբաթներս Եւրոպայի մէջ: Մանրամասնութիւնները կ'իմանանք օրը.օրին:

Ըստ երեւոյթին ամէնքն ալ մէկ նպատակի կը ձգտին — փրկել աշխարհը այն անստոյգ ու ձգտեալ վիճակէն, ուր կը տապլտկին մարդկային բազմամիլիոն ընտանիքներ:

Վերջապէս գտնել ելք մը՝ տնտեսական եւ արդիւնաբերական՝ եւ համադրելով զանոնք ըստեղծել համագործակցութեան գետին մը: Մեղմել մարդկային թշուառութիւնները՝ համաձայն ազատութեան եւ հաւասարութեան սկզբունքներուն:

Փարատել անվստահութեան մթնոլորտը, որ կը տիրէ աՀա տարիներէ ի վեր: Վանել Հաւանական պատերազմի մը ուրուականը: Եւ այն միլիոնները որ կը վատնուին այդ նպատակներով, գործածուին մարդկութեան բարիքին եւ անոր յառաջդիմութեան համար:

Հաստատ համոզուած ենք թէ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն բաղձանքը այս է ընդհանուր առմամբ:

Եթէ ղեկավար անձերը, որոնք ժողովի նստած են, փոխանակ ամպիոններէն ճամարտակութեան մրցանքներ կատարելու եւ աշխարհակալական ձգտումներ սնուցանելու, համաձայնութեան գային այդ նպատակին շուրջ, կը կարծենք թէ մթնոլորտը աւելի պայծառացած կ'ըլլայ: Իրենց իսկ ժողովուրդներուն եւ ընդհանուր մարդկութեան փրկութեան համար:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր վեցերորդ նստաշրջանը կը գումարէ Փարիզ, Շայեօյի պալատին մէջ, Նոյեմբեր 6էն սկսեալ: Եթէ կարենան գոնէ զինաթափութեան խնդրին շուրջ համաձայնութեան մը գալ, ճամբուն մեծ մասը հարթուած կ'ըլլայ:

Միւս կողմէ այս միջոցին, Հռոմի մէջ, ժողովի նստած են Ատլանտեան Ուխտի 12 անդամակից պետութիւններու ներկայացուցիչները: Պետական եւ զինուորական դէմքեր, փութացնելու համար վերազինման աշխատանքները Եւրոպայի բանակին:

Նմանապէս եւրոպական խորհրդարանը տարեկան նիստերը կը գումարէ Սթրազպուրկի մէջ: Համաժողովին կը մասնակցին եւրոպական տասնըհինգ երկիրներ:

Խորհրդաժողովին հրաւէրով ժողովներուն ներկայ կը գտնուին նաեւ ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն 14 ազդեցիկ դէմքեր: Նպատակ ունենալով գտնել միջոցներ՝ զօրացնելու համար Ատլանտեան եւ Եւրոպական միութիւնը:

Համաձայն թղթակիցներու, մանաւանդ անգլիացի թղթակիցներու արտայայտութեանց, կողմերու կարծիքներն ու վարմունքը այնքան ալ սերտ եւ բարեկամական չեն: Գոյութիւն ունին տարակարծութիւններ՝ Ամերիկացիներուն եւ Եւրոպացիներուն միջեւ, հիմնական հարցերու շուրջ:

Ամերիկացի ծերակուտականները շատ աննըպաստ կարծիք գոյացուցած են Եւրոպացիներուն մասին: Որ իրենց յատկացուցած տոլարները չեն հասած իրենց նպատակին: Եւրոպան դանդաղ կը շարժի. հարկ է աճապարել:

Եւրոպական խորհրդարանին անդամ պետութիւնները կը վախնան, որ անոնց այդ աննպաստ կարծիքը կ'ազդէ Ամերիկայի խորհրդարանին եւ նախագահին վրայ: Նկատելով որ իրենց ձայնը կշիռք եւ արժէք ունի խորհրդարանին մէջ: Ոմանք ալ մտերիմ բարեկամ են Թրումընին:

Մինչ Անգլիոյ աշխատաւորական պատուիրակը դառնօրէն դիտել կուտայ թէԵւրոպայիբանուորը յոգնած է: Ան կը վարանի նորանոր զոհողութիւններ ընել վերազինման համար: Կ'ուզէ գիտնալ թէ ո՞ւր պիտի վերջանան այս ամէնը: Պէտք է ստեղծել առեւտրական շուկաներ, զարգանալու համար տնտեսապէս եւն.:

Հակադրելու համար Ամերիկացիներու թիւր կարծիքին, եւրոպական խորհրդարանին ներկայացուցիչները կը մտածեն երթալ ուղղակի Մ.Նահանգները եւ բացատրել դրութիւնը:

Ընթերցողները նկատեցին անշուշտ թէ՝ խաղաղութեան եւ զինաթափութեան մասին կը խօսինք եւ սակայն խորհրդաժողովներ կը գումարուին վերազինման առաջարկներով:

Ա. Հ.

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

Անհուն վշտով կը հաղորդենք մեր մեծանուն ընկերոջ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

(Թատերագիր, վիպասան, բանաստեղծ եւ հիմնադիր տնօրէն Պէյրութի Հայ Ճեմարանին)

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ, Հինգշաբթի, 29 Նոյեմբերին:

Կեանքին եւ գործին մասին յաջորդով:

ԸՆԿ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հետեւեալ հեռագիրները ստացած է Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ը.

Խորապէս կը կսկծանք մահը ՌՈՒԲԷՆԻՆ: Ցուղարկաւորութեան մեր ներկայացուցիչն է Ականայեան:

Լիբանանի Կ. Կոմիտէ

×

Ամերիկայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կ. Կոմիտէն, Հայ Օգնութեան Միութիւնը եւ Հայ Երիտ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս եւ «Հայրենիք»ներու խմբագրական եւ վարչական կազմը իրենց եղբայրական ցաւակցութիւնը կը յայտնեն մեր սիրելի եւ վեթերան

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Մեր կողմէ ծաղկեպսակ դնել իր դագաղին: Մեր ներկայացուցիչներն են յուղարկաւորութեան ընկեր Շ. Միսաքեան եւ ընկեր Հ. Սամուէլ:

Ամերիկայի Կ. Կոմիտէ

×

Կը բաժնենք Դաշնակցութեան եւ ընտանիքին անհուն ցաւը

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

դառն կորուստին առթիւ:

Նօթ-Նեղբայրեան կոմիտէ, Կրընօպլը

×

Մեծ ցաւով իմացանք ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահը, կը բաժնենք ձեր վիշտը:

Պէյրութ Համազգայինի Կ. Վարչութիւն

×

Կ'ողբանք դառնօրէն մեր անուանի ընկերոջ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ կորուստը:

Հալէպ Կեդր. կոմիտէ

×

Դաշնակցութեան եւ ընտանիքին մեծ ցաւին կը մասնակցինք

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Ս. Սիպիլեան, Կրընօպլը

×

Սէրէնկիւլեան ընտանիքը, արցունքոտ աչքերով կը բաժնէ ցաւը Դաշնակցութեան իր անփոխարինելի կորուստին առթիւ, յանձին ազգային ներշնչման խորհրդանշանը եղող

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Հ. Սէրէնկիւլեան, Կրընօպլը

×

Խորին ակնածանքով եւ յարգանքով կը խոնարհիմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծանուն վեթերանին, մարտնչող յեղափոխականին և զինուորական գերագոյն պետին, յաւէտ ողբացեալ

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

դագաղին առջեւ:

Վ. Հուրեան, Փարիզ

«ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ»

Յառաջի հաւատարիմ բարեկամներէն Պ. Մուշեղ Ճէյէրճեան, ի նշան համակրանքի, ստանձնած ըլլալով հրատարակութիւնը Շ. Նարդունիի գործերէն մէկուն, այսօր հրապարակ ելաւ ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ հատորը, հէքեաթներ եւ պատմուածքներ:

Պետական հարուած Սուրիոյ մէջ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՁԵՌՔ Կ'ԱՌՆԵՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը, Դամասկոսի ձայնասփիւռը հաղորդեց Սուրիոյ սպայակոյտին մէկ օրակարգը, որուն համաձայն «բանակը վերջ տուած է ժողովրդական կուսակցութեան մեքենայութիւններուն եւ այսուհետեւ պիտի ապահովէ կարգն ու կանոնը»: Յետոյ կոչ ուղղեց Սուրիոյ ժողովուրդին որ զօրավիգ կանգնի իրեն:

Պաշտօնական զեկոյց մը, ստորագրուած սպայակոյտի պետ գնդ. Էտիպ Շիշէքլիի կողմէ, կ'ամբաստանէ ժողովրդական կուսակցութիւնը, որ Հիւսնի Զայիմի տապալումէն ի վեր կը ճգնի քանդել բանակը եւ ջնջել անկախութիւնը, ուրիշ պետութիւններու հետ միութիւն քարոզելով:

Միւս կողմէ, կը տեղեկացուի թէ ժողովրդական կուսակցութեան բազմաթիւ ղեկավարներ ձերբակալուած են գիշերը: Բանակը ձեռնարկեց հանրային շէնքերու եւ ժողովրդականներու ակումբներուն գրաւման: Զինուորական իշխանութեան հրամանով Սուրիոյ եւ հարեւան երկիրներու միջեւ հաղորդակցութիւնները խզուած են:

Պետական այս հարուածէն առաջ, ժողովրդական կուսակցութեան ղեկավարներէն Մաարուֆ Տաւալիպի կազմած էր դահլիճը, վերջ դնելով երեք շաբաթուան կառավարական տագնապին: Իր բնաբանը սա էր.— Աւելի բարեկամ, ոչ մէկ թըշնամի Սուրիոյ համար»: Տաւալիպիի դահլիճը տրամադիր էր դիւանագիտական գետնի վրայ մօտենալ խորհրդային խմբակցութեան եւ պիտի զգուշանար մտնելէ Մոսկուայի դէմ ցցուած արեւմտեան պաշտպանողական դրութեան մէջ: Ահա թէ ուր է գաղտնիքը զինուորական միջամտութեան:

Նոր կառավարութեան ուղղութիւնը որոշ չէ, մէկ բան ճշմարիտ է, որ գնդ. Շիշէքլի բացարձակապէս հակառակ է Սուրիոյ կցման ուրիշ պետութիւններու, Հաշիմեան թագաւորի մը մականին տակ: Կը խօսուի «արաբ ընկերվարական» իրաւակարգի մը մասին, որ պիտի փորձուի իբր թէ Աքրամ Հօրանիի հանրապետական եւ ընկերվարական խմբակցութեանց մասնակցութեամբ, որոնց զօրավիգ պիտի կանգնին «Միւսլիման եղբայր»ներու յառաջդիմական տարրերը:

Հռոմի ժողովէն վերջ

ՅՈՌԵՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՏԻՐԷ

Ֆրանսական մամուլը կը մեկնաբանէ Հռոմի ժողովը, որ ինչպէս յայտնի է գումարուեցաւ Ատլանտեան Ուխտի անդամակից 28 նախարարներու մասնակցութեամբ, շատ ալ լաւատես չի թուիր արդիւնքի մասին:

«Երեք իմաստուն»ներու տեղեկագիրը, որ կ'ընդգրկէ եւրոպական բանակը ոտքի հանելու ելեւմտական միջոցները, դեռ տասը օրէն պատրաստ պիտի ըլլայ: Ամերիկեան օժանդակութիւնը անշուշտ մեծ դեր մը կատարելու կոչուած է, բայց այդ ալ կախում ունի խորհրդարանէն, մանաւանդ նախագահ Թրումընի բերելիք առաջարկներէն, որ իր կարգին սերտ առնչութիւն ունի Չըրչիլի հետ իր յառաջիկայ տեսակցութեան հետ:

Հիւսիսային ծովու հրամանատարութեան հարցը տակաւին չէ լուծուած Ամերիկայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ, Ատլանտեան ծրագրի շուրջ համաձայնութիւն չէ գոյացած, իսկ եւրոպական բանակի կազմութեան խնդիրը զգալի ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կ'արձանագրէ: Մնաց որ, արհեստագիտական հարցերու շուրջ, Ֆրանսական կառավարութիւնը տարակարծութիւն ունի միւս պետութիւններուն հետ:

Պելժիոյ պատուիրակ Վան Զելանտ կը խորհի թէ անպայման պէտք չկայ համեւրոպական բանակի մը, իւրաքանչիւր պետութիւն իր կարելին կ'ընէ, հեղինակութեանը տակ Կոմիսարի մը, որ իր ցուցմունքները կը ստանայ միջեւրոպական նախարարներու խորհուրդէն: Ռոպէր Շուման աւելի դաշնակցային լուծման մը կողմնակից է, նուազագոյն քաղաքական կազմակերպութիւնը բաղձալի կը նկատէ, բայց նոյն ատեն կը մտածէ թէ եւրոպական բանակը անպատճառ չի պահանջեր Եւրոպան մտցնել քաղաքական եւ տնտեսական միեւնոյն ծրագրին մէջ: Հնարաւոր պիտի ըլլա՞յ արդեօք Վան Զելանտի եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին տեսակէտները հաշտեցնել:

Մեծագոյն խոչընդոտը Անգլիան է, որ անհասկնալի ուղղութիւն մը բռնած է Չըրչիլի իշխանութեան գլուխ գալէն ասդին: Ցարդ կը կարծուէր թէ իր քաղաքականութիւնը մեծ տարբերութիւն մը պիտի չունենար աշխատաւորական կառավարութենէն, բայց դաշնակից տէրութիւնները յուսախաբ եղան: Իտըն յայտնած էր թէ իր երկիրը «կարելի եղածին չափ սերտօրէն պիտի միանայ»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

ԳԱՀԻՐԷ, 23 Նոյ. (Յառաջ) — Կիրակի գիշեր, 18 Նոյեմբեր, Հայ Կարմիր Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը թէյասեղան մը սարքած էր «Յուսաբեր»ի Տան մէջ, ի պատիւ արտասահմանէն եկած Դաշնակցական ընկերներու։

Երեկոյթը անցաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։ Բացումը կատարեց Տիկին Վ. Խաթանասեան, վարչութեան ատենապետուհին, ողջունելով հիւրերը։ Այս առթիւ շեշտեց թէ Հայ Կարմիր Խաչի մեծ կազմակերպութիւնն ալ ներշնչուելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան ոգիէն, կը ձգտի դէպի անոր քաղաքական իտէալին իրականացումը։

Ստորեւ՝ խօսուած ճառերուն ամփոփումը. —

Կ. Թաւնտրճեան. — Մեր մէջ գոյութիւն չէ ունեցած կանացի կազմակերպութիւն մը, որ տասը հազար անդամներ ունեցած ըլլայ ի սփիւռս աշխարհի։ Արտասահմանեան Հայաստանի երեւոյթ մըն է ասիկա։ Իր տարագիր վիճակին մէջ, հայ ժողովուրդը օրէ օր կեցած է նոր պահանջներու առջեւ եւ հարկ դատած է ուժ տալ ազգապահպանման ճիգերուն, բարեսիրական գործունէութեան հետ միասին։ Հ. Կ. Խաչը պայքարած է ամէն տեսակ դժուարութեանց դէմ։ Անոր կամքը հայ կնոջ կամքն է։ Արտասահմանի մէջ Հայաստանը պահող կազմակերպութիւնն է ան։ Միւս կողմէ յենարանն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Մեր վրայէն առած է շատ հոգեր եւ պատասխանատուութիւններ։ Կրթական գործը, օրինակի համար, չէինք կրնար առանձինն գլուխ հանել, եթէ Հ. Կ. Խաչը եղած չըլլար։ Տասներկու տարի վերջը, երբ անգամ մըն ալ Գահիրէ կը գտնուիմ, հաճոյքով կը տեսնեմ, որ շատ զօրացած է Հայ Կ. Խաչը այստեղ։ Ուրախ եմ ձեր յաջողութիւններուն համար։

Հրանտ Սամուէլ. — Դաշնակցութեան համակիր Հայուհիներ 40 տարիներէ ի վեր հաւաքուած են Հ. Կ. Խաչի շուրջը։ Կազմակերպութիւնը նոր է, բայց ոգին կուգայ հինէն, Վարդանանց օրերէն, երբ «Հայոց աշխարհի փափկասուն Տիկիններ»ը քաջաբար օգնեցին իրենց կռուող եղբայրներուն։ Հայ Յեղափոխութեան ալ հայ կինը բերաւ իր աջակցութիւնը։

Ա. Տիւզեան. — Հ. Կ. Խաչը Իրաքի մէջ կը կոչուի Հայ Կարօտելոց Խնամակալութիւն, որուն սկզբնատառերը նոյնն են, ինչ որ Հ. Կ. Խաչինն են։ Ունի 1200 անդամ-անդամուհիներ, 12 մասնաճիւղերու մէջ։ Անոնց 200ը այրեր են, իբրեւ օժանդակներ։ Հ. Կ. Խնամակալութեան կից կան նաեւ մեր մարմնակրթական միութիւնները։ Տարուած աշխատանքը գլխաւորաբար կրթական գործն է, մանաւանդ Պաղտատէն դուրս։

Գ. Իփէկեան. — Այրերը պէտք չէ անդամակցին Հ. Կ. Խաչին, որպէսզի գործը տանին միայն կիները։ Առանց այրերու գործունէութեան այս յաջողութիւնը ապացոյցն է մեր կանացի կազմակերպութեան եռանդին ու շնորհին։ Հայ կինը, հանրային կեանքի մէջ իր ներկայութեամբ, կորով կը ներշնչէ այրերուն, որպէսզի աւելի ուժեղ կերպով տանին իրենց առանձնած գործը։

Վ. Փափազեան.. Հայ Յեղափոխութեան գաղտնի աշխատանքի օրերուն, կիները աջակցեցան մեզի։ Նոյն նուիրումը ունեցան անոնք նաեւ 1914—18ի պատերազմին։ Այսօր հայ կինը ունի ուրիշ դեր, իբրեւ պահակը հայ ընտանիքի, որպէսզի անոր գոյութիւնը պահուի առանց այլասերումի։ Շարունակեցէք ձեր գործը առաւելագոյն ճիգով եւ պահպանեցէք մեր սերունդները, մեր առաքինութիւնները, մեր ընտանեկան բարքերը։ Դուք վաղն ալ պիտի կենաք ետեւը անոնց, որոնց պիտի վիճակի դարձեալ պայքարը հայրենիքի փրկութեան համար։

Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան. — Ամերիկայի մէջ, ինչպէս այլուր, մենք հպարտ ենք Հայ Կարմիր Խաչով, կամ մեր բացատրութեամբ, Հայ Օգնութեան Միութեամբ։ Հպարտ ենք անոր 2500 անդամուհիներով, անոր 50.000 տոլարի հասնող հասոյթներով, անոր հովանաւորած 30—35 հայկական դպրոցներով։ Հայ Օգնութեան Միութիւնը յարութեան համբոյրն է Հայոց։

Սահակ Տէր Թովմասեան. — Հ. Կ. Խաչի յաջողութեան գաղտնիքը ողորմութեան գործին մէջ չէ։ Կազմակերպութիւնը զարգացաւ, որովհետեւ ողորմելու գաղափարին տեղ իւրացուց պարտականութեան գիտակցութիւնը — այն գիտակցութիւնը, թէ այդ աշխատանքով կը տարուի դերազանցապէս ազգային-քաղաքական գործ, իբրեւ լրացուցիչ տղամարդոց քաղաքական գործունէութեան։ Գեղեցիկ նախանձախնդրութեամբ մը, հայ կինը կ'ուզէ այր մարդուն հաւասար նուիրումով մը տանիլ իր աշխատանքը։ Թող անոր ու մեր բոլորին վրայէն անպակաս ըլլայ Դաշնակցութեան հովանին։

Օ. Մելիքսէթեան. — Մենք 1939էն վերջ լսեցինք ամբողջական պատերազմը, փաստը սակայն այն է, որ ամբողջական այդ «պատերազմը», տարբեր ձեւի վրայ, մենք գիտենք 1921էն ի վեր, Սփիւռքի մէջ, ուր հայ ժողովուրդը, մեծով պզտիկով կը ջանայ պահել իր գոյութիւնը։ Մեր Խաչուհիներն ալ, կենալով Դաշնակցութեան կողքին, ունին այն հաւատքը, թէ ի դերեւ պիտի չելլեն մեր հաւաքական ճիգերը։

Շ. Միսաքեան.. Ձեր զարդերն ու զոհարեղէնները ձեր դպրոցներն են, ձեր դարմանատուները, ձեր կազդուրման կայանները։ Դուք շարունակութիւնն էք 70ական Թուականներու Ազգանուէր Հայուհեացին, աւելի լայն ճակատի մը վրայ։ Ժառանգորդներն էք այն սերունդին, զոր մեծ մասով ոչնչացուցին։ Կենդանի ազդակ մըն էք մեր ժողովուրդին, մեր ազգային եւ ընկերային կարգուսարքին համար։ Ամէն ճակատի վրայ մենք պէտք ունինք ձեր սիրտերու կրակին, ձեր աչքերուն բոցին, ձեր դալար ձեռքերուն։

Ս. Վրացեան. — Դաշնակցութիւնը առանձնայատուկ ոգի եւ նկարագիր ունեցող կազմակերպութիւն մըն է, որ իր նմանը չունի։ Հայ ժողովուրդին պատկերն է, բոլոր կողմերով։ Նոյնը պիտի ըսեմ նաեւ Հ. Կ. Խաչին համար, որուն նմանը ուրիշ ազգերու մէջ ալ չկայ։ Կան անշուշտ օտար կանացի մեծ կազմակերպութիւններ, որոնք միլիոններով հասոյթներ ունին։ Բայց այդ բոլորը հիմնուած են նիւթական կառուցուածքի վրայ։ Անոնց մեծ մասը կը գործեն վճարովի պաշտօնեաներով։ Մեր Կ. Խաչը ստեղծուած է բացարձակապէս զոհաբերութեան հիման վրայ եւ նիւթական հաշուեցումը չի կատարեր որեւէ դեր։ Դաշնակցութեան նման, Կ. Խաչն ալ մեր ազգային գոյութեան նուիրուած կազմակերպութիւն է, միայն տարբեր մարզի մէջ եւ տարբեր ձեւի գործունէութեամբ։ Վստահ եմ, որ երբ կէս դար-դար մը վերջը գրուի մեր ազգային պատմութիւնը, անոր էջերուն վրայ իբրեւ բացառիկ երեւոյթ պիտի արձանագրուի այն փաստը, թէ այս երկու կազմակերպութիւնները, ձեռք ձեռքի տուած գործեցին հայ ժողովուրդի գոյութեան համար։

Տիգր. Պատրոնականեան. — Ազգի մը հիմը ընտանիքն է։ Եթէ բարոյապէս առողջ է մեր ազգը, այդ կը պարտինք հայ ընտանիքին։ Ընտանիքէն դուրս ալ, սակայն, հայ կինը տարած է իր դերը։ Տարած է նոյնիսկ ռազմական պայքարին մէջ, իր հերոսուհիներով։ Այսօր ռազմական կռիւ չկայ, բայց կայ նոր ձեւի աշխատանք։ Կը մաղթեմ որ բարձր բռնէք միշտ այսպէս զոհաբերութեան ոգին եւ ներշնչէք զայն նաեւ ձեր զաւակներուն, այժմէն ուսուցանելով անոնց, որ իրենք մեծ ժողովուրդի մը զաւակներն են։

Դրօ. — Ես միշտ հարց կուտամ, թէ ինչո՞ւ Թուրքերը մեզ ջարդեցին։ Թուրքը գիտէր, որ եթէ հայ կինը մնայ կենդանի, նա դարձեալ պիտի աճեցնէ իր ազգութիւնը։ Ի՞նչ է եղեր հայ կնոջ դերը, — ըլլալ տան հիմը, զաւակներ բաշխել հայ ընտանիքին, դժբախտութեան օրերին զօրավիգ հանդիսանալ ամուսնոյն եւ իր ազգին։ Ես միշտ հպարտացել եմ Հ. Կ. Խաչով եւ վստահ եմ, ինչպէս դարերի ընթացքին, ինչպէս այսօր, ապագայում էլ հայ կինը պիտի կատարի իր դերը։ Չկայ մի ազգ, որի կնոջ առջեւ, իբրեւ աւելի բարձրը, մենք գլուխ ծռենք։ Յարգանք քեզ, հայ կին։

Բժ. Ե. Խաչատրեան. — Եգիպտահայ Խաչուհիները, այս քանի մը տարիներու ընթացքին այնպիսի գործ տեսած են, որ գնահատանքի արժանի են։ Ամերիկայէն վերջ, Եգիպտոսի Հ. Կ. Խաչն է, որ եղած է ինքնաբաւ եւ արտաքին որեւէ օժանդակութիւն չի ստանար։ Այդպէս ալ պիտի գործէ ապագային։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անգլիա եւ Միջին Արեւելքը

Ամերիկայի մէջ բացի պաշտօնական արտայայտութիւններէ, քովնտի նրբանցքներու մէջ զանազան հաշտարար լուծումներ կը թելադրեն Իրանեան հարցին մասին։ Պ. Մորկընթաուի կարծիքով պէտք է միջազգայնացնել իրանեան քարիւղը, ինչպէս եւ Ապատանի զտարանները եւ դնել ՄԱԿի հսկողութեան տակ։ Ուրիշներ կը թելադրեն Իրաք Փէթրոլիումի դրութեան պէս բան մը ընել, ուր Ֆրանսացիներ, Անգլիացիներ, Ամերիկացիներ եւ Հոլանտացիներ հաւասարապէս կը շահագործեն ձեռնարկը։

Բոլոր այն թելադրանքները որ կ'ըլլան Անգլիոյ, գոհ չեն ձգեր զինք, որ խաբուած կը համարէ ինքզինք այս բանակցութեանց մէջ։

Այսուհանդերձ կը թուի թէ Իրանէն աւելի դժուար է կարգադրել Եգիպտոսի հարցը։ Բոլոր իրապաշտ Անգլիացիները, ինչպէս եւ զինուորական մեծ քննադատ Լիտըլ Հարթ, կը կարծեն թէ Ապատանի բռնի պարպումը, հակառակ Անգլիոյ բարոյական վարկին նուաստացումին, թերեւս թաքուն օրհնութիւն մըն է, որովհետեւ այսպէսով Անգլիան կ'ազատուի ծանր զինուորական պատասխանատուութենէ մը, որուն պիտի չկրնային դիմադրել, պատերազմի մը պարագային, ոչ ինք, ոչ ալ իր դաշնակիցները, անպաշտպանելի տեղ մը պաշտպանութեան տակ դնելով։ Վերջին պատերազմին դասերը ցոյց տուին թէ շատ անգամ սուղի նստան Դաշնակիցներուն այս տեսակի սխալները։

Թէեւ Եգիպտոս զինուորական տեսակէտով աւելի լաւ կացութեան մէջ կը գտնուի, սակայն քաղաքական տեսակէտով վատթար է։ Սովետները չէզոքութիւն թելադրեցին արաբական երկիրներու։ Չըրչիլի կառավարութիւնը անմիջապէս ուժեղացուց իր գործունէութեան միջոցները, Եգիպտոս ղրկելով զինուորներ եւ նաւային ուժեր։ Միջերկրականի ծովային նաւատորմը երբեք այնքան ուժեղ եղած չէ։

Բայց ինչպէս որ սովետական սպառնալիքը Յունաստանի մէջ 1947ին Անգլիոյ անկարողութիւնը մէջտեղ հանեց, հաստատելով թէ չի կրնար առանձինն Միջերկրականի արեւելեան մասին պաշտպանութիւնը ստանձնել, նմանապէս այսօր ալ դժուար է Բրիտանացիներուն համար ստանձնել առանձինն մօտաւոր Արեւելքի զինուորական պատասխանատուութիւնը։ Անգլիա կը փափաքի հետեւաբար որ Միացեալ Նահանգները միանան իրեն այս խնդրին մէջ։ Անգլիական դիւանագիտութիւնը Չըրչիլի եւ Իտընի կորովի ազդեցութեան տակ յաջողեցաւ որ միւս արաբական երկիրները բացարձակ հնազանդութիւն ցոյց չտան Գահիրէի հանդէպ։

Անգլիա կրնայ Ջրանցքին մէկ մասը գրաւել բռնի ուժով, (արդէն 6000 քառակուսի քիլոմեթր իր հսկողութեան տակ է)։ Բայց Եգիպտացին կրնայ սուիններով ալ կռուիլ, նոյնիսկ իբրեւ ահաբեկիչ։

Անգլիոյ համար դժուար պիտի ըլլայ զինուորը անշարժացած պահել տեւական պայքարով մը, եւ չէ մոռցած թէ ինչ արժեց իրեն Պաղեստինի գործողութիւնը։

Հետեւաբար ժամանակաւոր բռնի միջոցներու դիմելով հանդերձ՝ կը մտածեն լուծում մը գտնել երկար ատենի համար։

Թերեւս հին ծրագիր մը վերստին ձեռք պիտի առնեն, Սուէզի Ջրանցքին զուգահեռական կազալի Ջրանցքը (ներկայիս եգիպտական զօրքին կողմէ գրաւուած) միացնելով Ագապայի ծոցին։ Եգիպտացիները գիտեն թէ Կազայի զօրքը խախուտ վիճակի մէջ է եւ թերեւս պիտի ընդունէին այս խնդրին առթիւ գործունէութիւն մը։ Արդէն եւ քաշեցին Սինայի պահակազօրքը։

Միւս կողմէ, կ'աւելցնէ Libre Belgiqueի Լոնտոնի թղթակիցը, թէ կը մտածեն Լոնտոնի մէջ բարելաւել Իսրայէլի հետ յարաբերութիւնները, այն յոյսով թէ ով գիտէ, թերեւս անոր մէջ գտնեն նեցուկ մը այդ շրջաններուն համար, այսու հանդերձ գիտեն ալ թէ Իսրայէլի հետ մօտեցում մը պիտի խախտէր Եգիպտոսի ինչպէս եւ արաբական պետութեանց հետ արդէն իսկ շատ փափուկ յարաբերութիւնները։

Ուաշինկթընի մէջ պատրաստուած ծրագիրը, որուն համաձայն արաբական երկիրներուն կ'առաջարկուէր (բացի Եգիպտոսէն) միանալու Արեւելքի պաշտպանութեան դրութեան, խաչաձեւուեցաւ Եգիպտոսի՝ Յորդանանի ըրած մատուցումով։ Եգիպտոս անոր առաջարկեց նոյնքան որքան Անգլիան՝ արաբական լէգէոնին պահպանման համար։ Սակայն անգլիական կառավարութիւնը կ'աշխատի սաղմին մէջ իսկ խեղդել Եգիպտոսի այս առաջարկը։

Ներկայիս, Ջրանցքին առեւտուրը գրեթէ վերածուած է, Փոռ Սայիտ եւ Սուէզ անդամալուծուած են, թէեւ անգլիական իշխանութիւնները պիտի զգուշանան, կ'ըսուի, միջամտել Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումը գործադրել տալ, քարիւղի նաւերու ազատ անցքին մասին, դէպի Իսրայէլ, որուն դէմ Եգիպտոս հաստատած է նաւարգել մը երկու տարիէ ի վեր։ Այս տեսակի միջամտութիւն մը պիտի գրգռէր թերեւս արաբական աշխարհի ցասումը։

Թ. Ա. Թ.

ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐ. ՌԵԺԻՆԱՅԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ Ուրբաթ օր, «Օփերա Քոմիք»ի մէջ պալէի երկու ներկայացումներ տրուեցան, — մին՝ «Ռայմոնտա», իսկ միւսը «Քոմէտիա Տէլ Արթէ»։

Այս վերջինը իտալական գործ մըն է, յօրինուած դասական աւանդութիւններու համաձայն, որուն կը մասնակցէին 28 պարող-պարուհիներ, որոնց կարգին Օր. Ռեժին Յովհաննէսեան։ Այս առթիւ ֆրանսական մամուլը մեծ գնահատանքով կը խօսի հայ պարուհիին մասին.

L'Aurore կը գրէ. — Ռեժին Օհան, երկայնա-

ՋԵԿՈՅՑ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դպրեվանքի ԻԲ. տարեշրջանի պաշտօնական վերաբացումը կատարուեցաւ 11 Հոկտեմբերին, 47 աշակերտներով, բաշխուած վեց դասարաններու:

Այս տարի առաջին դասարան մը կազմեցինք 15 նոր սաներով: Իսկ Քահանայից Դասարանի շրջանաւարտներուն տեղ 5 նոր թեկնածուներ ընդունուեցան:

Վեհ. Հայրապետի եւ վանքիս Ս. Եպիսկոպոսներուն հետ համախորհուրդ որոշեցինք հիմնադրամ մը գոյացնել Սրբոց Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց 1500ամեայ յիշատակին յաւերժացման համար: Հիմնադրամը պիտի կրէ Սրբոց Վարդանանց անունը, եւ եկամուտը պիտի յատկացուի, մասնաւորաբար քահանաներ պատրաստելու համար: Հիմնադրամով պիտի գնուին հասութաբեր կալուածներ որոնք պիտի կրեն նուիրատուներուն եւ կտակարարներուն անունները:

Նոյն նպատակին համար Աթոռիս բարերարներէն Պ. Վահրամ Իւթիւճեան 2000 անգլ. ոսկիի նուիրատուութիւն մը ըրաւ: Իսկ Եւրոպայէն պատուական ազգային մը, որ իր անունը կ'ուզէ անյայտ թողուլ, կտակեց մօտ 28.000 տոլար յետ մահու գործադրելի: Կիւլպէնկեան հիմնադրամի 40.000 տոլարի նուիրատուութեամբ կը կառուցուի մեծ շէնք մը, որ պիտի ծառայէ իբրեւ Դպրեվանք եւ նաեւ իբրեւ մատենադարան-թանգարան: Պ. Մարքոս Պաքըճեանի 10.000 անգլ. ոսկիի նուիրատուութեամբ Լիբանանի լեռներու վրայ յարմար հող մը գնուեցաւ 52.500 քառ. մեթր տարածութեամբ: Այս հողին վրայ շուտով պիտի կառուցուի Դպրեվանքի ամառանոցի շէնքը: Քանատայէն հանգուցեալ Լեւոն Պալայեան կտակած է 20.000 տոլար Դպրեվանքի մէջ եկեղեցականներ պատրաստելու համար, գումարը պիտի վճարուի չորս տարիէն, տարեկան 5000 տոլար:

Վստահ ենք որ այս պատուական ազգայիններուն սրտաբուխ նուիրատուութեան ժեստը ուրիշ բարի հոգիներու եւս օրինակ պիտի ըլլայ: Ամէնուն կը յայտնենք մեր ջերմ շնորհակալութիւններն ու խոր երախտագիտութիւնը:

1950—51 տարեշրջանի մեր հունձքը հետեւեալն է.— Ժառանգաւորաց բաժինէն ունեցանք ինը շրջանաւարտներ, որոնցմէ հինգը կուսակրօն քահանայութեան համար կը պատրաստուին. Ընծայարանի բաժինէն երեք շրջանաւարտ, որոնցմէ երկուքը ձեռնադրեցինք աբեղայ, իսկ երրորդը Յովհաննէս Գասպարեան ղրկեցինք Մ. Նահանգներ, Քէյմպրիճի եպիսկոպոսական Աստուածաբանական ճեմարանին մէջ ուսանելու: Իսկ քահանայից դասարանէն ունեցանք վեց շրջանաւարտներ, որոնցմէ երկուքը Տ. Բաբգէն եւ Տ. Աշոտ

հասակ, Թխագեղ աղջիկ մը, նուրբ սրունքներով, բարբարոս ստրկուհիներուն դժխոն, Սէն Մառիտըլա Մերի իսկական աղջկան մը պէս կը պարէ»:

Ժոզէֆ Ամիէլ եւ Ռեժին Օհան ցուցադրեցին շնորհ եւ զարմանալի ճկունութիւն մը: «Փառի Փրէս»:

Գաղութէ գաղութ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ թէնիսի ախոյեան՝ Հայ մարզիկ Ժօրժ Աֆթանտիլեան այս տարի եւս շահած է թէնիսի ախոյենութիւնը, պարտութեան մատնելով իր մրցակիցը Տոքթ. Վէյխին: Մրցումէն վերջ Պարսկաստանի մարմնակրթական վարչութեան կողմէ զօր. Ալաւին ախոյենութեան բաժակը յանձնած է մեր հայրենակցին:

╳ Պոլսոյ մարզական պալատին մէջ տեղի ունեցած է Թուրքիոյ առաջնակարգ երկու կոփամարտիկներու Կարպիս Զաքարեանի եւ Թաքիի փոխմրէժի մրցումը: Թուրքիոյ ախոյեան Կարպիս Զաքարեան անցեալ ամառ Թաքիի հետ կատարած մրցումը կէտի հաշուով կորսնցուցած էր, եւ կրնար կասկածի տակ ձգել իր ախոյեանի տիտղոսը: Մարզական պալատին հանդիսականներէն մեծամասնութիւնը կը կազմէին հայ եւ յոյն համակիրներ, որոնք մեծ գումարներով գրաւի բռնուած էին, Յոյներ Թաքիի յաղթանակը ապահով նկատելով մինչեւ 2000 ոսկիի գրաւի բռնուած են: Յաղթանակը շահեցաւ Կարպիս Զաքարեան եւ ստացաւ բաժակը:

100.000 ՏՈԼԱՐԻ հասնող նուէրներ կրցած է հանգանակել Ս. Յակոբեանց Միաբաններէն Սեբովբէ վրդ. Մանուկեան որ ամիսներէ ի վեր կը գտնուէր Ամերիկա, հանգանակութիւն ընելու ի նպաստ պաղեստինահայ գաղթականներուն եւ Հայոց վանքին:

քահանայ ձեռնադրուած էին անցեալ տարի. միւսները մենք ձեռնադրեցինք Յունիսի 24ին: Մեր ուսանողներէն հետեւեալները որպէս ուսանող կամ հովիւ մեկնեցան.— Տ. Եղիշէ աբեղայ հովիւ Թրոյի, Ամերիկա, Տ. Բաբգէն քհնյ. հովիւ Պոստոնի, Ամերիկա, Տ. Թաթուլ քհնյ. հովիւ Դամասկոսի, Սուրիա, Տ. Ատոմ քհնյ. հովիւ Նիսի, Ֆրանսա, Տ. Վարդան քհնյ. օգնական հովիւ Ատիս Ապապայի Հայոց եկեղեցւոյ եւ տնօրէն տեղւոյն վարժարանին: Կարապետ սրկ. Փոթուգեան ուսանող Պըրքլի Աստուածաբանական ճեմարան, Նիւ Հէյվըն, Ամերիկա, եւ Պ. Կարապետ Փափազեան ուսանող Ֆիլատէլֆիոյ Աստուածաբանական ճեմարան, Ամերիկա: Տ. Հրանտ եւ Տ. Վաչէ աբեղաներ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի անգլերէնի բաժնի մասնաւոր դասընթացքին կը հետեւին, իսկ Տ. Արտակ աբեղայ Պէյրութի ֆրանսական համալսարանի լեզուական դասընթացքին:

Դպրեվանքի տեսչութիւնը շատ ուրախ պիտի ըլլայ տեղեկութիւններ հաղորդելու հետաքրքրուողներուն:

Ամանորի եւ Ս. Ծննդեան սրտեռանդն մաղթանքներով,

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Տեսուչ Դպրեվանուց

Անթիլիաս, Լիբանան 24 Նոյ. 1951

╳ Ա. ԿԻՆ.— Ամուսինդ երեսփոխան ընտրուեցաւ, ով գիտէ որքան գործ տանի:

Բ. ԿԻՆ.— Ընդհակառակն, մեծագոյն գործը ընտրութիւնն էր. հիմա ալ կրնայ ուզածին պէս հանգիստ ընել...

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ, (Յառաջ).— Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան օրը: Շաբաթ երեկոյ, անոր խօսքին կարօտ, Ռոմանահայ գաղութը, եկած էր կաթողիկէներու սրահին մէջ անգամ մը եւս ողեւորուելու «փետայիներու» կազմակերպութեան գաղափարներով: Բեմը զարդարուած էր մեր սիրելի եռագոյնով, այս հիւրընկալ երկրին խորհրդանշով, Դաշնակցութեան առաջնորդներուն նկարներով, որոնք կարծես կենդանացած կը մասնակցէին տօնակատարութեան: Իմաստ մը կար անոնց նայուածքին մէջ: «Շարունակեցէք արծարծել Բագինին կրակը կ'ըսէին անոնք: Այդ հուրէն է որ պիտի ծնի մեր անկախութիւնը:»

Որոշեալ ժամուն «Մշակ բանուոր»ով հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ: Բացման խօսքը ըրաւ նախագահը, ընկեր Ա. Գասապեան:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին ընկեր Բ. Պալեան, Պ. Ա. Առաքէլեան, Պ. Մ. Թաշճեան եւ Նոր Սերընդականներ Պ. Աբրահամեան, Ա. Լուսարեւեան, Օրիորդներ Ս. Զաթրեան, Ա. Զաթրեան, Ժ. Պիլալեան, ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի կրտսեր խումբի խմբապետը Յարութիւն Յովսէփեան՝ որդին ողբացեալ ընկեր Եղիա Յովսէփեանի, Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղի հիմնադիրը:

Կրակոտ եւ խանդավառ ճառեր խօսեցան, Վալանսի Կապոյտ Խաչի դպրոցին ուսուցիչը Պ. Աշոտ Առաքէլեան եւ օրուան բանախօսը ընկեր Ժիրայր Փալամուտեան: Երկու բանախօսներն ալ, երկուքն ալ երիտասարդ, պարզելէ վերջ Դաշնակցութեան կատարած գործը, մօտալուտ արշալոյսին ծագումը մաղթեցին:

Ընկեր Ժ. Փալամուտեան Միջին Արեւելքի եւ Ֆրանսայի մեր կազմերուն բաղդատութիւնը ընելով, յայտարարեց.— «Դուք աւելի աննպաստ պայմաններու մէջ է որ կը տանիք պայքարը յանուն մեր ցեղի ինքնապաշտպանութեան ու սպիտակ ջարդի դէմ, փառք ձեզի տղաք որ կը պահէք ձեր մայրենի լեզուն եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»:

Տօնակատարութիւնը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր խմբերգեցին երկսեռ Նոր Սերնդականները:

Հանդէսէն յետոյ մեր ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական գինեձօն մը, որու ընթացքին խօսք առին ընկեր Ժ. Փալամուտեան եւ Ա. Առաքէլեան: Ընկերներու խնդրանքին վրայ ընկեր Փալամուտեան Միջին Արեւելքի մեր կազմերուն մասին մխիթարական տեղեկութիւններ տուաւ: Իսկ Պ. Առաքէլեան Խորհրդային Հայաստանի իրաւակարգին եւ հայ ժողովուրդի տենչերուն իրական պատկերը ներկայացուց:

Խօսք առին նաեւ ընկերներ Կօշկակարեան եւ Գասեան, եւ ուրիշ ընկերներ:

Ս. ՊԻԼԱԼԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԴԱՐՋԸ

Ժ.

— Քեզի ձգենք՝ հեռանա՞նք. կը վայլէ՞, ատիկա պաշտօնակից սրտակից ու նպատակակից ընկերներու:

— Բայց մակդիրներէդ ոչ մէկ հատը այլեւս իմ վերաբերմամբ ճիշդ չէ:

— Ինչպէ՞ս թէ:

— Զէ որ ալ ցուցակէն դուրս նետուած մարդ եմ ես:

— Դղում, կարծես Մինասի չափազանցութիւնները սիրող բնաւորութիւնը չես գիտեր, ան ըստ դուն ալ սրտիդ առիր, երեւի, հա՞:

— Ամենեւին, ըլլալիքը ատիկա է, այս ձեւով թէ այն ձեւով:

— Վերջ տուր Արտաշէս, այդ անհամ կատակին.— ըսաւ Սերոբ տեսակ մը դժկամած:

— Հոս կատակ չկայ, իմ վարդապետութիւնս այլեւս ծալլուած ու դարակը դրուած խնդիր է:

Սերոբ կանգ առաւ դէպի ձորը վազող նեղ արահետին վրայ, ու կծկուած դիմագծերով շեշտ ընկերոջը երեսը նայեցաւ: Ու ակնթարթ մը լռութենէ վերջ՝ հպարտ ու յստակ շեշտով մը կցեց.

— Եթէ քու անձնական երջանկութիւնդ մոռնալու չափ բարձր չէիր կրնար մնալ, եթէ մէջդ այդ մարդկային գերագոյն զոհաբերութիւնը ընելու չափ ուժ չէիր զգար, ինչո՞ւ խօսք տուիր կուսակրօնութեան:

— Զոհաբերութի՞ւն: Կարծես դուրսը քիչ կան այրիներ ու ամուրիներ: Սիրելիս չխաբենք ինքզինքնիս, հիմա սկսած է ալ ամէն բան ինծի ուրիշ գոյնով երեւալ, այդ անձնազոհութիւն ըսածնիս պարզապէս խուսափում մըն է դուրսի կեանքի դժուարութիւններէն ու նիւթական մաքառումներէն, ուրիշ ոչինչ:

— Անխիղճ կը խօսիս, Արտաշէս:

— Ճշմարտութիւնը կը խօսիմ: Վրան աւելցուր նաեւ աժան փառասիրութիւնը. ոչ քու ու ժերուդ առաւելութենէն, ոչ քու սեփական արժանիքէդ. օր մը կ ըլլանաս եպիսկոպոս, զուցէ եւ աւելին, ստորին պաշտօնեաները խունկ կը ծխեն փիլոնիդ շուրջ, կը վայլես մեծաւորի անուն, կը դառնաս մեծ մարդ:

— Բայց լռէ, ամօթ է, ամօթ:

— Մի վրդովուիր, սիրելիս, ի հարկէ այս բոլորը մերկ կերպով ոչ դուն մտածած ես, ոչ ես. բայց կրնա՞ս ձեռքդ խղճիդ վրայ ըսել. որ այս ամէնը, անշուշտ աւելի որոշ կերպով ու աւելի բանաստեղծական անուններուն տակ քեզի համար հրապուրիչ չէ եղեր ու քու վարդապետանալուդ վրայ չէ ազդեր: Վերջին օրերս այս հարցերուն վրայ ես շատ եմ խորհեր, խորհէ եւ դուն:

Սերոբ խոժոռ ու անթարթ ընկերոջը կը նայէր: Երկուքն ալ կեցեր էին դէմ դէմի երկու ժայռերուն մէջ ինկած նեղ անցքին վրայ Սերոբ թեթեւ մը ժայռի մամռոտ կողին յենած, Արտաշէս արահետին ճիշդ մէջտեղը՝ տաք ու կրքոտ խօսուածքով մը անդադար ձեռքի սրբիչը օդին մէջ շարժելով:

— Հիմա իմ տենչանքս է կռուիլ, կեանքի մէջ, իմ սեփական ուժերով, ինծի համար ճամբայ բանալ: Կուսակրօնի այդ պատրաստ լայն ու հանգիստ ճամբէն քալելը քաջութիւն չէ:

— Ուրեմն քեզի համար գոյութիւն չունին այլեւս մեր հոգեւորականութեան դերը, ժողովուրդին կարիքները:

— Կը յիշեմ մեր վերջնական խօսք տալու ատենները էր թէ ինչպէս ուղեղս կը չարչրկէի իրօք կենսական բաներ մը գտնելու համար որոնք իմ հոգեւորական դառնալս աչքիս անհրաժեշտ դարձնէին, պէտք էր անպատճառ ինքզինքս համոզէի եւ ճարեցի ի հարկէ թուղթով փակցուցած քանի մը բաներ որոնք ահա թուքի չորնալուն պէս սկսան վար թափիլ: Իրականութի՞ւնը կ'ուզես, հոգեւորականներու ձեռքը հիմա շատ քիչ բան կայ կենսական, այսինքն իսկապէս ժողովուրդին համար անհրաժեշտ:

Սերոբի դէմքը կարեկցոտ արտայայտութիւն մը հագաւ, նոյնիսկ չպատասխանեց:

Իսկ ընկերը շարունակեց.

— Մեր ոգեւորութեան ու մեր ծրագիրներուն մեծագոյն մասը եկուր քեզի հետ անկեղծ խոստովանինք որ միայն մեր դիւրութեան համար է, մեր օգտին, վեղարաւորներուս, աւելորդ տեղը ժողովուրդի հաշուին չգրենք: Կալուածական բարեփոխումներ, տնտեսական կանոնաւորութիւն, վարչական կեդրոնացում, փառաւոր շէնքեր բարձրագոյն ուսում, գրադարան եւ ուժեղ միաբանութեան մը հիմնարկումը, ասո՞նք չեն:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ամէն ձեւի եւրոպական միութեան ; այժմ կը թուի թէ իր հասկցած եղանակով կը մտածնայ, այսինքն իր մասնակցութիւնը չի բերեր անոր միւսներուն պէս: Դժուար է իր տուածէն աւելին պահանջել, միայն կարելի է իրեն հարցնել թէ ինչպէս կ'ըմբռնէ հարցը, ըստ այնմ բանակցութեանց ձեռնարկելու համար :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Քորէայի բանակցութիւնները տարօրինակ ընթացք մը ստացած են: Մինչ կը կարծուէր թէ կրակի դադարման հրամանը ժամերու խնդիր է, ահա 8րդ բանակի հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ կարմիր ուժերը բազմաթիւ կէտերու վրայ յարձակման ձեռնարկած են :

Չինեւքորէական պատուիրակներուն պետ զօր. Նամ Իլ կը կասկածի թէ Ամերիկացիները կ'ուզեն իրաց վիճակը շարունակել անորոշ ժամանակով, հետեւաբար առաջարկած է որ օտար ուժերը մաս առ մաս հեռանան: Միւս կողմէ, Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը երկուքի բաժնուած է. ոմանք կը փափաքին որ ամերիկեան զօրաբաժինները քաշուին, իսկ ուրիշներ կը պահանջեն որ հիւլէական ռումբ գործածուի :

Հնդկաչինի մէջ, Վիէթմինհի ճնշումը սաստկացած է նորէն, Հօա Պինհի եւ Տօ Պէնի ուղղութեամբ, որոնք դեռ վերջերս գրաւուած էին ֆրանքեւվիէթնամեան ուժերէն: Վիէթմինհի ըմբոստները շարժման մէջ դրած են 312րդ զօրաբաժինը, բայց զօր. Սալան զապումի գործողութեան ձեռնարկած է: Հարաւային շրջանի ապստամբներուն նախկին ղեկավարը Նիկուլէն Պէն, բախումի մը ընթացքին սպաննուած է Գամպոճի մէջ :

Եգիպտոսի մէջ, զօր. Էրքսին համաձայնութեան եկած է Սուէզի կառավարիչ Կազալլի հետ, որուն տրամադրութեանց համաձայն անգլիական ուժերը պիտի քաշուին Փորթ Սայիտէն, Սուէզէն եւ Իսմայիլեայէն, եգիպտական ոստիկանութեան զէնքերը պիտի վերադարձուին, ճամբորդներն ալ պիտի խուզարկութեան չենթարկուին, այլ միայն կառքերը: Այսուհանդերձ, Բրիտանացիները վճռած են պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնել, եթէ յարձակման ենթարկուին :

Թուրքիոյ խորհրդարանը քուէարկած է օրէնք մը, որ մահապատիժ կը տրամադրէ համայնավար շարժման ղեկավարներուն, իսկ կուսակցութեան անդամներուն 8—15 տարուան բանտարկութիւն : Օրէնքին մէջ յիշուած է թէ դասակարգ մը իրաւունք չունի տիրելու ուրիշ դասակարգի մը վրայ, յեղաշրջելու ընկերային կամ տնտեսական կարգը եւ հիմնական կառուցումը: Խիստ հաւանական է որ Շէվքէթ Մոճանի բանաձեւն է որ օրէնքի կարգ անցած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ «Նոր Տեսթուր» կուսակցութեան սարքած 24 ժամուան գործադուլը տեղի ունեցաւ Եչ. օր, Մետինայի մէջ, բողոքելու համար ֆրանքեւթունուզեան բանակցութեանց դանդաղութեան դէմ :

ՌԱՊԱԹԻ « Էլ Ալամ»ը, պաշտօնաթերթ Մարոքի «Իսթիքլալ» կուսակցութեան, խմբագրականի մը մէջ կը գրէ թէ «չի հաւատար ՄԱԿի արդարութեան, Մարոք պէտք է ինքն իր ձեռքով տիրանայ անկախութեան» :

ՆԵՎԱՏԱՅԻ անապատին մէջ հիւլէական ռումբի նոր փորձ մը կատարուած է, ինչպէս կը հաղորդէ Լաս Վեկասէն եկած հեռագիր մը: Պայթումը տեսանելի չէր 120 քիլոմեթր հեռուէն, ոչ ալ լսելի: Եօթներորդ փորձն է որ տեղի կ'ունենայ Ամերիկացիներուն կողմէ:

ՍԻԱՄԻ կառավարութիւնը, որուն ղեկավարն է մարաջախտ Փիպուլ Սոնկրամ, տապալած է պետական հարուածով մը: Նոր կառավարութիւնը որ կը բաղկանայ ինը անդամներէ, նախագահութեանը տակ կը գտնուի զօր. Փին Շիւն Ահանվանի:

ՌՈՏՈՒԼՖ ՍԼԱՆՍՔԻԻ ձերբակալութիւնը կը վերագրուի Ջեխօլեհական դաւադրութեան մը, ինչպէս կարելի է հետեւցնել Վարշաւիոյ նախկին հանր. նախագահ Օսիւպքա Մորավսքիի կալանաւորումէն :

ՄԻԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ջնջման 6րդ տարեդարձին առթիւ, Թիթօ արտօնած է որ Մետրապոլիտ Ժողովի դուրս գայ վանքէն, ուր բանտարկուած էր իբր գործակից Գերմաններուն: 2400 քաղաքական բանտարկեալներ ազատ արձակուած են արդէն : Տարեդարձին առթիւ կը սպասուի աւելի լայն չափով ներումի մը:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ նախկին օդային փոխ նախարար տր Ցրէյթըս յայտարարած է Սթրազպուրկի ժողովին մէջ թէ՝ եթէ Ռուսիան ներկայի սպառնալիքը կը կազմէ, Ասիան վաղուանը կրնայ ըլլալ: Ոչ մէկ բրիտանական կառավարութիւն պիտի թերանայ թարգմանն ըլլալ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: «Մենք, Անգլիացիներս, չեն-տեց պատգամաւորը, կրնանք տակաւին փրկել Եւրոպան, Եւրոպացի ըլլալնիս մերժելով :

Տարեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Միքասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ: Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկիններ Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք **200** փր.

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տրամ երեք արար)

եւ **Le Commissaire est Bon Enfant** (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին :

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28: Գիները 200 եւ 250 ֆրանք :

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ

« ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ »ԻՆ

Պոլսոյ «Սուրբ Փրկիչ» Ազգ. հիւանդանոցի տեղեկատու ամսաթերթը երեք տարիէ ի վեր կը հրատարակուի եւ անոր շնորհիւ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը կը ջանայ ամուր կապեր հաստատել յարգելի հասարակութեան եւ Ազգին Տան միջեւ: Վստահ ենք որ ամէն նախանձախնդիր Հայ պիտի փափաքի շահագրգռուիլ մեր նուիրական հաստատութեամբ եւ պիտի փութայ բաժանորդագրուիլ ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ հանդէսին:

Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոց, Ետի Գուլէ, Պոլիս :

Երգի Օր

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մեծ **Casa d'Italia**. rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն 21 կտոր, որոնց 13ը առաջին անգամ լսելի: Գիները խիստ ժողովրդական: Դիմել երգիչներուն :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Այրի Տիկին Գարակէօզեան, ամուսնոյն մահուան առթիւ, կը ծախէ կօշիկ վերանորոգելու խանութը՝ 3, Route Stratégique, Chatillon sous Bagneux (Seine) :

Խանութը օժտուած է արհեստին վերաբերեալ բոլոր անհրաժեշտ արդիական գործիքներով: Ջուր եւ ելեկտրականութիւն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ, առնել 194 — 195 օթօպիւսը եւ իջնել Maison Blancheի կայարանը :

K. M.Ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր Ճորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր **Collection**ը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերները հետաքրքրող կարեւոր նիւթեր :

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերները հետաքրքրող կարեւոր խնդիրներ :

Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի (Սէնթ Անթուան) ընդհ. ժողովը, այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, Պ. Թորոսեանի սրճարանը: (Bar Términus, St. Antoine): Ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պոմոնի Ֆ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղի պարահանդէսը 8 Դեկտ., շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Ճոխ եւ դիւրամատչելի «պիւֆէ» եւ ընտիր ճաղ :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Տիկին Զապէլ Թիւրապեանէ (Գահիրէ) 3000 Ֆրանք, իսկ La Tourէն (Իզէր) Պ. Մ. Նշանեանէ 500 Ֆրանք :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

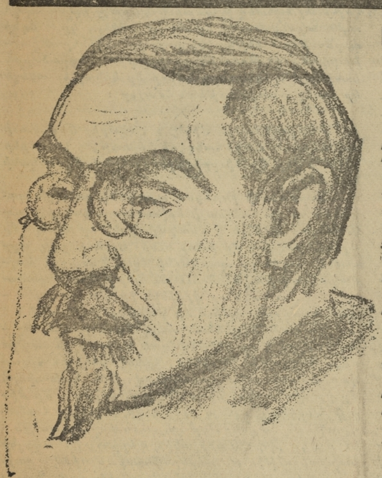
Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 2 Décembre 1951 Կիրակի 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6626-Նոր շրջան թիւ 2037 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Լեւոն Շանթ ծնած է Պոլիս 1869ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է իր Թաղին Սամաթիոյ նախակրթարանին մէջ եւ ապա Սկիւտարի վարժարանը: 1884ին կը մտնէ Էջմիածնի Ճեմարանը եւ կ'աւարտէ 1891ին: Վերադառնալով Պոլիս, կը նետուի գրական ասպարէզ եւ կը գրէ «Մնաք Բարով իրիկունը», որ իբրեւ թերթօն կը հրատարակուի «Հայրենիք»ի մէջ: Պոլսոյ մէջ տարի մը ուսուցչութիւն ընելէ վերջ, իր ուսումը կատարելագործելու համար կ'անցնի Գերմանիա եւ կը հետեւի մանկավարժութեան եւ գիտութեանց եւ կ'աւարտէ 1897ին :

Հետզհետէ 1892էն սկսեալ լոյս տեսած են Լեռան Աղջիկը, եւ Երազ Օրերը, Դուրսեցիները վէպերը: 1895ին լոյս կը տեսնէ իր բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն, Երգեր վերնագրով: 1896ին կը հրատարակէ Վերժինը, Դարձը (1897) եւ 1898ին Դերասանուհին :

1899ին կ'անցնի Կովկաս եւ կը պարապի ուսուցչութեամբ եւ գրականութեամբ: Կ'ամուսնանայ 1903ին: 1901ին լոյս կը տեսնէ իր առաջին թատերակը Եսի Մարդը, յետոյ Ուրիշին համար եւ Ճամբուն վրայ: 1909ին կը գրէ Հին Աստուածները եւ կը հրատարակէ 1912ին:

Լեւոն Շանթ ունեցած է գործունէութիւն դասագիրքերու կազմութեան մէջ, գործակցելով Թումանեանին, Աղայեանին եւ Ստեփան Լիսիցեանին: (Լուսաբերներու շարքը) :

Իր յաջորդական գործերն են վէպ թէ թատերգութիւն, Կինը, Կայսրը, Շղթայուածը, Ինկած բերդի իշխանուհին, Մեր Անկախութիւնը, Ի՞նչ է Ազգութիւնը, Ժողովուրդը եւ Մտաւորականութիւնը, Օշին Պայլը, Հոգիները ծարաւի, Հայ բանահիւսութիւնը, եւայլն:

Մինչեւ 1920 մեր մեծ ընկերը Լ. Շանթը կը մասնակցի հանրային, քաղաքական եւ մտաւորական գործունէութեան: Կ'ընտրուի Հայաստանի խորհրդարանի անդամ եւ կ'ըլլայ նախագահներէն մէկը նոյն ժողովին: Եղած է Մոսկուայի բանակցութեան պատուիրակութեան նախագահը (1920):

1929 Մայիս 28ին, կարգ մը հանրային գործիչներու հետ կը հիմնէ Համազգային Ընկերութիւնը որ Պէյրութի մէջ կը բանայ Հայ Ճեմարանը իր եւ Նիկոլ Աղբալեանի տնօրէնութեամբ: Վերջերս լոյս տեսան Համազգայինի տպարանէն իր ամբողջ երկերու հաւաքածոները, 10 գեղեցիկ հատորներով :

Կ'իմանանք թէ փափաքած է որ հանգիստ թաղում մը ունենայ հին հայկական աղօթքով մը :

ԸՆԿ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

ՏԱՌԱՊԱԿՈՒ ՄԱՐՄՆՈՅՆ ԴԱՌՆԱԿՍԿԻԾ ՀՐԿԻԶՈՒՄԸ

Անհունօրէն սրտամորմոք անակնկալ մը եղաւ բոլորին համար ընկեր Ռուբէնի յանկարծական մահը :

Անոր անդարձ բաժանումի արարողութիւնը կատարուեցաւ հապշտապ, առանց ծաղիկի ու խունկի :

Ժամը կէսօրէն առաջ իսկ՝ Փէռ Լաշէզ փութացած էին Ռուբէնի Մեծ Ընտանիքին — Հ. Յ. Դաշնակցութեան — անդամները ստուար բազմութեամբ:

Մասնակցութեամբ սգակից Հայ եւ օտար բարեկամներու եւ Միութեանց ներկայացուցիչներու:

Որոնք եկած էին մատուցանելու իրենց սիրոյ, վիշտի եւ յարգանքի տուրքը Ռուբէնի անմեռ յիշատակին:

Ժամը 11ին մեռելակիր կառքը ժամանեց գերեզմանոց, սգակիր ընտանիքին ընկերակցութեամբ :

Մեր ընկերները դագաղը առնելով ուսամբարձ տարին դէպի հրկիզարան :

Դագաղը ծածկուած էր Հ. Հ. Եռագոյն դրօշակով :

Ցուղարկաւորները՝ ողբացեալին ընտանիքին գլխաւորութեամբ հետեւեցան մինչեւ հրկիզման խուցը :

Թափօրը քանիցս շարժանկարուեցաւ ընկերոջ մը կողմէ:

Հրկիզման ժամ մը տեւող գործողութենէն վերջ՝ աճիւնը ամփոփուած աւանդատուփով մը դրուեցաւ տապանակիրի մը մէջ, որ դարձեալ ծածկուեցաւ Եռագոյնով, եւ ուսամբարձ առաջնորդուեցաւ ստորերկրեայ դամբանասրահ մը ուր զետեղուեցաւ թաղուած յատուկ որմնախորշի մը մէջ :

Յուզումնալից էր մթնոլորտը եւ ներկաները միաբերան երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը :

Երգեց նաեւ Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, յեղափոխական Ռուբէնի նուիրուած Տարօնի երգերէն մին, զգայուն եւ սրտակեղեք, եւ շատեր արտասուեցին :

Ոչ մէկ դամբանական: Առ այդ յիշատակի արժանավայել հանդիսութիւնը վերապահուած է Ռուբէնի հոգեհանգիստի օրուան :

Տխուր եւ թախծալի մթնոլորտին ազդեցութեան տակ իր յուզումը անշուշտ չկրցաւ զսպել ներկաներէն Պ. Արշամ Խոնդկարեան, եւ դիցաբանական ոգեկոչումով քանի մը սրտցաւ խօսքեր ուղղեց մեկնողին յիշատակին :

Այսպէս մարմնեղէն Ռուբէնէն հրաւառ մասունք մը յանձնեցինք Փարիզի եթերային կամարին՝ եւ ափ մը մոխիր տապանակի մը հսկողութեան, մինչ անոր բազմավաստակ հոգին պիտի մնայ մեր եւ հաւատաւոր բազմութեան սրտին մէջ եւ իր յիշատակը պիտի ապրի անշէջ հուրի մը հանգոյն : Խ. Վ.

×

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Հայ Գաղթ. Գրասենեակի տնօրէնութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին պատերազմական նախարար՝ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի դառն կորուստին առթիւ: Տնօրէն Մ. Բունիաթեան

× Կը սգանք մեծ վեթերան յեղափոխականին Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահը:
Կարմիր Խաչ, Գահիրէ

× Կ'ողբանք մահը, մեծ յեղափոխականին Ընկ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի որ յիսուն տարիներու ընթացքին դարբնեց սերունդներու միտքն ու հոգին: Վարուժան Խումբ, Ս. Շամոն

× Կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեծ յեղափոխականին, Դաշնակցութեան վեթերան ընկերոջ, ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի, որ կէս դարու իր անձնուիրութեամբ ծառայեց հայկական դատին: Իր տեղը մեծ պարապ մը կը մնայ:
Գահիրէ Բժիշկ Ե. Խաթանասեան

× Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութեանց ցանկը յաջորդ համարով :

Վիշինսքի կը պարզէ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Նոյեմբեր 26ին, Իրաք, Սուրիա եւ Փաքիստան հաւաքական առաջարկ մը բերած էին ՄԱԿի քաղաքական եւ ապահովութեան յանձնաժողովին, որ կը խնդրէր բովանդակ աշխարհի խաղաղութեան բաղձանքը նկատի առնել, չորս մեծերու ներկայացուցիչներէն կազմել ենթայանձնաժողով մը, Պ. Փատիլլա Ներվոյի նախագահութեամբ: Յիշեալ ենթայանձնաժողովը յանձն պիտի առնէր հաւաքական համաձայնութեամբ որոշեալ առաջարկներ բանաձեւել, զինեալ ուժերու հակակշիռին եւ սպառազինութեանց զեղչման, ինչպէս նաեւ հիւլէական զէնքերուն եւ զանգուածային քանդումի սահմանուած ուրիշ զէնքերու ջնջման առաջադրութեամբ :

Վիշինսքի, ուրբաթ ժամը 10.45ին խօսք առնելով քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ, թելադրեց որ մէկդի դնեն երկրորդական խնդիրները, էականին անցնելու համար: Յետոյ մեղադրեց արեւմտեան զինաթափութեան պաշտպանները, որոնք փափաք կը յայտնեն լուծում մը յանգելու, բայց չեն դադրիր զրպարտելէ Խորհ. Միութիւնը:

Մոսկուայի ներկայացուցիչը հրաւէր կարդաց քաղաքական յանձնաժողովի անդամներուն՝ ակնարկ մը նետել Ատլանտեան խմբակցութեան կողմէ ոտքի հանուած ահարկու բանակին, Ամերիկայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ միացեալ նաւատորմի ուժին եւ Մ. Նահանգներու կողմէ դիզուած հիւլէական ռումբերու պահեստին վրայ :

«Կը կրկնեմ, հաւաստեց ռուս արտաքին նախարարը, որ Խ. Միութեան զինեալ բանակները, Ամերիկայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միացեալ բանակներուն կէսէն աւելի պակաս թիւ մը կը ներկայացնեն: Եթէ կ'ուզէք ճշմարիտ թիւը գիտնալ, վաւերացուցէք մեր առաջարկները եւ մենք ձեզի պիտի հաղորդենք բոլորը, մինչեւ յետին զինուորը, մինչեւ յետին դնդացիրը» :

Վիշինսքի այնուհետեւ կը քննադատէ դաշնակիցներուն առաջարկած «սպառազինութեան հաւասարակշռուած զեղչում» պարբերութիւնը, որ ըստ իրեն կը նշանակէ յաւելում: Կը պատկերացնէ այն խելայեղ յափշտակութիւնը, որ պիտի ունենար բովանդակ աշխարհը, եթէ օր մը ձեռամբարձ դուրս գային ՄԱԿէն, աւելցնելով ամէնուն թէ՝ «հիւլէական ռումբը արգիլուած է»: Պահ մը կանգ կ'առնէ Պարուխի ծրագրին սահմանած հակակշռին վրայ, որ պիտի ծառայէ ամերիկեան մենաշնորհներու միջամտութեան: Կը մեղադրէ դաշնակիցները որ ընթացք չեն տուած ընդհ. ժողովի որոշումներուն, թէեւ կը գտնէ անոնց զինաթափութեան ծրագիրը եւ կ'առաջարկէ բարեփոխումներ մտցնել անոնց մէջ :

«Հակառակ բոլոր տարակարծութիւններուն, կ'եզրակացնէ ռուս արտաքին նախարարը, պատրաստ ենք մասնակցելու առաջարկուած ենթայանձնաժողովի աշխատանքներուն, ու համոզուած եմ, որ եթէ խորհրդային բարեփոխումները նկատի առնուին, մենք օգտակար գործ կը կատարենք խաղաղութեան ճանապարհին վրայ »:

Ամերիկայի ներկայացուցիչ Ճեզըփ, Փաքիստանի նախագահութեամբ մէջտեղ դրուած ենթայանձնաժողովի առաջարկը խիստ գովելի գտաւ, յոյս յայտնեց որ Խ. Միութեան հետ համերաշխօրէն աշխատելով կրնան իրական յառաջդիմութիւններ կատարել:

«Ենթայանձնաժողովին գործը դիւրին պիտի չըլլայ, յարեց Պ. Ճեզըփ, պէտք է անիկա իր ջանքերը նուիրէ ուսումնասիրութեանը մեթոտներուն, որոնք ի գործ դրուելու են ոտքի հանելու զինաթափութեան իսկական յանձնաժողով մը, ոչ թէ հիմնականօրէն փորձել ասկէ ուրիշի մը անցնիլ»: Ամերիկեան պատուիրակը աւելի վերջի կը վերապահէ խորհրդային բարեփոխմանց առաջարկներու մասին իր կարծիքը յայտնել :

Տեղական մամուլը յոռետես է, անոր համար որ Մոսկուայի ներկայացուցիչը միշտ կը պնդէ իր բարեփոխումներու առաջարկին վրայ, բայց Մ. Նահանգները տրամադիր են մինչեւ Դեկտեմբեր 10ը միայն սպասել, գիտնալու համար թէ իսկական օգուտ մը պիտի բերե՞ն այս բանակցութիւնները ...

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանի արտաքին յանձնաժողովը ուրբաթ օր 18ի դէմ 26 ձայնով ընդունեց Շումանի ածուխի եւ պողպատի ծրագիրը, որ Եշ. առաւօտ վիճաբանութեան պիտի դրուի երեսփ. ժողովին մէջ: Ծրագրին դէմ քուէարկեցին համայնավարները, զօր. Օմերան եւ տը Կոլի կուսակցութիւնը :

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱԿԱՆ համաժողովին, որ այժմ տեղի կ'ունենայ Քարանսիէր փողոցի վարժարանին մէջ, Տոքթ. Արման Ռոթենպերկ ներկայացուց գիւտ մը, որուն համաձայն ջերմութեամբ կարծրացած կծիկային խեժէ (résine acrylique) շինուած ակռայ մը կարելի է դնել բջիջին մէջ, ծայրը անոր ձեւին համեմատ տաշելով :

Խ Ն Ձ Ո Ր Ը

ԽՄԲ.— Շ. Նարդունիի նոր գործէն, ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ, ծաղկաքաղ օտար ժողովուրդներու գրականութենէն, որ հրապարակ ելաւ այսօր, կը քաղենք հետեւեալ պատմուածքը՝ ճաշակ մը տալու համար գործին մասին. —

Լա իլ Ալլահ ...

Երկնաւորին փառքը կ'երգէր, այսպէս ամէն օր, Հիճրէթի 180 թուականներուն, Խորասանի մէկ գիւղին մէջ, աստուածավախ մարդ մը, որուն անունն էր Զահիտ: Անիկա օրերը կ'անցընէր իր ճգնարանին մէջ աղօթքով ու խոտաճարակութեամբ:

Առաւօտ մը, երբ ապտէսթ կ'առնէր ճգնարանին առջեւ, վտակի մը եզերքը, տեսաւ որ խնձոր մը կը վազէ, ջուրին վրայ ցատկռտելէն կուգայ դէպի իր կողմը: Հասուն ու կարմիր խնձոր մըն էր, աղջկան մը այտերուն պէս կլոր: Ապահովաբար սատանա'ն էր, որ ջուրը նետած էր զայն, փրցնելով ջրեզերեայ ծառէ մը, ընդհատելու կամ խանգարելու համար ճգնաւորին աղօթքը:

Զահիտ հասկցաւ սատանային խաղը, ու չուզեց նայիլ խնձորին, որ կ'օստոստէր, կը գլորէր, կը ծիծաղէր, ջուրին մէջ կը պահուըտէր, յետոյ դուրս կը ցատկէր, ինչպէս փէրի մը: Ճգնաւորը, անտարբեր, շարունակեց իր աղօթքը, աւարտեց Գուրանին հանապազօրեայ ընթերցման սուրաները, եւ երբ վերջին անգամ մըն ալ ակնարկ մը նետեց խոխոջուն ջուրին, տեսաւ որ խնձորը կը սպասէ, տակաւին, վտակին եզերքը, ջրեզերեայ խոտերուն մէջ բանտարկուած: Երկարեց գաւազանը, առաւ խնձորը,— գաւաթ մը ուղտի կաթ խմած էր երեկոյին ու ծոմ էր առտուընէ ի վեր:

Քղանցքովը սրբեց խնձորը, բերնին տարաւ ու խածաւ, գոհութիւն յայտնելով Աստուծոյ, որ իրեն կը շնորհէր հասուն եւ բուրումնաւէտ խնձոր մը, աղօթքին ի վարձատրութիւն: Բայց յանկարծ խղճի խայթ մը զգաց, — ժգունեցաւ, սարսափեցաւ:

Խնձորը իր սեփականութիւնը չէր: Հասունցած էր ծառի մը վրայ, զոր ուրիշն էր խնամած: Ուտելով խնձորը, գողութիւն էր ըրած, ուրեմն: Ամօ՜թ, հազար ամօթ: Ի՞նչպէս քաւէր հիմա: Վտակն ի վեր բարձրացաւ, ու տեսաւ որ ընդարձակ մրգաստան մը կը փռուի, կ'երկարի մինչեւ ջուրին եզերքը: Խնձորը կուգար ապահովաբար այդ պարտէզէն:

Խղճի խայթը զինք առաջնորդեց պարտէզին դուռը:

— Աստուծոյ օրհնութիւնը անպակաս ըլլայ ձեր վրայ, պարտէզին վրայ: Կ'ուզեմ տեսնել պարտէզին տէրը:

— Կին մըն է պարտէզին տէրը, ըսաւ մշակը:

— Լա'ւ, առաջնորդէ զիս տիրուհիին մօտ:

Պարտէզին խորը սիրուն տնակ մը կար՝ խնձորենիներու եւ տանձենիներու անուշաբոյր ստուերին մէջ թաղուած, ու տանիքին վրայ՝ կը նիրհէր տիրուհին, օղերով եւ ապարանջաններով զարդարուած, սպիտակ մշուշի պէս մետաքսեղէն հագած:

Ճգնաւորը Աստուծոյ բարեւը տուաւ կնոջ եւ ըսաւ.

— Քիչ առաջ խնձոր մը կերայ, ձեր պարտէզին խնձորն էր, անհաւասիկ բերի արժեգինը:

Ու սեղանին վրայ դրաւ երկու մետաղեայ դրամ:

Կինը գլուխը կախեց դէպի ետեւ ու քրքջաց կոկորդալիր.

— Խեղքը-պակաս մէկն ես դուն, ըսաւ ու շարունակեց խնդալ: Ի՞նչ կ'արժէ խնձոր մը ինծի համար:

Եւ արհամարհանքով նայեցաւ ճգնաւորին, որ քթան հագած էր, յետոյ մետաղեայ դրամներուն, որոնք ժանգոտած էին քրտինքէն:

— Խնձոր մը կերայ, կ'ուզեմ վճարել խնձորին գինը, յանուն Ալլահին՝ առէք, պարտական չմնամ:

— Լաւ, գացէք վճարեցէք սուլթանին: Պարտէզին կէսը կը պատկանի սուլթանին, կէսը՝ ինծի:

Ճգնաւորը վերցուց մետաղեայ դրամներէն մին եւ հարցուց.

— Ո՞ւր կը բնակի սուլթանը:

— Պալխի մէջ, տասը օրուան ճամբայ հեռու:

Այսպէս, Զահիտ վճարեց խնձորին կէսը, եւ միւս կէսն ալ վճարելու համար՝ ճամբայ ելաւ դէպի Պալխ, ցուպը ձեռքը, խնձորին գինը՝ գօտիին մէջ:

Ամբողջ ճամբու ընթացքին, համրիչին ինը-սուն եւ ինը հատիկները համրելով եւ Գուրան արտասանելով, առանց երբեք հանգստանալու, բարկ արեւին շողերուն տակ ու մութ գիշերուան զովութեան մէջ՝ Զահիտ քալեց ու քալեց, կէս խնձորին պարտքը հատուցանելու համար ժամ առաջ:

Պալխի իր պալատին մէջ, սուլթան Ալայամամանի կ'ընդունէր ամէն խնդրարկու, եւ ուրիշ մտածում չունէր՝ բայց եթէ երջանկացնել իր հպատակները: Իր միակ ցաւն այն էր, որ աղջիկը, Զոհրա, գեղեցիկ ինչպէս լուսնակ գիշեր մը, կը մերժէր ամուսնանալ, յայտարարելով թէ կ'ամուսնանայ անոր հետ միայն, որ ամէնէն աստուածավախ երիտասարդն է՝ հօրը թագաւորութեան մէջ:

— Ի՞նչ կ'ուզես, հարցուց սուլթանը Զահիտին՝ երբ պալատ ներկայացաւ փոշեթաթախ:

— Տէ'ր, առէք այս մետաղեայ դրամը:

— Մետաղէ այդ անարժէք կտորի՞ն համար եկար խանգարել հանգիստս:

— Տէ'ր, ծոմ էի եւ կ'աղօթէի: Ճգնարանիս առջեւէն հոսող ջուրը խնձոր մը բերաւ եւ ես կերայ: Պարտէզին տէրը ըսաւ թէ իր սեփականութեան բաժնեկիցն էք դուք: Ահա բերի խնձորին կէսին գինը: Կ'աղաչեմ, հանգստացուցէք խիղճս:

Սուլթանը ապշած կը դիտէր ճգնաւորը, որ կը սպասէր մէջքը ծռած՝ գետին խոնարհած: Անիկա տասը օրուան ճամբայ կտրեր էր՝ վճարելու համար ջուրն ինկած խնձորի մը կէսին գինը: Աստուածավախ, այսքան կ'ըլլայ, ըսաւ ինքն իրեն:

— Սպասեցէք:

Ոտքի ելաւ ու գնաց աղջկան մօտ, որ նստեր կ'երազէր իր սենեակին մէջ, երեկոյեան այդ ժամուն: Բարձրադիր աշտանակներու վրայ կը վառէին դեղին ու կանանչ մոմեր, ու քաղցրաբոյր խէժեր կը ծխային կրակարանին վրայ:

— Ո՜վ իմ աչքիս լոյսը, մտահոգութիւններս վերջ կը գտնեն այսօր, որովհետեւ երջանկութեանդ օրը հասաւ:

— Ի՞նչ կ'ուզես ըսել, հա՛յր:

— Ընդունարանս եկած է երիտասարդ մը, գեղեցիկ՝ ինչպէս երբեք չեմ տեսած. աստուածավախ՝ ինչպէս երբեք չեմ կրցած երեւակայել, — տասը օրուան ճամբայ կտրած է վճարելու համար կէս-խնձորին գինը:

— Աստուծոյ օրհնութիւնը, պատմէ', հա'յր, պատմէ':

Ու Զոհրա խոստովանեցաւ թէ իր երազած երիտասարդն է, որ կը ներկայանայ:

— Այդպէս խորհեցայ ես ալ, ըսաւ հայրը:

Ու վերադարձաւ երիտասարդին մօտ, որ համրիչին հատիկները կը համրէր, ուսերը հանդրծած եւ գլուխը կախ:

— Պարտքդ վճարուած կը համարիմ, երիտասա'րդ, այն պայմանով միայն, որ ամուսնանաս աղջկանս հետ: Աղջիկս երդում ըրած էր ամուսնանալ թագաւորութեանս մէջ ապրող ամէնէն աստուածավախ երիտասարդին հետ:

Երիտասարդը գետին ինկաւ: Սուլթան Ալայամամանի կը սպասէր որ երախտագիտութեան եւ շնորհակալութեան աղաղակ մը փրթէր երիտասարդին բերնէն: Ի՞նչ լսեց.

— Տէ'ր, չեմ գիտեր թէ արժանի՞ եմ, բայց վստահ եղէք որ կեանքս նուիրած եմ Ալլահին, միայն ու միայն Ալլահին:

Սուլթանը զայրացաւ.

— Իսկ ես մէկ բան միայն գիտեմ, ե՛ս եմ այս երկրին տէրը, բնակիչներուն ալ տէրը: Պիտի ամուսնանաս աղջկանս հետ, ա՛յս է որոշումս: Վաղուընէ սկսեալ պատրաստութիւնները կը կատարուին: Վաղը երեկոյ պիտի ընդունուիս իշխանուհիին ներկայութեան: Վստահ եմ որ զայն պիտի սիրես:

Յաջորդ երեկոյ, ճգնաւորը առաջնորդուեցաւ իշխանուհի Զոհրայի մօտ, — գեղեցի՛կ էր սուլթանին աղջիկը՝ մետաքսեղէններուն փփուքին մէջ, ճակտին վրայ փայլող վարսակալին չորս մողական քարերուն լոյսով:

Զահիտ խոնարհեցաւ եւ ողջունեց զայն, յետոյ մեկուսացաւ դահլիճին մէկ անկիւնը՝ աղօթելու համար: Իշխանուհին հաղիւ կրցաւ զսպել ինքզինք,— ի՜նչ անտարբերութիւն ճգնաւորի մը կողմէ:

Եօթը օր այսպէս, Զահիտ կուգար Զոհրայի մօտ, կը բարեւէր խոնարհելով եւ Ալլահին ողջոյնը տալով, յետոյ առանց երբեք նայելու աղջկան աչքերուն, որոնք կը վառէին՝ ինչպէս աստղերը, կը հեռանար կ'երթար անկիւն մը՝ աղօթելու համար: Մինչ Զոհրա կ'առանձնանար իր սենեակը, լալու համար:

Ի վերջոյ սուլթանը յանդիմանեց երիտասարդը:

— Պիտի շարունակե՞ս այսպէս անտարբերութեամբ վիրաւորել աղջիկս: Իշխանուհին արժանի է Ալլահին օրհնութեան եւ մարդոց սիրոյն: Ան մեղք գործած չէ երբեք: Իսկ դուն, դարմանելու համար խղճի խայթդ եւ հատուցանելու համար կէս-խնձորին գինը, եկեր ես մինչեւ ոտքս: Կը պահանջեմ, — պարտքդ կը վճարուի մէկ համբոյրով՝ որ աղջիկս կը սպասէ քեզմէ: Կրնա՞ս, դուն աստուածավախ երիտասարդ, կրնա՞ս չհատուցանել պարտքդ: Խնձորը իմս է, գինը ինծի կ'իյնայ որոշել,— համբուրէ' աղջիկս:

Զահիտ չկրցաւ առարկել արդարադատութեան այս եղանակին: Մօտեցաւ իշխանուհիին, համբոյր մը դրաւ անոր կարմիր այտին վրայ՝ ճիշդ ինչպէս թիթեռնիկ մը կը հանգչի կարմիր դեղձին վրայ: Յետոյ վազեց շատրուանին մօտ, ապտէսթ առաւ, ծնրադիր՝ ձեռքերը երկնցուց դէպի երկինք,— շրթները կը դողային: Ապահովաբար Գուրան կ'արտասանէր: Յետոյ գլուխը կախեց գետին, երկրպագեց, ու մնաց անշարժ:

Աստուած զայն կանչած էր իր մօտ: Մեռած էր:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Գեղարուեստը Փարիզի մէջ

Տարօրինակ հմայք մը ունի անցեալը, երբ յետադարձ ակնարկ մը նետենք անոր վրայ, խորհուրդի մշուշը կարծես տակաւ կը փարատի եւ ջերմ զգայնութիւններ կը խռովեն մեր հոգին:

Շատ բան կը պարտի Ֆրանսան իր անցեալին, ան է գլխաւոր հիմունքը իր մեծութեան, գեղեցկութեան եւ վայելչութեան: Ֆրանսան հիմա հին Աթէնքն է, Հռոմն է, ամէն ինչը վերջապէս գեղարուեստի աշխարհին: Ատոր համար է, որ տեսակ մը երկիւղածութեամբ քայլերս ուղղեցի դէպի Թրոքատէրօ, կրթական նախարարին հովանաւորած ցուցահանդէսին:

Մանը, Շարթրը եւ Օրլէանը,— երեք յատկանշական նահանգները վաղեմի Ֆրանսայի, — ուրեմն տեղւոյն թանգարանին վարի յարկը հանդէս բերին իրենց մամուլը, կրօնական պատկերները եւ ժողովրդական բարքերը:

Համեստ են Ֆրանսայի պատմութեան այդ նշխարները, պարզ թուղթի վրայ, գունաւորուած զարմանազան պատկերներով, որոնք կը ներկայացնեն Աստուծոյ որդիէն մինչեւ խոնարհ մուճակագործը (savetier): Մերթ անոնց տակ կ'երեւի գծագրիչին անունը, բայց աւելի յաճախ վաւերագրին թուականը եւ տպարանատէրին հասցէն:

Մանը կը թուի թէ նախասիրութիւնը ունի մարտիրոսներուն, որովհետեւ մեզի կը ներկայացնէ Քրիստոսի խաչելութիւնը, Ս. Սիմոնի, Ս. Թովմասի եւ Ս. Մաթիասի չարչարանքները: «Անառակ որդին» անշուշտ զուարթ նոթ մըն է, բայց ամէնէն աւելի Ժան տ'Արքն է որ կը փայլի անոնց մէջ (ԺԹ. դարու սկիզբը):

Շարթրը մեզի կը հրամցնէ Յովհ. Մկրտիչը (ԺԸ. դար), դամբանական առ Ս. Ժիւլիէն, Ս. Լուին, Ս. Քրիսթինը, Ս. Յովսէփը եւ Ս. Քաթրինը: Բոլորն ալ ԺԹ. դարու նկարիչներու ձեռքէն ելած են, միամիտ եւ անսեթեւեթ եղանակով ջնարակուած, ուր կարմիրը պատուոյ տեղ մը կը գրաւէ:

Օրլէանը մերթ տխուր է, ինչպէս սա մեղաւոր Մաղթաղենացին, որ արցունք կը թափէ Խաչեցեալին համար (1771): Պատին վրայ ցուցադրուած հանդէսներէն մէկը կը նկարագրէ Պերրի դուքսին դէմ կատարուած մահափորձը (1820), ուրիշ մը վերջին խօսքը Լուի ԺԸ.ի (1824 Սեպտ. 16):

Բայց, Ժան տ'Արքի հայրենիքը աւելի հաճելի է իր զուարթ տեսարաններով: Այդպէս է Գերբերջանիկ Աստուածամայրը, Ս. Ֆրանսուան եւ Հօգեւոր Երգը: Այդպէս է նաեւ սա խեղճ մուճակագործը, որ յաճախորդներէն չարաչար խաբուելով հոգին փորէն դուրս եկած, երդում կ'ընէ ալ ապառիկ տոնաման չընել (Le crédit est mort):

Պարկեշտութեան մրցանակ չահած խոնարհ կոյսն ալ այնտեղ ի պատուի է, բայց սատանորդի ազնուականը ծունր դրած իր առջեւ, կը ճգնի փորձութեան ենթարկել զայն իր ոսկիներու կախարդանքով: Զուր են իր բոլոր մեղրածորան խօսքերը, պսակաւորը ամուր կը կենայ եւ անեղծ կը պահէ առաքինութեան հմայքը:

×

«Կալըրի տը լա Սիթէ», նկարիչ Մոմճեանի նախասիրած ցուցահանդէսի սրահը, Նոյեմբեր 17էն ի վեր կը հիւրընկալէ Վահրամ Տէվէճեանի նկարները:

Զարմանալի թուեցաւ այդ ինծի առաջին պահէն, ես որ կը ճանչնայի երիտասարդ մարդիկը, անվերապահ կարելի է, սակայն ըսել որ Վահրամը արուեստագէտի մը խմոր ունի: Յաճախ ցոյց տըւած է արդէն իր պարիթունի հզօր թեմպրը, հայկական աղօթավայրերուն եւ Նոթր Տամի տաճարին մէջ, այնպէս որ վրձինին իր փարումը թաքուն հետաքրքրութիւն մը կ'արթնցնէ մեր մէջ:

Վահրամ Տէվէճեան տարիներու յամառ աշխատանքով է որ մէջտեղ ելած է, առաջին անթիւ մեզի փոքրաթիւ նկարներ, ջրանկարներ եւ հրավառ խճանկարներ հրամցնելով: Դեռ նախափորձ մը իր ձեռնարկը, սահմանափակ հորիզոն մը միայն կ'ընդգրկէ, բայց որոշ է իր գոյնի եւ համադրութեան ճաշակը, որ ցայտուն ինքնատպութենէ մը կը բխի: Մանիշակին կ'երթայ իր գոյնի նախասիրութիւնը, բարեբախտաբար գիտէ զայն գործածել չափաւոր եւ վայելուչ կերպով: Դաշտանկարներ, բնութեան տեսարաններ եւ Փարիզի զանազան անկիւնները կը կազմեն իր ներշնչման սի-

րական վայրերը: Մարդուս աչքը հաճոյքով կանգ կ'առնէ անոնց վրայ, երջանիկ սփոփանքով մը, ինչպէս ա մայրամուտի բոցավառ տեսարանին վրայ, որ արդէն մուտք գործած է արուեստագէտի մը բոյնէն ներս:

×

Ռուսական օփերայի խումբը, նախաձեռնութեամբ Պ. Նիկողայոս Կորգանեանի, վերջերս Եէնայի Թատրոնին մէջ ներկայացուց Ռիմսքի Կորսակովի «Զարին Նշանածը», օփերան չորս արարով:

Եղերական պատմութիւնը դիւզացի աղջկան մը, պարզ եւ անմեղունակ, որուն գեղեցկութիւնը սակայն Շէյքսփիրեան ողբերգութեան մը բոլոր սարսռեցնելիները կը ստեղծէ: Մոլեգին կիրքերու հնոց մըն է, որ կը բոցավառի իր շուրջ: Նախանձ, ատելութիւն, յուռութք, թոյն, դաշոյն, ու այս բոլորին մէջ յամրագին կ'ողեվարի պարզունակ գեղջկուհին, ինչպէս լամբարին մօտեցող ցայգաթիթեռը:

Էլլէն Սատովէն բեմական ճշմարիտ յաղթանակ մը տարաւ ձարին թիկնապահի տարփուհիին դերին մէջ: Ձայնը գեղեցիկ է, օժտուած գրաւիչ հնչականութեամբ, որ գիտէ իր յուզումը փոխանցել ունկնդիրին: Ծանրութեան կեդրոնը օփերային, դափնեպսակներով բեռնաւորուած մեծ արուեստագիտուհին, զմայլելի էր պարզապէս երկրորդ արարին, ուր տիրականօրէն գիտցաւ իր նախանձի եւ կիրքի ամենայետին նրբերանգը փոխանցել հանդիսականներուն:

Յաղթահասակ Տոլնիցքին արժանաւոր խաղակից մը եղաւ Տիկին Սատովէնի, թիկնապահի դերին մէջ: Վայելուչ, տիրական եւ օժտուած բամբ ձայնով մը, տաղանդաւոր երգիչ դերասանը Յուդա Իսկարիովտացիի ճշմարիտ պատկեր մը ստեղծեց վերջին արարի խղճահարութեան տեսարանին:

Տիկին Միքէյէվ (ցարին նշանածը), պարզ էր, բնական, օժտուած գեղեցիկ եւ թրթռուն ձայնով մը, դժբախտաբար զուրկ էր այն ճակատագրական գեղեցկութենէն, որ պիտի կարենար Իվան Ահեղի պէս ցար մը գլխէ հանել:

Օփերայի բոլոր դերակատարները գնահատելի ամբողջութիւն մը կազմեցին: Ինչպէս «Ալմաստ»ի ներկայացման, դժբախտաբար օրքեսթրը կը պակսէր, ու լոկ Փրոֆ. Լիխքէի դաշնամուրը կը հնչէր, ինչ որ մեծ հարուած մըն էր բեմադրութեան: Ամենայն դէպս, ընդհանուր տպաւորութիւնը շատ փայլուն էր եւ ժողովուրդը խանդավառ ծափերով եւ ծաղկեփունջերով գնահատեց գլխաւոր դերակատարները:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԿՏՐՈՒԿ ՈՐՈՇՈՒՄ ...

Կ'ըսեն, կը թելադրեն, կը գրեն, որ ստորագրեալս սանկ հատորիկ մը հրատարակելու պատրուակով մամուլի տակ մտնեմ: Հատորիկով մը ներկայանամ ազգիս Հայոց:

«Կ'արժէ, կ'ըսեն, փունջ մը ժպիտով հրապարակ գալ, հրամցնել հայ ընթերցողին ...

Շատ բարի: Պատուաբեր եւ հաճելի առաջարկ որ կրնայ քրտնցնել բարեկամներս գրպանով եւ կամ գնահատանքի բանաձեւ գտնելու ճիգով մը:

«Վա՜յ սիրելիս ստացայ հատորիկդ, ինչ սիրուն, ինչ աղուոր ըըը, բառ չեմ գտներ: Այնքան համով հոտով են: Սպասած է ըսին ապա թէ ոչ քանի մը հատ պիտի ուզէի ունենալ:

Այդ հրաշքը քեզի հաղորդողները, հայութենէ հրաժարած են կ'երեւայ ...

— Ձեր նոր հատորը, հաճոյքով կարդացինք: Զոքանչս խնդալէն ճաթեցաւ — Աստուած պահէ — :Կինս ըսես ... հա՜ պիտի մոռնայի, ի՞նչ պիտի վճարենք:

— Ոչինչ բարեկամ, դրամը ինչ արժէք: Ինծի համար մեծ պատիւ են բերանացի գնահատանքները: Յարգանքներս ձեր համեստափայլ տիկնոջ եւ ձեր մայրագորով զոքանչին: Իր ճաթախտին բուժում կը մաղթեմ:

— Վայ վա՜յ, ուր ես այսպէս, ինչ բախտաւորութիւն՝ հանդիպիլ քեզի: Գիրքդ երկու-երեք անգամ կարդացի, այնքան համեղ է: Ինչպէս ըսեմ, ըըը, շնորհաւորելը պզտիկ բան է: Դրամը փոստո՞վ ղրկեմ թէ ...

— Եղբայր, աս «ճաթեցան-փաթեցան» գրութիւնովդ աղուոր խփեր էիր անպիտանին: Սիրտս հովացաւ:

— Ո՞ր անպիտանին:

— Սա Ծմիկեան Գաբիկին:

— Ես այդ անունով ծանօթ չունիմ: Սովորութիւն ալ չունիմ գրչիս տակ առնելու Գաբիկն ու Աբիկը:

— Վա՜յ, դո՞ւք էք «բուքըմ զիղաղ» գրողը

— Ասում են:

— Կարծեմ գիրք տպած էք: Կը հաճի՞ք քանի մը հատ նուէր տալ ինծի: Մեր ընկերութիւնը, զուարթներու ընկերութիւն է: Մինչդ ձեր ուզածը.

— Քանի՞ հատ կ'ուզէք:

— Է՜հ, սանկ 4 — 5 հատ մը՝ եթէ կարելի է: Մօտ օրէն օթոյով Քօթ տ'Ազիւր պիտի երթանք: Քասսուն ձիու աղուոր օթօ մը գնեցինք: Ճամբան կը կարդանք, կը զուարճանանք եւ քեզ կը յիշենք: Շատ համակրած ենք ձեզի: Հա, հատ մըն ալ մեր շօֆէօրին համար, տղան գոհ կը մնայ: Հայրը ատենին լրագիրներուն մէջ կը գրէ եղեր...

×

Գիրք տպելու հաճո՞յքը ...

— Նարդունի ո՞ւր այսպէս աճապարանքով:

— Տպարան, «Մարգարիտներ որ կը նետեմ...» հատորիս փորձը նայելու կ'երթամ:

— Ըսէ «փորձանքի» կ'երթամ:

— Ախ մի հարցներ, ահագին սխալ մը փախեր է իններորդ պրակին մէջ: Խորագիր մը որ «Հըպարտանք» էր «Հաւատամք» տպուած է եւ այդ պրակը 200 օրինակ պակաս տպուած ըլլալով հատորը նոյնքան օրինակ պակաս պիտի տան ինծի: Ո՜ւֆ հոգիդ կը հանեն:

— Հոգդ, թող երկու հարիւր հոգի պակաս օգտուին: Իսկ խորագիրը ինչ կարեւորութիւն ունի ջանս, «Հաւատամքն ալ աղուոր բառ է, քիչ մը Արմաշու վանք կը հոտի: Ընթերցողը պտոր մը միտք կը յոգնեցնէ այդ «Հաւատամք»ին վրայ, եթէ չհասկնայ կ'ըսէ, Նարդունին խորունկ գրագէտ է, անշուշտ բան մը ըսել ուզած է եւ ես չեմ հասկնար: Գիտե՞ս իմ գրածներուս մէջ ինչ «հաւատամքներ» ապաստան գտած են: Հոգս !!!

— Բայց երկու հարիւր օրինակ պակա՞սը:

— Երկու հարիւր օրինակ ալ առանց 9րդ պրակի կը կազմես ու կը ղրկես ծրխաքաղներուն որ շատ բարակը փնտռողներ չեն ըլլար ...

Գործածէ Տէր Յակոբեանի փիլիսոփայութիւնը՝ եթէ մենաշնորհի չէ վերածած: Ան կ'ըսէ, «կարեւորութիւն մի տար, ընթերցողը շիտակ կը կարդայ»...

Նարդունիին, ո՜ւֆ հոգիդ կը հանեն»ը սարսափեցուց զիս, ինք մէկէ աւելի հոգի ունի քանի որ ամուրի է, իսկ ես մէկ հատիկ ունիմ այդ հոգի բաւածէն: Արդ, որոշեցի հրաժարիլ «հայ գրականութեան մշակ» տիտղոսով դամբարան իջնելու պատիւէն: Հրատարակելի ձեռագիրները գրպանս թխելով վերադարձայ տուն: Շարադրեցի իմ կիրակնօրեայ Պուտ'մ ծիծաղս եւ ստորագրեցի՝

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

×

ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահարուհի Օր. Վերոնիք Ճինճեանի նուագահանդէսը, մասնակցութեամբ ջութակահարուհի Օր. Լիտի Տէմիրճեանի նախորդ շաբաթ երեկոյ, «Քօնսէրվաթուառ»ի սրահին մէջ կատարեց բացումը Փարիզահայ գաղութին երաժշտական եղանակին:

Այդ երեկոյ, հետեւցներով նուագահանդէսին յայտագրէն, ինչպէս նաեւ անոր մէջ երկու արուեստագիտուհիներուն ստանձնած բաժիններէն, պիտի ըսենք որ երաժշտական սոյն երեկոյթը եղաւ, անոնց թէ անջատաբար եւ թէ միացած ձեւի մը տակ, մօտեցումը արուեստին՝ որուն նուիրուած են իրենք:

Այս վերջինով կ'ակնարկենք դաշնակի եւ ջութակի համար գրուած երկու Սօնաթներուն, մին Կռիկի հեղինակութիւնը, իսկ երկրորդը նմոյշ մը արդիական արուեստէն, հեղինակութիւնը Փօլ Փառէյի, որոնք նուագուեցան երկու արուեստագիտուհիներուն կողմէ: Հետաքրքրաշարժ պարագայ մը, նկատելով որ ըմբռնումի, արտայայտութեան ու ճաշակի նման նրբին հարցերու լուծումը որ կը պարտադրուի առ հասարակ արուեստագէտին մեկնարկութեան մը պահուն, այսպիսի պարագայի մը կը դգենու կրկնակ երեսոյթ մը, այսինքն զգայնութեան երկու տարբեր աշխարհներու կը վիճակի արտայայտել վերստին այն՝ ինչ որ ծնունդ առած է հեղինակին միակ զգայնութենէն ու ներշնչումներէն:

Արդարեւ այդպիսի ստեղծագործութեան մը, այսինքն նման սօնաթի մը մէջ, դրեթէ համահաւասար ատիճանի մը վրայ օգտագործելով երկու նուագարաններուն մատուցած արտայայտութեան ամէնէն հարուստ կարելիութիւնները, ըստ այնմ կը վստահի հեղինակը նաեւ անոնց իր մտածումներուն թարգմանը հանդիսանալու պաշտօնը: Հետեւաբար երկու մեկնարկուներուն դերը կը գտնուի միշտ առաջին գծի վրայ:

Այս ըմբռնումով օրիորդներ Ճինճեան եւ Տէմիրճեանի կողմէ մեր յիշած «սօնաթ»ներուն մեկնարկութիւնը պսակուեցաւ արուեստագիտուհիի իրենց փայլուն տաղանդէն ակնկալուած յաջողութիւնով մը:

Իսկ անջատօրէն, յայտագրին առաջին մասին մէջ, հաճոյքը ունեցանք ունկնդրելու նախ, Օր. Ճինճեանը, գլխաւորաբար «Պախ»ի սիրուն «Թըրանսքրիփսիօն»ին մէջ, «Ֆանթէզի է Ֆիւկ», ինչպէս նաեւ Շօփէնէն «Պառքառօլ» մը եւ ապա Արամ Խաչատուրեանի «Թօքաթա»ն, որուն նուագածութեան յարուցած ոգեւորութեան վրայ Օր. Ճինճեան, ունկնդիրներուն փափաքին գոհացում տալով նուագեց նաեւ նոյն հեղինակին մէկ պարը:

Իսկ Օր. Տէմիրճեան ընտրած էր Պախէն, Բունիանիէն, Կապրիէլ Ֆօրէէն եւ Տէֆայիաէն կտորներ: Մասնաւորաբար առաջինին «Արիա»ն, իր վարժ ճպոտին տակ ստացաւ իր մեկնարկութեան լաւագոյն ձեւերէն մին:

Աւելորդ պիտի չըլլար յիշել թէ գնահատուած արուեստագիտուհի Օր. Ճինճեան, ինչպէս նաեւ նոյնքան տաղանդաւոր ջութակահարուհի Օր. Լ. Տէմիրճեան ունկնդիրներուն կողմէ ընդունուեցան ջերմ արտայայտութիւններով:

Գ. ՔԻՐԻՍԹԻՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

Դ Ա Ր Ջ Ը

Ժ.

— Եւ այդ բոլորը ժողովուրդին համար չէ՞:

— Ո՛չ.

Երկուքն ալ պահ մը լուռ էին:

Սիրաքեան հանեց գլխարկը, մատներով մէկ երկու անգամ սանտրեց մազերը, ծածկեց նորէն գլուխը ու կրկնեց.

— Ոչ, ժողովուրդը մեզմէ խեր չունի, մենք կտրուած ու կղզիացած մարմին մըն ենք, հասարակութենէն դուրս: Այդ կողմէն քահանան մեզմէ ահագին առաւելութիւն ունի՝ մինչեւ վերջը գոնէ իր ժողովուրդին մէջն է, անոր նեղ ու լայն օրերուն, խինդ ու վշտին մասնակից: Իսկ մենք, տես, քահանայութիւնը չենք ընտրած:

— Ամէն մարդ իր տեղը, շատ ստացողէն շատ կը պահանջուի: Վերջապէս ատիկա դատարկ պատճառաբանութիւն է, եթէ ըսածներուդ համոզուած ես, եղիր տէրտէր:

Սիրաքեան ծիծաղեցաւ դառն ու հեգնոտ ծիծաղով մը:

— Ոչ, պատմութեան այդ գլուխը ինծի համար փակուած է, ես կը գտնեմ ուրիշ ճամբայ մը ժողովուրդի վարի խաւերուն մէջ մտնելու: Եւ առանց որեւէ հոգեկան բռնադատումի որեւէ սուտի ու կեղծիքի:

Սերբը ձեռքի կատաղի շարժումով մը առաջ նետուեցաւ, զայրացկոտ:

— Ի՞նչ բառի պոչէն բռներ կ'երթաս: Հոս ոչ խաբել կայ, ոչ սուտ, ի՞նչ կեղծիք: Կեղծել, մեր ըրածին կ'ըսեն պարզապէս ժողովուրդի ըմբռնումներուն յարմարում, կարելի չէ ամբոխին ամէն կարգի ճշմարտութիւններ ըսել եւ վերջապէս ան քու ճշմարտութիւններուդ պէտք ալ չունի:

Սիրաքեան ակնթարթ մը ապշած կանգ առաւ, աչքերը չեշտ ընկերոջը դէմքին յառած: Բայց մատներու ջղաձգական անընդհատ կծկումէն, որով սրբիչը կը ճմռթքէր, պարզ էր որ ներսը իրարանցում կար:

Վերջապէս ձայն հանեց. միայն անսպասելի կերպով հանդիստ ու մեղմ ձայն մը:

— Այդպէս ուրեմն, ան պէտք չունի իմ ճըշմարտութիւններուս, ամբոխը պէտք է պահել իր նախապաշարումներուն մէջ, պինդ սեղմած, չէ որ Աստծու կամքով, այդպէս եկեր է ու այդպէս ալ պիտի երթայ, ինչ ամբոխի բանն է գիտութիւնն ու ճշմարտութիւնը, որը միայն մենք հասկնալ կրնանք: Ահա, սիրելիս ժողովուրդի անունով մեր իրարու գլուխ ուռեցնելը արտաքին ծածկոցն է միայն, դարուս պահանջած վերարկուն որ ամէն խօսող իր վրայ պիտի նետէ յարգանք ու անձնական յաջողութիւնը վաստկելու համար, բայց ներքուստ մեզի համար ան միշտ նոյն ամբոխն է որ ոչ բան հասկնալ կրնայ ոչ ալ հասկնալու պէտք ունի:

— Ինծի սխալ հասկցար .— սրբագրեց Սեպոք իր ըսածը.— Ես միայն ըսել ուզեցի որ մասսան կամաց կամաց պէտք է իր հասկացողութիւններէն դուրս քաշել իսկ մինչեւ այդ ստիպուած ենք յարմարուելու ու բողոքելու որոշ բաներ:

— Այդ տեսակ պարապ խօսքեր գլուխս չի մտներ.— բացականչեց Արտաշէս տաքցած — ես հիմա բոլորովին ուրիշ կերպ կը մտածեմ, ճշմարտութիւնը որքան պարզ ու բաց ըլլայ, այնքան աւելի աղէկ. այս սերունդը չհասկցաւ, կը հասկնայ յաջորդը, իսկ այդ լռելու ու ստելու ծայրը ո՞ւր պիտի երթայ: Ոչ, ես այլեւս ճակատս բաց կ'ուզեմ անկաշկանդ իմ համոզումներուս ամէնքին ըսեմ:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Քորէայի թնճուկը

Նախագահ Թրումըն խօսք առնելով Քէյ Ուէսթի մամուլի համաժողովին, հերքեց ամերիկեան կարգ մը թերթերու այն գրոյցը, որ իբր թէ կրակի դադարման հրահանգ տրուած է։ Համաձայն նախագահին, «թշնամիին վրայ ի գործ դրուած ճնշումը, լաւագոյն միջոցն է, մղելու զայն որպէս զի արդար զինադադար մը կնքէ իրենց հետ»։

Ուրբաթ օր, արշալոյսին օդը ելած է Ֆիւզանի մէկ զինարանը, որ կը գտնուի հարաւային Քորէայի մէջ։ Պայթումը տեւած է մէկ ժամ. վեց սպանեալ եւ յիսուն վիրաւորներ կան։ Դեռ չէ ճշդուած աղէտին պատճառը։ Ամերիկեան, անգլիական եւ հարաւային Քորէայի ոստիկանութիւնը մասնակցած է ազատարար աշխատանքներուն։

Հիւսիսային Քորէայի կառավարութիւնը կը հերքէ ամերիկեան կառավարութեան այն մեղադրանքը, որուն համաձայն 5800 գերիներ սպանուած են խժդժօրէն իրենց կողմէ։ Պատճէնը յիշեալ հեռագրին, որ «չարակամ եւ զրպարտական» կը համարէ Մ. Նահանգներու 8րդ բանակի հրամանատարութեան վերագրումները, Վիշինսքիի պահանջին վրայ բաժնուեցաւ ՄԱԿի պատուիրակներուն։

Զօր. Ռիճուէյի ընդհ. բանակատեղին կը թուէ իրենց կորուստները, Քորէայի զանազան ճակատներուն վրայ, յետոյ կ'աւելցնէ 20 Նոյեմբեր թուակիր իր զեկոյցով.

« Գալով 10.836 զինուորներուն, որոնք պատերազմի մէջ իբր կորսուածի տեղ անցած են, անոնց համրանքի մասին լրացուցիչ փաստեր չկան, թէեւ բուրջ հետքեր թոյլ կուտան հետեւցնել որ անոնցմէ մեծ թիւ մը, թերեւս չուրջ վեց հազար հոգի, մահացած են խժդժութիւններու զոհ դառնալով »։

ՍԼԱՆՍՔԻԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱԳՐԵՆ ԿՈԹՎԱԼՏԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՆ

Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին ձերբակալութենէն ի վեր, Փրակայի ձայնասփիւռը կը ջանայ փառաբանել Խ. Միութեան բարեկամութիւնը, որ «է եւ կը մնայ անկիւնաքարը Չեխոսլովաքիոյ միջազգային յարաբերութեանց »։

Ձայնասփիւռը այնուհետեւ կը հաղորդէ երկրակցութիւնը ապահովութեան նախարար Քոփրիճիվայի Պրաթիսլավայի մէջ խօսած ճառին, որ «արթնութիւն կը յանձնարարէ բոլոր այն մարդոց դէմ, որոնք կը փորձեն խանգարել Չեխ եւ Խորհ. Միութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող բարեկամութիւնը »։

Չեխոսլովաքիոյ նախկին ճարտարապետական նախարար Լոշման յայտարարած է Վիէննայի « Ընկերվարական Թղթակցութիւն» օրաթերթի աշխատակցին, որ Սլանսքիի դէմ եղած լրտեսութեան եւ դաւադրութեան մեղադրանքը աւելի քան անճշմարտանման է։ Մոսկուայի անձնուէր գործակալն էր ան, Քրեմլինի բացարձակ վստահութիւնը կը վայելէր։ Ինքն է որ 1945ին պնդած է Պենէշի, որ ներքին նախարարին փոխարէն զինքը կոչէ տեղւոյն համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան ։

«Կոթվալտի խմբակցութեան դիրքը զօրացած է, յարած է նախկին նախարարը, բայց հաւանական է որ ան որոշած ըլլայ ձերբակալել Սլանսքին, առանց Մոսկուայէն հրահանգ ստացած ըլլալու, որպէսզի մշուշոտ վարագոյրի մը տակ ծածկէ Չեխոսլովաքիոյ բանուոր դասակարգին դժգոհութիւնը երկրի իրաւակարգին դէմ »։

Միւս կողմէ, Փարիզի չեխական շրջանակներուն մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ՝ երբ 1948ին երկրին իրաւակարգը փոխուեցաւ Ռուտոլֆ Սլանսքի չփման մէջ մտաւ այն ատենուան Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Կոմուլքայի եւ Հանրապետութեան նախագահը Օսուպքա - Մորավսքիի հետ, որոնք ներկայիս բանտը կը գտնուին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՕԱ ՊԻՆՀԻ դէմ ձեռնարկուած Վիէթմինհի յարձակողականը զսպուած է Թայի 3րդ վաշտին կողմէ։ Ըմբոստներուն կորուստը եղած է 1000 հոգի ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ դեսպանատան քարտուղարուհիներէն Տիկին Կիքա Թինթա, որ էր Ֆրանսի օդանաւով Ժընեւի ճամբով Ռումանիա պիտի երթար երկու պաշտօնատարներու ուղեկցութեամբ, ինքզինքը դրած է Ֆրանսական կառավարութեան պաշտպանութեան տակ։ Ամուսինը իրեն միացած է ։

Յետաձգուած են

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը եւ Հ. Մ. Մ.ի զինեձօնը։

Ընկերներ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ եւ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ սուգին առթիւ ։

Մեծ հեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Ց. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի։ 8 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ ։ Կը նախագահէ եւ կը խօսի Տիկ. Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի ներկայացուին Ա. Ահարոնեանի « Ազատութեան ճանապարհէն մայր»ը եւ զաւեշտ մը Ալէքսանդր Տիմայէն « Ծոյլ կին»ը։ Երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ յայտնի orchestre du «CLUB» Francis Scottի։

Պարերուն կը մասնակցին նաեւ փոքրիկներ՝ Աշրաֆեան, Դարբինեան եւ Գարեգինեան։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն։

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ **Le Commissaire est Bon Enfant** (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին ։

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28։ Գիները 200 եւ 250 ֆրանք ։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ « ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ »ԻՆ

Պոլսոյ «Սուրբ Փրկիչ» Ազգ. հիւանդանոցի տեղեկատու ամսաթերթը երեք տարիէ ի վեր կը հրատարակուի եւ անոր շնորհիւ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը կը ջանայ ամուր կապեր հաստատել յարգելի հասարակութեան եւ Ազգին Տան միջեւ։ Վստահ ենք որ ամէն նախանձախնդիր Հայ պիտի փափաքի շահագրգռուիլ մեր նուիրական հաստատութեամբ եւ պիտի փութայ բաժանորդագրուիլ ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ հանդէսին։

Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոց, Ետի Գուլէ, Պոլիս ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պուլվառ Օտոյի եւ շրջակայքի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. վարչութիւնս, պատիւ ունի ծանուցանելու, յարգոյ հայ հասարակութեան թէ՝ այս կիրակի եկեղեցւոյս Նորընծայ Արժ. Տ. Պըսակ քհնյ. Հայրապետեան, իր անդրանիկ պատարագը պիտի մատուցանէ հանդիսաւորապէս, կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մարտիկեանի ։ Արարողութեանց պիտի մասնակցին քահանայ հայրերը, եւ Պոմոնի եկեղեցւոյ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ Պ. Լեւոն Ճէրահեանի։ Կը հրաւիրուին Մարսիլիոյ հայ հասարակութիւնը։ Ժամերգութիւն 7.30ին, պատարագ 10ին ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Մեծ պարահանդէս

Մեծ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 8, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս։

Երգասպնակներ եւ ձայնասփիւռի արուեստագէտներ Alexandre Bocoze et son ensemble։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Մուտքը 150 ֆրանք ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան, կը ծանուցուի թէ այս կիր. Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ Նորընծայ Տէր Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան, պիտի մատուցանէ իր անդրանիկ պատարագը, մասնակցութեամբ եկեղեցւոյն քառաձայն երկսեռ երգչախումբին ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 4 Décembre 1951 Երեքշաբթի 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6627-Նոր շրջան թիւ 2038

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Եղանակին հետ բացուած կարելի է նկատել նաեւ հանրային ձեռնարկներու շրջանը: Դասախօսութիւններ, հանդէսներ, ներկայացումներ, երեկոյթներ իրար պիտի յաջորդեն: Արդէն իսկ «գըրաւուած օր»եր կը ծանուցուին թերթերու սիւնակներուն մէջ :

Ունինք բազմաթիւ միութիւններ, որոնք իրենց տարեկան գործունէութեան ծրագիրը պիտի աշխատին իրականացնել եւ ինչպէս ամէն տարի, այս տարեշրջանին եւս պիտի ստեղծուի անխուսափելի հրմշտուք մը:

Հասարակութեան մատուցուող ձեռնարկներէն ոչ մէկը աւելորդ կամ անօգուտ կարելի է հռչակել: Իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն, որ հանդէսի նմանող բան մը կը կազմակերպէ, այն համոզումը ունի թէ ազգային տեսակէտէ շատ կենսական եւ շատ անհրաժեշտ գործ կը կատարէ:

Այս համոզումը լաւ է անշուշտ եւ սուր խթան կը դառնայ դրական արդիւնքներ հետապնդելու : Զենք կրնար չընդունիլ սակայն թէ կան երկրորդական նշանակութեամբ ձեռնարկներ, որոնք հրապարակը կը խճողեն եւ խաչաձեւումներ առաջ բերելով՝ աւելի կարեւորներու յաջողութեան արգելք կը հանդիսանան:

Շատոնց զգալի է հանրային ձեռնարկներու մէջ կարգ կանոն դնելու կարիքը: Այս մասին արտայայտութիւններ ունեցած են միշտ կազմակերպիչներն ու հանդիսականները հաւասարապէս: Եւ քանի որ գերագոյն իշխանութեան մը հակակշիռը չկայ ատոնց վրայ, գործունէութեանց ներդաշնաւորումը տեղի պէտք է ունենայ բնական համաձայնութեամբ մը հասարակութեան ընձայած գնահատանքին կշիռով:

Ամէն բանէ առաջ պէտք է իրարմէ տարբերել անհատականն ու հանրայինը :

Անհատական ձեռնարկները մեր ժողովուրդը պէտք է հետաքրքրեն եւ քաջալերանքի արժանանան այն չափով, որ մշակութային եւ գեղարուեստական նպաստ մը կը բերեն մեր կեանքին: Այս մարզին մէջ՝ քիչ մը աւելի խստապահանջութիւն եւ բծախնդրութիւն անհրաժեշտ է այլեւս, հիմա որ տասնեակ տարիներու զարգացման միջոց մը ձգած ենք գաղութի պատմութեան մէջ: Հասարակութիւնը, հայ մամուլին հետ միասին, արդարադատ վերաբերում պէտք է ճշդէ լաւին եւ գէշին հանդէպ :

Մեր խօսքը մասնաւորաբար կը վերաբերի հայկական ներկայացումներու, պարերու, արտասանական մրցումներու, նուագահանդէսներու կամ երգահանդէսներու :

Անպատասխանատու եւ անձեռնհաս մարդիկ իրաւունք չունին հայ մշակոյթը նսեմացնելու : Հասած ենք տեղ մը, շրջապատուած օտար քաղաքակրթութիւններով, ուր մշակութային ամէն մէկ հայեցի արտայայտութիւն հոգածու ճաշակի դըրոշմը պէտք է կրէ: Հայկական ձեռնարկներու ներկայ եղողները սրտի որոշ գոհունակութեամբ ու հպարտութեան զգացումով պէտք է մեկնին սրահէն :

Բարեսիրական եւ ազգային տօնակատարութեանց յատուկ ձեռնարկները նոյնպէս լուրջ պատրաստութեան եւ խնամքի կը կարօտին: Ոգեւորութեան չափը ուղիղ կը համեմատի տօնահանդէսներու շուքին եւ լրջութեան հետ: Դիւրին չէ հարիւրաւորներու հոգին մէջ խորհուրդ մը կամ գաղափար մը ապրեցնել :

Սխալ է շարունակ ժողովուրդը մեղադրել իր անտարբերութեան եւ կրաւորական կեցուածքին համար: Ժողովուրդի տրամադրութեան վրայ ազդելու կերպը պէտք է գտնել, ինչ որ ինքնայատուկ արուեստ մըն է:

Լաւ է որ կարգադիր յանձնախումբերն ու կազմակերպիչ մարմինները լրջօրէն մտածեն այս խնդիրներու մասին եւ ապա գործի լծուին՝ սրահ վարձելէ եւ ծանուցում հրատարակելէ առաջ :

Սփիւռքի ազգային կեանքը խոշոր չափով մը ամփոփուած է հրապարակային ձեռնարկներու մէջ, որոնք հաւաքական ապրում եւ գիտակցութիւն կը ստեղծեն: Հանդէսներու եւ դասախօսութիւններու եռուզեռը օգտակար եւ սրտապնդիչ է, պայմանաւ որ ամէն տարի նոր նուաճում մը արձանագրենք գոնէ այս գետնին վրայ :

Խմբագրական ԱԶԴԱԿ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Ազգային մեծ գործիչին եւ մեր վեթերան ընկերոջ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահը կ'ողբանք դառնօրէն :

Գահիրէ — Յուսաբեր Մշակութային Միութիւն

×

Մեր խորին ցաւակցութիւնը մեծ վեթերանին՝ Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ անակնկալ մահուան առթիւ: Կ'ողբանք անոր կորուստը թէ ազգին եւ թէ մեզի համար:

Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէ

×

Կ'ողբանք մեծ յեղափոխականին, մեծ հայրենասէրին, մեծ Հայուն՝

Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

անակնկալ մահը, որ յուզեց գաղութիս բոլոր հայրենասէրները :

Ս. Ֆրանչիսքօ — Ժորժ Մարտիկեան

×

Հայ Յեղափոխութեան անզուգական մարտիկին եւ Հայաստանի Հանրապետութեան կոթողներէն ՌՈՒԲԷՆԻ մահուան առթիւ խոր վիշտով եւ յարգանքով կը խոնարհինք իր դագաղին առջեւ :

Նիկոսիա — Հայ Երիտասարդաց Միութիւն

×

Խորապէս սահմռկած մեծ հայրենասէրին եւ հայկական դատին անբաղդատելի ախոյեան ՌՈՒԲԷՆին դաժան մահէն կը յայտնենք մեր խոր ցաւակցութիւնները :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Յառաջդիմական եւ Համազգային: Աղեքսանդրիա

×

Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբը իր խոր վշտակցութիւնը կը յայտնէ բոլոր ընկերներուն եւ սգակիր պարագաներուն, բազմավաստակ ընկերներ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ անփոխարինելի կորուստին առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի 3000 ֆրանք կը նուիրէ Դաշնակցութեան տան հիմնադրամին :

Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբ

×

Հ.Յ.Դ.Վարանդեան կոմիտէն իր մեծ ընկերոջ Տարօնի ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ թարմ աճիւնին եւ նուիրական յիշատակին առջեւ կը խոնարհի :

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէ

×

Համազգային Կրթական եւ Հրատարակչական Ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղը խորունկ վիշտով կ'ողբայ Միութեան եւ Համանուն Ճեմարանի հիմնադիրներէն ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի դառնաղէտ մահը: Հայ Գեղարուեստական Գրականութիւնը, մանկավարժութիւնը եւ թատերգութիւնը անփոխարինելի կորուստ մը առջեւ կը գտնուին այսօր:

×

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի 10.000 ֆրանք կը յատկացնէ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին :

× Ընկեր ՌՈՒԲԷՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹի մահուան առթիւ Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէն 20 հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին :

× Ցանուն Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին, Շրջ. վարչութիւնը 10.000 ֆրանք կը նուիրէ «Դաշնակցութեան Տան» հիմնադրամին, փոխան ծաղիկի, ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

× Ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեան նոյն առթիւ 20.000 ֆրանք, Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին :

× Փարիզէն Պ. Յարութիւն Մինասեան իր ցաւակցութիւնները յայտնելով 5000 ֆրանք կը յատկացնէ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին: Իր աշխատանոցին պաշտօնէութիւնը եւս 2000 ֆրանք նոյն նպատակին :

× Սէն Շամոնի Վարուժան կոմիտէն 2000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին :

Կարեւոր որոշումներ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի օրուան թիւով ծանուցած էինք թէ արտաքին գործոց յանձնաժողովը ընդունած էր Շումանի ածուխի եւ պողպատի ծրագիրը, որ սերտօրէն կապուած է եւրոպական բանակի կազմութեան հետ: Ընկերվարականները այս վերջին հարցի կարգ մը կէտերուն մասին շատ խանդավառութիւն ցոյց չեն տար, իսկ արմատականները եւ չափաւորները վերապահ են ածուխի եւ պողպատի խնդրին վերաբերմամբ: Ցամենայն դէպս, շատ հաւանական է որ Եշ. օրուան երեսփ. ժողովը վաւերացնէ Շումանի ծրագիրը, ինչ որ ֆրանսական կառավարութեան եւ նոյն ատեն Եւրոպայի գաղափարին յաղթանակը պիտի ըլլայ :

Շաբաթ առաւօտ, նախարարաց խորհուրդը գումարուեցաւ Ելիզէի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Պ. Վէնսան Օրիոլի, որ մինչեւ ժամը 14.30 տեւեց: Ռընէ Մայէր այնտեղ համառօտութիւնն ըրաւ իր շփումներուն, Ամերիկայի ելեւմտական, արտաքին եւ պատերազմական նախարարներուն հետ: Մեծ յոյս կայ որ Միացեալ Նահանգները 600 միլիոն տոլար տրամադրեն 1951 — 1952 տարեշրջանին համար, ուղղակի օգնութեամբ եւ ապրանքի ձեւին տակ: Այս նիւթական նպաստով կառավարութիւնը այլեւս կարիք պիտի չզգայ սեղմումներու ենթարկել հրանիւթի եւ ածուխի ներածումները :

Պ. Ռոպէր Շուման պատմականն ըրաւ Հռոմի ժողովին աշխատանքներուն, իսկ պատերազմական նախարար Ժորժ Պիտօ բացատրութիւններ տուաւ եւրոպական բանակին կազմութեան մասին :

Վարչապետ Փլէվէն ծանրացաւ պիւտճէի խընայողութեան անհրաժեշտութեան վրայ, որ ոեւէ մեքենայութեամբ պէտք չէ ձախողութեան մատնուի: Ժողովը նկատի առաւ երկրագործ ընտանիքներու օգնութեան հարցը, որ աւելի հաստատ հիմերու վրայ պիտի դրուի ամսականներուն վրայ եղած գանձումներու յաւելումներով: Ցորենի ազգման սակը առայժմ կը մնայ անփոփոխ :

Մամուլի հարցը նմանապէս խնդրոյ առարկայ եղաւ: Այս առթիւ տեղեկատուութեան նախարար Պ. Ռոպէր Պիւրոն միջոցներ առաջարկեց մամլոյ թուղթի, հեռաձայնի սակի եւ ծանուցման հարցերուն վերաբերմամբ, զորս միջնախարարական ժողովը պիտի ուսումնասիրէ այս շաբթուան սկիզբէն եւ պիտի ներկայացնէ նախարարաց խորհուրդին՝ նկատառման համար :

ՄԱԿի քաղաք. յանձնաժողովը

ՆԿԱՏԻ Կ'ԱՌՆԷ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԲՈՂՈՔԸ

Շաբաթ առաւօտ, ՄԱԿի քաղաքական մասնաւոր յանձնաժողովը 5ի դէմ 50 ձայնով որոշեց նըկատի առնել Եուկոսլաւիոյ բողոքը, ուղղուած Խ. Միութեան եւ արեւելեան Եւրոպայի պետութիւններուն «թշնամական գործունէութեան» դէմ:

Յիշեալ որոշումով քաղաքական յանձնաժողովը կը խնդրէ ՄԱԿի ընդհ. ժողովէն, որ շահագրգռեալ պետութիւններուն հետեւեալ յանձնարարութիւնները ընէ .

Ա. Ապահովել յարաբերութիւնները եւ կարգադրել անոնց տարակարծութիւնները, համաձայն միացեալ ազգերու կանոնագրին: Բ. դիւանագիտական յարաբերութեանց ընթացքին, յարմարիլ միջազգային յարաբերութեանց կանոններուն եւ կիրարկուած սովորութիւններուն: Գ. Սահմանային վէճերը լուծել տեղական խառն յանձնաժողովներու կամ իրենց ընտրած խաղաղ մեթոտներով :

Դէպքերը Արեւելքի մէջ

Քորէայի վերջին ժողովին, Զօր. Նամ Իլ եւ դեր ծովակալ Ճոյ իրենց տեսակէտները պարզեցին, առանց ոեւէ յառաջդիմութեան: Համեմատական հանդարտութիւն կը տիրէ ճակատին վըրայ, ուր օդաչափը իջած է 15 աստիճան :

Այսու հանդերձ, քանի մը օրէ ի վեր ստուգուած է որ Քորէայի երկինքին վրայ կարեւոր թիւով կարմիր օդանաւեր կը ճախրեն, ինչ որ ենթադրել կու տայ թէ Չինեւքորէացիները նոր գործողութիւններու կը պատրաստուին: Անցեալ օր, օդամարտի մը ընթացքին Ամերիկացիները վար առին կարմիր 6 ռմբաձիգ, երեք որսորդական եւ հատ մըն ալ Միկ տիպարի օդանաւեր :

Հարաւային Քորէայի կառավարութիւնը Դեկտեմբեր 1էն սկսեալ պաշարման վիճակ հռչակած է երկրին վարի նահանգներուն մէջ: Պատճառը ցոյց կը տրուի համայնավար դիմադրականներու գործունէութիւնը, որ յարաճուն հանգամանք մը ստացած է վերջին օրերուն :

Ճափոնական մամուլը կը ծանուցանէ թէ Թոքիոյ խորհրդային պատուիրակութեան եւ տեղացի կարեւոր անձնաւորութիւններու միջեւ բանակցութիւններ տեղի ունեցած են Նոյեմբեր 26ին, որոնք ցարդ գաղտնի պահուած են: Խնդրոյ ա —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԵՐԸ

Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ Ժէրոմ եւ Ժան Թարօ, որոնք բազմաթիւ անգամներ այցելած են Միջին Արեւելքի երկիրները, շատ հետաքրքրական յօդուած մը ստորագրած են «Historie» ամսաթերթին մէջ, որուն ամենակարեւոր մասերը կը ներկայացնենք այստեղ :

Առաջին պատերազմէն ի վեր, այսինքն աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր, յաճախ առիթն ունեցած եմ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ պտոյտներ եւ այցելութիւններ ընելու, եւ ամէն տեղ միեւնոյն պարագան գրաւած է ուշադրութիւնս.— Որոշ հեռացում մը, չըսելու համար՝ զզուանք մը, հետզհետէ զարգանալու վրայ է այս երկիրներուն մէջ, հանդէպ Եւրոպայի եւ ընդհանրապէս բոլոր այն բաներուն, որոնք Եւրոպան կը ներկայացնեն :

Ուրկէ՞ կուգայ Արեւմուտքցիներուս համար շատ ցաւալի եւ վնասակար այս զգացումը, ի՞նչպէս առաջ եկած է այդ, ինչի՞ արդիւնք է եւրոպական prestigeին այս համաշխարհային անկումը:

Առաջին հերթին, կը կարծեմ, պատերազմին իսկ պատճառով: Մորիս Բէրնօ, իր «Արեւելքի մտահոգութիւնը» գրքին մէջ կ'ըսէ. «Պատերազմին տուած դասը Արեւելեան ժողովուրդներուն, մասնաւորաբար կը կայանայ պառակտուած Արեւմուտքի մը, բաժանուած քրիստոնէութեան մը, եւ աւելի քան քսան տարի տեւող անխնայ պայքարի մը տխուր պատկերացումին մէջ, որուն ընթացքին նոյն ցեղի, նոյն գոյնի եւ ի վերջոյ նոյն հաւատքի պատկանող ժողովուրդներ՝ զիրար կը փճացնէին»: Պատկերը աւելի տխուր է այս վերջին պատերազմէն ետքը: Ի՞նչպէս վստահութիւն ներշնչել ժողովուրդներու, որոնք եւրոպական հանճարին մէջ միայն սատանայական եւ քայքայիչ ուժ մը կը տեսնեն :

Զարմանալու բան չկայ :

1914ի պատերազմի ընթացքին, զինուորական պահանջներէ մղուած, բոլոր եւրոպական երկիրները աւելի կամ նուազ չափով իրագործելի խոստումներ ըրին Արեւելեան ժողովուրդներուն, եւ անգամ մը որ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ, անկարող եղան այդ խոստումները յարգելու :

Օրինակ՝ Անգլիացիները Իրաքի մէջ, Ֆրանսացիները՝ Սուրիոյ մէջ, պաշտօն ստացած էին Ազգերու Դաշնակցութենէն՝ այդ երկիրները կազմակերպելու եւ ինքնավարութեան պատրաստելու: Այդ հսկայական աշխատանքը աչք բաց - խփելով կարելի չէր գլուխ բերել, անխուսափելիօրէն կռիւներ եւ խնդիրներ ծագեցան, մենք, Ֆրանսացիներս անոնց արդիւնքը տեսանք, Անգլիացիները դեռ նոր սկսան :

Կարելի չէ երեւակայել թէ Արեւելքցին որքան կը սիրէ քաղաքականութեան մասին խօսիլ, տունը, սրճարաններու մէջ, փողոցներու անկիւնը, Եւրոպայի մէջ տեղի ունեցող որեւէ անցուդարձ ծանօթ է անոր: Բայց, նախապէս, սրճարաններու մէջ խօսուածները «հովին հետ կ'անցնէին», այժմ պարագան նոյնը չէ: Թերթերը բազմապատկուած են, հանրային կարծիք մը կազմուած է, որ յաճախ մեզի նպաստաւոր չէ, եթէ նոյնիսկ թշնամական չէ: Եւրոպան իր գէշ գիծերուն մէջ ներկայացնող որեւէ լուր, կայծակի արագութեամբ Ասիոյ մէկ ծայրէն միւսը կը տարածուի բնական միակամութեամբ մը, միաձայն համաձայնութեամբ մը, որուն պատճառով ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպան այսօր կը ներկայանայ Արեւելքցիին՝ որպէս բաժանուած, այլասերած եւ իր անկման շրջանը ապրող ու ներքին հաւասարակշռութիւնը պահելու անկարող ընկերութիւն մը:

Արեւելքի մտահոգութիւնը

Այս է ահա անժխտելի կացութիւնը, որ շատ վտանգաւոր կրնար դառնալ Եւրոպայի ապահովութեան համար, եթէ այս բոլոր արեւելեան ժողովուրդները իրարու հետ միանալու եւ մէկ ճակատ կազմելու անկարող չըլլային :

Արդարեւ, մեր օրերու Իսլամութիւնը նախկին միատարր ուժը չէ այլեւս, ուղղափառ Թուրք մը՝ որեւէ համակրութիւն չունի Ուահապիթ Արաբի մը համար, եւ վերոյիշեալ երկուքը գրեթէ թշնամանքով կը նային Շիի Պարսիկին, որ Մուհամմէտի ազգական Ալին, Մարգարէին հաւասարը կը նկատէ: Բայց հակառակ այս բոլորին, ինչպէս բնի,եղբայրական խորունկ զգացում մը կը միացնէ այս «հերետիկոս»ները, երբ դիմացնին ցցուի քրիստոնեայ Արեւմուտքը :

Այս վերաբերմունքին մէջ անժխտելի է սովետական Ռուսիոյ խաղցած դերը, որ Ասիոյ մէջ կէտ առ կէտ շարունակեց ցարական Ռուսաստանի քաղաքականութիւնը: Սովետներու փրոպականտը առաջ կը տարուի ոչ միայն հասարակ ժողովուրդին մէջ, այլ նաեւ գիտուններուն, քաղաքագէտներուն, արհեստաւորներուն, շուկայի մանր վաճառականներուն, Մէքքայի ամենահամեստ ուխտաւորին եւ ամենայետին ուղտապանին մօտ :

Ամենահմուտ ռուս գիտականներ յարաբերութեան մէջ են Պարսիկ բանաստեղծներու եւ աստուածաբաններու հետ, եւ ցեղաբանութեան ու լեզուաբանութեան ռուս լաւագոյն մասնագէտներ իրենց աջակցութիւնը առաջարկած են Անգարայի կառավարութեան՝ Թրքերէնը իր նախնական բիւրեղացման հասցնելու եւ Թրքական պատմութեան թաղուն գանձեր լոյս աշխարհ հանելու համար...:

Ահա թէ ինչպէս, նայած պարագային, հոս՝ ազգային - ցեղային հպարտութեան վրայ յենուած, անդին՝ ամենաբարձր գիտական հետաքրքրութեան օժանդակելու պատրուակով, բայց միշտ շահագործելով ազգերու մէջ գոյութիւն ունեցող ինքնավարութեան զգացումը, սովետական փրոպականտը Ասիոյ մէջ ստեղծած է իր քաղաքանութեան համար շատ բերրի հող մը, ուր Արեւմուտքի ամենամեծ հակառակորդը յաճախ արեւմտեան պատրաստութիւն ունեցող ինտէլլիգէնցիան է: Այդ հակառակութեան ամենափայլուն ապացոյցը, վերջին շրջաններուն, Արաբական Լիկայի կազմութիւնն է, որ իր մէջ կը միացնէ Իրաքը, Սուրիան, Լիբանանը, Անդրյորդանանը, Պաղեստինը, Սէուտի Արաբիան եւ Եգիպտոսը : Ֆրանսան այս կազմակերպութեան առաջին զոհը եղաւ Սուրիոյ մէջ (այստեղ պէտք չէ զանց առնել Անգլիոյ խաղցած դերը), բայց այժմ պայքարը ուղղուած է նոյնինքն Անգլիոյ դէմ :

Բայց որո՞նք են այն համայնքները, որոնք այսպէս միացան Ֆրանսայի մեկնումը պահանջելու համար :

Նախեւառաջ կայ՝ Դամասկոսը, ուղղափառ իսլամութեան մայրաքաղաքը, խանութպաններու եւ մեծ հողատէրերու կեդրոնատեղին, ուր, շատ մը քաղաքագէտներ, կ'երազեն Ը. դարու Օմայեանեան կայսրութեան հիմունքներով համարաբական պետութիւն մը ստեղծել:

Կայ՝ Հալէպը, կէսուկէս Իսլամներէ եւ Քրիստոնեաներէ բնակուած; բարձր քաղքենիութեան կեդրոնը, որ կը նախանձի Դամասկոսին:

Կայ՝ Ալաուիթներու հողամասը, պատմութեան մէջ նշանաւոր եղող Հաշիշիներու ժառանգորդներով բնակուած ,որոնք որպէս իսլամութեան հերետիկոսներ, չեն սիրեր ուղղափառ մահմետականները:

Կայ՝ Տիւրզիներու լեռնաշխարհը, որ ունի իր ինքնուրոյն կրօնքը, եւ որ կ'արհամարհէ Դամասկոսի խանութպանները:

Վերջապէս, կան՝ անապատի վաչկատուն, Պէտուինները, որոնք երբեք չեն համաձայնած վերին իշխանութեանց հետ: Իրենց համար, Դամասկոսի գեղեցիկ ովասիսը եւ դրացի պարտէզները, աւազակութեան եւ կողոպուտի բերրի շրջան մը ըլլալէ տարբեր բան չեն ներկայացներ :

— Աստուած իմ, կ'ըսէի յաճախ ես ինծի, միթէ՞ յիմարութիւն չէ Ալաուիթը Իսմայիլիթին, Տիւրզին Դամասկոսցիին, Դամասկոսցին Հալէպցիին, վաչկատունը քաղաքացիին, Սիւննին Շիիթին, մահմետականը քրիստոնեային, կաթոլիկը յոյն օրթոտոքսին հետ հաշտեցնելու մեր ծրագիրը :

Ինչքան ատեն որ մենք, Ֆրանսացիներս կը կառավարէինք այդ շրջանները, ջանացինք որեւէ մէկ ատեն ասոր կամ անոր կողմը չբռնել, եւ ընդհակառակն ստեղծեցինք հինգ իրարմէ անկախ պետութիւններ.— Մեծն Լիբանանը, Դամասկոսի շրջանը, Հալէպի շրջանը, Ալաուիթներու հողամասը եւ Տիւրզիներու լեռնաշխարհը, եւ արդէն այս բաժանումն էր, որ Դամասկոսի ազգայնականները մեզի չներեցին, հակառակ անոր որ իրագործելի միակ լուծումն էր: Բայց սուրիական միացեալ պետութեան մը ստեղծագործումը մեր մեծագոյն տկարութիւնը եղաւ, եւ 1945ին այնքան անփառունակ կերպով ճամբու դրուեցանք :

Անգլիացիները արդեօք աւելի՞ լաւ քաղաքականութիւն մը ունեցան.— Վերջին դէպքերը ասոր պատասխանը կուտան: Անոնց դիրքը աւելի եւս դժուար է, որովհետեւ հրէական անլուծելի հարցն ալ ունին իրենց ուսերուն վրայ, մանաւանդ Պալֆուրի յայտարարութենէն ի վեր:

Բայց ի՞նչ է Պալֆուրի յայտարարութիւնը :

(Մնացեալը յաջորդով) Հաւաքեց՝ ՇԱՔԷ

Փարաւոնները

Փիրամիտներու կառուցումը կը սկսի Դ. Հարստութեան (dynastie) օրով մօտաւորապէս 2840ին (Ն. Ք.) հին ժամանակագրութեան հաշիւով (chronologie longue), Եգիպտոսի կազմակերպութեան սկզբնաւորութեան ,երբ Թագաւոր մը երկու թագ կրելու իրաւունք ունէր:

Պալատը կ'անուանէին «երկու կրկին պալատներ», երեւի զանազանելու համար իր բնակավայրէն, Թագաւորական դահավայրէն: Բայց այդ միջոցին ուզած են միացնել այդ երկու վայրերը, ընտրելով Մէնֆիսը իբրեւ մայրաքաղաք, որ իրենց հին նուիրական եւ պատմական քաղաքն էր:

Հոն գիւղացի երկրագործ ժողովուրդը իր հզօր կառավարութեան վստահելով կ'աշխատէր անվհատ երկրին բարելաւման համար, հայթայթելով կեանքի եւ սնունդի անհրաժեշտ ամէն բան :

Այդ քաղաքը Նուպիոյ ամենամօտ քաղաքն էր ուր ոսկին շատ առատ եւ ընդհանրացած էր, իսկ արծաթը բոլորովին անծանօթ ըլլալով, ոսկիէն շատ աւելի արժէք ունէր: Չէ եղած այդպէս երկիր ուր ոսկին այնքան առատ և ոսկիէ զարդարանքները այնքան ընդհանրացած ըլլան: Այդ երկրին մէջ հողէ ամանները ջնարակելու արհեստը, տանիքներու կղմինտրներ, գոյնզգոյն աղիւսէ առարկաներ պատրաստելու արհեստը արդէն շատ զարգացած էր: Արհեստաւորներ մասնագէտ էին ամէնէն կարծր քարերը ինչպէս կրանիթը յղկելու, փայլեցնելու արհեստին :

Հին Եգիպտացիները կը կարծէին թէ աշխարհի ամէնէն հին ժողովուրդը իրենք են եւ Եգիպտոսն ալ աշխարհի կեդրոնն է :

Եգիպտացի կրօնապետներու առասպելախառն գրուածքները, գրուած սրբագիր տառերով (hieroglyphe) այն ատեն անհասկնալի եւ անըմբռնելի էր ժողովուրդին, մինչեւ Քրիստոնէութիւն, երբ կ'անհետանար եգիպտական կրօնքն ալ: Վերջին կրօնագէտները իրենց հետ տարին սրբագիրներու գաղտնիքն ալ :

Տասնեւութ դարեր այդ գաղտնիքը մնացած էր անորոշ, մինչեւ Նափոլէոնի արշաւանքը Եգիպտոսի վրայ: Այդ թուականներուն էր որ Ֆրանսացի գիտնական Շամփոլիոն ի յայտ բերաւ Եգիպտոսի այդ հին լեզուներու գաղտնիքը, մեկնաբանեց եւ մեր լեզուներով հասկնալի դարձուց:

Քրիստոսէ հինգ հարիւր տարի առաջ, Աթենացի Ֆիտէասը, յայտնի ճարտարապետ եւ արձանագործ, երբ հրաշալի Պարթենոնը կ'աւարտէր, Փիրամիտները արդէն երկու հազար հինգ հարիւր տարի առաջ գոյութիւն ունէին:

Փարաւոնը.— Այնքան պաշտելի անձնաւորութիւն ,ինչպէս Փարաւոնը երբեք գոյութիւն ունեցած չէ: Իր հպատակ ժողովուրդին Աստուածն էր: Անոր ամէն մէկ շարժումը խորհրդանշան մըն էր: Երբ արթննար (Ra') Ռահ (արեւը) ելլալ կ'ըսէին եւ երգերով կ'ողջունէին, զայն: Կը լուային Փարաւոնին մարմինը, անուշահոտութիւններով կ'օծէին, գեղեցիկ գոյներով կը ներկէին մարմինը, փառաբանական աղօթքներով մատաղներ կ'ընէին, երբ ներկայանար իր գեղազարդ հագուստներուն մէջ եւ բարձրանար գահը: Իր Սպիտակ վերարկուին մէջ քրմական ազդեցիկ Աստուծոյ մը երեւոյթը կ'ունենար, եւ բոլորը կ'երկրպագէին իր առջեւ :

Իր մնացեալ ժամերուն կամ առիւծ կ'որսար եւ կամ իր ժամանակը կ'անցընէր զաւակներուն կամ կիներուն հետ :

Կայսերական պալատը քաղաքի մը ընդարձակութիւնը ունէր: Գեղեցիկ, լայն զուգահեռական սալայատակներու երկու կողմերը դիցական սփինքսներով, լայն ճամբաներ, գեղեցիկ շէնքեր ; Կիները եւ բազմաթիւ զաւակները կ'ապրէին մարգագետիններով եւ ծաղկաստաններով շրջապատուած բնակարաններու մէջ :

Գլխաւոր կինը, կայսրուհին էր, որ առաւելութիւն ունէր մնացեալ կիներուն վրայ: Կ'օգնէր Փարաւոնին կրօնական արարողութիւններուն : Այս թագուհին էր որ պիտի տար ծնունդը յաջորդ Թագաւորին: Եւ իբրեւ ապագայ Փարաւոնի մայր, նոյնքան յարգանք կը վայելէր :

Թագուհին Ամօն - Ռահին, ըստ կրօնապետներուն իր մէջ կը կրէր ապագայ Փարաւոնին սաղմը :

Եգիպտացիները կը մտածէին թէ անմահութիւնը Թագաւորին բացարձակ հաւատալուն մէջ էր: Հսկայական փիրամիտները մեռած Թագաւորի մը պատսպարման վայրերն էին ,որոնք մոմիացած կմախքները դարերու ընթացքին անաղարտ պիտի պահէին: Եւ կը հաւատային թէ Թագաւորը իր յաւիտենական կեանքով միշտ պաշտպանը պիտի մնար իր ժողովուրդին:

Այդ անկորնչելի փիրամիտները ինչ յատակագիծ եւ ինչ ճարտարապետութիւն ունին: Հաւատքի եւ կրօնքի ուժի շնորհիւ էին այդ հսկայական կառուցումները: Երեք ամէնէն սքանչելի փիրամիտներն են Քէօփս, Քէֆրէն եւ Միխսինիւս Թագաւորներունը:

ՄԻՀՐԱՆ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

24 Նոյեմբեր շաբաթ օրուան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 61ամեակի տօնակատարութիւնը, անգամ մը եւս եկաւ հաստատելու որ «կայ ու կը մնայ Դաշնակցութիւն»ը: Քազա տ'Իթալիի ընդարձակ թատրոնը նեղ կուգար չարան, չարան հասնող բազմութեան: Մարսէյլը հպարտ է որ նոր սերունդը ներկայ է մեծ մասով, աւելի հաւատաւոր եւ աւելի խանդավառ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մըշակ բանուոր»ով: Օրուան նախագահը ընկեր Յ. Պապիկեան մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ժողովուրդը, Հայ ազատագրական պայքարի ճամբուն վրայ ինկող հերոսներու յիշատակին: Անցնելով իր բացման խօսքին, շարժանըկարի ճշգրտութեամբ ներկայացուց Դաշնակցութեան ստեղծման դրդապատճառները եւ անոր կատարած աշխատանքները, պատմական դէպքերով եւ թուականներով մինչեւ 1908ի սահմանադրութիւնը: Երբ կը պատրաստուէինք պսակուած տեսնել մեր յոյսերն ու ակնկալութիւնները, վրայ հասաւ 1914ի պատերազմը»: Կոտորած ու աւեր, կամաւորական շարժում, բոլշեւիկեան յեղափոխութիւն եւ հայութեան համար ճակատագրական օրեր: «Հրաշք մը պէտք էր հայութեան մնացորդացին, եւ այդ հրաշքը կատարեց Դաշնակցութիւնը ստեղծելով «Մայիս 28»ը: Ճիշդ է որ հզօր պետութիւն մը՝ բոլշեւիկ Ռուսաստանը միացած մեր դարաւոր թշնամիին, խլեց մեր անկախութիւնը եւ Դաշնակցութիւնը դարձաւ տարագիր, ան չլքեց սակայն այս ժողովուրդը եւ գաղութներու մէջ վարած իր խոհեմ քաղաքականութեամբ հայութիւնը դարձուց հաշուի առնուելիք ուժ: Սիրելի հայրենակից, խօսքս քեզի է, եթէ կ'ուզես որ քու սիրած այս մեծ կուսակցութիւնը շուտով լրացնէ իր վրայ դրուած առաքելութիւնը, օժանդակէ իրեն եւ խտացուր շարքերը: Իսկ դուն Դաշնակցական ընկեր աննկուն կամքով եւ հաստատ հաւատքով շարունակէ քու ուղին եւ կրկնապատէ աշխատանքդ, դուն սիրելի Նոր Սերնդական, պէտք է հպարտ ըլլաս որ այսպիսի անցեալ մը ունեցող կուսակցութեան մը հովանաւորութիւնը կը վայելես, եղիր արժանաւոր ժառանգորդը քու պապերուն եւ քալէ այն ուղիէն ուր տեղ ինկան հազարաւորներ որպէսզի ապրիք դուք »:

Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին ընկերներ Քէնտիրեան, Ս. Սարգիսեան եւ Օր. Արփիկ Թադոյեան, երգեցին Օր. Մարկոսեան եւ Զարեհ Գասեան, բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու եւ կրկնութեան: Երիտասարդ ջութակահար Լեւոն Ղեւոնդեան բեմ հրաւիրուեցաւ համակրական ծափերու տակ եւ նուագեց քանի մը հայկական կտորներ, ընկերակցութեամբ Օր. Մ. Մարկոսեանի (դաշնակ): Անակնկալ մըն էր Պ. Յ. Քիւրքճեանի աշակերտներէն փոքրիկն Յարութիւն Իշխանեանի եւ Հրայր Գըլըճեանի նուագը Փամ Փորտաճը այնքան ներդաշնակ: Յանուն Շրջանային Կոմիտէի ընկեր Տիգրան Թադոյեան խօսեցաւ կարճ եւ ազդու ճառ մը վեր առնելով Հայուն ազատատենչ ոգին, աւանդութիւնէն եւ պատմութիւնէն օրինակներ բերելով, եւ աւելցուց 61ամեակի մը գործունէութիւնը մեր վերջի շրջանի պատմութեան մէջ հրաշքներէն մէկը կը կազմէ, այս հրաշքը կը պարտինք Քրիստափորներու, որոնք իրենց կեանքի գնով յաւերժացուցին Դաշնակցութիւնը: Փոքրիկն Աշրաֆեանի կովկասեան պարէն յետոյ խօսք առաւ մեր բարեկամը Կաստօն Տէֆէր. «Ուրախ եմ որ ինչպէս շատ անգամ այս գիշեր ալ ձեր մէջ կը գտնուիմ: Այս հանդէսի պատուոյ նախագահութիւնը ինծ տրուած է: Շատ մը կազմակերպութիւններ մեր մէջ այդ պատիւը ըրած են ինծի, ընդունած եմ առ հասարակ որպէս ձեւակերպութիւն մը, բայց ձերը նկատած եմ պարտականութիւն մը ձեզի հանդէպ, եւ իմ համակրութեանս մէկ արտայայտութիւնը: Կը ներկայացնեմ B. D. R.ի ընկերվարական կուսակցութիւնը, հաղորդելով ձեզ իրենց ողջոյնները, սրտանց կը գոչեմ «կեցցէ Հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը»:

Օր. Մ. Մարկոսեանի նուագէն յետոյ (դաշնակ) խօսք առաւ օրուան գլխաւոր բանախօսը ընկեր Ս. Թորոսեան յատկապէս հրաւիրուած Փարիզէն: «Դաշնակցութիւնը տարին մէկ օր պարտաւոր է հաշիւ տալու հայ հասարակութեան եւ գծելու այն ուղիները, որոնք առաջնորդելու են մեզ ապագային: Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի մարտական կուսակցութիւնն է»: Րաֆֆին իր «Խենթ»ը ստրուագծելով մենամարտի ձեւով նետեց հայ ժողովուրդի երեսին եւ հայ ժողովուրդը այդ հրաւէրին պատասխանեց Դաշնակցութիւնով: Դաշնակցութիւնը կուսակցութիւն չէ, մտայնութիւն է»: Եւ մի առ մի թուելով Դաշնակցութեան կատարած գործերը չեշտեց որ «պայքարելով իր ժողովուրդին համար՝ սատարած է նաեւ ուրիշ ազգերու վերելքին իր անման Եփրեմներով եւ Քեռիներով: «Մայիս 28»ի ստեղծումով Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի մը յայտարարութիւնը յեղաշրջեց մեր պատմութեան ընթացքը, հայ ժողովուրդը դարձաւ պետական ազգ: Այսօրուան Հայաստանը երբեք գոյութիւն չէր ունենար եթէ չըլլար «Մայիս 28»ը: Այսօր գաղութներու մէջ իր մտահոգութիւնն է հայապահպանումը եւ հայկական դատի հետապնդումը եւ լուծումը: Աշխարհը կ'ապրի ահռելի օրեր, մենք պէտք է աշխատինք այդ աղէտը հեռու պահել մեր ժողովուրդէն »:

Ընկերոջ խօսքերը կ'ընդմիջուէին երկարատեւ ծափահարութեամբ: Նուագեց սիրուած ջութակահար Պ. Սարգիս Զէօրէքճեան ընկերակցութեամբ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Ակինեանի: Վերջին խօսողը եղաւ յանուն Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութեան ընկեր Վահէ Օշական: Մեր երիտասարդ եւ տաքարիւն ընկերը երկիւղածութեամբ խոնարհելով բեմի ճակատը զետեղուած մեր երրորդութեան եւ զինանշանին առջեւ ըսաւ. «Ժողովուրդ Հայոց, ձեր առջեւն է երիտասարդ մը որ Դաշնակցական է: Այս տօնը մեր տօնն է, Դաշնակցական էի այն օրը երբ աշխարհ եկայ: Մահէս վերջն ալ հոն պիտի ըլլամ: Կրնայ պատահիլ դժբախտ օր մը, որ վերջին Հայ մը մնայ, անոր վերջին խօսքը, պիտի ըլլայ «ինչ մեծ ժողովուրդ եմ եղած, քանի որ կը ծնայ Դաշնակցութիւնը: Մենք կ'ընդունինք մարդ անհատին արժէքը, ազգ եւ մարդ, ասոր մէջ կը խտանայ մեր հաւատամքը: Կ'անցնիմ, կը նայիմ համայնավարին, մարդը արժէք չունի: Ճիշդ մեր հակառակն է: Ռամկավարին համար ազգը արժէք չունի: Մեր տեսլութիւնը՝ անոնց որոնց համար մարդը արժէք չունի իսկ արհամարանք՝ անոնց որոնց համար ազգը արժէք չէ: Մենք կրնանք խօսիլ երկուքին ալ անունով, իրենք ոչ:

Մենք հպարտ ենք մեր հայութեամբ իր մեղքերովն իսկ: Կամ Հայ ըլլալ կամ ոչինչ: Կամ հայրենիք կամ ոչինչ: Դաշնակցութիւնը կ'ըսէ մահ կամ Դաշնակցութիւն»: Սրահը կը թնդայ անվերջ ծափահարութեամբ, որոնք ջերմութեամբ կ'ողջունեն մեր երիտասարդ ընկերոջ կրակոտ խօսքերը: Իրեն յաջորդեց Ամերիկահայ երգչուհի Տիկ. Սիւզան տը Սիմօն, իր «Հայաստան»ով եւ քանի մը ժողովրդական երգերով, ընկերակցութեամբ Օր. Ակինեանի (դաշնակ): Յարգելի Տիկինը ժողովուրդին՝ բուռն փափաքին գոհացում տալու համար քանիցս բեմ հրաւիրուեցաւ երգելու, անվերջ ծափերու տարափի մը տակ: Ընկեր Յ. Պապիկեանի շնորհակալութեան խօսքերով հանդէսին առաջին մասը յայտարարուեցաւ լրացած: Գիշերուան ժամը 1ն էր եր բսկսաւ բուն խնջոյքը եւ եւրոպական պարերը ղեկավարութեամբ Պ. Զէօրէքճեանի նուագախումբին տեւելով մինչեւ առտուան ժամը 6ը:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ).— Նոյեմբեր 23ին տեղի ունեցաւ Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը: Հակառակ աշխատանքի օր ըլլալուն ազատատենչ բազմութիւն մը խուռնած էր լսելու Դաշնակցութեան խօսքը:

Բեմին ճակատը զետեղուած էին երրորդութեան եւ Ժողէսի նկարները, աջ եւ ձախ կողմերը դրօշակապոյնները: Օրուան նախագահը ընկեր Ե. Գասեան պատշաճ քանի մը խօսքերով հանդէսը բացուած յայտարարեց, որմէ յետոյ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ երգուեցաւ «Մարսէյեէզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը: Գեղարուեստական հաճելի յայտագիր մը ունէինք, Պ. Պիպէրեան ջութակով Վիէնէն, Մարտիրոսեան քոյրեր զուգերգ եւ մեներգ, արտասանութիւն, կովկասեան պարեր (Կրընոպլէն), իսկ տեղական ուժերէն Օր. Ալիս Գալուստեան, Պ. Աշոտ Առաքելեան արտասանութիւն: Ընկեր Ղ. Թորոսեան (Կրընոպլէն) արտասանութիւն, բոլորն ալ շատ յաջող, մանաւանդ Մարտիրոսեան քոյրերու զուգերգը՝ հայերէն թէ ֆրանսերէն հիացում պատճառեցին հանդիսականներուն:

Առաջին խօսողը եղաւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան որ ընկերվարական մեծ կուսակցութեան S. F. I. O.ի ողջոյնները բերաւ Հ. Յ. Դ. 61ամեակին, եւ ապա հայերէն շատ գեղեցիկ ճառով մը փառաբանեց Դաշնակցութիւնը եւ ըսաւ. «Սիրելի հայրենակիցներ եւ ընկերներ, դուք բոլորդ գիտէք որ Դաշնակցութիւնը 61 տարի է յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ անկախութեան պայքարած է բոլոր բռնապետութիւններու դէմ, եւ այդ սրբազան պայքարի ճամբուն մէջ տուած է շատ թանկագին զոհեր, բայց երբեք չէ յուսահատած, եւ այսօր նոյն թափով կը շարունակէ իր պայքարը, մինչեւ որ օր մը հայ ժողովուրդը իր սիրելի եռագոյնը իրեն հետ կարենայ տանիլ Միացեալ եւ անկախ Հայաստան: Կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Դաշնակցութիւնը, (բուռն ծափեր):

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Ժ. Փալամուտեան որ նոյնպէս փառաբանեց Դաշնակցութիւնը եւ աւելցուց «Աշխարհը երկու մասի բաժնուած է: Արտասահմանի մէկ միլիոն հայութիւնը ստիպուած է իր ուժերը համախմբել եւ կազմակերպուիլ: Հայ համայնավարները գործ չունին հայ տարագիր ժողովուրդին մէջ, հանգիստ թող ձգեն զայն: Իրենց գործունէութիւնը վնասակար է դեմոկրատիկ երկիրներու մէջ, ուր կ'ապրինք մենք: Հաւատացած ենք որ օր մը հայ ժողովուրդն ալ պիտի հաւաքուի իր հայրենիքին Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանին մէջ,

Հանդէսի փակումէն առաջ, Փարիզի Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Վահէ Օշական արտասանեց Ս. Թէհլիրեանի նուիրուած գրութիւն մը ջերմ ծափեր խլելով:

Ն. ԹԷպոյեան

× Ինչպէս աւելի առաջ գրած էինք Վալանսի Հայոց եկեղեցւոյ վերակառուցման մասին, ուրախութեամբ կը յայտարարենք որ շնորհիւ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբին նախագահ Պ. Յ. Անտոնեանի եւ Տիկին Օ. Միքայէլեանի ջանքերուն, պատերը արդէն կիսով բարձրացած են: Եթէ յառաջիկայ ամիսներու ցուրտը եւ անձրեւը արգելք չըլլան մինչեւ Զատիկ յոյս կայ որ վերջանայ: Յաջողութիւն կը մաղթենք: Ն. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԴԱՐՁԸ

Ժ.

Այդ յաւիտենական յարմարուելու ու քօղարկուելու սկզբունքը վախկոտներուն, զառամածներու եւ ետ մնացողներու քաղաքականութիւնն է: Բաց է, ով կ'ուզէ թող երթայ այդ ճամբէն, իսկ ես այլեւս ոչ վեղարին երկար ծածկոյթը կ'ուզեմ մտածումներուս վրայ ոչ ալ փիլոնին կաշկանդող փեշերը քայլերուս շուրջը:

Եւ ուժով մը քաշեց սրբիչը ձախ ուսէն ու զարկաւ աջ ուսը:

Կարկամ արտայայտութիւն մը դրոշմուած էր Սերոբի դէմքին ու քարացած կեցեր էր քարին տակ:

— Դէ՛, Սերո՛բ, ես իմ խոստովանութիւնս ու ապաշխարանքս վերջացուցի. քալէ՛, երթանք մկրտուինք:

Ու թեթեւցած, աշխուժով մը արագ առաջ շարժուեցաւ:

Բաւական ցատկեր էր քարէ քար, երբ նոր նշմարեց որ ետեւէն եկող չկար: Նայեցաւ ետ, ընկերը ծանր ծանր կը բարձրանար վեր, դէպի վանք, նոյն արահետով, որով իջեր էին:

«Ի հարկէ, հեթանոսին հետ միեւնոյն աւազանը չի կրնար մտնել, մտածեց ինքնիրեն՝ ժըպտելով ուզելով: Բայց ժպիտը սառեցաւ շրթունքին վրայ ու ցաւ մը զգաց, տարիներով ընկեր էին եղած եւ հիմա ճամբաները կը բաժնուէին:

Սերոբ երբ սենեակ մտաւ՝ ճակատ ճակատի գտնուեցաւ Մինասի հետ որ անհամբեր կ'երթեւեկէր:

— Բան դուրս եկա՞ւ.—եղաւ առաջին հարցը:

— Ի՞նչպէս չէ եւ տեսնէիր ինչ բաներ դուրս եկան:

— Խօսքը ետ առնելու մասին նորէն ակնարկութիւն ըրա՞ւ:

— Ակնարկութի՞ւն. լմնցած, վերջացած խնդիր է: Աստուած իմ, ի՛նչ խայտառակութիւն: Ի՛նչ տպաւորութիւն պիտի ընէ այս բոլորը վանքի ու ամենուն վրայ, առաջին քայլին այսպէս թեթեւ վերաբերմունք ու խօսքի դրժում, մարդիկ հիմա ի՛նչ ըսես վրանիս մտածելու իրաւունք ունին:

— Ոչ, անկարելի է, պարզապէս չենք թողներ: Միայն ինչ գնով ալ որ ըլլայ այդ տխմար հոսկէ հեռացնելու է, անմիջապէս:

— Անօգուտ է, մէյ մը լսելու էիր թէ ինչեր կը խօսէր, ալ զուր բան է:

— Կարծես անոր յիմար — յիմար խօսիլը առաջին անգամը ըլլայ թող անգամ մը նորէն վանք տանինք՝ ես խելքի կը բերեմ:

— Մի յուսար: Եւ վերջապէս հոսկէ հեռացնելն ալ դիւրին խնդիր չէ, քանի որ աղջիկը հոս է, ան հոսկէ չի հեռանար: Ինչ խայտառակութիւն, Աստուած իմ, ինչ խայտառակութիւն:

— Մի յուսահատիր, միայն պէտք է քաղաքականութեամբ վարուիլ:

Ու այդ բառերուն մէջ վճիռը տուած մարդու մը ինքնագիտակից շեշտը կար:

Սերոբ ակամայ ընկերոջը երեսը նայեցաւ հարցական:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ռարկայ դարձած է վերահաստատումը առեւտրական յարաբերութեանց, ընդհատուած 1950ի հոր – ջանէն: Ճափոնացիները Մոսկուայի կ'առաջարկեն երկաթուղային պիտոյքներ եւ շոգենաւեր, ի փոխարէն կ'ակնկալեն ատաղձ, փոթաս եւ ածուխ: Թէեւ Նիփոնի եւ դաշնակիցներու միջեւ կնքուած դաշնագրին համաձայն, Ճափոնի կառավարութիւնը կարող է պահանջել խորհ. պատուիրակութեան հեռացումը, բայց այժմ կը թուի թէ պիտի արտօնէ անոնց բնակութիւնը:

Հնդկաչինի ապստամբներուն պետը Հօ Շի Մինհ մերժեց ընդունիլ միջազգային Կարմիր Խաչի նախագահ ժաք տը Ռէյնիէն, որ իրմէ խնդրած էր ժամադրութիւն մը, որպէսզի կարգադրութեան մը յանգի գերիներու եւ քաղաքական բանտարկեալներու հարցին շուրջ:

Վեց արաբական եւ ութը ծայրագոյն արեւելեան երկիրներ որոշում տուած են ուժ տալ Եգիպտոսի առաջարկին, որ կը պահանջէ օրակարգի անցնել Մարոքի հարցը: Սակայն, յիշեալ պետութիւնները տրամադիր են ի հարկին բանաւոր համաձայնութեան մը գալ դաշնակիցներուն հետ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, որ այս շաբթու պիտի գումարուի: Ծանօթ է թէ երեք մեծերը եւ Քանատա որոշած են 1952ի նստաշրջանին ձգել այս խնդրին վճարանութիւնը:

Ռէօյթէրի մէկ հեռագրին համաձայն, Սիամի պետական հարուածը ոչ մէկ փոխոխութիւն յառաջ բերած է երկրին մէջ: Մարաջախտ Փիպուլ Սոնկրամ կը մնայ վարչապետ, միայն խորհրդարանը լուծուած է: Նոր կառավարութիւնը մտադիր է իշխանութեան գլուխ մնալ մինչեւ 90 օր: Ծերունի զինուորականը 1937էն ի վեր տեսակ մը կէս դիկտաթորութիւն հաստատած է երկրին մէջ: Այս վերջին տարիներուն, երբ Մաօ Զէ Թունկ տիրեց Չինաստանի, Սիամը դարձաւ Թայլանտ, այն օրէն ի վեր կարմիր դիկտաթորին աչքը անոր վրայ է: Ասոր համար, Պանքոքի կառավարութիւնը հակահամայնավար ուղղութիւն մը բռնած է. դեռ յայտնի չէ թէ խորհրդարանի լուծումով մարաջախտ Փիպուլ Սոնկրամի քաղաքականութիւնը ո՞ւր պիտի յանգի:

Գնդ. Ետիպ Զիշէքլիի պետական հարուածէն ի վեր, տակէ լուրջ միջադէպ չէ պատահած Սուրիոյ մէջ: Երկրագործական նախարար Մուհամմէտ Մուպարէքի, ազգ. տնտեսութեան նախարար Ալի Պուզոյի եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Ժորժ Շահինի հրաժարումները պաշտօնապէս հաստատուած են:

Ռէօյթէրի համաձայն, Նախկին վարչապետ Տաւալիպի, որ հսկողութեան տակ կը գտնուի, մերժած է իր հրաժարականը տալ, քանի իր դահլիճի նախարարները ազատ չեն արձակուած: Նախագահ Հաշիմ Աթասի պատուիրակութեան մը միջոցաւ խնդրած է նախարարներէն որ իրենց հրաժարականները կամովին տան, երկիրը աղէտէ մը փրկելու համար: Իսլամ ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավար Մուսթաֆա Սպաի յայտարարած է «Էլ Ճիտայի Ճետիտ» թերթին, որ ժողովրդական կուսակցութեան բանտարկեալ նախարարները տրամադիր են քաշուիլ: Վերջին լուրերու համաձայն, Պ. Տաւալիպի հրաժարականը տուած է, նոյնպէս եւ նախագահ Հաշիմ Աթասի, որուն իմաստութեան համար իր խոր յարգանքը մատուցած է գնդ. Զիշէքլի: Պատերազմական Գերագոյն Խորհուրդի որոշումով, այս վերջինը կ'առնէ կառավարական պետի տիտղոսը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱ նոր ծանուցագիր մը ստացած է Կրեմլինէն, որ կը մեղադրէ Անգարայի կառավարութիւնը թէ կը փորձէ ուրանալ իր յարձակողական ձգտումները եւ անբաւարար պատասխան մը կու տայ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդի Դշ. օրուան նիստին, Ռընէ Մայերի առաջադրած օրինագիծը կը նախատեսէ աշխատանքի ժամերուն յաւելումը, ուղղակիօրէն գանձելի տուրքերուն վրայ 10 առ հարիւր, պերճանքի եւ առաւելագոյն շահու սակի յաւելումներ:

ՖԻՈՏՈՐ ՆԻՔՈԼԱՅԵՎԻՉ Աստաֆիչով, արեւելեան Գերմանիոյ Աուէ քաղաքին ուրանիոմի հանքերուն տնօրէնը, անցած է արեւմտեան շրջանը: Գնդապետը մեծ յարգ կը վայելէր իբր Ստալինեան մրցանակի պսակաւոր:

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ մէջ ձերբակալուած է Լի Եու Փանք, Քումինթանկի նախկին պետը, որ կղզիին չինական թերթերուն մեծագոյն հրատարակիչն է: Կը մեղադրուի իբր կարմիր գործակալ:

ՊՕՆԻ կառավարութիւնը եւրոպական բանակին իր նպաստը բերելու համար, 12 զօրաբաժին պէտք է մէջտեղ հանէ, որուն համար կը նախատեսուի 14 միլիառ տոլար, առաջին տարին: Ասիկա դաշնակցային պետութեան կարողութենէն վեր է, հետեւաբար յոյս կայ որ Ամերիկացիները կանխավճար մը ընեն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գալֆաեան Մարսէյլէն, իրենց սահմանուած ժառանգական բաժին մը, 15 հազար ֆրանք նոյնութեամբ կը յատկացնեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

Մեծ ճոխ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի: 8 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պօմոնի դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ եւ կը խօսի Տիկ. Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի ներկայացուին Ա. Ահարոնեանի « Ազատութեան ճանապարհէն մայր»ը եւ զաւեշտ մը Ալէքսանդր Տիմայէն « Ծոյլ կինը»: Երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ յայտնի orchestre du «CLUB» Francis Scottի:

Պարերուն կը մասնակցին նաեւ փոքրիկներ՝ Աշրափեան, Դարբինեան եւ Գարեգինեան:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ Le Commissaire est Bon Enfant (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին:

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28: Գիները 200 եւ 250 ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Ականունի ենթակոմիտէն, Նոր Սերունդը եւ Կապ. Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ս. Գինոսեանի եւ բոլոր պարագաներուն իր եղբօր Ե. ԳԻՆՈՍԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցիին ցաւալի տագնապին մասին, Զորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը, կը զեկուցանէ ընտրողական Յանձնաժողովի անդամներէն՝ Պ. Պ. Զ. Վարպետեան, Ս. Տէօքմէճեան, Նուպար Յովհաննէսեան եւ Վ. Մելիքեան:

Մասնաւորաբար կը հրաւիրուին Կրօնական Ընկերակցութեան, ինչպէս նաեւ Եկեղեցիի Վարչութեան անդամները, որոնց սիրով խօսք պիտի տրուի, իրենց տեսակէտը բացատրելու, հանրութիւնը լուսաբանելու համար:

Մուտքը ազատ է:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյ, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet: Կը խօսի ընկ. ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը 15 Մարտ, 1952ին: ՊԷՐԻԷ - ՄԻԼԻԷԻ շքեղ սրահին մէջ:

Մեծ պարահանդէս

Մեծ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 8, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս:

Երգապնակներ եւ ձայնասփիւռի արուեստագէտներ Alexandre Bocoze et son ensemble:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը 150 ֆրանք:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի ֆինիսէօր մը: Դիմել 10 rue Nouvelle, Alfortville (Seine): Հաղորդակցութեան միջոց՝ 103 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Place Carnot:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 5 Décembre 1951 Չորեքշաբթի 5 Դեկտ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6628-Նոր շրջան թիւ 2039

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ռ Ո Ւ Բ Է Ն

Այսպէս կոչուեցաւ։ Այսպէս ալ պիտի արձանագրուի պատմութեան մէջ։

Ոչ մականունը բան մը պիտի աւելցնէր իր հմայքին վրայ, ոչ ալ որեւէ ածական պիտի կրնար իր արժէքը խտացնել մէկ բառով։

Ռուբէն — թանձրացեալ յեղափոխութիւն եւ գիտութիւն։ Մէկը միւսին լրացուցիչ։ Երկուքն ալ միս ու ոսկոր դարձած մէկ մարդու մէջ։

Բացառապէս ինքնուրոյն՝ մտածումով թէ գործքով։ Մինչեւ անգամ լեզուով եւ գրչով։

Իր տիրական գիծը՝ սուր եւ անողոք տրամաբանութիւն մը, որ կը բխէր հայրենի հողէն։ Գիւղէն եւ գիւղացիէն։

Ուսանողութեան շրջանին հետեւած ըլլալով բնագիտութեան, աւելի զարգացած էր այդ գիծը։ Յեղափոխութիւնը ի վերջոյ իրեն համար դարձած էր ոչ միայն անձնազոհ քաջութիւն եւ յարատեւ պայքար յանուն ազատութեան եւ հայրենիքի, այլեւ գիտութիւն, բառին ամենալայն առումով։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն հրաշագործ հնոցըն է, ուր ինքնաբերաբար կը թրծուին, կը կազմաւորուին բազմազան արժէքներ։

Կազմակերպութիւնը իր էութեամբ կը խրախուսէ բոլոր ընդունակութեանց ներդաշնակ զարգացումը։ Միեւնոյն ատեն թեւ կուտայ բացառիկ տաղանդներու աճման։

Արդարեւ, համրանք չունին բացառիկ դէմքերը մեր վաթսուն տարուան փոթորկաձայն պատմութեան մէջ։

Այդ եզական դէմքերէն մէկն ալ՝ Ռուբէն Տէր Մինասեան, որուն մահը կ'ողբանք այսօր, այնքան տաժանելի պայմաններու մէջ։

Ազատագրական պայքարի փոթորիկներուն մէջ նետուած իբրեւ հասարակ զինուոր, ողբացեալ ընկերը շուտով կը գրաւէր առաջաւոր դիրքեր՝ շնորհիւ իր քաջութեան, սրատեսութեան եւ հմտութեան։

«Յեղափոխականի մը Յուշեր»ուն մէջ պիտի գտնէք ոչ միայն համատարած ալեկոծութեան մը յորձանքը, այլ եւ իր յեղափոխական — քաղաքական կեանքին զարգացման ելեւէջները։ Ուղենիշներ՝ որոնք մօտաւոր նպատակներէն կ'առաջնորդեն դէպի հեռաւոր բարձունքները։

Իրեն համար գաղտնիք չունէին հայրենի երկրին աշխարհագրութիւնն ու պատմութիւնը, սահմանէն ասդին թէ անդին։

Ոչ ոք իրեն չափ տիրաբար սերտած, ուսումնասիրած, թարգմանած է Հայաստանի լեռներու եւ ջուրերու, կիրճերու կամ դաշտերու խորհուրդը։

Երբ կը խօսի Տարօնի, Վասպուրականի, Բագրեւանդի, Գուգարաց կամ Սիւնեաց աշխարհի մասին, ձեր աչքին առջեւ կ'ունենաք փաստացի, կենդանի պատկեր մը՝ ներքին թէ արտաքին բովանդակութեամբ։ Եւ ամիջապէս կ'ըմբռնէք, թէ ինչ արժէք ունի այս կամ այն երկրամասը՝ քաղաքական, տնտեսական, ջրագրական եւ ռազմագիտական տեսակէտով։ Կը համոզուիք, թէ ինչու դժուար է հայկական անկախ պետութիւն հաստատել առանց Վասպուրականի, Արարատի, Բագրեւանդի կամ Սիւնիքի։

Շատ ենք ունեցած եւ դեռ ունինք — բարեբախտաբար — քաղաքական գրականութեան վարպետներ։

Բայց, դժուար է գտնել հեղինակութիւն մը, որ այնքան բազմակողմանի եւ հասուն, տոկուն նիւթ ճարած ըլլայ մեր ազատագրական պայքարին եւ քաղաքական գործունէութեան համար, որքան Ռուբէնը։

Ատելով կ'ատէր գրողները, բայց ի վերջոյ ինքն ալ դարձաւ գրող։ Ոչ թէ ասուպի մը պէս երեւալու, այլ յարատեւօրէն տքնելու, հատորներ դիզելու համար։

Որքան հում նիւթեր՝ իր «Յուշեր»ուն մէջ, զորս կ'աճապարէր լրացնել, խորապէս զգալով թէ վախճանը կը մօտենայ։

Քանի մը ամիս առաջ, ի պատասխան պաշտօնական նամակի մը, կը յայտնէր թէ ինք զբաղած է «մեռելները ողջնցնելով, խօսեցնելով»։

Քիչեր կրցած են այդ «մեռելները» — յայտնի եւ մանաւանդ անյայտ հայդուկները — ողջնցնել, խօսեցնել այնքան հարազատօրէն, որքան Ռուբէն։ Դուք իր «Յուշեր»ուն մէջ պիտի գտնէք բազմազան հում նիւթեր, որոնց մշակումը նոր էջ մը պիտի բանար մեր ժամանակակից գրականութեան մէջ։ Ե՛ւ բացառիկ տիպարներ, ե՛ւ համամարդկային աշխարհահայեացք։

Տակաւին առիթ պիտի ունենանք լայնօրէն պարզելու իր յեղափոխական եւ քաղաքական գործունէութիւնը, ուր նմանապէս կը վարէր ինքնուրոյն գիծ մը։

Ռուբէն մնաց միշտ նոյն քննական միտքը, իբրեւ գործիչ, լիազօր կամ Բիւրոյի անդամ։ Յաճախ բազմապատկելով տրամաբանութեան խաղերը, անելի կը մատնէր դիմացինը, հիմնական հարցի մը լուծումը գտնելու համար։ Ինք հանգոյցը քակած կ'ըլլար, բայց տեսակ մը քննութեան կ'ենթարկէր դիմացինը։

Յեղափոխութեան շրջանէն մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան հաստատումը, Ռուբէն երբեք չօրօրուեցաւ պատրանքներով։ Խորապէս կը հաւատար ուժերու հաւասարակշռութեան օրէնքին, եւ այդ ուղղութեամբ ալ գործեց Հանրապետութեան կազմաւորման շրջանին։

Իր քաղաքական հանգանակին մաս կը կազմէր, նաեւ, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն սերտ եւ միակամ գործակցութիւնը, իբրեւ հիմնական ելք Հայկական Դատի լուծման։ Յաճախ վիճելի լաւատեսութիւն մը կը մատնէր այս գետնին վրայ, հակառակ հմտօրէն դասաւորուած տեսութեանց եւ աշխարհագրական - պատմական փաստերու, որոնք նոյնպէս կը կազմեն հում նիւթեր՝ ապագայ գործունէութեան համար։

Իր առողջական վիճակը լրջօրէն խանգարուած էր վերջին տարիներու ընթացքին։ Այնպէս որ, հեռու մնաց գործօն կեանքէ, նուիրուելով իր յուշերուն խմբագրութեան, Փարիզի մէջ։

Անցեալ տարի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ, Փարիզի տօնակատարութեան կը նախագահէր գրաւոր ճառով մը։ Երկրորդ գրաւոր ուղերձ մըն ալ կ'ուղղէր Մարսէյլ, միեւնոյն առիթով։ Այս երկու ճառերը կը կազմեն տեսակ մը կտակ՝ իբրեւ յեղափոխական գիտակցութիւն եւ իբրեւ քաղաքական վերլուծում։

Մանրամասնութիւններ կը պակսին իր մահուան պարագաներու մասին։ Բայց կրնանք վկայել թէ Ռուբէն մեռաւ նոյն անսասան հաւատքով եւ Դաշնակցական պայծառատեսութեամբ։

Իր մահով հուժկու ձայն մը եւս կը պակսի Դաշնակցութեան «հին պահակախումբէն», որուն անդամները մատներու վրայ կը համրուին այլեւս...

Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի Ռուբէն։

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Միացեալ Ազգ. կազմակերպութիւն (ՄԱԿ)

Արաբական մամուլի տեղեկատու դիւանէն Պ. Լ. Քէչիշեան հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Արաբական հեռագրական գործակալութեան. —

Ականաւոր հայ վարիչներէն ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, ծանօթ ՌՈՒԲԷՆ ՓԱՇԱ անունով, մեռաւ այսօր սրտի կաթուածէ։ Հանգուցեալը մէկն էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան (Հայդ էլ Դաշնակ) առաջնորդներէն, եւ Պատերազմական Նախարար եղած է Հայաստանի Հանրապետութեան 918 — 920։ Երկար ատեն բնակած է Եգիպտոս, Լիբանան եւ պատերազմի տարիներուն Պաղեստին։

28, Նոյ. 1951 Արաբական Լրատու գործ.

×

Վեթերան ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկան «Հայաստան» թերթի խմբագրութիւնը փոխան ծաղկեպսակի 3000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին։

×

Սրտի անհուն կսկիծով կ'ողբանք կորուստը մեր անմոռանալի եւ անփոխարինելի ընկերոջ՝

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի

կը յայտնենք մեր ցաւակցութիւնը իր ընտանիքին եւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 ֆրանք կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին։

Փարիզի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբ

×

Վշտահար մեր ընկերներուն հետ, կը սգանք մահը մեր աւագ ընկերոջ, բազմավաստակ գրագէտ ու կրթական անխոնջ մշակին՝

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբ

Մոսկուայի նոր ծանուցագիրը թրքական կառավարութեան

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Կրեմլինը նոր ծանուցագիր մը յանձնած է Մոսկուայի Թուրք դեսպանին, ի պատասխան Անգարայի կառավարութեան 12 Նոյեմբերին ուղղած բացատրագրին, որ կը փորձէր ուրանալ Ատլանտեան խմբակցութեան յարձակողական բնոյթը եւ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան մասին ամբաստանութիւններ կը պարփակէր։

Մոսկուա կը նկատէ թէ՝ թրքական բացատրագիրը, որ պատասխանն էր 3 Նոյեմբերի խորհրդային ծանուցագրին, գոհացուցիչ չէ։ Կը կրկնէ իր յայտարարութիւնը, որուն համաձայն թրքական կառավարութեան դիրքը, Ատլանտեան յարձակողական խմբակցութեան անդամակցելու դիտաւորութեան շրջանին, Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները խանգարելու բնոյթը միայն կրնայ ունենալ։

Նոր ծանուցագիրը նոյնպէս կը հաւաստէ թէ «Ատլանտեան խմբակցութեան միանալու թրքական կառավարութեան բաղձանքը եւ ամերիկեան զինուորական խարիսխներու կառուցման փութացումը թրքական հողամասին, ինչպէս եւ Խ. Միութեան սահմանագլուխին կից հողամասին վրայ, բացարձակ կերպով կը հակասեն թրքական կառավարութեան այսպէս կոչուած քաղաք. խաղասիրական նպատակներուն մասին տուած հաւաստիքներուն։

Թրքական պատասխանէն կարելի է հետեւցնել թէ «Անգարայի կառավարութիւնը ոչ մէկ միջոց ձեռք առած է արգելք հանդիսանալու կառուցմանը Խորհ. սահմանագլուխին վրայ զինուորական խարիսխներուն, որոնք յարձակողական դիտաւորութեանց սահմանուած են»։

Մոսկուայի նոր ծանուցագիրը անակնկալ մը չի նկատուիր, կ'ըսէ Անգարայէն եկած հեռագիր մը։ Իրաւ է թէ երկրին բազմաթիւ կէտերուն վրայ օդակայաններ կը շինուին, բայց ոչ մէկ օտար օդանաւ ստացած են։ Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ զինուորական դաշինք գոյութիւն չունի, այլ միայն Ատլանտեան դաշինքը, ուր Թուրքիան դեռ վերջնականապէս չէ մտած։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՄԷՋՏԵՂ Կ'ԵԼԼԷ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Թաս գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ «զինուորական փոխադրութեանց յատկացուած ամերիկեան օդանաւը, որ քանի մը օր առաջ բռնաբարած էր Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ օդային ճամբան, ռուս որսորդական օդանաւերու կողմէ բռնադատուած է իջնել Խ. Միութեան կողմէ հակակշռուած օդանաւակայան մը, Հունգարիոյ Փափա քաղաքին մօտակայքը։ Հունգարեւռուս հաշտութեան դաշնագրին համաձայն, խորհրդային օդատորմիղը կարգ մը գօտիներ ունի ձեռքին տակ Հունգարիոյ մէջ»։

Խորհրդային զեկոյցը կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգները, որ «խորհրդային հողամասերու քարտէսները պարունակող օդանաւ մը ղրկած է Եուկոսլաւիա, որպէս զի իր մէջ առնէ մէկ կամ քանի մը թիթոյական լրտեսներ եւ զանոնք իջեցնէ Խ. Միութեան կամ ռամկավար ժողովրդական երկիրներու վրայ»։

Թաս այնուհետեւ կը յիշէ թէ օդանաւը անցած է Ռումէն եւ Հունգարական սահմաններէն եւ կ'աւելցնէ. — Խորհրդային իշխանութիւնները օդանաւին վրայ գտան ձայնասփիւռի գործիք մը վայրէջքի համար դրուած, վեց հովանոցներ այնպիսի ձեւով մը շարուած, որ ցոյց կուտար թէ անձնակազմին կողմէ գործածուելու սահմանուած չէին, ինչպէս նաեւ տաք սաւաններ եւ ծածկոցներ, որոնց չուանները նմանապէս պիտի թուլցուէին օդանաւին վրայէն։

«Խորհրդային ամենակարեւոր նահանգներու քարտէսները, որոնց մէջ Ուքրանիոյ եւ Վոլկայի աւազանին քարտէսները, ինչպէս նաեւ Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ քարտէսները օդանաւորդին ձեռքը կը գտնուէին»։

Անձնակազմին ստացած հրահանգներուն քննութիւնը կ'ապացուցանէ թէ՝ «ռումէն եւ հունգարական սահմաններուն բռնաբարումը դիտաւորեալ էր»։

Օդանաւը Հունգարիա իջած ըլլալով, անձնակազմին չորս անձերը յանձնուեցան հունգարական իշխանութեան։ Ամերիկացիները նախապէս յայտարարած էին թէ C—47 տիպարի օդանաւը արեւմտեան Գերմանիայէն ուտելիք կը տանէր Պելկրատի իրենց դեսպանին։ Օդանաւորդը իր 20 Նոյեմբերի հաղորդագրութեան մէջ կը ծանուցանէր թէ ճամբան կորսնցուցած է։ Վերջին լուրերուն համաձայն, Ամերիկեան կառավարութիւնը վճռական միջոցներ ձեռք առած է օդանաւորդները ազատելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒԲԷՆ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ)

Վիպական դէմք էր Ռուբէնը, հայկական Աքիլլէս մը։ Կը պատկանէր հերոսներու այն փաղանգին, որոնք Հայոց կեանքը փոթորկեցին ու սքանչելի խիզախումով մեր տխուր կեանքին նոր փայլ տուին։

Ռուբէն զաւակն էր պատմական Ջաւախքի, ծնած 1882ին Ախալքալաք։

Հայրենասէր եւ գուրգուրոտ մօր շունչի տակ հասակ նետեց գաւառական քաղաքի մը մէջ։ Տեղական վարժարանէն զինքը կ'առաջնորդեն Էջմիածին, Գէորգեան Ճեմարանը, ժամանակի հայկական լաւագոյն միջնակարգ դպրոցը, իր հմուտ դասատուներով։ Հայոց ընտրանին հոն է իբրեւ ուսուցիչ։ 90ական թուականներն են, հայկական Զարթօնքի լուսաշող օրերը։

Հայ Յեղափոխութեան արեւածագն է, կ'եռայ հայկական կեանքը։ Յեղափոխութիւնը իր ծիլերը արձակեր է մինչեւ հեռաւոր գաւառները։ Յեղափոխութեան ձայնը հնչած է նաեւ Էջմիածնի տաճարի դարաւոր կամարներու տակ։ Ճեմարանը զերծ չի մնար փոթորկաշունչ քարոզէն։ Յեղափոխական խմբակներ, գաղտնի թերթեր ու դրուագներ անցեալ խիզախումներէն, Պանք Օթօման, Խանասոր, Սերոբ, Պետօ, Վազգէն, Տէրպետեան։

Հոն է Ռուբէն, աշակերտ Գէորգեան Ճեմարանի։

Ինկած հայ գաղափարական երիտասարդութեան յեղափոխական քուրայի մէջ։ Անման չէր կրնար մնալ Ռուբէն ապագայ հերոսը, հայդուկապետը, ֆետային, ազգային ու պետական գործիչը, տաղանդաւոր յուշագիրը հայ յեղափոխութեան։

Ճեմարանի մէջ թագուն կերպով կը սաղմնաւորուի իր մէջ ապագայ Ռուբէնը։

Ճեմարանէն կը նետուի Ռուսաստան՝ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու ցանկութեամբ։

Յետոյ ուսանող է զինուորական վարժարանի սպայ դառնալու մտադրութեամբ։ Ճակատագիրը ուրիշ կերպ կը տնօրինէ, Ռուբէն երբեք սպայ չի դառնար, կ'անցնի Բաքու, յետոյ Կարս «Յեղափոխական Հնոց»ը։ Նիկոլ Դումանի խումբի հետ Սալմաստի վրայով կ'անցնի Վասպուրական – Տարօն։ Նորէն Կարս է։

1905 թիւն է։ Ճնշուած է Սասնոյ ապստամբութիւնը։ Քարուքանդ է երկիրը։ Հեռացած ու [illegible] յեղափոխական ուժերը։

Ժողովուրդը եւ յեղափոխութիւնը կը մնան անզէն։

Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի կարգադրութեամբ Սասուն կ'անցնի երիտասարդ, հազիւ 27 տարեկան, Ռուբէնը։

Ձկան Հրայրը, Վահանը, Տօղրամաճեանը։ Վիրաւոր է ժողովուրդը, քէնոտած են ֆետայիները։ Գէորգ Չաւուշն է՝ ղեկավարը երկրի մէջ մնացած հայդուկներու։ Արծուաբոյն Սասունը կազմալոյծ, հայդուկները գազազած, իրարու հակառակորդ։

Եկած է Ռուբէնը։ Նոր, անփորձ, վարանոտ։ Դաժան դէմքեր, արիւնկզակ, սրտնեղ, վրէժխնդիր, պարտուած։ Պէտք է միաւորել, հաշտեցնել, նոր կրակ ներարկել հայդուկներուն։ Երկու տասնեակ ֆետայիներ հաւաքուած են մութ անտառին մէջ։ Հոն են Գէորգ Չաւուշը, Սպաղանաց Մակարը. Գալէ եւ շատ ուրիշներ։ Հոն է Ռուբէնը, կուսակցութեան ներկայացուցիչ՝ Պ. Ռուբէնը։

Ճակատագրական հանդիպում, օրհասական ժամեր։ Մէկ սխալ քայլ ու արդէն կը գոռան հրացանները եւ մաուզերները։ Մտահոգ է Ռուբէնը։ Պէտք է փրկել յեղափոխութիւնը։ Արիւնի փոխարէն, հայդուկներ պէտք է եղբայրացնել, ոգեգուրումի մղել։ Աստուածային մէկ մղումով կը խօսի Ռուբէն։ Բոպէները կը սահին դաժան ծանրութեամբ, դէմքերը կը սկսին մեղմանալ, սառոյցը տակաւ առ տակաւ կը հալի։

Վեհ ժամ։ Հայդուկները կը համբուրուին, կը խնդան, կը պարեն։ Յաղթած է գաղափարը, ու երիտասարդ Ռուբէնը։

Անկէ ետք իր կեանքը անցած է փոթորիկներու մէջ, շրջապատուած ֆետայիներով։ Ամէն տեղ է ան։ Սասնոյ լեռներու եւ ձորերու, շէներու ու գոմերու մէջ անձրեւին եւ ձիւնին։ Անհաս փոթորիկ է եղած իր կեանքը Սասնոյ աշխարհի մէջ, կռիւ, հալածանք, աչարեկում, արիւն։

Օսմանեան Սահմանադրութիւն է։ Ազատութիւն, «Հիւրիյէթ», Ռուբէն կ'անցնի Պոլիս, արտասահման՝ Ժընեւ, բարձրագոյն ուսում ստանալու։

Երկար չի մնար Ժընեւ, նորէն Պոլիս ու երկիր, իր սիրելի ժողովուրդին հետ։

1914ին Էրզրումի ժողովն է։ Բոլորը մտահոգ են հայ ժողովուրդի ճակատագրով։ Պէտք է ըլլալ ժողովուրդի մէջ։ Ռուբէն նորէն Տարօնի աշխարհն է, իր արծիւներու հետ։ Հայկական ողբերգութիւն է, 1915 թ.։

Արիւն ամէն տեղ... Հրդեհի մէջ է Հայոց աշխարհը, Տարօնը, Սասունը, Ոճրածին Իհթիաթը որոշած է ոչնչացնել Հայութիւնը։ Ռուբէնը եւ Ռուբէնները տագնապի մէջ են։ Պէտք է փրկել առաւելագոյնը։ Թառած լեռներու ծերպերուն, շուրջ երկու տարի կը մաքառին թշնամիին դէմ։ Տասնեակ հազարներ կը մեռնին, տասնեակ հազարներ կ'ազատին։

Գեհենէն ազատած անցան Կովկաս։ Կը լծուին ստեղծագործ նոր աշխատանքի, Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման։ Երկու մեծ դէմքեր՝ Ռուբէն եւ Արամ, հիմնադիրները եղան Հայոց նոր անկախութեան։ Օտարացեղ Հայաստանը դարձաւ միատարր Հայաստան։

Ռուբէնը պատերազմական նախարար է։ Մայիսեան բոլշեւիկեան ապստամբութիւնն է։ Ռուբէնը գլուխն է հայկական նորակազմ բանակին։ Կարճատեւ ըմբոստացումէ ետք կը ճնշուի բոլշեւիկեան դաւադրութիւնը։ Ռուբէնը կը շարունակէ կառուցումը հայկական պետութեան։

1920ին բոլշեւիկը դաշնակցած Թուրքին ոտնակոխ կ'ընէ Հայաստանը։

Նոյն տարուան Դեկտ. 2ն է, բոլշեւիկներու ճնշումի տակ կը խորհրդայնանայ մեր երկիրը։ Ռուբէնը Սիւնեաց աշխարհն է, հեռու բոլշեւիկներէն։

1921 Յուլիսին, Ռուբէն Պարսկաստան է, վերջին հրաժեշտը Հայոց աշխարհէն նորէն արտասահման։

Երկար տարիներ հեռու մնաց ան իր սիրած Հայաստանէն եւ կարօտը սրտին, աչքերը փակեց օտարութեան մէջ։

Եղաւ Դաշնակցութեան հաւատաւոր զինուորը, ղեկավարը ու նուիրակ գործիչը։

Այդպէս ալ գոցեց իր աչքերը, հայրենի լեռներու ու ձորերու ծաղիկներու եւ ջուրերու պատկերը իր հոգիին խորը դրոշմած։ Ա.

ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սիոնականները

1895ին, փարիզեան սրճարաններու մէջ կարելի էր հանդիպիլ տօքթօր Հէրցլ անուն Հրէայի մը, որ զանազան գերմանական եւ աւստրիական թերթերու թղթակիցն էր։

Ահա այդ մարդն էր, որ գաղափարը յղացաւ Պաղեստինի մէջ հրէական օճախ մը ստեղծելու, այս ուղղութեամբ պրօշիւր գրքոյկ մը հրատարակեց, որուն մէջ կը պարզէր ներգաղթի հարցը։ Ընկերութիւն մը պիտի կազմուէր, որ պիտի զբաղուէր ներգաղթել ուզող Հրեաներու կալուածներով եւ ինչքերով, անոնց փոխարէնը՝ Պաղեստինի մէջ գաղթականներուն հող եւ գործ հայթայթելու պայմանով, այնպէս որ, քիչ ժամանակուայ մէջ, տեղափոխուած Հրեան, իր ձգած նիւթական եւ բարոյական կացութիւնը պիտի վերագտնէր՝ Պաղեստինի մէջ։ Աղքատներուն՝ գործ պիտի ճարէր, մանաւանդ շինարարական աշխատանքներու մէջ, աւելի վերջը եկողներուն բնակարանները շինելու համար։ Իսկ նորաստեղծ երկրին դրօշակը պիտի ըլլար օրուան մէջ մարդու կատարած եօթ-ժամեայ աշխատանքը խորհրդանշող եօթը ճիւղանի աստղը։

Այս էր ահա տօքթօր Հէրցլի երազը։ Բայց ի՞նչպէս հաւատալ որ Կոստանդնուպոլսոյ Սուլթանը պիտի համաձայնէր Հրեաներուն տալ այն հողամասը, ուր կը գտնուի Օմարի մզկիթը, որ ամէն հաւատացեալ Մահմէտականի համար, Մէքքայէն եւ Մէտինայէն յետոյ՝ ամէնասրբազան վայրն է։

Հէրցլի գաղափարակիցները «Սիոնիստ» անունը առին եւ նախորդ պատերազմին վերջաւորութեան՝ Պաղեստինը պահանջեցին՝ անգլիական հովանաւորութեան տակ։

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները համակրելի էին, եւ այդ առթիւ արտաքին գործոց նախարար Պալֆուրը՝ յայտարարութիւն մը յղեց լորտ Ռոչիլտին, Պաղեստինը ընդունելով որպէս Սիոնականներու ազգային օճախը։

Սիոնական շարժման առաջին 50 տարիներուն (1822էն 1933) միայն 200.000 Հրեաներ ներգաղթեցին։ Բայց 1933էն 1945, հիթլէրական ջարդերուն հետեւանքով այդ թիւը բարձրացաւ մօտաւորապէս՝ տարեկան 35 — 40.000ի։ Այժմ՝ այդ թիւը շատ աւելի բարձրացած է։

Հարկ կա՞յ ըսելու, որ Միջին Արեւելքի բոլոր Իսլամները միացան Պաղեստինի իրենց կրօնակիցներուն, եւ բնաւ չներեցին Պալֆուրին՝ Պաղեստինը ամայի անգլիական գաղութ մը նկատելով գայն Հրեաներուն նուիրած ըլլալը։

Եթէ նոյնիսկ մօռնային համարաբական մեծ պետութեան մը կազմութեան խոստումը, Իսլամները չէին կրնար հանդուրժել, որ Մէքքայի, Մէտինայի եւ Դամասկոսի հետ երկնային չորրորդ քաղաքը նկատուող Երուսաղէմը անգլիական դաւաճանութեամբ՝ Հրեաներուն ձգուէր։ Այս հարցը տակաւին մինչեւ այսօր լուծումի մը չէ հասած։

Շահնշահը

Արեւելքի մէջ, մտահոգութիւն պատճառող կեդրոնները անվերջ տեղ կը փոխեն։ Իրանը, իր հերթին, թերթերու առաջին սիւնակները կը դրաւէ այժմ։

Տակաւին մինչեւ 1940 այդ երկրին շահնշահն էր նախկին ռուսիկան զօրաց սպայ մը, Րիզա Բէհլէվին, որ քանի մը տարուան մէջ, յաջողած էր Ղաջարներու հին ընտանիքը գահազուրկ ընելով անոնց տեղը գրաւել։

Ծայր աստիճան խելացի եւ գործունեայ, հակառակ անոր որ հազիւ կարդալ — գրել գիտէր, իր առաջին գործը եղաւ բանակը եւ ոստիկանութիւնը կազմակերպել ու զօրացնել։ Քանի մը տարուան մէջ, Պարսկաստանը բոլորովին փոխուած էր՝ ներքին կազմակերպչական տեսակէտէն։ Ինչ կը վերաբերի արտաքին քաղաքականութեան, Ասիոյ կարեւորագոյն ճամբաներու քառուղիին վրայ գտնուիլը, եւ մանաւանդ քարիւղի այնքան առատ հանքեր ունենալը շատ ալ չէին դիւրացներ Րիզա Բէհլէվիի գործը։

Ամէն կողմէ վտանգի ենթակայ շահը (հիւսիսէն՝ Ռուսերը, հարաւէն՝ Անգլիացիները), կազմակերպեց Սաատապատի ժողովը, որու ընթացքին Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրներէն Թուրքիան, Եգիպտոսը, Աֆղանիստանն ու Սէուտի Արաբիան փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք կնքեցին՝ որեւէ յարձակման պարագային։

Բայց Րիզա շահի հակառակորդ պետութիւնները շատ աւելի զօրաւոր էին, զինքը գահազուրկ ըրին, աքսորեցին եւ տեղը իր զաւակը բազմեցուցին։

Ատրպէյճանը

Վերջին պատերազմին ընթացքին, Ռուսերն ու Անգլօսաքսոնները շատ մտահոգուած էին Գերմանիոյ հարցով՝ իրարմով զբաղուելու համար։ Բայց պատերազմը հազիւ վերջացած, խնդիրները պայթեցան, Ատրպէյճանն ալ՝ անոնցմէ մէկը։

Տակաւին մինչեւ ԺԹ. դարու առաջին տարիները, պարսակական նահանգ մըն էր այդ երկիրը։ Բայց 1825ին, ռուս զօրավար Բասքիէվիչի օգտային խոստումներուն փոխարէն՝ Ռուսաստանին կցուեցաւ այսօրուան Սովետական Հայաստանը ներկայացնող հողամասը, Հայերը կ'ուզեն Ատրպէյճանի մնացած մասն ալ կցել Հայաստանին (!) եւ Ռուսերը ի հարկէ, Հայերուն զօրավիգ կը կանգնին (!!)։ 1945ին, Թէհրանի կառավարութիւնը, Անգլօսաքսոններու դրդումով փորձեց զօրք ուղարկել Ատրպէյճանի վրայ՝ որպէս ապստամբ երկրի, բայց Ռուսերը ճամբան կը գոցէին։ Իսկ ինչ որ հարցը ալ աւելի կը բարդացնէ, այն է թէ Ատրպէյճանի մէջ ոչ միայն շատ Հայեր կան, այլեւ Քիւրտեր, եւ այս երկու ցեղերը, դարերէ ի վեր իրարու հետ անհաշտ թշնամիներ են։

Քիւրտերը, որոնց անունը այնքան յաճախ կը յէշուի Միջին Արեւելքի զանազան դէպքերու առնչութեամբ, տարօրինակ ժողովուրդ մըն են, հնդեւրոպական ծագումով։ Սեւ Ծովէն մինչեւ Պարսկական Ծոց կը տարածուին անոնց ցեղախումբերը եւ կ'ըսուի որ Քրիստոսէ 2000 տարի առաջ արդէն գոյութիւն ունէին։ Լեռնային եւ լաւ կռուող ժողովուրդ, անոնք դիմադրած են Համայնքներուն, եւ որեւէ ատեն չեն ընդունած օտար լուծը։ Թուրքիոյ մէջ բնակող 4 միլիոն Քիւրտերը անվերջ շարժումներ կը ստեղծեն երկրին մէջ, Պարսկաստանի մէջի միւս 4 միլիոնը շարունակ խնդիր ունի կառավարութեան հետ, իսկ Մուսուլի շրջակայքը համախմբուած միւս մէկ միլիոնը միշտ անհասկացողութեան մէջ է Պաղտատի կառավարութեան հետ։ Իսկ երբ բացայայտ կերպով կռուի մէջ չեն Թուրքերուն, Պարսիկներուն և Իրաքցիներուն հետ՝ կը բաւականանան Հայերը ջարդելով, զոր կ'ատեն։

Անդրյորդանանը եւ Սէուտի Արաբիան

Պաղեստինի ետեւը, քարքարոտ երկիր մըն է Անդրյորդանանը, որ նախորդ պատերազմէն ի վեր կը կառավարուէր փառասէր, եւ ճակատագրէն դժգոհ մարդու մը կողմէ, ան զաւակն էր նախկին Օսմանեան Բարլամէնտի անդամ Շէրիֆ Հիւսէյնի, որ պաշտօն ստացած էր սուլթան Ապտիւլ Համիտէն՝ Իսլամի սրբավայրերը կառավարելու։ Առաջին աշխարհամարտին սկիզբէն իսկ, հետատես Շէրիֆը փոխանակ Գերմանացիներուն կողմը բռնելու, միացաւ Դաշնակիցներուն եւ ինքզինքը յայտարարեց Հէճազի Թագաւոր։ Արաբիոյ նշանաւոր «անթագ թագաւոր» գնդապետ Լորանսը ի հարկէ Շէրիֆին զօրավիգ կը կանգնէր։ Երկուքն ալ՝ մէկ ծրագիր ունէին, Հիւսէյնի Թագաւորի զաւակներուն համար ստեղծել՝ պէտք եղած թիւով առանձին թագաւորութիւններ, ինչպէս՝

Սուրիոյ, Իրաքի, Անդրյորդանանի, Հէճազի եւն. թագաւորութիւնները: Եւ որպէս իրագործում այս ծրագրին՝ էմիր Ֆայսալը թագաւոր դարձաւ Դամասկոսի մէջ, էմիր Ապտալլան՝ Ամմանի մէջ, էմիր Ալին՝ Հէճազի մէջ: Բայց Ֆրանսացիներու քաղաքականութիւնը Սուրիոյ մէջ՝ արգելք հանդիսացաւ համարաբական այս ծրագիրներուն: Հակառակ ասոր, Ապտալլա թագաւոր, որ վերջերս սպաննուեցաւ, միշտ ալ ի մտի ունէր Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը, որուն մաս պիտի կազմէին Անդրյորդանանը, Պաղեստինը, Սուրիան, Լիբանանը, դուցէ եւ Իրաքը: Հեռաւոր ծրագիր ունէր նաեւ Հէճազը միացնելու այս թագաւորութեան, այն Հէճազը որ կը կառավարուէր իր հօր կողմէ, բայց իր դէմը գտաւ Իպն Սէուտը, զոր կ'ատէր ըլլայ որպէս քաղաքական ղեկավար, ըլլայ որպէս կրօնական պետ:

Իպն Սէուտը արաբ իշխան մըն էր, որ դարմանազան արկածախնդրութիւններէ ետքը յաջողեցաւ ինքզինքը պարտադրել Արաբիոյ բոլոր ցեղախումբերուն, մէջն ըլլալով նաեւ՝ Հէճազը: Այս՝ պատմութեան մէջ աննախընթաց բան մըն էր, որովհետեւ Սրբավայրերուն վրայ իշխող թագաւորները միշտ ալ ուղղափառ Իսլամներ եղած էին, ինչ որ Իպն Սէուտի պարագան չէր: Արդարեւ, ան կը պատկանի Ուահապիթներու աղանդին, որ, ի միջի այլոց, աւելորդ կը սեպէ ճշմարիտ միսիլման մը ըլլալու համար առնուազն անգամ մը Մէքքա եւ Մէտինա ուխտագնացութեան երթալը:

Բայց Իպն Սէուտ, արաբական աշխարհին մէջ, ամենակարեւոր դէմքն է այժմ, ոչ միայն իր անձնական արժանիքներուն, այլեւ՝ իր հողերուն մէջ շատ հարուստ քարիւղի հանքեր գտնուելուն պատճառով: Ամերիկեան ընկերութիւններէն կը ստանայ ոչ միայն դրամ, այլեւ՝ կարեւոր քանակով ռազմանիւթեր, այնպէս որ Միջին Արեւելքի ամենակատարելագործուած բանակներէն մէկը ունենալուն պատճառով՝ քիչ մը վերէն կը դիտէ Իրաքի, Սուրիա — Լիբանանի եւ Անդրյորդանանի կառավարութիւնները: Իր երազը աւելի մեծ է, չի գոհանար Մեծն Սուրիայով, այլ կ'ուզէ ստեղծել համարաբական մեծ պետութիւն մը եւ մահմետական աշխարհին մէջ՝ Օսմանեան Թուրքիոյ նախկին ունեցած դերը ստանձնել:

Իպն Սէ՞ուտը պիտի յաջողի, թէ՝ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը: Թուրքիան պիտի շարունակէ՞ Նեղուցներու պաշտպանութիւնը, թէ՝ նոր համաձայնութիւններ տարբեր հորիզոններ պիտի բանան այս հարցին վերաբերմամբ: Արաբներն ու Սիոնականները համաձայնութեան մը պիտի յանգի՞ն: Ի՞նչ պիտի ըլլայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի ապագան: Ահա մէկը միւսէն աւելի հետաքրքրական եւ դժուար լուծելի հարցեր, որոնք կը մտահոգեն ըլլայ Միջին Արեւելքի երկիրները, ըլլայ Արեւմտեան պետութիւնները, ըլլայ Ռուսաստանը:

Հաւաքեց՝ ՇԱՔԷ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՑ 1951, Մարտ-Յունիսի թիւր: Վիէննա:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ.— Թիւ 4 (28) 1951 Նոյեմբերի թիւը: Թէհրան:

ԹՈՄՍԵՐ

ՄՈՒՀԱԼԼԷՊԻ ...

Անցեալ ամառ, յիսուն երեք Ամերիկացի պատանիներ, Եւրոպա ղրկուեցան Հողագործներու ընկերակցութեան մը կողմէ, որպէսզի ծանօթանան կարգ մը երկիրներու տնտեսական պայմաններուն եւ տեղական բարքերուն:

Տղաքը վերադարձան քանի մը օր առաջ: Այցելած էին Աւստրիա, Անգլիա, Շուէտ, Նորվեկիա, Իրլանտա, Լիբանան, Յունաստան, Իտալիա Ֆինլանտա, Զուիցերիա, Հոլանտա, Իսրայէլ եւ Թուրքիա:

Իրենց առաջնորդը, Թէքսասցի 19 տարեկան մանչ մը, անունը Ուիլեըմ Լիլի, որ Լիւլէ Պուրկազ, Ամասիա եւ Էսկիշէհիր մնացեր է քանի մը շաբաթ՝ իր երկու ընկերներուն հետ, Նիւ Եորք վերադարձին, հազիւ ոտքը քարափին նետած, յայտարարեր է.

— Թուրքիա, աշխարհիս ամէնէն հիւրասէր երկիրն է...

Այս լուրը տուող թերթը կ'ըսէ թէ տղան «ուղղակի սիրահարեր է» Աթաթիւրքի հայրենիքին եւ անոր ժողովուրդին ու շատ ուրախ է եղեր որ Թուրքիա անդամ նշանակուեր է Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշնակցութեան:

×

Աֆէրիմ մանչուկ:

Քանի որ Ատլանտեանի Դաշնակցութեան մասին բաներ մը գիտէ, կը նշանակէ որ, հողագործ ըլլալով հանդերձ, կը հետեւի նաեւ օրուան քաղաքական անցուդարձերուն:

Ի հարկէ իր ուսուցչուհին ըսած է իրեն թէ ժամանակին Թուրքիոյ մէջ կ'ապրէր քրիստոնեայ ժողովուրդ մը զոր, 1915ին, Թուրք վարիչները ջարդուփշուր ըրին՝ ծերունիներէն մինչեւ ծծկեր երախաները:

Հաւանաբար, այս խելացի տղան, մտքէն անցուցած է որ իր Թուրք տարեկիցներուն հարցնէ թէ ի՞նչ եղան, ո՞ւր են այն Հայերը, որոնց մասին «մեր օրիորդը յաճախ կը խօսէր»:

Բայց, մուհալլէպիէն ու լոխումէն գլուխ առնել տուած են իրեն, որ այդ տեսակ բաներով ըզբաղի: Խեղճ մանչուկ:

Այո, Թուրքիան շատ հիւրասէր երկիր է:

Ժամանակին, Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն վրայ արքայավայել ընդունելութիւն կ'ընէին եւրոպացիներուն եւ Ամերիկացիներուն: Շամփանեան՝ ջուրի պէս կը հոսէր Բերայի դահլիճներուն մէջ:

Այդ ձեւով էր որ իրենց ցանցին մէջ ջառին Փիէռ Լոթիներն ու Քլոտ Ֆառէռները, Պրիսթըլներն ու Պարթըլները եւ ինչեր, ինչեր գրել տուին մեզի դէմ:

Այո, շատ հիւրասէր են ու շատ խորամանկ... իրենց հիւրերուն խելքը գլխէն թռցնել տալու համար... Թուրքերը եւ մանաւանդ Թրքուհիները...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԹԱՅՄԶ» կը գրէ թէ Զըրչիլ միշտ հակառակորդ մը կը մնայ Հիւս. Ատլանտեանի հրամանատարութեան հաստատման:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Ամսոյս 18ին կիրակի երեկոյ, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ հոծ բազմութիւն մը տեղ գրաւած էր: Իրական վայելք մը եղաւ այդ երեկոյթը: Դերասան Պ. Հայկասար իր «Սամուէլ»էն յետոյ, այս անգամ մեզ կը ներկայացնէր անմահն Րաֆֆիի «Խենթ»ը: Չափազանցութիւն չըլլար եթէ ըսենք թէ Պ. Հայկասար յաջողած էր մեր մեծ վիպասանին հայրենաշունչ գործերը թատերգութեան վերածելու դժուարին գործին մէջ, ինչ որ այս ներկայացման յաջողութեան մեծապէս նպաստեց: Դերերը եւս յարմար կերպով բաշխուած էին: Բոլոր դերակատարները սիրողներ ըլլալով հանդերձ, կրցան լաւագոյն կերպով անձնաւորել վէպին տիպարները, հակառակ բեմի անյարմարութիւններուն: Եւ ատիկա անշուշտ շնորհիւ դերասանին տքնութեան ու արուեստի ըմբռնումին: Պ. Հայկասարի այս ներկայացումը մեզ փոխադրեց յեղափոխութեան վարուցանքի աւեծուփ շրջանի խռովայոյզ դէպքերուն ու հերոսական համակրելի դէմքերու մօտ:

×

Քաջալերուած նախորդ ձեռնարկի վայելած ժողովրդականութենէն, տեղւոյս Ֆրանսայի կրօնապետը՝ Հայր Berger, կազմակերպած էր բանահիւսութեան միջազգային հանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ 25 նոյեմբեր կիրակի ցերեկին, տեղւոյս թաղապետարանի սրահին մէջ: Խուռն բազմութիւն մը բաղկացած Ֆրանսացիներէ, Իտալացիներէ, Լեհերէ, Ռուսերէ, Ուկրայնացիներէ եւ Հայերէ փութացեր էին հպարտանալու իրենց ազգային մշակոյթով: Ինչպէս կարելի է երեւակայել, յայտագիրը շատ ճոխ էր, այլազան ու հետաքրքրական: Աչքի կը զարնէր մանաւանդ հայկական բաժինը որ լայն տեղ մը կը գրաւէր: Դարձեալ Տիկ. Փափազեանի ջանքերուն ու ղեկավարութեան արդիւնքն էր մեր բաժնին յաջողութիւնը, որ փայփայեց մեր ազգային ինքնասիրութիւնը եւ հպարտութիւնը: Ֆրանսացի վարդապետը եւս գովեստով խօսեցաւ մեր ուսուցիչներուն հայեցի դաստիարակութեան մարզին մէջ տարած կարեւոր աշխատանքին մասին: Յաճախ օտարները աւելի լաւ գիտեն գնահատել նման արժանիքներ:

Ուսուցչուհիին կողքին գովելի էին նաեւ մեր դպրոցի բարձրագոյն կարգի աղջիկներն ու սանուհիները որոնք յարատեւութեամ[illegible] ձեռքին ու մարզուած եկան բ[illegible] խոշոր բաժին մըն ալ կ'իյնայ [illegible] լէպեանի, Օր.ներ Սէտէֆեանի եւ Անժէլ Մուրատեանի, որոնք ազգային նախանձախնդրութեամբ՝ սիրով բերին իրենց թանկագին աջակցութիւնը, ապահովելով ձեռնարկին յաջողութիւնը:

Մեր ազգային ինքնուրոյն «Փօլքլօրը իր շուրջպարերով, խմբերգներով ու մեներգներով, միւս ազգերու բանահիւսութեան կողքին, արժանացաւ ջերմ արտայայտութեան: Ան ցոյց տուաւ օտարին թէ դարերու խորէն եկող Հայը ունի բարձր քաղաքակրթութիւն եւ մշակոյթ:

Հայկական յայտագիրը, բաւական ճոխ էր, դպրոցական խումբը երգեց «Հովիւը սարում տխրեց», «Սարէն կուգայ ձիաւոր» եւ «Ալագեազ» խմբերգները: Յետոյ նոյն խումբը տոհմիկ տարազներով պարեց «Յուշիկ նուշիկ», «Աղջի հոռոմ», «Կ'ողբայ եղան» պարերը: Մեր օրիորդները արժանացան բուռն ծափերու:

«Անուշ»էն ներկայացուեցաւ Սարոյի հանդիպումի տեսարանը, Պ. Յ. Հալէպեան՝ Սարոյի դերին մէջ, օրիորդ Սէտէֆեան Անուշի մօր՝ եւ Օր. Անժէլ Մուրատեան՝ Անուշի, յաջողութեամբ տարին իրենց դերերը:

Ու մեր փոքրիկ ածուն, իր տկար միջոցներով փայլեցաւ միջազգային պարտէզին մէջ, իր գունազեղ ու բուրումնաւէտ ծաղիկներով, իր արեւելեան ջերմութեամբ ու իր քաղցր շունչով:

Համոզուած եմ որ ներկաները իրենց հետ տարին լաւագոյն յիշատակը: Կը մաղթենք որ ուրիշ առիթներով նոյն եռանդով ու աւելի լաւ կազմակերպուած՝ գործի լծուին կարող ուժեր, օտարներուն ներկայացնելու համար մեր ազգային գանձերը:

Ինչպէս բոլոր ձեռնարկներուն ընթացքին, այստեղ ալ նկատելի էր մեր երիտասարդներուն բացակայութիւնը:

Դարձեալ ապրի իգական սեռը, որ աւանդապահը կը հանդիսանայ մեր սրբութիւններուն:

Գ. Պ.

Շուշիկ կարծես խօսակցութիւնը դիտմամբ կը շեղէր, կարծես հաճոյք զգալով դիմացինը նեղ դրութեան մէջ դնելէն:

— Աստծու աշխարհին վրայ օդը ամէն տեղ ազատ է.— պատասխանեց տղան լրջութեամբ:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

Դ Ա Ր Ձ Ը

ԺԲ.

Մինաս ձեռքովը ուսի փոշին թափ տալով վանքի դուռնէն դուրս ելաւ դէպի Քահանաններուն կողմը:

Նախ ծանր կը քալէր՝ գլխուն մէջ բոլոր հընարաւորութիւնները տակնուվրայ ընելով, թէ ինչ միջոցով աղջկան հետ վայրկեան մը առանձին մնալու յաջողի, վերջը քայլերը արագացուց, մըտածելով որ հոգին — Սուրբ անշուշտ կերպ մը կը ներշնչէ յարմար վայրկեանին յարմար ըսելիքը:

Տանը քանի մը քայլ էր մնացեր որ քիչ մը անդին, ծառի մը շուքին տակ նշմարեց Օր. Մելինեանը: Կտրած կոճղի մը վրայ նստած յենած ծառի բունին, գլուխը կախ կը կարդար: Թիկունքը դէպի տղան:

Մինաս ուրախութենէն խոր շունչ մը առաւ. «Աստուած հետս է» մրմնջեց ու շտապեց դէպի աղջիկը:

Մօտեցող ոտքի ձայնը Շուշիկի ընթերցումը ընդհատեց եւ ան թեթեւ մը դարձաւ ետեւ:

— Բարեւ ձեզի Օրիորդ Մելինեան:

— Օ, բարեւ, Պարոն, ի՞նչ կ'ընէք, ըսաւ մէջտեղ չկաք: Պարոն Սիրաքեանը ըսաւ որ շարունակ կը շրջիք, հիմա ալ երեւի նորէն շրջելու կ'երթաք:

Վրայ տուաւ աղջիկը աշխուժ, տալու անունը կուլ տալով, որը չէր յիշեր:

— Ոչ, Օրիորդ, պտոյտի չեմ ելած, եկած եմ մասնաւորապէս ձեզի հետ խօսելու եւ բարեբախտաբար ձեզի ալ հոս առանձին կը գտնեմ:

Աղջկան առաջին զգացումը վախի պէս բան մը եղաւ, անակնկալի մը անորոշ վախը: Բայց իսկոյն գուշակեց որ խնդիրը էր ու Արտաշէսի յարաբերութեան շուրջն էր դառնալու ու հետաքրքրութիւն մը յաջորդեց նախորդ տարտամ վախին:

— Ինծի ըսելիք մասնաւոր բա՞ն մը ունիք եւ ան ալ առանձի՞ն.— հարցուց իրարու ետեւէ խորին զարմանքի արտայայտութեամբ մը:

— Այո Օրիորդ:

— Հապա խնդրեմ:

Վարդապետցուն չգիտէր ինչպէս սկսի:

Մարմնին ծանրութիւնը մէկ ոտքէն միւսին անցուց, վերջէն աջ ոտքին տուաւ գերակշռութիւնը եւ յանկարծ ըսաւ.

— Գիտէ՞ք Օրիորդ, վաղը Խծկոնքէն մեկնիլ կ'ուզենք:

— Մի՞թէ արդէն կշտացաք, ըսենք իրաւունք ալ ունիք, մարդ եթէ քանի մը օր այս ձորին մէջ կենայ՝ ալ տեսնելու բան չի մնար, հաւանական է որ մենք ալ շաբաթէ մը մեկնինք:

— Մինաս նորէն կանգ առաւ, աղջիկը խօսակցութիւնը գիծէն հաներ էր: Ակնթարթ մը խառնեց մօրուքը ու աւելցուց:

— Ձորը ոչինչ, բայց մենք ստիպուած ենք վերադառնալ:

— Անշուշտ գործեր ունիք վանքը: Այդչափ մի շտապէք, պարոն, քիչ մը ազատ օդ շնչեցէք:

Գնդ. Ֆէվզի Սիլօ
ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Ինչպէս ծանուցած էինք երէկ, Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահ Հաշիմ Աթասի հրաժարական տուած է եւ իր տեղ անցած զին. Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ գնդ. Զիշէքլի, որ հրամանագրով մը լուծուած հռչակած էր խորհրդարանը :

Ինքն էր հեղինակը 1949էն ի վեր տեղի ունեցած երեք պետական հարուածներուն : Ամէն անգամուն, նպատակին հասնելէն ետք, ան կը նախընտրէր քաշուիլ, ուրիշներուն թողլով քաղաքական գործերը վարելու հոգը : Այս անգամ, գնդ. Զիշէքլի քանի մը ժամ գործի գլուխ գնալէ վերջ, ահա նորէն շուքի տակ կը մտնէ, պետութեան նախագահի, կառավարութեան պետի եւ պաշտպանողական նախարարի պաշտօնները յանձնելով գնդ. Ֆէվզի Սիլոյի :

Գնդ. Խամոն Զիշէքլի զեկոյց մը հրատարակեց, ուր կը բացատրէ իր գործի ձեռնարկելուն պատճառները.— Դէմ յանդիման ժողովրդական ղեկավարներու եւ երեսփոխաններու յամառութեան, որ կը ձգտէր արգելքներ յարուցանել ճամբուն վրայ սահմանադրական բոլոր լուծումներուն, սահմանուած դուրս բերելու երկիրը ժողովրդական կուսակցութեան ստեղծած անելէն, ահա ատոր համար հանրապետութեան նախագահը իր հրաժարականը տուաւ : Տավալիպի դահլիճին հրաժարումէն ետք, այս լուծումներէն վերջինը նոր կառավարութիւն կը կազմելն էր, որ խորհրդարանը լուծելու պաշտօնը պէտք էր ունենար : Բայց ժողովրդական կուսակցութիւնը, որ սահմանադիր ժողովը վերածեց երեսփոխանական ժողովի եւ ձեռք ձգեց աթոռներ ի հեճուկս երկրին շահերուն, ընդդիմացաւ այս լուծման » :

ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Պոնի կառավարութեան վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըր երկուշաբթի կէսօրէն վերջ Լոնտոն հասաւ, ուր մտադիր է մնալ քանի մը օր : Գերման վարչապետը պիտի տեսակցի Չըրչիլի, Իտընի եւ այլ կարեւոր պետական մարդոց հետ եւ պիտի ընդունուի Անգլիոյ Թագաւորէն :

Սեղանի վրայ կան շատ մը կարեւոր հարցեր, ինչպէս տնտեսական յարաբերութիւններ, եւրոպական բանակ, ածուխ, պողպատ եւն. : Տոքթ. Ատընաուըր եւ իր կուսակցութիւնը կողմնակից [illegible] նակցութեան, որ ոչ մէկ հաւանութիւնը : Քարուքա[illegible] Անգլիոյ մէջ : Անշուշտ Մեծն [illegible] ցեղափոխ[illegible]ելու եռանդ պիտի չըլլայ, ան պատրաստ է ընդունիլ զուտ ցամաքային կազմակերպութիւն մը :

Անգլիական ուժերուն ներկայութիւնը եւրոպական բանակին մէջ, շատ քիչ յոյս կը ներշնչէ : Տարակոյս չկայ թէ Խ. Միութիւնը անկախ գերման բանակի մը կազմակերպման աւելի դէմ պիտի ըլլայ քան թէ եւրոպական բանակէ մը ներս անոր մուտքին : Ներկայիս Չըրչիլ Մոսկուայի հետ շփման մէջ մտնելու միջոց մը կ'որոնէ : Քանի տեսնուած չէ Թրումընի հետ, փորձած չէ Ստալինի հետ հանդիպում մը ունենալու պատեհութիւնը, Անգլիոյ վարչապետը կ'ուզէ խուսափիլ ամէն քայլէ, որ կրնայ ծանրացնել ներկայ ճգնաժամը : Վիշինսքի ցարդ ոչ մէկ բան ըրաւ, նման կարելիութեան մը յոյսը ներշնչելու համար, բայց գիտելի է որ խորհրդային մամուլը եւ ձայնասփիւռը կը զգուշանան խայթելէ պահպանողական վարչապետը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ենթայանձնաժողովը, որ կը գումարուի Վիշինսքիի, Լլոյտի, Մոքի եւ Ճեսըփի մասնակցութեամբ, երէկ իր երկրորդ նիստը ունեցաւ նպաստաւոր մթնոլորտի մը մէջ, ինչպէս յայտարարած է ՄԱԿի նախագահ Փատիլլա Ներվօ : Այսուհանդերձ, Ռէօյթեր կը ծանուցանէ թէ Վիշինսքի միշտ կը պնդէ խորհրդային տեսակէտներուն վրայ, այն ուժգնութեամբ ինչպէս ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ : Մոսկուայի ներկայացուցիչը մասնաւորաբար դէմ է միջազգային հակակշռի յանձնաժողովին խորհրդային սահմաններէն ներս մուտք գործելուն :

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր պատուիրակութիւը մերժած է զինադադարի յանձնաժողովին մուտքը թոյլատրել իր գիծերէն ներս եւ առաջարկ բերած է որ չէզոքներէ յանձնախումբ մը կազմուի :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ խորհուրդը յետաձգած է Թունուզի հարցը քննութեան ենթարկել : Միջնախարարական յանձնաժողովը քանի մը օր վերջ տեղեկագիր պիտի տայ ֆրանքեւթունուզեան բանակցութեանց մասին :

ԳԱՀԻՐԷԻ ճամբուն վրայ, վառելանիւթի կեդրոնին մօտակայքը, սարսափելի կռիւ մը տեղի ունեցած է անգլիական եւ եգիպտական ոստիկանութեան միջեւ, որուն զոհ գացած են 9 հոգի, 62 հոգի ալ վիրաւոր կայ : Կռիւին պատճառը դեռ չէ ճշդուած :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները :

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը : Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ՝ նիւթ ունենալով Մարքսի վարդապետութիւնը, Ազգայնութիւն եւ պետութիւն :

Մուտքը ազատ է :

Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի : 8 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ եւ կը խօսի Տիկ. Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին :

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի ներկայացուին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն մայր»ը եւ զաւեշտ մը Ալեքսանդր Տիմայէն «Ծոյլ կին»ը : Երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ :

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ յայտնի orchestre du «CLUB» Francis Scottի :

Պարերուն կը մասնակցին նաեւ փոքրիկներ՝ Աշրաֆեան, Դարբինեան եւ Գարեգինեան :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն :

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ Le Commissaire est Bon Enfant (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին :

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28 : Գիները 200 եւ 250 ֆրանք :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ
ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցիին ցաւալի տագնապին մասին, Չորեքշաբթի երեկոյ, Քադէ սրճարանին վերնայարկը, կը զեկուցանեն ընտրողական Յանձնաժողովի անդամներէն՝ Պ. Պ. Զ. Վարպետեան, Ս. Տէօքմէճեան, Նուպար Յովհաննէսեան եւ Վ. Մելիքեան :

Մասնաւորաբար կը հրաւիրուին Կրօնական Ընկերակցութեան, ինչպէս նաեւ Եկեղեցիի Վարչութեան անդամները, որոնց սիրով խօսք պիտի տրուի, իրենց տեսակէտը բացատրելու, հանրութիւնը լուսաբանելու համար :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ողբացեալ Համբցի Սենեքերիմ Խոսուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Թ. Վարդապետեան եւ Ս. Խոսուրեան կը նուիրեն 1000 ֆրանք, «Յառաջ»ի եւ 1000 ֆրանք «Հայ - Բոյժ»ի տարածման ֆոնտին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Թոքաթցի Արամ Զաքարեան կը փնտռէ իր զարմիկները Մանուկեանները (երկու եղբայր, երեք քոյր, Տիգրան, Սիրանոյշ, Գրիգոր), որոնք Փարիզ ըլլալ կը կարծուին : Տեղեկացնել A. Zakarian, Sana G. Clémenceau, 3me Division B. 47, Champeuil (S. et O.) :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենուշներու, թեւիկներու եւ գայլիկներու ծնողական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյ, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet : Կը խօսի ընկ. ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը 15 Մարտ, 1952ին : Պլէյէլ - Միլիէի շքեղ սրահին մէջ :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, ընկերուհի Ազնիւ Ճանսըզեանին բնակարանը : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Մեծ պարահանդէս

Մեծ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 8, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս :

Երգարուեստներ եւ ձայնասփիւռի արուեստագէտներ Alexandre Bocoze et son ensemble :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտքը 150 ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Վարժապետեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Համալեան ընտանիքին Տիկին Պ. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, եւ հազար ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ին :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 6 Décembre 1951 Հինգշաբթի 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6629-Նոր շրջան թիւ 2040

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Անագորոյն խորշակ մը կը հալածէ մեզ: Կը սառեցնէ մեր արիւնը :

Երէկ՝ Ռուբէն: Այսօր՝ Լեւոն Շանթ: Մէկը՝ անակնկալ մը չանթահարիչ: Միւսը, թէեւ նախատեսուած շաբաթներէ ի վեր, բայց եւ այնպէս նոյնքան դաժան :

Մեր կսկիծը աւելի կը խորանայ եւ գրիչը կը դողայ մեր ձեռքին մէջ, երբ կը յիշենք, թէ դեռ շատ չըներ, որ ցուրտ հողին յանձնեցինք այլապէս թանկագին դէմքեր,— Համօ Օհանջանեան, Նիկոլ Աղբալեան, Լիպարիտ Նազարեան (1947) :

Եւ տակաւին ուրիշներ, — Մ. Վարանդեան, Ա. Ջամալեան, Ա. Խատիսեան, Ա. Գիւլխանդանեան, Ա. Ահարոնեան, Յովսէփ Տէր Դաւթեան: Բոլորն ալ նոյն հրաշագործ արմատէն: Խորշակահար՝ նոյն ալեծուփ ճամբուն վրայ :

×

Ո՞վ պիտի կրնար նկարագրել ողբացեալ Շանթի վերջին շաբթուան օրհասական տագնապը :

Դիւաղէր խոց մը իր ազազուն մարմինը կը բզկտէր ամիսներէ ի վեր: Բժշկական գիտելիքները հազիւ կրնային մեղմել անտանելի ցաւերը : Ամբողջ կազմը խորտակուած՝ միայն ուղեղն էր, որ կը գործէր: Արթուն եւ տոկուն՝ ինչպէս միտքը: Այդպէս ալ իր կեանքը :

Որքան ջերմութիւն եւ խորութիւն՝ փոքր մարմնի մը մէջ, որ սակայն կը խայտար բացառիկ առողջութեամբ՝ լեցուն տարիքի մը մէջ :

Իրեն համար բառախաղեր չէին «յաւիտենական երիտասարդ»ը կամ «երիտասարդ ծերունի»ն: Ապացոյց այն՝ որ միտքը անդադար կը բանէր: Մինչեւ վերջին շունչը: Դեռ քանի մը շաբաթ առաջ, երբ աչքերը բաց էին եւ կրնար խօսիլ ու շարժիլ, անձամբ տուն կուտար իր վերջին ուսումնասիրութեան յաջորդական գլուխները: Եւ Նարեկացի կը վերլուծէր աւելի վերջը, «անրջական երազօք»: Երբ «մահահանգոյն» թմրութիւն մը վարագոյր կ'իջեցնէր աչքերուն :

Ինչպէս իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, խաղաղութեան թէ փոթորիկներու պահուն, Լեւոն Շանթ մնաց միշտ նոյն լաւատես իմաստասէրը, որ ունէր միայն մէկ դաւանանք, — Աշխատանք եւ ստեղծագործութիւն :

Այդ երկու հիմնական առաքինութիւններն էին, որ բարձունքէ բարձունք առաջնորդեցին Լեւոն Սեղբոսեանը :

Տակաւին ուսանող՝ Պոլիսէն Կովկաս եւ յետոյ Գերմանիա, ան արդէն գծած էր իր ճամբան, — ուսանիլ՝ ուսուցանելու համար: Պաշար ամբարել՝ արտադրելու համար: Կարճ, — ծառայել Հայկական Մշակոյթին, որ իր սրբութիւն սրբոցը պիտի մնար մինչեւ մահուան անկողինը :

Գիտու պտոյտ կը պատճառէն իր մանկավարժական եւ գրական երկունքն ու վաստակը՝ աւելի քան վաթսուն տարիներու ժամանակաշրջանի մը վրայ :

Նախ գրագէտն էր, որ յայտնուեցաւ երգերով ու վիպակներով,— յղացումի եւ արուեստի թարմութեամբ :

Ջերմանոցի մէջ մշակուած տունկեր չէին Լեռան Աղջիկը, եւ ուրիշ երգեր: Յետոյ՝ Դարձը, Դերասանուհին, Վերժին, Դրսեցիները (վէպ), Ճամբուն վրայ, Եսի մարդը եւն.: Աւելի հասուն շրջանի մը մէջ՝ Հին Աստուածները, Կայսրը, Օշին Պայլ, Ինկած Բերդի Իշխանուհին, Շղթայուածը (Թատերախաղ), Հոգիները ծարաւի (վէպ): Դէզ մը կը կազմեն իր բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնները,— Մեր Անկախութիւնը, — մենագրութիւններ՝ հայկ. բանահիւսութեան, հոգեբանութեան եւ ուրիշ գիտական մանկավարժական նիւթերու մասին :

Նոր սերունդէն քիչեր կարդացած են իր վէպերը եւ բանաստեղծութիւնները: Բայց, ո՞վ պիտի կրնար ժխտել, թէ մինչեւ այսօր ալ հայկական բեմերու վրայ կը տիրապետեն իր Թատերախաղերը :

Գրական - գեղարուեստականին հետ զուգընթաց՝ կրթական մանկավարժականը :

Այստեղ ալ բոլորովին նոր ուղի մը բացաւ Լեւոն Շանթ: Եւ իբրեւ ուսուցիչ, եւ իբրեւ հեղինակ :

Երբ, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին,

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անհուն վիշտով սգում ենք անզուգական ՌՈՒԲԷՆԻ անփոխարինելի կորուստը: Ցաւակցութիւն հարազատներին եւ ընկերներին :

Պարսկաստանի Կ. Կ. Կոմիտէ
եւ «Ալիք»ի խմբագրութիւն

×

Լիոնի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարանդեան կոմիտէն կ'ողբայ կորուստը մեծանուն գրագէտ, ուսուցչին՝

ԸՆԿԵՐ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

անփոխարինելի կորուստը :

×

Երկիւղածութեամբ եւ երախտագիտութեամբ խոնարհում ենք մեր մեծ ընկերների, Հայ բազուկի եւ մտքի լաւագոյն կերտիչներ՝ ՌՈՒԲԷՆԻ եւ ՇԱՆԹԻ թարմ շիրիմների առաջ :

Լովալիէր – Մեց

Փոխան ծաղկեպսակի տասը հազար ֆրանք կը նուիրենք Դաշնակցութեան Տան օգտին :

Յ. Ազիզեան եւ Գ. Սարգիսբէգեան

Պոլսոյ մէջ ալ հրատարակուեցաւ «Լուսաբեր» ընթերցարաններու շարքը, զոր յօրինած էր աշխատակցութեամբ Յովհ. Թումանեանի եւ Ստեփան Լիսիցեանի, նոր լոյս մըն էր, որ կը ծագէր հայկական դպրոցներուն մէջ: Նոր շունչ, նոր մեթոտ: Եւ գիրքերը սպառեցան հազարաւոր օրինակներով, Պոլսէն մինչեւ արեւմտեան Հայաստան :

Անշուշտ վիճելի են իր կարգ մը լեզուական շեղումները՝ «որ տեսաւ», «կ'ուզեմ երթամ» եւն: Լեւոն Շանթ այն համոզումն ունէր, թէ ինք ընտրած է Միջին Հայաստանի բարբառը: Բայց իր մանկավարժական տեսութիւնները կը մնան առողջ եւ տոկուն :

Այս ճակատին վրայ մեր բազմավաստակ ընկերոջ գործունէութիւնը աւելի զարգացաւ, երբ ինքն ալ նետուեցաւ օտար ափեր, իր ճակատագիրը կապելով տարագիր բազմութեանց բարօրութեան: Երբ հիմնուեցաւ Հայ Ճեմարանը՝ Պէյրութի մէջ:

Ինք եւ աննման Նիկոլն էին այդ ծրագրին հեղինակները: Եւ զայն կը պաշտպանէին երիտասարդական խանդավառութեամբ, հակառակ շատերու յոռետեսութեան եւ ուրիշներու չկամութեան :

Քսան տարուան արդիւնքը հաստատեց, թէ որքան իրաւունք ունէին, թէ կրթական եւ թէ գաղափարական տեսակէտով :

×

Քաղաքական ճակատին վրայ եւս Լեւոն Շանթ փայլեցաւ արդիւնաւէտ գործունէութեամբ, իբրեւ անդամ Հանրապետական Հայաստանի Խորհրդարանին եւ իբրեւ նախագահը այն պատուիրակութեան որ, Մոսկուա ղրկուեցաւ, բանակցելու համար: Մասնակցած է նաեւ մեր վերջին Ընդհ. Ժողովներուն, իբրեւ գործօն անդամ եւ նախագահ :

Ինք յեղափոխական մը չէր բառին աւանդական իմաստով, բայց ունէր արմատական գաղափարներ՝ քաղաքական թէ ընկերային: Խորապէս կը հաւատար անկախութեան, հայրենիքի վերջնական ազատագրման եւ ամբողջացման :

Համբաւ ունէր նաեւ իբրեւ պերճախօս ատենաբան : Ինչպէս դաս տուած ատեն, բանախօսութեան պահուն ալ բառերը եւ խօսքերը իր բերնէն կը հոսէին իբրեւ կարկաչուն վտակ:

Ո՞վ չի յիշեր իր արծաթ ձայնը, որ կը մնար միշտ պայծառ, եթէ նոյնիսկ բարկանար :

Այլեւս պիտի չլսենք այդ ձայնը: Եւ պիտի չտեսնենք այն ճառագայթը որ կը շողայ Հայկական Մշակոյթի անդաստանին վերեւ, Հայրենի աշխարհէն մինչեւ արտասահման ...

Կը մխիթարուինք այն գիտակցութեամբ, թէ անկորնչելի կը մնայ իր վաստակը, իբրեւ ժառանգութիւն ներկայ եւ ապագայ սերունդներու (մեծ մասով հրատարակուած են իր ամբողջական գործերը) :

Երկրորդ սփոփանք մըն ալ պիտի ըլլար այն, որ իր շունչին տակ թրծուած երիտասարդները մնային հաւատարիմ իր դաւանանքին, — Աշխատանք եւ Ստեղծագործութիւն :

Պիւտճէի հաւասարակշռութիւնը

ՄԻՋՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Պիւտճէի հաւասարակշռութիւնը իրագործելու համար, միջնախարարական յանձնաժողովը գրեթէ ամբողջ գիշերը ժողով գումարեց եւ հետեւեալ որոշումները տուաւ.

Ա) Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին արտադրութիւնը քաջալերելու համար, արտադրական քանակը աւելցնող ձեռնարկներուն կամ շահագրգռեալ անձերուն տուրքերու թեթեւացումով :

Բ) Խնայողական տրամադրութիւններ, որոնցմէ գլխաւորը նկատի ունի 5 միլիոնէ պակաս ժառանգական իրաւունքներու վերջնումը, ամուսիններու միջեւ (յիշեալ գումարին քանակը կ'աւելնայ զաւակներու թիւին համեմատութեամբ):

Գ) Պիւտճէի հաւասարակշռութեան համար, անհրաժեշտ 200 միլիառի հայթայթման սահմանուած նոր հասոյթներ: Եթէ մէկ տասներորդի յաւելման սկզբունքը նկատի առնուած է, օրէնքին գործադրութիւնը բաւականին բացառութիւններ պիտի ունենայ, աւելի կամ պակաս չափով: Յաւելման քանակը կրնայ տարբերիլ տուրքերու տեսակին եւ նկատի առնուած սակերուն համեմատութեամբ :

Քորէայի թնճուկը

ԵՆԹԱՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ ...

Փան Միւն Ժոմի Գչ. օրուան նիստին, որ հազիւ կէս ժամ տեւեց, որոշուեցաւ նոր խառն ենթայանձնաժողով մը կազմել, որ պիտի քննէ դաշնակից եւ կարմիր բանագնացներուն զինադադարի հակակշիռին առաջարկները: Դաշնակիցներուն կողմէ կը մասնակցին զօրավարներ Հուտ եւ Թըրնըր, իսկ հիւսիսային Քորէայի կողմէ զօր. Լի Սանկ Շօ եւ չինացի զօրավար Հիհիս Ֆանկ :

Ենթայանձնաժողովը իսկոյն գործի լծուեցաւ: Կարմիր պատգամաւորները անմիջապէս ինը կէտերէ բաղկացած յայտարարութիւն մը հրապարակեցին, ի պատասխան Ջինեւքորէական չէզոք հակակշիռի յանձնաժողովի առաջարկին՝ դաշնակիցներուն ներկայացուցած 21 կէտերէ բաղկացած հարցարանին : Դաշնակիցները կէս ժամ ուզեցին կարմիրներու յայտարարութիւնը ուսումնասիրելու համար, ժամը 2.30ին ենթայանձնաժողովին նիստը վերսկսաւ եւ տեւեց մինչեւ 4.15: Այսօր ժամը 1ին նոր ժողով մը տեղի կ'ունենայ :

Ջինեւքորէացիները իրենց յայտարարութեան մէջ կը պնդեն զինադադարի ընթացքին օդակայաններ կառուցանելու իրաւունքին վրայ եւ նոյն ատեն յստակօրէն կը հասկցնեն դաշնակիցներուն թէ չէզոք յանձնաժողովի քննութեան ենթարկելի «մուտքի ճանապարհ»ին վերաբերեալ իրենց առաջարկը կը սահմանափակուի միմիայն «մուտքի դուռ»ներու շրջապատին մէջ :

Սուրիա պիտի պայքարի

ԻՐԱՔԻ ԿՑՄԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Գնդ. Էտիպ Չիշէքլի Սուրիոյ կառավարութեան ղեկը յանձնելով իր մտերիմ գործակից Ֆէվզի Սելոյի, հաւատարիմ կը մնայ 1949էն ի վեր իր հետապնդած քաղաքականութեան, որ կը կայանայ ուրիշի մը միջոցով հակակշիռ ի գործ դնել պետական գործերուն վրայ :

Պատերազմական Նախարարութիւնը, 1949ի Դեկտեմբերէն ի վեր կանոնաւորաբար վերապահուած է զինուորականի մը, որ Նախարարաց խորհուրդին մէջ սպայակոյտին բանբերը կը հանդիսանայ: Գնդ. Էտիպ Չիշէքլի, իբր պատերազմական Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահ, այս անգամ իր զինակից ընկերոջ կը վստահի պետութեան ղեկը: Արդարեւ, գնդ. Ֆէվզի Սելոյ հրամանագրով մը մէկ օրէն միւսը կը դառնայ օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութեան պետը,— կառավարութեան նախագահ, վարչապետ եւ պատերազմական նախարար :

Նոր կառավարութիւնը պիտի մնայ իշխանութեան գլուխ մինչեւ նոր ընտրութիւնները, որոնց թուականը դեռ չէ ճշդուած: Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, գնդ. Չիշէքլի բացատրեց թէ ինչու համար միջամտեց երկրին գործերուն.— Բանակը վճռած է, յայտարարեց սպայակոյտի նախագահը, ամէն կերպով դէմ դնել «Բեղնաւոր Մահիկ»ի ծրագրին իրագործման, որ կը կայանայ Սուրիան միացնել Իրաքի, Հաշիմեան գերդաստանէն արքայի մը մականին տակ» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵՀ նաւապետ Լէոն Ռիւսիէքի խրանխճանքի մը մէջ զինովցուց իր մարդիկը եւ իր «Քոլնօ» նաւով Շուէտի Կոթլանտ կղզին անցաւ: Նաւապետին մեծագոյն վախը նաւուն քաղաքական կոմիսարին փարթնումը եղած է :

ԸՆԿ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

(ՌՈՒԲԷՆ ՓԱՇԱ)

Մեր անմոռանալի եւ անզուգական վեթերան ընկեր՝ Ռուբէն Տէր Մինասեան ոչ եւս է, անցաւ ան ալ «ողբացեալ» ընկերներու կարգին, յանձնուած այս օտար ցուրտ հողին։ Իմ ուժէս վեր է իր կեանքի եւ գործի մասին գրել եւ ներկայացնել Ռուբէնը, թող հասուն եւ սահուն գրիչ բռնողներ այդ մեծ պարտականութիւնը կատարեն, իսկ ես կ'ուզեմ իր Փետայի կեանքէն մէկ երկու դրուագներ միայն յիշել ։

1904ի Սասունի ապստամբութենէն վերջ, 905ին ընկեր Ռուբէն Տարօն Տուրուբերանի բարձրաւանդակը մտաւ։ Այդ միջոցին Գէորգ Չաւուշ մինակ էր քանի մը ընկերներով։ Ցաւով կը յիշեմ որ, համերաշխութիւնը կը պակսէր իրենց մէջ, ընկեր Ռուբէն ղրկուած էր Բիւրոյին կողմէ որպէս լիազօր գործիչ՝ որուն առաջին գործը պիտի ըլլար ընկերներու մէջ եղած թիւրիմացութիւնը հարթել, սեղմ կարգապահութիւնը վերահաստատել ընկերներու մէջ։ Իր աշխատանքը ծածուկ էր։ Ինք անծանօթ իր անունը միայն լսած էինք «Ռուսաստանցի պարոն Ռուբէն», նոյն իսկ չէինք տեսած զինքը։ Սակայն կարճ ժամանակէն իր գործունէութեան արդիւնքը ծանօթ էր բոլորին եւ ինքն ալ հրապարակ գալով սկսաւ պտտիլ գիւղերը, քաղաքը եւ կազմակերպութիւնը ուժեղացնել, Գէորգ Չաւուշի հետ համախորհուրդ։

Զինքը առաջին անգամ տեսայ 1905 Դեկտ.ի վերջին օրերը, մեր գիւղի ծանօթ յեղափոխական Մկրտիչի տունը, իսկ երկու օր վերջ մեր տունը Վարդան վարդապետի հետ։ Իր մեկնելէն վերջ, —չէինք գիտեր անշուշտ թէ ո՞ւր կ'երթար— հայրս ըսաւ.— Տիգրան, ելիր չալակ մը փայտ պատրաստէ, առտուն, արշալոյսին Մուշ պիտի տանիս, քեզի պիտի ընկերանայ Մկրտիչ հօրեղբօրդ տղան՝ Հրանդը եւ ուրիշ չալակաւորներ, սակայն զգուշացէք, չուկան չկենաք, ուղղակի Բոէեան Մխաքի տունը կ'երթաք, ով որ ուզէ գնել ձեր փայտը կ'ըսէք «ծախուած է»։ Ու այդպէս ալ ըրինք։ Երբ Բոէեանի տունը հասանք մեր չալակները վար առինք, իսկ միւս չալակաւորը որ մեզի կ'ընկերանար, ըսաւ որ իր չալակը զգուշութեամբ վար առնենք, երբ չալակը վար առինք, գաղտնիքը պարզուեցաւ, որ այդ փայտ չալկողը Ռուբէնն էր եւ իր բեռը իր զէնքերը։

Ես վերադարձայ գիւղ, հարցուցին անմիջապէս թէ անվնաս տեղերնիս հասա՞նք ։

Անկէ վերջ յաճախ կը տեսնէի զինքը մեր գիւղը եւ միւս գիւղերը, երբեմն հետը առած երկու անվեհեր քաջեր Ախօն եւ Մանուկը։ Իր երթեւեկը արդիւնաւոր էր եւ ստեղծած կազմակերպութիւնը լաւ վիճակի մէջ։ Սասունը առաջուան Արծուեբոյնն էր նորէն։

1907ին Մայիսի առաջին կիրակին Պ. Ռուբէն եւ Գէորգ Չաւուշ մեր գիւղը եկան Մկրտիչի տունը։ Հոն եկաւ նաեւ Գեղամ Տէր Կարապետեան եւ խորհրդաւոր ժողովի նստան։ Մեր գիւղը ծխախոտի մշակութեամբ եւ առեւտուրով կը զբաղէր եւ այդ պատճառով ալ Ջերքէզ, Քիւրտ, Թուրք անպակաս էին։ Մեզ, գիւղի տղաքս պահակ նշանակեցին, հերթով կը սպասէինք տան դրան առջեւ։ Յանկարծ տեսանք Գէորգ Չաւուշը որ պոռալով տան բակը ելաւ եւ հրամայեց թամբել իր արաբ ձին։ Իրիկուն էր, մեր ընկերներէն երէցը Խաչիկ որ կոմիտէի անդամ էր, թամբեց ձին եւ Չաւուշին յանձնեց, որ նախ գիւղը վերէն վար շրջեցաւ։ Ռուբէնին տուինք մեր ձին, իսկ Սուլուխցի Մեսրոպ որուն գիւղին ծայրը Ղազարի տունն ըլլալէն տեղեակ չէինք, տեսանք որ իր ձիով միացաւ միւս երկուքին եւ երեքը միասին գիւղը շրջեցան սարսափ ձգելով ամբողջ գիւղին մէջ, որ այդ միջոցին լեցուն էր Քիւրտերով եւ Ջէրքեզներով, անոնք իրենց վախէն Հայերու տուները ապաստանեցան, իսկ մեր երեք Փետայիները ուղղուեցան շրջակայ միւս գիւղերը եւ անյայտացան։

Քիւրտերը, Ջէրքեզները, անոնց մեկնելէն վերջ՝ երբ դուրս եկան Հայերու տուներէն, իրարու կը պատմէին թէ թէեւ իրենք ալ զինուած էին բայց Փետայիներու քաջութիւնը այնպիսի սարսափ ձգած էր իրենց հոգիին մէջ որ ծակէ ծակ մտած էին, հակառակ որ Թուրք զինուորներու զօրանոցները շատ ալ հեռու չէին, 10 վայրկեան միայն։ Այո, մեծ էր Փետայիին հմայքը եւ իր պատճառած վախը, սարսափ էր դարձած։ Անոնց ղեկավարը «Փաշա» անուանեցին ։

Սիրելի փաշա, ձեր յիշատակին այս քանի մը տողերուս հետ միասին Սասնոյ քո սիրած բարձր լեռներուդ պէսպիսի ծաղիկներով փունջով մը ծնրադիր կը խոնարհիմ շիրիմիդ առջեւ եւ կ'աղօթեմ որ հոգիդ Սասունի Մշոյ Սաչքի Դուրանէն մինչեւ Արարատ։ Հանգիստ ոսկորներուդ սիրելի փաշա ։

ՏԻԳ. ՏԷՐՈՅԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Կանաչեանի համերգին առթիւ

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳԵՂԱՀԻՒՍ ԽՄԲԵՐԳՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՄԸ ԻՐ ԿՈՂՄԷ

Վաստակաւոր երգահան եւ խմբավար Պ. Բարսեղ Կանաչեան տուաւ Պոլսոյ մէջ այնքան սպասուած համերգը ուր կային բոլորովին նոր եւ պատկերալից կտորներ իր հեղինակութիւններէն, ինչպէս «Մարալօ», «Տալիլօ», «Օրօր», «Հոյ Նար», եւն.։ Դիմեցինք հեղինակին, որ հետեւեալ ծանօթութիւնները տուաւ իր երեք գեղահիւս խմբերգներուն, «Տալիլօ»ի, «Օրօր»ի եւ «Հոյ Նար»ի մասին.

ՏԱԼԻԼՕ.— Տօնական օր մը, Վարագայ լերան ստորոտը, գիւղի մը մօտ, գեղջկուհիներ եւ գեղջուկներ կ'երգեն ու կը պարեն՝ Եղսօյին գովքը ընելով.

Տալիլօ տալիլօ Եղսօ ջա՜ն
Մալիա միւտիւր քէ ղուրպա՛ն։

Դրացի գիւղէն երիտասարդ մը (Մկօ) որ ներկայ էր, իր ակնարկութիւններով ուշադրութիւն կը գրաւէ .

Կուտիկ մ'ունի դեղին ա
Ճամբայ տուէք թող տուն գայ
Իմ եարը ձեր գեղէն ա
Ճամբայ տուէք թող տուն գայ ։

Հետաքրքիրներու խումբ մը (կիներ), ուզելով աւելին լսել, կը ձայնեն .

Տալիլօ լօլօ տալիլօ լօ։

Քաջալերուած՝ Մկօն աւելի համարձակ կ'արտայայտուի .

Կանաչ խոտը մաճ եկայ
Եարս նշանին հետ տեսայ ։

Բայց հրապարակաւ աղջկան մը մասին Մկօին այս ձեւով արտայայտուիլը կը զարմացնէ ներկաները, որոնցմէ երկու կիներ, առաջինը պահպանողական (բարձր — Alto), երկրորդը՝ ազատախոհ (կէս զիլ — mezzo soprano) կը վիճաբանին այս նիւթին շուրջ. «տալիլօ տալիլօ»։ Երկրորդին պաշտպանողականը կը խրախուսէ Եղսոն (զիլ — soprano) եւ Մկօն (սուր — tenor)։ Ասոնք իրենց հրճուանքը ցոյց կուտան՝ խաչաձեւելով ազատախոհ կնոջ եղանակները ։

Մկօն կը շարունակէ .

Ասի աղջի դարդ մ'ա՜է,— Քէ ջանս ղուրբան իմ անէ ։

Կը շարունակուի վէճը նոյն իմաստով ։

Երբ բոլորն ալ կը համոզուին որ Եղսօն եւ Մկօն իրարու հանդէպ սէր ունին, կ'որոշեն երթալ Եղսոյի նանին (մօրը) մօտ եւ խնդիրը կարգադրել, իսկ հակառակ պարագային փախցնել աղջիկը։

Բարտի ծառը բարօր է,— Սիրած եարը քաղցըր է ,.. Երթանք նանին հարցնենք,.. Թէ որ չտայ փախցնենք ։

Եղսոն կ'ընդդիմանայ փախցնելու որոշումին։
Մ'երթաք նանիս ։

Երբ կը մտածէին ուրիշ միջոց մը գտնել, կը տեսնեն որ հեռուէն Եղսոյին նանը իրենց կողմը կուգայ .

Վարագայ սարը ծաղկել ա,— Ծառ ու ծաղիկ կ'երեւայ ,— Եղսօի նանն հոս կուգայ ,— Ասենք էստեղ հարսնիք կայ ։

Ուրախ խրախճանք մը (Տալիլօներով) խումբէ խումբ կ'անցնի. բոլորը ոգեւորուած են ։

Յանկարծական լռութիւն. Նանը մէջերնին է։

Նախ Եղսօն կը մօտենայ («տալիլօ»ներ), մայրը փաղաքշելով։ Բոլորը շարաճճիօրէն կը հետեւին աղջկան եւ մօրը արտայայտութեանց, միաժամանակ կը պատրաստուին իրենց որոշումը կերպով մը յայտնելու։

Տալիլօ տալիլօ սընջանէ,— Օխտն օր գիշեր հարսնիք է,— Էստեղ զօրի բան չկայ,— Սավտէն իրա կամով է.

Տալիլօ տալիլօ սընջա է,— Օխտն օր գիշեր հարսնիք է ,— Տրիօլ զուռնա կը բերենք,— Օխտն օր գիշեր կը պարենք։

Նանը կը համակերպի։ Վերջին «տալիլօ»ն՝ Նանին համաձայնութիւնն է։

×

« Տալիլօ»ն, յաճախ գործածուած այս երգին մէջ, արտայայտութիւն մըն է, կը նշանակէ սիրելի, աղուոր, անուշ, եւ կը ծառայէ զգացումները միայն երաժշտութեամբ հասկցնելու։ Այնպէս որ կը նշանակէ հաւանութիւն, մերժում, քաջալերանք, խրախճանք, համաձայն պարագային։

« Տալիլօ »ին բառերը քաղած եմ ժողովրդական զանազան երգերու տողերէն (առանց անոնց եղանակներէն օգտուելու), որպէսզի կարենամ ընել կառուցումը զոր մտածած եմ. այսինքն ուզած եմ զայն վերածել տեսակ մը գործողութեան կամ պատկերի, որուն համար հարկ եղած է իմ կողմէս աւելցնել եւ փոխել տողեր կամ բառեր ։

Իսկ երաժշտութիւնը գրուած է միաձայնէն մինչեւ վեցաձայն, երկսեռ խումբի համար։ Ատաղձը կը կազմեն ժողովրդական երկու փոքր երգեր .

Ա.— Տալիլօ տալիլօ սընջանէ
Բ.— Կուտիկ մ'ունի դեղին ա։

Մնացածը ամբողջութեամբ ընդլայնուած է (developpement) եւ հեղինակութիւն է։

« Տալիլօ»ն վերածուած է նաեւ դաշնակի (4 ձեռք. 4 — mains) համար։ Բոլորն ալ անտիպ են։

«ՕՐՕՐ» .— Մայրը կ'օրօրէ երախան ու միայն օրօրելը անբաւական նկատելով՝ գորովագին կ'երգէ .

Քունն եղիր բալաս, աչերդ խուփ արա
Նաշխուն աչերուդ քունն թող գայ վըրայ
Օրօր իմ բալաս, օրօր ու նանի
Իմ անուշիկիս քունը կը տանի ։

Երախան կը ճանչնայ զինք քնացնող եղանակը, արթուն ու լուռ կը հետեւի, եւ երբ կը զգայ որ պիտի վերջանայ, ահագին աղմուկ կը բարձրացրնէ։ Ձայնը մինչեւ հեռուները արձագանգ կուտայ։ Մայրը կը ստիպուի շարունակել.

Դուն ալ քուն եղիր ինծի ալ քուն տուր
Սուրբ Աստուածամայր, անուշիս քուն տուր
Օրօր իմ բալաս, օրօր ու նանի
Իմ անուշիկիս քունը կը տանի ։

Երախան հրապուրուած՝ կամաց կամաց կը փակէ աչուկները։ Մայրը մեղմիկ կը վերջացնէ օրօրը, զգուշանալով արթնցնելէ երախան ։

«Օրօր»ը իմ առաջին գործերէս է։ Գտած եմ ծուլութիւններէն մէկն է։ Նիւթը յայտնի եւ շատ պարզ. բայց զարդարած եմ զայն՝ բազմաձայնի համար օգտագործելով հետեւեալ առիթները. — օրօրոցին շարժումը, երախային թախանձանքը, ասոր արձագանգը եւ ի վերջոյ մանկիկին մրափը։ Այս բոլոր երկսեռ երգչախումբը կը կատարէ գոց բերնով, որ նուագախումբի բաժինն է։ Նուագով եղած պարագային, աշխատանքը ի հարկէ շատ կը դիւրանայ. բայց մարդկային ձայնը բոլոր գործիքներու ձայներէն գերիվեր նկատելով՝ հակառակ իր դժուարութիւններուն ուզած եմ ազնուագոյնը ցոյց տալ ։

«Օրօր»ը իմ առաջին գործերէս է։ Գրած եմ այն թուականներուն, երբ տակաւին չէի ճանչցած մեր այնքան գեղեցիկ ու ինքնատիպ գեղջուկ երաժշտութիւնը։ Հպարտ եմ ըսելու որ սիրելի վարպետիս միջոցաւ մէջս արթնցաւ ճաշակը հայ գեղջուկ երաժշտութեան եւ առաջին օրէն սիրեցի հայ երգը։

Բայց այսքանով չվերջացաւ։ Ժամանակ մը վերջ, երբ Եւրոպա կը գտնուէի, Ֆրանսացի ուսուցիչս ինծի պարտականութիւն տուաւ որ ջութակի համար կտոր մը ձայնագրեմ։ « Cavatine » մը գրեցի։ Քննեց եւ ըսաւ. «ասիկա եւրոպական երաժշտութիւն է, դուն Հայ ես, քեզմէ հայկական ոճով գրուածք մը կը սպասեմ »։

Ամչցայ...։ Երազներս փլան։ Գիտցածներովս ինչ դղեակներ շինելու պատրաստուած էի. բոլորը անօգուտ երեւցան ինծի, նոր ճամբայ պէտք էր գտնել։ Եւրոպացի ուսուցիչները մեզ մեր ճամբուն մէջ դնել կ'ուզեն, բառին բովանդակ առումով. իսկ մենք մեր ճամբուն ուր ըլլալը չենք գիտեր։ Շատ պարզ է։ Հազարաւորներու անցած ճամբան յարդարուած է. ոեւէ կերպով մէկը կրնայ «եօլա» երթալ, բայց մեր լեռներու, ձորերու, արտերու, գետերու ճամբով անցնող չկայ, դժուար է յաջողիլ։ Միայն Կոմիտաս վարդապետն է որ ճակատը բարձր, ուղիղ կեցուածք ունի այդ ճամբաներուն վրայ ։

Բ. ԿԱՆԱՉԵԱՆ

Թուրքիա ինչպէս որ է

Վերջին անգամ ամփոփ կերպով տուինք Պոլսոյ համայնավարական ելոյթներու առթիւ ծագած միջադէպերը, ձերբակալութիւնները եւ փոխադարձ մեղադրանքները, որոնցմով լեցուն են Պոլսոյ թրք. թերթերը ։

Այսօր ուրիշ դրուագ մը եւս։ Ֆալիհ Ռըֆքըի «Նոր Ռուսիան», եթէ կրթական նախարար Թէվֆիք Իլէրիի ճանկերէն ճողոպրած էր,— որովհետեւ Թուրք մամուլի ընկերակցութիւնը ձեռք քաշած էր գործէն,— այժմ ուրիշ տեղերէ կարկուտի կը բռնուի։ Պատրուակը «Ուլուս»ի մէջ հրատարակած իր մէկ յօդուածն է, որ կը կրէ «Հրասակ» խորագիրը։ Ասոր համար, պէտք է հաշիւ տայ Պոլսոյ ընդհ. դատախազութեան, իսկ ուրիշ յօդուածի մը համար Անգարայի զինուորական ատեանին։

Բայց, Թուրքերը միայն Խ. Միութենէ՞ն դժգոհ են կամ կը կասկածին, ալ ուրիշ տեղերէ վախ չունի՞ն։ Էհ ուրեմն, ես ձեզի ցոյց պիտի տամ թէ մեր հարեւան Մէհմէտճիկները... ճերմակ Ռուսերէն ալ նոյնքան կը սարսափին։ Ահաւասիկ այստեղ կը դնեմ Անատոլուի գործակալութեան մէկ հեռագիրը Մինիխէն, որ Հոկտ. 6ի թուականը կը կրէ .

« Ամերիկեան Օգնութեան Մարմինը որ նպատակ ունի Ռուսիայէն փախչող քաղաքական փախստականները ի մի հաւաքելով բոլշեւիկներուն դէմ պայքարի մղելու, վերջերս տենդոտ գործու–

նչութեան լծուեցաւ եւ խորունկ արձագանգ գտաւ ոչ - ռուս ազգերու ներկայացուցիչներուն եւ մանաւանդ Ռուսիոյ Թուրքերուն եւ Մահմէտական - ներուն քով :

« Ճերմակ Ռուսերը, նախկին վարչապետ Քե - րենսքիի գլխաւորութեամբ, սկսած են ակնա - հարել 40 միլիոն Թուրք եւ Մահմէտականներու անկախութեան պայքարը եւ թոյլ չտալ որ անոնք անջատուին Ռուսերէն :

« Մեծ դժգոհութեան տեղի տուաւ սա պարագան որ Զօր. Լազար Պէչերահօֆ հիւս. Կովկասի ընդհ. ներկայացուցիչ անուանուած է Քերենսքիի եւ իր կուսակիցներուն կողմէ : Յիշեալ զօրավարը հանրածանօթ է Թուրքերուն եւ Մահմէտականներուն հանդէպ ունեցած տրամադրութիւններով եւ ան է որ 1918ի կռիւ մղեց Թուրք բանակին դէմ , երբ կ'երթար Կովկասը փրկելու ռուս բոլշեւիկ գրաւումէն : Եւ սակայն Քերենսքի յաջողած է Ամերիկացիներուն ընդունիլ տալ զօրավարին անուանումը » :

Թուրքերը դժգոհ են նոյնպէս Իրանէն, երիտասարդ հրապարակագիր Սեատտ Սեմավին «Հուր - րիէթ»ի Հոկտ. 7ի թիւին մէջ սլաքներ կ'արձակէր իր հասցէին.

« Մեր քթին տակ, Անգլիացիներու դրամա - գլուխով, Ապատանի քարիւղի գտարանները հիմնուեցան եւ չահագործուեցան տարիներով : Հիմա ալ Ռուսերուն դրդումով, Իրանի կառավարու - թիւնը կը վտարէ Անգլիացիները : Պարսիկներու այս ընթացքը, չորս ամիսէ ի վեր պատերազմա - կան վտանգ ստեղծած է ոչ միայն Իրանի, Ասիոյ, Եւրոպարի, այլեւ ամբողջ աշխարհի ի վնաս : Իրան սկսաւ հետեւիլ բոլշեւիկութեան ճամբուն, եւ իր ամենամօտիկ դրացին, Թուրքիան, բնականաբար ազդուած է այս երեւոյթէն : Ան իր այս ցաւը կ'արտայայտէ, ուժ տալով իր դաշնակցին՝ Մեծն Բրիտանիոյ » :

Թուրքերուն բողոքը սաով չի վերջանար , կ'ելլեն նիզակ ճօճելու նաեւ... Լիբանանի դէմ : Աշնան սկիզբը, մայրիներու երկրէն պատուիրա - կութիւն մը եկած էր Պոլիս, Հապիպ էպու Շէհ - լայի նախագահութեամբ, որ վերադարձին կը յայտարարէ « Էլ Քատէս» թերթին, որ ներկայիս Պոլիս եղած է Սիոնական քարոզութեան մեծա - գոյն կեդրոնը : Հրեաները ամբողջովին կը տիրապետեն Թուրք թերթերուն : Անոնք չարափոխում - ներով հրատարակած են արաբպատուիրակներուն խօսածները իրենց դաշնակցային համաժողովին մէջ եւ յարձակած անոնց վրայ :

Էօմէր Ռիզա Տօղրուլ « Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ կը պատասխանէ արաբ երեսփոխանին, յիշելով որ ժամանակին Լիբանան Թուրքիոյ մաս կը կազմէր, բայց երբ քանի մը «կաթը աւրած»ներ կը յան - դգնին իր արժանապատուութիւնը վիրաւորել եւ Թուրք մամուլը վարկաբեկել, զարմանալու տեղ կը գայրանանք այս անգամ :

« Կրնայ ըլլալ, կը շարունակէ Թուրք հրա - պարակագիրը, որ Հրեաները իրենք զիրենք ծա - նօթացնելու համար մեր երկրին մէջ, կարգ մը քարոզութիւններ կը կատարեն, իրաւունք ալ ու - նին : Միայն թէ անպատիւ եւ անպատասխանատու գործ է, ելլել պնդել թէ Իսրայէլացիք Պոլիսը վերածած են Սիոնական քարոզչական կեդրոնի մը : Ո՞վ կ'ըլլայ եղեր սա էպու Շէհլա ըսուած մարդը, որ Թուրք մամուլին դէմ այդ տղեղ վե - րադրումները կ'ընէ եւ կը յանդգնի արաբ քարոզչական կեդրոն մը հաստատել Պոլսոյ մէջ : Ամբողջ Թրքական մամուլը զերծ կը մնայ հրէական տիրապետութենէ եւ ուրիշ ամէն տեսակի ազդե - ցութիւններէ : Թուրք մամուլը աշխարհի ամենա - պատուաբեր եւ ազատ մամուլն է, ամէն բանէ առաջ : Մանաւանդ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, Թուրք մամուլը իր մաքուր դիրքով եւ պայծառ ճակատով, յար - գած է ամէն պատիւ եւ արժանապատուութիւն, բարեկամութիւն եւ աւանդութիւն» :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

× Հալէպի ցոյցին առթիւ.— Պոլսոյ «Մարմարա»յին մէջ կը կարդանք հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը Դամասկոսէն (20 Նոյմեբեր) եւ Անգա - րայէն (20 նոյեմբեր) հեռագիրները, որոնց հա - մաձայն Սուրիոյ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյցով մը ցաւ կը յայտնէ Հալէպի ցոյցերուն առթիւ, ուր Թրքական դրօշը այրուած էր : Զե - կոյցը կը յայտնէ թէ ցոյցը կազմակերպուած էր Հնչակեան կուսակցութեան պատկանող հայ հա - մայնավարներու կողմէ եւ Թրքական դրօշը այրող 17 Հայեր ձերբակալուած են : Ցուցարարները «կեցցէ Սթալին» աղաղակած են :

Անգարա (20 Նոյ.) Սուրիոյ հակաթուրք ցոյցերը խոր յուզում յառաջ բերած են երկրին մէջ : Պե - տական շրջանակները ուղղակի կառավարութեան հասցէին նետուած անարգանք մը կը նկատեն Հալէպի փողոցներուն մէջ Թրքական դրօշակին այ - րուիլը : Կը նշանակէ Սուրիոյ մէջ արտաքին քա - ղաքականութիւնը վարելու ընդունակ իշխանու - թիւն մը գոյութիւն չունի և պատասխանատու նախարարներուն խօսքը մտիկ ընող չկայ : Հալէպի փողոցներուն մէջ Թրքական դրօշակը պատռել եւ այրելով որեւէ բան ձեռք չի բերուիր, ոչ ալ դրօշակը մէջտեղէն կը վերնայ : Եթէ այդքան քաջու - թիւն ունին թող հոս գան այրեն, Թրքական դրօշակը միշտ պիտի ծածանի իր պատւոյ տեղերը :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐ. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

Սպասելով գեղարուեստական քննադատի մը արտայայտութեան, երբ պարզ ունկնդիր մը Զորեքշաբթի երեկոյեան Սալ Շոփէնի մէջ տրուած Օր. Կառվարենցի երգահանդէսին առթիւ կ'ուզէի քանի մը գնահատական տողեր գրի առնել այստեղ :

Օր. Մառի Կառվարենցը որ հազիւ 1948էն ի վեր կը գտնուի Փարիզ, արդէն յաճախ առիթ ընծայած է մեզի, զինքը լսելու ազգային տօնակատարութեանց ընթացքին եւ ամէն անգամ իր տաք եւ հայկական երգերու համար յարմար գեղեցիկ ձայնով, մեծ հաճոյք պատճառած է զինքը լսող հասարակութեան :

Նոյ. 28ին իր ունեցած լեցուն սրահը, ապացոյց էր որ Փարիզի հայ գաղութին սիրուած մէկ երգչուհին է : Ինք որ չորս — հինգ տարիէ ի վեր ջանք չէ խնայած մշակելու իր ձայնը, եւ յամառ ու հետեւողական ձեւով իր տարած աշխատանքը որոշ մակարդակի մը հասցուցած է զայն :

Իր յանցանքը չէ անշուշտ որ չի կրնար իր անունին կցել — « Փարիզի երաժշտանոցէն » տիտղոսը, աշխատած ըլլալով երգի ծանօթ վարպետներու մօտ միայն, ինչպէս բացատրեցին ինծի , բայց ատիկա եթէ թէքնիքի տեսակէտով պակաս մըն է, գոնէ մեզի Հայերուս համար չունչի եւ թեմպրի, ոգիի եւ ըմբռնումի տեսակէտով առաւելութիւն մը, ինչպէս է շատ քիչ հայ երգչուհիներու մօտ : Չէ՞ք լսած կատարելագործուած մեծ ձայներ, որոնք հայերէն կ'երգեն, ինչպէս մենք պիտի երգէինք գերմաներէն կամ իտալերէնը :

Յայտագրին պարունակած հայերէն եւ օտար բոլոր երգերը հաւասար արուեստով մը արտաբերուեցան, եւ շատեր սկսան հարցնել թէ ո՞րը որմէ լաւագոյն էր : Անվիճելի էր սակայն Օր. Կառվարենցին երգած հայկական բաժնին գործած որոշ տպաւորութիւնը, թէեւ իր «Թարանթել Նափոլի - թէն»ով կրնար հակառակը պնդողներ ունենալ :

Օրիորդը յայտագրէն դուրս երգով մը ճամբու դրաւ իր ունկնդիրները, ստանալով անոնցմէ բուռն ծափեր եւ երկու ծաղկեկողով, եւ անոնց տալով հաճելի երգահանդէսէ մը դուրս ելլելու գոհունակութիւնը :

Ա. Թ.

×

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ԵՐԳԶՈՒՀԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՈՒՍՈՒՑ - ՉՈՒՀԻ ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Յիսնամեայ բազմարդիւն գործունէութեան յոբելեանը պիտի տօնուի յառաջիկայ 9 Դեկտեմ - բեր, կիրակի ժամը 2.30ին, Սօռպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, 17, րիւ տը լա Սօռպօն, Փարիզ (5) :

Պատուոյ նախագահութեամբ Օփերա Քոմի - քէն, Պ. Ժան Փէրիէի, խօսք պիտի առնեն Պ. Փօլ Մառի Մէսօն, երաժշտութեան պատմութեան ուսուցիչ Սօռպօնի մէջ, Պ. Ռաուլ Հիւսօն, գիտու - թեանց տօքթէօռ եւ Պ. Արշակ Չօպանեան, յոբելեանի յանձնաժողովի նախագահը :

Իսկ գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրա - յօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն իրեն աշակերտած յայտնի արուեստագէններ, ինչպէս նաեւ Օրիորդներ Իրիս Պիւլպիւլեան, Վերոնիկ Ճին - ճեան եւ երգչախումբ մը ղեկավարութեամբ Պ. Լէօն Ալկալիի :

Հրաւիրատոմսերը կը գտնէք Պ. Ա. Հանչէրի, 9 րիւ Սօլնիէ, Պ. Հր. Սամուէլի, 51 րիւ Մէսիէօ լը Փրէնս, Պ. Մ. Պարսամեանի, 46 րիւ Ռիշէ եւ Պ. Հր. Բալուեանի քով, 43 րիւ Ռիշէ :

Հրաւիրատոմս ստացողներէն կը խնդրուի որ իրենց նուէրները ուղարկեն գանձապահ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14, րիւ տիւ Սօլէյ, Փարիզ (20) կամ չէք փոստալով Փարիզ, 7066-15 :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՐԱՐ .— Պաշտօնաթերթ Հ. Բ. Ը. Մ., Հոկտեմբեր 1951, թիւ 10 : Նիւ Եորք :

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ .— Տեղեկատու Ազգ. Հիւանդանոցի, Գ. Տարի թիւ 27, Նոյեմբեր 1951 Պոլիս :

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ .— Նոյեմբեր, թիւ 11 (50) Դ. տարի : Վենետիկ :

ԼՈՒՍԱԲԵՐ .— Հրատարակութիւն Լուսաբեր ընկերութեան թիւ 3 : Թէհրան :

ԲԱԶՄԱՎԷՊ .— 1951 Սեպտեմբեր — Հոկտեմբերի թիւը 9—10 : Վենետիկ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

Դ Ա Ր Ձ Ը

ԺԲ.

— Իրա՞ւ.— ժպտեցաւ աղջիկը տեսակ մը նուրբ երգիծանքով :— Այն ատեն բարի ճանապարհ կը ցանկամ ձեզի եւ յաջողութիւն ձեր գործերուն :

— Շնորհակալ եմ : Միայն կէտ մը կայ եւ այդ կէտի համար է որ եկած եմ ձեզի հետ խօսելու :

— Եւ այդ կէ՞տն է :

— Որ մեզի օգնէք հոսկէ հեռանալու :

— Ձեզի օգնե՞մ, ե՞ս, չեմ հասկնար :

— Այս վայրկեանիս : Մեր դարձը իսկոյն անհրաժեշտ է՝ լաւ, բայց խնդիրը ան է որ Արտաշէսը համոզել չենք կրնար, անպատճառ դեռ մնալ կ'ուզէ : Մտածեցի դիմել ձեզի, ան ըստ երեւոյթին ձեզի կը յարգէ ու ձեր խօսքին կարեւորութիւն կուտայ : Եթէ դուք անգամ մը անոր ըսէք որ անիմաստ յամառութիւն չընէ, հաւանական է որ համոզուի :

Պարզ էր այդ բառերուն տակի իմաստը : Բայց Շուշիկ ոչինչ չհասկնալ ձեւացուց :

— Կը ներէք սակայն պարոն, ինծի ինչ կը վերաբերի ուրիշի գործերու մէջ խառնուիլը : Պարոն Սիրաքեանը երախայ չէ, եթէ երթալ չուզեր՝ երեւի պատճառներ ունի : Եւ վերջապէս եթէ իր մտերիմ ընկերներուն կը հակառակի, ի՞նչ ըսելով օտար աղջկան մը խօսքին կարեւորութիւն պիտի տայ :

— Դուք անոր վրայ ազդեցութիւն ունիք.— հնչեց տղու չոր ու կտրուկ պատասխանը :

Շուշիկ բռնազբօսիկ ծիծաղով մը սկսաւ խնդալ բարձրաձայն :

— Ինչո՞ւ կը խնդաք Օրիորդ, ինքներդ ալ լաւ գիտէք անշուշտ :

Ասիկա արդէն շատ նման էր յանդիմանութեան ու աղջիկը լռջացաւ :

— Ես ոչինչ չգիտեմ եւ ոչինչ ալ գիտնալ չեմ ուզեր ձեզմէ . ուրիշի գործերուն մէջ խառնուիլ չեմ սիրեր, վերջ տանք այս անհամ խօսակցութեան :

Ու նեղուած՝ վերցուց գիրքը ծունկերուն վրայէն ու նետեց քովի քարին վրայ :

Վարդապետցուն մտածեց վայրկեան մը եւ իր պարտականութիւնը կատարողի մը անողոք չեչտովը ըսաւ հատիկ, հատիկ :

— Այո, գործի մէջ չէք խառնուիր երբ կատարուած սխալ քայլը կերպ մը ուղղել պէտք . իսկ երբ այդ սխալ քայլը պիտի կատարուի, այն ատեն գործի մէջ կը խառնուիք, օրիորդ :

Շուշիկ զայրոյթէն ցատկեց ոտքի :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, պարոն, եւ ո՞վ էք դուք, ի՞նչպէս կը համարձակիք երեսիս գայլի աւետարան կարդալու :

— Ես Արտաշէսի պաշտօնակիցն եմ, եւ ընկերը — եղաւ սառն ու հանդարտ պատասխանը :

Աղջիկը կարծես տեսակ մը սթափեցաւ ու հըպարտ արհամարանքով մը աւելցուց .

— Չի հետաքրքրեր ինծի թէ դուք ինչ էք :

— Սակայն պէտք է որ հետաքրքրէ : Միթէ իրա՞ւ չէք հասկնար Օրիորդ որ ընկերս ձեր պատճառով միայն հոսկէ հեռանալ չուզեր :

— Կը հասկնամ թէ ոչ ձեր գիտնալու բանը չէ :

— Իմ գիտնալու բանը չէ՞, երբ ընկերս ձեր պատճառով ամէն սրբութիւն ոտքի տակ տալ կ'ուզէ, իր տուած խօսքը, իր ապագան իր ծրագիրները, իր կոչումը, իր ընկերները :

— Ախ, թռան յանկարծ ակամայ աղջկան դողդոջ շրթունքներէն :

Քայլ մը ետ գնաց եւ կանգ առաւ քարացած, ձեռքը ծառի բունին եւ խոշոր աչքերը լայն բացած գամեր էր խօսակցի դէմքին :

Շուշիկ ամենեւին չէր երեւակայած որ խնդիրը արդէն այդ աստիճանի հեռուները հասած ըլլայ : Իսկ վարդապետցուն սիրտ առաւ ու մեղմացած ձայնով մը շարունակեց .

— Կը տեսնէ՞ք օրիորդ, վախցաք եւ ատիկա պատիւ կը բերէ ձեզի : Ես արդէն կը զգայի կարծես որ այս բոլորի մէջ դուք գիտակցաբար չէ որ մեղսակից էք, ես արդէն կը գուշակէի որ դուք ոչինչէ տեղեակ չէք : Արտաշէսը քիչ մը դիւրագրգիռ ու շատ գրաւուող տղայ է, այսօր այս բանով, վաղը մէկ ուրիշ, հանդիպեցաւ ձեզի, կըրթուած, պարկեշտ, համեստ աղջիկ մը ու սկսաւ երեւակայել, պէտք է հեռացնել միայն ու անմիջապէս խելքը գլուխը կուգայ : Ցաւը հոն է որ մենք հիմա անոր աչքին իր թշնամիներն ենք դարձեր, ինչ որ ըսենք, կը հակառակի, կ'ընդդիմախօսէ, սակայն ձեզի ու ձեր խօսքին պիտի լսէ անպատճառ :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ՍՈՒԷԶԻ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐԸ

Անգլիական զօրախումբը պաշարած են Սուէզ քաղաքը, որուն ելքի ճամբաները ամբողջովին փակուած են։ Տեղացիները եւ Բրիտանացիները յամառօրէն իրարու վրայ կը ձգեն անցեալ օրուան արիւնալի միջադէպերուն պատասխանատուութիւնը. չփոթը այնքան մեծ է, որ նոյնիսկ կռիւի սկզբնաւորութեան մասին համաձայն չեն իրարու հետ։

Գրաւման ուժերը հրանիւթ պարպելու վրայ էին, ըստ անգլիական աղբիւրներուն, երբ երկու անծանօթներ կրակ կը բանան իրենց վրայ։ Եգիպտական ոստիկանութիւնը խսկոյն կը հասնի դէպքին վայրը եւ կը միանայ յարձակողներուն։ Արքայական Սըւէքս զօրագունդը արագահարուած զէնքերով օգնութեան կը հասնի բրիտանական զօրքերուն ու կռիւ մըն է ծայր կուտայ, Եգիպտացիները կը գործածեն քարիւղէ ռումբեր եւ ուժանակներ։

Սուէզի անգլիական ոստիկանութեան պետին օգնականը, պայթումին ձայնը լսելով, դուրս կուգայ բրիտանական հիւպատոսարանէն եւ կը մօտենայ տեղացի ոստիկանական սպայի մը պատճառը հարցնելու համար, ահա Եգիպտացիներէն մէկը զէնք կը քաշէ իր հետեւորդ տասնապետին վրայ եւ տեղնուտեղը կը սպաննէ։

Միւս կողմէ, ժամը 2.40 անցած, Սուէզի ջրանցքին անմիջական շրջակայքը, շոգեկառքի մէկ հանգոյցին առջեւ անգլիական զինուորական բեռնակառքերու խումբ մը ծուղակը կ'իյնայ, Եգիպտացի ահաբեկիչներ, զինուած հրացաններով եւ հրձիգ ռումբերով կը սկսին անխնայ կրակել։ Ինը հոգի կը սպաննուի, անգլիացի յիսնապետ մը եւ հրշէջ զինուոր մը կը կորսուին։ Բրիտանական իշխանութիւնները 25 Եգիպտացիներ գերի բռնած են։ Այս բոլոր ընդհարումներուն ընդհ. հաշուեկշիռը հետեւեալն է.— Եգիպտացիներէն 19 մեռեալ, որոնցմէ երեքը ոստիկան եւ մէկը կին, իսկ 68 վիրաւոր, որոնցմէ 13 ոստիկան եւ 55 քաղաքացի։ Անգլիացիներէն 13 սպաննեալ եւ վիրաւորներու անորոշ թիւ մը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԷՅԼԻ ԹԷԼԷԿՐԱՖ կը գրէ թէ Սթալին Սոչի կանչած է Փոլիթպիւրոյի անդամներէն Մոլոթովը, Բերիան, Մալենքովը եւ մարաջախտ Պուլկանինը։ Զօր. Վասիլեւսքիի ներկայութիւնը անոնց հետ խիստ յատկանշական կը համարուի։ Կը կարծուի թէ այս տեսակցութիւնը մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ եւ կապ ունի Քորէայի եւ Միջին Արեւելքի դէպքերուն հետ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ արտաքին նախարար Նէյթչեվ յուշագիր մը ուղղած է ՄԱԿի նախագահին, ուր կը բողոքէ ամերիկեան «փոխադարձ ապահովութեան» դէմ եւ կը պահանջէ որ ջնջուի օրէնագիծը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութեան ներկայացուցիչ Լինքըլն Ուայթ հերքած է Մոսկուայի լրատեսական վերագրումը C—47 օդանաւին վայրէջքին առթիւ։ Գտնուած պիտոյքները անհրաժեշտ են, իսկ ձայնասփիւռը արկածի պահուն օգնութեան կոչ ուղղելու համար է։ Զրոյց կը շրջի թէ՝ եթէ Միացեալ Նահանգները իրենց օդաչուներուն արձակումը պահանջեն, Հունգար կառավարութիւնը ի փոխարէն պիտի ուզէ Ս. Էթիէնի Թագին վերադարձը։

ԿՈՆՔՈՒՐԻ մրցանակը շահած է Ժիւլիէն Գրաք իր «Սթիրի Ափերը» գործով։ Պսակաւորը մերժած է պարգեւը ստանալ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Սարգիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Կիւրճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գըլըճեան եւ զաւակները, Պ. Վահան Փօլատեան կը յայտարարեն որ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԱԶԴ.— Պոմոնի եւ Շրջ. Թաղ. Խորհուրդս, պատիւ ունի ծանուցանելու յարգոյ Հայ հասարակութեան, թէ՝ այս կիրակի առաւօտեան Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Նորընծայ Տ. Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան իր անդրանիկ պատարագը պիտի մատուցանէ, մասնակցութեամբ Պոմոնի դպրաց դասուն ղեկավարութեամբ վաստակաւոր երաժշտագէտ՝ Պ. Լեւոն Ճերահեանի, եւ կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկ. Ծերոն Մելէմէճեանի։ Կը հրաւիրուին Մարսիլիոյ եւ արուարձաններու յարգոյ Հայ հասարակութիւնը, ներկայ ըլլալ սոյն հանդիսաւոր արարողութեանց։ Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտ ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 9.30ին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները։

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ՝ նիւթ ունենալով Մարքսի վարդապետութիւնը, Ազգայնութիւն եւ պետութիւն։

Մուտքը ազատ է։

Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի։ 8 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ։
Կը նախագահէ եւ կը խօսի Տիկ. Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Նոր Սերունդի կողմէ պիտի ներկայացուին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին մայր»ը եւ զաւեշտ մը Ալէքսանդր Տիմայէն «Ծոյլ կին»ը։ Երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ յայտնի orchestre du «CLUB» Francis Scottի։

Պարերուն կը մասնակցին նաեւ փոքրիկներ՝ Աշրաֆեան, Դարբինեան եւ Գարեգինեան։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն։

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ Le Commissaire est Bon Enfant (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին։

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28։ Գիները 200 եւ 250 ֆրանք։

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Խրիմեան» սրահը, rue de la Défense։

Ճոխ գեղարուեստական բաժին։ Մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենուշներու, Թեւիկներու եւ գայլիկներու ծնողական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն ներկայ գտնուիլ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Տիկին Ա. Չիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin։

ՎԱԼԱՆՍԻ Համախմբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 7.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյ, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet։ Կը խօսի ընկ. ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, ընկերուհի Ագնիւ Ճանսըզեանին բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆԻ Համախմբ. միութեան մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը 15 Մարտ, 1952ին։ ՊԷՐԻԷ - ՄԻԼԻԷԻ շքեղ սրահին մէջ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Փաչաեան Նոր Տարւոյ առթիւ Անճարի «Յառաջ» վարժարանին հազար ֆրանք կը նուիրեն։

Մեծ պարահանդէս

Մեծ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 8, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս։

Երգապնակներ եւ ձայնասփիւռի արուեստագէտներ Alexandre Bocoze et son ensemble։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Մուտքը 150 ֆրանք։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 7 Décembre 1951 Ուրբաթ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6630-Նոր շրջան թիւ 2041
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԸՆԿ. ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 10.000 ՍԳԱԿԻՐՆԵՐ ՀԵՏԵՒԵՑԱՆ ՄԵԾ ՆՆՋԵՑԵԱԼԻ ԴԱԳԱՂԻՆ

Կիրակի 2 Դեկտեմբերին, Պէյրութի Հայութիւնը, իր բոլոր խաւերով, փառաշուք յուղարկաւորութեամբ մը հողին յանձնեց հայութեան մեծ զաւակը՝ ընկեր Լեւոն Շանթ։

Առաւօտեան ժամը 8էն սկսեալ, սգակիր բազմութիւններ կը հասնէին Հայ Ճեմարան, ուրկէ մեծ հանգուցեալին դագաղը պիտի առաջնորդուէր եկեղեցի եւ իր յաւիտենական հանգստարանը։

Ճեմարանի շէնքի ճակատը ծածկուած էր սեւ շղարշով մը՝ վեհաշուք մահարձանի մը երեւոյթը տալով անոր առաջամասին։

Ժամը 8.30ին, Ամերիկեան Հիւանդանոցէն բերուեցաւ դագաղը ու զետեղուեցաւ շէնքի մուտքին, սանդուխներու գաւիթին վրայ, ուրկէ երկու տարիներ առաջ, Ճեմարանի նոր շէնքին բացման պաշտօնական հանդէսին, հանգուցեալ տնօրէնը տեղեկագիր մը կարդալով փառաբանանքը կը հիւսէր հայ մշակոյթին ու հանճարին։

Դագաղին երկու կողմերը կը պլպլային զոյգ մոմեր եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները պատուոյ պահակ կը կենային։

Ճեմարանի ընդարձակ պարտէզը կը լեցուէր հետզհետէ։ Կը հասնէին զանազան վարժարաններէ երկսեռ աշակերտներ եւ իրենց ուսուցիչներուն հետ, կարգապահ շարքերով, տեղ կը գրաւէին դագաղին շուրջ։

Քառասունէ աւելի չքեղ ծաղկեպսակներ, կուսակցական, կրթական, ազգային, հանրային մարմիններէ եւ հաստատութիւններէ, ինչպէս անհատ ազգականներէ եւ բարեկամներէ ծածկած էին մահաբեմը։

Ժամը 9ին, բարձրախօսին առջեւ անցնելով, Հայ Ճեմարանի Շրջանաւարտից Միութեան կողմէ յարգանքի խօսք մը արտասանեց ընկեր Գառնիկ Բանեան։ Իսկ Ճեմարանի Ուսուցչական կազմին եւ Եգիպտոսի Համազգայինի մասնաճիւղին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Գառնիկ Գիւզալեան։

Ժամը 9.30ին, յուղարկաւորներու թափորը ճամբայ ելաւ դէպի Ս. Նշան Եկեղեցին։ Դագաղը ձեռամբարձ տարուեցաւ իր աշակերտներուն եւ երիտասարդ ընկերներու կողմէ։

Եկեղեցին եւ շրջաբակը եւս լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը։ Թաղման արարողութիւններուն կը նախագահէր կաթ. Ընդհ. փոխանորդ Խադ Արք. Աջապահեան, շրջապատուած օրուան պատարագիչ Դրան եպիսկոպոս Խորէն Ս. Բարոյեանէ, Շահէ եւ Հրանտ աբեղաներէ ու բազմաթիւ քահանայ հայրերէ։

Իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու համար, անձնապէս եկեղեցի եկած էին Ազգային պաշտպանութեան նախարար Ռէշիտ պէյ Պէյտուն, երեսփոխան եւ նախկին արտաքին նախարար Հանրի պէյ Ֆարաօն, երեսփոխան եւ նախկին նախարար Ռամէզ պէյ Սարգիս, Պէյրութի չորս հայ երեսփոխանները, Մէթնի երեսփոխան Փիէռ Էտտէ, Պէյրութի զինուորական հրամանատար գնդապետ Ճէմիլ պէյ Լահուտ, հայ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, ազգային գաւառական, քաղաքական, ուսումնական եւ տնտեսական ժողովներու անդամները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Խադ արքեպս. Աջապահեան խօսեցաւ հոգեհանգստեան դամբանական մը՝ վեր առնելով Լեւոն Շանթի բազմակողմանի արժանիքները՝ կրթական, գրական եւ ազգային մարզերու մէջ։

Ապա, բացառիկ կարգադրութեամբ մը, եկեղեցիին մէջ դամբանական խօսեցաւ ընկեր Գասպար Իփէկեան, յանուն Համազգայինի Կեդր. վարչութեան։ Ընկերը կարդաց նաեւ Կրթական նախարար Էմիլ պէյ Լահուտի ցաւակցական մէկ նամակը, որով Նորին Վսեմութիւնը կը յայտնէր թէ հիւանդութեան մը պատճառով պիտի չկարենայ անձնապէս ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան։

Ժամը 10.45ին, հսկայ թափորը շարժեցաւ դէպի Ազգային Գերեզմանատուն։ Առջեւէն յամրաքայլ կ'ընթանար սպիտակ մահակառք մը։ Ապա, կուզային Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները սուգի դրօշ պարզած։ Անոնց կը յաջորդէին ծաղկեպսակ կրող երիտասարդները, որոնցմէ ետք Ճեմարանի, Մեսրոպեան վարժարանի, Նոր Մարաշի, Ս. Նշանի, Լուսինեանի երկսեռ աշակերտները՝ իրենց ուսուցիչներով։ Այնուհետեւ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի առաջնորդութեամբ կուգային քահանաներն ու դպրաց դասը, որոնք ամբողջ ճամբու ընթացքին երգեցին տխուր շարականներ։

Դագաղին կը հետեւէր ծովածաւալ բազմութիւն մը, կարգապահ, լուրջ եւ երկիւղած լռութեամբ։

Կարծես երկինքն ալ մասնակից դառնալու համար այս սուգին, բարակ անձրեւ մը մաղել սկսաւ, որ հետզհետէ սաստկացաւ։ Եւ սակայն, հակառակ շատերու անպատրաստ վիճակին, բոլորն ալ մինչեւ գերեզմանատուն շարունակեցին քալել անձրեւին տակ։

Գերեզմանատան մատուռին մէջ, կրօնական արարողութենէն յետոյ, դամբանականներու նոր շարք մը սկսաւ։ Ընկեր Մ. Իշխան խօսեցաւ Հայ գրողներու, Լիբանանի հայ մամուլին եւ Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէի կողմէ։ Ազգային իշխանութեանց կողմէ՝ ընկեր Ե. Տարօնեան, սփիւռքի Դաշնակցական մամուլին կողմէ՝ ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան։ Հիւս. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէին եւ Հայ Օգնութեան Միութեան կողմէ՝ ընկեր Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան, Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կ. Կոմիտէի կողմէ Ղազար Զարրդ ու Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի կողմէ՝ ընկեր Կոպեռնիկ Թանդրճեան։

Ընկեր Հայկ Պալեան յանուն Համազգայինի Կեդր. վարչութեան շնորհակալութիւն յայտնեց Սրբազան հայրերուն, որոնք նախագահեցին յուղարկաւորութեան արարողութեանց, ներկայ լիբանանցի պաշտօնական անձնաւորութիւններուն, որոնք մինչեւ գերեզմանատուն եկած էին, ինչպէս նաեւ ազգային իշխանութեանց, որոնք ազգային թաղումով պատուած էին մեր հանգուցեալ մեծ ընկերը։

Խոր յուզումով եւ արտասուաթոր աչքերով, ներկայ բազմութիւնը հողին յանձնեց ընկեր Լեւոն Շանթը, որ կը թաղուէր ճիշդ հօն ուր հինգ տարի առաջ թաղուած էր իր կինը։

Վերջացած էր ամէն բան։ Սգակիրները իրենց ցաւակցութիւնները յայտնելէ յետոյ Լեւոն Շանթի այրիին՝ Ս. Շանթին, կնոջ, ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Համազգայինի ներկայացուցիչներուն, ցրուեցան իրենց հետ տանելով անմոռաց յիշատակը մեծ գրագէտին ու մանկավարժին, որուն կեանքն ու գործը կոչուած են ուղեցոյց հանդիսանալ գալիք սերունդներուն համար։

✕

ՀԱԼԷՊԻ Ուսումն. Խորհուրդը հետեւեալ զեկոյցը ուղղած է Ազգ. վարժարաններու. —

Ողբացեալ Լեւոն Շանթի մահուան տխուր առիթով, Բերիոյ Թեմի Պատ. Ուս. Խորհուրդը հետեւեալ շրջաբերականը ուղղած է Հալէպի Ազգ. վարժարաններու տնօրէնութեանց.

— «Բազմավաստակ գրագէտ եւ մեծանուն մանկավարժ – դաստիարակ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի մահուան տխուր առիթով՝ Հալէպի Թեմին Ազգ. վարժարանները փակ պիտի մնան այսօր, Ուրբաթ, 30 Նոյեմբերի 1951, յետ միջօրէին։

Առաւօտուն՝ երկու պահ դասաւանդութիւն միայն տեղի պիտի ունենայ. ապա՝ պիտի խօսուի ողբացեալի գործին ու կեանքին շուրջ։

Զայս հաղորդելով ի գիտութիւն եւ առ ի գործադրութիւն։

Առաջնորդ Հայոց Բերիոյ Թեմին եւ Նախագահ Ուս. խորհրդոյ՝ ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

✕ Ընկեր Շանթի մահուան առթիւ Լիբանանի Ազգ. վարչութիւնը հետեւեալ մահազդը հրատարակած էր թերթերու մէջ.

ՄԱՀԱԶԴ

Ազգային Առաջնորդարան Հայոց Լիբանանի գաւառական, կրօնական եւ քաղ. ժողովները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը մեծանուն գրագէտ եւ դաստիարակ

Պ. ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Պիտի կատարուի ազգային թաղում։ Եւ փակ պիտի մնան բոլոր ազգ. վարժարանները։

✕ Պէյրութի մէջ հրատարակուող ֆրանսերէն «Le Soir» իր Նոյեմբեր 30ի թիւով կը հաղորդէ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի մահը եւ գնահատական տողերով կը ներկայացնէ Հայ Մեծ գրագէտը եւ մանկավարժը։ Կը շեշտէ անոր աշխատելու եւ արտադրելու մեծ կորովը եւ կը վերջացնէ, «Շանթի մահը մեծ եւ անփոխարինելի կորուստ մըն է Հայ գրականութեան համար»։

Սպառազինութեան տագնապը

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆԸ ՓԵՆԹԱԿՈՆԻ ՄԷՋ

«Ատլանտեան Խորհուրդի առժամեայ յանձնաժողովը» Գչ. օր ժողով գումարեց 9 ժամ անընդհատ, «Երեք իմաստուն»ներուն կողմէ պատրաստուած տեղեկագրին ժամանակաւոր ծրագիրը վիճաբանութեան դնելու եւ հաւանութեան ենթարկելու համար։ Այս կերպով, Հիւսիսային Ատլանտեանի խորհուրդը տեղեակ պիտի ըլլայ անդամակից 12 պետութիւններուն ներկայ եւ յետագայ զինուորական կարիքներուն։ Առժամեայ յանձնաժողովը նորէն պիտի գումարուի Դեկտեմբեր 14ին։

Ֆրանսական կառավարութիւնը իր կարգին ներկայացուց զինուորական ծախքերը, որոնք տարուէ տարի զգալի յաւելում մը կ'արձանագրեն։ Այսպէս, 1951ի շրջանին՝ 610 միլիառ, 1952ին՝ 725, իսկ 1953ին՝ 752 միլիառ։ Ամերիկա 1950ի աշունէն ի վեր համոզուած է թէ այս ծախքերը ֆրանսական կառավարութեան պիւտճէէն շատ վեր են։ Վերի հաշիւէն դուրս կը մնան Հնդկաչինի եւ անդրծովեան Ֆրանսայի համար եղած ծախքերը, եթէ անոնք ալ հաշուելու ըլլան, այս տարուան գին. ընդհանուր ծախքը պիտի բարձրանայ 1512 միլիառի։

Տեղական մամուլը կը դժգոհի որ ամերիկեան օգնութիւնը արդարօրէն չի բաշխուիր։ Նկատի ունենալով ֆրանսական կառավարութեան կատարած զոհողութիւնները Հնդկաչինի մէջ, ու ի փոխարէն անոր ընձեռնուած դոյզն աջակցութիւնը, անկասկած Ֆրանսան իրաւունք ունի աւելի խոշոր բաժին մը պահանջելու։ Ժան Մոնէ պիտի ջանայ արժեցնել ֆրանսական կառավարութեան այս պահանջը, «Երեք իմաստուն»ներու ժողովին մէջ։ Մասնաւորաբար պիտի ծեծուի իւրաքանչիւր պետութեան սպառազինութեան եւ պիւտճէի հաւասարակշռութեան հարցը։ Եթէ Ուաշինկթըն նկատի ունի հաւանական պատերազմ մը, կ'եզրակացնէ տեղական մամուլը, պէտք է ամէն կողմ զօրաբանակներ մէջտեղ հանէ եւ ամէն զոհողութիւն յանձն առնէ։

Միւս կողմէ, թէեւ ամերիկեան սպայակոյտի պետը զօր. Պրէտլի եւ իր անմիջական շրջապատը համաձայն են եւրոպական բանակի սարքաւորման, բայց Փենթակոն (Ուաշինկթընի զին. խորհուրդը) արդէն իր «ձմեռնային յարձակողական»ը սկսած է անոր դէմ։ «Նիւ Եորք Թայմզ» կը գրէ թէ՝ «Եւրոպա ամերիկեան օգնութեան խօսքը շատ ըրաւ, բայց ոչ այնքան յաճախ իր սեփական պատասխանատուութիւններուն»։

«Ուաշինկթըն Նիւզ» աւելի դաժանօրէն իր յուսախաբութիւնը կը յայտնէ. — Ամերիկացիները, կը գրէ օրաթերթը, անկեղծօրէն կը մաղթեն Եւրոպայի միացումը, որովհետեւ էականին մէջ կը ճգնին ձեռք քաշել անոր ընձեռած տնտեսական աջակցութենէն եւ կ'ուզեն հնարաւոր եղածին պէս իրենց տղաքը Ամերիկա վերադարձնել։ Հանրային կարծիքը դեռ պատրաստ չէ ընդունելու որ ամերիկեան զինուորները տեւականօրէն մնան հին ցամաքամասին վրայ»։ Ամերիկեան օրաթերթը քար մըն ալ կը գլորէ Չըրչիլի հասցէին. — Չըրչիլ երկար ատեն սիրելին էր ամերիկացի ժողովուրդին եւ դարձեալ թող բարի ըլլայ իր գալուստը։ Բայց պարտ է գիտնալ թէ մեր համբերութիւնը եւ մեր հաշտարար ոգին անսահման չեն...»։ Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ՝ Չըրչիլի իշխանութեան գլուխ գալը ոչ միայն չլուծեց անգլեւամերիկեան դժուարութիւնները, այլ նոյնիսկ յաւելուածական բարդութիւններ յառաջացնելու հաւանականութիւնը կը ներկայացնէ։

Զինաթափութեան ժողովը

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓՄՈՒԼ Կ'ԱՆՑՆԻՆ

Չորեքշաբթի առաւօտ ՄԱԿի զինաթափութեան ենթայանձնաժողովը իր հինգերորդ գոնփակ նիստը գումարեց, նախագահութեամբ Փատիլլա Ներվոյի։ Վիշինսքի խիստ լաւ տրամադրութեամբ հասաւ ժողովատեղին, բայց սակայն ոչ մէկ մեղմացում յառաջ բերաւ խորհրդային պահանջներուն մէջ։

Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա իրենց կարգին չեն ուզեր ձեռք քաշել հիւլէական ռումբէն, քանի հակակշիռի եւ քննական դրութիւն մը չէ որդեգրուած Մոսկուայի կողմէ։ Ժողովին վերջաւորութեան նախագահ Փատիլլա Ներվօ յայտարարեց.

— Ասկէ առաջ, երբեք վիճելի հարցերը այսքան պարզաբանուած չէին որքան այս առաւօտ»։ Հակառակ այս լաւատեսութեան, կը թուի թէ ոչ մէկ յառաջդիմութիւն արձանագրած է ժողովը։

Նախագահին յայտարարութենէն առաջ, երբ լուսանկարիչները գործի ձեռնարկած էին, Ժիւլ Մոք ժպտաշուրթն ըսաւ Վիշինսքիի. — Ֆրանսան մոտեցնենք Ռուսիոյ»։ Վիշինսքի հաստատական պատասխան տուաւ ֆրանսերէն։ Յետոյ առաջարկեց որ ռուսերէն խօսին։ Մոսկուայի պատգամա—

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ»Ի ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Ա.

Կ'ամփոփենք «Համազգային»ի վերջին դասախօսութիւնը, որ ոգեկոչումն էր Ազատամարտի նախատակ սերունդին, թանկագին վերյիշումներ – բու եւ սրտամօրմոք յոյզերու պահեր ապրեցուց հարիւրաւոր ունկնդիրներուն, որոնք խռնուած էին Նաւասարդի (Գահիրէ) սրահը, լսելու համար այդ սերունդի վերապրողներէն ընկեր Շաւարշ Միսաքեանը:

Դժբախտաբար անհրաժեշտ նիւթերը չունիմ ձեռքիս տակ, ամբողջական պատկեր մը տալու համար ձեզի, այս իրիկուն: Այնպէս որ ստիպուած եմ ընդհանուր գիծերու մէջ ամփոփել նիւթս:

Նախ քան նիւթին անցնիլը սակայն, տեսնենք թէ ի՞նչ ունէինք «Ազատամարտ»էն առաջ:

Սուլթան Համիտի տիրապետութենէն առաջ, երբ յարաբերական ազատութիւն մը կը տիրէր Թուրքիոյ մէջ, ունեցած ենք հայրենաշունչ թերթեր, որոնք համարձակօրէն կ'արտայայտուէին ազգային ու հայրենասիրական նիւթերու մասին: Իզմիրի մէջ, օրինակի համար, 1840 — 1886, ամբողջ 46 տարի լոյս տեսած է «Արշալոյս Արարատեան» թերթը, որ հայրենասիրութիւն կը քարոզէր եւ կը քննէր Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին հետ կապուած ազգային, կրօնական եւ այլ բազմաթիւ խնդիրներ: Ունեցած ենք միեւնոյն ուղղութեամբ երկրորդ թերթ մը՝ «Հայրենասէր»ը, որ նոյնպէս լոյս տեսած է Իզմիրի մէջ 1843—1846: Ուրիշ թերթ մը, «Հայաստան», որ իբրեւ Պոլսոյ պատրիարքարանի օրկան լոյս տեսաւ 1846էն մինչեւ 1852:

Պոլսոյ Պատրիարքարանը, այդ ժամանակներուն, ունէր բարձր հեղինակութիւն եւ մինչեւ անգամ մշակած էր յատուկ օրէնք մը թերթերու մասին, ճշդելով թէ ինչ կարելի է գրել եւ ինչ չգրել: Զորրորդ թերթ մըն էր «Մասիս»ը, որ ունեցաւ երկար կեանք եւ զանազան ձեւափոխումներ կրելով հրատարակուեցաւ 1852էն մինչեւ 1889:

Ուրեմն Սուլթան Համիտէն առաջ մարդիկ կրնային խօսիլ որոշ համարձակութեամբ:

Համիտեան շրջանին բացառիկ դիրք վայելող «Հայրենիք»ը, որ խիզախ թերթերէն մէկն էր փակուեցաւ 1895ին: Այս խափանումէն վերջ՝ խաւար դարձաւ, եւ, 1895 — 96ի կոտորածները, համատարած հետապնդումներ եւ տափակութիւն՝ ամենուրեք:

Թերթերէն մէկն էր Թրքական անունով եւ սկիզբները Թրքերէնով լոյս տեսնող հին թերթ մը, «Մանզումէի Էֆքեար», որ հետագային սկըսաւ հրատարակուիլ միեւնոյն անունով, բայց հայերէնով:

Պոլսոյ կոտորածներէն վերջ լոյս տեսած առաջին թերթը եղաւ «Բիւզանդիոն»ը, Բիւզանդ Քէչեանի խմբագրութեամբ, Քէչեան, իր ժամանակի ամէնէն մեծ հրապարակագիրներէն էր: Ծարժուն հանճայնագիտարան մը, որ, որեւէ գըրուածք հրատարակելու պարագային, կը լեցնէր զայն բազմատեսակ մանրամասնութիւններով: Անոր օրով կազմուեցաւ «անէր – պապաներու» սերունդ մը, որ [illegible] համար պատգամ էին Քէչեանի բառերը:— «Քէչեանը գրած է, Քէչեանը ըսած է»: Հակառակ պահպանողական մը ըլլալուն, Քէչեան տեսակէտ ունեցող, տեսակէտ պաշտպանող մարդ եղած է, եւ ասիկա պէտք է ըսել ի պատիւ իրեն:

«Բիւզանդիոն»ին հետ մենք ունեցանք նաեւ «Սուրհանդակ»ը, որուն դէմ հալածանքը անպակաս եղաւ: Ի վերջոյ մատնեցին զայն իբրեւ յեղափոխական, բուն իսկ անունին մէջ «գտնելով» իր նպատակը: Մատնեցին՝ ըսելով որ «Սուրհանդակ» կը նշանակէ «սուր հանէ դանակը»....

«Մանզումէ» վերջին տարիներուն երիտասարդացաւ, երբ իր խմբագիրներէն Գեղամ Բարսեղեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան եւ ուրիշներ կըցան որոշ ուղղութիւն մը տալ այդ թերթին: «Սուրհանդակ»ը միջին ճամբու թերթ մը եղաւ, բայց ձախողեցաւ, որովհետեւ...կաթոլիկ թերթ էր: Սահմանադրութեան նախօրեակին լոյս տեսաւ Քասիմի «Ժամանակ»ը:

Տաժանք էր հայերէն թերթի հրատարակութիւնը Համիտեան բռնապետութեան շրջանին, մանաւանդ գրաքննութեան պատճառով: Հայերէն թերթերու համար կային երեք գրաքննիչներ, որոնք կարգով կուգային եւ անհջքէ կ'անցընէին ձեռագիրները: Կային մասնաւոր բառեր, որոնց գործածութիւնը արգիլուած էր: Չէինք կրնար գործածել շարժում բառը առանձին: Պէտք էր անպատճառ փակցնել կրօնականը կամ կրթականը եւ ըսել կրօնական շարժում, կրթական շարժում: Արգիլուած էր առանձին գրել յառաջդիմութիւն. պէտք էր ըսել կրթական կամ կրօնական յառաջդիմութիւն: Կարելի չէր գործածել աստղ բառը, որովհետեւ Թուրքերէն թարգմանութիւնը եըլտըզ էր, եւ Եըլտըզ կը կոչուէր Համիտեան ապարանքը: Ներելի չէր գործածել խենթ բառը, որովհետեւ Համիտին եղբայրը խենթ էր. պէտք էր գրել յիմար, եւայլն:

Գրաքննիչներուն մէջ ամէնէն տարեցն էր Մինաս Էֆէնտին: Գործը տեսնելէն վերջ երբ կ'երթար, նայինք յանկարծ ետ կը դառնար: Վանէն հեռագիր մը ասթիւ գրուած կ'ըլլար, որ Պատրիարքարանը կը զբաղի այդ քաղաքի ազգային գործերով: Լուրը անգամ մըն ալ կարդացնել կուտար եւ կը հրամայէր ջնջել ազգայինը եւ տեղը գրել կրօնական կամ եկեղեցական գործերով... Օրագրողներ կային, որոնք գտած էին գրաքննիչները կակուղցնելու կերպը: Կը սիրաշահէին զանոնք վրան բաց պատմութիւններով, երբ կը նկարագրէին, օրինակի համար թէ Սաքսոնիոյ իշխանուհին ինչպէս սիրահարուած է, եւ այլն:

Այս անշնչելի մթնոլորտին մէջ էր, որ մենք, խումբ մը երիտասարդներս, գաղափարական կապ հաստատած էինք մեր միջեւ: Կը ստանայինք կովկասեան թերթեր — «Յառաջ», «Վտակ», «Ալիք», «Կովկասեան Առաւօտ», «Զանգ», եւն.— եւ յոյսերով լեցուն, կազմած էինք գաղափարապաշտ երիտասարդներու կորիզ մը: Յիշեմ այդ երիտասարդներէն Արմենակ Գարակէօզեանը, Տալին Գարահիսարցի, որ բանտարկուեցաւ եւ բանտին մէջ, վրան քարիւղ թափելով ինքնասպան եղաւ: Գեղամ Բարսեղեանը, որ նահատակուեցաւ: Լեւոն Ղարիպեանը, Եղնիկ Քաջունին, եւն.:

Ահա այդ օրերուն էր, որ հռչակուեցաւ օսմանեան սահմանադրութիւնը: Ընդհ. խանդավառութեան հետ միասին նաեւ խուժանային դէպքեր, որոնց կարգին եւ Օրմանեան պատրիարքին դէմ սարքուած հալածանքը: Յանուն պատմական ճշմարտութեան կ'ուզեմ այս առիթով եւս շեշտել հրապարակով, թէ հակառակ փորձուած քսութեանց՝ այդ հալածանքին մէջ Դաշնակցութիւնը մեղադրելու համար, մեր կուսակցութիւնը ոչ մէկ դեր ունեցաւ այդ գործին մէջ: Հալածանքը սարքուած էր պատրիարքարանի լրտեսներէն Շահին անունով մէկու մը նախաձեռնութեամբ եւ Արամ Անտոնեանի գործակցութեամբ: Կ'ըսեմ ասիկա՝ իբրեւ կենդանի վկայ մը:

Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս վերջ, արտասահմանէն Պոլիս եկան Վահագն Տաթեւեան, Ակնունի, Զարդարեան եւ ուրիշներ, որոնք Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատասխանատու մարմնին կ'անդամակցէին: Եւ անոնց առաջին գործը եղաւ մտածել Դաշակցական մամուլի մասին: Միաժամանակ, մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին՝ ժընեւէն, «Դրօշակ»ի խմբագրութեան ղրկած գիրքերն ու ազգային յեղափոխական դէմքերու նկարները, որոնք ձեռքէ ձեռք կը խլուէին: Քիւրտերն անգամ կը ճանչնային եւ հիացումով կը դիտէին Գէորգ Չաւուշի, Սերոբի եւ այլ հերոսներու նկարները:

Մամուլ հաստատելու ձեռնարկը կապուած էր նիւթական միջոցներու հետ: Ողբացեալ Զօհրապ արտօնութիւն առած էր հրատարակելու «Նոր Օր» անունով օրաթերթ մը, զոր ամբողջութեամբ կը դնէր Դաշնակցութեան տրամադրութեան տակ:

Մինչ այդ, սակայն, մենք, խումբ մը երիտասարդներ, սկսած էինք հրատարակել «Ազդակ» երիտասարդ շաբաթաթերթը, շատ խանդավառ տրամադրութիւններով: Նոր գաղափարներով լեցուած յախուռն երիտասարդներ էինք: Կը պայքարէինք յետադիմութեան, հին դլուխներու, կղերականութեան դէմ: Աւելին՝ ընկերվարականներ էինք: Թերթին ճակատը կը տպէինք անունները նաեւ մեր պատուակալ աշխատակիցներուն,— Ահարոնեան, Ակնունի, Զաւարեան, Ռուբէն Զարդարեան, Յ. Տահրիկեան: Ժամանակ մը պայքարը այնքան սաստկացաւ որ թերթը կ'այրէին եկեղեցիներու դռներուն առջեւ: Զաւարեան հակառակ էր այսքան բուռն պայքարի: Եւ ուզեց որ իր անունը վերցնենք թերթին ճակատէն: Ստիպուեցանք ոչ միայն վերցնել, այլ եւ յայտարարել, թէ «Ազդակ» անհատ դաշնակցականներու հրատարակութիւնն է ոչ թէ Դաշնակցութեան պաշտօնական մէկ ձեռնարկը:

«Ազդակ», որ կը ծախուէր 2000 օրինակ, սերտ կապ կը պահէր գաւառի հետ, ուր նոյնպէս սկըսած էին հրատարակուիլ զանազան փոքրիկ թերթեր: Անոնց համար տեսակ մը ուղեցոյց էր «Ազդակ»ը: Անոնք ալ, իրենց յարաբերութիւններով, ոգեւորութիւն կը ստեղծէին «Ազդակ»ի շուրջը:

«Ազդակ» դադրեցաւ, երբ 1909ի Յունիսին, ընդհանուր խանդավառութեան այս մթնոլորտին մէջ, սկսաւ «Ազատամարտ»ի հրատարակութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ռողում եւ գաղթականութիւն

Դ.

Ինչպէս տեսանք նախորդ յօդուածով, պատկերը յուսադրիչ է Իրաքի եւ Եգիպտոսի համար: Մնայն կերպարանք մը կը ստանայ, երբ կարգը կուգայ Յորդանանի: Ոչ քարիւղ, ոչ ալ առեւտրական հեռանկար: Երկրին ներքին եւ արտաքին առեւտուրը քսան միլիառ ֆրանք է տարին, որուն հինգ միլիառը կը գոյանայ արտածումներէն եւ տասնըհինգը ներածումներէ: Բացը կը գոցէ Անգլիան: Եղած չեղածը խեղճուկրակ քիչ մը արօտավայր, եւ քչիկ մըն ալ պտղաստան, նոյնքան խեղճ: Եւ պէտք է կերակրել մէկ միլիոն 200.000 հոգի, առանց հաշուելու 363.000 գաղթականները:

Այս պզտիկ թագաւորութեան վարիչներուն համար հարցը յուսալքող կողմ մըն ալ ունի.— հողը արգասաբեր է բայց ջուր չկայ: Աւելին, ջուրը հեռու ալ չէ: Յորդանան գետի կարեւոր մասը համանուն երկրէն կ'անցնի: Եարմուքը նմանապէս: Առանց հաշուելու առուակները, որոնք թէեւ ամառը կը ցամքին, բայց ձմեռը կրնան թանկագին պահեստ հայթայթել, եթէ կարելի ըլլայ ամբարել ջուրը:

Յորդանան ունի ոռոգման երկու ծրագիր, որ 86 միլիառ ֆրանք ծախք կը նախատեսէ՝ տասնըվեց տարուան վրայ բաժնուած: Ծրագրին առաջին շերտը կը պահանջէ տասը միլիառ ֆրանք: Առասպելական գումար մը աղքատ Յորդանանին համար: Բայց հովանաւոր Անգլիան պիտի կրնար այս աննշան դրամը տրամադրել, եթէ քաղաքականութիւն չխառնուէր գործին մէջ:

Ծրագրին Յորդանան գետի վերաբերեալ մասը կը պահանջէ մասնակցութիւնը Իսրայէլի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի: Տիբերիոյ լիճը կը գտնուի Իսրայէլի հողին վրայ եւ սահմանակից է Սուրիոյ: Իսկ Եարմուքի ակերը կուգան Սուրիայէն:

Արդ, Սուրիա կ'ատէ Իսրայէլը, եւ մասնաւոր գուրգուրանք չի տածեր Յորդանանի հանդէպ: Ուրեմն չուզեր գործակցիլ իր դրացիներէն ոչ մէկուն եւ ոչ ալ միւսին հետ:

Իսրայէլ, շատ բնականաբար, կանխիկ դրամի նման Սուրիոյ կը վերադարձնէ այս «գեղուն զգացումը», որ նուազ բուռն է Յորդանանի նկատմամբ: Գոնէ այդպէս էր հանգուցեալ Ապտուլլահ թագաւորին օրով: Բայց, տրամադրութիւնները եթէ նոյնիսկ կը մնան նոյնը թէ Ամմանի եւ թէ Թէլ Ավիվի մէջ, կարելի չէ բաւարար չափով բարեկամական նկատել: Այսքան ընդարձակ ծրագիր մը փոխադարձ վստահութիւն կը պահանջէ: Որովհետեւ, ձգտումի մը պարագային, բաժնեկիցներէն մէկը կրնայ միւսին կոկորդը բռնել՝ ջուրը կտրելով:

Յորդանանի կը մնայ ուրեմն երկրորդ ծրագիրը.— Զերկայի եւ Քիլթի առուակներուն եւ բազմաթիւ հեղեղատներու շահագործումը, որոնք ամբողջովին իր հողերուն վրայ կը գտնուին եւ հեռու են սահմանագլուխներէ: Դժբախտաբար Անգլիա կը մերժէ իր ելմտական օժանդակութիւնը, հակառակ Ամմանի իր դեսպանին թախանձագին խնդրանքներուն: Մեծն Բրիտանիա կը մտածէ, որ այս օժանդակութիւնը կրնայ անպատանդրադարձ ունենալ ոչ միայն Իսրայէլի, այլեւ արաբական միւս պետութեանց վրայ.— Սուրիա դէմ է Յորդանանի՝ հողային նկատումներով: Իսկ Եգիպտոս եւ Սէուտի Արաբիա՝ արքայական — գերդաստանական նկատումներով:

Ի՞նչ ընել ուրեմն: Բանիմաց տարրերուն կարծիքով, պէտք է միջազգայնացնել ջուրը այս շըրջանին մէջ, եւ յանձնել դերիշխան յանձնախումբի մը մատակարարութեան: Ինչպէս էր ժամանակին Դանուբը:

Գաղափարը կը թուի յանդուգն, բայց արագ եւ վճռական որոշում մը անհրաժեշտ է՝ Մ. Արեւելքին սպառնացող վտանգը վանելու համար: 863 հազար Պաղեստինցի Արաբ գաղթականներ կան, որոնց հող պէտք է տալ: Իսկ ամէն բանէ առաջ այս հողերը պէտք է ոռոգել: Իրենց բախտին եւ դէպքերու յորձանքին յանձնուած այս խլեակները սկսած են գործիք դառնալ բախտախնդիրներու եւ խռովարարներու ձեռքին մէջ: Կոմինֆորմը իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է այս թշուառներուն վրայ, եւ անդադար կիրքերը կը հրբահրէ, թոյն եւ ատելութիւն կը սերմանէ:

Արաբ գաղթականներուն ընժդակ կացութիւնը ալ աւելի խորացուցած է խրամատը՝ արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ:

Ջախաւոր խլամ դիւանագէտ մը հետեւեալ պատկերալից բացատրութիւնը կուտայ այս առթիւ.

— «Ենթադրեցէք որ, կ'ըսէ, 1940ին Գերմանիա վերջնական յաղթանակ մը տարած ըլլար, եւ զինադադարով հաստատուած բաժանման գիծը (ligne de démarcation) սահմանագլուխի վերածուէր: Արգիլէր այդ գծին հարաւը ապաստանած գաղթականներուն վերադարձը, եւ գրաւէր անոնց շարժուն եւ անշարժ ստացուածքը, առանց որեւէ հատուցման: Ահա ճիշդ այս վերաբերումը ցոյց կուտան Իսրայէլցիները»:

Բնականաբար, Թէլ Ավիվ բոլորովին տարբեր ձեւով կը բացատրէ վէճը.

— «Մեր մտքէն չէ անցած Արաբները վտա –

Շաղանակավաճառը

Այսօր, աշնանային մեղմ օրով մը, սրճարանի մը թեռասը, հանգստաւէտ աթոռի մը վրայ բազմած, անցորդները կը դիտեմ:

Այս բազմութեան մէջ, գիս ամէնէն աւելի հետաքրքրողը badaudներն են:

Երբ կը տեսնէք մարդ մը, որ ձեռքերը փարտելով, կը քալէ կամաց կամաց, յարատեւ չուրջը նայելով, գիտցէք որ պատօ մըն է ան:

Ամէն բան կը հետաքրքրէ զինքը — փողոցին աւելածուն, պատին վրայ աշխատող ներկարարը, տանիքին վրայ գտնուող գործաւորը, թռչող օդանաւը, որուն ետեւէն կը նայի մինչեւ որ իր տեսողութենէն կորսուի: Սակայն իր ամէնէն սիրած կառքերու արկածներն են: Ցաւ ի սիրտ կը մօտենայ արկածեալ կառքին, կը քննէ ետեւը, առջեւը, տակը վրան, անհամբեր կը սպասէ ոստիկանին գալուն, երբեմն ալ ինքը կը կանչէ: Ոստիկանը կուգայ, իր քննութիւնը կը կատարէ եւ կը մեկնի: Կառքը իր միջոցներով կ'երթայ, եւ կամ ուրիշ մը կ'առնէ կը տանի, մեր պատօն դեռ հոն է, վերջապէս կը քալէ միշտ ուրիշ ձրի տեսարաններու հետամուտ:

Թեռասին միւս ծայրը, շագանակավաճառ մը իր բացօթեայ խանութը զետեղած է: Ինչպէս որ ծիծեռնակը գարնան կարապետն է, շագանակավաճառն ալ աշնան կարապետն է: Երբ առաջին շագանակավաճառը տեսնենք պողոտաներուն վրայ, խկոյն կը մտածենք մեր ձմեռուան հագուստներուն եւ ածուխին:

Այս շագանակավաճառը, շագանակէն զատ կը ծախէ պիստակ, դդումի կուտ, կաղինի միջուկ, զանազան շաքարեղէններ եւ... «փաթթած» եգիպտացորեն:

Որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր որ սա արհամարուած եգիպտացորենը օրին մէկը ինքզինքը պիտի ցուցադրէր Փարիզի պողոտաներուն վրայ: Եւ ինչ ցուցադրութիւն: Ապակիէ, կլոր, գեղեցիկ ընդունարան մը, արծաթափայլ մետաղով ամրակուռ, որուն մէջ խոնարհ եգիպտացորենը, իրեն ընծայուած այս պատիւէն շփացած, կը ցատկռտէ, սապրէզ կարդալով համեստունակ պիստակին, որուն յատկացուցեր են միայն, անպաճոյճ թուղթէ տոպրակներ:

Զիւթէն վերջ այս ալ Ամերիկայէն կուգայ:

Մեր շագանակավաճառը գործ չըներ: Սրտին նեղութենէն շագանակները կը դարձնէ, փորին վրայ եղողը կռնակին վրայ կը դնէ, կռնակին վրայ եղողը փորին վրայ: Շագանակները կ'այրին, կը մրկին, բայց որու հոգ: Տնտեսական տագնապ կայ եղեր: Ո՞ր ատեն տնտեսական տագնապ չկայ որ, իմ ծնած օրէս մինչեւ այսօր միշտ տնտեսական տագնապ կայ կ'ըսեն, իմ կարծիքովս աւելի աշխարհի բնականոն վիճակն է:

Մարդ մը եկաւ շագանակավաճառին հետ մտերմական խօսակցութեան բռնուեցաւ: Բաժնուելէ վերջ, հազիւ չորս հինգ քայլ յառաջացած էր, ետեւը դարձաւ «տունը բարեւ խօսէ» ըսաւ հայերէն:

Ես ի՞նչ գիտնամ որ շագանակավաճառը, այս դեղին մազերով, կապոյտ աչքերով, եւրոպական տիպարով մարդը Հայ կ'ըլլայ: էհ, քանի որ Հայ է, երթամ պզտիկ առուտուր մը ընեմ եւ սատանային ոտքը կոտրեմ ըսելով մօտեցայ իրեն:

— Դուն Հայ ես եղեր:

= Հայ եմ եւ տէրտէրի ալ տղայ եմ:

— Այսինքն երկու անգամ Հայ:

= Հայ օղլու Հայ:

— Քանի որ այդպէս է սատեղէն ինծի ծրար մը շագանակ տուր, եւ սկսաւ շագանակները մէկիկ մէկիկ զատել: Ահաւասիկ մարդ մը որ գիտէ պատուել հայրենակից մը, կ'ըսեմ ինքնիրենս:

Երբ չափը ամբողջացուց «քանի որ Հայ ես, աւելա ալ ճապա» ըսելով հատ մըն ալ աւելցուց: Գացի տեղս նստեցայ եւ սկսայ ուտել: Առաջինը փտած, երկրորդը փտած, տասնըմէկ հատէն վեցը փտած: Վայ անպիտան մարդ շագանակները զատեց, բայց փտածները զատեր է: Լաւերը կերայ դէշերն ալ ափիս մէջ դնելով գացի իրեն:

— Ասոնք ի՞նչ են:

= Մի ցոյց տար, օտարները չիմանան որ փտած շագանակ կը ծախեմ եղբայր, փտածները Հայու չտամ, որո՞ւ տամ, վերջապէս Հայ ենք, իրարու հաղէ կը հասկնանք, օղուլ չօճուխի տէր մարդ եմ, շագանակ ծախելով ընտանիք պիտի ապրեցնեմ:

Այս որքան միամիտ նոյնքան յուզիչ խօսքերը անզգայ չթողուցին զիս եւ ըսի.

— Ինծի ծրար մը եւս պիտի տաս, բայց այս անգամ այնպէս մը յարմարցուր որ շագանակ ուտելս գիտնամ:

= Այո, այո, այս անգամ... ամէն ատեն տէրտէրը կաթնապուր չուտեր:

Ծրարը գրպանս դնելով բաժնուեցայ իրմէ, յաջողութիւն մաղթելով:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

...բել, կ'ըսեն: Ընդհակառակն, անընդհատ կոչ ուղղեցինք իրենց որ մնան: Մնացողները, հեռու.փաբիա մը նկատուելէ, իրենց ընտրովի պատգամաւորները ունին խորհրդարանին մէջ: Իսկ անոնք որ իրենց գլուխը կորսնցուցած փախուստ տուին, կարելի չէ ըսել թէ առանց այլեւայլիզրկուեցան իրենց կալուածներէն: Աւելի պարզ բացատրութեամբ, վերաբաժանման պահուն բացակայ ըլլալով, չկրցան արժեցնել իրենց իրաւունքը:

Եթէ ուզէինք վերաքննել կատարուած կարգադրութիւնները, եւ արտօնել փախստականներուն վերադարձը, պէտք պիտի ըլլար վտարել ներգաղթող Իսրայէլացիները: Իսկ հատուցումը վեր է Իսրայէլի կարողութեան սահմաններէն, որ ելմտապէս սնանկութեան դուռը հասած է քանիցս: Թող որ, իրենց հրեայ փոքրամասնութիւններէն ազատուած Արաբ պետութիւնները աւելի պարկեշտ չեն եղած ...»:

Ուրեմն դիրքերը ճշդուած են: Եւ ինչպէս միշտ, իւրաքանչիւր կողմ իր ճշմարտութեան բաժինը ունի: Կարելի է անվերջ վիճիլ.— Ո՞վ է արդարը, եւ ո՞վ է մեղաւորը: Անողոք իրականութիւնը այն է որ, յետին թշուառութեան մատնուած, անապաստան, գրեթէ մերկ եւ ՄԱԿի ողորմութեամբ սնանող 863 հազար գաղթականութիւն մը կայ Սուրիոյ, Իրաքի եւ, մանաւանդ, Յորդանանի մէջ: Բազմութիւն մը, որ մարդկօրէն ապրելու ամէն յոյս կը կորսնցնէ աստիճանաբար...

Թ.Ա.Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՌԱՄԼԷՅԻ (Իսրայէլ) Ս. Գէորգ վանքին «Օրտօնախմբութիւն»ը ամէնէն ժողովրդական տօներէն մէկն է: Այս տարի եւս Ս. Գէորգի տօնին առթիւ վանք այցելած են բազմաթիւ հայ ուխտաւորներ, Իսրայէլի բոլոր քաղաքներէն:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Մայր Աթոռին վարժարանները.— Ժառանգաւորաց վարժարանի ուսուցչական կազմը 12 հոգիէ կը բաղկանայ, որոնց 8ը վարդապետ հայրեր են: Ս. Թարգմանչաց վարժարանը ունի 600 աշակերտ, 20 ուսուցիչ, ութը վարդապետ:

ՀԵԹՈՒՄԵԱՆ վարժարանին երկսեռաշակերտութեան թիւն է 250, ուսուցչական կազմն է 13:

ՌԸՍԷՅՖԱ Անդրյորդանանի այս գիւղակին մէջ կայ 20 տուննոց փոքրաթիւ հայութիւն մը, իրենց սեփական մատուռ — վարժարանով: Դպրոցը ունի 30 երկսեռ փոքրիկներ: Գիւղակին կրթական հոգը յանձնուած էր Ամմանի հոգեւոր հովիւին:

ԻՍՐԱՅԷԼ.— Պաղեստինեան պատերազմի հետեւանքով Իսրայէլի Հայութիւնը իր մէկ հինգերորդին իջած ըլլալով փակուած են Եաֆայի եւ Հայֆայի հայկական վարժարանները, ատոնց փոխարէն այսօր Հայֆայի եւ Աթլեթի կէս հայաբնակ գիւղին մէջ, Ս. Աթոռին հովանաւորութեան ենթակայ երկու Ծաղկոցներ կան, որոնք այս տարի եւս վերաբացուեցան:

ՊՈԼՍՈՅ Գալֆաեան որբանոցը 50 տարիէ ի վեր նորոգութեան չէր ենթարկուած, վերջերս հիմնական նորոգութիւն մը եղած է: Որբանոցը ունի նախակրթարանի 5 դասարանները ուր սանուհիները կը զբաղին ձեռագործով, ձեւագիտութեամբ, տնական աշխատանքով եւ դասերով, բացի պատմութեան եւ աշխարհագրութեան երկու Թուրք ուսուցիչներէն, մնացեալ դասերը կ'աւանդեն քոյրերը: Մայրապետ Աղաւնի Քէօսէեան կը վարէ ընթացիկ եւ վարչական գործերը միւս Քոյրերուն հետ 50 տարիէ ի վեր, իր եւ քրոջը հօրենական ժառանգն ու հարստութիւնն ալ ի սպաս դնելով, ի նպաստ որբանոցին: Ամէն հինգշաբթի մասնագէտ բժիշկ տոքթ. Փափազեան անձնուիրաբար կը քննէ հիւանդ սանուհիները, իսկ երեք ամիսը անգամ մը բոլոր պատսպարեալները ընդհ. բժշկական քննութենէ կ'անցնին: Որբանոցը որ հիմուած է Սրբուհի Մայրապետ Գալֆաեանի կողմէ 85 տարի առաջ, տօնուեցաւ Նոյեմբեր 25ին, 85րդ տարեդարձը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ.— Թիւ 9—10 Հոկտեմբեր 1951. Tripoli - Liban:

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐ 1951 Թիւ 2, մարտ: Եռամսեայ պարբերաթերթ, Կալկաթա:

ՍԻՈՆ.— Ամսագիր կրօնական, գրական, բանասիրական 1951 Նոյեմբերի Թիւը 11, Երուսաղէմ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԴԱՐՁԸ

ԺԲ.

Ահա, հիանալի առիթ մը, Օրիորդ, ցոյց տըւէք թէ ի՞նչպէս կը վարուի պարկեշտ Հայ օրիորդը:

Իսկ պարկեշտասուն հայ օրիորդը հայեացքը ծառերու մէջէն հեռուն փայլփլող կէտի մը յառած՝ թաղուեր էր ինքն իր մէջ, ոչինչ չէր տեսներ, չէր ալ լսեր ոչինչ, մինչ կուրծքին տակ կ'եռար հաճոյքն ու հպարտութիւնը:

Հպարտ էր, բարձր կը զգար ինքզինքը, շատ բարձր այդ դիմացը կեցած «խեղճուկ» մարդէն, այդ խոշոր հսկայ մարդը իր ցանցառ մօրուքին ու պեխերուն մէջէն եկած էր անկէ իր ընկերը մուրալու: Հաճելի գիտակցութիւն մը սկսաւ ողողել Շուշիկի հոգին, գիտակցութիւն մը թէ իր հմայքին ու ազդեցութեան տակ տղան արդէն մէկդի նետել կ'ուզէր այդ վարդապետութիւնը որ այնքան անախորժ էր աղջկան:

Այն զգացումը ունէր որ ինքը մեծ կոչում մըն էր կատարած, որ փրկիչ մըն էր ինքը ու հոգի մը ազատած, ազատած «այդ կեղծիքի ու միջնադարեան շրջանէն, ազատած «այդ խելացի, ազնիւ ու ձեռներէց տղան»:

Հաճոյքն ու հպարտութիւնը վառ կը ցոլար իր աչքերէն ու կարմրտկած այտերն ծլեր էր անդիտակից ժպիտ մը:

Յանկարծ իր այդ ներքին յուզման տակ ալ հանդիստ կենալու անկարող՝ սկսաւ արագ երթեւեկել վարդապետցուին դիմաց, որ իր խօսքը վերջացուցած անհամբեր պատասխանի կը սպասէր եւ աղջկան դէմքի փոփոխութիւններն ու յուզումը որոշ չէր գիտեր ի՞նչի վերագրէ:

Քիչ մը ատեն երկուքն ալ լուռ էին:

— Ուրեմն Օրիորդ, կրնա՞մ ձեր օգնութեան վրայ յոյս դնել:

Աղջիկը կարծես նոր արթնցաւ ձեռքերը ետեւէն խաչաձեւեց մէջքին ու կուրծքը դուրս կանգառաւ տղու դէմ:

— Հիմա դուք, ի՞նչ կը կամենաք ինձմէ պարոն:

— Կը խնդրեմ աշխատիք Արտաշէսը համոզել որ հնար եղածին չափ շուտ հոսկէ մեկնիլ կարողանանք:

— Ա՞յդչափ:

— Այո՛, Օրիորդ:

Շուշիկ ակնթարթ մը չեշտ նայեցաւ տղուն ու յստակ ձայնով մը պատասխանեց հաստատ:

— Վաղը առտու ձեր ընկերը ձեզի հետ հոսկէ կը մեկնի:

— Ուրեմն կը խոստանաք հասկցնելու որ իր ըրածը անխելքութիւն է ու համոզելու...

— Վաղը առտու ձեր ընկերը ձեզի հետ հոսկէ կը մեկնի.— կրկնեց աղջիկը հրամայական ու արհամարհական շեշտով մը:

Տեսակ մը յարգանք ու ակնածում սպրդեցաւ յանկարծ Մինասի հոգիին, դիմացինին այդ խրոխտ ու ինքնագիտակից խօսուածքին ու դիրքին դէմ:

— Սրտագին շնորհակալութիւնս Օրիորդ Մելինեան, ես ձեր այդ ազնիւ վարմունքը երբեք...

— Թողէք խնդրեմ: Ուրիշ ըսելիք ունի՞ք:

— Ոչ, Օրիորդ:

— Այն ատեն ... ներեցէք:

Ու վերցուց գիրքը քովի քարին վրայէն:

— Անշուշտ, Արտաշէսին ոչինչ չէք ըսեր մեր այս տեսակցութեան մասին, թէ չէ գործը բոլորովին կը ծռի:

— Ապահով եղէք:

Ու սկսաւ արագ գիրքը բանալ:

Վարդապետցուն ձեռք տալ կ'ուզէր, բայց տեսնելով որ աղջիկը իր կողմը չէր նայեր, գըլխարկով թեթեւ մը բարեւեց ու հեռացաւ:

« Ալ չեմ զարմանար — կը մտածէր — թէ ինչպէս Արտաշէսը խկոյն խելքէ ելաւ, այս աղջիկը ամէն բան կրնայ ընել, դեւ կայ այդ աղջըկան մէջ: Բայց ... իմ առջեւս արդարամտութեան եւ ճշմարտութեան առջեւ ան ալ այդպէս կը խոնարհի »:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ւորը փոխանակ դրամատէրները խայթելու, մըտերմօրէն սկսաւ խօսակցիլ ժիւլ Մոքի հետ Հընեկըրի երաժշտութեան մասին, զոր շատ կը գնահատէր: Սեղանին միւս կողմը, Ճեղըփ եւ Անդլիոյ պատուիրակ Լոյտ Նոյնպէս կը կատակէին իրարու հետ.— Եթէ Պալէ մը կազմակերպենք, կ՚ըսէր այս վերջինը, թերեւս աւելի աղէկ դէմք մը կ՚ունենանք ...» :

ՀԻՊՈՔԻ ԲՈՐԲՈՔՈՒՄԸ

Քանի մը օրէ ի վեր թերթերը կը գրաղին Փիլիպպեան կղզիներու Հիպոք - Հիպոք հրաբուխին բորբոքումով, որ զարհուրելի համեմատութիւն մը առած է Մանիլեան կղզիին հարաւ արեւելեան կողմը: 166 զոհերու դիակները դուրս բերուած են մոխիրներու տակէն: Կը վախցուի որ զոհերուն թիւը աւելի մեծ եղած ըլլայ: Հրաբխաբերանին մինչեւ հինգ քիլոմեթր անկարելի է մօտենալ, ահաւոր ջերմութիւնը արգելք կը հանդիսանայ ապատարարներու ջանքերուն: Շրջակայ կղզիներէն անընդհատ դեղօրայք եւ ուտելիք կը բերեն օդանաւերով, աղէտեալներուն եւ վիրաւորներուն համար: Փիլիպպեան 4 պատերազմական նաւեր ալ պատրաստ կը սպասեն, անհրաժեշտ եղած պարագային բնակիչները այլուր փոխադրելու համար: Կղզիին մէջ ջրոտ կերակուրները կը պակսին, ասոր համար կը վախցուի որ համաճարակ ծագի: Զորեքշաբթի առտուն հրաբխաբերանը նորէն ըսկսաւ լաւա տեղացնել, որ ամբողջ կղզին ծածկեց ծուխով: Վերջին լուրերու համաձայն, բորբոքումը կորսնցուցած է իր սաստկութիւնը եւ 500 նոր դիակներ ելած են աղէտեալ վայրերէն:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Սուէզ քաղաքին մէջ, Անգլիացիները եւ տեղացիները նորէն իրարու հետ կռիւի բռնուած են: Ինչպէս անցեալ անգամ, երկու կողմերը իրարու վրայ կը ձգեն դէպքերուն պատասխանատուութիւնը: Եգիպտոսի ներքին նախարարը կ՚ըսէ թէ՝ երբ նախորդ օր սպաննուած տեղացիի մը յուղարկաւորութիւնը տեղի կ՚ունենար, անգլիական 7 գրահապատ կառքեր կրակ բացին: Եգիպտական ոստիկանութիւնը փոխադարձեց եւ հրացանաձգութիւնը դադրեցաւ 11.15ին, Բրիտանացիներուն միջնումէն վերջ:

Իսկ անգլիական բանակի զեկոյցը կ՚ըսէ թէ՝ քառասնեակ մը եգիպտացի ոստիկաններ եւ քաղաքացիներ, հրացաններով եւ գնդացիր հրացաններով զինուած, յարձակում գործեցին Սուէզի արքայական գունդին վրայ, որ կուգար Սուէզի շրջակայ ջուրի զտարանէն: Անգլիական կառքերը փոխադարձեցին: Այս նոր ընդհարումը Եգիպտացիներուն արժած է 15 սպանեալ եւ 29 վիրաւոր, իսկ երկու վիրաւոր անգլիական շարքերէն: Սուէզի կառավարիչը տեսնուած է հարաւային շրջանի բրիտանական ուժերու ընդհ. հրամանատար զօրավարներ հետ: Այս վերջինը ազդարարած է կառավարիչին, որ եթէ չկարենայ զսպել Արաբներու թշնամական ցոյցերը, ինք գործի պիտի ձեռնարկէ:

Երէկ իրիկուն հասած հեռագիրները կը ծանուցանեն թէ կացութիւնը աւելի ծանրացած է Եգիպտոսի մէջ: Ժամը 2.45ին, Սուէզի մէջ Արաբները իրենց 20 զոհերը փողոցէ փողոց պտտցնելով «Շէրիաթ կ՚ուզենք» պոռացած են: Արուարձաններու տեղացի բնակիչները կը լքեն իրենց հիւղակները եւ կը հեռանան: Աղեքսանդրիոյ բրիտանական կաճառին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ: Մարդկային զոհեր կան:

ՁԵԿՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Ազգային Տան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 26 Նոյեմբեր 1951 ժամը 18ին Հայ Ազգային Տան սրահներուն մէջ:

1.— Ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց Commissaire aux comptes Monsieur Armand LEFEVREի կողմէ քննուած եւ ներկայացուցած 1947 — 1948 — 1949 տարիներու հաշիւները:

2.— Ժողովը որոշեց Գ. ընդհ. ժողով մը գումարել 1952 Փետրուար 29ին, ուր պիտի ներկայացուին 1950—1951 տարիներու հաշիւները: Վերընտրուեցաւ իր պաշտօնին մէջ երեք տարուան համար Commissaire aux comptes Monsieur Armand Lefevre որ պիտի քննէ եւ պիտի ներկայացնէ այս հաշիւները ընդհ. ժողովին:

3.— Վարչութեան պաշտօնավարութեան շըրջանը լրացած ըլլալով պիտի կատարուի նոր ընտրութիւն 1952 Փետրուար 29ի ընդհ. ժողովին մէջ:

Դիւան վարչութեան Փարիզի Հայ Ազգ. Տան

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները:

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ՝ նիւթ ունենալով Մարքսի վարդապետութիւնը, Ազգայնութիւն եւ պետութիւն:

Մուտքը ազատ է:

Մեծ Ամկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի: 8 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պօմոնի դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ եւ կը խօսի Տիկ. Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի ներկայացուին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն մայր»ը եւ զաւեշտ մը Ալէքսանդր Տիւմայէն «Ծոյլ կին»ը: Երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ յայտնի orchestre du «CLUB» Francis Scottի:

Պարերուն կը մասնակցին նաեւ փոքրիկներ՝ Աշրաֆեան, Դարբինեան եւ Գարեգինեան:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, ՎԱՐՉԱԿԱՆ

Կը խնդրուի Billancourtէն mandat carteով (20-22 Նոյեմբերի) 2200 ֆրանք ղրկող մեր բաժանորդէն որ իր անունը իմացնէ:

Նոյնպէս Պ. Քզրեանէ (որ Նոյեմբերի սկիզբը չէք պանքերով 2200 ֆրանք փոխադրած է թերթիս: Իր հասցէն տեղեկացնէ:

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Խրիմեան» սրահը, rue de la Défense:

Ճոխ գեղարուեստական բաժին: Մատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Յիսնամեայ բազմարդիւն գործունէութեան յոբելեանը պիտի տօնուի յառաջիկայ 9 Դեկտեմբեր, կիրակի ժամը 2.30ին, Սօրպոնի Ռիշիլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, 17, րիւ տը լա Սօրպօն, Փարիզ (5):

Պատուոյ նախագահութեամբ Օփերա Քոմիքէն, Պ. Ժան Փէրիէի, խօսք պիտի առնեն Պ. Փօլ Մարի Մասօն, երաժշտութեան պատմութեան ուսուցիչ Սօրպոնի մէջ, Պ. Ռաուլ Հիւսօն, գիտութեանց տօքթօր եւ Պ. Արշակ Չօպանեան, յոբելեանի յանձնաժողովի նախագահը:

Իսկ գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն իրեն աշակերտած յայտնի արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Օրիորդներ Իրիս Պիւլպիւլեան, Վերոնիկ Ճինճեան եւ երգչախումբ մը ղեկավարութեամբ Պ. Լէօն Ալկալիի:

Հրաւիրատոմսերը կը գտնէք Պ. Ա. Հանչէրի, 9 րիւ Սօլնիէ, Պ. Հր. Սամուէլի, 51 րիւ Մէսիէօ լը Փրէնս, Պ. Մ. Պարսամեանի, 46 րիւ Ռիշէ եւ Պ. Հր. Բալուեանի քով, 43 րիւ Ռիշէ:

Հրաւիրատոմս ստացողներէն կը խնդրուի որ իրենց նուէրները ուղարկեն գանձապահ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14, րիւ տիւ Սօլէյ, Փարիզ (20) կամ չէք փոսթալով Փարիզ, 7066-15:

ՅԱՋՈՂ ՎԱԽՃԱՆՈՎ ՎԷՃԸ

Անցած գիշեր, արուարձանի մը հանրակառքը ուշանալուն, ճամբորդները սկսան քաղաքականութենէ ճառել: Ամէն մարդ իր տեսակէտը կը պարզէր, մերժելով իր ընդդիմախօսին փաստերը: Նախապէս խաղաղ եղող շէշտը կը սպառնար բարձրանալ: Վիճողներուն ջղայնութիւնը կը սաստկանար: Եւ վէճը կը սկսէր գէշի դառնալ: Այդ պահուն, պատկառելի ծերունի մը, որ մինչեւ այդ վայրկեանը խօսած չէր, խօսք առաւ համաձայնեցնելու համար կողմերը: Ան՝ հետեւեալ պարզ հարցումը ըրաւ անոնց: «Ո՞րն է լաւագոյն օղին»: Ներկաները միաբերան գոչեցին. «Տիրակ 52ը: Աբեւելքի հրաշալի օղին»: «Տիրակ» օղին ամէն տեղ միաձայնութիւն կը շահի:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենուշներու, Թեւիկներու եւ գայլիկներու ծնողական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ծընողներէն ներկայ գտնուիլ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Տիկին Ա. Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 7.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբի դասախօսութիւնը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Դասախօսն է ընկեր Վ. Պարոնվարդեան, նիւթը «Հայ ժողովուրդի ծագումը», (Ուրարտուներէն մինչեւ Մեծն Տիգրան):

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Gentillyի դպրոցին սրահը:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, ընկերուհի Ագնիւ Ճանսըզեանին բնակարանը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Համախարբ. միութեան մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ Համախբբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵՆԷՆ

Փարիզի Հայ Գեղարուեստական Թանգարանի Բարեկամներու Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր բարեկամներէն հետեւեալ առարկաները: Պ. Արշաւիր Աշճեան (Կ. Պոլիս), արծաթեայ պնակ մը Վանի մէջ շինուած 17րդ դարուն: Այրի Տիկին Սեդրոսեան (Փարիզ) երեք գոյնակով կիտուածանկար մը, եւ օճառ մը 60 տարուայ հնութիւնով եւ էջմիածնի մէջ շինուած: Պ. Նուպար Յովհաննէսեան (Փարիզ) Քէօթահիայի արժէքաւոր փարչ մը 1244 թուակիր, հայերէն արձանագրութիւնով: Պ. Վահան Հովիւեան (Աղեքսանդրիա) եգիպտական կեանքը ներկայացնող գեղեցիկ նկար մը: Պ. Վահան Մալէզեան (Նիս) արաբական տիրապետութեան շրջանէն հայկական դրամ մը: Պ. Յարութիւն Սանտալճեան (Եգիպտոս) 5000 ֆրանք, յատկացնելու համար Թանգարանի յարմար առարկայի մը գնման: Պ. Սամսոնեան (Եգիպտոս) իր գնահատուած գործերէն երկրորդ նկար մը: Պ. Եդուարդ Թ. Թէրզեան ճարտարապետ եւ նկարիչ (Աթէնք), իր նուէրներուն հետ ղրկած է քաջալերական նամակ մը:

Վարչութիւն

Մեծ պարահանդէս

Մեծ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ցէսինի մասնաճիւղին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 8, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս:

Երգահանդէսներ եւ ձայնասփիւռի արուեստագէտներ Alexandre Bocoze et son ensemble:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը 150 ֆրանք:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակատունի մը մէջ աշխատելու համար սկսնակ այր կամ կին գործաւոր մը կ՚ուզուի: Տեւական գործ: Դիմել Պ. Աղամեանի, 53 rue du Chateaudun, Փարիզ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 8 Décembre 1951 Շաբաթ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6631-Նոր շրջանի թիւ 2042

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆՈՆՑ ԳՈՐԾԸ ԹՈՂ ԸԼԼԱՑ ՄԵԶԻ ՈՒՂԵՑՈՅՑ

Երկու ծանր կորուստներ — ընկեր Ռուբէն Տէր Մինասեան, որ յանկարծամահ կ'ըլլայ Փարիզի մէջ եւ ընկեր Լեւոն Շանթ, որ դանդաղօրէն կը հիւծի Պէյրութ :

Երբ ընկեր Լեւոն Շանթի դառնաղէտ մահը սպասելի էր շրջապատին համար, անոր ունեցած անողոք հիւանդութեան պատճառով, ընկեր Ռուբէնինը ցնցող անկանկալ մը եղաւ, որովհետեւ ոչ մէկ նախանշան կար այս չարագուշակ վախճանը ազդարարող :

Սուգը միայն մեր կուսակցութեան չի պատկանիր, այլ բովանդակ հայութեան, որովհետեւ մեզմէ անդարձ բաժնուող երկու մեծ դէմքերը հայ ժողովուրդի արժանաւոր եւ բազմաշխատ զաւակներն էին, ժողովուրդի ծոցէն ծնած եւ ամբողջապէս ժողովուրդին նուիրուած :

Երկուքն ալ կ'իյնան պատնէշին վրայ, պարտականութեան ճամբուն մէջ :

Անոնցմէ մէկը — Ռուբէն Տէր Մինասեան — եղաւ անձնուէր եւ խիզախ ֆետայի զինուոր մը, յեղափոխական հեղինակաւոր գործիչ, կուսակցական մեծ ղեկավար, պետական եւ քաղաքական դէմք, կազմակերպող ուժ եւ ի վերջոյ նաեւ գրչի մարդ՝ իր այնքան հարուստ եւ բովանդակալից յուշագրութիւններով :

Ընկեր Ռուբէն թէ իբրեւ մարտիկ, թէ իբրեւ ղեկավար եւ թէ իբրեւ քաղաքական պայծառատես մտածող պատուաւոր տեղ մը գրաւած էր վերջին յիսուն տարուան հայ պատմութեան մէջ. որովհետեւ չկայ դէպք մը, ծանրակշիռ նշանակութիւն ներկայացնող իրադարձութիւն մը — ֆետայական շարժումներէն սկսած մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան կերտումը — որուն մէջ իր մասնակցութիւնը ունեցած չըլլայ եւ որուն վրայ իր անձին դրոշմը չգգացուի :

Երկրորդ մեծ անհետացողը — ընկեր Լեւոն Շանթ — որ կ'երթայ միանալ իր գաղափարի ընկերոջ, ամէն բանէ առաջ գրչի մարդ էր եւ մշակոյթի աշխատաւոր : Հայ գրականութեան պատմութեան մէջ իր տեղը շատ բարձր է իբրեւ բանաստեղծ եւ վիպագիր, մանաւանդ իբրեւ թատերագիր : Տասնեակներով հատորներ նուիրած է ան մեր գրականութեան գանձարանին, իսկ հայ բեմը, մինչեւ այսօր իր շքեղ թատերգութիւններով կը պարծենայ :

Որքան տաղանդաւոր հեղինակ, նոյնքան եւ կարող եւ հմուտ մանկավարժ մը հանդիսացաւ Կովկասէն Պոլիս, Ֆրանսայէն Եգիպտոս եւ ի վերջոյ Պէյրութ, Հայ Ճեմարանի հիմնադիր տնօրէն :

Իր գեղարուեստական երկերու կողքին, մեծարժէք իրագործումներ են նաեւ Լեւոն Շանթի մանկավարժական, հոգեբանական, դրապատմական հատորները, որոնց ամբողջութեան կշիռը վեր է մէկ մարդու տարողութեան սահմաններէն :

Շնորհիւ պողպատէ կամքին եւ արտակարգ աշխատունակութեան՝ Լեւոն Շանթ կրցաւ դիզել այնպիսի հարուստ վաստակ մը, որուն քանակին եւ որակին առջեւ պիտի խոնարհին սերունդները : Ոչ մէկ ուժ կար անշուշտ որ իրեն պարտադրէր մահուան մահիճին մէջ անգամ գրիչ չարժել, բայց կար իր առաքելական կոչումը, կար իր ներքին ձայնը, կար իր անշէջ խանդավառութիւնը, որոնք զինք մղեցին մինչեւ վերջին շունչ հաւատարիմ մնալու դրադէտի եւ կրթական մշակի իր ազնիւ դերին :

Մեր իրականութեան մէջ Լեւոն Շանթ բացառիկ դէմք մըն է ոչ միայն իբրեւ մշակոյթի հաւատաւոր սպասարկու, այլ նաեւ իբրեւ ՄԱՐԴ, այս բառին ամէնէն բարձր եւ վսեմ առումով : Պայծառ ու մաքուր նկարագիր մըն էր ան, բարձր սկզբունքներու կառչած չիտակ հոգի մը:

Բոլոր ժողովուրդներուն մէջ ալ շատ քիչ է թիւը անոնց, որոնք մարդու դերին եւ կոչումին մասին ունենան այնքան բարձր ըմբռնում, որքան ունեցաւ Շանթը եւ կրցաւ մարմնացնել զայն առաքելադոյն չափով:

Մեծ է մեր սուգը, բայց ոչ անմխիթարելի : Ռուբէն Տէր Մինասեաններն ու Լեւոն Շանթերն իրենց կեանքով ու գործով լուսեղէն շաւիղ մը գծեցին հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ, շաւիղ մը՝ ուրկէ ընթանալը նուիրական պարտականութիւն մըն է մնացողներուս համար : Անոնք կենդանի օրինակներով ցոյց տուին թէ ինչ է ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը եւ ո՞րն է պարտականութեան ճշմարիտ ճամբան :

Անոնց յիշատակը յարգելու լաւագոյն միջոցը՝ անոնց գործը շարունակելն է : Ահա այն դերագոյն կտակը, որ մեր երկու մեծ ընկերները կը թողուն նոր սերունդներուն :

Անոնց գործը թող ըլլայ մեզի ուղեցոյց :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

Փոխան ծաղկեպսակի

Արտասահմանի Հայութիւնը Հայ պահելու գործը քաղաքական եւ տնտեսական տուեալ պայմաններու մէջ մեզ անճրկումի դատապարտած էր : Պահանջները կը շատնային ամէն օր ու մենք համարձակութիւնը չէինք ունենար աշխարհի այս կեդրոնին, Փարիզի մէջ հիմը դնելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տան :

Առիթը ներկայացաւ, մեր Կեդր. Կոմիտէն, ի պատիւ իրեն, համեստ գումարով մը փոխան ծաղկեպսակի, այդ անճրկումի շրջանին վերջ կու տար ու կը հրաւիրէր իր ընկերները հետեւելու իր օրինակին :

Ռուբէն Տէր Մինասեանը մեռաւ : Համաձայն իր եւ ընտանիքի փափաքին համեստ թաղման արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ : Վերջին յարգանքի արտայայտութեան որեւէ առիթ չունեցանք եւ ոչ ալ ծաղիկ մը կրցանք զետեղել իր հողաթումբին վրայ :

Ողբացեալի մարմինը այրեցին, կազմուած մոխիրը տուփի մը մէջ հաւաքելով սրմնածակի մը մէջ զետեղեցին, պարզ թուանշան մը յանձնելով իր զաւակներուն :

Այսպէ՞ս պիտի վերջանար հայկական ազատագրութեան առաջաւոր մարտիկներէն եւ աննման ղեկավարներէն մեր Ռուբէնին կեանքը :

Ոչ, հազար անգամ ոչ: Կը խորհիմ որ ինծի պէս մտածողներու թիւը շատ է, ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ, այլ ամէն ուր որ Հայուն սիրտը կը բաբախէ հայ ժողովուրդի վերջնական ազատագրութեան համար:

Եթէ այսօր առիթը չունին, վաղը լեզու պիտի առնեն Կովկասի, Վասպուրականի, Տարօնի նամանաւանդ Սասունի լեռնաբերդերն ու անդնդախոր ձորերը, վկայութեան գալու եւ պահանջելու կոթողը Ռուբէն փաշային, որ տակաւին երիտասարդ հասակէն միշտ եղած է առաջաւոր գծի վրայ, իր հետ ունենալով Անդրանիկներ : Զավուշներ, Մուրատներ, Մակարներ, մինչեւ համեստ Զօլօն եւ Մորուքը :

Համեստ էր, ցուցական երեւոյթներէ կը խորշէր, նկարներու մէջ ամենահամեստ տեղը կը գրաւէր, յաճախ երեսն ալ ծածկելով, իր մասին խօսիլ չէր սիրեր, մնաց միշտ մինչեւ իր կեանքին վերջը խոնարհներու կողքին ու անոնց կեանքն ու գործը փառաբանող :

Իր մեծութիւնը իր համեստութեան մէջ էր, բայց մեզ եւ գալոց սերունդին համար կը մնայ ու պիտի մնայ Մեծ, որպէս ազատագրութեան մարտիկ, առաջաւոր ղեկավար, համալսարանական մտաւորական, քաղաքագէտ, համոզուած ընկերվարական եւ պատմաբան :

Ո՞ր ճշմարիտ Հայը պիտի չուզեր կաթիլ մը արցունքով ու համեստ ծաղիկով մը թրջել ու զարդարել իր հողաթումբը :

Ֆրանսան իր ազատագրութեան հերոսները կ'անմահացնէ, յանձին Ֆօշերու, Ժօֆռերու եւ Լըքլէռներու, բարձրացնելով անոնց յիշատակարանները: Քաղաքական պայմանները թոյլ չեն տար մեր անմահներու յիշատակը յաւերժացնելու մեր մայրենի հողին վրայ, մեզ կը մնայ յարմարիլ օրուան պայմաններուն :

Ունենալ Տուն մը Փարիզի մէջ Ռուբէնի անունով, ուր հին եւ նոր սերունդները քով քովի նըստին ու Հայուն զոյութիւնը ապահովեն : Ահա անոր յիշատակին նուիրելիք մեր յուշարձանը : Մեծ բարերարի մը կը մնայ մեր այդ բարձրացնելիք տունը օժտել հրատարակչական հաստատութիւնով մը, որպէսզի ան դառնայ լոյսի ու կենդանութեան աղբիւր մը :

Կը սպասենք պաշտօնական կոչին :

Հայը զգայուն է, կը սիրէ իր մեռելները, մանաւանդ իրմէ յաւիտեանս բաժնուող իր անփոխարինելի դէմքերը :

Գիտնանք անոնց արժանի յաջորդները ապահովել:

Հ. ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Եգիպտոս կը սպառնայ
ՈՒԺԻ ԴԷՄ ՈՒԺ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

Ռոյթըրը Փրէս կը ծանուցանէ թէ Սուէզի մէջ կացութեան ծանրացման հետեւանքով, Գահիրէի կառավարութիւնը պաշարման վիճակ հռչակած է ամբողջ երկրին մէջ: Պատերազմական առժամեայ նախարար Ապտել Ֆաթահ Հասան Եչ. օր յայտարարեց որ կառավարութիւնը հրահանգուած է Անգլիա դտնուող իր ամբողջ զինուորական, նաւային եւ օդային առաքելութեանց անմիջապէս Եգիպտոս վերադառնալ :

« Էլ Ահրամ » իր կարգին կը հաղորդէ թէ անգլիական բանակի զինուորական մասնագէտները, որոնց պաշտօնն է մարզել արաբական ուժերը, հրաւիրուած են հեռանալու Եգիպտոսէն: Գահիրէի մէջ մեծ ցոյց մը կատարուած է 5000 հոգիի մասնակցութեամբ, բողոքելու համար Սուէզի շրջանին մէջ տեղի ունեցած փողոցային կռիւներուն դէմ, որ երկու օրուան ընթացքին 43 արաբ քաղաքացիներու կեանքը արժած էր: Եգիպտական ոստիկանութիւնը ստիպուած կրակած է, որուն հետեւանքով երեսուն հոգի վիրաւորուած են. 15 ցուցարարներ ձերբակալուած են :

Ներքին նախարար Սարա Կէլտին փաշա յայտարարած է մամուլի ներկայացուցիչներուն. — Ոստիկանութիւնը բոլոր կարելի միջոցներով պիտի զսպէ ցոյցերը, որովհետեւ կառավարութիւնը վճռած է իր ամբողջ ուժը յատկացնել անգլիական գրաւման բանակին դէմ մղուող պայքարին : Մենք պիտի փոխադարձենք եգիպտական քաղաքացիներուն եւ ոստիկաններուն դէմ ուղղուած ամէն յարձակողական արարքի: Ուժին դէմ պիտի պատասխանենք ուժով »:

ՄԱԿի մէջ բուռն պայքար
ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՊԵԼՈՌՈՒՍԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ Եչ. առտու ժամը 10.30ին, նախագահութեանը տակ անգլիական պատուիրակ Սըր Կոլտուին Ճեպի, ժողովին առաջին փոխ նախագահը, որ ֆրանսերէն կարդաց երդմնագիրը Ժորժ Փիքոյի: Թրիկվի Լիի ճառէն վերջ, այս վերջինը իր երդումը կատարեց իբր ընդհ. քարտուղարի օգնական, մասնաւորաբար ընկերային գործերուն մէջ :

Ընդհ. ժողովը այնուհետեւ ձեռնարկեց Ապահովութեան Խորհուրդի երեք ոչ մնայուն անդամներու ընտրութեան, Հնդկաստանի, Էքուաթորի եւ Եուկոսլաւիոյ տեղ: Առաջին երկու անդամներուն փոխարէն, շատ մեծ դիւրութեամբ ընտրուեցան Փաքիստան եւ Չիլի, իսկ Եուկոսլաւիոյ աթոռին համար պայքարը շատ բուռն եղաւ Յունաստանի եւ Պելոռուսիոյ միջեւ: Առաջին քուէարկութեան Յունաստան շահեցաւ 30 ձայն, Պելոռուսիա 26, բայց որովհետեւ ըստ օրէնի ընտրուելու համար անհրաժեշտ է 40 քուէ, այս գործողութիւնը շարունակուեցաւ ութն անգամ: Երրորդ քուէարկութենէն սկսեալ, Յունաստան կորսնցուց իր առաւելութիւնը եւ ի վերջոյ 27ի վրայ կանգ առաւ, Պելոռուսիոյ 32ին դէմ ...

ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ կը կարծուի թէ՝ եթէ առաջին պահէն Պելոռուսիան ընտրուէր, մթնոլորտը պիտի խաղաղէր եւ շարք մը կնճռոտ հարցեր աւելի դիւրաւ լուծում պիտի գտնէին: Տարակոյս չկայ թէ Մոսկուայի թեկնածուին ընտրութիւնը ոչինչ պիտի աւելցնէր Խորհրդային վեթոյին վրայ: Կը մտածուի նիստին առկախումով, երկու կողմերուն տեսակէտները հաշտեցնել իրարու հետ եւ բանաւոր կարգադրութեան մը յանգիլ: ՄԱԿի մէկ պայմանագրութեան համաձայն, Եուկոսլաւիոյ հեռանալովը իր աթոռը կ'իյնայ արեւելեան Եւրոպայի մէկ պետութեան : Շատ մը երկիրներ մերժեցին իրենց ձայնը տալ Յունաստանի, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ Թուրքիոյ ներկայութեան համար, որովհետեւ կը մտածեն թէ Ատլանտեան Ուխտին մասնակցող Պալքանեան պետութիւններուն ներկայացչութիւնը այդպէսով խիստ ուժեղ պիտի ըլլայ :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Քորէայի մէջ, Դաշնակիցները ութը կէտերէ բաղկացած նոր առաջարկներ բերին ենթայանձնաժողովին, յառաջիկայ զինադադարի գործադրութեան եւ հակակշիռին համար: Դաշնակիցները նըկատի չեն առներ կարմիր պատուիրակներուն չէզոք յանձնաժողովի ծրագիրը, այլ կը պնդեն խառն դիտողներու անձնակազմի մասին: Չինեւքորէացի բանագնացները բացարձակապէս մերժած են դաշնակից առաջարկները :

Թէհրանի ուսանողները հսկայ ցոյց մը կատարեցին Եչ. օր, 5000 հոգիի մասնակցութեամբ, բողոքելու համար իրենց կարգ մը ընկերներու համալսարանէն ներս մուտքի արգելքին դէմ: Կառավարութիւնը արտօնած չէր այս հաւաքոյթը,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ»Ի ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Բ.

« Ազատամարտ»ի հրատարակութիւնը սկսե – լէն առաջ վէճ ծագած է անունին շուրջ, զոր, ոմանք, քերականօրէն սխալ կը գտնէին: Բայց ի վերջոյ այդպէս ալ նուիրագործուեցաւ անունը, որ այնքան արտայայտիչ էր իմաստի ու ոգիի տեսակէտով :

« Ազատամարտ » մէկ անգամէն իր շուրջը հաւաքեց Պոլսոյ առաջաւոր մտաւորականութիւնը, Դաշնակցական եւ համակիր: Ունեցաւ վեց յարկանի շէնք մը, Բերա, Համալպաշը փողոցին մէջ: Աննախընթաց էր երեւոյթը: Օրուան հայերէն թերթերը, բոլորն ալ կը հրատարակուէին Պոլսոյ կողմը, անշուք շէնքերու մէջ եւ ահա, Դաշնակ – ցական « Ազատամարտ »ը կը վարձէր այսքան ճոխ շէնք մը, Բերայի սրտին վրայ: Եղածը «գայթակղեցուցիչ » էր նոյնիսկ Զաւարեանի համար , որ « անհարկի պերճանք » կը նկատէր այս շէնքը Դաշնակցութեան համար: Բայց այդ շէնքը իր զանազան բաժանումներով, դարձաւ քաղաքական օճախ մը, ուրկէ պիտի ծաւալէր նոր շունչ եւ նոր կեանք հայ իրականութեան մէջ :

Արդարեւ շատ մը նոր ակօսներ բացուեցան շնորհիւ « Ազատամարտ»ի: Մինչեւ անոր հրատարակութիւնը, հայերէն թերթերը զուրկ էին աւելնէ եւ ոգիէ: Քասիմի «Ժամանակ»ը տիրացուական խմբագրականներ կը գրէր: Ենովք Արմէն, որ այնքան գունեղ յարձակումներով նետուած էր Մեծարենցին վրայ, խմբագրական յօդուած կը գրէր Մայր Եկեղեցիի գուռներուն եւ պատուհաններուն մասին եւ կ'ըսէր.— « Մայր Եկեղեցւոյ հէրհիվէնները ծուռ են: Ես խօսք չեմ ուզեր» ...

« Ազատամարտ »ի խմբագրականներն ու յօդուածները կապ ունէին օրուան բոլոր քաղա – քական , ազգային եւ ընկերային հարցերուն հետ, եւ կը վերլուծէին տիրական շեշտով մը: Խմբա – գրականները փոխն ի փոխ կը գրուէին Զարդարեանի, Վռամեանի, Ակնունիի ,Խաժակի, Լէպարիտ Նազարեանցի եւ Ռ. Դարբինեանի կողմէ: Զաւարեան խմբագրական չէր գրեր, բայց կը ներշնչէր շատ մը նիւթեր: Երբ առանձին ըսելիք մը ունենար, կը գրէր իր ստորագրութեամբ: Խմբագրութեան կազմին կը մասնակցէին Գեղամ Բարսեղեան, Համբարձում Համբարձումեան — որ զարմանալի տաղանդ մըն էր իբրեւ օրագրող — Ներսէս Փափազեան՝ նախկին Մաշտոց վարդապետ եւ ընկեր Կոմսի եղբայրը, Յ. Ճ. Սիրունի՝ այժմ աքսորուած բոլշեւիկներու կողմէ եւ Տ. Միսաքեան :

Դուրսէն ունէր բազմաթիւ կարեւոր աշխատակիցներ, որոնցմէ Գր. Զօհրապ, մասնաւոր համակրանքով մը կապուած էր թերթին: Ինքն էր որ Պետրոս Հալաճեանի հետ միասին տպագրական երկրորդ մեծ մեքենայ մը նուիրեց թերթին (ոչ այն մէկը, որ այսօր «Յուսաբեր»ի մեքենան է) : Թերթին կ'աշխատակցէին տակաւին Ահարոնեան, Շանթ, Ա. Իսահակեան, Վրթ. Փափազեան, Շիրվանզադէ, Մ. Կիւրճեան, Վարուժան, Սիամանթօ, Սեւակ եւ այնքան բազմաթիւ ուրիշներ: Թղթակիցներ ունէինք ամէն կողմ, մանաւանդ գաւառներու մէջ: Լոնտոնի թղթակիցն էր Մ. Փափազեան, որ օրը օրին կը վերլուծէր միջազգային անցքերը: Գահիրէէն կը թղթակցէր Գ. Մըսըր – լեան, եւայլն :

« Ազատամարտ » դարձած էր հայ մշակոյթի վառարան եւ քաղաքական պայքարի թատերա – բեմ :

Հետեւելով օրուան կարգախօսին, կը քարոզէր նախ օսմանցիութիւնը, իբրեւ ազդակ Թուրքիոյ յառաջդիմութեան: Կը շեշտէր «երկիրը ամէնունն է»ի սկզբունքը: Կը պահանջէր վարչական ապա – կեդրոնացում, բարենորոգումներ, աշխարհակա – նացում — նաեւ ազգային տեսակէտով. եւն. : Կ'ազդարարէր, յաճախ, թէ կրօնական մոլեռանդութեամբ եւ ճիհատով կարելի չէ կառավարել Թուրքիան :

Այս հիմնական հարցերու կարգին կը քարո – զէր նաեւ հաւասարութիւն եւ գործակցութիւն , Թուրքիոյ բաղկացուցիչ տարրերուն միջեւ :

Այս նպատակներուն ծառայելու համար «Ա – զատամարտ » ունէր նաեւ իր Թուրքերէնի բաժինը, ուր կը թարգմանուէին բոլոր կարեւոր խմ – բագրականները: Թերթէն 150 — 200 օրինակ ձրիաբար կը ղրկուէր Թրքական պաշտօնատուներ, Պոլիս եւ գաւառները :

Հակառակ երկիրը գործակցաբար վարելու շուրջ գոյացած համաձայնութեան, ուժեղ էր «Ազատամարտ»ի քննադատական խօսքը Թուրք վա – րիչներու հասցէին, մանաւանդ գաւառներէն հասած վրդովիչ լուրերու առիթներով: Եւ շատ էին ահ ու սարսափի այդ լուրերը: Անգամ մը, Պիթ – լիսէն ստացուած էր հեռագիր մը, ուր կ'ըսուէր , թէ այսինչ գիւղին մէջ հայ կին մը այնքան ծեծած են, որ վիժում ունեցած է: «Ազատամարտ» բարձրացուց իր բողոքի ձայնը: Քանի մը օր վերջ ստացուեցաւ «լուսաբանութիւն» մը, ուր կ'ըս – ուէր, թէ վիժումը արդիւնք է ոչ թէ ծեծի, այլ այն իրողութեան, թէ կինը ընդունակ էր վիժե – լու ...

Երբեմն խմբագրատուն կ'այցելէին շանսատակ Թալէաթն ու Ճէմալ փաշան, ինչպէս նաեւ ուրիշ Թուրք վարիչներ :

1912 — 13, երբ յուսախաբութիւնը երթալով կը շեշտուէր եւ « Ազատամարտ»ի ձայնը աւելի եւ աւելի ուժեղ կը բարձրանար, թերթը յաճախ կը խափանուէր: Յաջորդ օրը անմիջապէս լոյս կը տեսնէր ուրիշ անունով: Այսպէս, յաջորդաբար լոյս տեսած է «Ազդակ», «Մեղու», «Բիւթանիա» եւ «Շանթ» անուններով: Առնուած էր արտօնու – թիւն նաեւ «Արդարամարտ» եւ «Նոր Ոյժ» անուններու համար, բայց պէտք չեղաւ :

Պարահանդէսի մը ընթացքին դիտողութիւն եղած է Թալէաթին, թէ ինչու կը խափանեն հայերէն թերթերը: Թալէաթ ըսած է.— «Յանցանքը Ճէմալ փաշայինն է: Քանի անգամ ըսած եմ անոր, որ հայերէն թերթերը պէտք չէ խափա – նել: Ընդհակառակն, որքան կրնաք, աւելի շատ հայերէն թերթի արտօնութիւն տուէք: Որովհե – տեւ, Հայերը կը սկսին իրարու միս ուտել եւ մեզ կը մոռնան»...

Ժամանակ մը Կովկասի մէջ ստեղծուած էր ահուսարսափի վիճակ մը, որու հետեւանքով շատ մը կովկասահայ դէմքեր Պոլիս ապաստանեցան : Առիթ առիթ մը եղաւ , որ հայ ժողովուրդի զոյգ հատուածներուն միջեւ մերձեցումն ու շփումը աւելի ամրապնդուին քաղաքական, գաղափարա – կան, այլեւ լեզուական գետիններու վրայ: Մերձեցումը առիթ մը եղաւ, որ արծարծուի լեզուական միութեան հարցը: Օրաթերթի կողքին լոյս կը տեսնէր նաեւ շաբաթաթերթ «Ազատամարտ»ը, ուր այս մասին հրատարակուեցաւ հարցարան մը, որ այսօր ալ կը պահէ իր այժմէութիւնը եւ որուն պատասխանեցին մեր բոլոր առաջաւոր մտաւո – րականները, — Խաժակ, Շանթ, Վարանդեան, Շահրիկեան, Վռամեան, Ստ. Լիսիցեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ :

« Ազատամարտ »ի թիւը կը հասնէր 6 — 7000ի: Հայ Գրերու Գիւտի 1500ամեայ յոբելեանին առթիւ ծախուեցաւ մինչեւ 12.000 օրինակ. — Թիւ մը , զոր, գինադադարէն վերջ, պահ մը, «Ճակատամարտ»ն ալ ունեցաւ :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Արաբ գաղթականները եւ Կոմինֆորմ

Պաղեստինի Արաբ գաղթականութեան գրեթէ կէսը, 363 հազար հոգի, ապաստանած է Յորդանան: Այս թշուառները վրան զարկած են համանուն գետին արեւմտեան եզերքին վրայ , Յուդայի բլուրներուն եւ Մօապի լեռներուն միջեւ :

Աղտեղութեան մէջ թաթխուած, գարշահոտ եւ անօթի մանուկներ, կիներ եւ այրեր, երկու տարիէ ի վեր մահաբոյր պարապութեան մը մէջ կը տուայտին, մերթ անձնատուր բացարձակ կրաւորականութեան, երբեմն ալ՝ ջղագրգռութեան հաւաքական նոպային :

Մէկ զբաղում միայն ունին.— ՄԱԿի յանձնախումբին կողմէ հայթայթուած ուտելիքի եւ հագուստի պարբերական բաժանում: Յուսալիք կամ սպասելիք ուրիշ բան չէ մնացած, պիտի ըսէինք, եթէ հըլլային երախաները, որոնք կը բազմանան սունկի նման, եւ անհաւատալի արագութեամբ : Ոչ մէկ օրէնքի եւ առողջապահութեան չհպատա - կող խառնիճաղանճը կը սերնդագործէ՝ բոլոր մրցանիշները կոտրելով... : Ինչ որ ընդհ. կանոն է, բոլոր ազգի անբանացած մարդկային փոհմակներուն համար:

Մանուկներու անսովոր բազմութիւնը ստեղ – ծած է վտանգաւոր պարագայ մը, որ ուշադրութիւնը գրաւած է ՄԱԿի յանձնախումբին: Դարման մը փնտռած են, եւ այս նպատակով գաղթական – ներուն մէջէն ընտրած կամաւորներ, իբրեւ դաստիարակ - ուսուցիչ: Այս նուիրեալները իրենց ափին մէջ պիտի առնէին երախաները, եւ պիտի փորձէին նուազագոյն կրթութիւն մը եւ, մանա - ւանդ, ընկերային կարգապահութիւն տալ անոնց:

Այս հրապուրիչ ծրագիրը գործնական ար – դիւնք մը չտուաւ: Ոչ թէ անոր համար որ ուսուցիչները անբարեացակամ էին: Ընդհակառակն : Մեծագոյն մասը առաքելութիւն մը կը համարէր իր ստանձնած պարտականութիւնը: Բայց առաքեալն ալ պարտի սնանիլ, եւ ամսական 3000 Փրանքով չէ որ պիտի ապրէր: Հարկադրուած ուրիշ զբաղում փնտռեցին՝ նուազագոյն ապրուստ մը ապահովելու համար:

Միւս կողմէ, գաղթակայաններուն մէջ տիրող պայմանները բոլորովին խնդրական կը դարձնէին ամէն հեղինակութիւն: Այնպէս որ, հազիւ յաջողեցան մանուկներուն տասը առ հարիւրը հաւա - քել: Մնացեալը կ'աճի եղէճի նման, ինչպէս էր բոլշեւիկեան յեղափոխութեան առաջին տարիներուն, երբ «լքեալ երախաներ»ու վոհմակներ սովալլուկ գայլերու նման կ'ասպատակէին սովե – տական մեծ քաղաքները : «Թող որ չափահասները աւելի չեն արժեր» կը գրէ ճանապարհորդ մը:

Այս անձեւ քաոսին մէջ նետուած են, խառն ի խուռն, գիւղացիներ, հովիւներ, խանութպաններ եւ մտաւորականներ: Բոլորը հասած են յուսահատութեան զագաթնակէտին.— մէկ մասը բոլորովին անգիտակից , որովհետեւ չըմբռներ անցու - դարձը. իսկ միւս մասը անոր համար որ շատ լաւ կ'ըմբռնէ, եւ համոզում գոյացուցած է թէ՝ ինչ որ իր գոյութեան իմաստն իսկ էր երէկ, անհետ եւ անվերադարձ կորսուած է այլեւս ... :

Ընկերային տեսակէտով վտանգաւոր հոգեվիճակ մը: Վտանգաւոր մանաւանդ այն պատճա – ռով, որ ենթական — Պաղեստինցի Արաբը — բընական վիճակին մէջ անգամ դիւրագրգիռ էակ մըն է :

Ծօն Պլէնտֆըրտ անունով Ամերիկացի մը փորձեց համոզել գաղթականները թէ՝ իրենք մշտնջենապէս ողորմութեամբ ապրելու դատապարտուած չեն: Թրիկվի Լիի (ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար) առաջարկով, այս անձնաւորութիւնը նախագահ անուանուեցաւ գաղթականաց յանձնախումբին: Առաջին գործը եղաւ յանձնախումբին տրամադ – րութեանը տակ դրուած գումարը աւելցնել տալ: Իր ստիպողական կոչին վրայ, նախագահ Պ. Թրումըն, 25 միլիոն տոլարը բարձրացուց 50 միլիոնի :

Պ. Պլէնտֆըրտ իրական նորութիւն մը մտցուց: Տրամադրուած գումարին կէսը միայն յատկացուց անմիջական կարիքներու .— սնունդ, հագուստ, եւայլն: Միւս կէսը պիտի ծառայէր գործ եւ աշխատանք հայթայթելու նպաստընկալներուն: 180 հազար Փրանքէն մինչեւ մէկ միլիոն 200 հազար Փրանք յատկացուց բոլոր այն գաղթական ընտանիքներուն, որոնք որոշ քանակութեամբ հող մշակելու յանձնառութիւնը կը ստանձնէին: Կամ, եթէ արհեստաւոր էին, իրենց նախկին արհեստին նուիրուէիլ :

Հրաշալի ծրագիր մը, որուն լաւագոյն ապացոյցը կարելի է նկատել, համայնավարներուն վայնասունը եւ բուռն պայքարը Պլէնտֆըրտի ծրագրին դէմ :

Կոմինֆորմը, սկիզբի մէկ օրէն ,գաղթականական հարցը նկատած է առաջնակարգ պատեհու - թիւն մը՝ Մ. Արեւելքը խռովայոյզ վիճակի մէջ պահելու համար, եւ վճռած է չզիջիլ այդ խաղաթուղթէն: Իր գործակալները, որոնք կը վխտան բոլոր գաղթակայաններու մէջ, սկսան տարածել հետեւեալ տեսակէտները .

1.— « Գաղթականները ոչ մէկ պարագայի տակ պէտք է համաձայնին, հիւրընկալ երկիրներու մէջ տեղաւորուելու գաղափարին: Մ. Նահանգներուն նպատակն է աժան աշխատաւորներու կեդրոնացում մը ապահովել ամէնուրեք, իրենց աշխարհակալութեան համար անհրաժեշտ զինուո - րական խարիսխներու շինութեան: Անոնք որ ամերիկեան ծուղակին մէջ պիտի իյնան, յետագային պիտի նշմարեն որ պարտադիր աշխատանքի գերիներ դարձած են: Իսկ անհամակերպութեան մը պարագային պիտի դատապարտուին տարա – գրութեան :

2.— « Գաղթականները, նմանապէս, պէտք չէ մտածեն վերադառնալ Իսրայէլի Պաղեստինեան մասը, քանի որ Հրեաներու ծառայութեան մէջ պիտի դրուին անմիջապէս: Իսկ անոնք Եանքիներու գործակալներն են»:

Ի՞նչ ընել ուրեմն :

— « Միակ ընդունելի եւ, ի պահանջել հարկին, պարտադրելի լուծումը հետեւեալն է. — հաւաքաբար տեղաւորուիլ Պաղեստինի արաբական նահանգներուն մէջ, եւ գրաւել պուրժուաներու եւ ագարակապաններու տեղերը եւ անոնց ստացուածքը: Անոնք հայրենիքի դաւաճաններն են պարզապէս, քանի որ ընդունեցին իրենց երկրին կցումը Յորդանանի: Բնականաբար, արաբական Պաղեստինը անմիջապէս պիտի անջատուի Յորդանանէն » :

Հաշիւը ակներեւ է: Բայց գաղթականներուն մեծագոյն մասը կը բաղկանայ անգրագէտներէ : Քիչ թէ շատ մտաւորական եւ քաղաքական պաշար ունեցողներն ալ հասած են կէտի մը, թէ այս տեսակ ծրագիր մը կը թուի լոյսի չափ պայծառ եւ անվիճելի արդարութիւն մը :

Եւ մտածել, որ այս ծրագիրը արժանացած է Երուսաղէմի նախկին Միւֆթիին բացարձակ հաւանութեան :

Լիբանանի համայնավարական ընդհ. բանակատեղիէն արձակուած վերջին հրահանգը կը բովանդակէ հետեւեալ պարբերութիւնը.

— « Թող ձեր ուշադրութենէն չվրիպի , որ մենք պատրաստ ենք ամէն գնով արգիլել արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ հաւանական որեւէ համաձայնութիւն: Իբրեւ պատճառա -

Մառի Կառվարենց

Ահաւասիկ նուիրագործուած անուն մը եւս, երգչուհի Մառի Կառվարենց, որ իր առաջին երեւումը ըրաւ անցեալ Զորեքշաբթի Սալ Շօփէնի մէջ:

Ըսինք առաջինը, որովհետեւ մինչեւ այժմ թէեւ զանազան առիթներով զինքը լսելու հաճոյքը ունեցած էինք եւ սակայն կ՚ակնկալէինք նաեւ այդպիսի երգահանդէս մը որ առիթը պիտի ընծայէր իրեն երեւիլ իր ամբողջ կարողութիւններուն մէջ:

Երկար ու յարատեւ աշխատանքը որուն նուիրուած էր, ան, տեսակ մը խոստում էր մեզի համար:

Այդ երեկոյ սակայն, երգահանդէսին պահուն մտածումներս զիս առաջնորդեցին նաեւ դէպի հեռաւոր յիշատակներ: Եւ երբ այժմ կը ձեռնարկեմ գրել քանի մը տող իր մասին, կը ստիպուիմ ակամայ հեռանալ պահ մը երգահանդէսին մթնոլորտէն եւ յանձնուիլ անձնական յուշերու ոգեկոչումին, այնքան ուժգին կերպով զգացած ըլլալով անոնց ներկայութիւնը:

Հին, բարեկամական կապեր միացուցած էին զիս Գէորգ Կառվարենցի հետ: Մեր առաջին հանդիպումը որ տեղի կ՚ունենար մեր ուսանողական շրջանին, չաղախած էր մեր երկուքին միջեւ տեւական մտերմութիւն մը: Իր զգայուն անկեղծ սիրտը, մտածումներուն մեծութիւնը եւ իր մշակուած հարուստ միտքը իմ մէջս տեղ տուած էին զգացումի մը իրեն հանդէպ որ շատ աւելի բան մը կը նշանակէր քան պարզ բարեկամութիւնը:

Արդարեւ իր մէջ կ՚ապրէր արուեստին հանդէպ մեծ սէրը: Գիրը, երաժշտութիւնը եւն., ոչ միայն իր հոգեկան գուրգուրանքին առարկայ բաներ էին միշտ այլեւ անոնց միջոցաւ արտայայտուելու բազմակողմանի տաղանդովն էր օժտուած ան:

Երբ այդ երեկոյ կ՚ունկնդրէի Մառի Կառվարենցի, վերյիշումներու այդպիսի յուզիչ աշխարհի մը մէջէն, կարելի չէր ուրանալ նաեւ նման զգայնութեան եւ արուեստագէտի նման հոգեկան խոր մտերմութեան մը գոյութիւնը նաեւ իր մէջ:

Զգայնութիւնը արդարեւ իր արուեստին գըլխաւոր երանգներէն մին է, որ երբեմն, պիտի փորձուէինք ըսել նոյն իսկ, կը դրսեւ գերակշիռ դիրք մը: Իր արուեստին դրսեւորումը կը յայտնէ միեւնոյն ատեն իր մէջ ինքնաբուխ միւզիքալիթէի մը գոյութիւնը, ամէնէն բաղձալի տարրերէն մին արուեստագէտի մը համար որ կը կատարէ ճակատագրական դեր մը մեկնարկութեան տեսակէտէն:

Թանկագին այս առաւելութիւններու կողքին ան օժտուած է նաեւ հարուստ, ուժեղ ու հաճելի գոյն ունեցող ջինջ ձայնով մը որուն տարողութիւնը ունի նաեւ բացառիկ սահմաններ, (ֆալքօն):

Մառի Կառվարենց կազմած էր լաւ յայտագիր մը, երգեց ֆրանսերէն, իտալերէն եւ հայերէն լեզուներով:

Արթիֆիլյասիօնի դժուարին փորձ մըն էր Ռոսինիի Թարանթէլլան, որուն մէջ երգչուհին տըւաւ իր լաւագոյն մեկնարկութիւններէն մէկը:

Մառի Կառվարենցի այդ երեկոյ ունեցած յաջողութիւնը կ՚ընդունինք դարձեալ իբր խոստում մը: Երիտասարդ երգչուհին իր այս երգահանդէսով ապացուցեց կուզայ սակայն օժտուած այնպիսի ընտիր յատկութիւններով որոնց մշակումը զինքը անտարակոյս դէպի նոր յաջողութիւններ միայն կրնայ առաջնորդել:

Կը հաւատանք թէ ան արուեստին հանդէպ ունի ոչ միայն նուիրում այլ եւ գիտակցութիւնը նաեւ անոր կոչումին: Կասկած չկայ նաեւ որ Մերձաւոր Արեւելքի մեր գաղութներուն մէջ ալ, ուր ան կը մեկնի մօտ օրէն, հայ արուեստին շուրջ պիտի ստեղծէ թարմ ոգեւորութիւն մը:

Գ. ՔԻՐԻՍԹԻՃԵԱՆ

բանութիւն կարելի է ըսել.— այս տեսակ համաձայնութեան մը առաջին զոհերը պիտի ըլլան Պաղեստինցիները, որոնք նախ զրաստի դեր պիտի կատարեն՝ Թնդանօթի միս դառնալէ առաջ: Միեւնոյն նկատումներով եւ պատճառաբանութեամբ պիտի աշխատինք խափանել Միջերկրականեան դաշինքի որեւէ փորձ»:

Եւ իբրեւ հուսկ բանք.

— «Եանքիները յիսուն միլիոն տոլար կը տրամադրեն, մէկ միլիոն սուրուկներ պահելու համար»:

Այսքան մեծ տարողութեամբ դաւադրութեան մը դիմաց, Պլէնտֆըրտի ծրագիրը պաշտպանողական առաջին գիծ մը կը համարուի: Բայց մշակելի հող քիչեր միայն ունին: Տրամադրելի հողերը, գրեթէ առանց բացառութեան, անապատային են: Այս դժբախտները կոմունիզմի ճիրաններէն ազատելու միակ միջոցը, ռոգման ծրագիրներուն գործադրութիւնն է:

Ամերիկացիները կը նախատեսեն, որ հողագործական վերածնունդին պիտի յաջորդէ փոքր ճարտարարուեստը:

Բայց ճարտարագործութիւն հիմնել եւ պահելու համար, գործածուելիք բանուորութեան ապրելու կարելիութիւն պէտք է տալ նախապէս: Իսկ այս կրնայ յաջողիլ միայն՝ ծրագրեալ ոռոգման աշխատանքներուն գործադրութեամբ:

Այլապէս Պէրթրան Ռուսէլի գուշակութիւնը կրնայ արդարանալ.

— «Քանի մը տարիէն, արաբական աշխարհը պիտի անցնի երկաթէ վարագոյրէն անդին...»:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ»

ՊՈՐՏՕ, (Յատուկ).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պորտոյի «Ն. Աղբալեան» խումբը երկար փորձերէ վերջ բեմադրեց Ս. Պարթեւեանի «Անմահ բոցը», 3 արար:

Բացառիկ պարագայ մը օտարութեան մէջ մեծցած երիտասարդութեան համար, բացառիկ որովհետեւ պարզ կատակերգութիւն մը կարելի է մէջտեղ բերել դիւրութեամբ, բայց նման լուրջ գործ մը պատրաստել եւ հանրութեան ներկայանալ, դժուարին յաղթանակ մըն է: Ուրեմն Նոր Սերունդի կազմակերպութիւնը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ մեր երիտասարդութեան նոր ասպարէզ բացաւ, որպէսզի հետաքրքրուին մեր մայրենիքով, ազգային սրբութիւններով եւ մեր պատմութեամբ: Իսկ ծնողներուն համար եղաւ կատարեալ օրհնութիւն մը, քանի որ այդ կազմակերպութեան շնորհիւ մեր երկսեռ երիտասարդութիւնը պիտի մտածէ եւ գործէ որպէս Հայ:

Նոյեմբեր 18ի կիրակին, Պորտոյի Հայութիւնը Մուլէն Պլէօի սրահը,(Սընօն) լեցուց Նոր Սերունդականներու վարիչը ընկեր Ա. Միքայէլեան, նախ կոչ ըրաւ հասարակութեան որ եթէ կան երիտասարդներ, որոնք կազմակերպութենէն դուրս են, ծնողները վստահօրէն կրնան ղրկել իրենց զաւակները եւ անդամագրել Նոր Սերունդին: Վարագոյրը բացուելէ առաջ երգուեցաւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգը, Նոր Սերնդականներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Ծ. Քէնտիրեանի:

Երկար է մի առ մի գրի առնել երեք տեսարաններու անցուդարձը, շատեր կարդացած են Ս. Պարթեւեանի այս յուզիչ թատերգութիւնը, իսկ այն օրուան բոլոր հանդիսականները հեւ ի հեւ հետեւեցան դէպքերուն, վերապրելով մեր յեղափոխական մօտիկ անցեալէն դրուագներ եւ դաժան ոստիկաններու բռնութեան տակ հեծող հայ կիներու տուայտանքը:

Ահաւասիկ գործող անձերը, Սիրանոյշի գըլխաւոր, պատասխանատու դերը այնքան լաւ կատարեց Օր. Վ. Իլպէկեան որ յայտնութիւն մը եղաւ բոլորիս համար: Այրի Արտեմ՝ (Ատոմի մայրը) Օր. Վ. Քէնտիրեան որ տուաւ հայ համեստ կնոջ տիպարը:

Օր. Զ. Ճերմակեան շնորհալիօրէն տարաւ Զապէլ Սիրաքեանի դժուարին դերը, Օրիորդը իր հայերէնին մաքրութիւնը Նոր Սերունդին կը պարտի: Յ. Միքայէլեան՝ Ատոմի (հասարակական գործիչ) լուրջ դերը կատարեալ կերպով տարաւ: Պ. Հալաճեան՝ (Արսէն Շահինեան, Զապէլի նշանածը) արուեստագէտի դժուարին դերը: Պ. Քէնտիրեան (Մազհար Շաքիր պէյ), տուաւ հարազատ կերպով ջարդարարի հոգեբանութիւնը: Յակոբ Քէնտիրեան՝ վերապատուելի ջերմեռանդ հաւատացող մը աստուածային արդարութեան: Րաֆֆի Տօնէրեան երիտասարդ միսիօնար: Պօղոս Քէնտիրեան թուրք, կոպիտ ոստիկանապետ, իսկ փոքրիկն Հ. Հալաճեան համարձակօրէն տարաւ Լեւոնիկի դերը:

Նոր Սերունդի անդամ անդամուհիները իրենց վրայդրուած պարտականութիւնը լիուլի կատարելով արժանացան ներկաներուն ջերմ գնահատանքին, յանձին իրենց ղեկավարի, ընկեր Ա. Միքայէլեանի որ ջանք չէր խնայած գործը գլուխ հանելու համար: Այս առթիւ իրենց վարիչը շնորհաւորելով Օր. Իլպէկեանը ծաղկեփունջ մը նուիրեց: Շնորհաւորելի էր Օր. Ծ. Քէնտիրեան յուշարարի պատասխանատու պաշտօնին համար:

Թելադրութիւն մը, որեւէ ոգերգութիւն ներկայացնելու պարագային նախընտրելի է որ զաւեշտով մը վերջանայ ներկայացումը, հանդիսականները զուարթ տրամադրութեամբ ցրուելու համար:

Կ. Տօնէրեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԴԱՐՁԸ

ԺԳ.

Քանեանները սենեակը նոյն լամպի լոյսին տակ, նոյն մաքուր սեղանին շուրջը նստած էին պարոն Նիկողոսը եւ նոյն երեք հիւրերը:

Առատ կը բարձրանային նոր լեցուած թէյերուն գոլորշիները եւ կը հոսէր աշխուժ խօսակցութիւն մը: Կը խօսէին ազգային ու քաղաքական հարցերու շուրջ, կարծես խօսք մէկ էին ըրած, ոչ մէկ ակնարկութիւն վանքի կրօնի ու հոգեւորականութեան մասին, որ նախորդ հանդիպումներու ժամանակ բնական կերպով խօսակցութեան առանցքը կը կազմէր: Խօսակցութեան մասնակից չէր միայն Արտաշէսը: Սեղանին մէկ անկիւնը քաշուած, գլուխը կախ, ումպ ումպ իր թէյը կը խմէր, նոյնիսկ առանց անոնց խօսքին հետեւելու: Տեսակ մը ցրուած էր նեղսիրտ եւ անդադար ոտքը կը շարժէր:

Արդէն ամբողջ օրը անսովոր տրամադրութեան մը մէջ էր եղած: Ցերեկը գացեր էր Շուշիկը պըտոյտի տանելու, բայց փոխանակ սովորականին պէս գլխարկին ասեղը անցընելով աղջիկը իր դէմը շտապելու, դուրս ելեր էր Տիկինը երախան գըրկած ու տարօրինակ ժպիտ մը շրթունքին յայտներ էր թէ քոյրը այսօր քիչ մը անհանգիստ է ու պառկեր է կազդուրուելու:

Տղան գլխահակ դարձեր էր ետ ու ձորին մէկ խուլ անկիւնը նետուեր էր գետին: Ալ ինչեր ըսես չէր անցեր մտքէն, ենթադրութիւն ենթադրութեան վրայ: Արդեօք Շուշիկը վշտացա՞ծ էր իրմէն. ինչո՞վ կրնար վիրաւորած ըլլալ. գուցէ երեկուան իր վարմունքը ձորին մէջ. բայց չէ՞ որ այնպէս զուարթ ու կատակով բաժնուեր էին նախորդ գիշերը իրարմէ:

Իրիկուան դէմ հազիւ մութը գետինն առած՝ կ՚եղիչ անհամբերութեամբ Քանեաններուն երթալու կը պատրաստուէր, երբ Մինաս յայտնեց թէ այս իրիկուն իրենք ալ միասին գալ կ՚ուզեն, թէ ինքն եւ Սերոբ վճռեր են արդէն յաջորդ առտու անպատճառ խծկոնքէն մեկնիլ, որով քիչ մը անքաղաքավարի կ՚ըլլար առանց մնաք բարովի հեռանալը: Արտաշէս դժգոհութենէն ակռաները սեղմած, առանց ոչինչ առարկելու, միացաւ ընկերներուն:

Եւ ահա կէս ժամէն աւելի էր նստած էին հոն ու կը խօսակցէին եւ Արտաշէս ի զուր ամէն դուռ չարժուելուն այն կողմը կը նայէր Շուշիկ ներս չէր գար:

Երբ անգամ մը նորէն, իր սպասածին հակառակ, փոխանակ աղջկան, կրկին տիկինը սենեակ մտաւ, տղան ալ համբերել չի կրցաւ եւ հարցուց:

— Օրիորդի անհանգստութիւնը դեռ չանցա՞ւ, Տիկին:

— Իրաւ, Շուշիկը ո՞ւր է, մէջտեղ չկայ.— հարցուց Քանեան իր կողմէն:

— Ներսը նստեր կը կարդայ:— Պատասխանեց կինը:

— Էհ, ինչ կարդալու ատեն է հիմա, ըսէ թող գայ, թէյը խմէ:

— Կարծես անոր բնաւորութիւնը չգիտես: Ըսի, չեկաւ, ախորժակ չունիմ կ՚ըսէ: Պնդելը աւելորդ է, ան որ չէ ըսաւ, չէ պիտի ըլլայ:

Ու Քանեան դժգոհ դէմքով մը դարձաւ նորէն իր հիւրերուն:

Քիչ մը վերջը խօսակցութեան տաք միջոցին էր որ տիկինը նորէն երեւցաւ միջանցքի դուռնէն ու կանչեց.

— Պարոն Սիրաքեան, վայրկեան մը դուրս կու գա՞ք:

Տղուն սիրտը նետեց, արագ վար դրաւ ձեռքէն գդալը, որով թէյին երեսը երկու երեք փըրփուրի հատիկներուն հետ կը խաղար ու ցատկեց դուրս:

— Ինչո՞ւ այդպէս խոժոռ նստած էք եւ ոչինչ չէք խօսիր — հարցուց տիկինը սենեակին դուռը կրկին գոցելէ վերջ:

— Այսօր խօսողներ շատ կան, խօսակցութեան նիւթն ալ շատ մաշուած է.— պատասխանեց տղան քմայքոտ:

— Եթէ այդպէս է՝ անցէք դուրս, Շուշիկն ալ դուրսն է.— ըսաւ Տիկինը շատ մասնաւոր ժպիտով մը:

— Դո՞ւրս.— բացականչեց տղան մատովը տան դուռը ցոյց տալով:

— Այո, գլխով ըրաւ Տիկինը:

Արտաշէս երկու ոստումով սեմէն դուրս նետուեցաւ, բայց թափով կանգ առաւ խսկոյն:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Ալֆորվիլի ընտրութիւնները

Կիրակի օր, Ալֆորվիլի մէջ տեղի պիտի ունենան Թաղապետական ընտրութիւնները: Ընտրական ցանկի մը գլուխը կը գտնուի Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ծանօթ դէմքերէն ու մեր բարեկամներէն՝ Պ. Ռաուլ Պլէօզը, նախկին քաղաքապետ :

Աւելորդ կը նկատեմ զայն ներկայացնել, որովհետեւ յաճախ ներկայ եղած է մեր հանդէսներուն եւ խօսք առած: Տէփրէօյի, Վիքարիոյի, Մալիւրիէյի նման, զինքը եւս կրնանք նկատել հայ ժողովուրդի մօտիկ բարեկամներէն մին :

Պ. Ռաուլ Պլէօզի ցանկը կազմուած է պարկեշտ, ուղղամիտ անձնաւորութիւններէ : Թեկնածուներու շարքին մէջ կան նաեւ երկու Հայեր՝ Յովնանեան եւ Նորմալեան :

Ֆրանսացի մեր յարգելի ընկեր Պլէօզը, խօսքէ աւելի գործի մարդ է եղած: Իր օրով հոգ տարուած է քաղաքի բարեզարդութեան, բնակիչներու հանգստութեան պայմաններու բարելաւման : Մասնաւոր գուրգուրանքի առարկայ դարձած է նաեւ Հայկական հոծ գաղութը՝ առանց խտրութեան: Տրամադրած է մարզադաշտ եւ նիւթապէս օժանդակած հայ մարզիկներուն :

Աւելորդ է ըսել, որպէս հիւր, իրաւունք չունինք տեղացի ժողովուրդին գործերուն խառնուելու, բայց հոս ծնած կամ ֆրանսահպատակ մեր ընկերներն ու բարեկամները պէտք չէ ձեռնպահ մնան, այլ խմբովին քուէարկեն եւ կատարեն իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնը :

Երախտագիտութիւն յայտնելու ամենայարմար ձեւը այս է:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ցուցարարները մօտիկ հըրին եւ ուզեցին քալել խորհրդարանին վրայ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց, ուսանողները սկսան ոռնալէն քարեր տեղացնել անոնց վրայ, որուն վրայ խաղաղութեան պահապանները կրակ բացին: Կռիւը հինգ ժամ տեւեց. արդիւնքը եղաւ երեք սպանեալ եւ հարիւրակ մը վիրաւոր :

Իրաքի պատերազմական եւ ներքին գործոց նախարար Շաքիր Էլվատի ընդունեց արաբական երկիրներու բոլոր ներկայացուցիչները, բացի Դամասկոսի դեսպանէն, ու յայտարարեց անոնց թէ չի ճանչնար Սուրիոյ մէջ յառաջ եկած յեղաշրջումը, պետական հարուածին պատճառաւ : Անգլիական կառավարութիւնը նմանապէս վերապահ է, ինչպէս կը հետեւի արտաքին նախարարութեան 1 պաշտօնատարին յայտարարութենէն, որ Մեծն Բրիտանիոյ դիրքը կը պայմանաւորէ գնդ. Սելոյի կառավարութեան ներկայացուցչական հանգամանքին հետ :

Միւս կողմէ, Եգիպտոս, որ միշտ պաշտպան կանգնած է Սուրիոյ անկախութեան, տրամադիր կ'երեւի առանց դժուարութեան ճանչնալու Դամասկոսի մէջ կատարուած յեղաշրջումը: Այս առթիւ, Էսոսիէյըտ Փրէս կը կարծէ թէ Եգիպտոս գնդ. Զիչէքլիի պետական հարուածը ներքին խնդիր մը կը համարէ, այնպէս որ երբեք մտադիր չէ փոխելու իր վերաբերումը Սուրիոյ հանդէպ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԸՐՉԻԼ Դեկտեմբեր 17ին արտաքին նախարարին հետ Փարիզ պիտի գայ, վարչապետ Փլեվէնի եւ Շումանի հետ տեսնուելու համար: Կը կարծուի թէ այս այցելութիւնը կապ ունի Թրումընի հետ իր ունենալիք մտքերու փոխանակութեան հետ :

ԽՐՈՒԱԹՈՒՑ Սթեփինա արք.ը վերջապէս ազատ արձակուեցաւ Եուկոսլաւիոյ դիկտատորին կողմէ, պայմանաւ որ իր ծննդավայրէն դուրս չելլէ: Բարձրաստիճան եկեղեցականը դժգոհ մնացած է որ Թոնժիկ գործակալութիւնը զինքը ներկայացուցած է իբր «նախկին արքեպիսկոպոս»: Ստեփինա տրամադիր չէ տեղի տալու կառավարութեան ճնշումին տակ, այլ Պապին որոշումին միայն պիտի համակերպի :

ԱԶԴ.— Պոմոնի եւ Շրջ. Թաղ. Խորհուրդս, պատիւ ունի ծանուցանելու յարգոյ Հայ հասարակութեան, թէ՝ այս կիրակի առաւօտեան Պոմոնի հոգեւոր հովիւ նորընծայ Տ. Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան իր անդրանիկ պատարագը պիտի մատուցանէ, մասնակցութեամբ Պոմոնի դպրաց դասուն ղեկավարութեամբ վաստակաւոր երաժշտագէտ՝ Պ. Լեւոն Ճերահեանի, եւ կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկ. Ծերոն Մէլէմէճեանի: Կը հրաւիրուին Մարսիլիոյ եւ արուարձաններու յարգոյ Հայ հասարակութիւնը, ներկայ ըլլալ սոյն հանդիսաւոր արարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտ ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 9.30ին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները :

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Մեծ երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի: 8 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ եւ կը խօսի Տիկ. Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի ներկայացուին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին մայրը» եւ պատկեր մը Ալէքսանդր Տիմայէն «Ծոյլ կինը»: Երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ :

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ յայտնի orchestre du «CLUB» Francis Scottի :

Պարերուն կը մասնակցին նաեւ փոքրիկներ՝ Աշրաֆեան, Դարբինեան եւ Գարեգինեան:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Խրիմեան» սրահը, rue de la Défense :

Ճոխ գեղարուեստական բաժին: Մատչելի պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille :

Այրի Տիկին Կիւլէնիա Մալխասեան, Պ. Աբրահամ Մալխասեան, Օրիորդ Զարուհի Մալխասեան, Տէր եւ Տիկին Կոպեռնիկ Մալխասեան եւ զաւակները Պ. Յովսէփ Մալխասեան, Տէր եւ Տիկին Պէռնար Ասլանեան, ինչպէս նաեւ Իւթիւճեան, Սերոբեան, Ժպտունի, Հոտոեան, Փիշմիշեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 4ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր շաբաթ առաւօտ ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon եւ մարմինը կ'ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պիլէճիկցի Գոհարիկ Տէր Գաբրիէլեան, որ Հալէպի շրջակայ գիւղերը ըլլալ կը կարծուի: Հօր անունը Օնիկ, մօրը՝ Աննիկ: Տեղեկացնել Տիկին Լիւսի Օշտայեանի, իր մօրաքրոջը, 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.), France:

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տիկին Ազապի Խաչիկեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Մ. Մ.ին, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Նուարդ Եղիազարեանի մահուան առթիւ:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄԸ

Այս կիրակի ժամը 13ին եւ 15ին Հ. Մ. Մ.ի առաջին խումբը Athisի դէմ: Առնել Porte d'Italieէն 186ը եւ իջնել վերջաւորութեանը, L'Hay les Roses (Route de Villejuifի դաշտին վրայ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տարօն Սալնոյ Զորի Հայր. Միութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Ստեփան Ալիքսանեանի (Փարիզ), որ ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս իր հայրենասիրական զգացումներէն մղուած, միութեանս մեծ ծառայութիւն մատուցած է:

Յ. Գ.— Շնորհակալութեամբ ստացած ենք 15 հազար ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենուշներու, Թեւիկներու եւ գայլիկներու ծնողական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Տիկին Ա. Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց խումբի դասախօսութիւնը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Դասախօսն է ընկեր Վ. Պարոնվարդեան, նիւթը «Հայ ժողովուրդի ծագումը», (Ուրարտուներէն մինչեւ Մեծն Տիգրան) :

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Gentillyի դպրոցին սրահը:

Մեծ պարահանդէս

Մեծ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 8, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս:

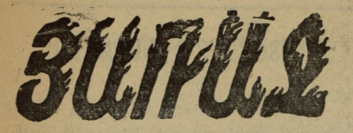
Երգապնակներ եւ ձայնասփիւռի արուեստագէտներ Alexandre Bocoze et son ensemble:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտքը 150 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 9 Décembre 1951 Կիրակի 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6632-Նոր շրջան թիւ 2043 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հայ մշակոյթի ամէնէն թանկագին դաշտերէն մէկն է հայ թատրոնը, որուն շատ բան կը պարտի մեր ժողովուրդը :

Ինչպէս մեր մշակոյթի միւս ճակատները, թատերական ճակատն ալ չունի իր հին փառքը, ոչ ալ հին ու մեծ գինուորեալները, արուեստագէտները, որոնք հետաքրքրական ու պանծալի կը դարձնէին հայ բեմը :

Մեր ժողովուրդի ճակատագիրն է որ կ'ապրի մեր թատրոնն ալ, տարագիր, աստանդական ու պատահականութեան ձգուած, ճիշդ մեր ազգային բեկորներուն նման։ Բայց ինչպէս մեր լեզուն, մեր եկեղեցին, մեր երգն ու երաժշտութիւնը, թատրոնն ալ կ'ապրի ու կը ծաղկի, ամէն անգամ որ քիչ մը խաղաղութիւն կը գտնէ եւ կը շրջապատուի քիչ մը գուրգուրանքով։ Հայը սիրած է միշտ թատրոնը, հին օրերէն սկսած եւ դարձուցած զայն իր ազգային զարգացման ազդակներէն մէկը։

Ըսուած է որ թատրոնը ժողովրդական դպրոց մըն է, արուեստի տաճար մը, ուր բազմութիւնները կուգան մոռնալ կեանքի տգեղութիւնները։ Այդ քանի մը ժամերը բաւական են, որ արուեստին հրաշքովը մարդկային հոգին լեցուի գեղեցկութեամբ ու բարձրագոյն զգացումներով : բազմութիւնները ներդաշնակուին իրարու հետ եւ հաւաքաբար վայելեն կեանքէն վեր, բայց կեանքին մաս կազմող, անիրական թուող երազներ, որոնք ձգտումի կը վերածուին մեր մէջ, մեզ մղելով, մեզ տանելով կեանքի աւելի բարձր ոլորտի մը։ Այս ըմբռնումով դպրոց մըն է, կրթարան մը՝ թատրոնը, ուր ժողովրդական զանգուածները, անզգալի կերպով կը դաստիարակուին, կը սրբագրուին, շփման մէջ մտնելով աւելի գեղեցիկ ու աւելի վսեմ զգացումներու, կեանքի պատկերներու, մարդոց, արարքներու եւ անխաչկանդ մտածումներու հետ։ Մեզի համար սակայն, աւելին է հայ թատրոնը, քան կրթարան մը, որովհետեւ ան աւելի լայն շրջանակի մը մէջ կ'ընդգրկէ մեր մշակոյթը, կարելի է ըսել՝ իր ամբողջութեանը մէջ։ Հոն, հայ թատրոնին մէջ կը պատկերացուի ոչ միայն ժողովուրդին առօրեայ կեանքը, այլեւ պատմութիւնը, գրականութիւնը, մեր լեզուն ու երգը, այսինքն՝ մեր ժողովուրդին ամբողջ հոգին :

Աւելի քան հարիւր տարուան պատմութիւն մը ունի հայ նոր թատրոնը, որ գործած է անընդհատ հայ կեանքին մէջ, երկրէ երկիր ու քաղաքէ քաղաք, Կովկասէն մինչեւ Ռուսիա, Պոլսէն ու Իզմիրէն մինչեւ հայկական գաւառները եւ մինչեւ հեռաւոր գաղութները, բոլորին տալով այն խոր գիտակցութիւնը՝ թէ նոյն ժողովուրդին եւ նոյն հայրենիքին զաւակներն են, նոյն լեզուով եւ նոյն պատմութեամբ ու մշակոյթով։

Ամէնէն դժբախտ արուեստագէտն է սակայն դերասանը, որովհետեւ մինչ իր ողջութեանը բոլորին մտքին ու սրտին մէջն է ան, իր մահէն ետք, պարզ յիշատակ մը կը դառնայ միայն, անժառանգ ու անհետ։ Գրագէտէն գիրք մը կը մնայ, բանաստեղծէն քերթուած մը, երաժիշտէն երգ մը կամ նուագ մը, նկարիչէն նկար մը, դերասանէ՞ն, — անուն մը միայն, իր ամբողջ էութիւնը, իր արուեստն ու հանճարը տուած ըլլալով իր ժամանակակիցներուն։ Հայ բեմի վաստակաւորները, Հէքիմեաններէն սկսած մինչեւ Ադամեանները, մինչեւ մեծ Սիրանոյշն ու Աբէլեանը, Սեւումեանն ու Զարիֆեանը, այսօր անուններ են միայն, երբ դեռ երէկ ազգային ու միջազգային արժէքներ էին, բազմութիւններուն սիրոյ ու պաշտամունքի առարկան :

Այս օրերուն, երբ տարագիր է Հայը, հազիւ թէ կը պահէ իր բեմը։ Շնորհալի ուժեր չեն պակսիր ամէն տեղ, ինչպէս Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ։ Ինչ բարերար, նախախնամական դեր պիտի կատարէր հայ թատրոնը, եթէ ընդունակ ուժերը իրարու քով գային, ոչ միայն ապրեցնելու համար յիշատակը մեր անհետացող արուեստագէտներուն, այլեւ ազգային գոյութեան պայքարը մղելու համար մշակոյթի ճակատներուն վրայէն :

Վստահ ենք թէ ապարդիւն չանցնիր այդ պայքարը, ինչպէս չէ անցած անցեալին մէջ։ Կը բաւէ որ զոհաբերութեան ու հաւատքի տէր մարդիկ կրկէս իջնեն, քիչ մը լոյս եւ քիչ մըն ալ սփոփանք տալու համար հայ բազմութիւններուն :

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն խորունկ վիշտով եւ մեծ յարգանքով կը խոնարհի վեթերան ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ մեծանուն գրագէտ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի յիշատակին առջեւ, ողբալով անոնց անփոխարինելի կորուստը եւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

×

Կսկիծը մեր սրտէն, անկարող ծառանալու դաժան մահուան դէմ, կ'ողբանք մեր վեթերան ընկերներուն ՌՈՒԲԷՆի եւ Լ. ՇԱՆԹի անդարմանելի կորուստը եւ որպէս յիշատակ 10.000 ֆրանք կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէ

×

Պանեէօ - Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն դառնօրէն կը սգայ մահը վեթերան ընկերներու՝ ՌՈՒԲԷՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի : Փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին :

×

Կ'ողբանք Հայ Յեղափոխութեան անզուգական մարտիկին, Հայ ազգի մեծ գործիչին, Հայաստանի Հանրապետութեան կերտողներէն ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահը։

Նոյն սուգով կը կսկծանք մեծ վիպասան բանաստեղծ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի մահը :

Փոխան ծաղկեպսակի 10.000 ֆր. կը նուիրեն ընկերներ եւ համակիրները Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին :

Սէնթ Էթիէն, Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն եւ բոլոր ընկերները, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Ց. Կապ. Խաչը իրենց խորին վշտակցութիւնները կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. մեծ ընտանիքին եւ սգակիր պարագաներուն, մեծ յեղափոխականին եւ բազմավաստակ գրագէտին, ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի անփոխարինելի կորուստին առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին :

×

Խոր կսկիծով կ'ողբանք մահը մեծ յեղափոխական՝ ՌՈՒԲԷՆի եւ տաղանդաւոր գրող Լ. ՇԱՆԹի։ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին։

Տէր եւ Տիկ. Գ. եւ Մ. Ալթունեանններ

×

ՊՕՄՈՆի Ցր. Կ. Խաչը խոր կսկիծով եւ յարգանքով կը խոնարհի երկու անզուգական վեթերաններուն ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի շիրիմներուն առջեւ։

× Տէսինի Ցր. Կ. Խաչը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ընկեր. ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. տան հիմնադրամին :

× Մեր յուզումնալից ցաւակցութիւնները ՌՈՒԲԷՆ փաշայի անփոխարինելի կորուստին առթիւ։

Ալեքսանդրիա, Եսայեան ընտանիք

× Մեր սիրելի ու երախտաշատ ընկեր եւ ազգային, քաղաքական, գաղափարական գործիչ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ յայտնում եմ խորին վշտակցութիւնս Հ. Յ. Դ. Բիւրօին, Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին, հանգուցեալին ընտանիքին եւ բոլոր ընկերներուն։

Միւնիխ, Ա. Աբեղեան

× Անհուն վիշտով կը յայտնեմ խոր ցաւակցութիւններս մեր երկու անփոխարինելի վեթերան ընկերներուն ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի մահուան առթիւ, մեր սգակիր բոլոր Դաշնակցական ընկերներուն։

Խանասորցի

× Հայ ժողովուրդին երկու հարազատ եւ անփոխարինելի զաւակներուն, անոր վերելքին եւ ազատութեան համար մարտնչող երկու տիտաններուն ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ Լ. ՇԱՆԹի զոյն կորուստներուն առթիւ, անհուն վիշտս կը յայտնեմ Հայ ցեղին որուն սուգն է այս։

Լիոն — Ա. Կիւլպէնկեան

Չըրչիլ կը խօսի

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ԴԱՆԴԱՂԵՑՆԵԼ

Չըրչիլ ուրբաթ օր խոր տպաւորութիւն թողուց երեսփոխաններուն վրայ, խորհրդարանին մէջ յայտարարելով որ սպառազինութեանց յայտագիրը պէտք է դանդաղեցնել եւ այս կէտին համար Պեւան իրաւունք ունի։ Վարչապետը շեշտեց որ Անգլիա ոչ միայն հիւլէական նիւթերու, այլ եւ ռումբերու պատրաստութեան մարզին մէջ զգալի յառաջդիմութիւններ կատարած է։ Վերջապէս, Չըրչիլ խանդավառ ներբողը հիւսեց Շինուէլի ձեռնահասութեան, քաջութեան եւ անյողդողդ հայրենասիրութեան (դեռ քանի մը շաբաթ առաջ պահպանողական մամուլը զինքը կը մատնանշէր իբր գլխաւոր խափանարարը բրիտանական պաշտպանութեան) :

Անգլիոյ վարչապետին յառաջիկայ ճամբորդութիւնը դէպի Փարիզ, ցոյց կուտայ թէ պահպանողական դահլիճը կ'ուզէ իր սերտ կապերը պահել Ֆրանսայի հետ։ Գալով եւրոպական բանակի հարցին, Չըրչիլի ներկայ տեսակէտը հաշտ չէ իր «վիպական ճառ»ին, զոր ժամանակին խօսած էր Ստրազպուրկի մէջ։ Այժմ կը յայտարարէ թէ Մեծն Բրիտանիա միտք չունի ձուլուելու եւրոպական բանակին մէջ։

Դահլիճը նախատեսած էր 4700 միլիոնի ծախք մը, երեք տարուան վրայ բաժնուած, սպառազինութեան համար, այս տարուան պիւտճէն 1250 միլիոն անգլիական ոսկի էր, բայց ներկայիս անկարելի կը համարուի այդ գումարին ծախսումը, հետեւաբար ստիպուած են աւելի ետքի ձգել սպառազինութեան յայտագրին մէկ մասը։

Չըրչիլ դարձեալ անդրադարձաւ Ամերիկացիներուն խարիսխներ տրամադրելու հարցին, ինչ որ Մեծն Բրիտանիան նշաւակ կը դարձնէ ամենավտանգաւոր վրէժխնդրութեան, երբ օդանաւակիր երկիր մը։ Ասոր վրայ, էթլի դժգոհութիւն յայտնեց վարչապետին, խնդրին մեկուսրամաթիք բնոյթ մը տալուն համար։ Իրականին մէջ, Չըրչիլ որոշ տարբերութիւն մը կը դնէ սովորական խարիսխներուն (Ատլանտեան դաշինքին հիմունքին վրայ), ու Ամերիկացիներուն տրամադրուած միւս խարիսխներուն միջեւ, որոնք սահմանուած պիտի ըլլան հիւլէական ռմբակոծումներուն։ Հաւանական է որ վարչապետը ջանայ նոր երաշխիքներ ձեռք բերել Ուաշինկթընէն, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ Ամերիկացիները հիւլէական ռումբերու դիմելէն առաջ պէտք է Մեծն Բրիտանիոյ հաւանութիւնը առնեն։ Չըրչիլի ծրագիրը իր ամբողջութեան մէջ չի տարբերիր էթլիէն, որ կը կայանայ պաշտպանողական պատնէշի մը հաստատման մէջ։ Մնաց որ, այժմ կացութիւնը նուազ ծանրակշիռ է քան Պերլինի պաշարման ընթացքին, ու Անգլիոյ վարչապետին այսհամոզումը Մոսկուայի հետ բանակցելու հնարաւորութիւնը կը ներկայացնէ :

Նացիներ կը պատրաստեն

ՄԱՔՐԵԼ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ

Վերջերս «Թղթատարական ռումբ»եր պայթած էին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ղրկուած ծրարներու միջոցաւ եւ այս առթիւ տեղական մամուլը բաւական աղմուկ բարձրացուցած էր։ Ձեռնարկին հեղինակները զայրացած, այժմ սկսած են թերթերուն եւ զանազան քաղաքական անձնաւորութեանց սպառնագրեր ղրկել, որոնք կ'ազդարարեն թէ Պրեմի եւ Էյսթրուփի մահափորձերը սկզբնաւորութիւն մըն են բազմաթիւ մահավճիռներ պիտի գործադրուին յառաջիկայ օրերուն։

Սպառնագիր ստացող թերթերուն մէջ կան անկախ «Շթութկարթըր Ցայթունկ», «Ապընփոսթ» եւ սոցիալ դեմոկրատ «Հանովերշ Փրէս»։ Մեծ լրաբերը «Ապընփոսթ» թերթին ճակատը զետեղած է սպառնագրին վերարտադրութիւնը, որ ստորագրուած է «Զօրս Վրէժխնդիրներ»ը։ Բնագրին մէջ հետեւեալը գրուած է.— Մենք պիտի բնաջնջենք բոլոր մեր հակառակորդները։ Ձեր բարեկամ Ատընաուըրն ալ մեր զոհը պիտի ըլլայ։ Ձեր կարգը պիտի գայ, յետոյ Պոնի Պուտտայաքուրմերուն, Ամերիկացիներուն եւ իրենց համախոհներուն։ Կեցցէ Տէօնից — Շիրախի Ռայխի կառավարութիւնը »։

× Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը 1953 — 1955 տարեշրջանին համար կը նախատեսէ 85էն 120 միլիոն մառքի վարկ մը, նաւերու կառուցման համար։ 1952ի շրջանին համար իր նաւային պահանջը կը հասնի 300.000էն 400 հազար թոնի։ Մեծ ծովերու նաւարկութեան համար այժմ իր տրամադրութեան տակ ունի միակ խոշոր նաւ մը 1000 թոն տարողութեամբ, իսկ գետերու նաւարկութեան համար 393.000, որ 1952ին պէտք է բարձրանայ 408.000 թոն տարողութեան։ Ծրագիրը նկատի ունի նաեւ գործածուած նաւերու գնումը, որուն համար այս տարի յատկացուցած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ ՄԵՌԱԾ ՉԷՐ ՏԱԿԱՒԻՆ

Եթէ կարելի ըլլար ստեղծել անմահութիւնը, պիտի ուզէի զայն տեսնել Շանթին համար: Եթէ կեանքի իրատեսութիւնը եւ պաղարին դատողութիւն մը կը թելադրեն մեզի առանց յուզումի ընդունիլ ծերունի Շանթին մահը, անկարելի է առանց յուզումի եւ խոր տխրութեան մը ընդունիլ իր հոգեկան եւ ֆիզիքական անկումը վերջին օրերուն: Մանաւանդ երբ յիշենք վայրկեան մը թէ մինչեւ իր անդարձ անկողին իյնալը, ի՜նչ եռանդ, ինչ կորով եւ աշխատանք կ'ոգեւորէին զինքը:

Հոկտեմբեր 17ին, երբ առաջին անգամ տեսնելու առիթը ունեցայ հիւանդ եւ ծիւրած Շանթը, չուզեցի հաւատալ թէ այդ փոքր մարմինը վերմակի մը տակ, ուրկէ միայն պզտիկ եւ հանդարտ գլուխ մը կ'երեւար, նոյն այդ Շանթն էր: Քիչ կը խօսէր եւ սակայն կ'ուզէր երկար խօսիլ: Կը տառապէր եւ կարծես ինքն իրեն չէր ուզեր ներել այդ տառապանքը: Մտահոգ էր Ճեմարանին համար եւ ամէն առտու անհամբեր կը սպասէր որ գան իրեն պատմեն թէ ինչպէս կ'երթան վարժարանին դասերը:

Ո՜րքան պայծառ կը մնար իր միտքը եւ ո՜րքան ուրախ էր որ կրնար տակաւին աշխատիլ ամէն առտու մէկ ժամ, երբ բժիշկը միայն կէս ժամ արտօնած էր: Նախապէս ինք կը գրէր, յետոյ Ճեմարանէն չրջանաւարտ երիտասարդի մը կը թելադրէր: Առանց տող մը իսկ սրբագրելու, մէկ ամսուան մէջ մեծ գոհունակութեամբ վերջացուց իր ծրագրած ուսումնասիրութիւններուն առաջին մասը որ պիտի բաղկանար երեք գլուխներէ:

Տակաւին պայծառ էր գիտակցութիւնը եւ սրամիտ խօսակցութիւն մը ունէր Նոյեմբեր 14ին, երբ իրեն այցելեցինք բանաստեղծ Մ. Իշխանին հետ: Այդ առտուն վերջացուցած էր մանկավարժական գործին առաջին մասը: Կ'ուզէր տեւել —ապրի՜լ— տակաւին երկու ամիս, որպէսզի լրացնէ ամբողջ գործը, բայց բնազդաբար կը զգար թէ պիտի չկարենայ դիմանալ: Եւ կ'ողբար. — «Ինչ յիմար բան է կեանքը, Մուշեղ ջան»:

Իր ֆիզիքական տառապանքին մէջ սոսկալի կը քերուէին դէմքը եւ մարմինը: Կ'ուզէր պատմել եւ ըսել շատ մը բաներ որոնց կարծես նոր կ'անդրադառնար: «Կարծէք մէկը կը ստիպէ զիս որ այդ գործը վերջացնեմ»:

Չէր կրնար բացատրել թէ ինչու իր կեանքի միակ նպատակը եղած էր եւ կը մնար իր աշխատանքը: Բժիշկները չէին ուզեր որ յոգնի եւ խօսի: Ատոր համար ալ կը տառապէր, ինք որ միայն աշխատանքով ապրած էր եւ չէր կրնար մեռնիլ հանդիստ, եթէ չկարենար շարունակել աշխատանքը:

Մեր այցելութենէն քանի մը օր առաջ ուզած էր որ Նարեկը կարդան իրեն:

— «Ա՜խ, եթէ երիտասարդ ըլլայի, ինչե՜ր կրնայի գրել Նարեկի մասին: Մարդ չէ հասկցած զայն: Յիմար են բոլորը: Այդ գիրքը բողոք մըն է Աստուծոյ դէմ: Ի՜նչ Տանթէ, ինչ Ճոյս: Մարդը հաշիւ կը պահանջէ Աստուծմէ: Ի՜նչ աղօթք, ի՜նչ բան ...»:

Բայց կարծես իր մէջ նոր պայքար մը ծագած էր: Շատ կը մտածէր Աստուծոյ մասին եւ ինք իրեն թոյլ չէր տար այն կասկածը թէ Աստուած իրապէս գոյութիւն ունի՞, ինք որ կ'ուզէր հաւատարիմ մնալ իր անհաւատութեան:

Զուզեցինք յոգնեցնել զինքը եւ կը պատրաստուէինք մեկնիլ, բայց կարօտն ունէինք իր վերջին խօսքերուն: Գիտէինք թէ թանկագին են անոնք: Կ'ուզէր խօսիլ, պարպուիլ: Երբ մեկնեցանք Մուշեղին հետ, գիտէինք որ վախճանը շատ մօտ էր, թէ այլեւս զինքը լսելու առիթը չէինք կրնար ունենալ: Սենեակին մէջ, իր անուշ նայուածքին վրայ արդէն իջած էր մահուան առաջին ստուերը:

Հազիւ հինգ վեց օր վերջ, — յաջորդ երեքշաբթին — բոլորովին կորսնցուց գիտակցութիւնը: Աչքերը փակուած էին եւ միայն շնչառութիւնը կարելի էր լսել:

Նոյեմբեր 24ին, հոգեվարքի իր հինգերորդ օրն էր, երբ վերջին անգամ զացի տեսնել:

Երբեմն հառաչ մը, խոր շունչ մը կ'ապացուցանէին թէ կը տառապէր: Աչքերը միշտ գոց, դէմքին մորթը նարնջագոյնի կը զարնէր: Ոչ սրնունդ կ'առնէր, ոչ ապրելու ուրիշ նշան մը ցոյց կուտար բացի անհաւասար շնչառութենէ մը:

Երկար տեւեց իր տառապանքը իր հոգեվարքի օրերուն: Երբ իր մէջ ամէն բան մեռած էր արդէն, սիրտը հաւատարիմ՝ մինչեւ վերջը տոկաց, անսպառ: Անյոյս՝ մինչեւ Նոյեմբեր 29ը:

Տակաւին կ'ապրէր Լեւոն Շանթը, երբ հեռացայ Պէյրութէն: Եւ պիտի ապրի յաւիտենականութեան մէջ, ինչպէս Նարեկացին որուն այնքան մօտ էր իր վերջին օրերուն:

Գահիրէ — ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Մեծարանք Օր. Մարգարիտ Պապայեանի

Բազմալար քնար մը, զարդարուած մարգարտածաղիկներու թերթերով, որ կէս դարէ ի վեր կը թրթռացնէ մեր հոգիները հայ եւ օտար ժողովրդային տաղերով, այսօր մեծարանքի կը կանչէ մեզ եւ իր անհամար երախտաւորեալները, Սորպօնի մտքի ոստանին մէջ:

Ինքնաբուխ է այդ մեծարանքը, հանդէպ անունի մը, որուն հմայքը շատ կանուխէն առինքնած է մեզ հեռուէն հեռու եւ այսօր բոլորս մէկ կը դնէ չօչափելի իրականութեան մը դիմաց:

Յիսնամեայ վաստակի մը կշռադատութեան այս օրերուն, հարեւանցի ակնարկ մը յոբելեարուհիին վրայ ու մեր աչքին կը պարզուի բովանդակ խորհուրդը բեղնաւոր կեանքի մը: Զարմանալի ճիգն է ան, արուեստի սիրոյ բռնկումովը, որ հանդրուան առ հանդրուան զինքը հասցուցած է այս բարձունքին:

Օր. Մ. Պապայեան ծնած է Գերմանիոյ Կոթա քաղաքը, պատուական ընտանիքէ մը, որուն համար արուեստն ու զարգացումը աւանդութիւն մը դարձած էր: Հայրը Կարսեցի էր, իսկ մայրը՝ Տիկին Սօֆի Պապայեան, Թիֆլիզեցի համբաւաւոր մանկավարժուհի մը, որ մեծ դեր կատարած է իր դաստիարակութեան մէջ:

Կոթայի մէջ իր երաժշտական նախատարերքն ստանալէ վերջ, դեռատի աղջիկը ընտանիքին հետ կ'անցնի մօրը ծննդավայրը, ուր կը մտնէ ռուսական երաժշտական վարժարանը: Հազիւ 16 տարեկան, Պեթհովէնի կեանքին վրայ գիրք մը կը հրատարակէ եւ կ'աշխատակցի հայ եւ ռուս մամուլին: Աւելի ետքը զինքը կը տեսնենք Փարիզ, մեծանուն երգչուհի Տիկին Փոլին Վիարտոյի իբր աշակերտուհի:

Աշխարհահռչակ Մալիպրանի այս քրոջ մօտ իր ձայնը մարզելէ ետք, Օր. Պապայեան փոխն ի փոխն կ'աշակերտի Մարկրիթ Արթօ տը Փատիլլայի, դաշնակահար Էլի Տելապորտի եւ Ժան Փեբրէի, որուն հետ 1917ին «Իմ վարժութիւններս» անուն գիրք մըն ալ լոյս կ'ընծայէ:

Փարիզի գեղարուեստական մթնոլորտին մէջ, գործունէութեան լայն դաշտ մը կը բացուի իր առջեւ, որ 1905էն սկսեալ յաջողութեան ամէն յոյս կը ներշնչէ: Յաջորդ տարին, Կոմիտասի եւ Շահմուրատեանի հետ հայերէն երգահանդէս մը կուտայ, որ ջերմ ընդունելութիւն կը գտնէ գեղարուեստասէր հասարակութենէն:

Զարմանալի յաջողութիւն մը կ'ըլլայ իր կազմակերպած մէկ երգահանդէսը 1907ին, Սալ Փլէյէլի մէջ, որ յայտագրին մէջ ունէր հայկական, ֆրանսական, պասք, յունական եւ ռուսական ժողովրդական երգեր:

Օր. Մարգարիտ Պապայեան աշխատակցած է «Լա Ռըվիւ Միւզիքալ», «Լը Մոնտ Միւզիքալ» եւ «Լը Քուրիէ Միւզիքալ» պարբերաթերթերուն: 1935ին եղած է «Քոնսէր Քոլոն Միւզիքալ»ի մեներգակը: Նոյն թուականին լոյս ընծայած է «Ի պէտս երգիչներու ոսկի եղանակներ» Ֆրանսերէն ծաղկաքաղը: Անդամակցած է «Ֆրանսական երգի վարպետներու արհեստագիտական միութեան» եւ «Երաժշտական Ֆրանս. Ընկերութեան»:

Տքնաջան աշխատանք մը եղած է Օր. Պապայեանի բովանդակ կեանքը: Փարիզէն գաւառները, մէկ քաղաքէն միւսը եւ մինչեւ արտասահման, բազմաթիւ երգահանդէսներ կազմակերպած է: Մեներգներ ըրած է ռուսերէն, գերմաներէն, ըսպաներն, իտալերէն, յունարէն եւ պասք լեզուով ժողովրդական եւ դասական տաղեր, զգայուն եւ հարազատ մեկնաբանութեամբ մը: Բախտը չեմ ունեցած զինքը լսելու այդ յայտագրին մէջ, բայց գոնէ ունկնդրած եմ հայ ժողովրդական երգերը, Մինաս Չերազի յոբելեանին:

Վաղեմի բնակարանին մէջ, ոչ մէկ ատեն լռած է երգն ու դաշնակը: Համակ որոնում, զոհողութիւն եւ նուիրում իր երկսեռ աշակերտներուն հանդէպ: Միջազգային ճշմարիտ հոյլ մը, հիւսիսայիններէն մինչեւ ... ափրիկեան ցեղերը, որոնց համրանքը կարելի չէ գտնել: Կը փորձուիմ յիշել քանի մը հատը.— Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, Պէն Ապան (նախապատերազմեան տարիներուն Սորպօնի մէջ մեր լեզուով «Անտունի»ն երգող երիտասարդը), Օր. Սառա Քէօսէյեանը (դեռատի տաղանդ մը) եւ հռչակաւոր Էմիլ Քասմանը, որ ամէն ուրբաթ Իսրայէլի ձայնը կը համասփռէ աշխարհին:

Բայց, Օր. Պապայեան ուրիշ թանկագին պատմական առաքելութիւն մը եւս կատարած է: Դեռ նորատի աղջիկ՝ Թիֆլիզի մէջ, բախտը կ'ունենայ հանդիպելու Կոմիտասին, աւելի յետոյ այստեղ, իբր գործակից Սալ տէ զ'Աքրիքիւլթէօրի մէջ անոր սարքած երգահանդէսին: Մեծ վարդապետին ոգին ներշնչած է զինքը, սկիզբէն մինչեւ վերջը հետեւած է անոր լուսեղէն շաւիղին, սիրած եւ սիրցուցած է հայ երգը միջազգային բարձրութիւններուն: Որովհետեւ, Կոմիտաս վրդ.ը ունի իր ուրոյն դիծը, շունչն ու ոգին, որոնք անբաժանելիօրէն մաս կը կազմեն հայ ցեղին:

Զգացած ենք մենք, այդ շունչը, այդ ոգին, մօտաւորապէս քառորդ դար առաջ, երբ Օր. Պապայեան կ'երգէր Կոմիտասի «Տէր ողորմեան», Օթէլ տը Վիլի ժողովարանին վերնատունէն: Համակ զգացում, անհուն տառապանք, ջարդուկոտոր ժողովուրդի մը սրտէն փրթած, որ ունկնդիրը կը չարչարէր, կը չարչարէր իր անպատում տուայտանքներով:

Մեծանուն օտարներ գնահատած են Օր. Պապայեանի տաղանդը, ինչպէս Տէպիւսի, Ռավէլ, Ռոմէն Ռոլան, Անաթօլ Ֆրանս, կամ Լէոն Ալկազի, Քոնսթանթէն Պելմոն, Էմիլ Վիւէյերմոզ եւայլն: Արժանիքին առջեւ ամէն ինչ լռելու է, միակ ձայն մը ի խորոց սրտի պէտք է բարձրանայ.— «Աքսիոս» (արժանի է):

Մենք աւելի եւս կը խոնարհինք Օր. Պապայեանի արժանիքին եւ յիսուն տարիներու բազմարդիւն վաստակին առջեւ, անվկանդ հպարտանքով մը, որովհետեւ մեր ժողովուրդին կը պատկանի ան: Մարգարտազարդ իր քնարին վրայ, թող վարդաջուր սփռուի այսօր,— Վարձքդ կատար, ո՜վ արուեստի հերոսուհի:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

«ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ»Ի ՍԵՐՈՒՆԴԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ըսի, թէ «Ազատամարտ»ը հանդիսացաւ հայկ. մշակոյթի վառարանը: Ոչ միայն անոր շուրջը հաւաքուած էին հայկ. լաւագոյն ուժերը, ոչ միայն վերակենդանացուցած էր հայկ. գաւառը եւ փոխադարձաբար հայկ. գաւառով կլանուած էր ինք, այլեւ Թուրքիա բնակող հայ ժողովուրդին մօտ ստեղծած էր ոգի մը, որ անսովոր էր մինչեւ այդ թուականները: Պէտք է ըսել, թէ 5 — 6 տարուան յարաբերական ազատութեան մէջ, ժողովուրդը կրցաւ շտկել իր մէջքը:

Ժողովուրդը այնքան ծիւրած էր, որ քիչ մը շունչ առնելու պէտք ունէր: Դաշնակցութիւնը հետապնդեց ազգային վերակենդանացման քաղաքականութիւնը ամէն մարզի մէջ: Աննախընթաց էր տիրող ընդհ. խանդավառութիւնը: Ոչ Պերլինի ժողովի օրերուն, ոչ ալ բարենորոգումներու առթիւ այդքան խանդավառութիւն չէր տեսնուած: Պէտք է միշտ կրկնել, թէ այդ շրջանին, ամէնէն խելացի քաղաքականութիւնն էր այս: Եւ եթէ մեծ պատերազմը չպայթէր, պիտի հասնէինք լաւագոյն օրերու:

«Ազատամարտ»ի մէջ մշակուած են բազմաթիւ հում նիւթեր: Թերթին հրատարակութենէն առաջ, ձեռնարկուած էր հրատարակելու «Ազատութեան մատենաշարը»: Արդէն շարուած էին Ս. Զաւարեանի «Աւերակ Տարօնը», բայց երկար ատեն ձգձգուելէ վերջ կորսուեցաւ առանց լոյս տեսնելու:

Յ. Շահրիկեան (Ատոմ) հրատարակեց ուսումնասիրութիւն մը «Հայկ. բարենորոգումները», նաեւ «Ազգ. Սահմանադրութիւնը», ուր կ'ապացուցանէր, թէ հեղինակները սկզբունքով աշխարհական պատրիարք մը կը նախատեսէին, բայց յետոյ հարկ եղած էր կղերականի վերածել, դիւրացնելու համար վաւերացումը: Ողբացեալ ընկերոջ ուժեղ մէկ ճառը, որ կը զուգադիպէր հակադաշնակցական պայքարին, լոյս տեսաւ «Մեր հաւատամքը» անունով: Այս հրատարակութիւններէն զատ հայերէնի թարգմանած էր աշխարհահռչակ անիշխանական Կրապոտկինի «Իրերօգնութիւն»ը, հեղինակին արտօնութեամբ եւ մինչեւ իր ձերբակալութիւնը՝ 1915 Ապրիլ 11—24, իր յոյն տանտիրուհին խնամքով կը պահէր այդ թարգմանութիւնը:

Դարձեալ «Ազատամարտ»ի մէջ հրատարակեց երկար յօդուածաշարք մը «Ապազգայնացումը օտար կրթարաններով» խորագրով, ուսումնասիրութիւն մը, որ հրահանգիչ դասեր կը պարունակէ այսօրուան համար ալ:

Պրպտումներու վարպետ մըն էր Սարգիս Մինասեան, որ բան-գործ ըրած էր հաւաքել ասացուածքներ, գաւառական բառեր եւ ոճեր: Ամբողջովին վերանորոգած էր Եղիա Տէմիրճիպաշեանի ֆրանսերէնէ հայերէն բառարանը, ինքնուրոյն բառերով եւ բացատրութիւններով: Ձերբակալութենէն վերջ, տունէն ամբողջ պարկ մը լեցուն թուղթեր տարած էին եւ խեղճ մայրը կրցած էր փրկել միայն այդ բառարանը, որ կը մնայ մինչեւ այսօր:

Վռամեանն ալ, բացի խմբագրականներէն, հրատարակած է յօդուածաշարքներ մարզպաններու եւ այլ նիւթերու մասին, յեղափոխական շունչով մը:

Զարգարեան չկրցաւ դժբախտաբար զարկ տալ

իր գրական ստեղծագործութեան: Ամբողջութեամբ կլանուած էր լրագրի քաղաքական կեանքով: «Ցայգալոյս»ի նիւթերը մենք հաւաքեցինք: Այնուհետեւ քանի մը գեղեցիկ էջերէն զատ ուրիշ բան մը չձգեց հայ գրականութեան:

Ծաւալ պատրաստած էր հայ ազատագրական շարժման պատմութիւնը, սկսելով 1840էն: Չեմ գիտեր, թէ ինչ եղած է ձեռագիրը:

Ազգային - քաղաքական կեանքի տեսակէտով, «Ազատամարտ» նոր էջ մը բացաւ եւ երէկուան սարկացած ու բարեմիտ բազմութեանց ընծայեց մտածելու, քննելու եւ արտայայտուելու կարողութիւն:

... Եւ, կիրակի առաւօտ մը՝ ահազանգ: Նախորդ գիշերը, 1915 Ապրիլ 11—24, տեղի ունեցած էին հայ մտաւորականներու զանգուածային ձերբակալութիւնները Պոլսոյ մէջ:

Մեր սիրելիները գացին եւ ալ չեկան ...

Զինադադարէն վերջ, 1918 Հոկտեմբերին, չանսատակ Հմայեակ Արամեանց, հասարակութիւնն ու իշխանութիւնները մոլորեցնելով յաջողած էր ստանալ «Ազատ Մարդ» անունով թերթի մը հրատարակութեան արտօնութիւնը: Բայց չկրցաւ լոյս ընծայել: (Անունը» «Ազատամարտ»ի նմանաձայն):

Մեր ընկերները դիմած էին ստանալու «Ազատամարտ»ի վերահրատարակութեան իրաւունքը: Եւ որովհետեւ, ըստ արձանագրութեան, թերթը Ռ. Զարդարեանի սեփականութիւնը կը համարուէր, արտօնութիւնը տրուեցաւ «Արդարամարտ» անունով:

Շատ չանցած, օրուան իշխանութիւնները խափանեցին զայն, իր «խռովայոյզ» հրատարակութեանց համար (բողոք հայաջինջ սարսափներու դէմ): Անոր յաջորդեց «Արիամարտ»ը, որ հազիւ քանի մը օրուան կեանք ունեցաւ: Եւ վերջապէս ունեցանք «Ճակատամարտ»ը, որ շարունակուեցաւ մինչեւ Պոլսոյ պարպումը դաշնակից ուժերէն:

«Ազատամարտ»ի սերո՛ւնդ...

Անունն անգամ տարսուռ կը պատճառէ ...

Այսքան տարի անցած է եւ դեռ չենք կրնար հաշտուիլ անողոք իրականութեան հետ:

Որովհետեւ կորսնցուցինք մտաւորական սերունդ մը տասնամեակներու վաստակով:

Կորսնցուցինք պատրաստի կարեւոր ուժեր: Կորսնցուցինք տաղանդներ, որոնք նոր սկսած էին ծաղկիլ:

Քիչեր կ՚ապրին այսօր այդ նահատակ սերունդէն:

Իսկ անոր յաջորդածները կատարած պիտի ըլլան իրենց պարտականութիւնը այդ սերունդին հանդէպ, շարունակելով անվթար պահել ազգային ոգին, որ նահատակներունն էր ամէնէն առաջ:

Նորերը պիտի շարունակեն պայքարը յանուն հայրենիքի ազատութեան:

Պիտի շարունակեն պայքարը, յանուն հայ ժողովուրդի մշակութային պահպանման ու բարգաւաճման:

Նոր սերունդին մէջ կան տարրեր, որոնց մօտ լայն տեղ բռնած է ստորադասութեան զգացումը:

«Ազատամարտ»ի շունչով սնած սերունդը իր գլխաւոր պարտականութիւններէն մէկն ալ կատարած պիտի ըլլայ ժխտելով ինքնանուաստացման այդ ոգին:

Եթէ «Ազատամարտ»ը կրցաւ յաջողիլ իր դերին մէջ, պատճառը այն էր, որ բարձր էին դերակատարներու ճակատները: Բարձր էր նաեւ ճակատը հայ ժողովուրդին, որ կը հաւատար իր ճակատագրին:

Այդ ճակատները բարձր պիտի մնան նաեւ այսօր: Ու վաղը:

Ամփոփեց Կ.

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«Վարդամատեան»

Առաջինն եմ որ կարդացի Շաւարշ Նարդունիի այս նոր գիրքը, ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ, ծաղկաքաղ օտար գրական պարտէզներէ, հէքեաթներ ու պատմուածքներ, 29 կտոր:

Գիրքը կը բացուի եւ կը փակուի վարդի երկու հէքեաթներով, ատոր համար անունը՝ որ առած է:

Այս ծաղկաքաղը կատարուած է ռուսական, ֆրանսական, հրէական, պուլկարական, սերպիական, հունգարական, արաբական, պարսկական, թրքական, ռումանական, պոհեմական պարտէզներէ: Այնպէս որ ծաղկաքաղ չէ այս, այլ ծաղկապար:

Հարկ է նախ խոստովանիլ թէ անգամ մը որ սկսար կարդալ, այլեւս չես կրնար ձեռքէդ ձգել գիրքը առանց վերջացնելու: Ցետոյ կը ցաւիս որ աւարտեցաւ մէկ շունչով: Նորէն կը սկսիս թըղթատել, ստուգելու համար թէ ո՛ր պատմուածքն էր լաւագոյնը, լաւերուն մէջ լաւը, բայց մէկը միւսէն աւելի հետաքրքրական, կրկին... կը կարդաս, որովհետեւ ոչ միայն չի ձանձրացներ, այլեւ չես կշտանար:

Լեզուն յստակ, պայծառ ինչպէս ակին ջուրը: Աստուածաշունչին լեզուին պէս դիւրասահ: Զարդ կամ սեթեւեթ չունի: Այն որ «քաղեր է օտար պարտէզներէ», ուզեր է հաւատարիմ մնալ բնագրին ժողովրդական լեզուին պայծառութեան, հէքեաթին յատուկ միամտութեան, նոյնիսկ պահպաներ է իւրաքանչիւր ժողովուրդի պատմելու թէմպոը, ու միաժամանակ երաժշտութիւն է տըւեր այդ լեզուին, որովհետեւ ռոն - ռոնը անբաժան է պատմողին շրթներէն, ահա թէ ինչու երգի պէս հաճելի է ընթերցումը:

Իւրաքանչիւր պատմուածքի կամ հէքեաթի նիւթը կա՛մ փորձ մըն է ներկայացնելու ժողովուրդի մը նկարագիրն ու բարքերը, կամ պատկեր մըն է մարդկային հոգիէն առնուած, որքան ալ տարբեր ըլլայ կլիման կամ աշխարհագրական միջավայրը:

Պատմուածքներու այս շարքը, միւս կողմէ, պատրուակ մը կը դառնայ բաղդատելու ժողովուրդներու գրական հարստութեանց արժէքը: Այսպէս հետաքրքրական է տեսնել թէ Ֆրանսական ժողովրդական գրականութենէն քաղուած սիրուն կտոր մը, Գալուբիս, ո՛րքան նման է հայ ժողովրդական գրականութեան մէջ ծանօթ Սլիկ երէցի գրախտ երթալու պատմութեան: Շահեկան նիւթ մըն է համեմատութեան դնել զանազան ժողովուրդներու ստեղծագործական ժառանգութիւնը, քննել պատմուածքի մը ճամբորդութիւնը երկրէ երկիր եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ: Օրինակ, եւրոպացի ֆոքլորիստներ փորձած են ճշդել ծանօթ առակներու կամ պատմուածքներու սկզբնական աղբիւրը, յաճախ շատ հեռուները, եւ այսպէս տեսնուած է որ պատմուածք մը ճամբայ ելած է... Հնդկաստանէն ու գաղթած մինչեւ արեւմտեան Եւրոպա: Վարդամատեանին մէջ հանդիպեցանք թրքական պատմուածքի մը, Օձն ու Ճամբորդը, որուն աւելի գեղեցիկ մէկ փոփոխակը կրնաք գտնել ռուս ժողովրդական գրականութեան մէջ, (տես Léon Sichlerի ժողովածուն, Ռուսական պատմուածքներ, էջ 147): Այս հարցով հետաքրքրուողներուն ի դիւրութիւն, յանձնարարելի է Emmanuel Cosquinի թանկագին աշխատութիւնը, Լօրէնի ժողովրդական պատմուածքները, 2 հատոր, որ սկիզբը ունի նաեւ փորձ մը ճշդելու համար եւրոպական ժողովրդական պատմուածքներու աղբիւրն ու տարածումը: Այս գործին մէջ ոչ միայն ցոյց կը տրուին Լօրէնի ժողովրդական պատմուածքները ըստ համեմատութեան Ֆրանսայի տարբեր նահանգներու ժողովրդական պատմուածքներուն հետ, այլեւերբեմն դէմ առ դէմ կը դրուին ֆրանսական եւ օտար պատմուածքները, ցոյց տալու համար անոնց նմանութիւնները եւ տարբերութիւնները: Վերջապէս, այս հարցով զբաղած են Վան Կէննէփ, Սէպիյյօ եւ ուրիշներ:

Հայ բանասիրութիւնը, այս ուղղութեամբ, ետ կը մնայ տակաւին: Բարեբախտաբար, պատմուածքներու հաւաքման գործին մէջ քալած ենք բաւական ճամբայ, մինչ Թուրքերը նոր արթնցած են՝ հաւաքելու համար նման ֆոքլորիկ բաներ, հոգ չէ թէ... իրենց սեփականութիւնը չըլլան:

Վարդամատեանին մէկ առաւելութիւնն ալ այն է որ արդիական ընթերցարան մը կը դառնայ մեծերուն ու փոքրերուն ձեռքը: Մանուկները անշուշտ ունին իրենց դպրոցական ընթերցարաններ, բայց արծարծելու համար ընթերցանութեան ախորժը մեծերուն մէջ եւս՝ անհրաժեշտ էր նման գիրք մը: Սքանչելի ժամանց, այս գիրքը կը ստեղծէ եւ կը գոհացնէ կարդալու պահանջը: Ընթերցանութեան մեծագոյն թշնամին է ձանձրոյթը կամ ինչ որ տաղտկալի է: Արդ, այս գիրքը կը սպաննէ ձանձրոյթը: Կարդալով կարդալու կը մղէ, կարդալով հայերէն լեզուն կը սիրցնէ, կարդալով գրական ճաշակ կը շինէ: Վարդամատեանը բարձի գիրք մըն է, ամէն ընտանիքէ ներս կը տանի միտքը զարգարելու եւ սիրտը հրճուեցնելու արուեստը՝ որ ընթերցանութիւն կը կոչուի: Վարդամատեանը ամէնուն գիրքն է եւ տարւոյն լաւագոյն նուէրը: Կը մաղթենք որ գտնէ արժանի գնահատութիւնը սպասելով օր առաջ, նոր հատոր մը պահանջելու համար անորմէ որ մեզի տուաւ ծաղկահիւս գիրքեր եւ վարդավառ հատորներ, եւ որ գիտէ տալ բանե՛ր, բանե՛ր, ի՛նչ բաներ:

ԳՐԱՍԷՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԴԱՐՁԸ

ԺԳ.

Գիշերուան թարմ զովութեան մէջ, լեցուն լուսնի ողողուն լոյսին տակ կեցած էր աղջիկը, ձեռքերը ուսերուն, թեւերը ծալլած կուրծքին, գլխաբաց ու աչքերը տղուն, արձանի դիրքով մը, ուրկէ թունդ սեւ ստուեր մը ինկեր էր գետին՝ լուսնի թափած ճերմակութեան վրայ:

Ծանր քայլերով մօտեցան իրարու եւ ձեռք տուին:

— Այսօր հիւանդ էիք.— առաջինը տղան խըզեց լռութիւնը ցած ու տխուր ձայնով մը:

— Իսկ դո՞ւք ինչ ըրիք:

— Ի՞նչ պիտի ընեմ միս-մինակ, ձանձրացայ:

— Մինա՞կ, ինչո՞ւ, ձեր երեք ընկերները հոս չէի՞ն:

— Ես ընկեր չունիմ այլեւս, ոչ ընկեր, ոչ բարեկամ, ես մինակ եմ, բոլորովին մինակ: Երէկ գոնէ կը կարծէի, թէ ընկերուհի մը ունիմ, բայց այսօր համոզուեցայ որ չարաչար սխալած եմ. այդ իմ միակ ընկերուհիս ալ սուտ - հիւանդ կը դառնայ ու ինձմէ խոյս կուտայ:

Ու ասիկա բսուած էր այնպիսի ուռած քմայքոտ ու տրտունջի շեշտով մը որ Շուշիկ չկըրցաւ ինքզինքը զսպել. խնդաց ու նորէն բռնեց տղուն ձեռքը: Եւ առանց բաց թողնելու՝ բսաւ տեսակ մը մայրական խօսուածքով:

— Ինծի նայեցէք, պարոն Սիրաքեան, որ այսօր սուտ հիւանդ ձեւացայ՝ շիտակ է եւ ասկէ վերջն ալ շարունակ նոյն սուտ - հիւանդը պիտի ձեւանամ: Արդէն ատոր մասին խօսելու համար ձեզի դուրս կանչեցի: Մէկ խօսքով մեր յարաբերութեան պէտք է վերջ դնել. կարճ ու կտրուկ:

— Ինչ ...

— Ու անդամալոյծ շարժումով մը ձեռքը աղջըկան ձեռքէն ետ քաշեց:

— Ինչո՞ւ այդպէս զարմացաք, բարեկամս, չէ՞ որ մեր յարաբերութիւնը կտրուի պիտի երկու օր ուշ կամ կանուխ: Վաղը կամ միւս օր դուք պիտի երթաք աջ, ես՝ ձախ. որքան շուտ կտրենք, այնքան լաւ: Վերջապէս մտածեցէք անգամ մը ի՞նչ տեւական կապ կրնայ գոյութիւն ունենալ մեր մէջը, վարդապետի մը ու մանկաբարձուհիի մը մէջ:

Ու վերջին երկու բառերը շեշտուեցան, մասնաւորապէս պարզ:

— Ախ, եթէ ատ է բոլորը — բացականչեց Արտաշէս զուարթ զարկով մը.— իմ վարդապետութիւնս, Օրիորդ, Խծկոնք ոտք դրած օրս մեռաւ ու երէկ թաղեցի, մնացեր է հոգեհանգիստը միայն:

Շուշիկ հազիւ կը զսպէր խնդուքը:

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք:

— Ձեր ցանկութիւնը կատարուեցաւ Օրիորդ: Այլեւս ես ինքս ալ կրօնաւոր ըլլալու մէջ հրապոյր չեմ գտներ: Իմ կազմիս ու հակումներուս բանը չէ. վճռած եմ թողնել:

— Ախ, ատոնք սիրուն խօսքեր են, որոնք չեն իրագործուիր:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«ԿՈՎԿԱՍԻ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԸ» ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

«Կովկասի բանտարկեալը», Ժօրժ Սքիպինի ժողովրդական նոր պալէն, Մարքի տը Քիւէվասի խումբին կողմէ ներկայացուեցաւ երէկ Փարիզի մէջ, մեծ յաջողութեամբ:

Այս պալէին երաժշտութիւնը գործն է երգահան Արամ Խաչատուրեանի, որ Մարքի տը Քիւէվասի հետ երկար բանակցութիւններէ ետք, վերջապէս «Գայիանէ» պալէէն քաղուած յիշեալ ներկայացման արտօնութիւնը շնորհեց Ֆրանսայի համար:

«Կովկասի բանտարկեալը», ներշնչուած ռուս ժողովրդական հէքեաթէ մը, (Թոլսթօ անով նորավէպ մը յօրինած է, իսկ Փուշքին դիւցազներգութիւն մը) նպաստաւորուած է Սքիպինի սքանչելի պարագրութեամբ եւ Պալէին երեք տեսարանները խանդավառօրէն իրագործուած են երիտասարդ եւ բարձրորակ խումբի մը կողմէ:

է 50 միլիոն, իսկ յառաջիկայ տարուան համար 20 միլիոն մառք :

× «Տէյլի Մէյլ»ի աշխատակիցներէն Էվըն Պըթլըր եւ Կորտըն Ըրնկ լոյս ընծայած են Կէօրինկի կենսագրութիւնը, ուր կը խօսուի նաեւ 1935ին Լինտպէրկի դէպի Գերմանիա կատարած ճամբորդութեան մասին, որուն համար ատենին շատ մեղադրուած էր օդի հերոսը: Ներկայիս կը պարզուի թէ՝ ան Գերմանիա ղրկուած էր ամերիկեան կառավարութեան կողմէ մասնաւոր առաքելութեամբ մը, որուն նպատակն էր տեղեկութիւններ քաղել Գ. Ռայխի օդային ուժի մասին : Մարաջախտը, շատ խանդավառուած հաչակաւոր օդանաւորդին այցելութենէն, անոր ցոյց տուած էր ամենաարդիական սաւառնակները, որուն վրայ Լինտպէրկ մանրամասն տեղեկագիր մը ներկայացուցած էր Ուաշինկթընի կառավարութեան:

ՄԱԿի ժողովին մէջ

Ընդհ. ժողովը 5ի դէմ 32 ձայնով մերժեց կարմիր Չինաստանը ՄԱԿի մէջ ընդունելու Պելոռուսիոյ առաջարկը: Յետոյ որոշեց լուծել ՄԱԿի պալքանեան յանձնաժողովը, 5ի դէմ 48 ձայնով, անոր փոխարէն պիտի կազմուի ենթայանձնաժողով մը, որ պիտի մնայ Նիւ Եորք: Ընդհ. ժողովը քննութեան ենթարկեց նաեւ խնամատարութեան յանձնաժողովի տեղեկագիրը: Մորիս Շուման անգամ մը եւս պաշտպանեց Իտալիան ՄԱԿի մէջ ընդունելու տեսակէտը:

Զինաթափութեան ենթայանձնաժողովը լրացուց քննութիւնը արեւմտեան ծրագրին եւ Մոսկուայի բարեփոխութեանց առաջարկին: Ռեւէ համաձայնութեան մը չեն կրցած յանգիլ, այլ միայն վիճաբանութեանց ամփոփումը պատրաստած են «կացութիւնը պարզաբանելու համար» եւ զինաթափութեան մնայուն յանձնաժողով մը կազմելու առաջադրութեամբ :

Հինգշաբթի օր կազմուեցաւ «Արդարութեան Միջազգային Ատեան»ը հետեւեալ ներկայացուցիչներով .— Պ. Պ. Կարնէրօ (Պրազիլիա), Հէյքուորթ (Ամերիկա), Կոլինսքի (Խորհ. Միութիւն), Իւկոն (Ուրուկուէյ), Սըր Պենեկալ Ռաու (Հնդկաստան), Քլիըսթաա (Նորվեկիա):

Միացեալ Նահանգները կը ջանան համոզել Հարաւային Ամերիկայի ներկայացուցիչները, որ թողուն Պելոռուսիան եւ Յունաստանի ի նպաստ քուէարկեն: Չեխոսլովաք կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղած է դաշնակից պետութիւններուն, ուր կը յայտնէ իր համամտութիւնը Իտալիոյ դաշնագրի վերաքննութեան, պայմանաւ որ Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ դաշնագիրներն ալ վերաքննութեան ենթարկուին: Նոյն իմաստով Ալպանիան ալ պաշտօնագիր մը ուղղած էր Դաշնակիցներուն, ու ինչպէս Չեխոսլովաքիան ազրիականի այդ փոքրիկ պետութիւնն ալ համաձայն է ՄԱԿէն ներս Իտալիոյ մուտքին, որ պայմանաւորուած ըլլալու է արեւելեան Եւրոպայի պետութեանց համանման իրաւունքին հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ դիմադրականները համայնավար «Ազատ Նեփ» թերթը ղրկած են Փարիզ զանազան անձնաւորութեանց: Տեղական գրաքննութենէն խուսափելու համար, ռուսերէն երկտող մը սահեցուցած են մէջը, որ իրփարումը կը յայտնէ խորհրդային մեծ դաշնակցին: Լրագրին մէջ յուզիչ կոչ մը ուղղուած է ՄԱԿին, որպէս զի զիրենք փրկէ ռուս իշխանաւորներու մոյկերէն:

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առթիւ, այսօր կիրակի ժամը 11.30ին պատարագ պիտի մատուցուի Նոթր Տամի եկեղեցին, Փարիզի Ֆելթէն Արք.ի նախագահութեամբ: Պիտի երգեն Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ ռուսական եւ Փարիզի Սքոլա Նոթր Տամի երգչախումբերը :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ, հեռաձայնի եւ հեռագրի նոր գիները.— Պարզ նամակը մինչեւ 20 կրամ կը մնայ անփոփոխ: Թերթի առաքում՝ մէկ հատը մինչեւ 100 կրամ, 2 ֆրանք, հաւաքական առաքման գիները փոփոխութեան ենթարկուած են : Հեռաձայն՝ տեղական հաղորդակցութիւն, 5 ֆր. յաւելում, ուրիշ շրջաններու հետ 10 ֆրանք : Տարեկան բաժանորդագրութիւն՝ Փարիզի համար, 12.000 ֆր., 200.000 աւելի բնակչութիւն պարունակող քաղաքներու համար 10.800 ֆրանք: Հեռագիր՝ 150 ֆր. առաջին 10 բառերուն համար, անկէ վեր իւրաքանչիւր բառի համար 12 ֆրանք: Չէք փոսթալ (մէջն հաշուելով տուրքի եւ «ռատիօտելեֆիզիօն»ի մանտաները), 20 ֆր. մինչեւ 50.000, անկէ վեր 40 ֆրանք: Սովորական մանտաներ. յանձնարարութեան իրաւունք՝ մինչեւ 100 ֆր., 25, իսկ անկէ վեր դարձեալ նոյն գինը, որուն վրայ կը բարդուի համեմատական իրաւունքը : Մանտա քարթ.— յանձնարարութեան իրաւունք, մինչեւ 100 ֆր., 45 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները :

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Խրիմեան» սրահը, rue de la Défense :

Ձոխ գեղարուեստական բաժին: Մատչելի պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄԸ

Այս կիրակի ժամը 13ին եւ 15ին Հ. Մ. Մ.ի առաջին խումբը Athisի դէմ: Առնել Porte d'Italieէն 186ը եւ իջնել վերջաւորութեանը, L'Hay les Roses (Route de Villejuifի դաշտին վրայ):

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Ընտրեցէք հետեւեալ գիրքերէն մէկը, եւ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք զայն ստացողին :

1.— Վ. Մինախորեանին «1915 Թուականը»	1000
2.— Շ. Նարդունիի «Զրվէժ»ը եւ վերջին հրատարակութենէն « Վարդամատեանը »	500
3.— Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար»	500
4.— Ա. Աբեղեանի «Հայաստանի քարտէսը»	500
5.— Վարուժանի «Հացին երգը»	500
6.— Ե. Պօյաճեանի «Հողը»	500

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան: Փոստի ծախքին համար 100 ֆրանք աւելի :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1952ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑը լոյս տեսաւ այս շաբաթ, իւրաքանչիւր օրինակ թուագրուած պիտի ըլլայ եւ այդ թիւը պիտի ըլլայ վիճակահանութեան համար թիւ մը : Շահողը տասնըհինգ հազար ֆրանքի արժէքով պարգեւ մը պիտի ստանայ, օրինակ օդանաւով ճամբորդութիւն մը կամ Լ. Շանթի հրատարակութիւնները:

Վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի Նոր Սերունդի օրը, 1952 Մարտ ամսուն: Դիմել Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, S. Boyadjian 35 Ave. Lieutenant Fine. La Viste, Marseille :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐՈՒ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ 1950 Հոկտ. 31էն մինչեւ 1951 Հոկտ. 31, մէկ տարուան ընթացքին կատարուած են հետեւեալ պաշտօնները :

123 պսակներ, 23ը օտար օրիորդներու եւ 8ը օտար այրերու հետ: Պսակի արարողութեան ներկայ եղող Ֆրանսացի հիւրեր հիացումով հետեւած են մեր արարողութիւններուն եւ մեկնումի ատեն փափաք յայտնած են, ի հարկին հայ. եկեղեցին դիմելու պսակի համար:

125 Մկրտութիւն, 25 երախաներ կը մնային առանց կնունքի, հոգաբարձութիւնս հարկ եղած դիւրութիւնները տուաւ, անոնց պաշտօններուն ձրի կատարման համար, բարեպաշտ կիներ կատարած են գնահատելի աշխատանք եւ համոզած են հայ ծնողքները՝ որ իրենց զաւակները չզրկուին մկրտութենէ :

272 Հոգեհանգիստ: Հայր. եւ մշակութային միութիւններու եւ միջոցներէ զուրկ հայրենասէր անձնաւորութիւններու, ընտանիքներու զանազան դիմումները նկատի առնուած են միշտ եւ անոնց խնդրանքները անխտիր սիրալիր ընդունելութեան արժանացած են մեր պաշտօնէութեան կողմէ:

174 մահեր, 2 սպանութիւն, մէկ անձնասպանութիւն, 8 թոքախտ, 20 քաղցկեղ, 12 յանկարծամահ, 31 սրտի, մնացեալը ծերութիւն, կուրաղիքի գործողութիւն, արիւնամիզութիւն, պնդերակութիւն: 11ը եղած են ծեր իսկ 63ը երիտասարդ:

Պրէվանի եւ բոլոր հիւանդանոցներու մէջ մեռնող մեր անտիրական ազգայիններու թաղումը բոլորովին եկեղեցւոյս ծախքերովը կատարուած են եւ անոնց մարմինները հիւանդանոցի անդամահատութեան գործողութենէ զերծ մնացած են:

Դիւան Հոգաբարձութեան

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պիլէճիկցի Գոհարիկ Տէր Գաբրիէլեան, որ Հալէպի շրջակայ գիւղերը ըլլալ կը կարծուի: Հօր անուն Օնիկ, մօրը՝ Անիկ: Տեղեկացնել Տիկին Լիւսի Օղտայեանի, իր մօրաքրոջը, 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.), France:

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենուշներու, թեւիկներու եւ գայլիկներու ծնողական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Տիկին Ա. Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin :

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Gentillyի դպրոցին սրահը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Աւետիս Եապուպեան իրենց երրորդ զաւկին Արմէնի ծննդեան առթիւ կը նուիրեն 1000 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման, 1000 ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին, 1000 ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 1000 ֆր. Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, 500 ֆր. Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին եւ 500 ֆր. Հ. Յ. Դ. Թանգարանին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Սեբաստիոյ Մուրատ Ռես.ը փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնը ստացած է Պ. Նշան Համբարձումեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Բ. Պոտիկեան 2000, Տէր եւ Տիկին Նշան Զօրաեան 1000, Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեան 1000, Այրի Տիկին Ա. Գարակէօզեան 500, Տէր եւ Տիկ. Լ. Քըխեան 500, Տէր եւ Տիկ. Ե. Երանոսեան 2000 ֆրանք :

Հայ Երգի Օրը

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մէջ Casa d'Italia, rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին:

Աշխենիա երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն : Բազմաձայն երկսեռ խմբերգներ:

Կը մեներգեն ու կը նուագեն Տիկին Զ. Մօրքոն, Օր. Մ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ստեփանեան, Օրիորդներ Փօլ Օքառ եւ Ս. Պօյաճեան:

Գիները խիստ ժողովրդական : Դիմել երգչախումբին :

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակատունի մը մէջ աշխատելու համար սկսնակ այր կամ կին գործաւոր մը կ'ուզուի : Տեւական գործ: Դիմել Պ. Ադամեանի, 53 rue du Chateaudun, Փարիզ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 11 Décembre 1951 Երեքշաբթի 11 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6633-Նոր շրջան թիւ 2044

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐՈՒՍՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԵՆՔ

Ժողովրդական բացատրութեամբ՝ «Սիրտով հարուստ» ազգ է Հայը: Աւելի կուտայ, քան կը ստանայ :

Ու մեծ են այն ազգերը, որոնք ոչ միայն տալ գիտեն, այլ կուտան այն լիակատար գիտակցութեամբ՝ որ, իրենց նիւթական աջակցութեան կամ շօշափելի օժանդակութեան հետ, նաեւ աննիւթական ու անշօշափելի մաս մը կը փոխանցեն իրենց էութենէն՝ հայ մարդուն, ու, անոր ընդմէջէն, հայ ժողովուրդին :

Մեր անցեալ, ժամանակակից թէ ներկայ կեանքի անսահման տարածքին, բարեգործութիւնները կատարուած են, առհասարակ, այս ըմբռնումով, որովհետեւ՝ տրուած գումարները աւելին չեն բխած, այլ՝ նուիրականացած են գոհողութիւն մը ու զրկանք մը ըլլալու իրենց դրոշմով:

Մենք կը գիտակցինք, թէ հանրային կազմակերպութեանց եւ Միութիւններու ընդառաջող մեր ժողովուրդը, իր աղքատի լումաներով է որ կը փաստէ իր հոգեկան մեծութիւնն ու բարոյական հարստութիւնը : Ահա թէ ուր է գաղտնիքը մեր հանրային ձեռնարկներու յաջողութեան, ու, նաեւ, ուր է գաղտնիքը մեր յաւերժական գոյութեան: Հայ անհատը կ'ապրի հանրային բնազդական ողջմտութեամբ մը, առանց որուն՝ մենք թըւական արժէք մը միայն պիտի ներկայացնէինք, ու ժամանակը պիտի կարենար, որոշ տարիներու ընթացքին, մեզ յիշատակ մը ու անուն մը դարձնել :

Ճիշդ է, որ դարերը ու վերջին յիսնամեակը բան մը խախտեցին մեր ազգային դաստիարակութեան մէջ, ու գաղթական մեր բազմութիւններուն մէջ տեղ բացին ստացական օտար հոգեբանութեանց եւ կեանքի ըմբռնումներու: Գաղտնիք չէ, որ ունինք հարուստներ ու Մեծահարուստներ, որոնք անհատական բարօրութեան մը երազէն անդին երանութիւն ու հոգեկան վայելք չեն ըմբռներ. ունինք դաս մը ունեւորներու, որոնք ի վիճակի չեն զգալու եւ ապրելու ուրիշներու ցաւն ու զրկանքը բաժնելու մտածումով: Եւ սակայն, վստահ ենք՝ որ հայ ժողովուրդի բացարձակ մեծամասնութիւնը անայլայլ կը մնայ տակաւին աւանդական իր սկզբունքներուն եւ կեանքի հասկացողութեան մէջ, ու կը շարունակէ, իր անձնական տաղտուկներու կարգին, սեւեռիլ նաեւ մեր հաւաքական կեանքի կարիքներուն, զրկանքին ու մտահոգութեանց: Այս չահագրգռութիւնը՝ արեան ճամբով փոխանցուած է նոր սերունդներուն, որոնք չեն զլանար իրենց բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւնը, հանրային մեր բոլոր կազմակերպութեանց եւ միութիւններուն :

Այս խորհրդածութիւնները թուղթին կուտանք բոլոր համաժողովրդային հանգանակութեանց առթիւ, որոնց կը ձեռնարկուի ընդհանրապէս այս օրերս :

Վերջերս կրթական ընդհանուր զօրաշարժ մը հռչակուած է մեր գաղութներուն մէջ, — որովհետեւ, որպէս մտքի ու մշակոյթի ժողովուրդ, մենք հաւատացած ենք որ ազգերը իրենց իմացական վաստակովն ու մտաւոր եւ հոգեկան արժէքներով կը գոյատեւեն: Գիտութիւններէն աւելի, բարոյական հասկացողութիւնն ու աննիւթապաշտ գաղափարականութիւնն են՝ որ ապրեցուցած են Հայը, ու անոր տուած են իրաւունքը մեծ հըռչակուելու: Այս գիտակցութիւնը լոկ, պիտի բաւէր՝ որ մենք ծափահարէինք այս զօրաշարժը, ու քաջալերէր հանդիսանայինք անոր:

Տօնական օրերու նախօրեակը կ'ապրինք :— Ցաւօրդաբար, մեր դուռները պիտի բախեն մեր հանրային կեանքին համար գինուորագրուած միութիւններ: Առանդութեան մը չեշտով ու քաղցրութեամբ, այդ նուիրատուութիւնները պիտի դառնան բալասան ու փաթոյթ՝ ազգային մեր վէրքերուն, խոցերուն ու զրկանքներուն: Ո՞ր Հայ մարդը պիտի չուզէր ունենալ այս գեղեցիկ ապրումը :

Ձեզ դիմողները ընդհանրական գաղափարի մը առաքեալներէն են . — Հայ երիտասարդը պատրաստել իր հանրային կոչումին ու պարտաւորութեանց: Գիտնանք դրապէս դնահատել այս ճիգը: Այս սլացքն ու թռիչքը :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ֆրանսայի Կեդր. վարչութիւնը, իր խոր վիշտը յայտնելով ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹԻ դառն կորուստին, առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 25.000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

× Անհուն կսկիծով կը խոնարհինք՝ մեծ յեղափոխական - գործիչ՝ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ բազմահմուտ գրագէտ, թատերագիր՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ անակնկալ մահերու առջեւ:

Այս տխուր առթիւ հինգ հազար ֆր. կը յատկացնենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին:

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէ

×

Սրտի անհուն կսկիծով կ'ողբանք կորուստը մեր բազմավաստակ վեթերան ընկերոջ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ: Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին եւ Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կ.ին :

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթ.կ., Պոմոն

×

Կը սգանք անողոք մահը մեր մեծ ընկերոջ վաստակաւոր գրագէտ եւ թատերագիր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ, իր ընտանիքին եւ բոլոր Դաշնակցական ընկերներու հետ:

Պոմոն, Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէ

×

Պոմոնի (Մարսէյլ) «Շանթ» թատերախումբի բոլոր դերասան ընկերներու խորունկ ցաւը անզուգական թատերագիր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մահուան առթիւ :

«Շանթ»ի վարչութիւն, Մարսէյլ

×

Կ'ողբամ մեր մեծ յեղափոխական եւ հայրենասէրին Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահը:

Գերմանիա Գ. Ազարեան

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԱ ՉԷԶՈՔԸ ԵՒ ԱՆԿԱԽԸ ...

Օրն ի բուն կը լսես, «ես չէզոք եմ», ես «անկախ մարդ եմ» ու կը մտածես, ինչ լաւ բանաձեւ է, եւ «բան մը չընելու ինչ աղուոր պատրուակ»:

Չէ՞ որ անկախն ու չէզոքը չեն ուզեր մտնել որեւէ հանրային ձեռնարկի մէջ, «չաղտոտելու » համար, կամ իրենց թանկագին անկախութիւնը չկորսնցնելու համար: Եւայլն ... Եւայլն: Բոլորդ ալ գիտէք այս կարգի մարդոց հոգեբանութիւնը : Կը բացատրէք կամ իրենց կամ ձեր հասկացողութեան համաձայն :

Իմ մասին խօսելով — ներեցէք անհամեստութեանս, ես շատ ալ բարեկամ չեմ ոչ մէկուն, ոչ միւսին, ինչ կարեւորութիւն ունի ասիկա անկախին ու չէզոքին համար: Ան դարձեալ կը մնայ իր պատեանին մէջ իր անկախութեամբը եւ չէզոքութեամբը յախուռ ու անմատչելի: Այս բոլորը կարելի է մասամբ ընդունիլ ու բացատրել :

Բայց ինչ որ անընդունելի եւ անբացատրելի է սա մամուլին անկախութիւնն է որ բարձրաղաղակ «րէքլամներով» ընթերցող կը փնտռէ կարծես .— Մէկը կ'ըսէ «շատ պէտք ունինք անկախ թերթի մը», միւսը դէմ կը բռնէ .— Անշուշտ, չէզոք նիւթի մը մասին բան մը ունիս ըսելիք ո՞ւր պիտի ըսես .— Երրորդը սրտի կատարեալ հանգստութեամբ կը պատասխանէ, «ահա մեր թերթը, բոլորովին անկախ ու չէզոք ...: Եղա՛ւ, դը-նա՛ց ...

Մամուլը հանրային կարծիքի մը թարգմանն է, անոր որոշ մէկ մասին ուղղութիւն տուողը, անոր դաստիարակութեան ազդակներէն մէկը: Անկախ կամ չէզոք ըսուած մամուլը կրնա՞յ այս դերը կատարել, երբ ինք չունի որոշ հանրային կարծիք, ուղղութիւն, որոնցմով կարենայ վարել հանրութիւնը եւ դաստիարակել զայն: Փչած հովին պիտի բանայ իր առագաստները: Հասնողին ասպարէզ պիտի տայ ուզածը գրելու: Ոչ մէկ բանի մէջ տեսակէտ պիտի չունենա՞յ այս կամ այն ազգային խնդրին համար իր այոն կամ ոչը պիտի չըսէ՞: Ամէն մէկ հանրային խնդիր զինքը միշտ պիտի պահէ իր անկախութեան եւ չէզոքութեան մէջ:

Ու աս եղաւ մամո՞ւլ :

Շիտակը ըսէ՞մ, որեւէ պարկեշտ եւ իր կոչումին գիտակցութիւնը ունեցող թերթ, առանցմէ ոչ մէկը կրնար ըլլալ:

Տեսանք ալ որ չկրցին ըլլալ իրենքզիրենք անկախ հռչակողներ, եւ քաջութեամբ հրապարակ իջան իրենց տեսակէտը պաշտպանելու: Ալ ինչ անկախութեան եւ չէզոքութեան մասին կարելի է խօսիլ : Ճշմարիտ անկախութիւնը կուսակցական թերթերունն է, անոնք կախում ունին մի միայն իրենց կազմակերպութեան գաղափարական ծրագրէն եւ ոչ թէ ամէն մարդու կարծիքէն ու տեսակէտէն: Կը նախընտրեմ մէկ ամուր չուանով կախուիլ քան թէ հասնողին ամէն գոյնի առասաններովը:

ՍՕՍԻ

Եգիպտական թնճուկը

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԳԻՒՂ ՄԸ ԿԸ ՓԼՑՆԵՆ ...

Վերջին դէպքերուն հետեւանքով, Եգիպտոսի կացութիւնը եղերական փուլի մը մէջ մտած է, ինչպէս կը բնորոշէ ֆրանսական մամուլը: Անգլ. ուժերու վերին հրամանատար Զօր. Էրսքին, աւելի քան երբեք խիստ եւ վճռական, Գահիրէի կառավարութեան իմացուց թէ որոշած է նոր ճամբայ մը բանալ, Սուէզ քաղաքը միացնելու համար ջրազտման գործարանին, որուն առջեւ այնքան արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցած էին քանի մը օր առաջ :

Եգիպտական կառավարութիւնը շաբաթ մը ժամանակ ուզեց հարցը ուսումնասիրելու համար, մանաւանդ որ 4 քիլոմեթր երկայնքով այդ ճամբան բանալու համար հարկ պիտի ըլլար Օմարոման գիւղը ամբողջովին փլցնել...: Ասոր համար, նախարարները արտակարգ ժողով մը գումարեցին, որ երկու ժամէ աւելի տեւեց: Նախարարաց խորհուրդը հրաւիրեց անգլիական դեսպան Ռէլֆ Սթիվընսընը, եգիպտական կառավարութեան մերժումը հաղորդելու համար: Դեսպանը ստիպուած հեռաձայնով դիմեց զօր. Էրսքինի, հարցնելու համար թէ կարելի չէ՞ վերաքննել իր որոշումը. բայց քանդումի աշխատանքները 24 ժամը ի վեր սկսած էին արդէն: Մնաց որ, անգլիական ուժերուն վերին հրամանատարը յայտարարած է թէ եգիպտական կառավարութեան կարծիքը նկատի պիտի չառնէ :

Գահիրէի կառավարութիւնը անգամ մը եւս պաշարման վիճակ հրատարակեց Աղեքսանդրիոյ եւ մայրաքաղաքին մէջ. ոստիկանութիւնը աւելի եւս զօրացած, հրահանգ ստացաւ ընդդիմանալ ամէն տեսակի ցոյցերուն: Զարմանալի է, սակայն, որ հակառակ իր ստացած հրամանին զինու զօրութեամբ դէմ դնելու քանդումի աշխատանքներուն, տեղական ոստիկանութիւնը ցարդ ոչ մէկ միջամտութիւն ըրաւ :

Անգլիական բանակին արհեստաւորները արշալոյսին գործի ձեռնարկեցին, Օմարոմանի 75 տուն բնակչութեան հեռանալէն ետք : Ըստ էսսիրշըրտ Փրէսի, անգլիական զօրաբանակի 6000 զինուորները, որոնցմէ 2000ը 16րդ գունդի վայրաշուներ, գործակցութեամբ 250 հրասայլերու եւ 500 զրահապատ կառքերու, վճռականօրէն յառաջ տարին քանդումի աշխատանքները :

Վերջին 12 ժամուան ընթացքին, կացութիւնը աւելի ծանրացած է Սուէզի շրջանին մէջ. անգլ. զօրագունդերը քաղաքը պաշարած են, որուն բոլոր մուտքի դռները գոցուած են պատնէշներով: Թանքեր եւ զրահապատ ինքնաշարժեր կը շրջին փողոցները եւ կը ծածկեն արուարձաններու ճամբաները: Այս կերպով, բրիտանական կառավարութիւնը անցած է 1936ի դաշնագրին սահմանները: Գալով Եգիպտոսի, անգամ մը մտած ընդդիմութեան ճամբուն մէջ, ալ տրամադիր չէ ետ դառնալու ճամբէն, հետեւաբար բախումը անխուսափելի կ'երեւի :

Հերիոյի պատգամը

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ ՀՌՉԱԿՄԱՆ Գ.ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այսօր ՄԱԿը կը տօնէ մարդկային իրաւանց համաշխարհային յայտարարութեան երրորդ տարեդարձը (10 Դեկտեմբեր, 1948): Այս առթիւ, Պ. Հերիօ պատգամ մը ուղղած է, որուն բովանդակութիւնը հետեւեալն է .

« Այն պահուն երբ միացեալ ազգերը կը պատրաստուին տօնել մարդկային իրաւանց համաշխարհային յայտարարութեան Գ. տարեդարձը, ինձ կը թուի թէ պարտականութիւն մը եւ պատիւ մըն է անոր մասնակցիլը: Ես իմ մասին, այս պատմական յայտարարութեան մէջ կը տեսնեմ ոչ միայն Մ. Նահանգներու անկախութեան հռչակման հաւատարիմ մէկ արձագանգը, ու 1789ին Ֆրանսայի ընծայածը, այլ նոր հաւատիք մը Ֆանդեան գաղափարին, որ կ'ապահովէ բարոյականին գերազանցութիւնը քաղաքականին վրայ :

« Ահա թէ ինչու համար, կը սիրեմ այստեղ կրկնել թէ՝ մարդկային հասարակապետութեան իւրաքանչիւր անդամին կը պատկանի այս ազատութեան եւ յարգանքի սկզբունքները հասցնել այն աստիճանին, որ իրականութիւն դառնան անոնք: Սկեպտիկներուն, որոնք այդ սկզբունքները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԳԱՀԻՐԷ, 3 Դեկտ.— Պաշտօնական շրջանակները որոշ չափով կը պահեն իրենց պաղարիւնը, բայց լրագրական պայքարը չէ դադրած տակաւին: Ամէնէն չափաւոր թերթերն ալ աղի - լեղի խօսքեր կ'ուղղեն Մեծն Բրիտանիոյ դէմ: Ծաղրանկարիչներն ալ նոր գիւտեր կը յղանան ամէն օր, ինչպէս եւ երգիծաթաններըը:

Տեղական թերթերէն կ'ամփոփեմ կարգ մը արտայայտութիւններ, գաղափար մը տալու համար Եգիպտոսի ժողովուրդին տրամադրութեանց մասին:

Գահիրէի մեծ օրաթերթը, «Ահրամ», (անկախ), նկարագրելով Անգլիոյ պարենաւորման դժուարութիւնները, դիտել կուտայ թէ «անօթի են, բայց թնդանօթ կը շինեն»:

— «Անգլիա կը ծախէ այսօր իր արտադրութիւնները, որպէսզի կարենայ թնդանօթներ արտադրել, ինչպէս կ'ընէր Հիթլէր՝ իր անկումէն տասնամեակ մը առաջ: Այս թնդանօթները, որոնց սիրոյն Անգլիա կը յօժարի անօթի մնալ, սահմանուած չեն իր սեփական պաշտպանութեան, այլ պիտի գործածուին խաղաղ ժողովուրդներուն դէմ որոնք դեռ երէկ մեծապէս կ'օգնէին իրեն, փաշականութեան եւ հիթլէրականութեան դէմ»:

«Յո՞ երթաս, Անգլիա» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Ալ Լեւա ալ Կէտիտ» կ'ազդարարէ թէ Մեծն Բրիտանիա դէպի անդունդ կը դիմէ: «Դուք դաւաճանեցիք Եգիպտոսի որ վերջին պատերազմին անօթի մնաց, ձեզ կերակրելու համար, որ պաշտպանեց ձեզ թիկունքէն, երբ կըրնար դաշունահարել ձեր կռնակէն»:

Կարգ մը թերթեր պարբերաբար կը յիշեցնեն թէ ի հարկին Ռուսերուն պիտի դիմեն:

Այսպէս, Մոսկուայի եգիպտական նախկին դեսպանը, Քամէլ էլ Պինտարի, կ'ազդարարէ «Ռոզ էլ Եուսէֆ» շաբաթաթերթին մէջ.

— «Մեր թշնամիները կը սխալին, կարծելով թէ անզէն ժողովուրդ մըն ենք եւ չենք կրնար Անգլիացիները վռնտել բունի ուժով: Թող կառավարութիւնը զօրաշարժի ենթարկէ երկու միլիոն Եգիպտացիները եւ ես վստահ յանձն կ'առնեմ զինել զանոնք, թող կառավարութիւնը պաշտօն տայ ինծի խորհրդային երկիրներէն ներածել ամէն ինչ որ պէտք է իրեն եւ ես անմիջապէս պիտի գործադրեմ իր հրամանները»:

Ուրիշ պարբերաթերթ մը կը թելադրէ.— 1. Ջնջել անգլերէն գրուած բոլոր ցուցատախտակները.— 2. Միայն արաբերէնով կատարել բոլոր պաշտօնական թղթակցութիւնները.— 3. Ջնջել անգլ. անունները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ փողոցներուն մէջ. —4. Եւրոպական կամ ամերիկեան ուրիշ մայրաքաղաք մը փոխադրել պետական գրնումներու գրասենեակը, որ կը գտնուի Լոնտոնի մէջ, եւայլն:

Օրը օրին արձանագրելով Սուէզի շրջանին մէջ պատահած դէպքերը, կարգ մը վարիչներ եւ գրըրիչներ կը սպառնան հողով լեցնել ջրանցքը:

«Էլ Մոքաթթամ» օրաթերթին մէջ (անկախ), կը բացատրէ թէ Մեծն Բրիտանիա «շատ բան կորսնցուցած է իր անցեալ փառքէն»:

— «Իր տկարութիւնը այնպիսի աստիճանի մը հասած է որ չամչնար ձեռք երկարել, փոխառութիւն կնքելու կամ նուէրներ ստանալու համար Քանատայէն եւ Նոր Զելանտայէն: Չի կրնար ինքզինքը պաշտպանել առանց Մ. Նահանգներու դրամական եւ զինուորական օգնութեան: Չի կրնար նարել ամենօրեայ պարէնը: Բրիտանական կայսրութիւնը կ'իյնայ ինչպէս կ'իյնան աշնան տերեւները»:

Մամուլը նոյնքան բուռն լեզու մը կը գործածէ նաեւ անոնց դէմ որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կը գործակցին Անգլիացիներուն: Էլ Ազհարի կրօնապետը «Ֆեթվա» մը հանելով, մահապատիժ կը պահանջէ այդպիսիներուն համար:

Շատ մը թերթեր կը պահանջեն զինել ժողովուրդը:

Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը թելադրեն դպրոցներէն ջնջել անգլերէնը եւ անոր տեղ հաստատել գերմաներէնի եւ իտալերէնի դասեր:

Հակառակ այս բուռն արտայայտութեանց, ժողովուրդը հանդարտ է: Կառավարութիւնը ազդու միջոցներ ձեռք առած է, որպէսզի թշնամական արարքներ չկատարուին օտարականներու դէմ: «Լուռ ցոյց»ի ձեռնարկն ալ խաղաղութեամբ անցաւ, թէեւ հարիւր հազարաւորներ փողոց թափած էին, իրենց բողոքը յայտնելու համար: Բոլոր հաստատութիւնները եւ խանութները փակ մնացին այդ օրը:

Քանի մը նմոյշներ ալ երգիծանքի ճակատէն:

Ծաղրանկարիչները կը մրցին իրարու հետ, վարկաբեկելու համար Անգլիացիները:

Պատկեր մը կը ցուցնէ եգիպտական բաղնիքը որ կը խեղդէ «աշխարհակալութեան օձը»: Ուրիշ մը — Անգլիացի երեսփոխան մը կ'առաջարկէ այլուր փոխադրել Սուէզի խարիսխը: Չըրչիլ.— Աւելի լաւ չէ՞ Եգիպտացիները այլուր փոխադրել:

Երրորդ մը. — Կառավարութիւնը հրամայած է կամաւորներուն՝ չյարձակիլ սեւամորթ զինուորներուն վրայ: Անգլիացի սպայ մը սեւ կը ներկէ հերթապահ զինուորին երեսը:

Եւ դեռ կան ծաղրանկարներ ուր Եգիպտացին կէս մը կուտայ Ալպիոնի զաւկին, ըսելով — Անգլիացիները միայն կէս եւ բռունցքի լեզուէն կը հասկնան:

Այս բոլորը կը քաղեմ միայն կիրակնօրեայ Actualité թերթէն (1 Դեկտ.): Շատ աւելի պերճախօս նկարներ եւ երգիծանքներ կ'երեւան արաբերէն թերթերուն մէջ:

Մեծ թիւ մը կը կազմեն նաեւ բառախաղերը:

Սուտանցի ուսանող մը կը հարցնէ իր ընկերոջ,— Անգլիացիները ինչո՞ւ կարմիր երես ունին:

— Անոնք ալ ճերմակ ծնած են, բայց Անգլիացի ծնելէն ամչնալով, կարմրած են:

Անշուշտ հոգեբանական պայքար մըն է որ կը մղուի, յանուն հայրենասիրութեան եւ բացարձակ անկախութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, Եգիպտոսի նոր սերունդը հասած է այնպիսի աստիճանի մը, որ լուրջ ուշադրութիւն կը պահանջէ: Օրուան Մեծերն ալ ըմբռնելով այս պարագան, կը զգուշանան վճռական միջոցներէ:

Ամէնէն հզօրներն ալ այլեւս չեն կրնար իրենց ուզածին պէս նաւարկել Նեղոսի ջուրերուն վրայ, եւ առ հասարակ ամբողջ, Միջին Արեւելքի մէջ:

ԱՆՑՈՐԴ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Արեգի

Մեր փառաւոր ու արեւակէզ սարը՝ Արեգի:

Գեղիս էն հոյակապ դիտարանը:

Դուն պառկած՝ հսկայ ձմերուկի մը պէս, ծննդավայրիս ձախ թեւին վրայ:

Մայիս է, Մայիս ծաղկազարդ:

Ահա ես կը բարձրանամ քու դիտարան կատարիդ վրայ:

Ան զարդարուած է ցածլիկ ու կապոյտ կաղնեթփիկներով, որոնց տակ վախկոտ նապաստակները բոյներ են շինած ...:

Արեւաբոյր Արեգիս,

Ահա՝ կեցած եմ ձախ ուսիդ՝ ալոճենիին տակ:

Գառներս տարտղնուած են կարճլիկ թուփերուդ ու հարիւր տեսակ ծաղիկներուդ մէջ, ու իրենց կաթ ակռաներովը քթիկ - քթիկ կը փետտեն ծաղիկներն ու մատղաշիկ թուփերուն տերեւները տրեւաբոյր:

Կանգնած՝ դիտարանիդ վրայ, իմ հաւատարիմ ու ճարպիկ «կուճի»իս հետ, որը շնորհալի կերպով կոկող ըրած է ոտքերուս քովիկը:

Իմ մատղաշիկ ու սուր աչուըներովս կը դիտեմ, հեռուն, Ախըրխու ալ ծունկէն կախ ինկած բարդառատ Աղեկլին:

Արեգիդ իմ սիրուհին,

Ինչ աղուոր կ'երեւան՝ գեղիս սահմաններուն բոլոր կողմերը:

Չկայ վայր մը որ քու դիտարանէդ չտեսնուի:

Եկուր նայինք առաջին անգամ ուղղակի դէմերնիս.—

Կը տեսնե՞ս, ինչ աղուոր ծաղկեր են Գառաուլին տանձենիները:

Ճերմակ, ճերմակ բամպակի դէզերու կը նըմանին անոնք:

Նայէ խզլըխին ալոճեններուն ու սնձենիներուն:

Անոնք ալ հագուած են իրենց կարմիր ու բալագոյն տօնօրեայ պահէնները:

Աչքերդ քչիկ մը խոնարհեցուր ինծի հետ:

Տես, արեւին ճաճանչները Մամուն - Աղբիւրին մէջ կը խաղան:

Կը տեսնե՞ս դաշտին ու ճնճղ - քարի ծովծովու ծփծփուն կանանչութիւնը:

Մեր քաջ ու ժրաջան եզներուն ու մշակներուն աշխատանքն է հարազատ:

Նայէ, մեր բարակ իրանով ճկուն գետակը ինչպէս կը սահի՝ ոլորապտոյտ:

Տես մեր բարտիները սօսեհանդոյն, գետակին երկայնքն ի վար ու վեր:

Ուռենիները, նազելաճեմ գեղիս աղջիկներուն պէս կանանչ-արեւ, թեթեւ հովերէն ու սիւքերէն ինչպէս կը շորորան:

×

Իմ տոհմիկ Արեգիս,

Հիմակ դարձիր ինծի հետ դէպի ձախ թեւիդ վրայ:

Այս կողմերը իմ ամենաշատ սիրած վայրերը կը գտնուին:

Անթարթ նայէ որքան որ աչուիտ կրնայ կտրել.—

Տես, անտառախիտ խենթ – լերան պարը, որը Արեւելքէն մինչեւ Արեւմուտք կը կլորնայ...

Կաղնիները արքենի ու կապոյտ ծովի պէս, մեր այծերու հօտերուն արօտավայրը ամառ թէ ձմեռ:

Մեր օպաներուն վայրերը.— Խարալըուն, Խուլթլուն, Ախմըշատը, Թէքիրը, Տրընկովլիկ, Պոռ – ջուր, Կոսկանփոս, ո՞ր մէկը յիշեմ:

Տես, Ախմըշատին ձորէն եկող գետակը ինչպէս կը ծըփծըփայ արծաթ ձողէկի մը հանգոյն:

Տես, այն բարակ ու ճերմակ փոշոտ ճամբան. Գոնով - Աղբիւրէն անցնելով ո՞ւր կ'երթայ:

Աչքերդ նետէ հոնա, մեր Խուլթլուին լճին մէջ:

Տես, մեր ինճուղները ու երինջները ինչպէս լողկրտալով կը դառնան ծայրէ ի ծայր իրենց դունչերը վեր ցցած:

Այժմ աչքերդ ժողուէ ու անցիր Շարուկէն, Կարմըր ձորէն ու Իստակ - Աղբիւրին վրայէն:

Ու դիտէ սա մեր առջեւը գտնուած տափարակը, լայն ու երկայն — Յարեղսարը..., կանանչ, կանանչ՝ ցաները:

×

Հիմակ դառնանք ձախէն դէպի ետ.—

Նայէ, ամպածրար Գոհանամի գագաթին:

Շապկանը ինչպէս փայլկլտալով կուգայ ու կ'անցնի Նորշէնու առջեւէն:

Զայիրը՝ եղեմատիպ, լեռնաբլուրներու մէջ պահուըտած:

Կաքուըտան - Ջոր իջնեմ պահիկ մը, իմ սիրեկան Արեգիս, «պուտ մը ջուր» խմելու երկայն բարտիին տակի ճոտիկ աղբիւրէն: (Այս աղբիւրը մինակ կաքաւներուն կը բաւէ ջրուելու):

Գալուն - Փոսը նետենք վայրկեան մըն ալ մեր աչուըները:

Տես, գեղին ձագուկները դող – դող սունկ կը հաւաքեն, որոնք սպիտակ կը փայփլան գարնան արեւին տակ:

×

Վերջին անգամ մըն ալ դառնանք դէպի աջ, իմ կարօտակէզ Արեգիս.—

Աչքերդ երկնցուր Ծակ - Քարէն, Մեղրիկ - Մաղարայէն ալ անդին, դէպի վար՝ հոն՝ գեղատեսիլ հովիտը:

Այնտեղ կայք հաստատած է մեր վանքը — Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, չորս բլուրներուն դարատակը:

Ո՞ւր են՝ իր հօտը, դամբոնները — Ալօն ու Նիճօն, վանքին տէր – տիրական Հաճին ...:

Աչքերնիս փռենք անգամ մըն ալ Գալնդուրին վրայ՝ ծով, ծով մինչեւ Վրփանուվրայ:

Բերդին – քարը դիտենք վերջալոյսէն կէս ժամ եաքը:

Տես, այծեամները երկար ու ցցուն իրենց եղջիւրներով, որոնք միջոցին մէջէն ինչ աղուոր կ'երեւան մթնշաղին հետ:

Նայելով, դիտելով կը կշտացուի՞ այս սիրուն պատկերներէն իմ սիրեկան Արեգիս:

Ո՞ր արուեստագէտին վրձինովն է երկնուած այս աստուածային բնանկարները:

×

Ալ բաւական է, աչքերս յոգնեցան:

Թոյլ տուր, որ պահիկ մը նստիմ կեցած տեղիս վրայ:

Աչուիս սկսան մթննալ... Սիրտս տեղացը փրթաւ՝ ինկաւ ծաղիկներուն գիրկը: Տես, ինչպէս կը թպրտայ վիրաւոր լորի մը պէս:

Ցտեսութիւն, ցտեսութիւն իմ սիրական, իմ հեռաւոր Արեգիս ...

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԻՍԿԷՆՏԷՐՈՒՆԻ (Ալեքսանտրէթ) Քառասուն Մանկանց եկեղեցին որ աւելի քան ութը տարիէ ի վեր իբր մթերանոց կը գործածուէր զին. իշխանութեանց կողմէ, երկու տարի առաջ ազատուած ըլլալով հանդերձ գրաւումէ, Եվգաֆին կողմէ վարձու տրուած էր վաճառականի մը, որ կը գործածէր զայն իբր մթերանոց: Իսկէնտէրունի Թաղ. Խորհուրդին եւ Պոլսոյ երեսփոխան Տօքթ. Անտոն Վահրամի ճիգերով պարպեցին տաճարը: Տարիներէ ի վեր նորոգութիւն չտեսած շէնքը, ներկայիս վերաշինուած եւ նորոգուած է, թէեւ կը մնայ տակաւին կրածեփել, եւ իւղաներկել ներքնամասը: Այս մեծածախս շինութիւնը վեր ըլլալով Իսկէնտէրունի Հայերու ուժերէն, պէտք ունի կը գրէ Պոլսոյ «Ժամանակ»ը. բարեսէր ազգայիններու օժանդակութիւն: Եկեղեցւոյ կից մթերանոցը նորոգուած եւ իբր տպարան վարձու տրուած է 1500 ոսկիի: Միւս կողմէ դիմում կատարուած է Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանին, որպէսզի եկեղեցական անօթներ, խորանի վարագոյր եւն. ղրկէ:

ՊՈԼՍՈՅ օտար փոքրամասնութեանց վարժարաններու համար Կրթ. գործավարութեան օտար եւ մասնաւոր վարժարաններու ընդհ. տնօրէն Ֆախք որ Անգարայէն Պոլիս գացած է, Ցոյներու Զափիոն լիսէին մէջ խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Պոլսոյ փոքրամասնութեանց տնօրէններուն հետ: Նկատի առնուած է փոքրամասնու–

ՅԱՋՈՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ, ԵՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆՇԱՆԴՐԷՔ ՄԸ

Պարահանդէսը Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղինն էր։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ շքեղ սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր, մանաւանդ երիտասարդներու բազմութեամբ մը։ Ով որ կ'ուզէ իրաւ քով տեսնել Ֆրանսա հասակ նետած հայ երիտասարդութիւնը, թող գայ Ալֆորվիլի հանդիսութեանց ։

Պ. Կ. Սարեանի նուագախումբը՝ իր քաղցրաձայն երգիչ Պ. Ալվարէզով, խանդավառեց թէ պարողները թէ դիտողը ։

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի պարահանդէսները միշտ կ'ունենան ճոխ գեղարուեստական բաժին։

Այս անգամուան նորութիւնը ընկ. Էլլէն Բիւզանդի մէկ նոր գաւեշտն էր Վարպետ վիրաբոյժը, զոր ներկայացուցին Նոր Սերնդականներէն Պ. Յ. Ուրբաթեան, Օրիորդներ՝ Թ. Համբարձումեան, Մութաֆեան եւ Մոսկովեան, անվերջ ծիծաղներ խլելով հանդիսատեսներէն։

Դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեցին Ս. Զաքարեան, բոլորին ծանօթ ու սիրուած սիրող երգիչ Աւետ. Քիւրքչեանը, նոյնպէս լսեցինք հաճոյքով Օր. Ս. Զաքարեան առանձին, նուագեց Շոփէնէն կտոր մը, պարմանուհի Սօնան խոստմնալից դաշնակահարուհի, որ իր նուագով պատիւ կը բերէ համայնքին ։

Փարիզէն մեր հիւրերը մասնակցեցան գեղարուեստական բաժնին իրենց դաշնակով, երգով եւ արտասանութեամբ։ Եղան կովկասեան պարեր եւ ուրիշ գեղեցիկ թիւեր ։

Սակայն աննախընթաց անակնկալը ինքնաբուխ եղաւ։ Հանդէսին ներկայ էին զոյգ մը, Ալֆորվիլէն Հ. Մ. Ը. Մ.ական, սիրուած երիտասարդ մը, Գրիգոր Թորոսեան, եւ Փարիզէն Օր. Ժ. Աշճեան, որոնց շուրջ շշուկներ կային թէ, մտադիր են նշանուելու, այդ օրն իսկ։ Երկու կողմի ազգական – բարեկամներով դրաւած էին սեղանները ։

Ոգեւորուած հանդէսի ընտանեկան, ջերմիկ մթնոլորտէն՝ Կապոյտ Խաչի հանդէսը որպէս իրենց ընտանեկան բոյնը նկատելով, փափաքեցան նշանտուքի հանդէսը եւս ընել այնտեղ ։

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ բեմէն յայտարարեց նշանտուքը Պ. Գ. Թորոսեանի եւ Օր. Ժ. Աշճեանի, այս ուրախ առիթով, Օրիորդին հայրը Պ. Մ. Աշճեան կը նուիրէր 2000 Ֆր., Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆօնտին։ 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման, 1000 Ֆր. Ֆր. Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Միութեան, 1000 Ֆր. «Հայ – Բոյժ»ի, 5000 Կապ. Խաչին, գումար 10.000 ֆրանք ։

Փեսացուն՝ Գ. Թորոսեան՝ 5000 Ֆր. Կապոյտ Խաչին, եղբայրը Պ. Թորոսեան 1000 Ֆր. Կ. Խաչին, 1000 Ալֆորվիլի Մարզականին։ Փեսացուին հայրը Պ. Տիգրան Թորոսեան 1000 Ֆր. Ալֆորվիլի Մարզականին, 1000 Ֆր. Կապ. Խաչին ։

Տիկին Ս. Անդրէասեան նման նշանդրէք մը բացառիկ առիթ մը նկատելով՝ նուիրեց 2000 Ֆր. Կապ. Խաչին, եւ ահա ծայր տուին փոխան ծաղկեփունջի նուէրները ։ Պ. Պապուեան 5000 Ֆր., եղբայր Ցարութիւնեաններ 3000 Ֆր., փոքրիկն Սոնա Տէր Խաչատրեան 1000 Ֆր., փոքրիկն Ժ. Ալթունեան հազար Ֆր., ոմն հազար Ֆր., Կ. Բապուճեան 1000 Ֆր., Պ. Դաւիթեան 1000 Ֆր.։

Այս անակնկալը Ֆ. Կ. Խաչին տուաւ 28 հազար եւ ուրիշ միութիւններու 6 հազար։

Կ. Խաչին կանխաւ եղած էին այլ նուէրներ, Պ. Ա. Սարգիսգալեան 500 ֆրանք։

Յաջորդող պարը սկսաւ խօսեցեալ զոյգը, որ դիմաւորուեցաւ բուռն ծափերով ։

Արդեօք այս նորութիւնը չի կրնար օրինակ ծառայել ուրիշներու ալ, որպէսզի նշանտուքի մեծածախս հանդիսութիւնները խնայեն եւ նման երջանիկ առիթները ծառայեցնեն ճոխացնելու համար հայապահպանման համար աշխատող միութիւններու եկամուտները ։

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլորին այս գեղեցիկ մտածումին համար, ինչպէս նաեւ շնորհակալութիւններ հանդէսի յաջողութեան բոլոր սատարողներուն։

Ընկերուհի Է.

թեանց ուսուցիչներուն նիւթական բարօրութեան եւ ապագայի ապահովութեան հարցերը։ Պ. Ֆալիք հրահանգած է Պոլսոյ կրթ. տնօրէնին որ յիշեալ ուսուցիչներուն համար հանգստեան թոշակի ծրագիր մը մշակէ, առաջին պատեհութեամբ գործադրութեան դրուելու համար։ Պ. Ֆալիք այցելած է նաեւ Բանկալթիի Մխիթարեանց լիսէն եւ խաւեան վարժարանը, եւ գոհունակութեամբ մեկնած է երկու դպրոցներէն ալ ։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ իր տունը պիտի ունենայ Ֆրէզնոյ մէջ ալ, կը գրեն Ֆրէզնոյէն «Հայրենիք»ին։ Հ. Յ. Դ. բոլոր կոմիտէներուն եւ Հ. Օ. Միութեան մասնաճիւղերուն ջանքերով հրապարակային ժողովի մը մէջ հանգանակած են աւելի քան 30 հազար տոլար, Դաշնակցութեան Նոր Տան համար ։

ՊՈՒՏ'Մ ՄԻՏԱԼ

«ԷՐԹԱՄ ՍՏԱՄՊՈԼ» ...

Հայոց ազգը, անդաստանի ելած է, աշխարհի մակերեսին վրայ ։

Կուգան ու կ'երթան ։

— Բարի, բարի եկաք, ինչ լուր Պոլսէն։ Հօրաքրոյրս տեսա՞ք ինչ կ'ընէ։ Խեղճ կինը մինակուկ է հոն ։

— Շատ լաւ է։ Այս տարի Պրուսայի ջերմուկները գնաց, այնքան գոհ է մնացեր ։

— Ա՛խ կարօտցայ Սալմաթոմրուքը։ Ի՛նչ օրեր էին ...

Ահա օրուան խօսակցութիւնը ։ Պոլիս կ'երթան, Պոլսէն կուգան։ Եգիպտոս կ'երթան, Պէյրութէն կուգան։ Պարսկաստան գացող, Հնդկաստանէն եկող ։

Վենէզուէլլայէն մանչուկ մը օտար հարսնուկով մը այցելութեան կուգայ Փարիզ իր մօրը ։

— Մանչուկս, բարի եկար, ինչ աղուորիկ կընիկ ունիս։ Անունը ինչ է։

— Ջիթամէլլօ է անունը, մամաս։

— Է, ինչ լեզուով պիտի խօսինք իրեն հետ։

— Դուն հայերէն ինծի կը խօսիս, ես ալ կը թարգմանեմ վենեզուելերէնի ։

— Վա՛յ, ինչերէ՞ն ըսիր։ Տղաս մեղք չէ՞ր, աս մեր Մէօհրիւպէյին աղջիկը աչքէս կ'անցընէի քեզի համար ...

×

— Նիւ Եորքէն նամակ առի մեր Սայմընէն, Քալիֆորնիա կ'երթայ եղեր կնոջը հետ։ Զարուհին ալ Արժանթինէն հոն է եկեր տալը տեսնելու ...

×

Մեր եկեղեցական հայրերը որ «անդաստան» անունով արարողութիւն մը չարադրած են՝ օրհնելու համար աշխարհի չորս ծագերը՝ «Արեւելեան կողմն աշխարհիս, Արեւմտեան, Հիւսիսային, Հարաւային կողմն աշխարհիս»ով նախատեսած են որ օր մը մեր հայ ժողովուրդը պիտի տարածուի այդ չորս ծագերուն վրայ՝ դրաւելու աշխարհը...

«Օդաչու կենդանիներ կան, որոնք բնազդօրէն տեղէ – տեղ կը գաղթեն։ Կենդանաբանները գիտեն անոնց բոլոր սովորութիւններն ու բնազդները։ Սակայն օր մը գիտունները, մարդաչուներու մասին ալ ուսումնասիրութիւններ պիտի ընեն ։

Հայութիւնը, այդ ուսումնասիրութեան մէջ, վստահ եմ որ առաջին տեղը պիտի գրաւէ իբրեւ նշանաւոր գոչւորներ՝ երկրագունտին մակերեսին վրայ, վերջ կը դնէ՞ այս անդաստանը ։

Անկախ Հայաստանի ստատուածը միայն պիտի գայ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Ամէն տարի, Ապրիլէն Մայիս, վարժուած էինք տեսնելու Վասպուրականի Հերոսամարտին փառահեղ տօնակատարութիւնը, որ ստացած էր համազգային բնոյթ ։ Անակնկալ մըն էր մեզի համար, միջանկեալ այս տարուան իրենց պարահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, որ ունեցաւ մեծ յաջողութիւն ։

Ցատկալպէս հրաւիրուած էին հայ մամուլի տեղական թղթակիցները որ քիչ մը զարմանալի թուեցաւ։ Պարահանդէս ... Բեմին վրայ նուագախումբ եւ սրահին մէջ զոյգեր որ կը դառնան։ Գրել, բայց ի՞նչ գրել։ Բարեբախտաբար Վասպուրականցին պարահանդէսին ալ դիտէ տալ ազգային բնոյթ։ Տեսայ նաեւ ուրիշ պատկեր մը նոյնպէս անսովոր, մարդիկ որոնք հազուագիւտ պարագաներու տակ կը գիջանին հայկ. հանդէսներու ներկայ ըլլալ, հոն էին։

Ամէն բան մեր ուզածին պէս չենք կրնար դասաւորել, նկատի ունենալով միջավայրը եւ գարաշրջանը, ուրեմն աշխատինք ամէն առիթ օգտագործել կատարելու մեր դերը Ազգապահպանման գետնի վրայ, քաջալերելով բոլոր հայկական հաւաքոյթները ինչ ձեւի ալ ըլլան անոնք։ Այսքան մը խորհրդածութիւններէ յետոյ, դառնանք բուն երեւոյթին։ Քլիւպի շքեղ եւ ընդարձակ սրահը լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ մը, կարգապահական տեսակէտով ամէն ինչ տեղին եւ կատարեալ կիրթ եւ քաղաքավար ։ Ամէն կողմ երիտասարդութիւն, երիտասարդութիւն, մեր սիրասուն զաւակները, բոլորն ալ, ի՞նչպէս պիտի կրնանք փրկել այս բոլորը ձուլման համայնակուլ երախէն, այս է ամէնէն հետաքրքրականը ինծի համար։ Նուագախումբը լաւ է, բեմին վրայ է Միութեան յարգելի նախագահը Պ. Վարդան Պանտիկեան որ կը յայտարարէ «ընդ առաջ երթալով մեր երկսեռ երիտասարդութեան փափաքին սարքեցինք այս պարահանդէսը՝ գոնէ մէկ օր ուրախանանք իրենց հետ եւ իրենցմով ։ Բայց եւ այնպէս չէինք կրնար անտեսել, ունենալու հայկական բաժին մը, հայացնելու մեր պարահանդէսը ։ Մեր հրաւէրին պատասխանած են կարգ մը արուեստագէտներ, որոնք կարգով պիտի հրաւիրուին բեմ։ Պ. Գ. Ստեփանեանի «Հայաստան»ը ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (դաշնակ) խլեց ջերմ ծափեր։ Երգեց Օր. Անժէլ Դաւիթեան։ Իսկ տէր եւ Տիկին Կիկօն իրենց երգերով ու պարերով ընկերակցութեամբ քէմանչիստ Համոյի կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը։ Օր. Աչճիպաշեանի և ուրիշներու կովկասեան պարերը արժանացան ջերմ ծափերու։ Եւ այսպէս մէջ ընդ մէջ եւրոպականը համեմուած հայկականով, երեկոյթը տեւեց մինչեւ առաւօտ, բարոյական եւ ի հարկին նիւթական մեծ յաջողութեամբ։ Մարսէյլի հայկական կեանքը, հակառակ տնտեսական աննպաստ պայմաններու, չէ կորսնցուցած իր թափը։ Շաբաթ չանցնիր առանց ուէէ ձեռնարկի։ Մէկ շաբաթ առաջ Դաշնակցութեան, երէկ Վասպուրական, յառաջիկայ շաբաթ Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի ձեռնարկը, յետոյ «Արմենիա» երգչախումբի համերգը նուիրուած հայ երգին որուն մասին պիտի անդրադառնամ առանձին։ Պէտք են ու անհրաժեշտ այս բոլորը եւ արժանի քաջալերանքի։

Յովհ. Տէօքմէճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

Դ Ա Ր Ձ Ը

ԺԳ.

— Ի՞նչու կը կարծէք ։

— Դուք խօսք էք տուած, ձերգաղափարները ունիք եւ ժողովուրդին ծառայելու ծրագիրներ ։

— Շատ բան է փոխուած, Օրիորդ, տուած խօսքս արդէն կոտրած եմ, իմ գաղափարներս ունիմ միշտ, նետած եմ մէջէս իմս չեղող գաղափարները, իսկ ժողովուրդիս ծառայելու կը փնտռեմ նոր ճամբայ ։

— Այդպէ՞ս է. եւ ի՞նչ ըլլալ է հիմա ձեր նպատակը, ի՞նչ գործի կ'ուզէք ձեռնարկել, դուրսը ոչինչ պատրաստ չէք գտներ. դուրսը պէտք է հոգտանիք ու մտածէք։

— Ես մտածեր եմ արդէն ամէն բան, պիտի գրեմ մեծ եղբօրս որ ինծի քիչ մը օգնէ, հոսկէ կ'երթամ Էջմիածին, վերջնականապէս կը մաքրեմ հաշիւներս ու կը շտապեմ շիտակ Թիֆլիս ։

— Ինչո՞ւ անպատճառ Թիֆլիս — ընդհատեց աղջիկը խորամանկ նայուածքով մը։

— Նախ կը կարծեմ հոն ինծի համար աւելի դիւրին կ'ըլլայ համալսարանի համար պատրաստուիլը եւ երկրորդ .... Ու լռեց ։

— Եւ երկրո՞րդ.— Հարցուց աղջիկը ։

— Եւ երկրորդ մօտիկ կ'ըլլամ իմ սուտ հիւանդ եղող միակ բարեկամուհիիս ։

Շուշիկ ժպտեցաւ ։

— Խնդացէք դուք.— բացականչեց տղան մեծ ոգեւորութեամբ ։— Ի հարկէ հիմա իրաւունք ունիք վրաս արհամարանքով նայելու. տղայ մը որ այսօրուան պաշտպանածը վաղը կը հերքէ, երէկուան տուած խօսքը այսօր ոտքի տակ կուտայ, ես հիմա թեթեւամիտ ու անպէտք մէկն եմ ձեր աչքին, չէ՞։ Աղէկ, իսկ ես կ'ըսեմ ձեզի որ ես երբեք այս ատրիճանի վստահութիւն զգացած չէի իմ մէջս, իմ սեփական ուժերուս վրայ. ես հաստատ գիտեմ այս վայրկեանիս ու կրնամ ձեզի խօսք տալ որ ինձմէ բան մը դուրս պիտի գայ։ Եթէ կ'ուզէք նորէն խնդացէք դուք, բայց ես տարակոյս չունիմ, շատ չանցած ձեր սրտի յարգանքն ու մտերմութիւնը խլեմ պիտի ամբողջովին։ Եւ երբ ասկէ տարի մը վերջ նորէն այսպէս իրիկուն մը գամ ձեզի մնաք - բարով ըսելու որ յաջորդ առտու մեկնիմ Մոսկուա բժշկական ֆաքիւլթէն, դուք այլեւս առանց վարանքի ձեր ամբողջ սրտովը ձեր ձեռքը մեկնէք պիտի ինծի ։

— Ճիշդ, ինչպէս այս վայրկեանիս .— կցեց աղջիկը ջերմ ու սրտագին շեշտով մը, երկու ձեռքը տղուն մեկնելով ։

Տղու թափը ինկաւ իսկոյն, ակընթարթ մը վարանոտ նայեցաւ շեշտ աղջկայ աչքերուն եւ յանկարծ անզուսպ ուրախութեամբ մը խլեց անոր պարզած ձեռքերը ու սկսաւ խենթի պէս սեղմել ։

Վայրկեան մը միայն.

Վերջը երկուքն ալ իրենց հայեացքը ձգեցին գետին ու գլուխները թեթեւ մը վար խոնարհեցան, բայց ձեռքերը դեռ ամուր բռնած էին իրար ։

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

կը նկատեն կանխահաս, պէտք է պատասխանել թէ ամէն խօսքալ սերմ մըն է միայն, բայց առանց հունտի հունձք չկայ։

«Կը կարծեմ նաեւ որ մասնաւոր կարեւորութիւն ունի շեշտել ազատութեան, կրօնքի, արտայայտութեան, ընկերութեան եւ ընտրութեան վերաբերեալ որոշ յօդուածներու քաղաքական բնոյթը։ Ցօժարակամ այնտեղ պիտի տեսնեմ հիմնական սկզբունքներ, միջազգային յարաբերութեանց բարելաւման համար, ու կը հաւատամ թէ յուսահատութիւնը արգիլուած պիտի ըլլայ մարդկութեան, քանի գոյութիւն պիտի ունենան մարդիկ, որոնք տրամադիր են իրենք զիրենք անկեղծ ախոյեանը հռչակելու այդ իրաւունքներուն»։

Իտալիա կը պահանջէ

ՎԵՐԱՔՆՆԵԼ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Իտալիոյ արտաքին նախարարը մտադիր է իրեն հետ խաղաղութեան դաշնագիր ստորագրող բոլոր պետութիւններուն դիւանագիտ. ծանուցագիր մը ուղղել, ուր իտալական կառավարութիւնը հետեւեալ կէտերը դաշնակիցներուն ուշադրութեան կը յանձնէ.

Ա) Կը մերժէ ընդունիլ թէ եռակողմեան դաշինքին անդամ եղած ըլլալով, Գերմանիոյ եւ Ճափոնի հետ պատերազմ դրդած է դաշնակիցներուն դէմ։ Բ) Ջնջում այն քաղաքական յօդուածներուն, ուր անվստահութիւն կը յայտնուի Իտալիոյ ռամկավարական կեանքին, երբ ան կ'երաշխաւորէ բոլոր քաղաքացիներուն սահմանադրական իրաւունքներ։ Գ) Իտալիոյ բանակին վրայ դրուած սահմանափակումներու բարձում։

Իտալիան հիմա ունի 250.000 հոգինոց բանակ մը, որոնց 70.000ը [illegible]ներ կամ ոստիկաններ։ 25.000 ծովայիններ, մարտանաւերուն տարողութիւնը չանցնիր 67.500 թոնը, օդանաւակիր նաւ չունի։ Օդանաւորդութեան մէջ 25.000 անձ, ընդամէնը 350 օդանաւ, որոնցմէ 200ը որսորդական, իսկ 150ը փոխադրութեան։ Ռմբաձիգ օդանաւերէ բացարձակապէս զուրկ է։

Ծանուցագրին մնացեալ մասը կը պահանջէ հիւլէական եւ ծանր զէնքերու շինութիւն, Ֆրանսայի եւ Եուկոսլաւիոյ սահմաններու ամրացման իրաւունք, ինչպէս նաեւ Փանթելարիայի, Լամփետուզայի, Լինոզայի, Փինոզայի եւ Սարտենիոյ կղզիներուն։ Իտալիա նկատի ունի նաեւ որ Մոսկուա համաձայն պիտի չգտնուի Իտալիոյ դաշնագրի վերաքննութեան, հետեւաբար կ'առաջարկէ որ իւրաքանչիւր պետութիւն իր հայեցողութեան համեմատ համաձայնութիւն կնքէ անոր հետ։

ԴԷՊՔԵՐԸ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԿՈԹՎԱԼՏ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՍԼԱՆՍՔԻՆ

Համայնավար կեդր. կոմիտէին առջեւ, Չեխոսլովաքիոյ Նախագահ Կոթվալտ Դեկտ. 7ին ճառ մը խօսելով, անդրադարձաւ Սլանսքիի հարցին եւ ամբաստանեց նախկին ընդհ. քարտուղարը, որ իր «մեղսակիցներուն հետ ի հաշիւ ամերիկացի աշխարհակալներուն գործի լծուած էր դրամատիրական կարգեր հաստատելու համար երկրին մէջ հետեւողութեամբ Եուկոսլաւ դաւաճաններուն»։

«Թշնամի գործակալներուն դէմ պայքարը դեռ չէ վերջացած, ըսաւ նախագահը, եւ կուսակցական իշխանութիւնները պէտք է աչալուրջ ըլլան եւ շարունակեն խստօրէն գործել ընդդէմ թշնամիի մը, որ կ'աշխատի կուսակցութեան ծոցին մէջ եւ անկէ դուրս։ Մաքրագործման պայքարը պէտք է շարունակուի, այսուհանդերձ կուսակցութեան վարիչ մարմինը պէտք է շարժի խոհեմաբար եւ առանց անճապարանքի»։

Կոթվալտ շեշտեց թէ Սլանսքիի ձերբակալութիւնը ամբողջ հանրապետութեան մէջ խանդավառ հաւանութեան արժանացաւ։

«Երբ Սեպտ. 6ին պահանջեցի Սլանսքին վտարել ընդհ. քարտուղարի իր պաշտօնէն, ծանօթ էի արդէն որ ան իր պաշտօնը կը կատարէ անբաւարար կերպով։ Այսու հանդերձ, ես իրեն հնարաւորութիւն ընծայեցի ապացուցանելու իր կարողութիւնը եւ իր բարեկամեցողութիւնը։ Բայց Սլանսքի շարունակեց իր վնասարարութիւնը կուսակցութեան եւ կառավարութեան ծոցին մէջ, ուր կը փորձէր իր շուրջ ստեղծել կազմակերպութիւն մը, որ պիտի աշխատէր հանրապետութեան կռնակին վրայ։ Նոյն միջոցին Ազգ. Ապահովութեան տնօրէնութիւնը երեւան հանեց որ Սլանսքի կը մասնակցէր Ալինկի, Սվերմովայի եւ Քլեմանթիսի դաւաճան ու լրտեսական խմբակին եւ արեւմտեան աշխարհակալութեան լրտեսական կեդրոնը, մանաւանդ Մ. Նահանգներունը, կը պատրաստէին դէպի արտասահման իր փախուստը»։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ թաղապետական ընտրութեանց մէջ, ընկերվարականները շահած են 2 աթոռ, որով այժմ կ'ունենան 5 աթոռ, երեքի տեղ։ Տը Կոլի կուսակցութիւնը կորսնցուցած է 2 աթոռ, իսկ համայնավարները կը պահեն իրենց 13 աթոռները։ Վերջնական արդիւնքը յայտնի չէ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ «Տհը Փիփըլ» թերթը կը գրէ թէ՝ Սթալին տրամադիր է Չըրչիլի հետ հանդիպում մը ունենալու, պայմանաւ որ Մոսկուայի մէջ տեղի ունենան խօսակցութիւնները։ Ըստ այդ ժողովրդական թերթին, Փոլիթպիրօն նոյնիսկ նկատի ունի խորհրդային քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւն մը մտցնելու հաւանականութիւնը։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները։

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Ընտրեցէք հետեւեալ գիրքերէն մէկը, եւ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք ձայն ստացողին։

1.—	Վ. Մինախորեանին «1915 թուականը»	1000
2.—	Շ. Նարդունիի «Զրվէժ»ը եւ վերջին հրատարակութենէն «Վարդամատեանը»	500 / 500
3.—	Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար»	500
4.—	Ա. Աբեղեանի «Հայաստանի քարտէսը»	500
5.—	Վարուժանի «Հացին երգը»	500
6.—	Ե. Պօյաճեանի «Հողը»	500

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։ Փոստի ծախքին համար 100 ֆրանք աւելի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ — Գին 500 ֆր.

Դիմել՝ 17 Rue Damesme, Paris (13)

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1952ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑը լոյս տեսաւ այս շաբաթ, իւրաքանչիւր օրինակ թուագրուած պիտի ըլլայ եւ այդ թիւը պիտի ըլլայ վիճակահանութեան համար թիւ մը։ Շահողը տասնըհինգ հազար ֆրանքի արժէքով պարգեւ մը պիտի ստանայ, օրինակ օդանաւով ճամբորդութիւն մը կամ Լ. Շանթի հրատարակութիւնները։

Վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի Նոր Սերունդի օրը, 1952 Մարտ ամսուն։ Դիմել Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, S. Boyadjian 35 Ave. Lieutenant Fine. La Viste, Marseille։

Թատերական ներկայացում

կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն։

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ **Le Commissaire est Bon Enfant** (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին։

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28։ Գիները 200 եւ 250 ֆրանք։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլաբնակ խումբ մը Զէնկիլէրցիներ հանգանակութիւն մը կատարած էին հեռաւոր հայրենակիցի մը օգնելու համար, բայց հաւաքուած գումարը 18.600 ֆրանք կարելի չըլլալով իր նպատակին գործածել, կ'որոշեն զայն յանձնել Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։

Վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն եւ կը յայտնէ թէ Կաղանդի առթիւ զայն պիտի յատկացնէ հիւանդներուն։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկ. Մարանկօզեանէ Անկէնի դըպրոցին ի նպաստ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ!

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի (**U. G. A. de Marseille**)

Այնքան սպասուած ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ։ Տեղի պիտի ունենայ 22 Դեկտեմբեր 1951 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Club»ի շքեղ սրահին մէջ, Rue Grignan։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն, առանձին յայտարարութեամբ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս Չորեքշաբթի երեկոյեան հաւաքոյթը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, յատկացուած է դարձեալ Փարիզի եկեղեցիին վարչութեան ընտրական վէճին։ Կը հրաւիրուին մասնաւորապէս կրօնական ընկերակցութեան անդամները։ Մուտքը ազատ է։

Հայ Երգի Օր

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մէջ Casa d'Italia, rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին։

Արմենիա երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն։ Բազմաձայն երկսեռ խմբերգներ։

Կը մեներգեն ու կը նուագեն Տիկին Զ. Մօռըն, Օր. Մ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ստեփանեան, Օրիորդներ Փօլ Օթա եւ Ս. Պօյաճեան։

Գիները խիստ ժողովրդական։ Դիմել երգչախումբին։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի, Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն 10ը, Municipalitéի սրահին մէջ, 9 rue du Marché։ Կը նախագահէ եւ կը խօսի Պ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, պար, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ Անկէնի դպրոցականներու կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին Անկէնի եւ շրջակայ հայութիւնը։

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակատունի մը մէջ աշխատելու համար սկսնակ այր կամ կին գործաւոր մը կ'ուզուի։ Տեւական գործ։ Դիմել Պ. Ադամեանի, 53 rue du Chateaudun, Փարիզ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 12 Décembre 1951 Չորեքշաբթի 12 ԴԵԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année № 6634-Նոր շրջան թիւ 2045

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՑՈՒՄԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համաձայն Հռոմէն հասած լուրերու, եւրոպական բանակի կազմակերպման եւ անոր զինաւորման համար գումարուած խորհրդաժողովը որոշ ելքի մը չէ յանգած :

Պետական եւ զինուորական դէմքեր Փետրուարի ընթացքին դարձեալ ժողովի պիտի նստին, այս անգամ Լիզպոնի մէջ, ընտրելու համար Ատլանտեան երկիրներու ընդհ. հրամանատարը :

Կարեւոր դեր մը վերապահուած ըլլալ կը թուի Գերմանիոյ, արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան խնդրին մէջ: Այդ պատճառով ալ մեծերը կ'ուզեն շուտ վերջացնել արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնագրին մանրամասնութիւններն ու անոր վաւերացումը :

Արդէն կազմուած է մարմին մը, բաղկացած երեք չէզոք անձերէ եւ Գերմանացիներէ: Այդ մարմնին տուած որոշումները ի զօրու պիտի ըլլան թէ՛ երեք դաշնակիցներուն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ համար :

Միւս կողմէ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը կը գրաղի ամբողջ Գերմանիոյ մէջ ազատ եւ գաղտնի ընտրութիւններ կատարելու կարելիութեանց մասին, ինչպէս կը թելադրէ Պօննի կառավարութիւնը :

Ընտրութիւններու կապակցութեամբ կ'առաջարկէր երեք գլխաւոր պայմաններ, որոնք արդէն ծանօթ են ընթերցողներուն :

Անշուշտ երկու Գերմանեաններու միացման խնդրին բարւոք լուծումը առաւելապէս Խ. Միութեան բարեկամեցողութենէն կախում ունի: Քանի որ կը կարծէ թէ Ատլանտեան Խորհուրդը ստեղծուած է յարձակելու համար Խ. Միութեան վրայ:

Եւրոպայի խորհրդարանի անդամ երկիրներուն խորհրդաժողովը Սթրազպուրկի մէջ, անելի մատնուած է, մասնաւորաբար Անգլիոյ բռնած տարտամ, եթէ ոչ անհաշտ, դիրքին պատճառով: Աղի լեղի խօսքեր փոխանակուած են: Զանազան ազգութեանց պատկանող հարիւրի մօտ երիտասարդներ խուժած են ժողովասրահ գոչելով. « գործ կ'ուզենք, ձեր ճառերէն ձանձրացանք այլեւս »:

Նոյն գանգատն ու դառնութիւնը Ամերիկացիներուն կողմէ, որոնք կը յայտարարեն, թէ Ամերիկայի օգնութիւնը իր չափն ու սահմանը ունի: Պէտք չէ ամէն բան իրմէ սպասել: Եւրոպան ալ ինքն իրեն պէտք է օգնէ, դուրս ելլելով անտարբերութեան վիճակէն: Փութացնելով եւրոպ. բանակի կազմութիւնը :

Հակամարտութեան գլխաւոր խնդիրներէն մէկն ալ Շումանի ծրագիրն է, որուն կ'ընդդիմանայ Մեծն Բրիտանիան:

Ինչպէս ծանօթ է, համաձայն այդ ծրագրին՝ իբրեւ առեւտրական մէկ ընկերակցութիւն պիտի նկատուին՝ եւրոպական խորհրդարանի անդամ երկիրներուն ածուխի եւ պողպատի ճարտարարուեստները: Եւ պիտի չահարկուին ըստ այնմ : Վերջ տալու համար գերարտադրութեան եւ ձերբազատուելու ազգամիջեան մրցակցութենէն :

Համաձայնագիրը հաւանաբար այս չաբթու վաւերացուի ֆրանս. խորհրդարանին կողմէ: Եւ գործադրուի առանց Անգլիոյ մասնակցութեան :

Եւրոպայի խորհրդարանի անդամակից պետութիւններուն համար անհասկնալի կը թուի Անգլիոյ յարուցած դժուարութիւնները, եւրոպ. բանակի կազմութեան եւ զինական ճարտարարուեստի համագործակցութեան մասին:

Երեւոյթը տարօրինակ է անոր համար, որ եւրոպական խորհրդարանի գաղափարը յղացումն է Անգլիոյ այժմու վարչապետ Չըրչիլի :

Արդարեւ 1942ին եւ 1946ին Չըրչիլ կը յայտարարէր. «Անչափելի աղէտ մը պիտի ըլլայ, եթէ ռուսական բարբարոսութիւնը խեղդէ Եւրոպայի հինաւուրց երկիրներուն մշակոյթն ու անկախութիւնը: Կը հաւատամ թէ եւրոպական ընտանիքը պիտի գործէ հաւաքաբար եւ միասնաբար՝ եւրոպական խորհուրդի մը միջոցաւ: Պէտք է ստեղծուի տեսակ մը Եւրոպայի Մ. Նահանգներ եւ շուտով » :

Այժմու հակառակութեան տուն տուող պատճառները շատ խոր են եւ կը կարօտին լուրջ ուսումնասիրութեան :

Ցամենայն դէպս լոյսը պիտի ծագի Թրումըն-Չըրչիլ տեսակցութեան արդիւնքէն :

Մինչ այդ մեզ կը մնայ սպասել եւ յուսալ:

Ա. Հ.

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իրաքի ընկերները կ'ողբան անդառնալի կորուստը ՌՈՒԲԷՆի : Տիւզեան, Միքայէլեան

✕ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբը կ'ողբայ մահը իր երկու անզուգական ընկերներու ընկեր ՌՈՒԲԷՆի եւ ընկեր Լ. ՇԱՆԹի եւ կը խոնարհի թարմ հողակոյտերուն առջեւ :

✕ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին ընկերները խորին ցաւով կ'ողբան մահը հայ ժողովուրդի արժանաւոր զաւակներուն, ընկերներ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ Լ. ՇԱՆԹի :

Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն յարգանքով կը խոնարհի իր մեծ ընկերներու ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի թարմ աճիւններու եւ նուիրական յիշատակի առջեւ :

✕ Առնուվիլի եւ Սարսէլի «Վարդան» ենթակոմիտէն կ'ողբայ մահը մեծ վեթերան ընկերներու՝ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի եւ փոխան ծաղկեպսակի 3000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

✕ Ֆրանսայի Սալնոյ Զօրի Հայր. Միութիւնը խոր վշտով կ'ողբայ մահը անզուգական յեղափոխական՝ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ մեծանուն գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի եւ կը խոնարհի անոնց յիշատակին առջեւ:

Մ. Տ. Գրիգորեան

✕ Խոր ցաւով ու արտասուալից աչքերով կարդացի «Յառաջ»ի մէջ մեր երկու անզուգական եւ անփոխարինելի ընկերներու՝ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ մեծանուն գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի մահուան գուժը: Կը խոնարհիմ անոնց անմոռաց յիշատակին առջեւ: Լիոնոն, Յովհ. Չալըգեան

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ Է ԼՐՋՈՒԹԻՒՆԸ

Սփիւռքի հայ մամուլը մէկ մտահոգութիւն ունի, պահել հայ ժողովուրդին համրանքը, ազգ. ոգին, մշակոյթը: Անշուշտ յանգելու համար մէկ նպատակի, տանիլ զայն Քանանու երկիրը եւ յանձնել հայ հողին եւ հայրենիքին: Մէկը նիւթը զայն իր գիրկին մէջ պահելու, պաշտպանելու եւ սնուցանելու համար, միւսը համայնական գաղափարը՝ զայն կապելու համար իր անցեալին, պատմութեան եւ մշակոյթին: Ապահովելով իր ժառանգական իրաւունքները՝ զոր յափշտակեցին իրմէ վեց դար առաջ :

Ամէն օր կը կարդանք աջէն ու ձախէն, ստացուած թերթերու մէջ, բազմաթիւ առաջարկներ, միշտ միեւնոյն մտահոգութենէն բխած: Մէկը համազգութային վերին ազգ. իշխանութիւն մը կ'ուզէ, ուրիշ մը մշակոյթի ճամբան ցոյց կուտայ, գիր, գրականութիւն, հրատարակչական, երրորդ մը պարզապէս նոր սերունդի փրկութեան հարցը կը նկատէ բացառիկ կարեւորութիւն մը : Տընտեսական եւ ելմտական կազմակերպութիւններով կռնակը ամրացնելն ալ միջոցներէն մէկը նկատողներ ալ կան: Կան ալ որ ներկայ Հայաստանի իրականութիւնը առաջ կը քշեն որպէս փրկութեան լաստ մեր նաւաբեկեալ մնացորդացին :

Այս գլխաւոր միջոցներուն օժանդակող ազդակներ չեն պակսիր անշուշտ: Բոլորը համադրելն է դժուարութիւնը:

Եթէ ամէն մէկս սակայն մեր ուզած ուղղութեամբ տանիլ ուզենք կառքը, չենք կրնար զայն տեղէն շարժել: Հոն ենք հասած արդէն: Առտուն կանուխ ելլողը, իշխանութիւն մըն է, գործօն ուժ մը, իր կարգ մը համախոհներով կամ մէկ մինակը մեր նաւը ղեկավարելու համար, այս բաց ու ընդարձակ ծովերուն վրայ:

Աչք մը նետէ չուրջդ եւ համրէ ուզածիդ չափ, գոնէ հոս Ֆրանսայի մէջ: Չեմ խօսիր կուսակցութիւններու կամ բարենպատակ կազմակերպութիւններու մասին: Անդին չկա՞ն մարդիկ որոնք իրենց երազին մէջ տեսած են իրենք զիրենք որպէս փրկիչը «տառապեալ ազգիս Հայոց» եւ հրապարակ են իջած, զանազան եւ զարմանազան առաջադրութիւններով :

Այս խորհրդածութիւնները «Օրը Օրին»ին բաժնին համար եթէ շատ լուրջ կը գտնէք, կրնաք փնտռել ձեր չորս կողմը բոլոր անոնք որոնք ինքնակոչ կերպով իրենց ստանձնած առաքելութեամբը գործը տարած են ծիծաղելիին... ամենայն անլրջութեամբ :

ՍՕՍԻ

Նպաստաւոր մթնոլորտ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Սթրազպուրկի եւրոպական խորհուրդի ընդհ. գործերու յանձնաժողովը, կիրակի օրուան ժողովին, բանաւոր որոշման մը յանգեցաւ, ի նպաստ քաղաքական հեղինակութեան մը ստեղծման, որ պիտի գործէ պաշտպանողական եւ արտաքին գործերու մարզին մէջ, մինչեւ որ հնարաւոր ըլլայ կազմակերպել եւրոպական բանակը :

Ըստ Ռէօյթէրի, դաշնակից արտաքին վեց նախարարները նորէն ժողովի կը նստին այսօր, եւրոպական բանակի սարքաւորման համար, գլխաւոր կէտերը վիճաբանութեան ենթարկելու առաջադրութեամբ: Մասնաւորաբար պիտի ծեծուին պիւտճէի, զէնքերու հայթայթման, ուժերու բաշխման, քաղաքական իշխանութեան կառուցման, նախարարաց խորհուրդի եւ ընդհ. ժողովի մարզպաններու իրաւասութեանց եւ գերագոյն պաշտօնատարներուն անուանման հարցերը: Այս օրակարգը կիրակի օր պատրաստուեցաւ, միջնախարարական խորհուրդին կողմէ Փարիզի մէջ, իսկ միւս կողմէ գերման պատուիրակ . փրոֆ. Հալշթայնի կողմէ :

Եւրոպական Խորհուրդի Բչ. օրուան նիստին, Տէ Կասփերի խօսք առնելով յայտարարեց. — Պէտք է մենք զմեզ պաշտպանենք քաղաքացիական կռիւներու չարաղէտ ժառանգութենէն, որոնք եւրոպական ազգերը իրարու դէմ հանած են»: Իտալիոյ վարչապետը անհրաժեշտ կը նկատէ ռամկավար սահմանադրական հիմունքի վրայ հաստատուած վեհապետական ընկերութիւն մը, բայց հաւաքական վարչութեանց կազմակերպմամբ չի բաւականանար, այլ կը մաղթէ քաղաքական դերագոյն կամք մը, որ կենդանացած ըլլայ կեդրոնական կազմակերպութեամբ մը: Խիստ կարեւոր է ասիկա իրեն համար, երբ հաւաքաբար չարժման մէջ կը դնեն ազգային վեհապետութեան այնչափ կան եւ աւանդական գործիքը, որ բանակն է:

Պելժիոյ պատուիրակ Վան Զելանտ իր կարգին անհրաժեշտ համարեց եւրոպական բանակի ծրագիրը գործադրութեան դնել երկու ամսուան ընթացքին, որովհետեւ ջախջախիչ պատասխանատուութիւն մը ունին: Պէտք է յաջողին եւ շուտով յաջողին: Ժամանակը կը պարտադրէ: Ցատկանշական է իր եզրակացութիւնը .

« Վաղուան Եւրոպան կը տեսնեմ պետութիւններու դաշնակցութեան մը ձեւին տակ: Պէտք է եւրոպական կազմակերպութիւնը յարգէ ազգային պետութիւնները: Անշուշտ ան դրուած է ազգային պետութենէ մը աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ: Սակայն, ան ներկայ է, օգնելու համար եւրոպական պետութեանց եւ հաւաքական նպատակներուն հասնելու համար: Ըսել կ'ուզեմ թէ այդ Դաշնակցութեան պէտք է անհրաժեշտ եղած իշխանութիւնները տալ, ծառայելու համար եւրոպական գաղափարներուն, բայց միայն անոնց եւ ոչ ուրիշներուն» :

Գերմանիոյ միութեան հարցը

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պոնի կառավարութիւնը դիմում ըրած էր ՄԱԿին, որպէսզի քննութեան ենթարկէ Գերմանիոյ երկու հատուածներուն միացման հարցը: Այս առթիւ, չաբաթ օր կազմակերպութեան մասնաւոր յանձնաժողովին առջեւ, դաշնակցային կառավարութեան կողմէ խօսք առին Ֆոն Պրենթանօ եւ արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ Ռէօյթէր : Երկուքն ալ պարզեցին ծանօթ իրողութիւններ, յայտարարելով որ, ոչ խորհրդային հրամանատարութիւնը, ոչ ալ մայրաքաղաքի արեւելեան թաղամասին գերման վարիչները, համաձայն են հաւաքական ընտրութեամբ վերջ տալու երկու հատուածներու բաժանման:

Արեւելեան Գերմանիոյ պատուիրակութիւնը պիտի հերքէ՞ այս տեսակէտը: Անցեալ օր, խորհ. պատուիրակ Եաքոպ Մալիք անգամ մը եւս հրապարակաւ յայտարարեց թէ ՄԱԿը պէտք չէ խառնուի Գերմանիոյ գործերուն: Ուրեմն, կը կարծուէր թէ Գերմանիոյ արեւելեան հատուածը պիտի բացակայի, բայց վերջին պահուն վարչապետ Կրօթվօլ ընդունած է հրաւէրը: Այս որոշման մէջ, կ'ըսուի թէ մեծ դեր կատարած է սոցիալ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ուլպրիխթ :

Չորս պատուիրակներ արեւելեան Գերմանիոյ կողմէ ղրկուած, արդէն Փարիզ հասած են օդանաւով: Ի վերջոյ, նկատի առնուած է, որ իրենց բացակայութեան Պոնի դաշնակցային կառավարութեան տեսակէտը կրնայ յաղթանակել ... : Այսուհանդերձ, արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդարանի փոխ նախագահ Ռաուի յայտարարութիւնը շատ ալ յոյս չի ներշնչեր ձեռնարկի յաջողութեան.— ՄԱԿի յանձնաժողովին առաքումը, պիտի նշանակէր միջամուխ ըլլալ գերման ժողովուրդի կենսական շահերուն. անջատման մեքենայութիւն մը, որուն նպատակն է արգելք հանդիսանալ Գերմանիոյ միութեան» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐՆՈՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Նուէր « Կարնոյ Հայրենակցականներուն»)

1.— Արծնեան ընկերութիւն դպրատան Կարնոյ. — Մեզի ծանօթ՝ Կարնոյ հնագոյն եւ հաւանօրէն առաջին Մշակութային ընկերութիւնն է անիկա, որ կոչուած է Բարձր Հայքի հինԱրծն քաղաքի անունով: Ընկերութեանս հիմնադիրն է Կարնոյ առաջնորդ՝ Գրիգորիս վրդ. Զօրաբաբելեան (+ 1859), որ զայն հիմնած է 1851ի վերջերը: Այս մասին Թղթակից մը 1852 Յունուար 1ին Կարնէն կը տեղեկագրէ Իզմիրի Արշալոյս Արարատեանի (1852 Թ. 408), գրելով թէ Գրիգորիս վրդ.ը հազիւ Կարին հասած՝ ձեռք զարկաւ տեղւոյս դըպրոցի բարեզարդութեան, «բայց գիտնալով որ առանց ընկերութեան այսպիսի ազգասիրական եւ ամենահարկաւոր գործ մը կամ գլուխ չկրնար երթալ, կամ երթայ ալ նէ չկրնար մշտնջենաւորիլ, ուստի դպրատան հոգաբարձուներ որոշեց յարգի անձինքներէն, իսկ ընկերութեանը անունը դրաւ « Արծնեան Ընկերութիւն դպրատանն Կարնոյ»: Եւ խկոյն մէկ շաբաթուան մէջ 400 բաժին գըր — ուեցան շատ անձինք, իւրաքանչիւր բաժինն է վաթսունական փարա ամսական» (Հմմտ. Մասիս, կ. պ. 1852 Թ. 2: — Նոյեան Աղաւնի, կ. պ. 1853 Թ. 67: — Արեւելք, կ. պ. 1898 Թ. 3854):

Քօսեան (Հ. Յակոբ Յ. Վ. Քօսեան, Բարձր Հայք, Ա. Վիէննա 1925, էջ 245) սխալմամբ ընկերութեանս ծագումը 1856ին դնելով՝ կ'ըսէ որ երեք տարի (1856 — 59) միայն կեանք ունեցած է: Մինչդեռ, ինչպէս տեսանք, 1851ին արդէն հիմնուած էր ան եւ անկէ ի վեր տեւած եւ գործած է երկար տարիներ, միշտ նպաստելով Կարնոյ կրթական գործին: 1864ին Արծնեան ընկերութիւնը ունէր «Ընթերցասիրաց Թանգարան» մը, որուն վերատեսուչն էր Պետրոս Օձնեցի (Արծուի Վասպուրական, Վան - Վարագ 1864, էջ 128. — սխալմամբ ընկերութեան անունը «Արծրունեան» տպուած է): 1869ին Արծնեան ընկերութեան օժանդակութեամբ Կարնոյ մէջ դպրոց մը կը բանայ Տէր Գրիգոր քհնյ. (Մամուլ, կ. պ. 1869, էջ 173):

2.— Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն.— Կարնոյ մէջ 1861ին կազմուած է ընկերութիւն մը «քաղաքին մէջ ընթերցարան բանալու եւ ուսման ճաշակը տարածելու» նպատակով (Արեւելք, 1898 Թ. 3854): Արեւելքի յօդուածագրին անծանօթ եղած է Կարնոյ երկրորդ հնագոյն Մշակ. Ընկերութեան անունը: Անծանօթ է նաեւ Հ. Յ. Քօսեանի (անդ՝ էջ 245): Եթէ չենք սխալիր՝ այդ ընկերութեան անունն է Ընթերցասիրաց, որ կը յիշուի 1880ին, իբրեւ Կարնոյ նախկին ընկերութիւն (Մասիս, 1880 Թ. 2758):

3.— Ուսումնասիրաց ընկերութիւն.— Կարնոյ Գայիանեան աղջկանց վարժարանին նիւթապէս նպաստելու համար 1862ին կը հիմնուի Ուսումնասիրաց ընկերութիւնը (Արեւելք, անդ՝ Թ. 3854), որ իր գոյութիւնը պահած է մինչեւ 1880:

4.— Արշարունի ընկերութիւն.— 1864 Փետր. 27ին Թղթակից մը Կարնէն Պոլսոյ «Սէր» Թերթին կ'իմացնէ որ Կարնոյ Գաւառական ժողովի ազգասէր անդամները, գլխաւորութեամբ Յակոբ Յովասափեանի՝ «սկզբնապատճառ եւ հիմնադիր» եղած են « Արշարունի ընկերութեան ընթերցարանին » («Սէր», կ. պ. 1864, էջ 24): Գրութեան մէջ կը չեշտուի թէ Կարնեցիք ալ Սահմանադրութիւնն ընդունած եւ անոր «փրկաւէտ օրինաց համաձայն» Գաւառ. ժողով կազմած ըլլալով՝ այդ ժողովի անդամներէն մեծագոյն մասէն հիմնուած է վերոյիշեալ ընկերութիւնը: Հիմնումի թուականը հաւանօրէն 1863ի վերջը կամ 1864ի սկիզբն է:

Ներսէս արք. Վարժապետեան, Պոլսոյ պատրիարքը ընկերութիւնս յիշած է «Արշարունեան» ձեւով (Լոյս, կ. պ. 1878 Թ. 76): Ուրեմն, մինչեւ 1878 պահած է ընկերութիւնը իր գոյութիւնը: Իսկ իր նպատա՞կը: Ահաւասիկ. «Գիտութիւնը եւ ընթերցասիրութիւնը ծաւալել հասարակութեան (մէջ) ի ձեռն ձրի վերծանութեան ազգային պատմական գրոց եւ ազգօգուտ պարբերականաց» (Սէր, անդ):

1864 Սեպտեմբերին Պոլսէն Կարին այցելող մը Արշարունի ընկերութեան ընթերցարանին մէջ կը գտնէ 14 հայերէն թերթ, ինչպէս նաեւ Մէնմ. Ֆիճոսն եւ Courier: Վերջինս կը գրէ. «Այս թանգարանը (ընթերցարան) գրեթէ ընդհանրութեան իբրեւ դպրոց կը ծառայէ. բոլոր Կարնեցւոց բերնէն գովութիւն եւ շնորհակալութիւն լսեցի այս մասին» (Պէգասեան Թոչնիկ, կ. պ. 1854, էջ 175):

5.— Վարդանա՞նց ընկերութիւն.— Կարնոյ մէջ, 1864ին, Հռիփսիմեանց անունով աղջկանց վարժարան մը բանալու համար՝ մասնաւոր ընկերութիւն մը կը կազմուի: Ընկերութեան տարեկան անդամավճարը կ'ըլլայ 5 ղրուշ: Կ'առաջարկուի որ ընկերութիւնը երեք տարիէ չափ շարունակուի, « որպէսզի ազգային սնտուկը իւր ուժը ունենայ կամ ընկերութեան տուրքէն դրամագլուխ մը պատրաստուի» (Արծուի Վ.ասպուրական, 1864, էջ 137): Կարնոյ Առաջն. Յարութիւն արք. Վեհապետեան առաջին անդամագրուողը կ'ըլլայ՝ վճարելով 20 բաժին (անդ՝ էջ 128): Պոլսոյ «Սէր»ը (1864, էջ 38) կ'աւելցնէ թէ «արդէն բազմաթիւ ստորագրուողներ ալ եղած են »:

Դժբախտաբար, սակայն, ոչ «Արծուի Վասպուրական» եւ ոչ ալ «Սէր» կարեւոր համարած է ճշդել թէ ի՞նչ էր այդ ընկերութեան անունը: 1880ին Կարնոյ մէջ կը յիշուի նախկին ընկերութիւն մը — «Վարդանանց»— անունով, որուն մասին ուրիշ կողմէ ծանօթութիւն մը չունինք: Արդեօք ա՞յս է 1864ին հիմնուածը: Գիտցողներէ կը խնդրենք լուսաբանութիւն մը:

6.— Անձնուէր ընկերութիւն.— Կարնոյ մէջ ալ ունեցած է իր ճիւղը, Պոլսոյ «Անձնուէր»ը: Թէ ե՞րբ կազմուած է հոն՝ մեզ անծանօթ է: 1869 Յուլիսին Պոլսոյ «Մամուլ» Թերթը (էջ 248) կը գրէ որ Կարնոյ մէջ ալ իր հալածողներն ունի «Անձնուէր ընկերութիւն»ը, ակնարկելով նոյն ընկերութեան Եւդոկիայի ճիւղին կրած հալածանքներուն:

7.— Անանուն Ընկերութիւն.— 1874ի գարնան Կարնոյ մէջ «փոքրաթիւ լուսամիտ խումբ» մը «իրենց զաւակաց ապագան չսպաննելու համար ընկերութիւն մը կը կազմեն» եւ «անկախ դպրոցի մը հաստատութեան կը ձեռնարկեն» (Արեւելեան մամուլ, Իզմիր 1874, էջ 242): Թէ ի՞նչ էր ընկերութեան անունը՝ ոչ մէկ խօսք կ'ըլլայ:

8.— Սիսական ընկերութիւն.— Հ. Յակոբ Քօսեանի (Բարձր Հայք, Ա. էջ 246) համեմատ՝ Կարնոյ մէջ 1874 — 78ի շրջանին հաստատուած է Սիսական ընկերութիւնը, «արհեստաւորաց ուսում աւանդելու նպատակաւ»:

9.— Դպրաց ընկերութիւն.— 1880էն առաջ Կարին ունեցած է «Դպրաց ընկերութիւն» մը (տես «Մասիս», 1880 Թ. 2758):

10.—Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւն. — 1879ին Պոլսոյ մէջ հիմնուած «Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնը» 1880 Յունիս — Յուլիսին իր մէկ ճիւղը ունեցած է Կարնոյ մէջ: «Փունջ », (կ. պ. 1880 Թ. 1493) Յուլիս 26 Թուականով կը տեղեկագրէ. «Կարնոյ մէջ «Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութեան» մէկ ճիւղը բացուեր է՝ շնորհիւ Գեր. Առաջնորդին Կարնոյ (Մաղաքիա եպ. Օրմանեան): Այս ընկերութիւնը Ալաշկերտի մէջ ալ աղջկանց վարժարան մը բանալու մտադիր է»:

11.— Բարձր Հայոց Միութիւն.— Ծանօթ է Պոլսոյ «Միացեալ ընկերութիւն»ը, կազմուած երեք զանազան ընկերութիւններու միացումով, որ այնքան մեծ եւ արդիւնաւոր գործունէութիւն ունեցած է հայ մշակութային կեանքի մէջ: Գաղափարի եւ ուժերու միացումով գործելու այդ չքնաղ օրինակը վարակիչ եղած է Հայաստանի ինչ ինչ քաղաքներու Հայերու մէջ ալ: Կարնեցիք, եթէ չենք սխալիր, առաջինը եղած են այդ օրինակին հետեւողներուն մէջ: 1880 Հոկտեմբեր 18ին Կարնէն կը գրեն. «Քաղաքիս Վարդանանց, Ուսումնասիրաց, Դպրաց եւ Ընթերցասիրաց նախկին չորս ընկերութիւնները քաջ համոզուած լինելով այն ճշմարտութեան թէ «միութիւնը զօրութիւն է» բաւական ժամանակէ ի վեր մտադիր էին միութիւն մը կազմել իւրեանց մէջ, սակայն իրաց պարագաները չէին ներեր այդ: Վերջին ատեններս առաջարկութեամբ եւ յորդարանօք քաղաքիս նորընտիր առաջնորդ Գեր. Օրմանեան Ս. հօր, չորս ընկերութիւնք յաջողեցան իւրեանց մտադրութեան մէջ, եւ կազմեցին ընկերութիւն մի «Բարձր Հայոց Միութիւն » անուամբ, որոյ կանոնները կը խոստանամք յառաջիկայ առթիւ ձեզ յղել ի տպագրութիւն» («Մասիս», Թ. 2758): Այդ կանոնները չենք տեսած «Մասիս»ի յաջորդ թիւերուն մէջ:

Ընկերութեանս գործունէութեան մասին հետեւեալը կը կարդանք Պոլսոյ «Փունջ»ին մէջ (1881 Թ. 1544) գրուած Կարնէն, «եթէ կայ քաղքիս մէջ մխիթարիչ եւ յուսատու կէտ մը, այն ալ Բարձր Հայոց միութիւնն է, որ յարատեւ գործունէութեամբ զօտէպինդ կ'աշխատի ի բարոյական եւ նիւթական զարգացումն հանրութեան: Ընթերցարան մը հաստատած է, ուր կը գտնուին հայերէն՝ թրքերէն եւ գաղղիերէն լրագիրք, կիրակնօրեայ դպրոց հաստատած է ի դիւրութիւն ընթերցասիրաց, յորում հայերէն՝ թրքերէն՝ գաղղիերէն թուաբանութիւն եւայլն կը դասախօսեն փափաքող ազգայնոց մանաւանդ արհեստաւորաց: Որոշուած եւ ձեռնարկուած է արդէն հասարակային մատենադարանի մը հաստատութեան ալ»:

Ուղեւոր մը 1881ին կը պատմէ որ Կարնոյ Բարձր Հայոց Միութիւնը իր ընթերցարանի ճակատը մեծ տառերով «Ընթերցարան Միութեան Բարձր Հայոց» գրած ըլլալուն՝ Կարնոյ կուսակալը գայթակղեր եւ «Բարձր Հայք» բառերը ջնջել տուեր է («Մասիս», 1881 Թ. 2832):

12.— Աղքատասիրաց ընկերութիւն.— Կարնոյ Հայ Կաթողիկէ աղքատ մանուկներու դաստիարակութիւնը ապահովելու համար՝ Վահան Գ. Շապանեան, հաւանութեամբ Կարապետ եպ. Քչուրեանի՝ 1891 — 2ին կը հիմնէ Աղքատասիրաց ընկերութիւնը, որուն մասին կը գրէ նա. «... պարտ յանձին համարեցինք Աղքատասիրաց ընկերութիւն մը կազմել, որոյ նպատակն էր Նախակրթարան մը բանալ եւ նախնական ուսումներն մայրենի լեզուով դաս տալ... ի սէր ազգութեան եւ յանուն մարդկութեան սրտառուչ ձայնով հրաւիրեցինք բոլոր ազգը եւ խնդրեցինք որ մէյ մը դարձնեն աչերնին այն խեղճ արարածներու վրայ » (Մէնմուայը Ախպար, կ. պ. 1892 Թ. 2275): Ընկերութիւնը հանգանակութիւն մը ընելով՝ 2078 ղրշ. կը հաւաքէ առաջին առթիւ (անդ):

13.— Ընթերցասիրաց ընկերութիւն .— Ըստ Հ. Յակոբ Քօսեանի (անդ՝ էջ 246) Կարնոյ մէջ 1895ին հաստատուած է Ընթերցասիրաց ընկերութիւն մը, «որ առանձին տեղ մը վարձելով, հատուոր գրքեր ճարելով, ժողովրդեան ընթերցանութեան նիւթ կը մատակարարէր: Այս ընկերութիւնը տակաւին ունէր իւր գոյութիւնը մինչեւ 1914 »:

14.— Երիտասարդական Միութիւն.— «Մուրհանդակ » (կ. պ. 1908 Թ. 94) կը գրէ. «Կարնոյ մէջ կազմուած «Երիտասարդական Միութիւնը » որոշեր է Սանասարեան վարժարանէն հեռացնել երեք տեսուչները՝ Մատաթեան, Արուլեան եւ Սողիկեան»:

15.— Գրական — Գեղարուեստական Միութիւն.— 1911 Օգոստոսին կը գրէր Մկրտիչ Պարսամեան Պոլսոյ «Շանթ»ին (1911, էջ 80), « վեց ամիս անցած է այն օրէն ի վեր, երբ խումբ մը գրասէր եւ գեղարուեստամոլ երկսեռ երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ Կարինի մէջ կազմուեցաւ « Գրական — Գեղարուեստական Միութիւն»ը:

Միութեան նպատակը ուրիշ բան պիտի չըլլար, բայց միայն զբաղիլ զուտ գրական եւ գեղարուեստական նիւթերով, ազատել միտքը քաղաքական մտահոգութիւններէ ու միջոց տալ նըւիրուելու բոլոր այն ուղղութիւններուն, որոնք կոչումն ունին բաւարարելու հոգեկան ու մտաւորական պահանջները »:

16.— Կարնոյ Հայր. Միութիւն.— Ա. Համաշխարհային պատերազմէ վերջ, վերապրող Կարնեցիներ կազմեցին «Կարնոյ Հայր. Միութիւն» անունով զանազան ընկերութիւններ Ֆրանսա, Լիբանան եւ Ամերիկա: Այս Միութիւնները համեբաշխաբար մտադրած են հրատարակել Կարնոյ մասին «Յիշատակարան - Մատեան» մը: Կատարեալ յաջողութիւն մաղթելով՝ ուշադիր կ'ընենք որ իսկապէս կատարեալ գործ մը արտադրելու համար անհրաժեշտ է նկատի ունենալ հին Հայերէն թերթերու մէջ ցրուած բազմապիսի նիւթերը:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Թուրքիան ինչպէս որ է

Ե.

Ինչպէս տեսանք անցեալ անգամ, Թրքական մամուլը հաւասարապէս նիզակ կը ճօճէ կարմիր եւ սպիտակ Ռուսերուն, Իրանի եւ Լիբանանի դէմ: Բայց հարցը սով չի վերջանար, տակաւին կայ Եգիպտոսը, որ ամէնէն աւելի Թուրքերուն տաղտուկ պատճառած է:

— Ի՞նչ է խնդրին բուն շարժառիթը, պարզապէս Թուրքին չփացածութիւնը, որ զինքը մարդու տեղ դնելով, աթոռ մը տուած են Միջերկրականի «Միայուն խմբակցութեան» մէջ:

Դիւրին ձեռք չձգեցին այս «յաղթանակ»ը: Անկէ ամիսներ առաջ, անգլիական «Օպզերվըր» թերթը դէշ տեսակէն կճեց մեր երբեմնի հարեւանները.— Թուրքիան աշխարհագրական տեսակէն ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւն ունի: Ինչ ըսել որ Թուրքերը չեն ուզեր բաւականանալ իրենց տրուած օգնութեան երաշխիքներով: 1947էն ի վեր Թուրքիա կ'օգտուի Թրումընի վարդապետութենէն ու անոր շնորհիւ առանց դրամի զէնք եւ ռազմանիւթ կ'ապահովէ: Թուրքերը սով չեն գոհանար ու արեւմտեան երկիրներու նման ամբողջական գրաւականներ կ'ուզեն: Անգլիա կը փափաքի որ Միջին Արեւելքի ուխտ մը կնքուի եւ Թուրքիա կեդրոնը հանդիսանայ այդ ուխտին: Շատ մը պատճառներ կան, որոնց հետեւանքով անյարմար է որ Թուրքիա անդամակցի Ատլանտեան Ուխտին: Թուրք ժողովուրդին կեանքի մակարդակը Ատլանտեան երկիրներուն հազիւ մէկ չորրորդն է, կրթութեան եւ թեքնիքի տեսակէտով Թուրքերը շատ հեռու են արեւմտեան երկիրներու չափանիշներէն, հետեւաբար չեն կրնար հաւասարէ հաւասար խօսիլ արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ »:

Թուրքերը այս յօդուածին վրայ իրար անցան, աջ ձախ սկսան գլուխնին զարնել, որպէսզի Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտնելով ապահովութեան երաշխիքներ ստանան: Ալպիոն մէկէն ցընցուեցաւ, մասնաւորաբար Թրքական մամուլին « արեւելեան կողմն աշխարհի» անցնելու սպառնալիքէն, այս անգամ փէշէն քաշեց իր թերթերուն եւ կնքահայրը եղաւ Թուրք պետութեան, վերոյիշեալ Ուխտին մէջ իր մուտքը դիւրացնելու համար: Եւ ահաւասիկ, նոյն «Օպզերվըր»ը հոկ-

տեմբերի վերջին շաբթուն, քարտէս մը կը դնէ թերթին ճակատը եւ տակն ալ կը գրէ ·

«Դիտեցէք այս քարտէսը, Խորհրդային կայսրութեան եւ տկար Միջին Արեւելքի մէջտեղ Թուրքիան կարեւոր բերդի մը պարտականութիւնը կը կատարէ: Առողջ եւ հաստատամիտ Թուրքիան, իր հզօր բանակով այս դիրքը կը գրաւէ հըպարտութեամբ»:

Մերձաւոր Արեւելքի ճամբաներուն վրայ, շընորհիւ իր ունեցած աշխարհագրական նպաստաւոր դիրքին, Թուրքիան այժմ բազմած է Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ կողքին: Եթէ գիտնայիք թէ ինչեր գրեցին պանծացնելու համար այս յաղթանակը ...

Միջերկրականի մնայուն խմբակցութեան մէջ, այս յաջողութենէն գինովցած՝ Թուրք պատուիրակութիւնը սկսաւ ցուցմունքներ ընել, մերթ անվստահութիւն, յուսախաբութիւն եւ նոյնիսկ կոտրել թափելու տիրական վճիռներ արձակել, առհասարակ Եգիպտոսի եւ Միջին Արեւելքի երկիրներու հացէին: Թրքական մամուլը Հոկտ. 21ին արձագանգ եղաւ կառավարութեան մէկ որոշման, որ կը հաստատէ այս իրողութիւնը ·

«Թրքական կառավարութիւնը հրահանգ ղրկած է արաբական երկիրներու իր դեսպաններուն, ու ջերմօրէն կը յանձնարարէ չփման մէջ մտնել տեղական կառավարութեանց հետ, հաւաքական պայքար մղելու համար համայնավարութեան դէմ: Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կարմիրները սիսթէմաթիք կերպով կ'աշխատին եւ Թուրքիոյ համայնավարները Պէյրութի կեդրոնէն հրահանգ կը ստանան: Ինչպէս կ'ենթադրուի, մեծ գոհունակութիւն յառաջ բերած է սա պարագան, որ Թուրք արտաքին Նախարարութիւնը շարժման անցած է, Միջին Արեւելքի մէջ համայնավարութիւնը հարուածելու համար»:

«Միլլիէթ»ի թղթակիցը նոյն օրը կը ծանուցանէր մեծ միթինկ մը, Աղեքսանդրիոյ հրապարակին վրայ. տասը հազարնոց բազմութիւն մը աղաղակած է «անկցի Թուրքիան»:

«Ենի Իսթանպուլ» աշխատակիցը աւելի մանրամասնօրէն կը խօսի այս միթինկին վրայ, զոր իբր թէ փախցուցած է եգիպտական դրաքննութենէն: Ահա յատկանշական մասերը ·

«Ցուցարարները այսօր հաւաքուեցան Աղեքսանդրիոյ Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ եւ ժամերով Թուրքիոյ դէմ ցոյցեր ըրին: Զինեալ ոստիկաններ պահակ կը սպասեն Թրքական հիւպատոսարանին եւ այն պանդոկին առջեւ, ուր իջեւանած էին Թուրք մարզիկները: Պողոտային վրայ ցուցարարներ յարձակեցան Թուրք լրագրողներուն վրայ եւ փորձեցին փրցնել անոնց լամբակներէն մահիկ եւ աստղ կրող զարդանիշերը: Արգելք եղանք եւ կռիւը ծայր տուաւ, ոստիկանները դժուարաւ փրկեցին մեզ ցուցարարներու ձեռքէն: Անծանօթ ձեռքեր «անկցին Թուրքերը» գրած են այն օթօպիւսին վրայ, որ յատկացուած է Թուրք մարզիկներուն: Այս երեւոյթին առջեւ մեր մարզիկները որոշեցին օթօպիւս չնստիլ, այլ հետիոտն երթալ»:

Ճիշդ նոյն օրը, Գահիրէի մէջ ալ տարբեր ցոյցեր տեղի կ'ունենային, ինչպէս կը հաղորդէր մայրաքաղաքէն եկած հեռագիր մը:

«Գահիրէի Թուրք դեսպանատունը ջոկատ մը զինուորի պաշտպանութեան տակ է, հակառակ ատոր անկարելի կ'ըլլայ Թրքական դրօշը պարզել դեսպանատան ինքնաշարժին վրայ: Թէեւ Եգիպտացի ոստիկան մը կը նստի շարժավարին քով, սակայն ժողովուրդը կը թքնէ ինքնաշարժին վըրայ, նողկալի հայհոյանքներով «անկցի Թուրքիա» աղաղակելով: Եթէ այսպէս շարունակուի, կարելի պիտի չըլլայ բնակիլ Գահիրէի մէջ»:

Տարակոյս չկայ թէ այս ցոյցերը կը սարսափեցնեն Թուրքերը, ոչ միայն իրենց ֆութպոլի մարզիկներուն, այլ Թուրքիոյ գեղեցկութեան թագուհի ընտրուած Կիւնսէլի Պաշարի համար..: Էհ, կարող է պատահիլ որ տգեղ վերաբերումի մը առարկայ դառնայ «Տինեա Կիւզէլի»ն, հետեւաբար կը դիմեն Փարիզի կեդրոնին, որպէսզի Եգիպտոսէն տարբեր տեղ մը ըլլայ «Միս Տիեզերք»ին ընտրութիւնը:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

... Խմբագիր

Մի ցաւալի թիւրիմացութեամբ, ես չկարողացայ ներկայ ըլլալ Շաբաթ առաւօտ իմ սիրելի ու այնքան յարգելի բարեկամիս Ռուբէնի յուղարկաւորութեան: Յաջորդ օրը երբ գնացի նրան այցի, իմ ակամայ թերացումը մի կերպ դարմանելու համար ստացայ իր աճիւնների որմնախորշի թիւը 13874:

Վերջապէս, երկուշաբթի, յաջողեցայ գնալ, գտնել ու իջնել ստորերկրեայ հանգստարանը, ուր հազարաւոր անունների մէջ գտայ Նախընթաց օրը ինձ տուած 13874 համարով որմնատուփ գերեզմանը, ուր ամփոփուած էին սիրելի Ռուբէնի աճիւնը.., փոխանակ որ նա հանգիստը գտած լինէր իր ամբողջ սիրած հայրենեաց հողին վրայ, որի երջանկութեան համար ինքը իր ամբողջ կեանքն էր նուիրել:

Ամբողջ մօտ 10 — 15 րոպէ իմ սրտի միակ աղօթքի յեղումը շշնջացի հանգուցեալի անլուր ականջին, վերյիշելով իր նման հանգուցեալ եւ դեռ կենդանի աննման հարիւրաւոր, հազարաւոր հայ ուխտեալ ու նուիրեալ — խոնարհ ու մեծ, մեծ ու խոնարհ — հայրենասէրները, որոնք ընդգրկեցին իրենց ժողովրդի ազատագրութեան ճանապարհը ու չխնայելով իրենց կեանքը ու ասպարէզ կանչելով մահը, գիտակցաբար, մահուան ընդ առաջ գնալով, մեռան ու մեռնելով ապրեցան կամ անխուսափելի մահերից պատահմամբ ազատուեցան:

Մեռնողներն ալ անմահ են առ յաւէտ, քանի որ կայ ու կ'ապրի նրանց ամէնքի անունները սրբացնող ու անմեռ պահող հայ ժողովուրդը անմեռ...

Եւ թէեւ սիրելի հանգուցեալը ինքը ինձմէ շատ աւելի լաւ գիտէր, այսուհանդերձ, իմ այդ անխօս աղօթքի մէջ մի անգամ եւս մրմնջացի հանգուցեալին, որպէսզի նա իրեն համար հանգստանալ հաւատով դարձնէ ու երբեք չմոռանայ եւ ասէ իրեն նման իրենց փայփայած ու ապրած երազներին իրագործումը իրենց աչքերով չտեսած բոլոր հայրենասէր հայ մարդկանց, որ, հակառակ մեր բոլոր տեսակի, երեւելի ու աներեւոյթ թշնամիների, ապագան մերն է, հայ ժողովրդինն է եւ մեզ, Հայերիս, է վերապահել պատմութիւնը մեր ամբողջական հայրենիքում կատարելու այն բարձր դերը, որին, ըստ արժանւոյն, դեռ գիտակից չեն մեզնից շատ շատերը և աւելի եւս քինէնդիտակից, Սասունցի Դաւիթի Մըսրայ Մէլիքը յիշեցնող, մեր թշնամիները ...

Իմ այս մի քանի տողերը թող լինին նոյնպէս, մի փոքր ուշացած — արտայայտութիւնը՝ սիրելի Ռուբէնի մահուան առիթով իմ զգացած անկեղծ ցաւին ու տածած համակրանքին ու թող ընդունուին, իբրեւ իմ բերած փոքր մասնակցութիւնը՝ թէ սիրելի Ռուբէնի ողբացեալ այրիի, իր սիրեցեալ զաւակների ու իրենց պարագաների եւ թէ նրան սիրող, յարգող ու համակրող բոլոր հայ մարդկանց զգացած ցաւին ու կրած համակրանքին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՉԵԱՆՑ

Փարիզ, 5 Դեկտեմբեր

×

... Յառաջ,

Ծանր է հարուածը զոր կրեցիք կորուստովը երկու հսկայ ռահվիրաներու, երկու նուիրուած առաքեալներու:

Որչափ ծանր է հարուածը Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին, նոյնպէս ծանր է բոլոր հայութեան համար: Քանի անգամ կարդացի Ռուբէնի «Հայաստանը Միջ – ցամաքային Ուղիներու վրայ» լուրջ գիտական, միջազգային արժէքով գիրքը որ հասուն մարդու գաղափարութիւնը ցոյց կուտայ եւ որուն հեղինակը եթէ Եւրոպացի մը ըլլար, ո՜վ գիտէ քանիերորդ տպագրութիւն պիտի ունենար:

Ռուբէնի մահուան առթիւ պիտի փափաքէի որ ամէն ոք կարդար այդ գիրքը, եթէ կարդացած են արդէն, վերստին կարդային, իբրեւ իսկական յարգանքի արտայայտութիւն, խորհրդածեն ամէն մէկ տողին, Ռուբէնին հետ, ապրէին անոր հետ:

Սորվինք ինչ որ ուզած է սորվեցնել իր այդ մեծ գործով եւ նուիրուած կեանքով:

Այդպէս յարգած կ'ըլլանք իր յիշատակը, իսկ Շանթին՝ Համազգայինի կապելով իսկական հայ գրողներու ընկերութիւն մը:

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Գաղութէ գաղութ

ՊԻՊԻԵԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ, ինչպէս գրած էինք այցելեց Գասթէմունի եւ շրջանները: Թաշքէօփրիւի մէջ որ գլխաւոր գիւղաքաղաքներէն մէկն է, կատարած է վեց պսակ եւ 195 մկրտութիւն: Պիպիեան քահանայ այցելած է նաեւ շրջակայ գիւղերը ուր 60—70 տուն հայութիւն կայ: Թաշքէօփրիւի մէջ 22 տուն Հայեր կան, առ հասարակ հողամըշակ, աշխատասէր եւ առողջ մարդիկ են: Կրցած են պահել իրենց մայրենի լեզուն եւ գիւղաբարբառ հայերէն մը կը խօսին: Պօյապատի մէջ (Սինոպի նահանգ) բաւական թիւով Հայեր կան:

Գասթէմունիի մէջ կատարած է 30 մկրտութիւն եւ 7 պսակ: Ասոնց մէջ են ամէն տարիքէ ազգայիններ: Երկու եղբայրներ 29—30 տարեկան, ամուսնացած եւ զաւակներու տէր, ամբողջ ընտանիքով մկրտուած են եւ կրօնական պսակ եղած: Ամէն օր հարիւրաւորներ կը դիմեն խոստովանելու եւ Ս. Հաղորդութիւն առնելու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԴԱՐՁԸ

ԺԳ.

Առաջին սթափողը աղջիկը եղաւ, կամաց մը ազատեց ձեռքը եւ մեղմ ձայնով մը հարցուց ·

— Ուրեմն վաղը առտու կը մեկնիք Էջմիածին:

— Վա՞ղը, երբեք: Քանի դուք հոս էք, հոս եմ եւ ես:

— Բայց որքան շուտ վանք վերադառնաք այնքան աւելի շուտ կ'ըլլաք Թիֆլիս, ձեր միակ բարեկամուհիին մօտ.— Կրկնեց տղուն խօսքերը գըրաւիչ հեգնութեամբ մը:

Ժպտեցաւ Արտաշէս ալ, մինչ աղջիկը ձայնի չարաճճի խաղով մը աւելցուց ·

— Հօն, դուք ձեր համալսարանի պատրաստութեան, ես ալ իմ աշխատութիւններուս մէջ՝ վերջապէս իրարու օգնել ալ կրնանք, հիմա մեր մասնաճիւղերը իրարմէ այնպէս հեռու չեն, ինչպէս առաջ:

— Այդ պայմանով ես կը մեկնիմ այս վայրկեանիս — բացականչեց տղան, ձեռքի ուժգին ու աշխոյժ շարժումով մը:

— Մինչեւ վաղը առտու կարելի է ուշացնել — կատակեց աղջիկը ·— բայց վաղը առտու անպատճառ ձեր ընկերներու հետ միասին: Մենք այլեւս հոս իրարու չենք հանդիպիր:

— Ուրեմն ցտեսութիւն, Թիֆլիս:

Նորէն սեղմեցին իրարու ձեռք, աղջիկը դըրխով ըրաւ եւ լուսնի առատ լոյսին մէջէն իր սեւ սեւ ստուերին հետ մտաւ տուն:

Սիրաքեան դեռ վայրկեան մը քարացած մնաց իր կեցած տեղը, աչքերը յառած դրան, ուրկէ Շուշիկ ներս էր անցեր:

Յանկարծ արթնցաւ կարծես ու խայտացող անհամբերութեամբ մը մտաւ սենեակ ու դարձաւ ընկերներուն:

— Բայց կարծեմ ժամանակ է պառկելու, քանի որ պէտք է կանուխ ճամբայ իյնանք արեւը չելած:

— Ուրեմն հաստատ կը մեկնիք վաղը.— հարցուց Քանեան միւս երկուքին դիմելով:

— Այո.— պատասխանեց Արտաշէս անոնցմէ առաջ:

Երկու վարդապետացուները իրարու նայեցան:

Երկարահասակի դէմքին գոհունակութեան ժպիտ մը կը խաղար: Եւ աչքովը թեթեւ կծկում մը ըրաւ ընկերոջը: «Տեսա՞ր», ըսել կ'ուզէր կարծես: Ելան ոտքի ու հրաժեշտ առնելու սկսան:

Քանեան ընկերացաւ մինչեւ տան դուռը, հրաւիրեց պարոնները անպատճառ իր տունը այցելել, երբ Ալեքսանդրապոլ գալու ըլլան:

Տղաք վերջին անգամը ձեռք տուին, Օրիորդին իրենց բարեւը տալ խնդրեցին եւ ուղղուեցան դէպի իրենց սենեակը:

Երբ առանձին էին մնացեր, Մինաս տեսակ մը քնքշութեամբ դարձաւ ընկերոջը ·

— Արտաշէս, ես գիտէի որ ընկերներուդ սիրտը պիտի չկոտրես ու միասին պիտի գաս, ես գիտէի որ պիտի մտածես՝ դուն աղնիւ ու խելացի տղայ ես: Ալ օղին տանք մեր մէջ եղածը՝ բոլոր յիմար խօսակցութիւնները: Ուրեմն վաղը առտու կ'իջնենք Տեկոր, կը վերցնենք ձիերը ու անմիջապէս ճամբայ կ'իյնանք:

— Այո.— ըսաւ տղան կարճ:

— Ձեզի բան մը ըսեմ, ես այլեւս յոգնեցայ այս թափառելէն, մանաւանդ Անին ու շրջակայքը աւելի երկար ժամանակ կը պահանջէ, յառաջիկայ գարնան կուգանք, իսկ հիմա շիտակ երթանք Էջմիածին: Հէ՞, ինչ կ'ըսես, Արտաշէս.— հարցուց Սերոբ՝ Մինասի հետ կանխապէս պատրաստած դերը վարպետութեամբ կրկնելով:

— Այո, շիտակ Էջմիածին:

Սերոբ յաջողութեամբ շլացած՝ գաղտուկ մը Մինասի ձեռքը սեղմեց քովէն:

Երեքը միասին վանք մտան:

Արտաշէս առջեւէն մտածկոտ քայլերով զոյգըն ալ անոր ետեւէն:

Եւ երբ իրենց սենեակի սեմէն ներս պիտի մտնէին՝ Մինաս ծուեցաւ կամաց մը ընկերոջ ականջին ·

«Ազատեցինք»:

Լ. ՇԱՆԹ

(Վերջ)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետ Կրոթվոլ ընդառաջ երթալով ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարի կոչին, որոշած է կազմակերպութեան քաղաքական մասնաւոր յանձնաժողովին պատուիրակութիւն մը ղրկել: Կը յուսացուի որ, Միացեալ ազգերու բարոյական խնամակալութեան տակ, կարելի ըլլայ թանձրացեալ բանաձեւի մը յանգիլ, Գերմանիոյ երկու հատուածներուն միութիւնը իրագործելու համար:

Եգիպտոս կ'ուզէ խզել

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ

Եգիպտական կառավարութիւնը մտադիր է ծանուցագիր մը ուղղել ՄԱԿին, բողոքելու համար բրիտանական ուժերուն կողմէ Սուէզի շրջանին մէջ գործադրուած բռնութիւններուն համար: Գահիրէի կառավարութիւնը արդէն ամերիկեան դեսպան Ճեֆերսըն Ճեֆրիի տեղեկացուցած է գլխաւոր կէտերը այդ պաշտօնագրին:

Դահլիճը արտակարգ ժողով մը կը գումարէ այսօր: Մուլուտի տօնին օրով, որ Մուհամմէտի ծննդեան տարեդարձն է, նախարարները ժողովի կանչելու համար, պէտք է խիստ ծանրակշիռ եղած ըլլայ կացութիւնը: Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ՝ այս հաւաքոյթի ընթացքին քննութեան պիտի ենթարկուի Անգլիոյ հետ յարաբերութիւնները խզելու հարցը:

Զարմանք պատճառած էր սա իրողութիւնը, որ ներքին գործոց նախարարը ուժին դէմ ուժ գործածելու որոշումը տալէն ետք, կրաւորական դիրք մը բռնած էր: Այժմ իր հրատարակած մէկ զեկոյցէն կը հասկցուի թէ՝ Սուէզ քաղաքը բոլորովին մեկուսացած է Եգիպտոսէն, քաղաքին կառավարիչը ձայնասփիւռի միջոցաւ իրեն իմացուցած էր թէ՝ 10.000 Անգլիացիներ Օմարոման գիւղին շուրջ թնդանօթներ տնկած եւ հրասայլեր զետեղած են, ու Արքայական օդատորմիղը անընդհատ կը սաւառնի Ջրանցքի շրջանին վրայ»:

× Երեք անգլիացի զինուորներ, որոնք կը պատկանէին արքայական Պերքշիր գունդին, Էլ Պալլահի բանակատեղիէն մոլորելով ինկած էին Իսմայիլիա (ուրիշներ կ'ըսեն թէ չարժանկար տեսնելու գացած էին): Իրենց չար բախտէն, յարձակման կ'ենթարկուին վրէժխնդիր տեղացիներէ, որոնք երկուքին մարմինները ծակ ծակ կ'ընեն դանակի հարուածներով, իսկ երրորդը ծանր վիճակի մէջ գետին կը փռուի: Մոասքարի պահակախումբէն Սուտանցի զինուոր մը, խումբ մը Եգիպտացիներու բերնէն իմացած է, որ երեք Անգլիացի սպաննած են:

× Եգիպտոսի նախարարաց խորհուրդը որոշեց Ֆրանսական Մեսաժըրի Մարիթիմ ընկերութեան պատկանող «Շամփոլիոն» ճամբորդատար նաւը ազատ ձգել: Ցիշեալ նաւը վար դրուած էր Աղեքսանդրիոյ մէջ, որովհետեւ նաւապետը այն մեղադրանքին տակ կ'իյնար թէ հրէական պետութեան յանձնած է զուիցերիական գործարանի մը տրուած ապսպրանքը, որ կը բաղկանար 1200 արմտուկ փամփուշտէ: Իրականին մէջ, նաւը Հայֆա հանդիպած պահուն, Իսրայէլի կառավարութիւնը բռնի ուժով դրաւած էր ռազմանիւթերը: Եթէ ընկերութիւնը չկարենայ ապացուցանել այս պարագան, Եգիպտոս իրմէ կը պահանջէ 6 եգիպտ. ոսկի, իւրաքանչիւր սնտուկին համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որ ժողով պիտի գումարէր շաբաթ իրիկուն ելեւմտական հարցերը քննութեան ենթարկելու համար, յետաձգեց իր հաւաքոյթը Բշ. օրուան: Կը թուի թէ հասոյթներու վրայ դրուելիք յաւելուածական տակերը բողոքներու տեղի տուած են, հետեւաբար դահլիճը կը նախատեսէ նոր տուրքեր: Որոշումը ընդունուած է բուռն պայքարներէ ետք:

ՄԸՔ ԿԻ, նախկին պետական նախարար, Թրումընի կողմէ նշանակուած է Անգարայի դեսպան: Խիստ երիտասարդ է, ջերմ պաշտպան Միսիլման պետութեանց ազգայնական ձգտումներուն. պաշտօնի պիտի ձեռնարկէ Յունուար մէկին:

ՌԻԵՕԹԷՐ կը ծանուցանէ թէ Մեսինայի մէջ Կլիթեմնեսթրի չիրիմին մօտ գտնուած է դամբարան մը, որ կը պատկանի Ժէ. դարուն (Ն. Ք. Ք.): Մէջէն գտած են պրոնզէ սուրեր եւ անեղծ վիճակի մէջ ռոհարեղէններ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Թաղապետական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է.— Համայնավար՝ 13 աթոռ (անփոփոխ), Ժողովրդականները կը կորսնցնեն մէկ, իսկ տը Կոլի կուսակցութիւնը 5 աթոռ, ի նպաստ ընկերվարականներուն, որոնք այժմ 3ի փոխարէն կ'ունենան 9 աթոռ, 4015 ձայնով (1947ին ունեցած էին 1512 ձայն):

Ս. ԷԹԻԷՆԻ տը Կոլի կուսակցութեան մասնաճիւղը սակարանին մէջ միթինկ մը սարքած էր, ուր խօսք պիտի առնէին Ժան Նոշէ եւ Փիէռ Տէկրանժ: Համայնավարները ուզեցին արգելք ըլլալ, բուռն կռիւ մը ծագեցաւ, որու ընթացքին 20 հոգի վիրաւորուեցան, չորսը ծանր:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ Քէյ Ուէսթէն իսկոյն վերադառնալով, խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ապահովութեան անդամներուն հետ: Զօր. Ռիճուէյի անհրաժեշտ հրահանգները տրուած են, ժամ առաջ զինադադար կնքելու համար Քորէայի մէջ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի Դեկտեմբերի ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները:

Ստիպուած ենք դադրեցնել նոյնպէս այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք 1951ը եւս չեն վճարած:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Ընտրեցէք հետեւեալ գիրքերէն մէկը, եւ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք զայն ստացողին:

1.— Վ. Մինախորեանին «1915 Թուականը»	1000
2.— Շ. Նարդունիի «Զրկէժ»ը	500
եւ վերջին հրատարակութենէն «Վարդամատեանը»	500
3.— Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար»	500
4.— Ա. Արեղեանի «Հայաստանի քարտէսը»	500
5.— Վարուժանի «Հացին երգը»	500
6.— Ե. Պօյաճեանի «Հողը»	500

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան: Փոստի ծախքին համար 100 փրանք աւելի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ — Գին 500 փր.

Դիմել՝ 17 Rue Damesme, Paris (13)

Տէր եւ Տիկին Լիւսի Արզումանեան (Միլանօ), Տէր եւ Տիկին Աղասի Խանտանեան, Պ. Հրայր Խանտանեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր՝

Պ. ԵՐԵՄԻ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ

մահը: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Չորեքշաբթի առտու ժամը 8.15ին, St. Férdinand եկեղեցիին մէջ, 27 rue d'Armaille, Paris (17):

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1952ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑը լոյս տեսաւ այս շաբաթ, իւրաքանչիւր օրինակ թուագրուած պիտի ըլլայ եւ այդ թիւը պիտի ըլլայ վիճակահանութեան համար թիւ մը: Շահողը տասնըհինգ հազար ֆրանքի արժէքով պարգեւ մը պիտի ստանայ, օրինակ օդանաւով ճամբորդութիւն մը կամ Լ. Շանթի հրատարակութիւնները:

Վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի Նոր Սերունդի օրը, 1952 Մարտ ամսուն: Դիմել Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, S. Boyadjian 35 Ave. Lieutenant Fine. La Viste, Marseille:

Թատերական ներկայացում

կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տասը երեք արար)

եւ Le Commissaire est Bon Enfant (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին:

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28: Գիները 200 եւ 250 փրանք:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ!

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի (U. G. A. de Marseille)

Այնքան սպասուած ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Տեղի պիտի ունենայ 22 Դեկտեմբեր 1951 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Club»ի շքեղ սրահին մէջ, Rue Grignan:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն, առանձին յայտարարութեամբ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլէն Տէր եւ Տիկին Եղիազարեան 1500 ֆր. կը նուիրեն, Շավիլի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի այրի Տիկ. Նուարդ Եղիազարեանի ցաւալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Տիկին Սիրանոյշ Մաւեան իր ամուսնոյն մահուան եօթերորդ տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 3000 փրանք, Յ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, հազար ֆր. «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, եւ հազար ֆր. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հարաւային Ֆրանսայի ազգային կեդր. վարչութիւնս, ուրախութեամբ կը տեղեկացնէ յարգոյ հասարակութեան թէ, Մեծի տանն Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդ Խադ Արք. Աճապահեան, գնահատելով Առաջ. փոխանորդ Մեսրոպ քհնյ. Աւետեանի բազմամեայ անձնուէր ծառայութիւնները, Աստուածաշունչ քահանայութեան իրաւունք կը շնորհէ 24 Նոյ. 1951 թուակիր եւ 3427 թուահամար նամակով մը: Դիւան Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Յ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր Փարիզի եւ շրջակայ բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Ա. Զիթունիի բնակարանը, 13, rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ՝ Մանուկներու Օրուան տօնակատարութիւնը:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս Չորեքշաբթի երեկոյեան հաւաքոյթը Բատէ սրճարանին վերնայարկը, յետաձգուած է դարձեալ Փարիզի եկեղեցիին վարչութեան ընտրական վէճին: Կը հրաւիրուին մասնաւորապէս կրօնական ընկերակցութեան անդամները: Մուտքը ազատ է:

Հայ Երգի Օրը

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մէջ Casa d'Italia, rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին:

Արեւելեան Երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն: Բազմաձայն երկսեռ խմբերգներ:

Կը մեներգեն ու կը նուագեն Տիկին Զ. Մօրընօն, Օր. Մ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ստեփանեան, Օրիորդներ Փօլ Օբառ եւ Ս. Պօյաճեան:

Գիները խիստ ժողովրդական: Դիմել երգչախումբին:

ՊԱՐԱՆՑԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Յ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի, Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն 10ը, Municipalitéի սրահին մէջ, 9 rue du Marché: Կը նախագահէ եւ կը խօսի Պ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, պար, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ Անկէնի դպրոցականներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Անկէնի եւ շրջակայ հայութիւնը:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակատունի մը մէջ աշխատելու համար սկսնակ այր կամ կին գործաւոր մը կ'ուզուի: Տեւական գործ: Դիմել Պ. Աղամեանի, 53 rue du Chateaudun, Փարիզ:

Կը փնտռուի

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնի շրջականերէն, խոհանոցի եւ տան գործերու վարժ վստահելի կին մը որ յանձնառու ըլլայ պահել երկու երախայ, տան սպասուհիին օգնութեամբ: Բնակարանէն եւ սնունդէն զատ պիտի ստանայ ամիսը 12էն — 15.000 փրանք: Դիմել Fantasia, 23 rue Paul Bert, Lyon:

ETABLISSEMENT :

TERSAC

4, RUE TERRAILLE, LYON

Փլաս տէ Թէրոյի մօտ

Կերպասեղէններու, ճերմակեղէններու, ամէն տեսակ կտորներու (քուփոն):

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Մասնաւորաբար մարշան փօռէններու եւ քօն-փէքսիոնէրներու յարմար կերպասներ, կտորներ բազմազան տեսակէ:

Նոյնպէս ներածում եւ արտածում

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԱԼ

ԼԻԼԱՑԻՆ

ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՑԻՆ

Բայց այս անգամ տօնական զոյգ Reveillonներուն համար ալ, հոն ընտանեկան ջուարթ մթնոլորտի մը մէջ պիտի դիմաւորէք Նոր Տարին՝

Առատ կերուխումով
Ընտիր շամփանիայով
Հոգեպարար նուագով
Եւ հաճելի անակնկալներով:

Այս բոլորէն զատ ձեզի կը խոստանայ նաեւ 1952ի համար երջանկութիւն եւ առողջութիւն:

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Սեղանները ապսպրել այժմէն

Tél. Tri. 31.62

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 13 Décembre 1951 Հինգշաբթի 13 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6635-Նոր շրջան թիւ 2046

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՆՁԸ

Խօսքը մեր լեզուի մասին է, գերագոյն ստեղծագործութիւնը մեր ժողովուրդին, ամէնէն թանկագինն ու տեւականը ազգային մեր բոլոր արժէքներէն :

Անշուշտ, ունինք այլ արժէքներ ալ, պատմութիւն, եկեղեցի, արուեստ, բարք, ու ոգի, բայց այս բոլորին մէջ՝ ամէնէն չքեղը, ամէնէն անկորնչելին՝ մեր լեզուն է, հայերէնը, որ կ'ընդգրկէ մեր ժողովուրդին ստեղծագործական եւ ինքնատիպ բոլոր շնորհները: Զարմանալի կերպով նոյնացած մեր ժողովուրդին հետ, ապրած է անոր ճակատագիրը. անոր հետ տարագրուած է, հալածուած ու կոտորակուած, աղճատուած ու տրորուած, բայց ճիշդ անոր նման վերապրած է ազգային բոլոր արհաւիրքներէն ու վերընձիւղած, նորէն ու նորէն ծաղկած: Աշխարհի լեզուներէն ոչ մէկը թերեւս կրած է այն տառապանքը, զոր կրած է հայերէնը, բայց ոչ մէկ լեզու այնքան շուտ դարմանած է իր վէրքերը, որքան հայերէնը, որ զարմանալի կենսունակութեամբ, երիտասարդացած է, հարստացած եւ գեղեցկացած: Հայերէնը հայութեան պատկերն է ու պատմութիւնը: Մասերու բաժնուած է ան, կոտորակուելով հրջանէ հրջան, մնալով սակայն միշտ նոյնը, ընդհանրական ներդաշնակութեան եւ ոգեկան միութեան մէջ: Արեւելահայերէն կոչուի ան, թէ Արեւմտահայերէն, գաւառական լեզու կոչուի ան, թէ գրական, նոյն ոգիով կը յայտնուի ամէն տեղ եւ նոյն ինքնատիպութիւններով կը ներկայանայ:

Գրական երկու բարբառներ ունինք, մշակուած ու հարուստ, հասարակաց անսպառ գանձարանով մը, որ Գրաբարն է, ինչպէս գաւառական մեր բարբառները, որոնք միշտ բան մը կ'աւելցնեն, մնալով միշտ օգտագործելի: Մեր լեզուն, հինը թէ նորը, իր էութեանը մէջ, իր ճոխութեամբն ու գեղեցկութեամբը, իր պարզութեամբն ու կառոյցով, աշխարհի գեղեցկագոյն լեզուներէն է: Զարմանալի ճկունութեամբ ու նրբութեամբ, կրցած է թարգմանել ան միջազգային գրականութեան գլուխ գործոցները, յոյն եւ հռոմէական հեղինակներէն մինչեւ ժամանակակից մեծ հեղինակները: Այնքան գեղեցիկ ու չքեղ այս թարգմանութիւնները, որ կրնան բնագիրներուն փառքը բաժնել, ինչպէս հայերէն Աստուածաշունչը բաժնած է ժամանակին, ըստ վկայութեան անվիճելի հեղինակութիւններու: Մասնակի բաղդատութիւն մը իսկ, Հոմերոսէն մինչեւ Ֆենելոն ու Շէյքսփիր՝ պիտի համոզէր ամէնէն սկեպտիկներն իսկ :

Նոր հայերէնը նկուն չի մնար հինին քով եւ կրնայ նոյն գեղեցկութեամբ եւ թերեւս աւելի աշխուժով ու աւիւնով տալ օտար գործերու ամբողջութիւնը, իբրեւ ոճ ու ոգի եւ իբրեւ պատկեր ու մտածում: Արեւելահայ գրականութեան մէջ՝ Րաֆֆիէն ետք, Թումանեանն ու Տէրեանը, Ահարոնեանը ու Զարենցը, Արեւմտահայ գրականութեան մէջ՝ ուրիշներու կարգին, Զօհրապն ու Զարդարեանը, Երուխանն ու Բաշալեանը, ինչպէս Մեծարենցն ու Վարուժանը, եւ երկու կողմն ալ՝ ժամանակակից արձակագիրներէն ու բանաստեղծներէն շատերը՝ մեր լեզուի քանդակագործներն են, որոնք կրնան բարձր պահել մեր ճակատները :

Կ'ուզե՞նք պահել մեր գոյութիւնը, պարտաւոր ենք մեր լեզուին ապաստանիլ, ամէնէն աւելի, եւ ամէնէն առաջ, երբ օտար երկինքներու տակ ենք: Ձենք ուզեր ստորագնահատել միւս ազդակները, եկեղեցին ու երգը, պատմութիւնն ու յարակից արժէքներն ու աշխատանքները, բայց, առանց լեզուի, առժամեայ է անոնց գոյութիւնը ու խախուտ :

Պատմութիւնը կարելի է սորվիլ օտար լեզուով, Աստծոյ հետ կարելի է խօսիլ որեւէ լեզուով, բայց ոչ մէկ բանով կարելի է փոխարինել հայերէնը: Լեզուն ժողովուրդի մը հոգին է, որ չի փոխարինուիր, իսկ փոխարինուելու պարագային՝ կրնայ հիւծիլ եւ մեռնիլ, իր հետ մեռցնելով նաեւ իր ժողովուրդը:

Ձենք գիտեր թէ ո՞ր Հայն է որ հեռաւոր ու հարուստ ժառանգութիւն մը երեսի վրայ պիտի ձգէր, պիտի մնար անհոգ ու անտարբեր... Պիտի գտնուէ՞ր նման մէկը, Հայ մը, որ օտարութեան մէջ աղքատ ու անապահով կեանք մը ապրէր, երբ քիչ մը ջանքով պիտի կրնար տէր կենալ իր ժառանգութեան, քիչ մը պայքարով ու զոհաբերութեամբ ապահովել իր ու իր զաւակներուն գոյութիւնը :

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն եւ Հ. Յ. Դ. Իսիի Նոր Սերունդը յարգանօք կը խոնարհին ընկերներ Ռ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹԻ շիրիմներուն առջեւ եւ 20.000 ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

✕ Ֆրանսական բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան Տէսինի վարչութիւնը կը խոնարհի Հ. Հ. Պատերազմական նախարար ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ դագաղին առջեւ եւ 500 ֆրանք կը նուիրէ տեղւոյն դպրոցին փոխան ծաղկեպսակի :

✕ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը խոր կսկիծով կ'ողբայ մեծ հայրենասէր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ մեծանուն գրագէտ Լ. ՇԱՆԹԻ անփոխարինելի կորուստը եւ կը յայտնէ իր խորին վշտակցութիւնները: Փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆր. կը յատկացնէ Պէյրութի Ճեմարանին, «Վասպուրական Խրիմեան» բաժնի զասաւորման համար:

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵ՞Ր ՎՐԷԺԸ ...

Մեծ անձնաւորութիւններն ալ երբեմն լեզուական վրիպումներ կ'ունենան, մանաւանդ երբ իրենց յայտարարութիւնները գրաւոր չեն :

Միացեալ Նահանգներու նախագահը ըսաւ թէ Քորէայի մէջ «այս ջարդը (2500 Ամերիկացի զինուորներու) ներկայ դարուն ամէնէն անքաղաքակիրթ արարքն է»:

Եթէ ըսած ըլլար թէ «արարքներէն» մէկն է, այս տողերը գրելու պէտք չէր մնար :

Մտքէս կ'անցնի, օգնաւը առնել ու երթալ, շիտակ, Ֆլորիտա — ուր Պ. Թրումըն արձակուրդի մէջ է — եւ իր ականջին փսփսալ.

Սիրելի Պ. Նախագահ, թիւրիմացութեան մէջ էք: Ներկայ դարուն ամէնէն «անքաղաքակիրթ», ամէնէն ահաւոր ջարդը տեղի ունեցաւ 1915ին, երբ ձեր այսօրուան դաշնակիցը, Մէհմէտը, տեղահան ըրաւ մէկ միլիոն Հայեր ու տարագրութեան ճամբաներուն վրայ կամ Տէր Զօրի անապատներուն մէջ կոտորեց զանոնք...

Սիրելի Պ. Նախագահ, եթէ չէք հաւատար մեր խօսքին, անշուշտ կը հաւատաք բրիտանական կառավարութեան, 1916ի պաշտօնական տեղեկագրին, որուն մէջ պիտի գտնէք « պատկերազարդ» պատմութիւններ մեր ջարդերէն:

Տա՞մ քանի մը նմոյշներ .—

« Աղջիկները անգթօրէն բռնաբարուեցան եւ իրենց անդամահատ մարմինները Եփրատ գետը նետուեցան (էջ 21) :

« ... Հարիւրաւոր երախաներ դաշունահարուեցան ու գետը նետուեցան (էջ 239) :

« Տրապիզոնի մէջ, այրերը նաւակներուն մէջ լեցուցին ու ծովը թափեցին (էջ 287):

«... Ցղի կիները, մորակներու հարուածներով կը տարուէին՝ դէպի սպանդանոց (էջ 472) :

Սիրելի Պ. Նախագահ, չեմ ուզեր արինել ձեր սիրտը այս պատմութիւններով :

Պատմութեան մէջ ոչ մէկ ատեն պատահած է որ կառավարութիւն մը հրամայէ ու հովանաւորէ ամբողջ ժողովուրդի մը զանգուածային կոտորածը :

Բայց, Թուրքիան ունեցաւ այդ տեսակ բարբարոս կառավարութիւն մը:

Պատժուեցա՞ւ: Ոչ: Ընդհակառակն, ձեռքի վրայ կը պտտցնեն զինքը՝ այսօր :

Պիտի պատժուի՞ : Մեր խմաստուն ժողովուրդը այդ տեսակ պատրանքներ չունի :

Արցունքով կարդացինք 2500 Ամերիկացի զինուորներու սպանդին պատմութիւնը: Իսկ ո՞վ լացաւ մեր մանուկներուն վրայ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանը, հակառակ գիւղացիական կուսակցութեան ղեկավար Փիէռ Անտրէի հակաճառութիւններուն, 240ի դէմ 376 ձայնով մերժեց ածուխի եւ պողպատի ծրագրին վիճաբանութեան յետաձգումը: Ասիկա տեսակ մը վստահութիւն կը համարուի Փլեվէնի դահլիճին հանդէպ :

Փոթորիկ Մեճլիսին մէջ

ՄՈՍԱՏԵՂ ԿԸ ՓԱԽՉԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԷՆ

Երեքշաբթի առտու, Իրանի խորհրդարանին մէջ, Տոքթ. Մոսատեղ մտադիր էր պարզել իր քարիւղի վերաբերեալ նոր ծրագիրը, որ կը նախատեսէր ի չգոյէ անգլեւիրանեան ընկերութեան յաճախորդներուն հետ համաձայնութեան մը, բանակցութեան սկսիլ ուրիշ երկիրներու հետ, մասնաւորաբար Խորհ. Միութեան հետ, քարիւղի փոխարէն կենսական ուտեստեղէններ ստանալու համար :

Տոքթ. Մոսատեղի հակառակորդ կուսակցութեան երեսփոխանները քանի մը օրէ ի վեր խորհրդարան ապաստանած էին, մոլեռանդներուն ձեռքէն իրենց կեանքը ազատելու համար, բայց ասոնք ալ իրենց համախոհները ունէին: Ուրեմն, երկու կողմէն քանի մը հարիւր հոգի զաւազաններով զինուած, առտուն կանուխ կը դեգերէին խորհրդարանին շրջակայքը: Կռիւը պայթեցաւ, երբ ընդդիմադիրներուն պետը Ճէմալ Էմամի երեւցաւ խորհրդարանին մէջ, այն ատեն իր կուսակիցները սկսան աղաղակել.— « Մահ Մոսատեղի», « կեցցէ Էմամին»: Վարչապետին համախոհները յարձակեցան իրենց ընդդիմադիրներուն վրայ, «շանսատակ ընելու աւազակները, որոնք համարձակած էին Մէճլիսէն ներս մտնելու, Տոքթ. Մոսատեղի վրայ յարձակելու համար»: Զորս կողմէն պոռչտուքներ, մահուան սպառնալիքներ. ի վերջոյ խորտակեցին ոստիկանական շղթան եւ մտան խորհրդարանէն ներս :

Ցուցումը իր գագաթնակէտին հասաւ: Խորհրդարանին նախագահը նիստը աւարտեց, վարչապետը հարկադրուեցաւ զինուորներու պաշտպանութեամբ ետեւի դուռնէն դուրս ղալ: Վեց հոգի մարեցան: Խորհրդարանը վերածուեցաւ ճշմարիտ ռազմադաշտի. երկու կողմերը սկսան բռունցքով եւ աքացիներով կռուիլ, 40 հոգի վիրաւորուեցան : Զինուորները հրացաններու բունով, շատ մեծ դժուարութեամբ յաջողեցան առժամաբար խաղաղութիւնը վերահաստատել:

Ժողովը վերսկսաւ 12.45ին, խորհրդարանը լրագրողներէն եւ ունկնդիրներէն ամբողջովին պարպելէ ետք: Առաջին առթիւ, Ճէմալ Էմամի ատեան բարձրացաւ յայտարարելու համար. — Մոսատեղ, հրաժարեցէք վարչապետի պաշտօնէն, դուք անկարող էք կարգը պահպանել ընտրութիւններու ժամանակ »:

Ահաւոր վայնասուններու մէջ, (որովհետեւ ընդդիմադիրները զինքը կը ծաղրէին եւ գրասեղաններու կափարիչները կը զարնէին), վարչապետը իր կարգին ատեան բարձրացաւ, բայց քանի մը վայրկեան չկրցաւ խօսիլ, յուզումէն եւ արցունքներէն լեզուն կապուած, ինչպէս կը հաղորդէ Ռէօյթէր գործակալութիւնը: Ասոր վրայ, Ճէմալ Էմամի նստած տեղէն պոռաց.— Ձեր տեղը Մէճլիսին մէջ չէ: Գացէք ձեր կողմը բռնող մոլեռանդներուն ճառ խօսեցէք: Դուրս ելէք հոսկէ եւ սատանին գացէք »:

Փոխ վարչապետ Ֆաթեմի, թէեւ ձայնասփիւռի միջոցաւ յայտարարեց թէ Տոքթ. Մոսատեղ անդորրութիւնը վերահաստատուելուն պէս պիտի ճառ խօսի, բայց ցուցարարները նորէն հաւաքուեցան Մէճլիսին բոլորտիքը եւ երեք անգամ յաջողեցան երկաթէ ցանկապատէն մագլցիլ: Զինուորները ստիպուեցան դիմել իրենց սուիններուն, մոլեռանդ զանգուածները ետ մղելու համար:

Վերջին ժողովը

ՍՓԱԱՔ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵՆԷ

Վեց արտաքին նախարարներու ժողովը, որ սահմանուած է ուսումնասիրութեան ենթարկելու եւրոպական բանակի կազմակերպման հարցը, երեքշաբթի առտու ժամը 10.15ին բացումը կատարեց Ստրազպուրկի մէջ: Ժողովին կը մասնակցին Պ. Շուման, Տէ Կասփերի, Ատընաուըր, Վան Զելանտ, Սթիքըր եւ Պեքս: Նախարարներուն հետ ժողովին կը մասնակցին նաեւ ելեւմտական, քաղաքական եւ զինուորական խորհրդականներ, ընդամէնը երեսուն հոգի: Առաջին նիստը վերջացաւ ժամը մէկին:

Գաղտնիք չէ թէ Մեծն Բրիտանիոյ մեկուսացումէն անկախ, Պենելիւքսի պետութիւնները (Հոլանտա, Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ) տեսակ մը մտավախութիւն ցոյց կուտան եւրոպական բանակին իրենց ուժերը տրամադրելու համար: Վան Զելանտ իրենց տեսակէտին գլխաւոր պաշտպանն է. վերապահութիւնը մասնաւորապէս կը կայանայ վեհապետական իրաւունքը անվթար պահելուն մէջ: Պ. Ռոպէր Շուման չի բաժներ այդ տեսակէտը, միշտ կը յուսայ թէ կարելի է երկու տեսակէտները հաշտեցնել իրարու հետ, հետեւաբար հնարաւոր է բանաւոր լուծում մը սպասել:

Մինչ հարցը այս կէտին հասած էր, Պելժիոյ պատուիրակ Սփաաք, որ երկու տարիէ ի վեր կը վարէր Ստրազպուրկի եւրոպական ժողովին նա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Գահիրէի մէջ ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեանի դասախօսութեան ամփոփումը)

Ես մէկն եմ երջանիկ մարդոցմէն, որովհետեւ աչքովս տեսած եմ այն երկիրը, որ մեր բոլորինն է, որուն համար կը դողանք աշխարհի որ կողմն ալ գտնուինք եւ որուն սիրոյն պատրաստ ենք զոհելու մինչեւ անգամ մեր կեանքը: Երջանիկ չեն անոնք, որ զայն չեն տեսած :

Բոլորս տեւական երազ մը ունինք եւ մարդ, առանց երազի չապրիր: Այդ երազի իրականացման ճամբուն վրայ, մեր զգացումները կը ջանան զայն պատկերացնել: Այդ երազը մեր հայրենիքն է: Անով՝ թռիչք կը ստանայ մեր երեւակայութիւնը :

Երազը, սակայն, պակասաւոր կը մնայ, երբ չօշափելի աշխարհ մը չենք ունենար մեր աչքերուն առջեւ: Եւ մարդ երջանիկ կ՚ըլլայ առաւելապէս այն ատեն, երբ այդ պակասը լրացուցած կ՚ըլլայ:

Այս երեկուան դասախօսութեան համար ընտրած նիւթս շատ ընդարձակ է եւ քիչ մը չոր: Բայց պիտի ջանամ տալ ամփոփ պատկեր մը, հնարաւորութեան սահմանին մէջ նաեւ քիչ մը «թրջելով» զայն: Նիւթը կը վերաբերի մեր հողին: Այն մարդը որ հողը չի սիրեր, պակասաւոր բան մը ունի: Ես հողը շատ կը սիրեմ :

Դժբախտաբար մասնագիտական ուսումնասիրութիւններ կը պակսին մեզի այս նիւթին շուրջ եւ չունինք գիտական վաւերական եւ մանաւանդ նոր տուեալներ, աւելի հանգամանօրէն կարենալ խօսելու համար: Որովհետեւ գիտութիւնն է ի վերջոյ բացարձակ ճշմարտութիւնը :

Շատ հետաքրքրական պիտի ըլլար անշուշտ, եթէ գիտնայինք, թէ ինչ է այսօրուան կացութիւնը, բաղդատելով այն կացութեան հետ, որ, այնքան աննպաստ պայմաններու տակ, կը տիրէր Հայաստանի մէջ ասկէ 30 տարիներ առաջ: Շատ փնտռած եմ գիտական գիրքեր, խորհրդային նոր հրատարակութիւններ, որպէսզի կարենամ այսօրուան կացութիւնը գիտնալ, բայց չեմ յաջողած գտնել ոչ իսկ մէկ հատ: Երեւանի իշխանութիւնները իրենց այդ հրատարակութիւնները չեն արտածեր: Եւ ինչ որ կ՚իմանանք, կը քաղենք, ու հասարակ, պատահօրէն ձեռք անցուած թերթերու անկիւնները հրատարակուած լուրերէն, ինչ որ անբաւարար է: Այս պատճառով, նիւթս պիտի չօշափէ այն իրողութիւններն ու տուեալները, զորս տեսեր եւ ունեցեր եմ ասկէ երեսնամեակ մը առաջ: Եւ եթէ պակասներ ալ նշմարէք, ներողամիտ գտնուեցէք :

Հայկական Բարձրաւանդակի տիրապետող դիրքին պատճառով, բազմաթիւ հին ու նոր ազգեր անցած են հոնկէ եւ իրենց հետքերը ձգած : Անցած են աշխարհակալութեան նպատակներով: Անցած եւ յաճախ ոտքի կոխան դարձուցած են մեզ, քանդելով մեր պատմական ստեղծագործութիւնները: Յիշեցէք Պարսիկները, որոնք Հայաստանի վրայով յառաջացան դէպի Եւրոպա եւ այդ ճամբով ալ վերադարձան: Աղեքսանդր Մակեդոնացին, որ նոյնպէս Հայաստանը ընտրեց իբրեւ ճամբայ իր արշաւանքներուն համար: Հռոմայեցիները եւ Արաբները՝ նմանապէս: Այնուհետեւ մոնկոլ հորդաները, որոնք աւերեցին - սրբեցին քաղաքակրթութեան ամէն հետք, — ճարտարարուեստ, ճարտարապետութիւն, եւն.: Ու տակաւին օսմանցի Թուրքերը, Մոնկոլներու վերջին մնացորդները, որոնց գործած չարիքը, մինչեւ այսօր կը զգանք մեր վրայ: Եւ վերջապէս Ռուսերը, որոնք 18րդ դարէն սկսեալ անցան Հայաստան, ջանալով անոր վրայով իջնել հարաւ : Ու մինչ, 1917ին, այս յառաջխաղացումը պահ մը կանգ առաւ, այսօր արդէն ճիգը դարձեալ կը շարունակուի :

Հայաստանի այս հողագրական դիրքի կարեւորութիւնը ճշտելէ վերջ պէտք է գիտնալ նաեւ, որ մեր երկիրը, հնագոյն դարերէ ի վեր եղած է մետաղային ճարտարարուեստի օրրանը: Բազմաթիւ շրջաններու եւ մանաւանդ Վասպուրականի մէջ կատարուած պեղումները երեւան հանած են մետաղեայ գործիքներ, որոնք շինուած են նախաքրիստոնէական ժամանակներուն: Այդ գործիքներն իսկ կը հաստատեն, թէ դեռ այդ ժամանակաշրջանին ճարտարարուեստ կար եւ քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը կ՚ապրէր հոն: Կը տեսնէք այդ հնութիւններուն մէջ անագապղինձի խառնուրդով շինուած իրեր, որոնք իրապէս գիտական մետաղագործութիւն մը կը յատկանշեն, քանի որ զանոնք շինելու համար, մարդիկ գաղափար պէտք էր ունեցած ըլլային ջերմութեան բարձր աստիճաններու, հնոցներու, հալեցնելու գործողութեանց եւ այլ յարակից մանրամասնութեանց մասին: Երեւան հանուած են զէնքեր եւ շինարարութեան յատուկ գործիքներ, երեւան հանուած են նոյնպէս սեպաձեւ արձանագրութիւններ, որոնցմէ պէտք է հետեւցնել, թէ գիտական իմաստով զարգացած ու քաղաքակրթուած ժողովուրդ մը եղած են մեր նախահայրերը, իրենց հայրենիքին մէջ :

Այս մետաղագործութեան մէջ գործածուած են Հայաստանի հանքային արտադրութիւնները, — երկաթ, անագապղինձ, արծաթ եւ նոյնիսկ ոսկի: Եւ, ոչ միայն հանքային այս նիւթերու գոյութիւնը, այլեւ պարպուած հանքերը, որոնք ամէն կողմ տարածուած են, կը հաստատեն, թէ իրապէս, հին դարերուն, մետաղագործութեան օրրանը եղած է մեր հայրենիքը :

Լատին պատմաբանները ըսած են, որ հին հռոմէական բանակները արշաւած են Հայաստան ոչ միայն անոր ռազմագիտական դիրքին բերմամբ, այլեւ անոր ընդերկրեայ հարստութեանց պատճառով: Այս եւս յաւելեալ փաստ մըն է, մեր հայրենիքի հանքային կարեւորութիւնը ճշտելու տեսակէտով :

Հայաստանի արեւելեան եւ արեւմտեան զոյգ հատուածներուն մէջ ալ գոյութիւն ունէին բազմաթիւ հանքեր, որոնք չահագործուած չէին : Աւելի բախտաւոր էր արեւելեան հատուածը, ուր, բոլշեւիկեան տիրապետութենէն ալ առաջ, դեռ ցարական իշխանութեան շրջանին, սկսած էր կարգ մը հանքերու շահագործումը: Երբ կարճ ժամանակի մը համար նուաճեցին նաեւ արեւմտեան Հայաստանի մէկ մասը, Ռուսերը, հետերնին կը տանէին գիտական հետախուզական խումբեր, որպէսզի քննեն տեղւոյն հանքային կարելիութիւնները :

Արեւելեան Հայաստանի մէջ մենք ունեցած ենք 13 բաց պղնձահանքեր, որոնց մէկ մասը միայն կը գործէր մեր օրով, իսկ նախ քան Ա. Աշխարհամարտը կը գործէին 13ն ալ: Ունեցած ենք 6 փիրիտի հանքեր, ուրկէ կը հանուի ծծմբախառն երկաթ, որ եռքէն զտուելով կը վերածուի երկաթի: Բայց գլխաւոր հանքերը եղած են աղուճակի հանքերը, որոնք, այսպէս ըսած, ցամաքային աղ կ՚արտադրեն :

Ալլահվէրտիի, Զանգեզուրի, Սիսի Մատէնի մեր պղնձահանքերը կ՚արտադրէին տարեկան 154.900 թոն պղինձ, այն ալ այն օրերուն, երբ ժողովուրդը սոված էր Հայաստանի մէջ:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

«Հայ Երգի Օր»ը Մարսէյլի մէջ

«Արմենիա»ի մէկ ընդհ. փորձին առթիւ

Ուշադրութիւն գրաւող առաջին կէտն է ճշդապահութիւնը երկսեռ երգիչներուն, որոնք կու գան ժիր ու փութկոտ, մեծ մասամբ իրենց գործատեղիներէն եւ որոնք, փորձը լրանալէն ետք, պիտի երթան տուն, ուշ գիշերին, մինչեւ հեռաւոր արուարձաններ:

Երկրորդ կէտն է այն պրկուած ուշադրութիւնը եւ լուրջ նախանձախնդրութիւնը որ կը դնեն անոնք իրենց աշխատանքին մէջ, առանց խնայելու իրենց շունչն ու եռանդը:

Յայտնի է որ լաւ կազմակերպուած ընկերակցութիւն մըն է «Արմենիան» որուն հիմը դրուած է Մայր Եկեղեցւոյ օծման թուականէն եւ որ իր մէջ կը համրէ գաղութիս երկսեռ երգասէրները: Հին թէ նոր: Ունի նաեւ բազմաթիւ համակիրներ, երաժշտասէր տարրը, որ կը սիրէ իր բարձրութեան վրայ տեսնել մեր երգական տոհմիկ արուեստը եւ զանազանել հաստը՝ բարակէն:

Կը բաւէ միայն կիրակի առաւօտ մը, տարին գէթ մէկ անգամ, Մայր Եկեղեցի երթալու յօժարութիւնն ունենալ, լսելու համար այնտեղ, խըռնուած ու Կոմիտասեան շունչով օծուն երգեցողութիւն մը: Այդ հոգն ալ ստանձնած է երգչախումբը ինքնայօժար կերպով, իսկ բոլոր տօնական օրերուն եւ բացառիկ հանդիսութիւններուն, կը մասնակցի իր ամբողջ կազմով:

Բայց իր աշխատանքին գլխաւոր արդիւնքը երեւան կուգայ մանաւանդ տարեկան համերգներուն որոնց մէջ միշտ նոր ու թարմ նիւթեր կը հրամցնէ, ծանօթացնելով մեր երգահաններուն ուշագրաւ գործերը :

Այս տարուան համերգը որ պիտի տրուի «Հայ երգի օրը» անունին տակ, այս կիրակի 16 Դեկտ. ժամը 16ին, Թէաթրը տ՚Ալժէի մէջ, ունի ճոխ յայտագիր մը, իրական փունջ մը 11 հայ երգահաններու բուրաստանէն քաղուած բազմերանգ ծաղիկներու :

Որպէս նորութիւն կը տրուին, Բարսեղ Կանաչեանի գործերէն երեք կտոր՝ Շուշօ, Մարալօ եւ Դալիլօ, այս վերջինը թէեւ երկրորդ անգամ լսելի, բայց տարակոյս չունինք որ հաճոյքով պիտի լսուի վերստին, կարդալէ ետք մանաւանդ այն մեկնաբանութիւնը, զոր հեղինակը ինքն իսկ տուած էր իր գրչին տակ եւ որ «Յառաջ»ի մէջ երեւցաւ քանի մը օր առաջ: Նոյնքան ախորժով պիտի լսուին անշուշտ Կանաչեանի առաջին երկու կտորներն ալ որոնց մէջ տաղանդաւոր երգահանը ոչ միայն յաջողած է հաւատարիմ մնալ Կոմիտասի ոճին, այլ եւ քայլ մըն ալ առաջ երթալով կրցած է մեր գեղջուկ երգերու ատաղձներէն նոր բան ստեղծել, վարպետօրէն ընդլայնելով եւ զարգացնելով զանոնք գեղահիւս կերպով :

Կոմիտաս վրդ.էն պիտի տրուին երկու գլխաւոր նիւթեր «Սիփանայ Քաջեր» ռազմերգը եւ դաշտային երգերէն «Կալերգ – Սայլերգ»ը: Այս վերջինին կցուած է թէեւ կարճ բայց շատ ինքնատիպ մեներգ մը որ անտիպ կը մնայ :

Մարալ գոմէշ նազ կ՚անէ,.. Դէ հլ, դէ հլ, դէ հլ,
Պոչը պրտտէ թօզ կ՚անէ,— Դէ հլ, դէ հլ, դէ հլ:

Նոյն շարքին մէջ են նաեւ, առաջին անգամ լսելի ուրիշ երկու աշխատանքի երգեր, մէկը Կոմիտասէն .

Վարէ վարէ, վարէ լըման,
Վարէ վարսամէն Հայու նըման,
Հազար բարով բաժնի ի վըրէն
Փունջ ու ռեհան նստի վըրէն :

Երկրորդը՝ ձաւարծեծ, որուն մայր եղանակը միայն Կոմիտասի քաղուածներէն է, իսկ դաշնաւորումը, ընդլայնուած ձեւով տրուած է ղեկավարին՝ Վ. Սարգսեանի կողմէ: Յիշենք նաեւ որ այս վերջնոյն գործերէն պիտի տրուի «Հայաստանը՝ երկսեռ խմբով, եւ իբր նորութիւն «Արիներու Քայլերգ»ը, զոր երգչախումբը իր վերջին պարահանդէսին առթիւ, անակնկալը ըրաւ հրամցնելու, լսելի ընելով համերգէն առաջ եւ արժանանալով խանդավառ ընդունելութեան մը: Միջանկեալ ըսենք որ պարահանդէսի մը փայլը տասնապատկող ու անոր գեղարուեստական բաժնին մէջ ոեւէ տեղ նմանը չունեցող թիւ մըն էր այդ, որուն վրայէն չէր կարելի լուռ անցնիլ, ոեւէ ներկայ:

Բացի խմբերգներէն, նորութիւններ կան նաեւ մեներգներուն եւ նուագական բաժնին մէջ, ինչպէս Արամ Խաչատրեանի գործերէն, Սայաթ Նովայէն, Ն. Տիգրանեանէ եւն., որոնք պիտի տրուին Տիկին Զ. Մօրնօնի, Օր. Մ. Սիմոնեանի, Տէր եւ Տիկ. Գ. Ստեփանեանի եւ Օր. Ս. Փոյաճեանի կողմէ :

Մէկ խօսքով «Հայ Երգի Օր»ը կը խոստանայ ըլլալ վայելքի օր մը Մարսէյլի երաժշտասէրներուն համար, որոնք, վստահ ենք, մեծ թիւով պիտի գան քաջալերելու մեր երիտասարդ երկսեռ երգիչներուն ու անոնց կորովի ղեկավարը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Զրոյցներ հարկային եւ դրամական

ՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Քանի մը շաբաթէ ի վեր, եւ մանաւանդ քանի մը օրէ ի վեր մասնաւորապէս, յամառ զրոյց կը շրջի թէ կառավարութիւնը ելմտական կարգ մը միջոցներ ի գործ պիտի դնէ, օրինակ դրամագլուխի վրայ տուրք պիտի հաստատուի, եւ 5 ու 10 հազարնոց դրամատոմսեր հրապարակէն պիտի քաշուին, եւայլն:

Անհիմն եւ անիմաստ զրոյցներ :

Այդ զրոյցներուն պատճառներն են այն փաստերը թէ դահլիճին մէջ այս պահուս միաժամանակ կը գտնուին Պ. Փլեվէն որ — 1945ին սոլի - տարիֆէի տուրքը հաստատողը — եւ Պ. Ռընէ Մայէր որ 1948ին 5000նոց տոմսերը հրապարակէն քաշել տուած էր:

Տրուած ըլլալով որ ոչ մէկը եւ ոչ միւսը մինչեւ այսօր չեն ընդունած իրենց այդ որոշումներուն սխալ ըլլալը, բան մը որ փորձառութիւնը ցոյց տուաւ՝ հանրային կարծիքը կը վախնայ որ անոնք դարձեալ դիմեն նոյն միջոցներուն ելմըտական բացը գոցելու պատրուակով :

Բայց սխալներ կան զորս կարելի չէ կրկնել : Դրամագլուխի վրայ տուրքը ատոնցմէ է :

Գալով 5000 եւ 10.000նոց դրամատոմսերուն հրապարակէն քաշուելուն, ատիկա այսօր անըմբռնելի գործողութիւն մըն է պարզապէս :

Ոչ ոք այսօր լրջօրէն կրնայ ստանձնել նման պատասխանատուութիւն մը, մէկ կողմէ առեւտուրը կործանման առաջնորդել, սեղանաւորական շրջանառութիւնը կաղմալուծել, եւ միւս կողմէ հարուածել դրամին ու պետութեան վարկը, առանց ոեւէ առաւելութիւն ապահովելու: 1948ի նախընթացը կը մնայ իբր վճռական եւ տեւական ապացոյցը դրամին դէմ ի գործ դրուած նման դաւերուն յառաջ բերած չարիքներուն:

Ինչ որ ամէնէն աւելի ապահովութիւն կրնայ ներշնչել, այն է թէ նման միջոց մը ի գործ դնել նիւթապէս անկարելի է: Եթէ գործի լծուին բոլոր տպարանները եւ գործածուին թուղթի բոլոր պահեստները, մէջն ըլլալով լրագրի թուղթը, այսօր անկարելի պիտի ըլլար վերակազմել թղթադրամի զանգուածը որ անհրաժեշտ է առեւտրական գործառնութիւններուն:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԿՐԷՏԷԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ.— Վերջերս Ցունաստանի հայ գաղութին մասին գրած էինք, ահաւասիկ կարգ մը տեղեկութիւններ եւս Կրէտէի հայ գաղութի մասին: Սիթիա.— Կրէտէի այս հեռաւոր անկիւնին մէջ կան հինգ ընտանիքներ, (24 հոգի): Բոլորն ալ ինքնաբաւ են: Թրքախօս են, ըլլալով Կեսարիոյ շրջանէն իսկ նոր սերունդը յունախօս: Վարդունի քահանան կ'այցելէ տարին մէկ քանի անգամ: Ոչ դպրոց, ոչ եկեղեցի ունին: Իրաքլիոն 1922էն առաջ ալ հոծ հայութիւն ունեցած է: Կարելի է հանդիպիլ հարիւր տարուան տապանաքարերու եկեղեցիի բակին մէջ: Եկեղեցիին քովի դպրոցը գոց է 10 տարիէ ի վեր: Ներգաղթէ վերջ մնացած են 35 ընտանիքներ, (145 հոգի): Հայերը բարեկեցիկ են: Ունին եօթնանդամ Թաղ. Խորհուրդ մը, որ կը զբաղի եկեղեցիի կալուածներով: Բացի մէկ քանի ընտանիքներէ մնացեալները մեծ ու փոքր յունախօս են: Ռեթիմնօ.— 1922էն ի վեր ազգային ոգեւոր կեանք գոյութիւն ունեցած չէ: Ներգաղթէն վերջ մնացած են 20 ընտանիք, (63 հոգի): Մեծ մասով օրապահիկով ապրողներ են: Քանի մը ընտանիքներ անօգնական են: Շնորհիւ 1926էն գոյութիւն ունեցող Հայ Կ. Խաչի մասնաճիւղին, կը պահուի փոքրիկ վարժարան մը: Բոլորն ալ հայախօս են: Յովհաննէս քահանան տարին քանի մը անգամ կ'այցելէ: Հանիա.— Հոս մեծ հայ գաղութ երբեք չէ հաստատուած: Կան 4—5 ընտանիքներ (14 հոգի): Չորս քաղաքներուն մէջ ալ ստուար թիւ մը կը կազմեն խառն ամուսնութիւնները: Գրեթէ բոլորն ալ կ'ուզեն հայաշատ կեդրոններ փոխադրուիլ:

ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆ ՄԸՆ ալ բացուած է Թրոյի մէջ (Ամերիկա): Խօսած են Արսէն Ա. քհնյ. Սիմէոնեանց, քաղաքապետ Էտուըրտ Ֆիցճերըլտ, դատաւոր Ճ. Մուլհոլէնտ եւ ընկեր Վ. Վալատեան:

ԱՐՄԱՇԻ ՎԷՄՔԱՐԸ Պոլիս փոխադրուած է կը գրէ «Մարմարա»: Վերջին անգամ երբ պատրիարք հայրը Արմաշ այցելեց՝ քննեց նաեւ Չարխափան Ս. Աստուածածնի հիմնադիր Պօղոս արք.ի դամբարանը: Հոն երեւան ելաւ վիթխարի դամբանաքար մը: Պատրիարքը փափաքած էր որ այս վէմքարը փոխադրուի Սկիւտար եւ մաս կազմէ ընծայարանի շինութեան մէջ: Այս փափաքն էր որ գործադրուեցաւ: Նախկին որբանոց մըն է որ պիտի վերանորոգուի եւ վերածուի արդիական ընծայարանին:

ՀԱԼԷՊԻ ՔԱՌԷՆ ԵՓՓԷ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ մէջ տպաւորիչ սգահանդէս տեղի ունեցած է վաստակաւոր գրագէտ եւ մանկավարժ Լեւոն Շանթի մահուան առիթով: Հոն համախմբուած են ազգ. Սահակեան եւ Ջաւարեան վարժարաններու աշակերտութիւնը: Խօսած է Մինաս Թէօլէօլեան շեշտելով այն մեծ կորուստը որուն ենթարկուեցաւ հայ ժողովուրդը, Ռուբէն Տէր Մինասեանի եւ Լ. Շանթի մահերով: Խօսած են նաեւ Սահակեան վարժարանի տնօրէնը Արտաշէս Յովհաննէսեան եւ Ջաւարեանի աւագ ուսուցիչ Միհրան Գալիկեան: Ազգ. Հայկազեան վարժարանին մէջ խօսած է տնօրէն Արմէն Անոյշ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԿՈՉԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնը, 1952ի ընթացքին, մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնէ իր կրթական գործունէութեան 75ամեայ յոբելեանը, Փարիզի, գաւառի եւ արտասահմանի հայաշատ կեդրոններուն մէջ:

Անոր ամբողջ պատմութիւնը, հոս լրիւ պատկերացնել անկարելի է: Ըսենք միայն քանի մը բառով, թէ Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնը հարազատ արտայայտութիւնն էր, 1865 թուականներու Պոլսահայ կրթական եւ յառաջդիմական շարժումին, որ կուգար յեղաշրջել մեր ազգային կեանքը:

Ծանօթ է, որ մեր Ազգ. Սահմանադրութիւնը լայն տեղ մը կը վերապահէր աղջիկներու դաստիարակութեան գործին, որ մինչեւ այն ատեն շատ անտեսուած էր, իսկ հայկական գաւառներու մէջ, գրեթէ գոյութիւն չունէր:

Պոլսոյ Օրթագիւղի Ազգային վարժարանէն շրջանաւարտ երեք երիտասարդ Օրիորդներ, Նուրիկ Սիմոնեան, Թագուհի Պալթազարեան եւ Արմաւենի Սահակեան, խորունկ հաւատքով եւ զօրաւոր կամքով կուտան ազդանշանը: Նոյն Օրթագիւղի, համեստ մէկ անկիւն մէջ՝ անոնք կը ըսկսին գործի, 1879 Մայիս մէկին: Կը հաւաքեն խումբ մը հայ աղջիկներ, դաստիարակելու համար զանոնք ազգային նոր շունչով: Այդ նախաձեռնութիւնը պիտի ծաղկէր բազմապիսի արդիւնքներով:

Այս խանդավառ Օրիորդներուն շուրջ կը հաւաքուին Պոլսոյ ծանօթ ընտանիքներէն գրասէր տիկիններ: Առաջին խումբը կը կազմեն Տիկին Նազլը Վահան եւ տաղանդաւոր իր աղջիկը, Տիկին Սրբուհի Տիւսաբ, Տիկին Նոյեմի Գաբամաճեան (մեծ Նուպար փաշայի աղջիկը) ինչպէս Տիկ. Աննիկ Զայեան:

1879 Մայիս 1ը պիտի մնար պայծառ թուական մը, հայ կրթական տարեգրութեանց մէջ: Երբ ուրիշ կազմակերպութիւնները (Միացեալն ու Ազգանուէր Հայուհեաց) լուսաւոր ակօս մը ձգած քաղաքական փոթորիկներէն պիտի քշուէին, Դպրոցասէրը պիտի մնար ժայռ մը, ալեկոծ ծովուն մէջ:

Դպրոցասէրը, իբրեւ վարժուհինոց, դաստիարակած է 300 վարժուհիներ, որոնք տոգորուած ազգանուէր գաղափարականով, գացին լոյս տարածել Անատոլուի խաւար անկիւններուն մէջ: Անոնք առաքելական զոհողութիւնով մը կատարեցին իրենց ազգային պարտականութիւնը, եւ շատերը, նահատակուեցան մեծ եղեռնին:

1914ի պատերազմէն վերջ, Դպրոցասէրը կրկնապատկելով իր ճիգերը, կը դառնայ հարիւրաւոր որբուհիներու ապաստանարան, պահելով հանդերձ իր վարժուհինոցին բարձրագոյն կարգերը:

1923ին Դպրոցասէրն ալ տարագիր է կը հաստատուի, նախ, Սելանիկ, մինչ հաւատարիմ իր կրթական առաքելութեան:

1924ին կը փոխադրուի Մարսէյլ, ուր կը մնայ չորս տարի եւ կը դառնայ լոյսի փարոսան մը գաղութին համար:

1928ին կը հաստատուի, վերջնականապէս, Փարիզի Ռէնսի արուարձանին մէջ: Իր անունը եւ գործը Ֆրանսայէն դուրս կը տարածուի, Ամերիկայի հայութիւնը կը բերէ նպաստ իր մեծագոյն բաժինը ասպետական առատաձեռնութեամբ մը անոր կարիքներուն:

Այժմ, Դպրոցասէրը կը գործէ, վերանորոգուած իր շէնքին մէջ, երկրորդական վարժարանի ծրագրով (Ecole Secondaire Moderne): Ունի 80 գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ աշակերտուհիներ, առողջ, կայտառ եւ ուսումնատենչ, որոնք կը դաստիարակուին հայկական հարազատ եւ մաքուր շունչով:

Այսպէս, Դպրոցասէրը, իր աչքերը յառած դէպի լուսաւոր ապագան, խանդավառութեամբ պիտի շարունակէ իր ճամբան հայ ժողովուրդին շնորհիւ եւ հայ ժողովուրդին համար:

Կնիք, Դպրոցասէր Տիկ. Ընկերութեան

×

ԿՈՉ ԵԿԵՂԵՑԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը եկեղեցւոյ մէջ կարգ մը նորոգութիւններ կատարելու անհրաժեշտութեան առջեւ, հոգաբարձութեանս նիւթական միջոցները անբաւարար ըլլալով կոչ կ'ընէ Փարիզահայ հայրենակիցներուն, որպէսզի նկատի ունենան գիւղիս ժողովուրդին տնտեսական անձուկ պայմանները և հաճին սատարել նիւթապէս, մեզի ծրագրուած նորոգութիւնը գլուխ հանելու համար եւ առաջքը առնելով յառաջիկային ըլլալիք շատ աւելի մեծ ծախքերուն:

Արդէն ազնիւ բարերարուհի մը մեր տրամադրութեան տակ սիրայօժար դրած է 70.000 ֆրանք եւ 4—5 համեստ անձնաւորութիւններ ալ մասնակցած են հազարական ֆրանքներով: Ծախք կը նախատեսուի մօտ 250.000 ֆրանք:

Նուէրները ղրկել գանձապահ Պ. Կարապետ Գասպարեանին, Առնուվիլի եկեղեցիի հասցէով: ԿՆԻՔ

×

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

Կ. Պոլսոյ Ազգ. Կեդրոնական վարժարանի հիմնարկութեան վաթսունամեակին առիթով, Նախկին Սաներու մասնաւոր ճաշկերոյթ մը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 16 Յունուար, կիրակի կէսօրին, 33 Bld. Baumarchaisի հայկական ճաշարանին մէջ:

Նոյն օրը որոշում պիտի տրուի վաթսունամեակը հանդիսաւոր տօնելու մասին եւ ի հարկին պիտի կազմուի յատուկ յանձնաժողով մը:

Փափաքելի է որ ֆրանսաբնակ բոլոր նախկին սաները մասնակցին այս բացառիկ ճաշկերոյթին, մինչեւ յունուար 10ը իրենց հասցէները ղրկելով կամ մինչեւ յունուար 14 հեռախօսելով՝ մեր ընկերոջ, Ժիրայր Չիլինկիրեանին, 24 Rue Feydeau Paris (2), Tél. Central 48-51:

Ճաշկերոյթին մասնակցողներէն նոյնպէս կը խնդրուի որ անպայման տան իրենց հասցէները:

Կեդրոնականի Ա. շրջանաւարտներէն
Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ՄԵԹՐՈՅԻ երեք նոր կայարաններ վերաբացուած են.— Շարտօն Լավաշ, Մապիյօն եւ Ֆալկիէռ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՀԱԶԱՐԱՆ ԲՈՒԼԲՈՒԼ

(ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐՈՎ)

Ժամանակով թագաւորին մէկը եկեղեցի մը շինել կուտայ. եօթը տարի կը տեւէ շինութիւնը: Օծումէն ետք՝ թագաւորը կ'երթայ իր աղօթքը ընելու. կը տեսնէ, որ բուք ու փոթորիկ կը բարձրանայ, քիչ կը մնայ որ թագաւորը խեղդուի: Մէկ ալ ինչ տեսնէ, ճգնաւոր մը կեցեր է իր առջեւ, կ'ըսէ.

— Թագաւոր, ապրած կենաս, գեղեցիկ եկեղեցի շինեցիր, սակայն բան մը պակաս է:

Կ'ըսէ եւ աներեւոյթ կ'ըլլայ:

Թագաւորը քակել կուտայ եկեղեցին: Նորէն եօթը տարիէն կը շինեն նոր եկեղեցի մը, առաջուանէն աւելի գեղեցիկ: Օծումէն ետք՝ թագաւորը կ'երթայ աղօթելու: Անասելի բուք ու փոթորիկ կը բարձրանայ, նորէն այն ճգնաւորը կ'երեւայ թագաւորին ու կ'ըսէ.

— Թագաւոր, ապրած կենաս, գեղեցիկ եկեղեցի ես շիներ, սակայն բան մը պակաս է:

Թագաւորը դարձեալ քակել կուտայ եկեղեցին: «Ինը տարի աշխատեցէք — կ'ըսէ — այս անգամ այնպէս շինեցէք, որ աշխարհի երեսին նմանը չգտնուի»:

Կը շինեն, կ'օծեն: Թագաւորը կ'երթայ աղօթք ընելու: Բուք ու փոթորիկ կը բարձրանայ, ճգնաւորը դարձեալ կը կանգնի առջեւը ու կ'ըսէ.

— Թագաւոր, ապրած կենաս, աննման է քու շինած եկեղեցին. ափսո՛ս որ բան մը պակաս է:

— Թագաւորը այս անգամ ձեռքը կը նետէ ճգնաւորի օձիքին, կը բռնէ ու կը հարցնէ.

— Դէ, ըսէ նայիմ, իմ եկեղեցիիս պակասը ի՞նչ է: Այս երեք անգամ է, որ քակել կուտամ շինածս:

— Այս եկեղեցիին Հազարան բուլբուլ մը կը վայլէ:

Ճգնաւորը աներեւոյթ կ'ըլլայ, իսկ թագաւորը կը վերադառնայ պալատ:

Այս թագաւորը երեք որդի ունէր: Որդիները կը տեսնեն որ իրենց հայրը ցաւ մը ունի, կը հարցնեն.

— Բաբօ, ցաւդ ի՞նչ է:

— Կը մտածեմ, պատասխանեց թագաւորը, — որ ես ծերացեր եմ: Եկեղեցիին համար Հազարան բուլբուլ մը պէտք է, ես ինչպէ՞ս երթամ բերեմ:

— Մենք կ'երթանք, կը բերենք, ըսին տղաքը:

Երեքն ալ ձիերը հեծան գացին: Ամիս մը ետք տեղ մը հասան, տեսան որ ճամբան երեք ճիւղերու կը բաժնուի, շուարեցան մնացին:

Ճգնաւորը հանդիպեցաւ իրենց, հարցուց.

— Ո՞ւր կ'երթաք, կորիճներ:

— Կ'երթանք Հազարան բուլբուլը բերելու, չենք գիտեր՝ ո՞ր ճամբով երթանք:

— Ճգնաւորը ըսաւ.

— Այս լայն ճամբէն գացողը կը դառնայ, մէջտեղի ճամբէն գացողը կամ կը դառնայ, կամ չի դառնար: Վարի ճամբէն գացողը՝ յոյս չկայ, որ դառնայ:

— Ինչո՞ւ, հարցուցին եղբայրները:

— Կ'երթաս, — ըսաւ ճգնաւորը, կը հանդիպիս գետի մը: Հազարան բուլբուլի տէրը լեղի դարձուցած է անոր ջուրը, չի խմուիր, բայց դուն պիտի խմես ու ըսես. «Օխ, անմահութեան ջուր է»: Գետը կ'անցնիս, անտառ մը կուգայ առջեւդ, փուշերով ու տատասկներով լեցուն. դուն պիտի քաղես այդ փուշերը, պիտի հոտոտես եւ ըսես. «Օխ, արքայութեան ծաղիկ է»: Անտառը կ'անցնիս, կը տեսնես մէկ կողմը գայլ մը կապուած է, միւս կողմը՝ գառ մը: Գայլին առջեւ խոտ դրուած է, գառան առջեւ՝ միս, դուն պիտի վերցնես միսը եւ դնես գայլին առջեւ, խոտն ալ՝ գառան առջեւ: Կ'անցնիս կ'երթաս, կը հասնիս մեծ դրան մը առջին, մէկ փեղկը փակ, միւսը՝ բաց. փակ փեղկը պիտի բանաս, բացը՝ փակես: Ներս կը մտնես, կը տեսնես որ Հազարան բուլբուլի տէրը քնացեր է. եօթն օր կը քնանայ եօթն օր արթուն կը մնայ: Թէ որ կրցար բաներս գործադրել, Հազարան բուլբուլը կը բերես, թէ չէ՝ ոչ կրնաս երթալ, ոչ կրնաս դառնալ:

Մեծ եղբայրը լայն ճամբով գնաց: Գնաց, գնաց հասաւ պալատ մը. ըսաւ՝ «Ինչո՞ւ պիտի երթամ սպաննուիմ, կը մտնեմ այս տունը, ծառայութիւն կ'ընեմ, կ'ապրիմ»:

Միջնեկ եղբայրն ալ մէջտեղի ճամբով գնաց, լերան միւս կողմը անցաւ, տեսաւ պալատ մը, ճըրագի պէս վառ ու լուսաւոր: Իջաւ վար, ձին կապեց, իսկ ինքը գնաց պարտէզ, ուր կանանչ աթոռ մը կար, նստեցաւ վրան: Տեսաւ սեւ Արաբ մը որ եկաւ հասաւ ու ձեռքի ճպոտով զարկաւ իրեն: Դարձաւ կլոր մը, գլորեցաւ աթոռին տակ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՐ. ԵՊՍԿ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

խաղաղութիւնը, Ջղայնացած Պենելիւքսի առար - կութիւններէն երբէկ անակնկալօրէն իր հրաժարականը տուաւ: Ժողովը միաձայնութեամբ խնդրեց նախագահէն որ ետ առնէ իր հրաժարականը: Ահա թէ ինչպէս կը ներկայացնէ իր պատճառաբանու - թիւնը ․

« Երէկուան նիստը ինծի համար խաչելութիւն մը եղաւ: Ձեմ կրնար ամբողջովին վրաս առնել ժողովին զգուշական քաղաքականութիւնը, հետեւաբար որոշեցի թողուլ այս աթոռը, ինչ որ ինծի թոյլ պիտի տայ տաղնապալի պահու մը վերագտնելու իմ բովանդակ ազատութիւնս ու իմ տեղս միացեալ Եւրոպայի պայքարին մէջ»:

Պ. Սփաաք իբր պարզ պատուիրակ խօսք առաւ երէկ եւ յայտարարեց հետեւեալը․— Վերջին երկու չաբաթներուն կրած դառնութիւնս գլխ մղեց տեղ գրաւել ժողովին մէջ, իբր մարտիկ եւրոպա - կան միութեան»: Այնուհետեւ իր յուսախաբու - թիւնը յայտնեց, որ Չըրչիլի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր, ան չէ երեւցած՝ ժողովին նոր թափ մը տալու համար: «Եթէ ասկէ ուրիշ բան չու - նինք ակնկալելիք, անկեղծօրէն կը յայտարարեմ որ նախընտրելի է որ կանգ առնենք»:

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Զինեւքօրէացի բանագնացները Բչ․ օր ըն - դունեցին դաշնակիցներու այն առաջարկը, որ կը նախատեսէ ենթայանձնաժողով մը կազմել, գերիներու արձակման հարցը ուսումնասիրելու հա - մար: Նոյեմբեր 28ին արդէն տրամադիր էին կազմել ցանկը գերիներուն եւ ճամբարներուն, բայց մերժած էին ենթայանձնաժողովի առաջարկը: Այժմ կարմիրները կը պահանջեն որ զինադադարը կնքուելուն պէս, երկու կողմերը անմիջապէս ազատ արձակեն ամբողջ գերիները: Դաշնակից պատուիրակութիւնը կ'ուզէ որ փոխանակութիւնը ըլլայ ուղիղ եւ արդարացի հիման վրայ, որովհետեւ կը կասկածի որ Զինեւքօրէացիները նորէն խաղ մը կը խաղան եւ իրենց արձակուած գերիները կը զօրացնեն հիւսիսային Քորէայի բանակը:

Հնդկաչինի մէջ, ութը օրէ ի վեր մղուած կռիւները ցոյց կուտան թէ Վիէթմինհի ըմբոստները կը ջանան իրենց նախկին ռազմավարութեան դիմել, Հանոյի հիւսիս արեւմտեան շրջանին մէջ: Քանի մը հոգիով կը սողոսկին Վիէթնամի ուժե - րուն մէջ եւ կը ջանան վնասարարութիւններ ընել կազմալուծում յառաջ բերելու համար չարքե - րուն մէջ: Միւս կողմէ, Հօ Շի Մինհ, Հնդկաչինի ըմբոստներուն ղեկավարը, կոչ ուղղած է կաթոլիկ Վիէթնամցիներուն, որպէս զի Քրիստոսի ծնունդին առթիւ աղօթեն Վիէթմինհի յաղթանակին համար :

Թուրքիոյ արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփ - րիւլիւ յայտարարած է Ազգ․ ժողովին մէջ որ պիտի չպատասխանէ խորհրդային ծանուցագրին, որ ինչպէս յայտնի է կը մեղադրէր Անգարայի կառավարութիւնը Ատլանտեան դաշինքին յարելուն համար: Նախարարը անօգուտ կը նկատէ ծանու - ցագիրներու փոխանակութիւնը երկու պետու - թիւններուն միջեւ :

Իսրայէլի կառավարութիւնը Մոսկուայի իր դեսպանին միջոցաւ կը մերժէ անսալ խորհրդային ծանուցագրին, որ կը զգուշացնէր զինքը յարել է Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան, եթէ ոչ իր մասնակցութիւնը պիտի նկատէր «յարձակողական եւ Խորհ․ Միութեան դէմ ուղղուած»:

Թունուզի վեհապետը Լամին Պէյ հրաժարած է Մեւրուտի տօնին առթիւ ըլլալիք ընդունելու - թիւններէն :

Չէ համարձակած ոտք դնել Մետինայի մեծ մզկիթը, վախնալով Զիթունայի համալսարանական ուսանողներու ցոյցերէն․ այս առթիւ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուած են: Այսու հանդերձ, ֆրանսական մարզպանին փոխանորդը Պ․ տը Պուասըզոն Համան Լիֆի պալատը գացած եւ շնորհաւորած է Պէյը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՔԹ․ ՄՈՍԱՏԵՂ վերջին պահուն կրցած է խօսք առնել խորհրդարանին մէջ եւ դժգոհութիւն յայտնած Ամերիկացիներուն, որ բաւարար չափով չեն օգներ Իրանի: «Այս պայմաններուն մէջ, յարած է վարչապետը, մեզի կը մնայ փակել քարիւղի հորերը, իբր թէ քարիւղ ունեցած չըլլայինք: Քարիւղը եղած տեղը ձգելով, մենք կը վերապահենք մեր զաւակներուն, որոնք զայն պիտի շահագործեն օրհնելով իրենց հայրերը: Եթէ քարիւղի ճարտարարուեստը փակէ իր դռները, գոտինիս պէտք է սեղմենք»: Վարչապետին աջ բազուկը Հիւսէյն Մաքի իր կարգին յայտարարած է թէ՝ «վառօդի հոտ կուգայ քթին, յեղափոխութեան մը նախանշանները կը տեսնէ »:

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը մերժած է ամերիկացի չորս օդանաւորդները յանձնել: Նոյնպէս կը մերժէ ճանչնալ Ուաշինկթընի այն վարկածը, որ կը պնդէ թէ օդաչուները մոլորելով սահմանած են հունգարական սահմաններուն վրայէն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1952ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑը լոյս տեսաւ այս չաբաթ, իւրաքանչիւր օրինակ թուագրուած պիտի ըլլայ եւ այդ թիւը պիտի ըլլայ վիճակահանութեան համար թիւ մը : Շահողը տասնըհինգ հազար ֆրանքի արժէքով պարգեւ մը պիտի ստանայ, օրինակ օգանաւով ճամբորդութիւն մը կամ Լ․ Շանթի հրատարակութիւնները:

Վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի Նոր Սերունդի օրը, 1952 Մարտ ամսուն: Դիմել Հ․Յ․Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութեան, S. Boyadjian 35 Ave. Lieutenant Fine. La Viste, Marseille:

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս․ Մ․ վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ Le Commissaire est Bon Enfant (զաւեշտ 1 արար)

Ս․ Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին :

Տոմսերը ապահովել Ս․ Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28: Գիները 200 եւ 250 ֆրանք :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ !
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ !

Հ․Մ․Ը․Մ․Ի (U. G. A. de Marseille)

Այնքան սպասուած ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Տեղի պիտի ունենայ 22 Դեկտեմբեր 1951 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Club»ի շքեղ սրահին մէջ, Rue Grignan :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն, առանձին յայտարարութեամբ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի օր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ երիցուհի Մարիամ Դաւիթեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, Ալֆորվիլի Ս․ Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ ծանօթները :

ԳՈՒՇԱԿ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը ժամը 21ին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այսօր հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet: Կը խօսի Պ․ Հ․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ Լեւոն Շանթի կեանքն ու գործը:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Հ․ Յ․ Դ․ Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը, այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ․ ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ Կեդր․ վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր Փարիզի եւ շրջակայ բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները, այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Ա․ Զիթունիի բնակարանը, 13, rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ՝ Մանուկներու Օրուան տօնակատարութիւնը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը, Rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան համարատուութիւն :

Հայ Երգի Օրը

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մէջ Casa d'Italia, rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին:

Արմենիա երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Վ․ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն : Բազմաձայն երկսեռ խմբերգներ:

Կը մեներգեն ու կը նուագեն Տիկին Զ․ Մօրընօն, Օր․ Մ․ Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գ․ Ստեփանեան, Օրիորդներ Փօլ Օքառ եւ Ս․ Պօյաճեան:

Գիները խիստ ժողովրդական : Դիմել երգչախումբին :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի, Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն 10ը, Municipalitéի սրահին մէջ, 9 rue du Marché: Կը նախագահէ եւ կը խօսի Պ․ Հ․ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին․— Երգ, պար, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ Անկէնի զաւակներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Անկէնի եւ շրջակայ հայութիւնը :

Կը փնտռուի

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ․— Լիոնի շրջականերէն, խոհանոցի եւ տան գործերու վարժ վստահելի կին մը որ յանձնառու ըլլայ պահել երկու երախայ, տան սպասուհիին օգնութեամբ: Բնակարանէն եւ սնունդէն զատ պիտի ստանայ ամիսը 12էն — 15.000 ֆրանք: Դիմել Fantasia, 23 rue Paul Bert, Lyon :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 14 Décembre 1951 Ուրբաթ 14 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6636-Նոր շրջան թիւ 2047
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ՈՒՂԻՆ ՊԱՐԶ Է ԵՒ ՀԻՏԱԿ

Մեր դարուն մէջ թուական եւ աշխարհագրական մեծութիւնները կ՚արժէքաւորուին հետզհետէ եւ մշակոյթի դերը աւելի կը շեշտուի՝ ազգերու ինքնորոշման եւ յարատեւութեան տեսակէտէն :

Արդ, ինչ է մշակոյթ կոչուածը, եթէ ոչ ժողովուրդի մը հոգեկան ստեղծագործութիւններու ամբողջութիւնը որ կ՚ընդգրկէ լեզուն, գիրը, գրականութիւնը, կրօնը, արուեստները, գիտութիւնները, պատմութիւնը, բարքերն ու օրէնքները :

Ով որ արժէքներ իրագործած է այս մարզին մէջ եւ ընդունակ է նորեր ստեղծելու՝ ան է մեծը, հոգ չէ թէ թիւով փոքր ըլլայ :

Առանց պոռոտախօսութեան եւ սնամէջ ինքնահաւանութեան, մենք կրնանք պարծենալ մեր մշակոյթով :

Եթէ մենք՝ մեր արժէքները կ՚անտեսենք եւ թերահաւատութենէ կը տառապինք՝ յանցանքը մերն է միայն: Մեր տգիտութեան եւ անփութութեան պատճառով չենք կրցած պէտք եղած չափով գնահատել հայ հանճարին ստեղծագործութիւնները, որոնք մոռացութեան փոշիներուն տակ կորսուած կը մնան :

Օտարները գիտեն իրենց ունեցածը փառաւորապէս ցուցադրել, ծանօթացնել եւ միջազգային հիացումի առարկայ դարձնել: Աս ալ արուեստ մըն է եւ գիտութիւն միանգամայն :

Մինչդեռ մենք դարերով սպասեցինք, որ օտար գիտնականներ բարեհաճին պեղել մեր գանձերը եւ անկէ քանի մը լուսեղէն գեղեցկութիւններ երեւան հանել: Պէտք եղաւ որ Վալերի Բրուսով մը խանդավառուի հայ բանաստեղծութեամբ, Մորկան մը կամ Կրուսէ մը պեղէ մեր պատմութիւնը, Մէյէ մը եւ կամ Հիւպշման մը ուսումնասիրէ մեր սքանչելի լեզուն, որպէս զի քիչ մը ինքնաճանաչութիւն ունենանք եւ հպարտութեան ճառագայթով մը լուսաւորենք մեր ստուերամած հոգին :

Ոչ մէկ կասկած որ մեր Նարեկացին, իր խիզախ եւ անօրինակ թռիչքով, համաշխարհային գրականութեան գագաթներէն մէկը կը ներկայացնէ, որպէս անհաւասարելի բանաստեղծ եւ մտածող :

Միջնադարեան խաւար դարերուն, երբ Եւրոպայի միտքն ու հոգին լճացած անշարժութեան մը մատնուած էին, Հայաստան ճանչցաւ աշուղական կենսայորդ գրականութիւն մը, սիրոյ եւ իմաստութեան արեւով ողողուն :

Հապա մեր սքանչելի ճարտարապետութի՞ւնը որ իր նմանը չունի աշխարհիս երեսին իբրեւ ինքնայատուկ ոճ եւ գեղակերտ իրագործում : Էջմիածինը, Հռիփսիմեանց տաճարը, Զուարթնոցը, Անիի տաճարները, Սանահինի վանքը եւ դեռ այնքան ուրիշներ: Ամբողջ Հայաստան թանգարան մը կը ներկայացնէ եկեղեցիներու, խաչքարերու, բերդերու եւ յուշարձաններու հնադարեան նմուշներու, որոնցմէ շատ շատեր, աւաղ, փլատակի վերածուած են բարբարոսցեղերու հարուածներուն տակ :

Հայկական երաժշտութիւնը նոյնքան առինքնող, չքեղ եւ ազգային է որքան ճարտարապետութիւնը, անոր նման պարզ ու վսեմ, խոր եւ յուզական: Աշխատանքի, սիրոյ, կարօտի եւ աստուածապաշտութեան մեր երգերը, ժողովրդական ըլլան թէ կրօնական, հայ հոգիի թռիչքը կը հասցնեն երկնային բարձունքներու, ուր քիչեր կրցած են թեւածել :

Հայերէն գրերու գիւտը ինքնին առանձին հրաշագործութիւն մըն է եւ լաւագոյն ապացոյցներէն մէկը Հայուն ստեղծարար կարողութեանց: Աւելի քան 15 դարէ ի վեր մեր ժողովուրդը գրականութիւն կը մշակէ, լոյս կը սփռէ իր շուրջ եւ լոյսի կարօտով պայքար կը մղէ: Գրաբար եւ աշխարհաբար մեր զոյգ լեզուները հոգեկան հարստութեան անսպառ շտեմարան մը կը ներկայացնեն :

Այս բոլոր փաստերուն անդրադարձումն ու ճանաչումը նուիրական պարտականութիւն մըն է բոլոր անոնց համար, որոնք կը յաւակնին անցեալին ժառանգորդ հանդիսանալ եւ ապագայ կերտել :

Հայութեան կեանքի ուղին վաղուց գծուած է մեր նախնիքներուն քրտինքով եւ արիւնով: Մեզի կը մնայ չկորսնցնել լուսաշաւիղը :

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն կ՚ողբայ կորուստը անփոխարինելի ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ, եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 5000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին :

✕ Անհուն կսկիծով եւ դառն վիշտով կը խոնարհինք Հ. Յ. Դ. քաջամարտիկ ռահվիրաներէն՝ ՌՈՒԲԷՆ փաշայի եւ հայ մատենագրութեան վաստակաւոր մշակին՝ Լ. ՇԱՆԹԻ թարմ աճիւններուն առջեւ :

Ալֆորվիլ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» խմբ.

✕ Դառն վշտով եւ երկիւղածութեամբ կը խոնարհիմ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ Պ. ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ պանդուխտ թարմ շիրիմներուն առջեւ:

Փարիզ, Ա. Հայկունի

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋԱՐԻՔԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

Լսարանական հաւաքոյթի մը մէջ ենք, աւելի քան 100 հոգի, բացառիկ բազմութիւն մը, այդ երեկոյ: Եկած են լսելու համարատուութիւն մը եկեղեցիի ընտրութեանց առթիւ, ընտրական եւ քուէախոյզ յանձնախումբերու կողմէ: Վարչութեան որեւէ մէկ անդամին հոն ներկայ չըլլալը, ոմանք կը վերագրեն արհամարհանքի, ուրիշներ պատասխանելիք բան մը չունենալուն, այսինքն — « երես ունի՞ն որ գան, ի՞նչպէս պիտի պարտըկեն եղած զանցառութիւնները» :

Մտիկ կ՚ընես համբերութեամբ: Ազգային գործ է, ասոր անոր քմահաճոյքը ինչ դեր կրնայ ունենալ անոր մէջ: Կամ մարդավա՞րի է եկեղեցին, որ իւրաքանչիւրը ցոյց տայ իր ճարպկութիւնն ու խորամանկութիւնը, օրէնքի մը պակասը կամ եղածին թերութիւնները օգտագործելով :

Կը լսես զանազան ու զարմանազան մանրամասնութիւններ, որոնց մեծ մասը արդէն լոյս տեսած է «լաւ մամուլին մէջ» այսինքն «անկախ» ու « չէզոք » մամուլին մէջ, որուն գոյութիւնը զգացած ալ չես մինչեւ այսօր, հայ իրականութեան մէջ :

Ինչ որ է, անցնինք «այդ փափուկ հարցի վրայով», ըսենք թէ ի՞նչ տպաւորութիւն կրեց այդ տեղ «չէզոք ու անկախ մարդը, այսինքն լաւ մարդը»: Ան որ որեւէ դեր չէ ունեցած յանձնախումբերու մէջ, վարչութեան կամ հոգաբարձութեան քովն ի վեր: Ան որ անդամ իսկ չէ ընդհ. ժողովին, այսինքն «չէզոք» է եւ «անկախ» բոլոր տեսակի մեղքերէն:

Եկեղեցի մը ունինք, բարերար մը չինել է զայն առատ մը Փարիզի գեղեցիկ մէկ անկիւնը, երբ հազիւ քանի մը հարիւր հոգի կայ եղեր ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Օրին մէկը իրենց հայրենի տունէն պոկուած բազմութիւններ եկեր են եւ այդ թիւը բարձրացեր է 70.000ի: Անհրաժեշտ դարձեր է կառավարել զայն ու կազմուեր է կրօնական ընկերակցութիւն մը, որուն անդամներուն թիւը զօռով եւ ամէն կարգի բացառիկ ճիգերով եղեր է 3000 մը: Անկէ բխած վարչութիւն մը տէրն ու տիրականն է այս գաղութին, ձեռքը իբր սահմանադրական օրէնք, իբր ծրագիր, իբր ամէն ինչ, ունենալով այդ ընկերակցութեան կանոնագիրը:

Հիմա բռնեցէք այդ մեղաւորին օձիքէն, այդ կանոնագրին օձիքէն, որ ոչ մէկ բանով կը համապատասխանէ այս գաղութին պէտքերուն:

Կարելի՞ է ընդունիլ որ ամբողջ գաղութի մը ձայնն է այդ 3000նոց կրօնական ընկերակցութիւնը, եւ իրմէ ընտրուած եւ զայն կառավարելու յաւակնողը՝ վարչութիւն մը, կամ վարչութենէն նշանակուած հոգաբարձութիւն մը, իրենց ձեռքն ալ իբր օրէնք սովորական ընկերակցութեան մը կանոնագիրը :

Եթէ համարձակիս պակաս մը մատնանշել, դէմդ կը ցցուի այդ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ: Ահա թէ ուր է չարիքին աղբիւրը: Եւ մտածել որ աւելի քան վաթսունամեակ մըն է որ Ազգային Սահմանադրութիւն ունինք :

ՍՕՍԻ

ՄԱՐՈՔԻ հարցը այսօր կը ներկայացուի ՄԱԿին, եգիպտական կառավարութեան կողմէ: Գահիրէ պիտի ամբաստանէ հոգատար իշխանութիւնը, «իբր բռնաբարիչը մարդկային իրաւանց» : Կը թուի թէ ասիական պետութիւնները ուժ պիտի տան Եգիպտոսի առաջարկին :

Վիշինսքի կը պնդէ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին քաղաքական յանձնաժողովը, Դչ. առաւօտ դարձեալ հաւաքուեցաւ Շայէօյի պալատը, յօդուած առ յօդուած քննութեան ենթարկելու համար զինաթափութեան եռակողմանի ծրագիրը: Վիճաբանութեան պիտի դրուէր երեքներու ծրագիրը, Մոսկուայի փոփոխութեան առաջարկները, ինչպէս նաեւ «Զորս»երու ենթայանձնաժողովին կողմէ հրատարակուած տեղեկագիրը, որ ցոյց կուտար համաձայնութեան կամ ոչ ընդունելի կէտերը :

Ցանուն Խորհ. Միութեան խօսք առնելով, Վիշինսքի անգամ մը եւս պնդեց հետեւեալ առաջարկներուն վրայ.— Ա. Արգելք եւ հակակշիռ հիւլէական ռումբերուն վրայ: Բ. Տարուան մը ընթացքին հինգ մեծ պետութիւններու սպառազինութեանց մէկ երրորդի կրճատում: Գ. Տիեզերական համաժողով մը, որուն ոչ միայն պիտի հրաւիրուին ՄԱԿի անդամները, այլեւ միջազգային հասարակապետութեան բոլոր երկիրները: Վիշինսկի կ՚ընդունի թէ՝ ենթայանձնաժողովի զինաթափութեան ժողովներուն ընթացքին, բաւական կարեւոր անհամաձայնութիւններ ծագած են դաշնակիցներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ :

« Բայց, կը յարէ Մոսկուայի ներկայացուցիչը, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին միահամուռ որոշումը, որ կը դատապարտէ հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը, օրէնքի կարգ պիտի անցնի: Իւրաքանչիւր անդամակից պետութիւն պէտք է անոր գլուխ ծռէ, ու Խ. Միութիւնը այժմէն իսկ կը յայտարարէ թէ անպայման պիտի հպատակի այդ որոշման.» :

Եւրոպ. Խորհուրդին զեկոյցը

« Փարիզիմէջ գումարուած՝ Եւրոպայի պաշտպանողական միութեան կազմակերպութեան մասնակցող վեց երկիրներու արտաքին նախարարները, այսօր հաւաքուեցան Սթրազպուրկ, քննութեան ենթարկելու համար կարգ մը հարցեր, որոնք կառավարական ծրագրի վրայ չէին ծեծուած տակաւին :

« Բազմաթիւ սկզբունքային կէտերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացաւ, ինչ որ թոյլ տուաւ ցուցմունքներ ընելու փորձագէտներուն, դաշնագրի նախագծին վերջնական խմբագրութիւնը կատարելու ուղղութեամբ : Դեռ ուսումնասիրութեան չենթարկուած կէտերը նկատի պիտի առնուին յառաջիկայ հաւաքոյթին, որ նախատեսուած է ամսոյն լրանալէն առաջ:

«Արտ. նախարարներուն կողմէ ձեռք առնըւած որոշումները, անշուշտ հասկնալի է որ կառավարութիւններու նկատառման պիտի յանձնուին, այս պատճառաւ տակաւին չեն կրնար հրատարակուիլ »:

Հնդկաչինի կռիւները

ՎԻԷԹՄԻՆՀԻ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Վիէթմինհի ապստամբները 10—11 Դեկտեմբերի գիշերը բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկեցին Սեւ գետին արեւելեան ափին վրայ, Հանոյի արեւմտակողմէն 50 քիլոմեթր աւդին եւ Հօա Պինհէն 25 քիլոմեթր դէպի հիւսիս: Թիւ Վիւի ամրացուցած մէկ դիրքն է, գետանաւի մը մօտակայքը, որ նպատակակէտ ընտրուած է Վիէթմինհի հրամանատարութեան կողմէ :

Երկուշաբթի օր, իրիկուան դէմ, Վիէթմինհական հինգ վաշտեր իրարու ետեւէ յարձակման ձեռնարկեցին, ամբողջ եօթը ժամ, բայց փշաթելերուն առջեւ ջախջախուեցան Ֆրանքեւվիէթնամեան խորտակիչներու եւ հրետանիի կրակին տակ: Գչ. օր, օդատորմիղը գործողութեան ձեռնարկելով, ոմբակոծեց Վիէթմինհի զօրասիւները, որոնք դէպի արեւմուտք փախան: Ապստամբներուն կորուստը կը հաշուուի 1500 հոգի:

Վիէթմինհի ըմբոստները հարաւային շրջանն ալ իջնելու փորձ մը ըրին, Ֆաթ Տիէմի աթոռանիստ քաղաքը ձեռք անցնելու համար, բայց բուռն կռիւներէ վերջ ետ մղուեցան: Քաղաքին կաթոլիկ եպիսկոպոսը համակիր է Ֆրանսացիներուն, դեռ վերջերս յարած է Ֆրանքեւվիէթնամեան դատին: Ասոր համար, Հօ Շի Մինհ ամէն միջոց կը փորձէ տեղացի կաթոլիկները որսալու համար, ինչպէս տեսանք երէկի թիւին մէջ: Մեռեալ Վիէթմինցի սպայի մը վրայ գտնուած վաւերաթուղթերէն կը պարզուի որ ըմբոստները վճռած են ամէն գնով ձեռք անցնել գետերու միացման կեդրոնը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Գահիրէի մէջ ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեանի դասախօսութեան ամփոփումը)

Բ.

Փիրիտի արտադրութիւնը, մեր օրերուն, աւելի չատ էր քան ռուսականը: Առաւելապէս Բաթում կը ղրկուէր եւ ի միջի այլոց կը գործածուէր ծծմբաջրածնային թթուի (ասիտ սիւլֆիւրիք) արտադրութեան համար:

Ալուճակի ընդարձակ հանքերը ցրուած են Կողբի, Կաղզուանի, Օլթիի եւ Նախիջեւանի շրջաններուն մէջ:

Հայաստանի առաջին երկաթուղին, որ 640 քիլմ. երկարութիւն ունէր: շինուած է 1901ին եւ բոլորովին անբաւարար էր ծառայելու իբրեւ հաղորդակցութեան միջոց հանքային ճարտարար ուեստին մէջ: Իսկ առանց հաղորդակցութեան միջոցներու, չատ դժուար է օգտագործել հանքային հում նիւթերը, հանքերէն զանոնք զտարանները փոխադրելու համար: Այսպէս, հանքերուն 3)4ը հեռու էր երկաթուղիէն եւ այսպիսով կը դժուարանար՝ հանածոները զտելու եւ մաքրելու աշխատանքը:

Ալուճակը Հայաստանի կարեւոր հարստութիւններէն մէկն է եւ այդ արտադրութեամբ, Անդրկովկասի երեք հանրապետութեանց մէջ մենք կը գրաւէինք առաջին տեղը:

Այս միեւնոյն բաղդատութեամբ, մենք ունէինք նաեւ պղինձի արտադրութեան 100ին 65ը, իսկ ամբողջական Ռուսիոյ հետ համեմատելով՝ 100ին 25ը:

Այս երեք հանքերէն զատ մենք ունինք նաեւ չահագործուած կամ չշահագործուած բազմաթիւ ուրիշ մետաղահանքեր:

Այսպէս, կապարի եւ արծաթախառն կապարի 13 հանքեր ունինք արեւմտեան Հայաստանի մէջ եւ 36 հանքեր արեւելեան Հայաստանի մէջ:

Միւս հանքերէն կան (առաջին թուանշանները կը պատկանին արեւմտեան Հայաստանին, երկրորդ թուանշանները՝ արեւելեանին).—

Պղինձ՝ 13 եւ 194: Զինկ 3 եւ 9:

Մանկանէզ, որ չատ կարեւոր նիւթ է եւ կը գործածուի զէնքերու զրահներու դիմադրական ուժը զօրացնելու, 3 եւ 9:

Երկաթ՝ 14 եւ 49: Արսենիք (մկնդեղ) 4 եւ 8 (Կարսի շրջանին մէջ):

Փիրիտ (ծծմբախառն երկաթ) 8 եւ 9:

Ալուճակ՝ 10 եւ 23: Քրոմ՝ 2 եւ 4:

Ոսկի՝ 14 եւ 16: Նաւթ՝ 4 եւ 1:

Պաղլեղ՝ 2 եւ 4: Սոտա՝ 1 եւ 1:

Հանքային ջուրեր՝ 47 եւ 48:

Իսկ միայն արեւելեան Հայաստանի մէջ կան՝

Փլաթին՝ 5: Քոպալթ՝ 5: Գրաֆիթ՝ 8, եւն.:

Հիմա քիչ մը աւելի մանրամասնենք մեր հանքային հարստութեանց մասին տրուած այս տեղեկութիւնները:

Մեր հանքային հարստութեանց մէջ պղնձահանքերը, Ալուճակէն վերջ, կը գրաւեն առաջնակարգ տեղը: Իսկ բոլոր պղնձահանքերու մէջ առաջին գծին վրայ կուգան Զանգեզուրի հանքերը, որոնց հանածոն 100ին 10 — 12 զուտ պղինձ կը պարունակէ, կանոնաւոր երակներու ձեւով, ինչ որ կը դիւրացնէ զտումը, որովհետեւ երբեմն կան նաեւ զանգուածային խառնուրդի ձեւով կազմուած հանածոներ:

Մեր երկիրը եւ յատկապէս պղնձահանքերը համաշխարհային կարեւորութիւն պիտի ստանային, եթէ Զանգեզուրի ուղղութեամբ երկաթուղի շինուած ըլլար:

Ունինք ոսկիի եւ արծաթի հանքեր ալ, բայց զանոնք շահագործելու համար անհրաժեշտ է ունենալ նաեւ բարձր ճարտարարուեստ եւ ելեկտրական բարդ շինութիւններ, ինչ որ կը պակսին Հայաստանի մէջ:

Փիրիտի (ծծմբախառն երկաթի) հանքերը ցրուած են Ալլահվէրտիի, Շիրակաձորի, Սեւ Մատէնի եւ Ջալալօղլուի մօտերը՝ Զպուգլուի շրջաններուն մէջ, 28.000 թոն արտադրութեամբ:

Ալուճակի հանքերը կը գտնուին Կողբ, Կաղզուան, Օլթի եւ այլ շրջաններու մէջ: Երկրաբանական գիտութիւնը ցոյց կուտայ, որ նախապատմական ժամանակներուն Հայաստան գտնուած է ջուրերու տակ եւ դարերու ընթացքին, երկրային շարժումներու հետեւանքով, հողերը վեր բարձրացած են եւ ջուրերու մէջ գտնուող աղերը մնացած են հողերու տակ: Կատարուած հաշիւներով, Հայաստանի հողերուն տակ կայ 621.800.000 թոնի հասնող աղի հսկայական հարստութիւն մը, որ պիտի բաւէր համ տալու՝ համը փախած այս ամբողջ աշխարհին...

Երեք թագաւորութիւններ կան Անդրկովկասի մէջ: Ասոնց առաջինը՝ նաւթի թագաւորութիւնը կը գտնուի Ատրպէյճան, երկրորդը մանկանէզի թագաւորութիւնը Վրաստան եւ երրորդը՝ աղի թագաւորութիւնը Հայաստան:

Ինչ կը վերաբերի հայկական քարածուխին, մեր Բարթողեան լեռնաշղթային քարածուխը չատ ընտիր չէ, թէեւ հանքերը չատ տարածուած են: Մեր ունեցածը լինեիթ կոչուածն է: Անթրասիթ չունինք: Ինչպէս գիտենք, հանքածուխը հողի տակ օդազուրկ մնալով սեւցած ու քարացած ծառեր են, որոնք առաւելապէս կոնազգիներու ընտանիքէն են մեր հողերուն տակ: Երբ ծառերը լրիւ կարծրանան, կը դառնան քարածուխ, իսկ կիսաչափ ածխանալու պարագային կը վերածուին նաւթի: Նաւթը կը կազմուի նաեւ ծովային կենդանիներու հողին տակ մնացած բրածոյացած լուծոյթով: Բարթողեան լեռներու տակ մեր ունեցած քարածուխը կը գնահատուի չուրջ 40 միլիոն թոն: Ասկէ զատ կայ նաեւ տեսակ մը ուրիշ ածուխ, որ կիզահող կը կոչուի եւ որ առաջ կուգայ տարբեր տեսակ տունկերու եւ ծառերու ածխացումէն:

Ինչ կը վերաբերի նաւթին, Հայաստանի մէջ ալ կան նաւթահանքեր, որոնք սակայն չեն շահագործուած: Երկրաբանական ստուգումներով հաստատուած է, որ մեր հողը չատ հարուստ է եղած նաւթային երակներով, որոնք սակայն ստորերկրեայ զառիթափերու վրայէն սահած եւ իջած են մինչեւ Մուսուլի կողմերը, այնպէս որ Մուսուլի այսօրուան նաւթահորերը մեծ մասով հայկական հարստութիւն են...

Այս բոլորէն վերջ կը տեսնէք, թէ դատարկ չէ մեր երկիրը եւ աչքին հարստութիւններ ունինք հողին տակ:

Հիմա տեսնենք, թէ ինչեր ունինք հողին վրայ:

Հայաստան ուհասարակ ճանչցուած է իբրեւ երկրագործական երկիր: Իմ կարծիքով, սակայն, աւելի պաճարարուծական կամ անասնաբուծական երկիր է, այսինքն աստիճան մը եւս՝ երկրագործութենէն:

Ես, մէկ ծայրէն միւսը պտըտած եմ Շիրակի դաչտը: Հող մըն է, ուր մեծ բան մը չի բուսնիր: Կարելի է ծածկել զայն կոնազգի ծառերու անտառներով: Շիրակի հողը, դարերու ընթացքին զուրկ մնացած է պարարտացուցիչներէ եւ ատով ալ կորսնցուցած է իր ուժը: Անտառազուրկ է մեր երկիրը, մինչդեռ անտառը չատ կարեւոր է: Անտառ չունեցող երկիրները անջրդի կը մնան: Ֆրանսայի վարչապետներէն մէկը, որ գիւղատնտես եղած է, ըսած է անգամ մը.— «Անտառամըշակութիւնն ու չերամաբուծութիւնը զոյգ մը ստինքներ են, որոնք կը սնուցանեն Ֆրանսան»:

Երկրագործութիւնը կապուած է հողի եւ կլիմայի հետ, որոնք միացած աստուածային արեւին հետ, կը զարգացնեն զայն: Արեւը կը կատարէ ջրհանի դեր, կը չոգիացնէ ջուրերը, անձրեւի կը վերածէ, թափած անձրեւները նորէն վեր կը հանէ, նորէն վար կը թափէ եւ այսպէս շարունակաբար:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Եւրոպական բանակ

Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին կապուած երկիրները անելի մատնուած են: Այս լուրջ տագնապը կը շարունակուի տարիէ մը ի վեր:

Անդամակից պետութեանց միջեւ խորունկ տարակարծութիւններ կան երեք հիմնական կէտերու չուրջ, Ա) Գերմանիոյ վերազինումը Բ) Եւրոպական բանակ եւ Գ) Վերազինման ծախքեր:

Առաջին երկուքը սերտօրէն իրար կապուած են: Մէկը միւսին հետեւանքն է...: Եթէ Գերմանիոյ վերազինման հարց գոյութիւն չունենար, ոչ ոք պիտի մտածէր «եւրոպական բանակ»ի անհրաժեշտութեան մասին:

Երբ տարիներու ապարդիւն բանակցութիւններէ վերջ արեւմտ. պետութիւնները համոզուեցան, որ Մոսկուա աշխարհակալական նպատակներ կը հետապնդէ, որոշեցին կազմակերպել Արեւմուտքի պաշտպանութիւնը: Քորէան հաստատեց ժողովրդապետութեան մտավախութիւնները եւ Ռուսաստանի վրայ ծանրացող կասկածը:

Մինչեւ հոս համաձայնութիւնը կատարեալ էր: Բայց, երբ քաղաքագէտները եւ ռազմագէտները մասնագիտական քննութեան ենթարկեցին հարցը, երեւան եկաւ որ Եւրոպան անպաշտպանելի է առանց Գերմանիոյ մասնակցութեան: Այս համոզումին նպաստեց նաեւ Ֆրանսայի զինուորական անպատրաստ վիճակը:

Դիւանագիտական գաղտնի խօսակցութիւններէ վերջ, երբ 1950ին հրապարակ դրուեցաւ Գերմանիոյ վերազինման անխուսափելիութիւնը, ֆրանսական մամուլը եւ հանրային կարծիքը արդար յուզման մատնուեցան: Կառավարական տեսակէտը նոյնպէս բացասական էր.— Մինչ արտաքին գործոց նախարարը կ՚ըսէր թէ «Ֆրանսա չի կրնար ընդդիմանալ», օրուան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը կը յայտարարէր.— «Ես Ֆրանսայի վերազինման նախարարն եմ, եւ ոչ թէ Գերմանիոյ»:

Պաշտօնական տեսակէտ մը որդեգրել պէտք էր, սակայն: Վարչապետ Պ. Փլեվէն պատրաստեց ծրագիր մը, որ կ՚ընդունէր Գերմանիոյ վերազինումը՝ «եւրոպական բանակ»ի շրջագծին մէջ, եւ միայն անոր հակակշռին տակ: Այլ խօսքով Ֆրանսա իրեն կը վերապահէր Գերմանիոյ վրայ կատարուելիք հսկողութիւնը: Այդ բանակը պիտի բաղկանար խառն զօրամասերէ, եւ ազգ. միաւորները փոքրիկ միութիւններէ անդին պիտի չանցնէին: Վերին հրամանատարութիւնն ալ, ըստ ըելեայն, կը վերապահուէր Ֆրանսայի: Ծրագիրը կը յանձնարարէր նաեւ արգիլել Գերմանացիներու կուռի մասնակցութիւնը՝ պատերազմի առաջին շրջանին:

Եւ վերջապէս, եւրոպական բանակի կազմութեան նախապայման կը դրուէր «Հանքածուխ — պողպատ» ծրագրին ստորագրութիւնը:

Ամերիկացիները տհաճութեամբ ընդունեցին Փլեվէնի ծրագիրը: Թէեւ Ֆրանսա կ՚ընդունէր Գերմանիոյ վերազինման սկզբունքը, բայց իր պայմանադրական կեցուածքով կրնար դուռ բանալ անվերջ բանակցութիւններու:

Այդպէս ալ եղաւ:

Յետագային, Ֆրանսայի պնդումներուն եւ Անգլիոյ միջամտութեան վրայ, Ուաշինկթըն տեղի տուաւ, առանց համոզում գոյացուցած ըլլալու:

Անկէ ասդին հարցը սեղանի վրայ է, եւ ենթակայ տագնապալի բանակցութեանց.— Անգլիա կը մերժէ մասնակցիլ, իսկ «Պէնէլիւքս»ը կը հակառակի (Պելճիքա — Հոլանտա — Լիւքսէնպուրկ):

Պ. Չըրչիլ, Անգլիոյ խորհրդարանին առջեւ ըրած վերջին յայտարարութեանց ընթացքին, անդրադարձաւ եւրոպական բանակի հարցին, եւ կարգ մը յատկանշական մտքեր յայտնեց.— «Եւրոպական բանակը» իր ազգ. աւանդութիւններէն եւ առանձնայատկութիւններէն մերկացած զանազան զօրամասերու խառնո՞ւրդ մը (amalgame) պիտի ըլլայ, թէ պարզապէս միակ հրամանատարութեան ենթակայ զինակցութիւն մը»:

Ինչպէս «Թայմզ» դիտել կուտայ, Պ. Չըրչիլ եւրոպական բանակ ըսելով կը հասկնայ «տեւական եւ մտերիմ համաձայնութեամբ կապուած խմբակցութիւն (coalition), եւ ոչ թէ քաղաքական նոր ոգիէ ներշնչուած բանակ»:

Հարցը տարօրինակ կողմ մըն ալ ունի, սակայն: Ծրագիրը ֆրանսական յղացում ըլլալով հանդերձ, կարգ մը ֆրանսական կուսակցութեանց եւ քաղաքական հոսանքներուն ալ համակրութիւնը չի վայելեր: Համայնավարները գերմանական մղձաւանջը կ՚օգտագործեն հանրային կարծիքը կազմալուծելու համար: Զօր. տը Կոլ եւ իր կուսակցութիւնը կը պահանջեն «հզօր եւ գերազանցօրէն զինուած Ֆրանսա» մը, առանց ճշդիւ ըսելու թէ՝ ի՛նչպէս կ՚ուզեն հասնիլ այդ նպատակին: Բայց ասիկա նախապայման է իրենց համար՝ Արեւմուտքի պաշտպանութեան մէջ Գերմանիոյ մասնակցութիւնը ընդունելի նկատելու համար:

Միւս կողմէ կարելի չէ եւրոպական բանակ երեւակայել, առանց քաղաքական գերիշխան կազմակերպութեան մը: «Պէնէլիւքս» կ՚ընդդիմանայ, որովհետեւ Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի սահմանադրութիւնները չեն նախատեսեր ազգ. վեհապետական իրաւունքներուն մէկ մասին փոխանցումը՝ միջազգային կազմակերպութեան մը:

Ֆրանսական մամուլը դառնութեամբ կը մեղադրէ Անգլիան, որ «չըմբռներ ցամաքային Եւրոպայի հետ համերաշխ գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը, ինքզինքը հեռու կը պահէ եւրոպական համայնքէն, եւ կաշկանդելով Ատլանտեան դրութեան, անկարելի կը դարձնէ Եւրոպայի քաղաքական միութիւնը: Այս ընթացքով, Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը կրնայ պայթիլ՝ անհաշիւ վընաս պատճառելով Ֆրանսայի.— կը վերակենդանանայ գերման զինապաշտութիւնը, եւ Ֆրանսայի մէջ կը պոռթկայ չէզոքութիւնը համարժէք ինքնապաշտպանութեան»:

Ո՞ւր պիտի յանգին այս բոլորը: Դժուար է նախատեսել: Եթէ մինչեւ Փետր. 1952 վերջնական համաձայնութեան չգան արեւմտ. Եւրոպայի վեց պետութիւնները (Ֆրանսա, Իտալիա, Պելճիքա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ եւ Արեւմտ. Գերմանիա), Միաց. Նահանգները, չատ հաւանաբար հարցը պիտի լուծեն իրենց հասկցած ձեւով:

Ամերիկացիները առանց սրտնեղութեան չէ որ կը համակերպին խորհրդաժողովներու քաշքշուքին:

Վերջերս ամերիկեան մամուլին մեծագոյն օրկանները միաժամանակ անդրադարձան այս հարցին: Իրենց ժխտական դիրքը եւ յոռետես արտայայտութիւնները ենթադրել կուտան թէ՝ կարգ մը

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզահայ եւ օտար գեղարուեստասէր հասարակութիւն մը լեցուցած էր Կիրակի Սորպոնի Ռիշըլիէօ սրահը, իր յարգանքի տուրքը տալու վաստակաւոր երգչուհի եւ երգի ուսուցչուհի Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի յիսնամեայ գործունէութեան: Ըլլայ գեղարուեստական թէ ազգային տեսակէտով մեծ եղած է դերը արժանաւոր յոբելեարուհիին, որ երկար տարիներէ ի վեր իբրեւ հմուտ վարպետ երաժշտութիւն՝ մեծ Կոմիտասի եւ Շահմուրատեանի հետ, ծանօթացուցած և սիրցուցած է հայկական ինքնատիպ երաժշտութիւնը օտար շրջանակներուն: Օր. Մ. Բաբայեան բացառիկ հմտութիւն ունի նաեւ միջազգային ֆօքլորի մէջ, եւ իր զանազան երաժշտական պարբերաթերթերու մէջ գրած ուսումնասիրութիւնները կըրնային հատոր մը կազմել:

Հանդէսին պատւոյ նախագահն էր Ժան Փեռիէ (Օփերա Քոմիքէն) որ ուսուցիչը եղած է Օր. Բաբայեանի: Հայերէն եւ ֆրանսերէն խօսեցաւ Արշակ Զօպանեան, վաղեմի ծանօթը Օր. Բաբայեանի, որ կենսագրական ծանօթութիւններ տալէ վերջ իր եւ ծնողքին մասին, չեշտեց թէ մեծ եղած էր հմայքը Օր. Բաբայեանի իբրեւ երգչուհի եւ մեծ եղաւ նաեւ իր վաստակը իբրեւ երաժշտութեան ուսուցչուհի, պատրաստելով բազմաթիւ աշակերտ - աշակերտուհիներ ու այսպէսով ուզեց յաւերժացնել արուեստի իր սէրը իր աշակերտներուն միջոցով:

Ապա խօսեցան Փօլ, Մառի Մասօն, դասախօս Սորպոնի երաժշտութեան պատմութեան եւ տնօրէն Փարիզի երաժշտագիտութեան կաճառին, եւ Ռառւլ Հիւսօն, նախկին աշակերտ Փարիզի Էքօլ Նօռմալ Սիւփէրիէօրի եւ հեղինակ «Զայնին հոգերանութեան եւ կազմախօսութեան» թէզին: Երկու խօսողներն ալ գիտական տեսակէտով վերլուծելով գրուատեցին Օր. Բաբայեանի երաժշտական տաղանդը եւ երաժշտագիտութիւնը: Պ. Հիւսօն աւելցուց թէ «Օր. Բաբայեան ինքզարբնեց բանալին, որ իր առջեւ կը բանար անմահութեան դուռը»:

Երաժշտագէտներ եւ իր երգի աշակերտ - աշակերտուհիները գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութեամբ ցոյց տուին թէ ինչ մեծ հմտութեամբ առաջնորդած էր զիրենք իրենց ուսուցչուհին: Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ հայկական խմբերգները եւ հեղինակ խմբավար Լէօն Ալքազիի Եուտէօ - Էսփանեօլ մեղեդիներու խմբերգները, երգչուհի Իրիս Պիւլպիւլեանի մեներգներով, ջերմ ծափեր խլեցին:

Փարիզահայ սիրուած դաշնակահարուհին Օր. Վերոնիկ Ճինճեան անգամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ վարպետ մըն է եւ տիրացած դաշնակին: Շօփէնի première Balladeը եւ Արամ Խաչատուրեանի Toccataն հմայուած պահեցին ունկնդիրները:

Եւ ահա ձեռակերտները Օր. Բաբայեանի: Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, Փարիզահայ փնտռուած երգչուհին եւ երգիչ Պ. Փօլ Տրուէն (Օփերա Քոմիքէն) իրենց լայն մասնակցութիւնը բերին իրենց սիրելի ուսուցչուհիին յոբելինական հանդէսին մեներգներով եւ զուգերգներով:

Երգեցին նաեւ Մառի Անժ, Անն Մառի Կալի, Իվօն Ֆիլտերման, Մայրի Մելիքեան, Անիա Քօլան (որ Ֆինլանտայէն օդանաւով եկած էր, մասնակցելու իր ուսուցչուհիին յոբելեանին): Ժօզէֆ Նօոտման: Դաշնակի վրայ ընկերացան՝ Օր. Բաբայեան, Օր. Սիւզան տը Վիլիէ, Պ. Բէնչօ եւ Օհան Տուրեան, ֆլիւթով ընկերացաւ Ժագ Լըֆէվր: Իսկ խօսնակն էր շնորհալի դերասանուհին՝ Օր. Հ. Խտըչեան:

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ Օր. Բաբայեան, նախ ֆրանսերէն իր շնորհակալութիւնը յայտնեց խօսողներուն, մասնակցողներուն, յանձնախումբին եւ իր երախտագիտութիւնը Ֆրանսայի, ուր զարգացաւ իր տաղանդը, չեշտեց թէ շատ բան կը պարտի իր ծնողքին, որոնք քաջալերած էին զինք: Խօսեցաւ նաեւ հայերէն եւ ըսաւ «շատ յուզուած եմ, եւ երջանիկ եմ որ ձեր մէջն եմ, այսօր ձեր ներկայութեամբ, ես Հայաստանի մէջ զգացի ինքզինքս:

Կը յուսանք որ նիւթական նուէրները եւս համապատասխան են այս գեղեցիկ եւ յաջող հանդէսին:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋՈՐՍԵՐՈՒ զինաթափութեան յանձնաժողովը, տասնօրեայ բանակցութիւններու ընթացքին, չէ յաջողած հիմնական համաձայնութեան մը յանգիլ: Այսու հանդերձ, չորս մեծերու արտաքին նախարարները սկզբունքային համաձայնութեան մը եկած են հետեւեալ երեք կէտերուն շուրջ: Ա. Միակ կազմակերպութեան մէջ ձուլել հիւլէական եւ հին զէնքերու յանձնաժողովները: Բ. Զինաթափութեան հակակշռի մնայուն մարմնի մը հաւանականութիւնը: Գ. Զինադադարի տիեզերական համաժողով մը գումարել յառաջիկային:

յօդուածներ, առանց կամ նուազ չափով, ներշնչուած են պաշտօնական շրջանակներէ:

Ինչպէս կ'երեւի, «փենթակոն» եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը վճռած են ստանալ արագ արդիւնքներ: «Եթէ եւրոպական բանակը տակաւին ամիսներով քաշքշուի, ամերիկեան ռազմավարութեան փարիչները ապահովաբար ուրիշ լուծում պիտի փնտռեն: Նախատեսուած գերմանական զօրաբաժիններու թիւը վերաքննութեան պիտի ենթարկուի, ստեղծուած կացութեան բերումով: Գերման բանակը պիտի կազմակերպուի եւրոպական միութենէն դուրս, ամերիկեան հակակշռի տակ եւ մեծ մասով անոր ծախքով»:

Ուոշինկթընի զինուորական խորհուրդը, հակառակ շռայլուած բացատրութեանց, չէ համոզուած եւրոպ. բանակի գործնականութեան:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԳՈՐԾԻ ՎՐԱՅ

ՌՈՄԱՆ, (Յառաջ).— Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանին դերասանական խումբը, որուն անդամներուն մեծամասնութիւնը Նոր Սերնդականներ են, Դեկտեմբեր 1ի երեկոն, կաթոլիկներու սրահին մէջ ներկայացուց «Ֆաթմա»ն եւ «Երկու Ծայրայեղները», ի նպաստ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյս մասնաճիւղին: Ողբերգութեան, ինչպէս նաեւ զաւեշտին անթերի խաղարկութիւնը դափնեպսակ մը եղաւ խումբին համար: Թատերասէր հասարակութեան թէ յուզումն եւ թէ ծիծաղը հասած էր իր գագաթնակէտին: Մինչեւ հիմա դեռ կը խօսին ներկայացումին ու դերակատարներու յաջող խաղարկութեան մասին: Այժմ երկու խօսք ներկայացումին եւ դերակատարներու մասին:

«Ֆաթմա» ողբերգութիւնը հայկական կեանքէ առնուած թատերական երկ մըն է: Անոր հերոսուհին «Ֆաթմա»ն հայ աղջիկ մըն է որ ջարդերէն ազատելու համար կ'ուրանայ մայրը, նշանածը, ցեղը եւ կրօնքը եւ կ'ամուսնանայ Թուրքի մը հետ: Կ'ապրի հազար ու մէկ գիշերներու առասպելական գեղուհիներուն պէս երջանիկ, անհոգ:

Հոլանտացի Խաչուհիի մը դիմակին տակ գործող Հայուհի մը սակայն, շնորհիւ իր համոզիչ խօսքին, «Ֆաթմա»ի ապականած հոգին ու սիրտը կ'այլափոխէ: Խաղին հերոսուհին կը լքէ ամէն բան եւ կը միանայ մօրը ու հայ բեկորներուն:

Այժմ «Ֆաթմա»ն — Հայ անունով Վարսենիկ — մէկ նպատակ կը հետապնդէ, մաքրել դերդաստանին ու իրճակտին սեւ մուրը եւ երբ չիյաջողիր իր ծրագիրը, կը թունաւորէ ինքզինքը:

Ահա «Ֆաթմա» ողբերգութեան համառօտ պատկերը: Այս յուզիչ եւ սրտաճմլիկ տրամը, թատերգութեան վերածած է Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանը:

Գլխաւոր դերակատարներն էին.— Տիկին Ժ. Պիլալեան, Ս. Քէփէնէկեան, Տիկին Ա. Քէփէնէկեան, Մարտիրոս Գառլանեան եւ Արմենուհի Զաթրեան:

«Երկու Ծայրայեղներ» ու դերակատարները Պ. Ս. Քէփէնէկեան, Մ. Գառլանեան, Թաշճեան եղբայրներ իրար դերազանցեցին, կուշտ ու կուռ խնդացնելով հանդիսականները: Կը լսեմ թէ «Ֆաթմա»ն պիտի ներկայացուի նաեւ Վալանսի մէջ: Կ'արժէ շնորհաւորել Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանը իր անշահախնդիր ծառայութեան համար, ի նպաստ հայ դպրոցին եւ հայ թատրոնին: Dauphiné Libéréի տեղւոյս թղթակիցը պատշաճ յօդուած մը գրած էր իր թերթին մէջ, պատմելով ողբերգութեան մանրամասնութիւնները ու դերակատարներուն անունները յիշելով գրած էր «անոնք կատարեցին իրենց դերերը պարզութեամբ, բնական, յուզումով եւ ճշմարտութեամբ»:

ՊԻԼԱԼԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՀԱԶԱՐԱՆ ԲՈՒԼԲՈՒԼ

(ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐՈՎ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գանք հիմա պզտիկ աղբօր:

Պզտիկ եղբայրը ձի հեծաւ, վարի ճամբան բռնեց ու գնաց: Յաջորդաբար հանդիպեցաւ գետին, անտառին, գայլին, գառան ու դրան: Ծերունիին ըսածները ամէնքն ալ կատարեց: Ներս մտաւ պալատէն, տեսաւ որ ճէյրան ու մարալ աղջիկ մը պառկեր է: Հազարան բուլբուլը իջաւ վանդակէն, եկաւ աղջկան մօտ, սկսաւ խլթըլալ ու բըլբըլալ: Աղջկան քունը տարաւ, տղան Հազարան բուլբուլը առաւ, աղջկան երեսին ալ իր շրթունքներով նշան մը դրաւ, դարձաւ ետ իր եկած ճամբէն:

Աղջիկը քունէն արթնցաւ, տեսաւ՝ Հազարան բուլբուլը չկայ. հասկցաւ որ տարեր են: Պոռաց. «Դուռ, բռնէ»: Դուռը ըսաւ. «Աստուած հետը ըլլայ, իմ բաց փեղկը փակեց, փակ փեղկը բացաւ»: Պոռաց. «Գայլ, գառ, բռնեցէք»: Գայլը ու գառը ըսին. «Աստուած հետը ըլլայ. խոտը գառիս տըւաւ, միսը գայլիս»: Պոռաց. «Անտառ, բռնէ»: Անտառը ըսաւ. «Աստուած հետը ըլլայ, դուն գլխ փուշ ու տատասկ դարձուցիր, ան գլխ դարձուց արքայութեան ծաղիկ»: Պոռաց. «Գետ, դուն բռնէ»: Գետը ըսաւ. «Ինչո՞ւ բռնեմ, դուն գլխ աղի - լեղի ըրիր, ան ըրաւ անմահութեան ջուր: Թող երթայ, Աստուած հետը ըլլայ»:

Աղջիկը անճար մնաց, ելաւ հեծաւ իր ձին: Թող ան մնայ իր ձիուն վրայ, մենք դառնանք պզտիկ եղբօր:

Պզտիկ եղբայրը եկաւ հասաւ ճգնաւորին մօտ բարեւ տուաւ, քսաւ. — «Ահա քեզի Հազարան բուլբուլ»: Եղբայրները հարցուց. ճգնաւորը ըսաւ. «չեկան»: Հազարան բուլբուլը տուաւ ճգնաւորին, որ պահէ, իսկ ինքը գնաց լայն ճամբէն: Հասաւ մեծ քաղաք մը ու գնաց կերակուր եփողի մը մօտ հաց ուտելու: Տեսաւ, որ իր մեծ եղբայրը հոն ծառայ է, գաղտնօրէն խօսեցաւ հետը, առաւ ետ դարձաւ, դրաւ ճգնաւորին մօտ, ինքը գընաց միջնեկ եղբայրը փնտռելու: Գնաց, սարն անցաւ, տեսաւ պալատ մը՝ ճրագի պէս վառ ու լուսաւոր: Իջաւ վար, ձին կապեց, մտաւ պարտէզ, կանաչ աթոռին վրայ նստեցաւ: Սեւ արաբն այն կողմէն եկաւ, պոռաց. «Էյ, այդ տեղը անտէ՞ր է, որ եկեր նստեր ես»: Վերցուց ճպոտը, որ զարնէ, բայց տղան աւելի ճարպիկ դուրս եկաւ, խլեց Արաբին ձեռքէն ճպոտը եւ զարկաւ անոր: Արաբը դարձաւ քար: Տղան ինք իրեն ըսաւ. «Կայ չկայ, իմ եղբայրս այստեղ սպաններ են»: Ձեռքի ճպոտով զարկաւ կլոր քարերուն, տեսաւ որ բոլոր քարերն ալ մարդ դարձան, ելան փախան: Բայց իր եղբայրը անոնց մէջ չկար. տեսաւ՝ աթոռին տակն ալ քար մը կայ, ճպոտով զարկաւ, իր եղբայրն էր, կ'ուզէր փախչիլ: Ետեւէն կանչեց. «Ախպեր, ախպեր մի փախչիր, ես քու եղբայրդ եմ»: Միասին եկան ճգնաւորին մօտ:

Հազարան բուլբուլը առին, երեք եղբայր միասին ելան ճամբայ: Հասան հորի մը բերանը, պզտիկ եղբայրը իջեցուցին, որ ջուր հանէ՝ խմեն: Ջուրը քաշեցին, եղբայրը ձգեցին հորին մէջ: Երկու եղբայր ըսին իրարու. «Ան որ մեր հետը ըլլայ, մեր հօր առջեւ մենք ի՞նչ երեսով ելլենք»: Առին Հազարան բուլբուլը, գացին: Վերջապէս հասան տուն, ըսին իրենց հօր. «Մեր պզտիկ եղբայրը սպաննուեցաւ. Հազարան բուլբուլը մենք առինք բերինք»: Հազարան բուլբուլը կախեցին եկեղեցիին մէջ, բայց ոչ ձայն հանեց, ոչ շունչ:

Աղջիկը իր ձիով հասաւ թագաւորին մօտ ու ըսաւ. «Ո՞վ է այն կտրիճը, որ իմ Հազարան բուլբուլը բերեր է»: Երկու եղբայրները ըսին. «Մենք ենք»: «Ի՞նչ տեսաք ճամբուն վրայ»: «Բան չտեսանք»: «Բերողը դուք չէք, դուք գող էք», ըսաւ աղջիկը բռնեց թագաւորն ու իր երկու տղաքը, դրաւ բանտը, դրաւեց քաղաքը ու նստաւ հոն: «Մինչեւ Հազարան բուլբուլը բերողը չգայ, ձեզի ազատում չկայ»:

Ասոնք թող մնան հոս, մենք երթանք պզտիկ տղուն մօտ:

Գարի քաղող կիներ տղան հանեցին հորէն, պառաւ մը զայն իր հոգեզաւակը ըրաւ: Քանի մը շաբաթ անցաւ. լուր տարածուեցաւ, թէ Հազարան բուլբուլը բերողը եկեր է, տէրն ալ՝ ետեւէն:

Օր մը պառաւէն հրաման առաւ տղան, ըսաւ. «Երթամ քաղաք, նոր եկեղեցի մը շիներ են, տեսնեմ գամ»: Գնաց իրենց տունը, տեսաւ որ ոչ հայր կայ, ոչ եղբայր: Հարցուց թէ ո՞ւր են. ըսին. «Հազարան բուլբուլի տէրն եկեր է, բռներ դրեր է բանտ»: Տղան գնաց բանտէն հանեց հայրն ու եղբայրները: Աղջիկը ըսաւ. «Ես Հազարան բուլբուլի տէրն եմ, դուն ինձմէ չե՞ս վախնար»: Տըղան ըսաւ. «Ես Հազարան բուլբուլը բերողն եմ, չեմ վախնար»:

Աղջիկը հարցուց. «Ճամբուն վրայ ի՞նչ տեսար»: Տղան պատմեց ինչ որ ըրեր ու տեսեր էր եւ աւելցուց.

— Թէ որ ասոնց չես հաւատար, երեսիդ վրայի նշանին նայէ: Իմ նշանածս ես դուն:

— Հալալ ըլլայ քեզի, — ըսաւ աղջիկը:

Հարսնիք կազմեցին, գացին եկեղեցի պսակուելու: Հազարան բուլբուլը սկսաւ ճըլճըլտալ. հազար - հազար եղանակներով ձայն կը հանէր:

Երկինքէն ինկաւ երկու խնձոր:

ԳԱՐ. ԵՊՍԿ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

Եգիպտոս կը զգուշանայ

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԶԵԼ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ

*****

Եգիպտոսի նախարարաց խորհուրդը երէկ իրիկուն արտակարգ նիստ մը գումարելով, որոշեց ետ կանչել Լոնտոնի իր դեսպան Ապտէլ Ֆաթթահ Ամր փաշան եւ արտօնութիւն շնորհել երկրի բնակչութեան որ ազատօրէն զինուի: Սակայն, այս լուրը տակաւին մինչեւ երէկ իրիկուն պաշտօնապէս չէ հաղորդուած. պատճառը այն է, որ ամերիկեան դեսպան Ճեֆըրսըն Ճեֆըրի այցելած է արտաքին փոխ նախարարին եւ զգուշացուցած է Գահիրէի կառավարութիւնը յարաբերութիւնները խզելէ Անգլիոյ հետ :

Եգիպտոսի կառավարական պաշտօնատարներէն մէկը հաղորդած է թէ՝ կառավարութիւնը մօտ օրէն գործադրութեան պիտի դնէ այն օրէնքը, որ խիստ պատիժներ կը սահմանէ անգլիական ուժերուն հետ գործակցողներուն, Սուէզի ջրանցքի գօտիին մէջ: Գահիրէի կառավարութիւնը այս շրջանակը կը նկատէ «Անգլիացիներուն կողմէ զինուորական գրաւման ենթարկուած հողամաս մը» :

Նախարարաց խորհուրդը նմանապէս որոշեց տեղաւորել Քաֆր Ապտու գիւղի բնակիչները, որոնց հիւղերը հարթ հաւասար եղած էին անգլիական քանդիչ զօրախումբերուն կողմէ, Սուէզէն դէպի ջրագտման գործարանը տանող ճամբուն կառուցման միջոցին :

Եգիպտական դահլիճը Անգլիոյ հետ յարաբերութիւնները խզելու հարցը ուսումնասիրած ատեն, Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանին ձեռքով ստացաւ Իտընի մէկ պատգամը, որ կը ծանուցանէր թէ յիշեալ գիւղը քանդուած է, տեղական բնակչութեան հետ ամէն տեսակ ընդհարումէ խուսափելու համար: Կը թուի թէ այս լուսաբանութիւնը լաւ տպաւորութիւն թողած է եգիպտական կառավարութեան վրայ:

Ուաշինկթըն Փոսթ իրազեկ շրջանակներէ կը տեղեկանայ թէ՝ Անգլիացիները որոշած են աւելի մեղմ քաղաքականութիւն մը որդեգրել Արաբներուն հանդէպ, ասոր համար միջոցներ կը խորհին այլեւս գործ չունենալ անոնց հետ: Գահիրէի անգլիական դեսպան Սըր Ռէլֆ Սթիվընսըն արդէն իմացուցած է եգիպտական կառավարութեան, որ Սուէզ քաղաքը արգիլուած է Բրիտանական ուժերուն եւ այլեւս տեղական ոստիկանութիւնը պիտի ապահովէ կարգը :

Այսուհանդերձ, Եգիպտոսի արտաքին նախարար Սալահէտտին փաշա ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լիի յանձնեց ծանուցագիր մը, որ տեղեկութիւններ կուտայ անգլ. ուժերուն կողմէ քանդուած գիւղին մասին:«Ակներեւ է, որ բրիտանական նոր յարձակումը, իր գրգռիչ եւ վտանգաւոր բնոյթէն անկախ, բացայայտ եւ ծայրայեղօրէն լուրջ բռնաբարումը կը կազմէ միացեալ ազգերու նպատակներուն եւ սկզբունքներուն» :

Անգլիացիներուն համակիր Սուտանի «Ալ Ումմա» եւ Եգիպտոսի հետ միացման կողմնակից «Աշիկկա» կուսակցութեան ներկայացուցիչները երէկ տեսնուեցան Սալահէտտին փաշայի հետ, Փարիզի Փրէնս տը Կալ պանդոկին մէջ: Այս հանդիպումէն վերջ, երկու կողմերը միաձայնաբար զեկոյց մը հրապարակեցին, որ մեղադրանքներ կ'ուղղէ Սուտանի մէջ Անգլիոյ վարած քաղաքականութեան դէմ եւ կը պահանջէ որ Մեծն Բրիտանիա ու Եգիպտոս իրենց զօրքերը քաշեն երկրէն, ազատ հանրաքուէի մը կարելիութիւնը տալու համար: Այս կերպով, երկու տեսակ լուծման հաւանականութիւնը կը ներկայանայ. անկախութիւն կամ կցում Եգիպտոսի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանին մէջ այսօր տեղի պիտի ունենայ վաւերացումը ածուխի եւ պողպատի ծրագրին: Տը Կոլի կուսակցութիւնը հաւանական է որ դէմ քուէարկէ :

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ նպաստ պիտի չկարենան ստանալ անոնք, որ օրական հետեւեալ հասոյթի աղբիւրները ունին.— Մինակ բնակող գործազուրկը՝ 375 ֆրանք, Բ. գործազուրկ ընտանիք մը (այր եւ կին) 648 ֆրանք, Գ. ուրիշի մը հաշուին ապրողները (զաւակներէն զատ) 132 ֆրանք, Դ. իւրաքանչիւր զաւկի,— որ առանձին ամսաթոշակի կամ ընտանեկան նպաստի իրաւունքն ունի,— գլխաւոր նպաստի (62.50) սակին վրայ 25 առ հարիւր բարձրացում: Անգործ ընտանիք մը իրաւունք պիտի ունենայ նպաստի, եթէ իր հասոյթը 32.000 ֆրանքը չանցնիր :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Մարսէյլ - Փրատոյի Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ քաղաքին մէջ հիմնած է հայերէնի եւ յարակից ուսումներու ձրի դասընթացք մը, ուսուցչութեամբ ծանօթ մտաւորական Պ. Մարտիկ Կիւմշեանի: Երկու սեռէ մասնակցիլ փափաքողներ, 7—25 տարեկան, կը հրաւիրուին արձանագրուիլ, դիմելով դասընթացքին վայրը, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահը, 19 րիւ Վանթիւր, կիրակի օրերը, ժամը 5—8:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Ուսանողական ընդհ. միութիւնը պարանցիկ ցերեկոյթ մը կազմակերպած է այս կիրակի, Maison des Lettresի մէջ (Métro Saint Sulpice կամ Luxembourg), ժամը 15—20:

Կը հրաւիրուին երիտասարդները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերակազմած ըլլալով իր երգչախումբը, կոչ կ'ուղղէ բոլոր հայ երիտասարդ, երիտասարդուհիներուն մասնակցիլ այս ձեռնարկին :

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Պ. ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ:

Փորձերը տեղի կ'ունենան կիրակի առաւօտեան ժամը ճիշդ 10.30ին Մարի Նուպար Ուս. Տան մէջ: (Métro Porte d'Orléans):

ԼԻԼԱՅԻ Հայ դպրոցին տօնածառի հանդէսը, 23 Դեկտ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Caisse d'Epargneի սրահը, 32-34 Ave. de la Porte des Lilas.

Այս շաբաթ գիշեր, Վալանսի մեծ թատրոնին մէջ

ՖԱՔԻՐ ՊՈՒՏԱ

Իր զանազան եւ զարմանազան խաղերով, ինչպէս նաեւ հայերէն կատակերգութիւն մը : Այս երեկոյթին ամբողջ հասոյթը յատկացուած է Վալանսի Հայ Ազգ. Մ.թեան Աղքատախնամին :Թուագրուած տեղերը ապահովել առաջուց :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻՒԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը ժամը 21ին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր Փարիզի եւ շրջակայ բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Ա. Զիթունիի բնակարանը, 13, rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ՝ Մանուկներու Օրուան տօնակատարութիւնը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը, Rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան համարատուութիւն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղը իր «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 23 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Հայ Երգի Օր

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մէջ Casa d'Italia, rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին:

Արմենիա երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն : Բազմաձայն երկսեռ խմբերգներ:

Կը մեներգեն ու կը նուագեն Տիկին Զ. Մօռըճեան, Օր. Մ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ստեփանեան, Օրիորդներ Փօլ Օթառ եւ Ս. Պօյաճեան:

Գիները խիստ ժողովրդական : Դիմել երգչախումբին :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի, Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն 10ը, Municipalitéի սրահին մէջ, 9 rue du Marché: Կը նախագահէ եւ կը խօսի Պ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, պար, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ Անկէնի դպրոցականներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Անկէնի եւ շրջակայ հայութիւնը :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 15 Décembre 1951 Շաբաթ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6637-Նոր շրջան թիւ 2048

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄՈՒԹ ԵՒ ԼՈՅՍ

Անշուշտ փայլուն, խանդավառ օրերու մէջ չենք ապրիր :

Խառնակ է միջազգային կեանքը. անստոյգ ոչ միայն ապագան, այլեւ ներկան: Թշնամանքով ու ատելութեամբ, պայքարով եւ պատերազմով լեցուած է ժողովուրդներու կեանքը: Բռնութիւնն ու սպառնալիքը տիրական են շատ մը երկիրներու մէջ, իսկ մտահոգութեան պատճառ՝ բովանդակ աշխարհի համար:

Ի՞նչպէս լաւատես ըլլալ այս պայմաններուն մէջ, ինչո՞վ ոգեւորուիլ եւ ի՞նչպէս պահել հաւասարակշռութիւնը եւ հաւատք ունենալ վաղուան, ապագային նկատմամբ :

Հայ կեանքը փոքրիկ, շատ փոքրիկ անկիւն մը կը գրաւէ այս ընդհանուր պատկերին մէջ, որ մութ է: Հասկնալի է որ մեր ժողովուրդը մեծ չափով ենթարկուի ընդհանուր այս տպաւորութիւններուն եւ չունենայ, կամ շատ քիչ ունենայ ոգեւորութեան պատճառներ :

Մեր հայրենիքը, ընկճուած ու ճզմուած, բաժնուած է բռնօրէն իր հարազատներէն, հայութեան հոծ բազմութիւններէն: Զուրկ հնարաւորութիւն ոչ ապագայ իր յոյսերէն խօսելու, ոչ ալ իր ներկայ օրերէն, իր գործերէն:

Սփիւռքը, երկրէ երկիր նետուած մեր ժողովուրդը, ենթակայ է օրուան, բոլոր երկիրներուն, բոլոր իր «Երկրորդ - Հայրենիքներուն» մտահոգութիւններուն ու տագնապներուն: Բաւական չէ այս կացութիւնը , եւ դեռ ունի իր սեփական, ազգային տագնապները :

Ի՞նչպէս հայութիւնը պահէ իր հաւասարակշռութիւնը: Ի՞նչպէս ոգեւոր ու խանդավառ օրեր ապրի ու վառ տեսիլքներով համակուի: Ի՞նչպէս պահէ իր լաւատեսութիւնը, որ ապրելու եւ գործելու հզօր ազդակ մը եղած է իրեն համար, դարերէ ի վեր:

Բացատրելի են, հետեւաբար, յոռետես մտածումները, յաճախ տխուր եւ յուսահատական եզրակացութիւնները, մեր ապագային հանդէպ :

Բայց պատկերին մէկ երեսն է աս: Աշխարհ միայն մութով, տրտմութեամբ ու բռնութեամբ չէ լեցուած: Միայն յուսահատական երեւոյթներ չեն ծածկեր հորիզոնը: Կան ուրիշ երեւոյթներ ալ, դրական եւ լուսաւոր, որոնք կեանքը ոչ միայն տանելի, այլեւ հաճելի կը դարձնեն, յոյսերով ի եւ սրտապնդիչ :

Պատճառներ ունինք վստահութեամբ դիտելու ընդհանուր կացութիւնը, անոր համար նախ՝ որ կան հզօր ու կազմակերպուած ուժեր, որոնք կը պայքարին բռնութեան, սպառնալիքին , չարիքին դէմ: Այս ուժերը խաղաղութեան կողքին են, պաշտպան ու պատնէշ՝ խաղաղութեան համար: Ցետոյ, աշխարհ, որքան ալ բռնութեան տակ ճզմուած իր մէկ մասովը, Ազատութեան գաղափարականին հետ է, Ազատութեան՝ որ ինքնին մեծ ուժ է եւ անպարտելի: Ճիշդ է, թէ Ազատութեան դէմ կայ բռնութիւնը իր ահեղ ճանկերով, բայց կան նաեւ ուժեր, որոնք բաւականաչափ հզօր են, փշրելու համար այդ ճանկերը, զսպելու յետադէմ գրոհները եւ ջախջախելու, ի հարկին , ամէն ոճրափորձ:

Կարեւորը՝ այս պայմաններուն մէջ, դիմանալն է: Կ'ապրինք ազատ երկիրներու մէջ. ունինք մեր լեզուն, մշակոյթը, եկեղեցին ու դպրոցները, մեր հանրային ու քաղաքական կազմակերպութիւնները: Վառ են մեր գանձուածներուն մէջ՝ հայրենիքի ու ազատութեան զգացումները: Ապահով ենք, երէկուան հետ բաղդատելով, նիւթապէս ու ֆիզիքապէս ալ: Ի՞նչ կը մնայ, ուրեմն, դիմանալու համար, եթէ մենք գիտնանք կազմակերպել մեր ազգային կեանքը եւ պատրաստ գտնուիլ վաղուան համար:

Ունինք պատմութեան փորձառութիւնը: Շատ աւելի մութ թուականներ անցուցած ենք, ու այսօր կ'ապրինք: Կ'ապրինք վաղն ալ, եթէ այսօր կատարել գիտնանք մեր պարտքը: Եթէ ամէն Հայ կատարէ իր պարտքը: Ամէն Հայ, առնուազն մոմ մը կրնայ վառել, առանց սպասելու որ ջահ մը , հրաշքով բոցավառի եւ լուսաւորէ մեր ճակատը:

Անցած է հրաշքի դարը: Մեր դարը աշխատանքի, կազմակերպութեան եւ զոհաբերութեան դարն է :

Կրցա՞նք ըմբռնել դարու ոգին.— կը շահինք պատերազմը եւ կը լուսաւորուի մեր ճակատագիրը : Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՂ ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ…

Ամէն օր առիթ մը կը ներկայանայ. որ աւելինէ սիրտդ եւ քեզի յիշեցնէ որ փոքր ու անտէր ժողովուրդ մըն ես: Երեքշաբթի առտու ձայնասփիւռը Քիւրտիստանի մասին զեկոյց մը տուաւ, ուր Թրքական աւանդական ազնուականութիւնը ? եւ ազնուութիւնը … (ինչո՞ւ չէ) հիւրասիրութիւնը, Ֆրանքօ - Թիւրք բարեկամութիւնը եւ դեռ ինչե՜ր ինչե՜ր յիշուեցան ու փառաբանուեցան : Քիւրտիստանի աշխարհագրութիւնն իսկ փոխուեցաւ: Պ. խօսնակը Արարատը ամբողջութեամբ նուէր տուաւ անոնց, զրկելով մեզ՝ մեր ներշնչարան, նուիրական լեռնէն անգամ :

Չեմ գիտեր թէ մեր դրացի Լօ Լօները գոհ մնացի՞ն այդ զեկոյցէն կամ լսեցի՞ն զայն: Մանաւանդ մեզի եւ իրենց այնքան ծանօթ սա բարեկամ ըսուածներու? մասին եղած փաղաքուշ խօսքերէն իրենց սիրտը փղձկեցա՞ւ: Օր մը կարելի է հարցնել երբ Արարատի ստորոտը միասին արածենք մեր ոչխարները:

Իմ մասիս խօսելով, իմ սիրտս տակն ու վրայ եղաւ եւ ակամայ յիշեցի իմաստուն եւ գործնական Կեսարացիին պատմութիւնը :

Օր մը, օտար եւ հայ շրջանակի մը մէջ, կը սկսին խօսիլ Հայուն առաքինութիւններուն մասին: Մէկը կ'ըսէ որ նախաձեռնող ժողովուրդ ենք: Ուրիշ մը կ'ապացուցանէ որ քարէն հաց կը հանենք, այնքան աշխատասէր ենք:

Երրորդ մը կը պնդէ որ շինարար ենք, անապատ տանին մեզ, պարտէզի կը վերածենք: Ու տակաւին կը խօսին մեր պատմութեան մասին, մեր մշակոյթը կը յիշեն, ու այսպէս կը թուեն ու կը թուեն Հայուն յատկութիւնները :

Մեր Կեսարացին որ անկիւնը նստած մտիկ կ'ընէր , առանց խօսակցութեան խառնուելու, յանկարծ կ'ըսէ.— Այդ բոլորը կրնան ճիշդ ըլլալ, բայց ես կը կարծեմ որ ոչ մէկ բարիք բերած են մեր այդ յատկութիւնները մեզի. ես իմ հաշուոյս պիտի նախընտրէի որ քիչ մը աւելի աւանակ ըլլայինք եւ 20 միլիոն ըլլայինք … ՍՕՍԻ

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵՆԴԸ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԶԻՆՈՒԻՆ …

Դանիոյ խորհրդարանը երէկ 28ի դէմ 100 ձայնով որոշում տուաւ, որ զինուորութեան շրջանը մէկ տարիէն 18 ամսուան բարձրացնէ: Դրօշի տակ կանչուած երիտասարդներուն նկատմամբ նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնուին:

Ելեւմտական նախարար Քրիսթընսըն յիշեցուց «երեք իմաստուն»ներուն թելադրութիւնները, որոնց համաձայն Տանըմարքա պէտք է մեծ ճիգ թափէ սպառազինութիւնը աւելցնելու համար: Պիւտճէի խնդիրը վիճաբանութեան դրուեցաւ, 1951 — 1954ի շրջանին զին. ծախքերուն համար կը նախատեսուի 3100 միլիոն քուրօն, ի վերջոյ առաջին շրջանին համար քուէարկուեցաւ 2500 քուրօնի վարկ մը :

Նորվեկիոյ պատերազմական նախարար Ժենս Հոկ երէկ յայտարարեց խորհրդարանին մէջ, որ ըստ զինուորական ծրագրին 2500 միլիոն քուրօնի յատկացում մը կ'ըլլայ երեք տարուան համար, ինչ որ կը նշանակէ 38 առ հարիւր յաւելում սպառազինութեան պիւտճէին վրայ: Նախարարը այնուհետեւ յիշեց որ առանձին պաշտպանութիւն մը անկարելի պիտի ըլլար զինուորապէս եւ տնտեսապէս, այնպէս որ վստահութեամբ պէտք է նայիլ հիւսիսային Եւրոպայի խմբակցութեան վրայ , իբրեւ սեփական հիմնարկութիւն մը, ոչ թէ օտար զինուորական կազմակերպութիւն մը :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ եգիպտական դեսպան Ապտէլ Վահապ Ազզամ պէյ յայտարարած է «Ալ Ահրամ»ի թէ 20 հազար Փաքիստանցի սպաներ, ուսանողներ եւ գործաւորներ խնդրած են որ Գահիրէ ղրկուին, եգիպտական դատի պաշտպանութեան համար :

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ առջեւ այսօր կը վերսկսի վիճաբանութիւնը հրանիւթի խնդրին: Շատ հաւանական է որ 5 ֆրանքի զեղչ մը ըլլայ գինին վրայ :

Խորհրդարանը վաւերացուց

ՇՈՒՄԱՆԻ ՊՈՂՊԱՏԻ ԵՒ ԱԾՈՒԽԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Պուրպոնի պալատին կէսօրին դատարկ ամփիթատրոնին մէջն է, որ Եշ. օր ժամը 9.30ին բացուեցաւ երեսփ. ժողովը, վաւերացման ենթարկելու համար Շումանի ածուխի ու պողպատի ծրագիրը եւ յարակից խնդիրներ:

Առաջին առթիւ խօսք կ'առնէ տը Կոլի կուսակցութենէն Շապան Տելմա, որ կը յայտնէ թէ Շումանի ծրագիրը անհրաժեշտ պայմանները չունի, Եւրոպան կազմակերպելու համար: Միւս կողմէ, կը յիշէ ծրագրի կողմնակիցներուն տեսակէտը, որուն համաձայն եթէ առաջին քայլը չառնուի, Եւրոպան երբեք կարելի չէ կազմակերպել: Սակայն, ըստ իրեն, Եւրոպա մը չի կազմուիր, յաջորդական անելներու մէջ մուտք գործելով : Երեսփոխանը կը վերջացնէ ամբողջ սրտով մաղթելով որ Ֆրանսան յաջողի, բայց այդ ճամբով անկարելի կը գտնէ յաջողութիւնը :

Ժողովրդական կուսակցութենէն Ռէյմոն Լոռան տրամադրութիւն կը յայտնէ քուէարկել ի նպաստ Շումանի ծրագրին, որովհետեւ ան եւրոպական միութեան մէկ հանգրուանն է եւ միակ պատեհութիւնը երկու պատերազմներու սխալներէն խուսափելու համար: Ցետոյ կը մեղադրէ Տելման, որ իր ընթացքով թուղթերը խառնած կ'ըլլայ համայնավարներուն հետ:

« Որովհետեւ մեր նկատումները ներհակ են համայնավարներուն , կը պատասխանէ տը Կոլի ներկայացուցիչը, պատճա՞ռ մըն է ատիկա որ քուէարկենք ձեզի հետ, մեր զգացումներուն հակառակ »:

Ռէյմոն Ռոլան.— Ձեր նկատումները համայնավարներէն տարբեր են: Բայց քուէարկութեան արդիւնքը համազօր է»: (Բողոքներ տը Կոլի նախարարներէն) :

Փիէռ Անտրէ, գիւղացիական կուսակցութենէն, դժգոհութիւն կը յայտնէ որ ռոճիկներու անհաւասարութենէն եւ ընկերային տուրքերէն բարդութիւններ կը ծագին ներածման գիներուն մէջ: Կի Փթի, ընկերային գիւղացիական միութենէն, համաձայնութիւն կը յայտնէ Շումանի ծրագրին , պայմանաւ որ Ֆրանսան կոշկոռ կապած քաղաքականութենէն դուրս գայ, այլապէս Շումանի ծրագիրը իր վերածնունդը պատրաստելու տեղ, գահավէժ կործանման պիտի առաջնորդէ :

Ժամը 10.45 անցած վարչապետ Փլեվէն ատեան կը բարձրանայ եւ իր կարգին խօսք կ'առնէ.

— Անցեալ երեքշաբթի օրուան քուէարկութիւնը, կ'ըսէ նախարարը, խոր արձագանգ ունեցաւ երկրին, Եւրոպայի եւ աշխարհի մէջ: Ֆրանսան եւ - մեւցաւ նորէն իր մեծ սերմանողը նոր գաղափարներուն: Ահա թէ ինչու, կոչ կ'ուղղեմ 376 երեսփոխաններուն, որոնք անկախ իրենց ներքին նկատումներէն, ուզեցին գործի լծուիլ Եւրոպայի կազմակերպման համար, որպէսզի վերանորոգեն իրենց քուէարկութիւնը: Եւ կոչ կ'ուղղեմ միւսներուն, անոնց որ գոնէ ազատ են իրենց քուէարկութեան մէջ, ոչ թէ կառավարութեան շահուն համար, այլ իրենց ըսելու համար թէ՝ քանի քուէարկութիւնը դանդուածային ըլլայ, նոյնքան մեծ պիտի ըլլայ Ֆրանսայի ճառագայթումը աշխարհի մէջ» :

Առաջին յօդուածը, որ իրաւասութիւն կուտայ նախագահ Օրիոլի վաւերացնելու դաշնագիրը, շահեցաւ 235ի դէմ 376 ձայն: Փոխառութեան եւ յարակից խնդիրներու համար, վարչապետ Փլեվէն շահեցաւ 233ի դէմ 377 ձայն :

ՄԱԿի ժողովին մէջ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԿԱԽ ԿԸ ՄՆԱՅ

*****

Ընդհ. ժողովը առաջին առթիւ քուէարկութեան ենթարկեց Սուկոսլաւիոյ տեղ Յունաստանը կամ Պելոռուսիան Ապ. Խորհուրդին մէջ առնելու հարցը, որ դարձեալ բարձի թողի եղաւ: Իրաւ է թէ Յունաստան բացայայտօրէն աւելի ձայն ունեցաւ, բայց չյաջողեցաւ օրինական երկու երրորդի մեծամասնութիւնը շահիլ, այնպէս որ եօթը փորձերէ վերջ գործը նորէն յետաձգուեցաւ : Հաւանական է, որ Մ. Նահանգները իրենց ազդեցութիւնը ի գործ դնեն, ի նպաստ Հելլէններուն աւելի շատ ձայն ձեռք բերելու համար:

Կէս օրը 20 վայրկեան անցած, ընդհ. ժողովը ձեռք առաւ Մարոքի հարցը, որ եգիպտական պատուիրակին կողմէ սեղանի վրայ բերուած էր: Ամէնէն առաջ խօսք առաւ Իրաքի ներկայացուցիչ Մոհամմէտ Ալ Ճամալի, որ զարմանք յայտնեց թէ պատերազմի աւարտումէն վեց տարի ետքըն ալ Մարոք չէ տիրացած իր անկախութեան :

ՄԱԿի գրասենեակը շատ ալ տրամադիր չէ քննութեան ենթարկելու այս հարցը, արդէն որոշում տուած է աւելի ետքի յետաձգել : Խիստ հաւանական է, սակայն, որ եգիպտական պատուիրակ Սալահէտտին փաշա Մարոքի խնդիրը սեղանին վրայ բերելու մասին պնդէ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿ. ՌՈՒԲԷՆԻ ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իւրաքանչիւր ժողովուրդի պատմութեան ընթացքին տեղի են ունենում դէպքեր, որոնք դուրս են գալիս սովորական երեւոյթների շարքից, կրում են բացառիկ բնոյթ եւ նոր էջ են բաց անում մի ժողովրդի պատմութեան մէջ :

Նմանապէս իւրաքանչիւր ժողովուրդի ծոցից դուրս են գալիս բացառիկ կարողութիւններով օժտուած անհատներ, որոնք երբեք չեն նմանում սովորական մահկանացուներին: Նրանք պատմական դէպքերի ընթացքին կատարում են այնպիսի դեր, որ իրենց անձը նոյնանում է այդ դէպքերին հետ: Այդ հսկաները դառնում են լաւագոյն խորհրդանիշը այն գաղափարների, որոնք մղիչ ուժն են հանդիսանում այդ դէպքերին:

Մեր պատմութեան վերջին յիսնամեակում որպէս մեծագոյն դէմքերից մէկը հանդէս է գալիս Ռուբէն Տէր Մինասեանը, որին ժողովրդական լայն զանգուածները ճանաչում էին Ռուբէն փաշա անուան տակ :

Ժողովուրդը իր բնազդով երբեք չի սխալւում: Եւ իր կատարած գործերի համար նա տուել է Ռուբէնին փաշա անունը, ինչպէս նաեւ Արամին եւ Սեբոյին: Այդ տիտղոսի մասին ինքը Ռուբէնը իր յուշերի մէջ համեստօրէն ասում է «Ու տուեցին ինձ փաշա անունը իմ ըրած եւ չըրած գործերի համար »:

Ռուբէնի դերը հայ յեղափոխական շարժումների մէջ եղած է այնքան մեծ ու կարեւոր, որ դժուար է դրա մասին խօսել փոքրիկ յօդուածի մէջ: Առատ նիւթ մեզ տալիս են առաջին հերթին իր յուշերը, որ տարիների ընթացքին լոյս են տեսնում «Հայրենիք» ամսագրի մէջ, եւ որոնց ծանօթ է արդէն մեր ընթերցող հասարակութիւնը:

Ես բախտ եմ ունեցել տեսնել ընկեր Ռուբէնը գործի մէջ գլխաւորաբար Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին, երբ ես պաշտօնեայ էի իբրեւ Հ. Յ. Դ. Ռւս. Միութեան վարչութեան անդամ եւ իբրեւ այդպիսին յաճախակի հանդիպումներ եմ ունեցել իր հետ՝ Երեւանում, Զանգեզուրում եւ Թաւրիզում :

Երբ ընկեր Ռուբէնը եկաւ Երեւան, նա մեզ երիտասարդներիս համար, նախ եւ առաջ անուանի յեղափոխականն էր, Արամի գործակիցը: Նրա անուան շուրջ դառնում էին բազմաթիւ հէքեաթային պատմութիւններ, որոնք վերաբերւում էին իր կորած բացառիկ ճամբուն, երկրէն դէպի Կովկաս, պատերազմի ընթացքին:

Ստորերկրեայ աշխատանքներին վարժուած յեղափոխականը, Հայաստանի անմատչելի լեռներում բոյն դրած քաջարի ֆեդային, կուսակցական ղեկավար եւ Բիւրոյի ներկայացուցիչ Ռուբէնը, պատմական դէպքերի բերումով դարձաւ նաեւ պետական մարդ :

Եթէ Արամին վիճակուեց դառնալու Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադիրը, Ռուբէնին բաժին ընկաւ հայ պետութեան զարգացման եւ ամրապնդման գործը:

Լինելով ներքին գործերի եւ զինուորական նախարար, աշխատանքի ամենածանր բաժինը դրուած էր Ռուբէնի ուսերի վրայ:

Մայիսեան բոլշեւիկեան ապստամբութիւնը զսպուեց գլխաւորաբար Ռուբէնի ջանքերով եւ նրա անմիջական ղեկավարութեան տակ :

Հայկական զօրքի վերակազմութիւնը նմանապէս շատ բանով պարտ է Ռուբէնին: Համախորհուրդ զօրավար Նազարբէկեանի հետ նրան յաջողուեց վերակազմել եւ վերազինել հայկական բանակը: Այս առթիւ իրեն յատուկ յստակ մտածողութեամբ, հետաքրքրական յուշագիր ներկայացրեց անգլիական ներկայացուցչին Հայաստանի ռազմական վիճակի եւ զինուորական պէտքերի մասին :

Նոյն Ռուբէնը կարծես զուշակում էր որ Հայաստանը մինակ պիտի չկարողանայ շարունակաբար դիմադրել թշնամուն: Նա ելք էր որոնում, դուրս բերելու Հայաստանը մեկուսացման վիճակից եւ այդ իմաստով երկար զեկուցում ներկայացրեց կառավարութեան, որի որոշումով՝ ինքը մեկնեց Թիֆլիզ բանակցելու վրացական կառավարութեան հետ: Ռուբէնը Վրաստանին առաջարկեց զինուորական դաշն երկու հարեւան պետութիւնների միջեւ, միասնաբար պաշտպանելու մեր եւ վրացական սահմանները: Այս զինակցութիւնը թերեւս կարող էր դրական դեր կատարել գալիք դէպքերի ժամանակ: Սակայն Վրաց կարճատես ղեկավարները մերժեցին առաջարկը:

Միշտ հրջահայեաց, քաղաքական պահանջների մէջ չափաւոր, Ռուբէնը կառավարութեան եւ իր զինակիցների հետ մինչեւ վերջին հնարաւոր պահը պայքարեց, բայց դասաւորուած աննպաստ պայմանները եւ բոլշեւիկեան դաւադիր քաղողութիւնը, Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի զինակցութիւնը կոտրեցին Հայաստանի դիմադրական կորովը:

Եւ իբրեւ իրատես քաղաքական գործիչ, եւ ղեկավար, նա առաջինը դրեթէ, ճակատում եղած ժամանակ, տեսաւ որ դիմադրութիւնը անիմաստ է դառնում այլեւս եւ առաջարկեց կառավարութեան բանակցութիւններ սկսել Թուրքիոյ հետ կարելին փրկելու համար: Սուրմալուի ճակատը դեռ հերոսաբար դիմադրում էր, սակայն Կարս-Ալէքսանդրապոլի ճակատը արագօրէն քայքայւում էր, հակառակ առանձին յաջողակի դիմադրութիւններին: Բոլշեւիկեան քարոզութիւնը կազմալուծեց ճակատը :

Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ, Ռուբէնը հեռացաւ Զանգեզուր, ուր դեռ շարունակւում էր պայքարը: Տարագրութիւն: Թաւրիզ:

Թաւրիզում էլ Ռուբէնը հանգիստ չունէր: Առաւօտից մինչեւ երեկոյ իր տունը լեցուն էր բազմաթիւ տարագիրներով: Իւրաքանչիւրը կարծես բոլոր կնճռոտ հարցերի պատասխանը սպասում էր նրանից :

Համբերութեամբ լսում էր բոլորին, յոյս ներշնչում, խրախուսում էր մնալ կազմակերպուած: Ուսանողներից պահանջում էր լուրջ ուշադրութիւն դարձնել ապագայ կրթութեան վրայ, իսկ նրանց, որոնք շատ վտանգուած չէին, անկեղծ խորհուրդ էր տալիս վերադառնալ երկիր :

Ֆետայի թէ մտաւորական - դրող, ղեկավար - յեղափոխական գործիչ թէ պետական մարդ, Ռուբէնը հանդէս բերեց այնպիսի կազմակերպական տաղանդ, քաջութիւն, անձնուիրութիւն եւ արտակարգ եռանդ ու կամք, որ իրեն երախտապարտ կը մնան հայ ժողովուրդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որոնց նա ծառայեց արտակարգ նուիրումով:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Գահիրէի մէջ ըսկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեանի դասախօսութեան ամփոփումը)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հայաստան ունի երեք տեսակ կլիմայ, ըստ հողագրական բարձրութեանց : Ա) Չոր եւ բարեխառն կլիմայ՝ 300 — 400 մեթր բարձրութեան վրայ, ինչպէս է Արաքսի հովիտին ու Սարտարապատի դաշտին կլիման: Այս կլիմային տակ կ'արտադրուին բրինձ, բամպակ, պտուղներ, եւն. : Բ.) Բլրային միջակ կլիմայ՝ 1000—2000 մեթր բարձրութեան վրայ, ուր կը մշակուին հացահատիկի տեսակները: Գ) Լեռնային ցուրտ կլիմայ՝ 2300—3000 եւ աւելի մեթր բարձրութեան վրայ, որ, ինչպէս գիտենք, Արարատի գագաթը կը հասնի 5100 մեթրի: Լեռնային այս շրջաններուն մէջ ձմեռը սառնամանիք է, իսկ գարնան եւ ամրան, անոնք կը դառնան հիանալի արօտավայրեր, ուր կը բուսնի ամենահամեղ խոտը : Այս խոտին շնորհիւ է, որ այնքան համեղ են նաեւ Հայաստանի միսն ու կաթը:

Նկատի ունեցէք, որ մեր հայրենիքի հողային տարածութեան 100ին 32ը բոլորովին անմշակելի հող է — լեռ, լիճ, եւն. : 100ին 10ը անտառ, 100ին 40ը բնական արօտատեղիներ, ապա ուրեմն հազիւ 100ին 18ը մշակելի հող, որմէ սակայն հայ ժողովուրդը պէտք է ճարէ իր հացը: Այնպէս որ Հայաստանի հացահատիկի տարեկան բերքը կը բաւէ միայն տարուան 7—8 ամիսներուն համար: Մնացած 4 — 5 ամիսներու հացը պէտք է ճարուի դուրսէն: Հացահատիկի պակասին գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ պարարտանիւթերու պակասն է :

Մեր գիւղացին, գարնանացանին կը մշակէ ամառնային ցորենը, իր սնունդին համար: Իսկ ձմեռայինը կը ծախէ եւ յաճախ գարեհացով կը սնանի :

Կարսի եւ Երեւանի նահանգները ժամանակին կը մշակէին 467.000 տեսիադին հացահատիկ (մէկ տեսիադինը կը հասնի 13ուկէս արտավարի կամ 1000 քառ. մեթրի), այնպէս որ 1.200.000 բնակչութեան կ'իյնար անձ գլուխ 14 փութ հաց :

Կարեւոր եւ մեծ ապագայ խոստացող երկրագործական արտադրութիւն մըն է նաեւ բամպակը, որուն մէկ տեսիադինէն կը ստացուի 16 — 17 փութ: Մեր բամպակին որակը լաւ չէ: Լաւորակ բամպակի թելը պէտք է ըլլայ շատ առաձգական, 32 — 35 միլիմեթր հաստութեամբ, մինչդեռ մերինին թելը 28 միլիմեթր է միայն:

Արաքսի հովիտը ունի մշակելի ընդարձակ տարածութիւններ եւ լաւ ալ կրնայ արտադրել, պայմանով որ լաւ ոռոգուած ըլլայ: Անկախութեան շրջանին, մեր արտադրած բամպակը միայն կ'ապահովէր 4.100.000 ֆրանքի եկամուտ մը: Եթէ կարենայինք աւելի մշակել, կրկնապատիկ եւ աւելի կ'ըլլար անշուշտ այդ եկամուտը: Չեմ գիտեր, թէ ինչ ըրած են բոլշեւիկները մինչեւ այսօր, պէտք է սակայն վստահօրէն ըսել, թէ բամպակի ամբողջ բերքը կը ղրկուի Ռուսաստան:

Յետոյ կուգայ բրինձը, որ մեր օրով կը մշակուէր 4000 տեսիադինի չափ եւ կ'արտադրուէր շուրջ 16.000 թոն: Պէտք չէ մոռնալ, որ ցորենի հատիկէն 5 — 6 անգամ աւելի կ'արդասաւորուի բրինձի հատիկը եւ մէկը կրնայ մինչեւ 35 հատիկ արտադրել :

Այգեմշակութիւնը նահապետական արհեստ է եղած Հայաստանի մէջ, իսկ այսօր վերածուած է ճարտարարուեստի: Մենք ունինք աւելի քան 30 տեսակ խաղող, որոնցմէ կը պատրաստուի լաւորակ գինի, օղի եւ մանաւանդ քոնեակ: Գինեգործութեան շրջաններ են Էջմիածինը, Աշտարակը, Երեւանը, Ղամարլուն, Դաւալուն, եւն. : Դարձեալ մեր օրով ունէինք 10.000 տեսիադին այգի, 87.000 թոն խաղողի արտադրութեամբ :

Մրգաստաններու տարածութիւնը կը հասնէր 9000 տեսիադինի, այնքան քաղցրահամ դեղձով ու մանաւանդ ծիրանով:

Սկսած էր զարգանալ շերամաբուծութիւնը, որուն համար այնքան նպաստաւոր են Զանգեզուրի հողն ու կլիման :

Բանջարեղէններէն՝ շատ առատ են գետնախնձորը, կաղամբը, շողգամը, եւն. : Հայաստանի հողը շատ յարմար է նաեւ ճակնդեղի համար եւ մշակութեան զարկ տրուելու պարագային, կարելի է առատ շաքար արտադրել :

Ինչ կը վերաբերի պաճարաբուծութեան, անկախութեան շրջանին ունէինք 4 — 5 միլիոն եղջիւրաւոր անասուններ, ինչ որ մարդ գլուխ 4 անասուն կը նշանակէ: Շատ սխալ է այն կարծիքը, թէ Քիւրտերը եւ Թաթարները մեզմէ աւելի լաւ կենդանաբոյծներ են: Իրողութիւնը ճիշդ հակառակն է: Մեր կովերը, ոչխարները, այծերը ու նաեւ ձիերը կրնան մրցիլ անդրկովկասեան անասուններու հետ: Մանաւանդ ձին, որ կը բուծուի յատկապէս Ղարաբաղի շրջանին մէջ եւ որ արաբական ու տեղական սեռերու խառնուրդ մըն է:

Եւ վերջապէս չմոռնանք մեղուն, որուն կ'ըսեն հոն « Հայաստանի ճանճ » եւ որ իր կարգին մաս կը կազմէ հայկական գիւղատնտեսութեան :

Ամփոփեց Կ.

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Ամերիկայի ինքնագործ

ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Գիւղացիի մը համար աշխարհի ութերորդ հրաշալիքը կը համարուին 85 ինքնագործ ճաշարանները, որոնք սովորական երեւոյթ մը կը նկատուին Նիւ Եորքցիներու եւ Ֆիլատելֆիացիներու համար: Արդարեւ այս բոլոր ճաշարանները իրարու կը նմանին: Անոնց ներքին մասը սպիտակ յախճապակի է ամէն կողմ. առանց հայելիի ապակեայ դարաններ զետեղուած են պատերուն վրայ եւ փայլուն մետաղեայ կոճակներու վրայ ալ գիները արձանագրուած են :

Ճաշարանի մուտքին կը գտնուի ինքնագործ արկղ մը, ուր յաճախորդը դրամատոմսերը մանրուքի կը փոխէ :

Այս ինքնագործ մեքենան շատ ճշգրիտ կերպով տոլարները սենթերու կը վերածէ :

Յաճախորդը ապա կ'ուղղուի դէպի պատը, ուր 160ի չափ ապակեայ դարաններ շարուած են քով քովի: Իւրաքանչիւրը 15 սմ. լայնք ունի եւ 20 սմ. երկայնք: Այս դարաններուն իւրաքանչիւրին քով կոճակ մը զետեղուած է: Յաճախորդը ապակիին ետեւէն կը դիտէ կերակուրները, որոնք այնքան ախորժահամ տեսք մը կը պարզեն :

Պահանջուած գումարը ճեղքէն ներս եթէ սահեցնէք, ապակի դուռը կը բացուի եւ դուրս կը քաշէք կերակուրի պնակները. ձեր ճաշը արդէն պատրաստ է :

Նրբանցքներուն մէջ ծառայողները վերստին՝ պարպուած դարաններուն մէջ կը շարեն պնակով կերակուրները :

Սուրճի մասնայատուկ ճեղքին մէջ երբ ձեր սենթը սահեցնէք, ձեր գաւաթին վրայ զետեղուած ծորակները գործել կը սկսին. անոնցմէ մին սուրճ, իսկ միւսը քրէմ կը հայթայթէ :

Ճեղքերէն ներս սահեցուած դրամները կը կուտակուին կղպուած արկղներու մէջ, որոնք ամէն օր կը բացուին ի ներկայութեան արկղակալին եւ հաստատութեան վերատեսուչին :

Դրամներն ալ ինքնագործ կերպով կը համրուին եւ կ'արձանագրուին:

Ինքնագործ ճաշարաններու հսկայ ընկերութեան ծագումը շատ պարզ է :

1888ին, Ֆիլատէլֆիա բնակող Ճօզէֆ Հօրն եւ Ֆրանք Հարտարթ 15 սեղաննոց փոքր ճաշարան մը հիմնեցին եւ այդ համեստ ճաշարանն է, որ ներկայիս վերածուած է հսկայ կազմակերպութեան մը, որ 11.200 հոգի կ'աշխատցնէ, 85 ճաշարան կը բանեցնէ, 66 նպարավաճառատուն եւ հինգ

այլ հաստատութիւններ, ուր զեղչուած գիներով կը ծախուին օր մը առաջ չծախուած ապրանքներ:

Ճաշարանին ամենօրեայ յաճախորդները կը զարմանան, որ կերակուրները միշտ նոյնքան համով են:

Այս կերակուրները կը պատրաստուին երկու հսկայ խոհանոցներու մէջ: Խոհանոցներէն մէկը կը գտնուի Մանհաթթանի կեդրոնը, իսկ միւսը՝ Ֆիլատէլֆիոյ մէջ:

Հարիւրաւոր պաշտօնեաներ կ'աշխատին այս հսկայ խոհանոցներուն մէջ, ուրկէ ամէն օր մեծ քանակութեամբ դուրս կ'ելլեն ամենախորժահամ կերակուրները:

Մանհաթթանի խոհանոցը կրնայ օրական 110 հազար կարկանդակ արտադրել: Մասնաւոր մեքենաներու միջոցաւ կը պատրաստուի խմորը եւ կը կտրուի դարձեալ մասնաւոր մեքենաներու միջոցաւ, մասնաւոր կաղապարներու մէջ կը դրուի եւ ելեկտրական շարժուն գորգի մը վրայ զետեղուելով փուռին մէջ կը քշուի: Խմորեղէններու պատրաստութիւնը կը ստանձնեն սպիտակ շապիկ հագած մանկամարդուհիներ:

Մանկամարդուհիներէն մին նախապէս պատրաստուած եւ կաղապարուած խմորը մասնաւոր մեքենաներու միջոցաւ իր յաջորդին կը յանձնէ: Այս վերջինը կողովին մէջ կը լեցնէ ոլոռն, յաջորդը կ'աւելցնէ ստեպղին, յաջորդը՝ սոխ եւ ուրիշ մըն ալ՝ միս: Կողովները նոյն ելեկտրական շարժուն գորգին վրայ զետեղուելով փուռը կը դրուին:

Այս խոհանոցին պետը Ֆրանսացի մըն է, Ֆրանսիս Պուրտօն, որ ոչ մէկուն կը հաղորդէ իր գործին գաղտնիքները:

Այս ինքնագործ ճաշարաններու տնօրէններուն մտահոգութիւն առթող պարագաներէն մին կեղծ դրամներն են:

Մասնաւոր մեքենայի մը շնորհիւ կեղծարարները յաճախ կը բռնուին յանցանքի վրայ:

Անպատեհութիւններէն մէկն ալ յաճախադէպ գողութիւններն են:

Պատերազմի շրջանին, երբ շաքարի սպառումը սահմանափակուած էր, գողերը օր մը 70ի չափ բերնէ բերան լեցուն շաքարամաններ անհետացուցին միեւնոյն ճաշարանէն:

Ինքնագործ ճաշարաններու մէջ ամէն յաճախորդ իրաւունք ունի սեղանի մը առջեւ նստելու: Սակայն, խստիւ արգիլուած է ծխելը այս ճաշարաններուն մէջ: Ասոր պատճառն ալ սա է.— Տնօրէնութիւնը, երկար ուսումնասիրութիւններէ վերջ, գտած է վերջապէս ազդու միջոցը ճաշէն անմիջապէս ետք յաճախորդները ճաշարանէն դուրս հանելու, այն է՝ արգիլել ծխելը…

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ, մանկա-պատանեկան ամսաթերթ ԺԵ. տարի, Հոկտ. Թիւ 10:

ԱՐՓԻ, մանկական բաժին Բ. տարի, Հոկտեմբեր, տպարան Մոտէռն, Թէհրան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՆ ԹՄԲԻՐԻ ՄԷՋ

Լա Սիոթա Միջերկրականի ափին, բնութեան առատ պարգեւներով օժտուած գիւղաքաղաք մըն է, եւ զբօսաշրջիկներու սիրելի վայրը: Սակայն նոյնը կարելի չէ ըսել հայ գաղութին ազգային կեանքին համար: Մեր այս հրապուրիչ անկիւնը իր մեղմ կլիմայով, թմրութեան ու մեղմ թըմբիրի մը ենթարկած է մեր հայրենակիցները:

Գաղութիս, մեծամասնութիւնը Պրուսայի շրջաններէն են, հոս հաստատուած 1924էն ի վեր, անոնցմէ վերջ՝ կուգան Սեբաստացիներ, ապա Մուշեցիները: Տարօնցի եւ Վասպուրականցի հայրենակիցներուն թիւը թէեւ մեծամասնութիւն էր աւելի 20 տարիներ առաջ, բայց հետզհետէ ցրուեցան: Կայ երկու ընտանիք Ձնդուշցի, եւ նոյնքան ալ Խարբերդցիներ: Ընդհանուր թիւը 125 ընտանիք, մօտ 400 անձ:

Անշուշտ արհեստաւորներ, առեւտրականներ, ագարակի տէրեր, չեն պակսիր: Սակայն ինը տասն առ հարիւրը կ'աշխատի տեղւոյս նաւաշինութեան արհեստանոցին մէջ, ոմանք ալ կ'աշխատին կազի գործարանը: Գոհունակութեամբ կարելի է արձանագրել որ գաղութիս մէջ, աշխատելու ընդունակ անգործ Հայ մը չկայ, թէեւ քանի մը անձ կ'օգտուին, անգործութեան նպաստէն, սակայն անոնք իրենց յառաջացած տարիքին պատճառով, անկարող են որեւէ աշխատանքի: Կան նաեւ հանգստեան թոշակէ օգտուողներ, որոնք լման պարտաճանաչութեամբ իրենց գործի ասպարէզը լրացուցած են, եւ արժանի են այս օժանդակութեան:

Սակայն ինչ որ տխուր եւ յուսահատական է, այն ալ ազգային ուծացումն է: Վախ կայ որ քիչ ատենէն որեւէ հանրային ձեռնարկ չունենանք եւ անցեալի մեր գործունէութիւնը գաղութին պատմութեան անցնի:

Երբեմնի եռուզեռը, գոյութիւն ունեցող բազմաթիւ միութիւնները, մարզականը, համանունները, քաղաքական կազմակերպութիւնները, Յառաջդիմականը, զոյգ երիտասարդականները աւելի լաւ է ըսել Նոր Սերունդը, զոյգ դպրոցները, բողոքական եւ լուսաւորչական, ամիսը անգամ մը քաղաքս այցելող քահանան կամ բողոքական մը - նայուն պատուելին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը այսօր անուանական են. կան ու չկան կարծես:

Պատճառը: Կարելի՞ է նման երեւոյթները բացատրել այժմ: Ճիշդ է թէ դեռ կան սրտցաւ հայրենակիցներ, որոնց ամենամեծ մտահոգութիւնն է այս յարաճուն անտարբերութիւնը, բայց մէկ քանի անդամներ համերաշխութեան համար եղած փորձերը երբ սաղմին մէջ իսկ ամլութեան դատապարտուեցան, յուսահատեցան ընդ միշտ:

Այս թմրութիւնը, այս խոր քունը կը սպաննէ ամէն ազգ. կեանք եւ մարդ, ակամայ կը հարցնէ, մինչեւ ե՞րբ:

Այո, որքան ալ մութ ըլլայ քաղաքական հորիզոնը վաղուան համար, մեր ազգասիրական պարտականութիւնն է կազմակերպել մեր գաղութներու կեանքը:

Ներկայ փափուկ դրութիւնը, սփիւռքի հայութեան, մօտալուտ ձուլման վախը հրամայական պահանջներ ենմեղխթանող եւ եթէ այսօրուան մը կրնանք ըսել, լաւ, վաղը շատ ուշ է: Արթընցիր ու քու շուրջդ նայէ, ձուլում, օտարացում, ազգային սրբութեանց ուրացում: Երիտասարդները անդունդին եզերքը հասցնելը ու խոր քունի մէջ թողուլը ինքնասպանութիւն է:

Լա Սիոթայի Հայութիւնը պէտք է կատարէ իր ազգային պարտականութիւնը, եթէ կ'ուզէ որ մասնակցի ընդհ. գաղութահայութեան վաղուան կեանքին:

ՓԱՐՈՍ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Համաձայն նախապէս եղած յայտարարութեան, Դեկտեմբեր 9ին տեղի ունեցաւ Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Նորընծայ Հմայեակ քահանայ Համբարձումեանի անդրանիկ պատարագը, երկսեռ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Արարողութեանց կը մասնակցէին Պօմոնի Դպրաց Դասը, Ս. Աննի «Սիփան» երգչախումբի օրիորդները, ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Լեւոն Ճէքահեանի, Եկմալեան եղանակով: Մեներգները սիրայօժար ստանձնած էր Օր. Անժէլ Վարժապետեան:

Այս առթիւ ներկաները իրենց կամաւոր նուիրական նուէրները ըրին (95.000 ֆրանք):

Ի պատիւ Նորընծայ Հմայեակ հօր, կնքահայրը Տէր եւ Տիկին Ծերոն Մէլէմէճեան, ճաշկերոյթ մը սարքած էին «Rest. Pavillon»ի մէջ, ուր ներկայ էին Ազգ. Կեդր. վարչութեան, Կրօնական ժողովի, Պօմոնի եւ Փրատոյի կրօնական ընկերակցութիւններու, արուարձաններու թաղականութեանց, Հ. Կ. եւ Մարտիկներու Միութեան նախագահ Պ. Տ. Թէքէեան, Պօմոնի Ազգ. վարչութեան եւ Դպրաց Դասու անդամները, բարեկամներ եւ ընտանիքի անդամները մօտ 100 հոգի:

Ճաշկերոյթը ղեկավարեց Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդի նախագահը Պ. Յովհ. Պանտիկեան, որ հրաւիրեց խօսելու մարմիններու ներկայացուցիչները: Կրօն. եւ ազգային երգերով համեմուեցաւ հացկերոյթը: Մէլէմէճեան ընտանիքը բնիկ Կեսարացի, նախանձախնդիր ազգային աւանդութեանց՝ միշտ գնահատած է բոլոր հանրային ձեռնարկները եւ քաջալերած զանոնք:

Ճաշկերոյթը վերջացաւ ժամը 5ին, ու ներկաները իրենց լաւագոյն մաղթանքները յայտնելով բաժնուեցան սրահէն:

Թղթակից Յ. Ն.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԼՈՒԱՑԱՐԱՐՈՒՀԻՆ

Նաւակայքին դիմացը, տանիքը՝ փողոցին պատին ուղղութեամբը վերջացող խցիկի մը մէջ կը լուար Սուրբիկ աղտոտ, սեւցած լաթերը, զորս շաբաթը երկու անգամ կը ժողվէր ընտանեզուրկ նաւավարներէ, ձկնորսներէ, մօտակայ փուռին գործաւորներէն, գիշերները անկիւնի խահվէն պառկող գաւառացի պտղավաճառներէն ու նաւակայքին վրայ նեղ խուցերուն մէջ բնակող նաւավարներէն: Զարաչար կ'աշխատէր խեղճ աղջիկը մինչեւ իրիկուն թակոյկին վրայ կորաքամակ թեւերը մինչեւ արմուկները սոթտած, թընճուկ մազերը, որոնք թերեւս սանտր բնաւ տեսած չէին, ճակտէն մինչեւ ուսերուն վրայ խուխ խուխ, ցիրուցան շապիկին ճեղքէն ցուցնելով նիհար՝ կըրակին տաքութենէն պղնձագոյն դարձած լանջը, որ տխուր հեւքով մը շարունակ կ'ելլէր կ'իջնէր: Ձեռքի տենդոտ շարժումներով կը ծեծէր, կ'աճըռէր լաթերը, անոնց աղտը հանելու մոլեգնութեամբ մը համակուած: Միս մինակը կ'ապրէր Սուրբիկ, հայրը մեռած ըլլալուն եւ մայրն ալ, հակառակ աղջկանը կամքին, նորէն ամուսնացած ըլլալուն՝ նաւամատոյցին վրայ բիլաւ ծախողի մը հետ:

Սուրբիկ առեր քալեր էր մօրը տունէն ու երկու երեք օր աղէն անդին անօթի պտըտելէն ետքը այդ խցիկին մէջ մտած էր եւ քիչ ատենէն բաւական յաճախորդ ձեռք էր ձգած:

Ազատութեան յաղթելու այդ գործողութեան մէջ սփոփանքի եւ զբօսանքի պէս բան մը կը գտնէր մանկամարդ լուացարարուհին, թակոյկին մէջ լեցնող օճառին սպիտակ փրփուրները հաճոյական տեսք մը կ'ընծայէին իր սեւուկ աղուոր աչուըներուն, զորս կը դիտէին իր կոշտ յաճախորդները: Սուրբիկ մինչեւ մութը կը լուար, եւ յետոյ պարտէզին մէջ լարած հին փտուկ չուաններուն վրայ կը փռէր շապիկներն ու թաշկինակները: Գործը բոլորովին աւարտելէ ետքը շտապով կ'ուտէր կը լմնցնէր ունեցած ուտեստը. անկողինը կը փռէր մահճակալի ձեւով շինած տեղի մը վրայ ու կը պառկէր՝ շատ անգամ իր լաթերը երազելով, որոնք ճեպ ճերմակ կ'ըլլային եւ յաճախորդները կը գովէին իր լուացարարական ճարտարութիւնը:

Յաջորդ օրը աւելի եռանդով կ'աշխատէր, լաթերը աւելի սաստկութեամբ կը ճզմէր կը ճմռթկէր իր փրփրցուցած կարմիր մատներուն մէջ եւ զմայլումի ու գոհունակութեան եզական հառաչանք մը կ'արձակէր, երբ զանոնք քով քովի փռելէն ետքը՝ անճար ակնարկ մը կը նետէր անոնց վրայ:

Առանձնութիւնն ու թշուառութիւնը բնաւ տաղտուկ եւ յուսահատութիւն չէին պատճառեր Սուրբիկին, ընդհակառակն չափազանց գոհ էր իր վիճակէն. իր թակոյկէն, հնոցէն ու եփոցէն զատ ամէն բանի կասկածելի աչքով կը նայէր եւ բնաւ մէկուն հետ բարեկամութեամբ չէր տեսնուեր:

Բայց օր մը, երբ նաւակայքին վրայի խուցը բնակող ծեր նաւարարի մը ճերմակեղէնները տարաւ, երիտասարդ մը նշմարեց, որ կարճ փոթուռ մը հագած, ոտուըները բոպիկ, հուժկու կուրծքը գետինը դրած կը քնանար: Սուրբիկ անտարբեր աչքով մը դիտեց այդ կայտառ մարմինը ու հարցուց նաւավարին, թէ ով էր անիկա:

— Թորոսին խայրխովը պալըխճութիւն կ'ընէ կոր, պատասխանեց ծերունին, տահա նոր է, ամա… Աստուած հեռու ընէ:

— Անունը ի՞նչ է:

— Յուսեփ:

— Լաթերը որի՞ կուտայ կոր:

— Նայինք, ըսեմ տէ քեզի տայ:

Սուրբիկ տնակը դարձաւ, թակոյկին առջեւն անցաւ, սկսաւ բիրտ շարժումներով չարչրկել լաթերը եւ օճառն այնքան ուժգին քսել, որ փրփուրի ահագին կոյտով լեցաւ ամանը:

Գիշերը պառկած ատենը, ակռաներուն մէջէն Սուրբիկ կամացուկ մը փսփսած.

— Յուսեփին լաթերն ալ ես պիտի վլամ:

Այն գիշերը երազեց, թէ Յուսեփին լաթերը կը լուար եւ անանկ կը ճերմկցնէր որուն նմանը մինչեւ այն ատեն ոչ մէկուն ճերմկցուցած չէր:

Առտուն կանուխ արթնցաւ եւ լուացքի կարգադրութիւնները ընելէ ետք՝ նաւակայքը վազեց: Յուսէփ նոր ելած էր եւ ծովին ջուրովը երեսն ու կուրծքը կը լուար: Լուացարարուհին երկչոտ քայլերով ներս մտաւ եւ աչք ըրաւ ծերունի նաւավարին, որ լուացքի մասին խօսի երիտասարդ ձկնորսին հետ:

Ծերունին ըսաւ.

— Ծօ Յուսէփ, աղտոտներդ ասկէ ետքը ասոր տուր, հէմ աղէկ, հէմ աժան կը վլայ:

Երիտասարդը իր շապիկին ծայրովը սրբուելով հանդերձ, Սուրբիկը դիտեց, անոր թուխ աչուըներուն մէջ մխրճեց իր կրակոտ նայուածքը, ու թեթեւ ժպիտով մը ցուցնելով իր ճերմակ ակռաները, ըսաւ.

— Բէկ աղէկ, վաղը առտու էկուր տէ առ:

Սուրբիկ լուացարանը դարձաւ ուրախ զըւարթ. այն օրը մինչեւ իրիկուն երգ մը մրմռալով լուաց լաթերը, սովորականէն աւելի աշխուժով ու հոգածութեամբ մաքրեց զանոնք. փրփուրը աւելի շատ եւ աւելի թանձր հանելով:

Յաջորդ առտուն մութնըլուսուն նաւակայքին խուցը վազեց Սուրբիկ, ճակտին վրայի խառնիխուռն մազերը կրցածին չափ շտկած, շապիկին կուրծքը ամօթխածութեամբ գոցած:

ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ռոպեր Շումանի տեսակէտը այն է, որ Ֆրանքեւմարօքեան յարաբերութեանց միջամուխ ըլլալը ոչ միայն անպատեհ, այլ անհաշտ պիտի ըլլայ ՄԱԿի կանոնագրին տրամադրութեանց : Վերջին պահուն 23ի դէմ 28 ձայնով յետաձգուած է հարցին քննութիւնը :

Սուրիոյ պատուիրակ Ֆարէս էլ Խուրի մտադիր է քաղաքական յանձնաժողովին բերել առաջարկ մը, որ կը թելադրէ զինաթափութեան յանձնաժողով մը կազմել, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ կնճիռները լուծելու համար: Սուրիոյ ներկայացուցիչին զօրավիգ պիտի կանգնին արաբական եւ ասիական երկիրները, բայց կը թուի թէ ամերիկեան պատուիրակ Ճեզըփ խորհուրդ տուած է իրեն ետ կենալ այդ ձեռնարկէն, որովհետեւ անօգուտ կը նկատէ :

Քաղաքական մասնաւոր յանձնաժողովը ձեռք առաւ Գերմանիոյ մէջ ազատ ընտրութիւններ կատարելու կարելիութիւնը, քննիչ յանձնաժողովի մը առաքումով: Իրաքի, Գոլոմպիոյ, Յունաստանի եւ Հոլանտայի պատուիրակները կողմնակից եղան երեք մեծերու որոշման, իսկ Չեխոսլովաքիա հակառակ արտայայտուեցաւ : Հոլանտայի ներկայացուցիչը առաջարկեց յաւելուածական օգնութիւն մը ընծայել Գերմանիոյ, երկու կողմերու միջեւ գտնուած խրամատը գոցելու համար: Բազմաթիւ պատուիրակներ այն կարծիքէն են ,որ գերման երկու պատուիրակութիւնները իրարու հետ ուղղակի բանակցութեան մտնելու են, ազատ ընտրութեամբ Գերմանիոյ միացման ճամբան հարթելու համար:

Ապահովութեան Խորհուրդը որոշում տուաւ, որ յառաջիկայ երեքշաբթի սեղանի վրայ բերուի Իտալիոյ ընտրութեան հարցը իր ծոցէն ներս: Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը վեթոյի պիտի դիմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԷՕՅԹԷՐԻ Թղթակից Լէօփոլտ Հերմըն վըտարուած է Թեհրանէն, որովհետեւ հեռագրած է իր գործակալութեան, որ Տոքթ. Մոսատեղ փախաւ խորհրդարանէն ընդդիմադիրներու նախատական կանչերուն տակ :

ՆԱՀԱՍ ՓԱՇԱ երէկ իրիկուն յայտարարեց թէ հրահանգ տրուած է իրենց Լոնտոնի դեսպանին, որ Գահիրէ վերադառնայ, ի նշան բողոքի Սուէզի գօտիին մէջ Անգլիացիներուն կատարած յարձակումներուն: Արտօնութիւն տրուած է նաեւ Եգիպտացիներուն որ զինուին, ներքին նախարարին մասնաւոր թոյլտուութեամբ: Մեծ անակնկալ մը կը նկատուի այս Լոնտոնի մէջ, որովհետեւ մինչեւ վերջին վայրկեանը կը սպասուէր որ Եգիպտոս ետ կենայ իր մտադրութենէն, մանաւանդ որ Իտըն որոշած էր հանդիպում մը ունենալ Սարահէտտին փաշայի հետ :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ վարչապետ Տոքթ. Մոլան որոշած է ետ կանչել ՄԱԿի իր պատուիրակ Թ. Տոնկը: Պատճառը այն է, որ խնամակալութեան յանձնաժողովը մտադիր է լսել Հերերօ ցեղին գանգատները, ինչ որ տհաճութիւն պատճառած է Հարաւային Ափրիկէի կառավարութեան :

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ որոշած են փոփոխութիւններ մտցնել իրենց զինաթափութեան ծրագրին մէջ : Այժմ, համաձայն ԵնՎիշինսքիի առաջարկին ,կազմելու մարմին մը, որ պիտի կրէ « հիւլէական ուժի եւ պայմանադրական զէնքերու յանձնաժողով » անունը: Դաշնակիցները համաձայն են նոյնպէս, որ 1952ի Յունիս մէկին ,ան տեղեկագիր մը ներկայացնէ կատարուած յառաջդիմութեանց մասին եւ միջազգային հակակշիռի մարմին մը կազմուի, Ապահովութեան Խորհուրդի շրջանակին մէջ :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ !

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի (U. G. A. de Marseille)

Այնքան սպասուած ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Տեղի պիտի ունենայ 22 Դեկտեմբեր 1951 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս ,«Club»ի շքեղ սրահին մէջ, Rue Grignan :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն, առանձին յայտարարութեամբ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Ուսանողական ընդհ. միութիւնը պարանցիկ ցերեկոյթ մը կազմակերպած է այս կիրակի, Maison des Lettresի մէջ (Métro Saint Sulpice կամ Luxembourg), ժամը 15—20:

Կը հրաւիրուին երիտասարդները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերակազմած ըլլալով իր երգչախումբը, կոչ կ'ուղղէ բոլոր հայ երիտասարդ, երիտասարդուհիներուն մասնակցիլ այս ձեռնարկին :

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Պ. ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ:

Փորձերը տեղի կ'ունենան կիրակի առաւօտեան ժամը ճիշդ 10.30ին Մարի Նուպար Ուս. Տան մէջ: (Métro Porte d'Orléans):

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի, Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն 10ը, Municipalitéի սրահին մէջ, 9 rue du Marché: Կը նախագահէ եւ կը խօսի Պ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, պար, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ Անկէնի դպրոցականներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Անկէնի եւ շրջակայ հայութիւնը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր Փարիզի եւ շրջակայ բոլոր մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Ա. Զիթունիի բնակարանը, 13, rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ՝ Մանուկներու Օրուան տօնակատարութիւնը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը, Rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան համարատուութիւն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղը իր «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 23 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ , եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Հայ Երգի Օրը

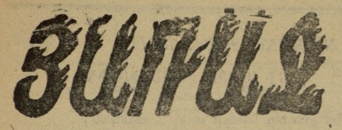
Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մէջ Casa d'Italia , rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին:

Առանձին երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն : Բազմաձայն երկսեռ խմբերգներ:

Կը մեներգեն ու կը նուագեն Տիկին Զ. Մօսքեան, Օր. Մ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ստեփանեան, Օրիորդներ Փօլ Օբրա եւ Ս. Պօյաճեան:

Գիները խիստ ժողովրդական : Դիմել երգչախումբին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 16 Décembre 1951 Կիրակի 16 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6638-Նոր շրջան թիւ 2049

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱՀԱՊԵՏՆ ԱԼԻՇԱՆ

Վաղամեռ մեծ քերթողին՝ Պետրոս Դուրեանի մահուան հարիւրամեակը, համահայկական իմաստով յարգանքի եւ ոգեկոչումի առիթ հանդիսացաւ Սփիւռքի մէջ: Պոլսէն ու Հալէպէն սկսեալ, մինչեւ հեռաւոր գաղութներ, անոր կեանքին ու գործին բոլոր մարդկայնական, ազնիւ ու գեղեցիկ արտայայտութիւնները դարձուցին սեփականութիւն նոր սերունդին, որ, մեր օրերու հեւ ի հեւ կեանքին ու զրկանքներուն մէջ, հազիւ միջոց կը գտնէ հոգեղէն ապրումներու,— խոր ու անցելասոյզ մտածումի:— Դժբախտութիւն մըն է ասիկա, զոր մենք կը վերագրենք մեր կամքէն անկախ, արտաքին ազդակներու, ու, մանաւանդ, մեր առհաւական ճակատագրին :

Մամուլը, սակայն, որ զարթուցիչ հսկողի մը դերը կը կատարէ նաեւ այս տեսակէտով, լայն տեղ տուաւ ոչ միայն Դուրեանի կեանքին ու գործին, այլեւ ոգեկոչումին՝ ուրիշ մեծ և տարաբախտ տաղանդի մը, — Եղիա Տէմիրճիպաշեանի մահուան հարիւրամեակին :

Ներշնչող ու թելադրական ուժ մը ունին մահուան եւ ծննդեան տարեդարձներն ու տարելիցները: Ահա թէ ինչու, անհրաժեշտ է արթուն մնալ, մեծերու կեանքով ու գործով ակօսուած մեր անցեալը նիւթ դարձնելու համար պարբերական վերագնահատութեան կամ ուսումնասիրութեան :

1851ը տարի մը պէտք է հանդիսանայ յիշելու համար նաեւ Ռեթէոս Պէրպէրեանը,— մեծ ուսուցիչն ու մտածող մարդը, որ վաթսունական եւ ութսունական թուականներու մեր գրական կեանքին բերաւ իմաստասիրական իր խոկումներու առողջ, ամուր ու հաղորդական մթնոլորտը: Մեր Ուսուցչական Միութեան եւ հայ կրթական հաստատութիւններու վրայ կը ծանրանայ, մասնաւորաբար, նախաձեռնարկ ըլլալ անոր ծննդեան հարիւրամեակի հանդիսութեանց :

Այս տարի կը լրանան, նաեւ, մահուան յիսնամեակները Մխիթարեան հայրենասէր մեծ քերթող Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, հրապարակագիր Ստեփան Ոսկանի, «Արեւելեան Մամուլ»ի հիմնադիր-խմբագիր Մատթէոս Մամուրեանի, ինչպէս նաեւ մահուան հարիւրամեակը Սրբուհի Տիւսաբի :

Տասնեւիններորդ դարու գրական մեր հորիզոնին վրայ, Ալիշան կը խորհրդանշէ Արուսեակը, — «ի դիշերի եւ ի տուընջեան» իր տիրական ներկայութեամբ՝ հայ ժողովուրդի գրական, հանրային եւ յեղափոխական կեանքին մէջ: Տիտանեան աշխատանքի տիպար մը, որ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ըմբռնումը սրբացուց, գլխահակ ու անխոնջ վաստակելով հայ ձեռագիրներու, մագաղաթներու եւ արձանագրութիւններու վրայ: Բանաստեղծեց, իմաստասիրեց, աղօթեց, տխրեցաւ, խանդավառուեցաւ, որպէս կեանքի վերագոյն նպատակ հռչակելով հայրենասիրութիւնն ու հողեղէն կեանքը: Իր «ՆՈՒԱԳ»ներէն մինչեւ «ԸՆԴ ԵՂԵՒՆԵԱՒ»ը, հազարաւոր էջերու իր քերթողական, պատմա – աշխարհագրական, իմաստասիրական եւ ազգային դրոշմով ստեղծագործութիւնները, կը մատնեն դանդաղ ու լուսաւէտ մաշումը տաբաշխարհ մարդու մը, որուն շունչն ու սրտի տրոփը դարձաւ վարակիչ, ԺԹ. դարու գրական մեր բոլոր դէմքերուն համար, եւ որուն երգը արձագանգեց մինչեւ հեռաւոր Կովկաս, հայրենաշունչ գրականութեան, ապա՝ Յեղափոխութեան կրակը նետելով սրտերու մէջ :

Գրականութեան ու արուեստի չափանիշներով, այսօր՝ մեծ խանդավառութեան մը աւիշը կամ արտայայտութեան գեղեցկութիւնները չէ որ կ'որոնենք իր գործին մէջ. Ալիշանը ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿՈՎ է որ կը գտնէ իր մեծութիւնը, երբ նկատի ունենանք մեր ժողովուրդի ընկերային եւ գրական կեանքի ընդհանուր պատկերը, ԺԹ. դարու առաջին կիսուն :

Ալիշան չտեսաւ հայրենի հողը, սակայն, նմանեցաւ ան տարասփիւռ հայ ժողովուրդին, որ ապրեցաւ այդ հողը, որպէս ՀՈԳԵԿԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, — այնպէս, ինչպէս մենք կ'ապրինք այսօր, իր մահէն յիսուն տարի վերջ :

Նահապետին գրականութիւնը անկորնչելի փաստ մըն է ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ԿԱՐԵՆԱԼ ԱՊՐԵԼՈՒ, ՆԱԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ, — հաշտ՝ տարագիր ու անիրաւեալ ժողովուրդի մեր ճակատագրին հետ: Ապրելու, ԱՌԱՆՑ ՎՀԱՏՈՒԹԵԱՆ եւ անոր հասնելու ԱՆԽԱԽՏ ՀԱՄՈԶՈՒՄՈՎ :

Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորապէս եւ դառն կսկիծով կ'ողբանք մահը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան կերտողներէն ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ տաղանդաւոր գրագէտ ու թատերագիր ընկեր Լ. ՇԱՆԹի :

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 10 հազար ֆրանք կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Նօքնեղբայրեան խումբ, Իթալի

× Յր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը խոր վշտով կը խոնարհի վեթերան ընկերներու ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի թարմ շիրիմներուն առջեւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 10 հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին:

× Խորին ցաւով առի ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահուան լուրը, իբրեւ իր նախկին զինուորներէն մէկը կը խոնարհիմ իր դագաղին առջեւ: Իր յիշատակը անմոռաց պիտի մնայ իմ մէջս:

Հայտէլպէրկ — Ամբ. Յակոբեան

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՂԱ՛ՆԴ Է, ԾՆՈ՛ՒՆԴ Է ...

Յաճախ կը պարծենանք որ աւանդապաշտ ժողովուրդ ենք: Կը պահենք մեր հին ընտանեկան բարքերը եւ ազգային ու հանրային գեղեցիկ սովորութիւնները: Իրաւունք ալ ունինք անշուշտ, ոչ թէ պարծենալու, սխալ չհասկնաք, այլ պահելու զանոնք, չէ՞ որ ազգապահպանման ազդակներ են եւ մեր հանրային դիմագիծը ցոյց տալու յարմար առիթներ :

Այսպէս, օրինակ մինչեւ այսօր ալ, ուրիշ գաղութներու մէջ, Պոլսոյ (աւաղ՝ ան ալ գաղութ մը եղաւ այժմ) կամ Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, փոխան այցելութիւններու նուիրատուութիւններ կ'ըլլան ազգային հաստատութեանց կամ բարենպատակ միութիւններու: Մեր ժողովուրդը, հարուստ թէ աղքատ, ինչ սրտառուչ սովորութիւն մը ունեցած է միշտ, իր Կաղանդի ու Ծնունդի սեղանէն բաժին հանելով չունեւորին, հիւանդին կամ ծերին ու մանուկին:

Շռայլ սեղաններ, անիմաստ ու աւելորդ ծախքեր միլիոններ պիտի թափին վաղը միւս օր, ասոր անոր գրպանը: Անոնք չեն կրնար բաժին հանել մեր աղքատին ու հիւանդին, որբին ու ծերունիին, մենք ենք որ նախապէս պիտի զատենք անոնց բաժինը ու յետոյ գոհացնենք մեր ամենայետին փափաքը :

Այլեւս ճշմարտութեան կարգը անցած է որ «տասնոցներով պահած ենք ու կը պահենք հիւանդանոցներ ու որբանոցներ, հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր: Մեր ազգային նման հաստատութեանց մնայուն եւ հիմնական եկամուտը հայ ժողովուրդին գրպանն է եւ իր տուող ձեռքը :

Ցաւալի է ըսել որ Ֆրանսա ժլատ է այդ կողմէն, հազիւ պատահաբար կը լսես «փոխան ծաղիկի» տրուած քանի մը հազար ֆրանքի նուէր մը : Հաւատացէք, նման նուէրներու գումարը քանի մը հարիւր հազարի պիտի հասնէր, եթէ բան – գործ ընէինք եւ ժողվէինք: Իսկ անդին մեծածախս պարահանդէսներ չեն պակսիր.— որոնց հասոյթին մէկ տասներորդն իսկ չի հասնիր բարենպատակ գործին, եթէ բացով դուրս չգան: Կ'առարկեն.— ինչ ընենք, չեն տար, պէտք է պարեն ու խմեն եւ նոյնիսկ «ճազ»ին ալ շատ համբաւաւորը պէտք է բերես: Ա՞ս է մեր պարծենալիք «աւանդական սովորութեանց պահպանումը»: Հոս ալ ունինք Միութիւններ որոնք կը հոգան հիւանդն ու աղքատը, որբն ու անպատսպար ծերունին: Կան նոյնիսկ հեռաւոր հաստատութիւններ, որոնք պէտք ունին մեր աջակցութեան :

Ճիշդ է՛, Կաղա՛նդ է, Ծնունդ է, բայց ոչ միայն ունեւորին համար պէտք է ըլլան անոնք ուրախութեան տօներ, այլեւ բոլորին համար ... շնորհիւ ձեր սրտաբուխ նուէրներուն :

ՍՕՍԻ

Լիբիա անկախ կը հռչակուի

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը պաշտօնապէս անկախ պիտի հռչակէ Լիբիան, տեղւոյն հռչակաւոր էմիր Իտրիս էս Սինուսիի մականին տակ, որ պիտի առնէ Սինուսի Ա. արքայական տիտղոսը: Վերջին պահուն, որոշումը քանի օր յետաձգուած է, կարգ մը վաւերաթուղթերու յապաղման պատճառաւ: Յայտնի է թէ յիշեալ երկիրը գրաւուած էր Իտալիայէն 1946ին. խաղաղութեան դաշնագրով Սիրանայիքի եւ Տրիպոլիսի վարչութիւնը կը յանձնուէր Անգլիոյ, իսկ Ֆեզանինը՝ Ֆրանսայի:

Երկու որոշումներ, 1949ի եւ 1950ի Նոյեմբեր ամսոյն քուէարկուած ՄԱԿի կողմէ, կը յանձնարարէին վերոյիշեալ պետութիւններուն, մինչեւ 1952ի Յունուար մէկը Լիբիան պատրաստել անկախութեան: Այս նպատակին հասնելու համար, տեղական երեսփ. ժողովը պէտք էր մինչեւ 1951ի Յունուար մէկը պատրաստէր սահմանադրութիւն մը, նոյն ատեն մինչեւ 1951ի Ապրիլ մէկը առժամեայ կառավարութիւն մը, որուն հետզհետէ պիտի փոխանցէին խնամակալ տէրութիւնները իրենց իշխանութիւնները :

Պէտք է ըսել թէ, հակառակ կարգ մը դժուարութիւններու, այս յայտագիրը հնարաւոր եղաւ իրագործել: Ազգ. ժողովը ձեւ մը տուաւ լիբիական կառավարութեան, որ պիտի բաղկանայ երեք հողամասերու դաշնակցութենէն: Վերջապէս, ան իրեն վեհապետ ընտրեց Սիրանայիքի էմիրը, — Իտրիս էս Սինուսին: Յիշեալ ժողովը այժմ կ'աշխատի լրիւ սահմանադրութեան մը պատրաստութեան վրայ: Լիբիան Ֆրանսայէն երեք անգամ աւելի մեծ է, մէկ միլիոնէ քիչ մը աւելի բնակչութեամբ, որ ցարդ կ'անդրադառնայ թէ ինչուհամար այնքան արիւնալի կռիւներ մղուեցան իր հողամասերուն վրայ :

Պալժիա կը մերժէ

«ԵՐԵՔ ԻՄԱՍՏՈՒՆ»ՆԵՐՈՒ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուրբաթ առաւօտ, Ատլանտեան Խորհուրդի առժամեայ յանձնաժողովին մէջ ձգտեալ վիճակ մը ստեղծուեցաւ, «Երեք իմաստուն»ներուն կողմէ պատրաստուած տեղեկագրի վիճաբանութեան առթիւ: Արդարեւ, Պելժիոյ ներկայացուցիչը մերժեց Էվըրըլ Հերիմընի, Ժան Մոնէի եւ Էտուին Փլովտընի տեղեկագրին եզրակացութիւնը, որ կը թելադրէր այդ փոքր պետութեան աւելցնել 50 առ հարիւր իր զինուորական պիւտճէն, ոչ միայն իր երկրին համար, այլ ուրիշ ազգերուն, որպէս զի կարենան շարունակել իրենց սպառազինութեան ճիգերը :

«Երեք իմաստուն»երը ի՞նչու համար մասնաւորաբար կը ծանրանան Պելժիոյ վրայ: Ըստ իրենց, իւրաքանչիւր Պելճիքացի Դանիոյ քաղաքացիներէն ետք ամէնէն աւելի հասոյթ ունի, հետեւաբար սպառազինութեան համար իր ընդհ. շահէն տրամադրած 8 առ հարիւրը շատ քիչ է ...

Տեղեկագիրը Դանիայէն, Քանատայէն, Հոլանտայէն, Նորվեկիայէն եւ Իտալիայէն կը պահանջէ 40 առ հարիւր յաւելում մը սպառազինութեան պիւտճէին, երեք տարուան վրայ բաժնուած: Ֆրանսայէն եղած պահանջը համեմատաբար շատ քիչ է, 5 առ հարիւր, իսկ Անգլիայէն եւ Ամերիկայէն ոչինչ :

Հաւանաբար Պելժիան միակ բողոքարկուն պիտի չըլլայ, շատ կարելի է, որ Հոլանտա, Տանըմարքա եւ նոյնիսկ Քանատա իրեն միանան: Բայց եթէ Պոտուէնի երկիրը գլուխ կ'անցնի շարժման, անոր համար է որ մասնաւորաբար զինքը կը մեղադրեն, անոր համար նմանապէս որ իր կեցուածքը շատ ամուր է: Ուրեմն, իր պարագան կրնայ փորձաքար մը դառնալ Ատլանտեան դաշնակցութեան սահմաններու եւ կարելիութիւններու մարզին մէջ: Յիշեալ դաշնակցութեան մասնակից անդամները խիստ շահագրգռուած են այս վիճաբանութեամբ, որովհետեւ սկզբունքային հարցեր կրնան դրուիլ սեղանի վրայ: Ատլանտեան խմբակցութեան կապուած պետութիւնները ի՞նչ չափով համաձայն պիտի գտնուին սպառազինութեան ծայրայեղ պահանջներուն, երբ այդ ահաւոր ծախքերը կրնան կործանել իրենց ընդհ. ելեւմուտքը :

Պելճիքա ինքզինքը կը պաշտպանէ յարձակողականի անցնելով: Ո՞վ կրնայ ապացուցանել, կ'ըսէ իր պատուիրակը, որ Ատլանտեան դաշնակցութեան երկու հրամայական պահանջները իրագործած է.— Ա. Որոշեալ պայմանաժամին կռուի պատրաստ բանակներու սարքաւորումը: Բ. Ելեւմտական եւ ընկերային կայունութեան պահպանում: Եթէ Պելճիքացիները կարողացան յարգել իրենց բոլոր յանձնառութիւնները առանց թղթադրամի գերարտադրութեան, որովհետեւ իրենց յայտագիրները ներշնչուած են իրականութենէն եւ ոչ թէ Ամերիկացիներուն վրայ տպաւորութիւն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ

Շաբաթներէ ի վեր գրեթէ ամէն օր ուրիշ նամակներու կարգին գերման հրատարակչականներէ եւ գրավաճառներէ տպագրեալ գրացանկեր կը ստանամ, որոնց մէջ բազմազան գրքեր կ՚ազդարարուին աժանագոյն գիներով։

Այս գրացանկերուն վրայ գրուած է կաղանդի ծառ մը կամ սապէս վերտառութիւն մը. «Տօնական օրերը կը մօտենան, գիրք նուիրեցէք ձեր սիրելիներուն» կամ «գիրքը մնայուն նուէր մըն է»։ Կը թղթատեմ գրացանկերը, հոն կան մեծերու համար վէպեր փիլիսոփայական, բանաստեղծական, ճամբորդական եւ արկածախնդրական հատորներ, յուշեր, մանչերու եւ աղջիկներու յատուկ պատմուածքներ, պատկերազարդ գրքոյկներ փոքրերու համար եւն.։

Կը խորհիմ որ, մենք ալ սովորութիւն պէտք է դարձնենք հայերէն գիրք նուիրել մեր սիրելիներուն տօնական օրերուն առթիւ, ինչպէս կ՚ընեն Գերմանացիները եւ ուրիշ եւրոպական ազգեր։

Թէեւ մեր գրականութիւնը այնքան ճոխ չէ որքան գերմանականը կամ Ֆրանսականը եւ հազարաւոր գրքեր չեն հրատարակուիր ամէն տարի, բայց մեր մէջ ալ կան ընթեռնելի գրքեր, զորս կարդալով հաճոյք կը զգայ մարդ, եթէ որոշ տեսակէտներէ առաջնորդուելով մեր գրականութիւնը բարձր մթնոլորտներու մէջ կը թաւալի եւ ժողովուրդին համար չի գրուիր կարծես, ունինք պարզ ոճով գրքեր եւ պարբերականներ, որոնք շահեկան են եւ յանձնարարելի նաեւ ազգային վարժարան աւարտած Հայերու համար։ Օրինակ՝ յուշագրութիւններ, երգիծական հատորներ, նորավէպեր, մեծ մարդոց կենսագրականներ, երգարաններ, Հայրենիքի վերաբերեալ պատմատեղագրական գրքեր եւն.։

Հիմա ժամանակն է որ հայ գրավաճառները գործի ձեռնարկեն։ Պէտք չէ սպասեն որ յաճախորդը ինքը ոտքովը գայ եւ դուռը զարնէ. իրենց կամքով գրատուն այցելողները կուգան, եթէ նոյնիսկ ահազանգը հնչէ եւ թնդանօթները գոռան։ Խօսքս միւս չյաճախող «յաճախորդ»ներուն մասին է, որոնք ոչ թէ արհամարհելու համար, այլ ծուլութեան եւ անհոգութեան պատճառով գրատուններէն ներս ոտք չեն կոխեր։

Գիրքը որքան որ մտքի արտադրութիւն է, ապրանք մը դարձած է երբ վաճառքի հանուի։ Գրքի վաճառքէն նիւթապէս պէտք է օգտուի հեղինակն ալ, գրավաճառն ալ, եթէ յաճախորդը ինքը չի գար, պէտք է գրավաճառը անոր ոտքը երթայ։ Ուրիշ խօսքով պէտք է գրքի վաճառումը հանդիպական գործ մը չըլլայ, այլ պէտք է գրքի մը սպառման վաճառականօրէն ձեռնարկուի։ Թերթերուն մէջ պէտք է յայտարարութիւններ տալ՝ անունով, գինով եւ քանի մը տող ալ գրքին պարունակութեան նուիրել եւ սակայն եւ կենալ բարոյախօսական եւ ազգասիրական կոչերէ՝ գիրք ծախելու համար։

Մեր թերթերուն մէջ յաճախ կը կարդանք յօդուածներ, որոնց մէջ հայ հասարակութիւնը կը յանդիմանուի այն պատճառաբանութեամբ թէ ան ընթերցասէր չէ, թէ գրքերը կը մնան հեղինակներուն քով, կամ կը մգլոտին գրավաճառներու մառաններուն մէջ։ Գիրք տարածելու առաջադրութեամբ ըսուած այս խօսքերը սխալ կը գտնեմ, քանի որ երբեք չեմ կրնար երեւակայել որ հանդիմանութեամբ յաճախորդ կը շահուի։ Ընդհակառակն կուգամ այն եզրակացութեան թէ յանցանք չունի հասարակութիւնը, այլ յանցանքը մտաւորականութեան եւ գրավաճառ-հրատարակչականներու վրայ կ՚իյնայ, որոնք կամ ժողովուրդը հետաքրքրող նիւթերու վրայ չեն գրեր կամ վաճառքը ճիշդ չեն կազմակերպեր։

Պէտք է գրացանկեր ղրկել ամէն Հայու տուն, պէտք է ներկայացուցիչներ վարձել, որոնք պտըտին տունէ տուն, ժողովէ ժողով եւ իրենց համար ալ վաստակ մը հանեն այդ գործէն։

Այսպէս է Եւրոպայի մէջ, այսպէս է Ամերիկայի մէջ, հրատարակչական ընկերութիւնները դրամ վաստկելու համար կը հիմնուին։ Հեղինակի մը վճարքը չնչին է, եթէ գիրքը չի բռնուի, իսկ եթէ յաջող գիրք մը ըլլայ, այն ատեն թէ հրատարակչականը կը շահի եւ թէ հեղինակը ամարանոցի եւ ինքնաշարժի տէր կ՚ըլլայ։ Ասիկա գրքի վաճառականութեան արդիւնք է։

Մեր ականջին խորթ կը հնչէ՝ «գիրքը ապրանք կամ վաճառքի նիւթ» ըսելը. բայց այսպէս է իրականութիւնը, այսպէս էր միշտ։ Երբ Ոսկան վարդապետ ԺԷ. դարուն Ամսթերտամի մէջ հայերէն Աստուածաշունչի Ա. տպագրութեան կը ձեռնարկէր, գաղափարականութենէ զատ կար դրամ վաստկելու ձգտումն անոնց քով, որոնք դրամապէս կ՚օգնէին գործին։ Անոնք լաւ գիտէին թէ Աստուածաշունչը շատ փնտռուած գիրք մըն է Հայերուն մէջ եւ դիւրին պիտի ծախուի թէ Թուրքիոյ եւ թէ Պարսկաստանի մէջ։ Թէեւ այս մեծ ձեռնարկը դրամապէս արդիւնք մը չտուաւ եւ շատ մեծ վէճերու եւ դատերու դուռ բացաւ, բայց որոշ է որ տպագրական գործին շահաբերութիւնն ալ նկատի առնուած էր։

Հարցը այն չէ թէ գիրքը ինչպէս ծախուի, հարցը այն է թէ գիրքը տարածուի, հեղինակը ապրի, գրավաճառն ալ իր արդար վաստակը ընէ եւ ամէն Հայու տան մէջ հայերէն գիրքը մուտք գտնէ։ Եթէ ստացողը չկարդայ, անոր կինը, քոյրը կամ եղբայրը կը կարդայ... կամ փոխառնողը...։

Ամէն պարագայի տակ սխալ է «հայ գիրքը չի ծախուիր» ըսել, ձեռնածալ նստիլ եւ յանցանքը նետել ժողովուրդին վրայ։ Գրավաճառները միջնորդներ են հեղինակին եւ ժողովուրդին միջեւ, անոնց վրայ կ՚իյնայ գրքի սպառման գլխաւոր պարտականութիւնը։

Հայ մամուլն ալ շատ յաճախ ժլատ է նոր գրքերու հանդէպ։ Զոր «ստացանք» մը ու ոչ մէկ խօսք աւելի։ Գրախօսականներ կը պակսին։ Գրախօսական ըսելով պէտք չէ անպայման երկարաշունչ յօդուածներ հասկնանք, ինչպէս կ՚ընեն երբեմն ծամծմելով նիւթը, կը բաւէ տասը կամ տասնըհինգ տողը։ Ուրիշ է խնդիրը երբ դրական քննադատ մը լաւ մը օճառէ խեղճ հեղինակը...

Այս տարուան տօնական օրերը թող առիթ մը ըլլան հայ գրավաճառներուն եւ հայ մամուլին, շարժում ստեղծել հայ գրքին շուրջ եւ հայկական միութիւններն ալ — ինչ գոյնի եւ տեսակի ալ պատկանին անոնք — թող իրենց քարոզչականութիւնը տրամադրեն հայ գրքի տարածման։

ՏՕՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Գիտական առասպելը

«Գիտական առասպելը» (Science-Fiction) անուանակոչման տակ Ֆրանսերէն լեզուի ընթերցողները սկսած են իրենք ալ ըմբոշխնել իրենց հայրերուն եւ մեծ հայրերուն հաճոյք պատճառող գրուածքները, ինչպէս օրինակ, Ժիւլ Վէռնի «արտակարգ ճամբորդութիւններու» նման գործերը։

Ամէն ատեն ալ մարդկային երեւակայութիւնը մեծ հաճոյք զգացած է գուշակելու թէ արդեօք ինչ պիտի ըլլայ մարդկային կեանքը երկրի վրայ եւ տիեզերքի մէջ, հարիւր, հազար, տասը հազար տարի վերջ։ Բայց ճարտարարուեստական յեղափոխութենէն վերջն է որ աւելի շատ մարդիկ ուզած են գիտնալ թէ ինչ կրնայ ըլլալ վաղուան կեանքը, շնորհիւ արհեստագիտական յառաջդիմութիւն։

Լուկիանոսի «Լուսնի մէջ ճամբորդութիւններ»ուն եւ Սիրանօ տը Պէրժըրաքի նկարագրածներուն միջեւ տասնըվեց դարու միջոց մը կայ, եւ սակայն տարօրինակ կերպով նման են իրարու, երեւակայութեան տեսակէտով։ Էտկառ Փոյի տարօրինակ պատմութիւնները յաւակնութիւն չունին ճշմարտութեան դոյզն մասնիկ մը պարունակելու, սակայն Փօ կրնայ նաեւ նկարագրել երեւակայական ճամբորդութիւն մը օդապարիկով հիւսիսային Ատլանտեանի մէջ (Բաղը օդապարիկին մէջ) որուն մէջի արհեստագիտական նկարագրութիւնը կը նմանի Ժիւլ Վէռնի նկարագրութեան, երբ Ափրիկէն կտրել կուտայ իր յանդուգն երկրախոյզներուն («Հինգ շաբաթ օդապարիկին մէջ»)։ Հոս կը տեսնուի թէ ինչպէս իրարմէ կը զատուին զուտ երեւակայութիւնը եւ արհեստագիտական երեւակայութիւնը, որ կը գործածուի վէպի արուեստին մէջ։

Այս թուականէն ի վեր կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն վէպին մէջ հերոսին տրամադրութեան տակ դրուած արհեստագիտական միջոցները։ Այս արհեստագիտական միջոցները կը դադրին խկոյն միմիայն ճարտարագէտ մեքենագէտին, բնագէտին եւ քիմիագէտին միջոցները ըլլալէ եւ կը դառնան նաեւ կենսաբանին, հոգեբանին եւ կամ ռատարի մասնագէտին միջոցները։

Մաթեմաթիքի, բնագիտութեան եւ կենսաբանութեան մեծ տեսութիւնները կը ծառայեն իբրեւ վէպի խորք։ Տիեզերքը որ կ՚ընդլայնի, յեղաշրջումը եւ փոփոխութիւնը վիպային տարրեր են որոնք յաճախ կը մթագնեն հերոսին կարեւորութիւնը։

Որովհետեւ հիմա արհեստագէտներն ու գիտուններն են որ ձեռք կ՚առնեն առասպելին անձերը կենդանացնելու հոգը։ Մ. Նահանգներու մէջ Սփրակ տը Քամ (որ Մէսէչուսէթի Արհեստագիտութեան Կաճառը աւարտած է) կամ Էրիք Թէմփըլ Պէլ (շատ ծանօթ իր թուաբանական աշխատութիւններով) հեղինակներն են որ կը գլխաւորեն գիտական առասպելի շարժումը։ Գիտական առասպելներ հրատարակող պարբերաթերթեր կը դնեն ընթերցողներու նամակները, որոնք կը քննադատեն որեւէ նորավէպ որ հիմնուած է ոչ թէ վիպային դատողութեան վրայ, այլ մաթեմաթիկական կամ արհեստագիտական առարկութիւններու։

Երբեմն այնքան ճշգրիտ են, որ պատերազմի միջոցին գիտ. առասպելի պարբերաթերթի նորավէպի մը մէջ կը խօսուէր հիւլէական ռումբի մասին, եւ ուր կը նկարագրուէր մեքենականութիւնը։ Ամերիկեան ապահովութեան սպասարկութիւնները վախցան որ մի գուցէ Օք Րիճի արհեստագէտները անխոհեմութիւն ըրած են եւ կամ մեղապարտ շատախօսութիւն մը։

Ասկէ կարելի է չափել կարեւորութիւնը զոր ունի առասպելը, տարածելու համար գիտական գաղափարները զանգուածներուն մէջ եւ թափանցել տալու պատկերալից կերպով արդիական բնագիտութեան եւ կենսաբանութեան ամէնէն շատ յեղափոխական միտքերը։

Ամէն դրամ սակայն հակառակ երեսն ալ ունի։ Գիտական առասպելին յաջողութիւնը առաջնորդեց որոշ հրատարակիչներ տալու այնպիսի գործեր, ուրկէ կը բացակայի ամէն լուրջ թեքնիք։ Որովհետեւ կուգայ ատեն մը երբ հեղինակը կը լքէ գիտութիւնը զուտ առասպելին սիրոյն։ Սահմանը դիւրութեամբ կ՚անցնին, եւ մարդը կամ գերմարդերը կը տիրապետեն անծանօթ ուժերու, այնպիսի գործիքներու միջոցով, որոնց բարբարոս եւ անըմբռնելի անունները կրնան կարծել տալ թէ գիտութեան կամ թէքնիքի հետ որեւէ առնչութիւն ունին։

Ուրեմն առանց դժուարութեան, առանց պայքարի գիտութիւնը իւրացուցած է այս բոլորը։ «Տոպրակը» անունով գիտական առասպելին մէջ, հեռաւոր մոլորակի մը վրայ, մարդիկ կը գտնեն էակ մը «տոպրակը» որ իրեն առաջարկուած հարցերը կը լուծէ։ Կը բերեն երկրի վրայ ուր տիեզերական կառավարութիւնը կը շահագործէ այս էակը դրամի փոխարէն լուծել տալով իրեն տրըուած հարցերը։ Օր մը «տոպրակը» ինք առաջինը կ՚ուղղէ խօսքը իր պահապանին. «Մի կարծեր թէ ես երկրի վրայ լաւ բան մըն եմ։ Բայց շնորհիւ ինծի, թոյլ տուիր գիտուններուն լուծել հարցեր որոնց մասին սերունդներ պիտի տժգունէին։

Ճիշդ հոդ է վտանգը։ Մէկ հարուածով լուծելով այս հարցերը, այս գիտունները շատ մը հարցերու քովէն անցած ենոր զիրենք ձախողումի պիտի առաջնորդէր եթէ շատ խորանային, «լուծել հարցերը առանց ուրիշ հարցեր դնելու...գիտական ծանօթութեան փլուզումն է»։

Գիտական յառաջընթաց գրականութեան մէկ ուրիշ գնահատութիւնն ալ այն է որ մարդիկ իրարու մօտեցնելուն մէջ մեծ դեր կը կատարէ։ Որովհետեւ, գիտական առասպելը, կ՚օգնէ թափանցել տալու մեծ զանգուածներու մէջ արդի գիտութեան գաղափարները, եւ կը ձգտի ուրիշ նպատակի մըն ալ, այն է, տալ մարդոց համերաշ-

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՍԻՐՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

— Իմ խաւար ճամբի արեւ — արեգակ,
Այս աշխարհի մէջ ու երկնքի տակ
Չկայ ինձ համար ոչ արեւ, ոչ կեանք
Առանց քո սիրոյ .—
Այսպէս էր ասում տղան սիրահար :
—Ո՛չ, — աղջիկը միշտ ընդհատում էր սառ,—
Այդ շուրթերդ են լոկ խօսում սիրավառ .
Սա՛ո՛ն է սիրտը քո:

Կանգնում էր տղան՝ լուռ, սիրակարօտ
Սիրած աղջկայ պատուհանի մօտ
Եւ աղջկան էր մինչեւ առաւօտ
Երազում միայն :
— Ո՛չ, դու երբեք էլ ինձ չե՛ս երազում,
Այդ դու լուսնո՛վ ես հմայուել ուզում,—
Թախծոտ ժպիտով ա՛յսպէս էր ասում
Աղջիկը նրան :

Քաղում էր տղան վարդեր լուսաբ-ով,
Ցօղո՛ւմ էր, շաղո՛ւմ արցունքով իր ծով
Եւ աղջկան էր բերում կարօտով
Ու կանգնում լռին .
— Ո՛չ, — շշնչում էր աղջիկը նրան ,—
Այդ դու չես յացել վարդերի վրայ,
Այդ լոկ երկնքի ցօ՛ղն է վաղորդեան
Իջել վարդերին ...

Նայում է տղան դէմքին աղջկայ .
— Մահաբեր թոյնն է ձեռքիս մէջ ահա ,
Խմո՛ւմ եմ, միայն, միայն հաւատա՛,
Որ սիրո՛ւմ եմ ես .
— Խմի՛ր , եւ սակայն գիտե՛մ ես հաստատ
Թոյն չկայ երբեք բաժակի մէջ այդ .
Գինի՛ է, խմիր համեղ ու գուարթ ,
Հասկանո՛ւմ եմ քեզ ...

Ու նայեց տղան՝ կարօտով վերջին
Սիրած աղջկայ աչքերի մէջ ջինջ ,
Շուրթերին տարաւ բաժակը վճիտ
Ու խմե՛ց անձայն ...
Իսկ աղջիկը, լուռ՝ մտքերում ընկած ,
Խորհում էր՝ «Կեանքում մաքուր սէր չկայ»,
Մինչ ոտների մօտ հպարտ աղջկայ
Մեռնո՛ւմ էր տղան ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԳԱՆԳԱՏԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Հակառակ անոր որ որեւէ թերթի բաժանորդ չեմ եւ գիր քաղ չեմ գներ, խօսքը մէջերնիս բոլորը կը կարդամձրիաբար—յանդգնութիւնը ունեցայ տեսակցութիւն մը ունենալու հայերէն թերթի մը «վարչապետ»ին հետ՝ ի դիմաց իր հազարաւոր ընթերցողներուն :

Գացած էի գանգատելու թէ ինչու օրաթեր — թին բաժնեգինը նոր յաւելում մը կրած էր: Գացի... եւ զղջացի, որովհետեւ տրուած պատասխանները ջախջախիչ էին:

— Պ. Վարչապետ, դուք խիղճ, խղճմտանք չունի՞ք... օրաթերթին բաժնեգինը վեց էր տասը ըրիք, տասն էր տասներկու ըրիք... ձեր բաժանորդները չահագործելո՞ւ ելած էք ..

Պարոն վարչապետը, յօնքերը պռստեց, դէմքը՝ թթու քացախ, լեզուն՝ սոխ – սխտոր: Եւ սկսաւ.

— Այդ տեսակ գանգատ մըն ալ նպարավաճառին ալ ներկայացուցի՞ր ...

— Նպարավաճառս թերթ չի հրատարակեր...

— Բսել կ'ուզեմ որ հարցուցի՞ր իրեն թէ ինչու հաւկիթը որ առաջ 15 ֆրանք էր, հիմա 30 է ... հարցուցի՞ր թէ ինչու պանիրին համար երեք հարիւր քառասուն կ'ուզէր, այսօր եօթը հարիւր կ'ուզէ ...

— Շիտակը, բնաւ մտքէս չանցաւ ...

— Խօսքս մի կտրեր... կօշկավաճառիդ բողոքեցի՞ր թէ ինչու 1500նոց զոյգին, հիմա վեց հազար կը պահանջէ... հարցուցի՞ր ծխավաճառիդ թէ ինչու 40 նոց ծրարիկին նոր գին նշանակած է իննըսուն :

— Պարզ բան է... տուրքերը աւելցան, Հնդկաչինի մէջ միլիառներ կը ծախսենք... բնականաբար խանութպաններն ալ ...

— Ես քեզի աւելի խելացի կը կարծէի .... մեզ քու գացած դպրոցներուդ.... ըսել կ'ուզես որ Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերը միայն նպարավաճառն ու մսավաճառը կամ կօշկավաճառն ու ծխավաճա՞ռը կը վճարեն ...

— Ներողութիւն ... ըսել կ'ուզեմ որ ...

— Ըսածէդ – թողածէդ լուր չունի.. մտիկ ըրէ... անցեալ տարի մեր թուղթին գինը 43 Ֆր. էր, հիմա 98 ֆրանք է... փոխադրողչէքը եռապատկուած ... հապա, օրավարձե՞րը, թօշակները որոնք անընդհատ կը բարձրանան... Հիմա հասկցա՞ր թէ բանն ինչումն է, պարոն վերացական ...

« Վարչապետ »ին այս ջախջախիչ պատասխաններէն ետք պապանձումն Զաքարիայի եղայ, քանի մը վայրկեան :

Բայց, երբ տեսայ յաղթանակի ժպիտը իր դէմքին վրայ, համարձակեցայ հարցում մը եւս ուղղել.

— Բաժանորդներէն գանգատներ կը ստանա՞ք....

— Գանգա՞տ... պիտի զարմանաս եթէ ըսեմ որ միայն երեք հայրենակիցներ դիտողութիւն ըրին... ընդհակառակն, շատերը կ'ըսեն թէ ուշ մնացած ենք եւ շատոնց բարձրացուցած պէտք է ըլլայինք մեր բաժնեգինները: Գանգատողները այն բաժանորդներն են որոնք չեն վճարած իրենց պարտքը :

Զարաչար պարտուած, « վարչապետ»էն հրաժեշտ առի... բերանս ա լա Չըրչիլ սիկառ մը... Իր նուէրն էր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

խութեան զգացումը տիեզերքի անսահմանութեան առջեւ :

Գիտական առասպելի գրականութիւնը չի ծաղկիր միայն Մ. Նահանգներու եւ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, այլ նաեւ Խ. Միութեան մէջ — համաձայն իւրաքանչիւր երկրի յատուկ խառնուածքին, ուր կը դարդանայ կրնայ նաեւ ամէնէն յառաջադէմ գիտական մտածողութեան տարր մը ըլլալ, ինչպէս եւ ժողովուրդներու մօտեցումի :

Ասոր համար կը բաւէ որ գիտական առասպելին հեղինակները գիտակցին իրենց պատասխանատուութեան թէ գիտութեան եւ թէ մարդկային համայնքին առջեւ :

UNESCO

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ

Կայանը այս տարի յաջողութեամբ բոլորեց իր շրջանը, Կրընօպլի շրջակայքը, Haute Jarryի մէջ: Հիւրընկալելով 160ի չափ երախաներ: Այս յաջողութեան մեծապէս նպաստեցին Կրընօպլի մեր մասնաճիւղը եւ անհատ բարեկամներ, իրենց անձնուէր աշխատանքով եւ նուէրներով:

Այս առթիւ խորին շնորհակալութիւն կը յայտնենք Ֆր. Կապոյտ Խաչի Կրընօպլի մասնաճիւղի ընկեր - ընկերուհիներուն, բարեկամներուն եւ Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններուն, որոնք ոչ մէկ ջանք խնայեցին կայանի յաջողութեան համար:

Ֆր. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւն

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

... Պ. Խմբագիր,

Պիտի խնդրէի որ ձեր ազգանուէր հրատարակութիւններու շարքին մէջ տեղ տաք նաեւ իմ այս երկտողիս, որ կ'ենթադրեմ թէ մեզի, Հայերուս համար նոյնքան հետաքրքրական է: Քանի մը ամիս առաջ «Յառաջ»ի թելադրութեան պէտք ունեցայ Այրի Տիկին Լէփսիւսի նիւթական անձուկ վիճակը մեղմացնելու, որպէս Հայերուս երախտագիտական մէկ պարտականութիւնը: Խորհուրդ տուիք դիմել Ամերիկա Հ. Օ. Մ.ին, հոս Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան: Իմ այդ դիմումներուս պատասխանած են մինչեւ ցարդ Հ. Օ. Միութիւնը (Ամերիկայէն) որ ղրկած է 50 տոլար եւ սնդեղէնի ծրար. Փարիզի Կապոյտ Խաչը (ծրար): Իսկ Բարեգործականէն որեւէ պատասխան չենք ունեցած :

Տիկին Լէփսիւս խոր ծերութեան մէջ, իրեն օգնութեան հասնողներուն հանդէպ խորին երախտագիտութեամբ եւ արցունքոտ աչքերով շնորհակալութիւն կը յայտնէ եւ կ'ըսէ թէ իր ծերանոց մտնելու փափաքը հետեւանք չի ստանար, որովհետեւ իր ամուսինը մեռած ատեն այլ եւս պետական պաշտօնեայ չըլլալով հանգստեան թօշակէն զրկուած էր:

Արդարեւ երբ Եոհաննէս Լէփսիւս ամբողջ հոգիով կ'աշխատէր հայ ժողովուրդին ի նպաստ, տարագրութեան եւ ջարդի օրերուն, հրաման կը ստանայ գերմանական կառավարութենէն ձեռք քաշել եւ չզբաղիլ այդ գործերով: Լէփսիւսի արդարադատ հոգին կ'ընդվզի եւ կը հրաժարի իր պաշտօնէն, զրկուելով եւ զրկելով իր ընտանիքը:

Ուրախ եմ որ մենք Հայերս գոնէ մեր պզտիկ օգնութիւնով յուսախաբ չըրինք ծերունազարդ Տիկին Լէփսիւսը, որուն յարգելի ամուսնոյն յիշատակին այնքան բան կը պարտինք մենք Հայերս:

Փարիզ — Յարգանօք Վ. ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ Նոյեմբեր, 29րդ տարի, 212 Stuart Street, Boston (Mass.):

ԿԱՄՔ.— Պարբերաթերթ Հարաւային Ամերիկայի Հայ Երիտ. Միութեան, Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) Գ. տարի թիւ 2—4: El Salvador 4625

ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ.— Վարդան քհնյ. Ժամկոչեանի : Երրորդ տարի, կրօնական, ազգային, գրական – բժշկական եւ մարդկան բաժիններով: Գին 300 Ֆր.: Տպարան Ջ. Նահապետեան, Մարսէյլ :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԼՈՒԱՑԱՐԱՐՈՒՀԻՆ

(Բ. Խ. վերջին մաս)

Յուսեփ հին ուռկաններ կարկտելու զբաղած էր, երբ աղջկան ներս մտնելը տեսաւ, ուրախութեան շողին մը փայլեցաւ աչուըներուն մէջ :

— Հա, էկա՞ր, ըսաւ ուռկանները մէկդի ընելով եւ ծրար մը առնելով, զոր կարկառեց Սուրբիկին:

— Երկու շապիկ, չորս չորապ կայ մէջը, աւելցուց. աման, աղէկ վըա, աղուոր քուրիկս :

— Հոգդ մընէր, ախպարիկս, ամէննա կիտեն քի էս մէկ հատիկ վըացող եմ. հէմ քուկիններուդ տաշա աղուոր ...

— Իրա՞ւ, հարցուց երիտասարդ ձկնորսը՝ անոյշ նայուածք մը սեւեռելով լուացարարուհիին դէմքին վրայ :

Եւ իրաւ, Սուրբիկ Յուսեփին լաթերը մասնաւոր խնամքով լուաց. նախ եփոցին մէջ աղէկ մը եփեց, յետոյ երեք անգամ լուաց, այն աստիճան հոգածութեամբ, որ ձիւնի ճերմակութիւն ստացան շապիկները: Ցերեկուան արեւին փռեց զանոնք, չորնալէն ետքը ծալեց ու գուրգուրանքով առաւ ձկնորսին տալու :

Բերնին ջուրերը վազելով դիտեց Յուսեփ՝ երկար ատենէ ի վեր լուացք չտեսած իր շապիկները եւ սա գովասականն արձակեց .

— Է՛յ աֆէրիմ, Սուրբիկ, խըյախ վըացեր ես. քանի՞ փարա պիտի տամ :

Մանկամարդ լուացարարուհին ձկնորսին մօտեցեր էր եւ չլսուելու համար ծեր նաւավարէն, որ քիչ մը անդին անկողնին մէջ մրափելով կը քերուըտէր, ըսաւ ցած ձայնով .

— Ամէնուն քառասուն փարայէն վար չըլլար ամա, քենէ քսան փարա կ'առնեմ :

Ձկնորսը թեթեւ մը կարմրեցաւ, ձեռքը դըրպանը խոթեց եւ երկու տասնոց դնելէն ետք Սուրբիկին ձեռքը, երրորդ մըն ալ տուաւ ըսելով.

— Ասով ալ եմիշ առ տէ կեր:

Սուրբիկ դրբէթէ ցատկռտելով մտաւ իր խուցիկէն ներս. կրակը կը ճարճատէր. ջուրը կ'եռար թիթեղէ ամանին մէջ, աղտոտ լաթերը դիզուած կը կենային թակոյկին մէկ կողմը :

Սակայն այդ օրը Սուրբիկ փոխանակ ուրախ ըլլալու լուրջ եւ տխուր կերպարանք մը ունեցաւ. ծանր ծանր, խորին մտածութեամբ համակ՝ լուաց լաթերը, բայց ցերեկին, մտքն իյնալով Յուսեփին տուած տասնոցը, դուրս ելաւ, խաղող գնեց այն ստակով եւ անանկ ախորժակով կերաւ, որ, յաւարտ ճաշին, իր նախկին զուարթութիւնն ստացած էր :

Չորս օր ետքը նորէն նաւակայք գնաց մանկամարդ լուացարարուհին, ուզեց ձկնորսին աղտոտները ու այս անգամ անկից զատուեցաւ աւելի մտերմացած անոր հետ :

Երբ երրորդ անգամուն, առտուն կանուխ իր սովորական այցը տուաւ Սուրբիկ, ձկնորսը ստիպեց զայն, որ քիչ մը աւելի նստի եւ խօսակցին: Խօսակցեցան. մէկը իր լուացարարութիւնը գովեց, միւսն իր ծովային կեանքին վայելքներըպարզեց: Երկուքն ալ իրարու արհեստին հաւնեցան, եւ այս անգամ իրարմէ բաժնուեցան ձեռքի ուժեղ սեղմումով մը եւ անոյշ նայուածքներու գորովալի դիրկընդխառնումով:

Սուրբիկին վտիտ այտերը լեցունութիւն մը կը ստանային, կենդանութիւն մը կը փթթէր անոր ամբողջ մարմինին մէջ. յորմէ հետէ կը տեսնուէր Յուսէփին հետ:

Առտու մը, Սուրբիկ, լաթերը առնելէ ետք, կամաց մը ըսաւ Յուսեփին.

— Ախպարիկ, քու լաթերուդ համար ալ ստակ մի տար, ամա իրիճա մը ունիմ, դուն ալ ինծի Զատկին ֆիստան մը կը շինե՞ս:

Զատկին հրջազգեստը շինուեցաւ, եւ Սուրբիկ անօրինակ պերճութեամբ հագաւ զայն ու պտըտեցաւ: Կեանքին մէջ հէք թշուառ աղջիկը այդքան ուրախ, այդքան երջանիկ չէր եղած :

Իրենց առաւօտեան տեսակցութիւններն հետզհետէ այնքան երկարեցան եւ իրենց ձայնն այնքան մեղմացաւ, որ հոն պառկող ծերունի նաւավարը քիթը բերանը սկսաւ ծամռկել ու մըլտալ :

Վերջապէս օր մը Յուսեփ փսփսաց Սուրբիկին ականջին .

— Ինծի կ'առնե՞ս, Սուրբիկ :

— Կ'առնեմ, ըսաւ լուացարարուհին կարմրելով :

×

Առտու մը, Սուրբիկ նաւակայք գնաց Յուսեփին աղտոտ լաթերը առնելու համար. ծեր նաւավարը անդին կը խռկար. խեղճ աղջիկը զարմանքով տեսաւ, թէ ձկնորսը իր ծիծաղկոտ դէմքով չէր երեւնար իրեն. միայն ուշադրութիւն ընելով դիտեց, որ անկողինը ուռեցեր էր. կամաց մը մօտեցաւ, վեր առաւ վերմակը, եւ ահագին կոծ մը արձակեց. ծեր նաւավարը վեր ցատկեց: Սուրբիկ անկողնին սնարին վերեւը, Յուսեփին անշարժ մարմինին մօտ կեցած կուլար :

Նաւավարը ըսաւ երեժտկալով .

— Զաւալը Յուսեփը, հըմ, էրէկ գիշեր աղը նետած ատեն ծովը ինկեր է, մինչեւ քի ազատեր են նէ խղդուեր է. եա, աս զէնաաթին սոնը աս է, հատէ, մի լար, դուն ալ մեխկ էս:

Ու վերմակը գլխուն քաշելով նորէն սկսաւ քնանալ :

Հէք Սուրբիկ, կէս ժամ անընդհատ լացաւ ծովամոյնին սնարին վերեւը, ցած հեծկլտուքներով :

Յետոյ ծռեցաւ, կամաց մը համբուրեց Յուսեփին սառ շուրթերը, որոնք տժգունած էին, առաւ սենեակին անկիւնէն ծրար մը, ուր կը գտնուէին խեղճ ձկնորսին առջի օրը պատռտած աղտոտները, դուրս ելաւ, խցիկը գնաց, ջրալից թակոյկին առջեւ անցաւ եւ սկսաւ լուալ, կատաղի շարժումներով, մատներով մոլեգնօրէն պատռտելով շապիկը, ծըւիկ ծըւիկ ընելով, կտորներ քաշելով հանելով երբեմն օճառի փրփուրներուն, ջուրի ցայտերուն մէջ, որոնք դուրս կը թափթըփէին թակոյկէն:

Յետոյ ժողվեց այդ բզկտուած լաթերը, պարտէզ տարաւ, չուաններուն վրայ փռեց, արեւին մէջ, եւ ինք ալ անոնց դիմաց նստաւ :

Հէք լուացարարուհին, մերթ խնդաց, մերթ լացաւ, մերթ հեծեծեց, մերթ քրքջաց :

ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

գործելու փափաքէն, ինչպէս եւ դրամական ճըշգրիտ քաղաքականութեան մը պարտադրանքէն : Ուրեմն, ի՞նչու համար օգնութեան ձեռք պիտի երկարեն միութեան միւս անդամներուն, որոնք իրենց զինուորական յանձնառութիւնները չեն կատարած կամ ելեւմտական հեշտ քաղաքականութեան մը հետեւած են :

Դէպքերը աշխարհի մէջ

Հնդկաչինի մէջ կատաղի կռիւները կը շարունակուին, քանի մը օրէ ի վեր, մասնաւորաբար Հօա Պինհի շրջանին մէջ, ուր ըմբոստները կը ճգնին ահաւոր կորուստներու գնով ետ առնել եւ իրենց խարիսխէն կտրել Զօր. տը Լաթր Թասինիի ուժերը: Մինչ հիւսիսային կողմը, Սոնթէյի արեւմտեան ուղղութեամբ, Ֆրանքեւվիէթնամեան գունդերը տկարութեան նշաններ ցոյց կուտան, Պա Վի լեռան կողերուն վրայ մոլեգնօրէն կը կռուին :

Մարոքի մարզպան Զօր. Կիյոմ երէկ այցելեց Ռապաթի արքայական պալատը եւ իր շնորհաւորութիւնները յայտնեց Սուլթանին, Մեվլութի տօնին առթիւ: Զօրավարը իր մաղթանքին մէջ չմոռցաւ յիշել, որ թէեւ ճամբաները տարբեր են, բայց երկու ազգերը միեւնոյն նպատակին կը ձգտին: Կառավարական ժողովին մէջ, երկու պատուիրակներ առաջարկ բերին, որպէսզի Ֆրանսացիները ներկայացուցիչ ունենան Մարոքի երեսփ. ժողովին մէջ :

Ժողովի վերջաւորութեան, Զօր. Կիյոմ հաղորդեց ՄԱԿի յետաձգման որոշումը Մարոքի հարցին եւ աւելցուց.— Շարունակենք աշխատիլ այստեղ, Ֆրանսացիներու եւ Մարոքցիներու միութեան համար: Այժմ ժամանակ ունինք աշխարհի երեսին ցոլացնելու ճշմարտութիւնը, այսինքն Ֆրանսայի կատարած գործը այս երկրին մէջ: Այն ինչ որ ըրինք այստեղ, մենք ցոյց պիտի տանք բոլոր ժողովուրդներուն: Կը յուսամ թէ անոնք որ մեզ կը զրպարտեն, օր մը իրենց կարգին պիտի ներկայանան պատմութեան եւ ազատ ազգերու ատեանին առջեւ»:

Քորէայի մէջ, բանակցութիւնները թեթեւ յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրեն, յոյս կայ որ յաջող լուծման մը յանգին: Չինեւքորէացի բանագնացները, որոնք միշտ կը կասկածէին թէ դաշնակիցները իրենց երկրին մէջ պիտի մնան, ենթայանձնաժողովին մէջ ընդունած են անոնց առաջարկներուն Գ. կէտը, որ տրամադրութիւն կը յայտնէ ամսական 5000 զինուոր քաշել թերակղզիէն: Այսու հանդերձ, դեռ կարգ մը կէտեր կան, որոնք չեն ճշդուած, ինչպէս զինադադարի յանձնաժողովին եւ չէզոք դիտողներու յարաբերութիւնները :

Թունուզի մէջ, միշտ կը շարունակուի ձգտեալ վիճակը, տեղական երկու կուսակցութիւններու գրգռութիւններուն պատճառաւ: «Նոր Տեսթուր» կը ճգնի արգելք ըլլալ նոր Մեծ Ժողովի մը ընտրութեան, բայց Ֆրանսական ներկայացուցիչները իրենց պաշտօնը վերջացած չեն նկատեր, տեսակ մը «Հանրային փրկութեան կոմիտէ» կազմած են: Միւս կողմէ, «Հին Տեսթուր» որ ձախակողմեան հակումներ ունի, աչալուրջ կը հսկէ որ միւսները չըլլեն համաձայնութեան գան Ֆրանսացիներուն հետ: Մթնոլորտը ելեքտրականացած է :

Ճափոնական իշխանութիւնները երեւան հանած են համայնավար գաղտնի կազմակերպութիւն մը, տեսակ մը զինուորական տեղեկատու յանձնաժողով, որ «Y խմբակ»ի անունը առած էր: Ոստիկանութիւնը մասնաւորաբար ձեռք ձգեց գաղտնի վաւերաթուղթեր, որոնք տեղեկութիւններ կուտային ամերիկեան զինուորական խարիսխներուն մասին:

Դեր ծովակալ Ալիդ Հուլուսան Ատլանտեան Ուխտի զինուորական յանձնաժողովի պատուիրակ նշանակուած է Թրքական կառավարութեան կողմէ: Այս որոշումը ձեռք առնուած էր Անգարայի զինուորական ժողովի ընթացքին. Հարցը հոն է որ Թուրքիա տակաւին յիշեալ Ուխտին մաս չի կազմեր, հետեւաբար դեր ծովակալը իբր դիտող պիտի մասնակցի յանձնաժողովի աշխատանքներուն: Անոր մաս կը կազմեն 12 պետութիւններու Սպայակոյտերուն ներկայացուցիչները: Միւս կողմէ, զօր. Շիւքրի Քանատլը, հրամանատար Ա. զօրաբանակի, ցամաքային ուժերու վերին հրամանատար նշանակուած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծովակալութիւնը մինչեւ 1954 ջուրը պիտի իջեցնէ հիւլէական սուզանաւ մը: Կը յուսացուի որ ծովուն մէջէն կարենայ իրագործել երեսուն հանգոյցէ աւելի արագութիւն մը, ինչ որ թոյլ պիտի տայ դարնել ամենարագ առեւտրական նաւուն: Միակ դժուարութիւնը մեքենայէն խուսափող շոգին է, զոր մասնագէտները լուծելու կը ճգնին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը կը ծանուցանէ թէ Ռուսերը մօտ օրէն պիտի կարենան բնակիլ ապակեայ տուներու մէջ: Ասիկա կառուցման վերջին նորոյթն է, որ իբր չինանիւթ ունի օդահոս ապակեայ աղիւսներ, թէեւ սպնգանման, բայց հասարակ կրաղիւսին տոկունութիւնը ունի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Ուսանողական ընդհ. միութիւնը պարանցիկ ցերեկոյթ մը կազմակերպած է այս կիրակի, Maison des Lettresի մէջ (Métro Saint Sulpice կամ Luxembourg), ժամը 15—20:

Կը հրաւիրուին երիտասարդները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերակազմած ըլլալով իր երգչախումբը, կոչ կ'ուղղէ բոլոր հայ երիտասարդ, երիտասարդուհիներուն մասնակցիլ այս ձեռնարկին :

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Պ. ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ:

Փորձերը տեղի կ'ունենան կիրակի առաւօտեան ժամը ճիշդ 10.30ին Մարի Նուպար Ուս. Տան մէջ: (Métro Porte d'Orléans):

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ց. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի, Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն 10ը, Municipalitéի սրահին մէջ, 9 rue du Marché: Կը նախագահէ եւ կը խօսի Պ. ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, պար, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ Անկէնի պարոնցականներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Անկէնի եւ շրջակայ հայութիւնը :

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ ԿՈՒԶԷ՞Ք

Ընտրեցէք հետեւեալ գիրքերէն մէկը, եւ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք զայն ստացողին :

1.—	Վ. Մինախորեանին «1915 Թուականը»	1000
2.—	Շ. Նարդունիի «Զրվէժ»ը եւ վերջին հրատարակութենէն « Վարդամատեանը »	500
3.—	Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար»	500
4.—	Ա. Աբեղեանի «Հայաստանի քարտէսը»	500
5.—	Վարուժանի «Հացին երգը»	500
6.—	Ե. Գոյաճեանի «Հողը»	500

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան: Փոստի ծախքին համար 100 ֆրանք աւելի :

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ս. Մ. վարժարանի նախկին կրտսեր Սանուց կողմէն:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԾԱՂՐԱՆՔԸ

(Տռամ երեք արար)

եւ **Le Commissaire est Bon Enfant** (զաւեշտ 1 արար)

Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ, 16 Դեկտեմբերին, կիրակի ժամը 15ին :

Տոմսերը ապահովել Ս. Մուրատեան վարժարանէն, հեռաձայն OBS. 18-28: Գիները 200 եւ 250 ֆրանք :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ! ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ !

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի (**U. G. A. de Marseille**)

Այնքան սպասուած ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Տեղի պիտի ունենայ 22 Դեկտեմբեր 1951 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Club»ի շքեղ սրահին մէջ, Rue Grignan :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն, առանձին յայտարարութեամբ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

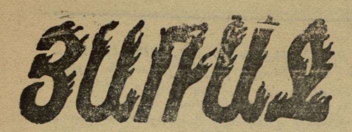
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Կաղանդի առթիւ Տիկին Խոսրովուհի (Լուիզ) Գույումճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Փարիզ, Տէր եւ Տիկին Գարաեաններուն :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի ժամը 3ին իր առաջին խումբը Gentillyի Etoile Sportiveի դէմ, L'Hay les Roses, իր սեփական դաշտին վրայ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 18 Décembre 1951 Երեքշաբթի 18 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6639-Նոր շրջան թիւ 2050

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՌԱՍՊԵԼՆ, ՈՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Օտար թղթակիցները, որոնց կարգին նաեւ «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ի եւ «Նիւ Եորք Փոսթ»ի թղթակիցները, կարճ ժամանակի մէջ նշմարեր են, որ Թուրքը «իրապաշտ» է: Կասկած չկայ որ «իրապաշտ» է Թուրքը: Անիկա լաւ գիտէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը, լաւ գիտէ դաշնակից երկիրներու դժուարութիւնները եւ իր երկրին՝ Թուրքիոյ աշխարհագրական նշանակութիւնը. ինչո՞ւ առիթէն չօգտուիլ, տուրք ծախելու համար այդ դիրքը: Զմոռնանք սակայն, որ նոյն իրապաշտութիւնը կրնայ տանիլ զայն ուրիշ ճակատներու ալ, երբ պէտք տեսնէ: Նոյն «իրապաշտութեամբ» չէ՞ր, որ պատերազմի ծանր տարիներուն, խուսափեցաւ ան դաշնագրերու տրամադրութիւններէն եւ չմտաւ պատերազմի մէջ. եղաւ դաշնակիցներուն հետ տրպէս թէ, բայց իրականին մէջ՝ ծառայեց Գերմանիոյ, ամէն կերպով:

Թուրք մը ըսեր է թղթակիցի մը՝ թէ Բրիտանիան այլեւս արիւն եւ դրամ չի կրնար թափել Միջին Արեւելքի մէջ: Բայց «Ամերիկեան օգնութեամբ, մենք միակ ժողովուրդն ենք, որ կրնանք ընել աս բանը»: Հաւատացեր է թղթակիցը, առանց անդրադառնալու՝ թէ «ամերիկեան օգնութեամբ» որեւէ ժողովուրդ կրնայ նոյն դերը կատարել: Ահա Թուրքիոյ իրապաշտութիւնը, որ կ'երկարի այնքան, որքան արտաքին օգնութիւնը կը շարունակուի, որովհետեւ Թուրքը չունի ընդհանրական շահերու գիտակցութիւնը եւ ընդունակ չէ զոհաբերութեան:

Ուրիշ թղթակից մը կը վկայէ թէ Թուրքիոյ մէջ «պարտուողական ոգի» չկայ, ինչպէս Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ կայ եղեր, համայնավար լայն խաւերուն հետ: Առասպել մըն ալ աս անշուշտ, որովհետեւ Թուրքիա ինքնին պարտուողականութեան ոգիի դասական երկիրն է: Զի հաւատար հասարակաց շահերու եւ սկզբունքներու եւ, հետեւաբար, պատրաստ է ամէն ատեն ճակատ փոխելու: Եւ եթէ այս պահուս չի խօսիր պարտուողական ոգիէ, պատճառն այն է, անշուշտ, որ իր կռնակն ունի դաշնակից երկիրներն ու Ամերիկան, որոնք զէնքով ու դրամով ապահովութիւն կը ներշնչեն:

Բոլորովին անհիմն է այն հաւաստումը՝ թէ հակառուս են Թուրքերը, եւ, հետեւաբար, հակահամայնավար:

Օտար թղթակիցները, թերեւս, մոռցած են որ մինչեւ քանի մը տարի առաջ, աւելի քան քսան տարի Թուրք եւ ռուս եղբայրակցութիւն կնքուած էր. Թուրքն ու ռուսը միասին պայքարած են դաշնակիցներուն դէմ:

Թղթակիցներու վկայութիւններէն վերջինը՝ Թուրքիոյ յառաջդիմութեան մասին է: Դարձեր են աշխարհիկ, դարձեր են դեմոկրատ, ժողովրդավար ու, հետեւաբար, քաղաքակիրթ...

Եթէ խօսքը մէկ երկու գլխաւոր քաղաքներու եւ պետական նեղ շրջանակի մը մասին է, թերեւս շատ ըսելիք չունենանք: Օտար թղթակիցները դիւրութեամբ կրնան մոլորիլ, շքեղ ընդունելութիւններու եւ հանդստաւէտ եւ հաճելի պտոյտներու ընթացքին: Բայց եթէ Թուրքիոյ եւ Թուրք ժողովուրդի իրական կացութեան մասին է խօսքը, շատ դիւրին է երեւան բերել ներկուած այլանդակութիւնը:

Դարձեալ, հակառակ հանրապետական եւ դեմոկրատական կարգերուն, դէպքերը ցոյց կուտան, որ Թուրքերը կը մնան նոյնը, մոլեռանդ ու չարաշուք դիկտատորներ, որոնք ոչ մէկ խղճահարութիւն կ'ունենան՝ երէկուան կուռքերը, պաշտուած դէմքերը տապալելու եւ ցեխ նետելու:

Թղթակիցները սակայն աւելի հեռուն կ'երթան, խանդավառօրէն արձանագրելով Թուրքիոյ յառաջդիմութիւնը... Թուրք ժողովուրդի վերելքը...

Զենք գիտեր թէ այս բոլորը տեսա՞ծ են, թէ իրենց պատմուած է: Ապահովաբար պատմուած է, որովհետեւ հէքեաթները կը պատմուին, չեն տեսնուիր: Իրականութիւնները կը տեսնուին, որոնցմէ մէկն է վկայութիւնը Թուրքիոյ առողջապահական նախարար՝ բժիշկ Էքրէմ Իւսթիւնտաղի, որ յայտարարած է դեռ վերջերս.

«Թոքախտը երկրին մէջ այնքան տարածուած է որ, եթէ սանիտարական միջոցներ ձեռք չառնուին, կարճ ատենէն մեր ժողովուրդին կէսը պիտի հնձուի այս հիւանդութենէն»:

Զենք գիտեր թէ օտար թղթակիցները լսա՞ծ են այս վկայութիւնը, որ քանի մը տողերու մէջ շատ աւելի կը պարզէ իրական կացութիւնը, քան երկարապատում եւ պսպղուն թղթակցութիւնները:

Ա՞յս Թուրքիան է որ Միջին Արեւելքի մէջ «մեր միակ յոյսը՝ պիտի դառնայ», ինչպէս կը գրէ մեծ թերթի մը թղթակիցը:

Ինչ տխուր եւ անհիմն յոյս...

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՄԱԿի նիստերէն
ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄՆԵՐ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

12 Դեկտ. ՄԱԿի 6րդ (իրաւաբանական) յանձնախումբը ներկայիս կը զբաղի շատ կարեւոր հարցով մը՝ «Վերապահումներ Ուխտերու մէջ», եւ մասնաւորաբար ««Ցեղասպանութեան Ուխտ»ին (Convention of Genocide):

Այս հարցը կը հետաքրքրէ մեզ ալ. Պերլինի մէջ Թալէաթ փաշայի սպանութեան լուրը եւ սպանիչին յայտարարութիւնը կարդաց երիտասարդ Հրեայ իրաւաբանական Լեհ ուսանող մը՝ Վարշաւայի առաւօտեան թերթի մը մէջ, ուր սպանիչը կ'ըսէր թէ, ինք սպաննած է Թալէաթը իր ցեղին բնաջնջման վրէժը լուծելու համար:

Այս Լեհ — Հրեայ երիտասարդը պայքարեցաւ մինչեւ որ յաջողեցաւ համոզել ՄԱԿը, որպէսզի վերջ մը դրուի ցեղասպանութեան: Այդ երիտասարդը Genocide բառին հնարիչ, ծանօթ Ամերիկացի՝ Փրոֆ. Ռաֆայէլ Լէմքինն է:

Ընդունուեցաւ Ուխտը եւ ստորագրուեցաւ բազմաթիւ ՄԱԿի անդամ երկիրներու կողմէ եւ շատեր վաւերացուցին, իսկ եղան նաեւ երկիրներ որ վաւերացուցին զայն որոշ վերապահումներով (reservations):

Անցեալ տարի ՄԱԿի իրաւաբանական յանձնախումբը որոշեց դիմել Միջազգային դատարանին (International Court of Justice), ինչպէս նաեւ Միջազգային իրաւաբանական յանձնախումբին (International Law Commission) ստանալու համար իրենց կարծիքը այս վերապահումներու մասին: Պատասխանները ստացուած են եւ ներկայիս ՄԱԿի 6րդ յանձնախումբը կը զբաղի այս հարցով:

Զանազան պատուիրակութիւններ յայտնեցին իրենց կարծիքները: Կան պետութիւններ որոնք համաձայն են վերապահումներուն: Անշուշտ հարցը պիտի ստանայ շատ հետաքրքրական բնոյթ: Տարօրինակ է որ տակաւին ոչ մէկ Սովիէթ կամ արբանեակ պետութիւն իր կարծիքը յայտնեց:

Իրաքի պատուիրակը՝ Տօքթ. Ապտըլ Մաճիտ Ապպաս, սքանչելի ճառ մը խօսեցաւ եւ ըսաւ թէ ինչու իր պատուիրակութիւնը դէմ է վերապահումներուն: Ցիշեց երեք շատ կարեւոր ուխտեր, որոնց մէջ վերապահում կարելի չէ մտցնել: Անոնք են «ՄԱԿի Ուխտը» (Nnited Nations Charter), «Յայտարարութիւն Մարդկային իրաւունքի» (Declaration of Human Rights), եւ «Ցեղասպանութեան Ուխտ» (Convention of Genocide):

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ չորս հայ թերթերու մուտքը արգիլուած .— Պաշտօնաթերթին վերջին թիւին մէջ կը կարդանք, Ամերիկայի մէջ հրատարակուող «Լրաբեր»ը, Պուքրէշի «Նոր Կեանք»ը, Սոֆիայի «Երեւան»ը եւ Հալէպի մէջ լոյս տեսնող «Նոր Սերունդ» թերթերուն Ֆրանսա մուտքը արգիլուած է:

ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ սահմանուած թոշակները, երեսփ. ժողովի որոշումով, հետեւեալ յաւելումները կը կրեն Յունուար մէկէն սկսեալ.— 50 — 55 տարեկան՝ 530 ֆրանք, 55 — 60 տարեկան՝ 1272, 60 — 65 տարեկան՝ 3500, 65 տարեկանէն վեր 4500 ֆրանք: Անկարներուն՝ 60—65 առ հարիւր, 6000 ֆրանք, 75—75 առ հարիւր, 7000 ֆրանք, 80 ա ռհարիւր, 8000 ֆրանք: Յառաջիկայ Յուլիս 1էն սկսեալ պատերազմի այրիներուն թոշակը նոյնպէս կ'աւելնայ 12 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Ճափոն կռուախնձոր
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՄԻՋԵՒ

Աչնան սկիզբը՝ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ դաշնակից պետութեանց Ճափոնի հետ կնքած խաղաղութեան դաշնագիրը, այս պահուս իր վերջին հանգրուանին մէջ կը գտնուի Նիփոնեւամերիկեան բանակցութեամբ, որ նպատակ ունի վերականգնել նորածագ արեւու կայսրութիւնը: Ճափոն պէտք է լաւագոյն ձեւով օգտագործէ այս անկախութիւնը, ինչ որ կը նշանակէ «իրական գործակցութիւն մը Միացեալ Նահանգներուն հետ, սեփական պաշտպանութեան աւելի լայնօրէն նպաստելու եւ ուժեղ ու առողջ տնտեսութիւն մը ստեղծելու համար», ինչպէս կ'ըսէ ամերիկեան կառավարութեան ներկայացուցիչ Ֆոսթըր Տըլս:

Վարչական դժուարութիւնները դեռ լուծում չեն գտած, մասնաւորաբար ապահովութեան դաշինքը գլուխ հանելու համար, յետոյ Ամերիկացիներուն ներկայութիւնը ռազմագիտական կէտերուն վրայ դժկամակութիւն կը պատճառէ տեղացիներուն: Ժողովուրդին մեծամասնութիւնը ցարդ հակառակ է վերազինման, իսկ կառավարութեան բռնած խոհեմ ընթացքը այս հարցին մասին, անվերապահօրէն կարելի է բաղդատութեան դնել Պոնի կառավարութեան վարած քաղաքականութեան հետ:

Ճափոնական բանակը զանցառելի համրանք մը կը ներկայացնէ, հազիւ 75.000նոց պահեստի ոստիկանական ուժ մը, մարզուած ամերիկեան մեթոտով, որ հաւանական է մօտ ատենէն կրկնապատկուի եւ զօրանայ քանի մը զրահապատ զօրաբաժիններով: Մաքրագործուած զինուորականները հետզհետէ կը վերադառնան, խիստ հաւանական է որ պահանջեն լեցնել «զինուորական պարապ»ը եւ իրենց տեսակէտը յաղթանակէ, ի նպաստ կառավարութեան փոփոխութեան: Նիփոն բանակին վերականգնումը կարո՞ղ է ծառայել Ծայրագոյն Արեւելքի խաղաղութեան դատին, թէ համաշխարհային հրդեհ մը բռնկցնել, այս մասին կարծիքները կը տարբերին:

Վերջին ամիսներուն Մոսկուա գործին մէջ մտած է, ու ամէն կերպով կը ջանայ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքել Նիփոնի կառավարութեան հետ, ինչ որ համակրանքով դիմաւորուած է նորածագ արեւու երկրին մէջ: Այս առթիւ, Խորհ. Միութիւնը հրաւէր ուղղած էր ճափոնական տնտեսական պատուիրակութեան մը, բայց վերջին պահուն պատուիրակութիւնը ետ կեցած է ճամբորդութենէն: Միւս կողմէ, Ամերիկա կը ջանայ համոզել Նիփոն կառավարութիւնը որ զգուշանայ համայնավար խմբակցութենէն եւ առեւտրական յարաբերութիւններ մշակէ Ասիոյ հարաւ-արեւելեան երկիրներուն եւ ափրիկեան շուկային հետ: Բայց անգլիական ճարտարարուեստը աչալուրջ կը հսկէ եւ կը ճգնի խափանել ճափոնական ամէն մրցակցութիւն այս մարզին մէջ: Չըրչիլ յայտարարած է խորհրդարանին մէջ, որ մտադիր չէ հրաժարիլ քաղաքականապէս ճանչնալէ Փեքինի կարմիր իշխանութիւնը:

Այս պայմաններուն մէջ, կացութիւնը աւելի կը բարդանայ, որովհետեւ Ճափոնի համար խիստ դժուար պիտի ըլլայ ձեռք քաշել բոլորովին Մաօ Զէ Թունկի կառավարութենէն: Թերեւս կարելի պիտի ըլլայ գործադրութեան դնել ճափոնացի պատուիրակ Եոշիտայի «արեւելեան լուծում»ը, այսինքն ճանչնալ Չանկ Քայ Շէքը իբր «տեղական» կառավարութիւն մը եւ ամերիկեան խորհրդարանէն ձեռք բերել Նիփոնեւամերիկեան դաշնագրին վաւերացումը: Անգամ մը որ Ճափոն անկախ դառնայ, ըստ Սան Ֆրանչիսքոյի դաշնագրին, իրաւունք ունի ուզած կողմը յարելու: Ուրեմն, դիւրաւ կարելի է երեւակայել, որ Մոսկուայի եւ Մաօ Զէ Թունկի կառավարութիւնները ամէն միջոց պիտի փորձեն, նորածագ արեւու երկիրը իրենց կողմը շահելու համար:

ՄԱԿի ժողովին մէջ

Ընդհ. ժողովը նկատի առաւ Եուկոսլաւիոյ բողոքը ընդդէմ Մոսկուայի ու Եւրոպայի արեւելեան պետութիւններուն եւ յանձնարարեց երկու կողմերուն իրենց վէճերը լուծել համաձայն ՄԱԿի կանոնագրին ոգիին, խառն յանձնաժողով մը կազմել եւ սահմանագլխային վէճերը լուծել կամ թէ ընտրել ուրիշ խաղաղասիրական միջոցներ: Այս որոշումը ընդունուեցաւ 5ի դէմ 47 ձայնով եւ երկու ձեռնպահութեամբ:

Ժողովը նկատի առաւ նմանապէս Մոսկուայի բողոքը ընդդէմ Միացեալ Նահանգներուն «յարձակողական քաղաքականութեան եւ ուրիշ երկիրներու գործերուն միջամուխ ըլլալու մեղադրանքով; հարիւր միլիոն տոլար վարկի մը ձեւին տակ, որ կը ձգտի զինեալ խումբեր կազմել Խ. Միութեան եւ իր արբանեակ երկիրներուն մէջ, ինչպէս նաեւ անոնց հողամասերէն դուրս»:

Միացեալ Նահանգներու պատուիրակ Էռնըսթ Գրոս ուժ տուաւ այս բողոքին օրակարգի անցնե—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՇԱՆԹԸ՝ ՇՂԹԱՅՈՒԱԾ»

Սիրելի «Յառաջ»,

Յանցաւոր եմ քեզի հանդէպ երկար լռութեան մը յանցանքով: Յանցաւոր եմ մանաւանդ այս անգամ, այսքան ուշ հաղորդելուս համար լուր մը որը, օրին իսկ, արդէն Սփիւռքի շրջանը ըրաւ :

Ջահ մըն էր, բացառիկ պայծառութեամբ, հազուագիւտ շքեղութեամբ ու գրեթէ դարաւոր, որ հայ մշակոյթի տաճարին բարձրագոյն կամարներէն ինկաւ ու փշրուեցաւ յանձին Լեւոն Շանթի: Ու մինչդեռ սգահար հայութիւնը իր արցունքներու մշուշին ընդմէջէն կ'որոնէր թէ ո՞վ պիտի վեր առնէր ու վերափակէր խորտակուած լուսարձակը, ահա նոյն ու նոյնքան ծանրակշիռ աղէտի մը լուրը կուգայ բոլորովին մթագնել մեր աչքն ու միտքը: Ռուբէնի մահուան բօթն էր այդ, այնքան զարհուրելի որքան յանկարծահաս: Ձեզի, «Յառաջ»ի մերձաւորներուդ, որ անձնապէս աւելի մօտ եղաք իրեն, պարտք կ'իյնայ քուրմերու երկիւղածութեամբ պատմել Տարօնի Արծիւին հոգեվարքի թափահարումները: Իսկ ինծի թոյլ տուէք որ ձեզի փոխանցեմ քանի մը խօսքեր միայն որոնք Լեւոն Շանթի հուսկ հառաչանքները եղան :

Դեռ հիւանդանոցն էր երբ բարեկամի մը հետ գացինք տեսնել զինք: Նոր ելած էր վիրաբուժական ծանր գործողութեան մը տակէն, ու քանի մը ելեկտրական մեքենաներ դեռ կը շրջապատէին իր մարմինը, որ արդէն մարմարէ արձանի մը պէս անգոյն էր: Մենք մեր տարաժամ այցելութենէն՝ խղճահար, պատրաստ էինք եւ քաշուելու պարզ մաղթանքէ մը յետոյ: Հակառակ իր այդ վիճակին, ուրախութեան բացականչութեամբ մըն էր որ մեզ ընդունեց ու, պատասխանելու համար մեր շուարած նայուածքներուն որոնք ակամայ կ'երթային դէպի զինք կաշկանդող գործիքները, կատակեց ժպտադէմ :

— Այո՛, սիրելինե՛ր, ահա Շանթը՝ շղթայուած :

Շղթայուիլ … Երեւի այդ է ճակատագիրը ամէն անոնց որ Պրոմեթէոսի նման կը յաջողին ստեղծագործ կայծ մը կորզել աստուածներու հանճարէն: Բայց ես չհամարձակեցայ ոգեկոչումը ընել Կովկասեան ժայռին վրայ խաչուած նահատակ աստուծոյն: Շանթի՞ն էր որ դիցաբանական հմտութիւն պիտի ծախէի :

Բայց Շանթ մարմնապէս միայն շղթայուած էր, որովհետեւ իր միտքը, Հայու անցեալի փառքերէն մղուած ու ապագայի յոյսերէն հրապուրուած, շարունակեց սաւառնիլ լայնօրէն: Խօսեցաւ մեզի Ամերիկայի հայութեան մասին:

— Տարապայմանօրէն մեծ ամերիկեան ազգի ծոցին մէջն իսկ, մեր բուռ մը հայութիւնը կարողացած է լուսաւոր կէտի մը պէս ինքզինք պարտադրել իր ծովածաւալ շրջապատի ուշադրութեան ու գնահատանքին: Այսօր Մ. Նահանգներու մէջ չկայ հանրային, գիտական կամ զինուորական կարեւոր սպասարկութիւն մը որուն Հայ մը չմասնակցի: Ասիկա համաշխարհային ճանաչումն է մեր ցեղի բարձր ու խոր ընդունակութեանց :

Այդ միջոցին էր որ ձեռք տարաւ ձախ կուշտին, դէպի այն կէտը ուրկէ գործիքին փողը իր մարմինին կը դպէր ու սրտաճմլիկ «ախ» մը արձակեց, բայց առանց բոպէ մը ժամանակ տալու, որ հետաքրքրուինք իր ցաւով, ան վերսկսաւ .

— Այս տեղ ալ, ըսել կ'ուզեմ այս ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ ալ պարագան նոյնը չէ՞: Նկատեցէք թէ ի՛նչպիսի յարգանքով ու զանազան կարգի առանձնաշնորհութիւններով շրջապատած են մեր Տոքթ. Ճիտէճեանն ու իր հայ պաշտօնակիցները: Ասի նշան է որ այս հայ գիտնականները անհրաժեշտ արժէքներ են :

Երբ իմացայ որ հիւանդանոցէն տուն փոխադրուած էր, անգամ մըն ալ գացի տեսնելու զինք : Ես գացեր էի իր առողջութեան մասին տեղեկութիւն առնելու, բայց ինք կանխեց զիս :

— Ի՞նչ, դեռ գիւղ չե՞ս գացեր: Դէ՛հ երեխայութիւն մի՛ ըներ, արձակուրդը անհատնում չէ: Բժշկի խորհուրդով լեռ մը ընտրէ եւ շուտով բարձրացիր. մէկ քանի շաբաթ վերջ աշխատանքը արդէն կը սկսի :

Իր տառապանքին խորէն ուրիշներու բարօրութեամբ կը մտահոգուէր :

Զինք ալ բարձրացուցին լեռ ուր իմացանք թէ կարճ ատենէն զգալի բարելաւում ունեցած էր, իր հարազատներուն հետ սեղան նստելու եւ տունին բոլորտիքը պտըտելու աստիճան: «Իր կամքի ուժի յաղթանակն է այս վերելքը, խորհրդածեցինք ամէնքս ալ: Շանթ գիտէ որ ինք անփոխարինելի է Հայերուս մէջ, ատոր համար է որ կը մաքառի մահուան դէմ »:

Լեռը, իր օդափոխութեան ընթացքին, Շանթ ոչ միայն պարզօրէն հետաքրքրուեցաւ, այլ գործնապէս զբաղեցաւ Ճեմարանով: Ցուցմունքներ ըրաւ մօտեցող դպրոցական տարեշրջանի դասագիրքերու ընտրութեան, դասացոյցի կազմութեան ու դասերու բաշխումի մասին: Կարգադրութիւններ թելադրեց վարչական մարզին համար: Այդ օրերուն, բոլորովին յուսալից էր իր մօտաւոր ապաքինումի մասին:

Յոյսերու այդ աղուոր բողբոջումին մէջն էր որ տեղի ունեցաւ վերանկումը (rechute), տարաբախտաբար, այս անգամ վերականգնումի իր յոյսն ալ ցնցում կրեց: Համոզուեցաւ որ այլեւս իրեն չկայ վերադարձ դէպի կեանք: Սակայն այստեղ երեւան եկաւ իր կամքի ուժի մէկ ուրիշ երեսը: Շանթ բաց աչքերով ու հանդարտօրէն դիտեց մահը որ հետզհետէ կը նուաճէր իր մարմինը, բայց բնաւ երկչոտի մը երեմիականներով չղառնացուց իր շրջապատի տրամադրութիւնները: Իր այցելուներուն ան շարունակեց խօսիլ պատմական, գրական եւ նոյնիսկ առօրեայ հարցերու մասին, խօսիլ եռանդով եւ ոգեւորութեամբ, խօսիլ յստակ լեզուով ու պայծառ տրամաբանութեամբ, խօսիլ նոյնիսկ մահուան մասին, ակադեմական անտարբերութեամբ ու փիլիսոփայի անվեհերութեամբ: Գանգատ ունէր միայն իր բժիշկէն որ իրեն չէր արտօներ օրը մէկ ժամէն աւելի աշխատիլ, իսկ այդ բաւական չէր լրացնելու իր գործը:

— Ընկեր Շանթ, կը թախանձէինք, առ այժմ ձեր հանգիստի մասին մտածեցէք, այդ կերպով է որ դուք պիտի կարողանաք շուտով վերադառնալ ձեր առողջութիւնը ու վերսկսիլ նաեւ ձեր աշխատանքը:

— Ա՛յ սիրելինե՛ր, ես մահէն վախցող չեմ, կը պատասխանէր վճռական շեշտով: Բայց չեմ կարող մոռնալ որ ես հայ ժողովուրդի օժանդակութեամբն է որ կարդացեր ու մարդ եղեր եմ: Ես պարտք ունիմ իմ ժողովուրդիս հանդէպ, եւ ատոր համար է որ պիտի խնդրէի բժիշկէն որ քիչ մը աւելի արտօնութիւն տար ինծի՝ գործս վերջացնելու: Ուսուցիչներուն համար պիտանի գիրք մը պիտի ըլլայ :

Շուտով բժիշկի շնորհած այդ սահմանափակ արտօնութիւնն ալ չկրցաւ օգտագործել: Իր ոսկեղէն մատները այլեւս անզօր կը դառնային գրիչը շարժելու, բայց իր միտքը չմեռնող յարատեւութեամբ կը պահէր իր բովանդակ պայծառութիւնը, եւ Շանթ, որ վճռած էր մինչեւ իր մօտաւոր լոյսի վերջին նշոյլը օգտագործել իր ժողովուրդին համար, աշակերտ մը կանչել տուաւ եւ անոր թելադրեց այն ինչ որ ինք այլեւս չէր կրնար գրել :

Նոյն աշակերտն էր որ Նարեկէն ընթերցումներ կը կատարէր վարպետին: Բանաստեղծ Մ. Իշխան որ զինք տեսած էր այդ ընթերցումներու ընթացքին, այսպէս ամփոփեց Շանթի խօսքերը Նարեկացիի մասին:

— Նարեկը մաղգին աղօթքներու շարք մը չէ, այլ մարդկային անիրաւուած հոգիի պոռթկումն է դէպի երկինք: Նարեկը ընդվզումի վէճ մըն է որով մեր հանճարեղ վանականը կ'ըսէ Աստուծոյն, «դուն ամէն փառք ու իշխանութիւն, ամէն վայելք ու երանութիւն քեզի սեփականած ես, ու մեզ նետած ես այս տիղմի ու տառապանքի աշխարհին մէջ: Անհրաժեշտ է որ մեզի վշտակրիս : Մենք քու ստեղծերիդ ցոլացումներն ենք եւ իրաւունք ունինք քու պաշտպանութեանդ: Նարեկը, եզրակացուցած էր Շանթ, աւելի խոր եւ իմաստալի գրուածք է քան Տանթէի դժոխքը :»

Այսպէս մեռաւ այն մեծ Հայը որուն հոգիի առաջին թռիչքը ձգտում մը եղաւ դէպի Հայրենիքի բարձունքները, «լեռնե՛ր, սէ՛գ լեռներ, ես կը սիրեմ ձեզ…», եւ որուն վերջին շունչը հիացումի մրմունջ մը եղաւ դէպի Հայ հանճարը :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Գերմանիոյ տնտեսական վիճակը

Պատերազմէն ամէնէն աւելի վնասուած երկիրը Գերմանիան է: Բաւական է ըսել, որ կանգուն քաղաք կամ գիւղաքաղաք չէ մնացած: Օդային ռմբակոծութիւնները քանդած են իր ճարտարարուեստին կարեւոր մէկ մասը: Պատերազմական արդիւնաբերութեան հաստատութիւնները եւ իր հռչակաւոր գործարանները քակուելով փոխադրուեցան յաղթական երկիրներ, իբրեւ տուգանք կամ աւար: Խ. Միութիւնը Ռուսիա փոխադրեց ոչ միայն հսկայ գործարաններ, այլեւ տուներու դուռները, պատուհանները, փեղկերը, ջուրի եւ կազի խողովակները եւ երկաթուղիները:

Ասոնց վրայ աւելցուցէք բազմամիլիոն երիտասարդներու կորուստը ռազմաճակատներուն վրայ, եւ հիմնայատակ քաղաքներու փլատակներուն տակ թաղուած հարիւր հազարաւոր քաղաքացիները :

Միւս կողմէ երկիրը երկուքի բաժնուած է, եւ ենթակայ երկու հզօր եւ ընդդիմամարտ ուժերու տիրապետութեան :

Հաշուի առնելով վերոյիշեալ պայմանները, Գերմանիոյ տնտեսական վերելքը համազօր է հրաշքի :

Այս աննախընթաց երեւոյթին իբրեւ պերճախօս ապացոյց, տանք քանի մը թիւեր :

1936ին, ամբողջ Գերմանիոյ հանքածուխի ամսական արտադրութիւնը 9 միլիոն 700 հազար թոն էր: 1946ին ինկաւ 4.5 միլիոնի: Վերջին վիճակագրութեանց համաձայն, միայն արեւմտ. Գերմանիան (առանց հաշուելու Սարը եւ Սիլէզիան), իր ամսական արտահանումը հասցուցած է 10 միլիոն թոնի: Եւ հաւանաբար այս թիւը վար է իրականէն :

Պողպատի արտադրութիւնը, 1938ին, կը մօտենար ամսական 1.5 միլիոն թոնի: Յարատեւ աճումով արդէն հասած է 1.16 միլիոն թոնի: (Նախապատերազմեան թիւերը կը ներկայացնեն ամբողջ Գերմանիոյ արտադրութիւնը, իսկ յետպատերազմեանները արեւմտ. Գերմանիան միայն) :

Ելեքտրական ուժի արտադրութիւնը չորս միլիոն քիլովաթ է ամիսը, այսինքն 33 առ հարիւր աւելի քան Ֆրանսան:

Կրաքիսի ամսական արտադրութիւնը մէկ միլիոն 100 հազար թոնը կ'անցնի: 1937ին 700 հազար թոն էր :

Քարիւղի արտադրութիւնը կ'աճի անհաւատալի արագութեամբ: Մինչ 38 հազար թոն էր պատերազմի նախօրեակին, այժմ բարձրացած է 110 հազար թոնի :

Ինքնաշարժի ամսական արտադրութիւնը 14 հազար կառք էր 1936ին: Այսօր՝ 23.000 :

Տակաւին կարելի էր շարել թիւերը բոլոր ճիւղերուն համար: Բաւականանանք այսքանով եւ ըսենք միայն, որ 1950 Յունիսէն — 1951 Յունիս Գերմանիոյ արտադրութիւնը 25 առ հարիւր յաւելում կրած է:

Այս թիւերը ինքնին պերճախօս են, եւ մեկնութեան չեն կարօտիր, բայց բաւական չեն: Պէտք է քննել գիներու ելեւէջը: Բոլոր երկիրներու նման, Գերմանիան ալ դրամի աճում ունի. բայց շատ աւելի դանդաղ քան մնացեալ եւրոպական պետութիւնները.— 1950 Օգոստոսէն — 1951 Օգոստ. ապրուստը սղած է 12 առ հարիւր համեմատութեամբ :

Գործաւորներու թիւը բարձր է տակաւին, որովհետեւ անընդհատ փախստականներ կը հասնին արեւելեան Գերմանիայէն: Հակառակ այս ներխուժումին անոնց թիւը հետզհետէ կը նուազի: Անաշխատ բազուկները մէկ միլիոնէն քիչ մը աւելի են: Այսինքն, արեւմտ. Գերմանիոյ գործօն տարրին ութը տոկոսը :

Իր առեւտրական հաշուեկշիռը երկար ատեն բաց ունէր: Այժմ ոչ միայն հաւասարակշռուած է, այլեւ եկամուտի յաւելում կ'արձանագրէ .— անցեալ ապրիլին 257 միլիոն տոլար ներածումի դիմաց, 274 միլիոն տոլարի արտածում կատարուած է: Արեւմտ. Գերմանիոյ արտաքին առեւտուրը հասած է ամբողջ Գերմանիոյ 1937ի մակարդակին : Այլ խօսքով Գերմանիոյ կէսը կ'արտածէ նոյնքան, ինչքան կ'արտածէր ամբողջ Գերմանիան նախապատերազմեան շրջանին :

Այս փայլուն յաջողութեան պատճառնե՞րը.— աշխատանք, կարգապահութիւն եւ ստեղծագործ հանճար :

Գերմանիա, Եւրոպայի բոլոր երկիրներէն աւելի կ'աշխատի, եւ այս յամառ աշխատանքը երբեք չազդուիր, կամ շատ քիչ անգամ, քաղաքական եւ ընկերային տարակարծութիւններէն : Հազուադէպ է որ ընկերային եւ արհեստակցական վէճերը գործադուլ յառաջացնեն: Ինչ որ ալ ըլլան Պ. Պ. Ադենաուըրի, Շումախերի եւ գործատէրերուն քաղաքական տարակարծութիւնները, բոլորը համաձայն են, ամէն տեղ եւ յամառօրէն, պաշտպանելու Գերմանիոյ արտադրութեան շահերը: Բոլորը կը գիտակցին որ անոնք կը նոյնանան գերման քաղաքացիին շահերուն հետ :

Այս գիտակցութիւնը, անշուշտ, շատ կարեւոր ազդակ մըն է: Այս երեւոյթով կը բացատրուի շահարկման աչքառու ճիգը.— 1951ի առաջին վեցամսեայ տնտեսական շահարկման յանձնուած գումարը 11 միլիառ տէօյչմարք եղած է (915 միլիառ ֆրանք): Այս դրամին 50 առ հարիւրը գոյացած է կարճ պայմանաժամով վարկերէ, մօտաւորապէս 25 առ հարիւրը սեղանաւորական շուկայէն, եւ 25 առ հարիւրը հանրային ելմտացոյցէն: Ասոնք մօտաւոր թիւեր են: Ամերիկայի օժանդակութիւնը 4.6 առ հարիւր է միայն: Աննշան գումար մը, որմէ դիւրութեամբ կրնայ հրաժարիլ գերման տնտեսութիւնը :

Ի հարկէ, միւս երկիրներու նման, զինուորական ծախքեր չունի: Բայց ան ալ մեծագումար հատուցում կը վճարէ գրաւման բանակներուն: Ինչ որ ալ ըլլայ առարկութիւնը, բաւարար չէ բացատրելու Գերմանիոյ տնտեսական արտակարգ վերելքը: Պիտի տեսնենք, երբ Գերմանիա եւս շալկէ վերազինման ծախքերու բեռը:

Գերմանիոյ յաջողութեան հիմնական գաղտ—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Համամիութենական երգի եւ պարի մրցման, որուն մասնակցելու համար Մոսկուա մեկնած էր Լենինականի երկաթուղային խմբակը, մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած է մրցումներուն մէջ, շահելով Համամիութենական առաջին մրցանակը, եւ արժանանալով Ս. Միութեան արուեստի վարչութեան պատուոյ գիրին:

ԳՈՐԻՍԻ մէջ վերջերս կառուցուեցան գարեջուրի, մեքենաշինական, հիւսուածեղէնի եւ այլ արտադրական ձեռնարկներ: Քաղաքին մէջ կը գործեն մէկ բարձրագոյն, երկու միջնակարգ, ինչպէս եւ բազմաթիւ արհեստակցական կաճառներ, 2000էն աւելի ուսանող աշակերտներով: Այս տարի շրջանի գիւղերուն մէջ կառուցուեցան 500է աւելի բնակելի շէնքեր:

30 ՄԻԼԻՈՆ րուպլի տրամադրուած է երեխաներու ծննդեան, ինչպէս եւ մանկական հիւանդութիւններու բուժման համար, Սովետական Հայաստանի մէջ:

Այս ամառ ապահովագրութեան դրամենեակի միջոցով հանգստեան վայրեր ղրկուած են 12 հազար աշխատաւորներ եւ 50 սկաուտական ճամբարներու մէջ իրենց ամառնային արձակուրդը անցուցած են բանուորներու 17.000 ուսման մէջ առաջաւոր երախաներ: Պատերազմի եւ աշխատանքային հաշմանդամներու յատկացուած եւ հինգ միլիոն րուպլիի վարկ մը:

× «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը (1951, Հոկտեմբեր 31) կը գրէ թէ Հայկական ՍՍՌ գիտութեանց ակադեմիայի պետական պատմական թանգարանի խումբ մը աշխատողներ հնագիտական պեղումներ կատարեցին Նոր Բայազիտի շրջանին Մուխան գիւղին մօտ: Հոս Սեւանի լճին ցամքած տարածութեան վրայ, (500 — 700 քառ. մեթր) բացուած են աւելի քան 80 դամբարաններ, որոնք կը պատկանին երկու իրարմէ բաւական հեռու ժամանակաշրջաններու: Դամբարաններու առաջին խումբը, որոնց հնութիւնը կը հաշուեն 2700 — 3000 տարի, կը պատկանին քարբարկղային դրութեան, ունին 2—3 մեթր երկարութիւն եւ մինչեւ մէկուկէս մեթր լայնութիւն եւ մէկ մեթր խորութիւն:

Նոյն տարածութեան վրայ կը գտնուի դամբարաններու երկրորդ խումբը, որ շատ աւելի հին է: Այս խումբին պատկանող դամբարանները գոյութիւն ունեցած են5500-6000 տարի առաջ: Այս դամբարաններն ունին բոլորաձեւ չարուածք (շըրջանաձեւ) 5 — 7 մեթր տրամագիծ, մէկէն մէկուկէս մեթր բարձրութիւն: 30է աւելի են այս դամբարանները բայց մէկ մասը տակաւին դուրս չէ եկած ջուրի տակէն:

նիքներն են, ընկերային զանազան խաւերու աշխատանքի՝ անսպառ կորովը, եւ տնտեսական ազգակի հրամայականութեան հանդէպ իրենց ունեցած սուր գիտակցութիւնը:

Այս միեւնոյն արժանիքները չէ՞ն որ Մ. Նահանգներուն ապահովեցին այն տիրական դիրքը, զոր արդարօրէն կը գրաւեն ամբողջաշխարհի մէջ:

Թ. Ա. Թ.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Խորին յուզումով կարդացի «Յառաջ»ի մէջ Արփիկ Միսաքեանի գրածը «Երբ Լեւոն Շանթ մեռած չէր տակաւին» եւ իմ վշտիս եւ կսկիծիս, թէ ինչ պիտի լինի մեր վերջը եւ Պէյրութի ճեմարանի վիճակը, երբ մէկը միւսին ետեւից մեզ թողնում են մեր հերոսները — ինչպէս Նիկոլ Աղբալեանը, Լեւոն Շանթը եւ Ռուբէն Տէր Մինասեանը — մի ինչ որ յոյս մտաւ իմ սիրտս, այդ զգացուած տողերը կարդալիս, մի ինչ որ սփոփանք, նոյնիսկ ուրախութիւն: Քանի որ Արփիկ Միսաքեանը եւ նրա հետ նոր սերունդը այդպէս խոր զգալ գիտեն այդ կորուստները, դա մեծ գրաւական է, որ նըրանք պիտի շարունակեն մեծերի սուրբ գործը:

Մեր հայ վանքերը քանդւում են ու նորէն շինւում:

Մեծերը մեռնում են, նորերը գալիս են կեանքին նոր թափ տալու:

Գլխաւորը դա է, որ նոր սերունդը զգայ ու հասկանայ իր ստեղծագործ ուժը եւ դերը:

C'est la rélève qui vient:

Ես հաւատում եմ մեր ապագային, հաւատում եմ նոր սերունդին:

ՀԵՂԻՆԷ ԲԷԳԶԱՏԵԱՆ

Պեղումներէն երեւան ելած է շրջանաձեւ սենեակներու ուղիղ չարուածք ունեցող պատերու մնացորդներ: Կ'ենթադրուի որ տեղաբնակ ցեղերը սկզբնական շրջանին վարած են նախ թափառական, ապա նստակեաց կեանք: Գտնուած են երկաթէ եւ պղնձեայ իրեր: Ապարանջաններ որոնք կը կշռեն 250—300 կրամ: Գտնուած է նուրբ արուեստով պատրաստուած ծարիրէ մատանի, նիզակի ծայրեր, ուլունքներ, որոնց մէջ կան ոսկիէ նուրբ թիթեղէ պատրաստուած փոքրիկ ուլունքներ: Ննջեցեալի պարանոցի մօտ ուլունքներու հետ գտնուած է կացին մը: Կան կաւէ ամաններ, որոնց մէջ ննջեցեալներու համար դրուած ուտելիքներէն մնացած սկոյներ: Բոլոր դամբարաններուն մէջ կան 3—5 հոգի նստած վիճակի մէջ: Ուլունքներով զարդարուած են պարանոցները եւ բազուկները:

Պեղումները ցոյց կուտան որ հազարամեակներ առաջ Սեւանի լիճը եղած է շատ աւելի փոքր քան հիմա: Լիճը բարձրացած է հաւանաբար միայն վերջին դարերուն եւ տակն առած է դամբարաններն ու բնակատեղերը:

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔ կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ Անգլիան, որ լրտեսական ցանց մը կը պահէ երկրին մէջ: Այս առթիւ, վտարման որոշում տուած է անգլիական դեսպանատան երրորդ քարտուղար Նիլ Կարտընըրի եւ Տեֆն Մէյնսի դէմ, որ թեթեւօրէն վիրաւորուած է ձերբակալման միջոցին:

ԺԱՆ ՄԱՐՇԱՅԻ թատերախումբը հասած է Գահիրէ: Տեղւոյն Օփերային մէջ տրուած ներկայացման ներկայ գտնուած են արքայական ընտանիքին անդամները: Ժողովուրդը փայլուն ընդունելութիւն մը ըրած է Ֆրանսացի արուեստագէտներուն:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ցուրտ հողին յանձնեցինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեր հաւատաւոր ընկերներէն Խորէն Պէքմէզեանը, 52 տարեկան հասակին մէջ: Մալաթիացի էր: Առաջին համաշխարհային պատերազմին Տէր Զօրի ճամբաներէն մազապուրծ, կ'ազատի, Կիլիկիոյ մէջ կամաւոր կը գրուի, գինադադարէն վերջ Մարաշէն նահանջի ատեն, ձիուն ձմրան, ցնցղատապի կը բռնուի: Ահա այդ ցաւն է որ, երկար ատեն տառապեցնելէ յետոյ կը զգետնէ զինքը, իր ուժերու լրումին մէջ:

Պարտաճանաչ ընկեր էր եւ «Յառաջ»ի ջերմ ընթերցող մը: Եւ թէեւ սակաւախօս, բայց հասուն միտքեր եւ արտայայտութիւններ ունէր: Իր գերեզմանին վրայ յարգանքի երկու խօսք միայն կրցի ընել ընկերներու կողմէ: Այս քանի մը տողն «Յառաջ»ի մէջ իր սիրելի յիշատակին:

Ե. ԳԱՍԵԱՆ

×

ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան.—

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը 5 Նոյ. 1951 կիրակի օր հրաւիրելով 30ի մօտ տիկիններ, գումարեց խառն ժողով մը, վերակազմելու համար աղքատախնամ մարմինը, որ կը վայելէ իր հովանաւորութիւնը:

Ընտր. ժողովէն ծնունդ առած Աղքատախնամ Օժանդակ Տիկնանց մարմինը ամբողջացուց իր վարչութիւնը բաղկացած 9 տիկիններէ:

Աղքատախնամ Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը իր հոգածութեան առարկան պիտի ընէ Լիոնի եւ շրջակայից աղքատները, հիւանդները, անկար ծերունիները: Սոյն մարմինը ենթակայ ու համարատու է Ազգային վարչութեան:

Նոյն օրը Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ նաեւ եկեղեցասէր Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը, որ պիտի աջակցի վարչութեան տարիներէ ի վեր հետապնդած նպատակին իրականացման.— օժտել Լիոնն ալ սեփական եկեղեցի, դպրոց, հանդիսասրահով:

Ազգային վարչութիւնս վստահ ըլլալով որ տիկնանց գործակցութիւնը ազդակ մըն է հզօր մեր ազգային կեանքի տեւականացման, այրերուն յենարան պիտի հանդիսանայ ու զօրաւիգ պիտի կանգնի Ազգ. վարչութեանս, մանաւանդ եկեղեցաշէն մեծ ձեռնարկին:

Իսկ Ազգային վարչութիւնը պիտի ձեռնարկէ մեծ հանգանակութեան: Այս առթիւ կոչ կ'ընէ բարեսէր ազգայիններու որոնք պիտի փափաքին անշուշտ յաւերժացնել իրենց կամ իրենց սիրելիներուն անունը, մեծ նուիրատուութեամբ որ պիտի քանդակուի շինուելիք եկեղեցւոյ մուտքի դրանը կից զետեղուելիք կոթողին վրայ: Վըստահ թէ մեր պատուական շինարար ժողովուրդը սիրով ընդառաջ պիտի երթայ Ազգ. վարչութեան դիմումներուն մանաւանդ ամանորի տօնական սաօրերուն:

Բարերարներու նուիրատուութիւնները ուղղել 69, rue Louis Blanc, Union Nationale et Ephorie de l'Eglise Arménienne de Lyon et des Environs:

Ի դիմաց Ազգ. վարչութեան ատենապետ՝ Աղեքս Կ. Կիւլպէնկեան, ատենադպիր Յակոբ Վարժապետեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Տեսբինա: Բարեհամբաւ ու վայելուչ կին մը, Տեսբինան: Ծագումով Սելանիկցի, ինքնութեան անձագիրը ծաւալուն պայուսակին մէջ՝ օրէնքի տրամաբանութեամբ Հայուհի մըն է ան: Մատամ Տեսբինա Սարգիս Սարգիսեան:

Սուրբ Սարգիս Զօրավարին հարճերէն: Բախտաւորաբար Մատամ Սարգիսեանի համար «անցուկը մոռցուկ է» եւ պատմութիւններէ բնաւ չախորժիր, եւ լաւ որ այդպէս է, հապա թէ ոչ ինք ամբողջովինզարմանազան պատմութիւն է արդէն:

Տեսբինա հարուստ կին է, ունի երեք յարկով տուն, ետեւը պարտէզով, եթէ այդպէս չըլլար՝ չեմ կարծեր թէ վարձու սենեակ գտնէր: Հաղուագիւտ կին է Տեսբինա, եթէ բազմաթիւ Տեսբինաներ ըլլային՝ փոխադրող ընկերութիւնները չափի եւ կշիռքի վրայ տոմսակ պիտի տային կամ սնանկանային:

Առանց թերութեան մարդ չկայ, մինչդեռ մեր Մատամը ունի բազմապիսի առաւելութիւններ:

Եթէ նոր դեղագոսի մը ձեռքը անցնի եւ իր դժուարաշարժ կռճերը քիչ մը տաշուին՝ մնացեալով կը նմանի Միլոյի, Թեւաւոր, նոյնքան դեղանի գլուխով, մանաւանդ աւինքնող, բոցավառ են աչքերը որոնք թէեւ հիփնոսացնելու ընդունակ չեն՝ բայց կրնան արթնցնել ամէն կարգի զգայնութիւններ: Բերանը քսես հազիւ երեք պխտակի մեծութիւն ունի եւ բարեբախտաբար, որովհետեւ իր երկու շարք սպիտակ ակռաները բոլորն ալ հերձատամներ են:

Տեսբինան միշտ զարդարուած է եւ ինքնեկ զարդն է հանդէսներու, հարսնիքներու եւ բնաւ հրաւէրի չի սպասեր երգելու, պարելու համար:

Միակ չքնաղ ծաղիկն է որմէ կ'ախորժին հաւասարապէս այրերն ու կիները, Հայերն ու օտարները նմանապէս: Կրաւորականութիւնը եւ չէզոքութիւնը անհետացնող յուռութներով պճնազարդուած ըլլալով:

Ան՝ նաեւ շնորհն ունի ամէնլեզուով երգելու: Ձայնը բաղնիքէն կուգայ կարծես, գիլ ու կերկերուն, անխոնջ ու չաղկապուած: Խնդիր չէ թէ պատին ետեւէն լսես. կը զգաս որ ձայնին ալիքները տարածուելէ առաջ՝ կ'անցնին նեղ կիրճերէ, կը զարնուին ամրակուռ բլուրներու, ժայռերու ու բոլոր մանուածապատ արգելքներուն յաղթահարելով՝ կը դառնան ելեկտրամարդկոցային խուրձեր:

Իր երգերը միշտ նոյնն են, «անծեղը եօթը երգ գիտէ եօթն ալ ցուրտին վրայ», Տեսբինայի եօթն անգամ եօթը երգերը պորտէն կը բխին:

Անձնուէր կին է Տեսբինան, յոգնիլ չի գիտեր: Բաւական է որ քիչ մը տաքնայ, եւ երբ չորս կողմէն ծափ զարնեն հանդիսականները՝

— Տեսբինա, հա Տեսբինա, կանչերով կը սկսի մենապարի:

Այն ատեն տախտակամած ու սիրտ պէտք են որոնք դիմանան, եթէ նոյնիսկ գետինը սալայատակ ըլլայ, սիրտերը սառած:

«Ջարկ թող պայթի...»: Պորտախաղի հեբրուսհին բազմութեան ծափերէն խանդավառ՝ կը ճօճէ իր չորս կողմերը մագնիսական շրջանակի մը խաղալիք դարձած կողմնացոյցի մը հանգոյն, կամ երբեմն եօթը ճիւղ մտրակով դարձող յարաշարժ հոլի մը պէս:

Ան կարիք չունի փողի, թմբուկի, ծափերու. Թախանձագին տարափն իսկ աւելորդ է, ինքնիրեն դաշնալուր նուագ մըն է արդէն կուռքի պէս պաճուճուած:

Երբ թեւերը բացած՝ կուրծքը կը դողդղացնէ, մանեակի զարդոսկիներուն հետ փոթորկավար ուռիի վարսերուն նմանակ, բազուկներուն ոսկի թեւնոց — ապարանջաններուն հեշտալուր սօսափիւնը յարատեւ եռանդ մը կուտայ իր կաքաւումներուն:

Տեսբինան՝ անդադտնապահ լոյսի ճաճանչներուն մէջ աւելորդ տեղը հագուած է, իր մարմինը ոչ մէկ գաղտնիք կը պահէ մետաքսի փոթորկումներով:

Ամէն յատկութիւն իր խորհրդանշանն ունի, եթէ խնայողութեան արձան մը կանգնելու որոշում տրուէր իբր տիպար Տեսբինան պիտի առաջարկէի, որովհետեւ անոր պորտապարը դիտողները կը մոռնան իրենց անօթութիւնը եւ ամէն բան, եթէ եօթն օր ու եօթը գիշեր ալ տեւէ:

Ափսոս որ պէտք է հաշուի առնել նաեւ Տեսբինայի պատուական ամուսինը իր քսանեւհինգերորդ ժամու միջամտութեամբ:

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

լուն, սկզբունքի տեսակէտով ու հաւանութեան արժանացաւ 55 ձայնով եւ երկու ձեռնպահութեամբ։ Այսու հանդերձ, ան հաւաստեց որ «փոխադարձ ապահովութիւն» կոչուած այդ օրէնքը, Հոկտեմբ. 10ին ընդունուած, ոչ մէկ կերպով այն տպաւորութիւնը կը թողու, որ վարկը բացուած է ոեւէ կառավարութեան դէմ քանդիչ կամ յարձակողական պայքար մղելու համար։

Քաղաքական յանձնաժողովը նկատի առաւ զինաթափութեան հարցը, իր զանազան փուլերուն մէջ ուսումնասիրութեան ենթարկելու առաջադրութեամբ։ Լեհաստանի պատուիրակ Սթէֆան Վիէրպովսքի յայտարարեց թէ՝ հակառակ իր թերութիւններուն, չորս մեծերու ենթայանձնաժողովը պէտք էր շարունակէր իր ջանքերը համաձայնութեան մը յանգելու համար։

Եգիպտական պատուիրակ Ատլի Ատրաւս փաշա պատշաճ գտաւ որ բացարձակապէս արգիլուի հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը։ Այս առթիւ, յանձնարարեց հարցը զրկել զատական յանձնաժողովին, բայց ամերիկեան պատուիրակ Ճէգըփ դէմ արտայայտուեցաւ այս գաղափարին, դիտել տալով թէ երեքներու վերաքննուած ծրագիրը բաւական է, պէտք չկայ ուրիշ միջոցներու դիմել։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսայի երեսփ. ժողովը վաւերացման ենթարկելէ ետք Շումանի ածուխի եւ պողպատի ծրագիրը, այժմ ձեռք առած է ցորենի հարցը «Փուլ Վեր» նշանաբանին տակ։ Այս առթիւ, նախապէս լսեց զեկուցումները Պ. Պ. Փիէռ Ֆլիմլէնի եւ Քամիյ Լորանի, յետոյ որոշեց առաջարկել եւրոպական խորհուրդի անդամներուն, ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ, Փորթուկալի եւ Զուիցերիոյ, որպէսզի նախապատրաստական աշխատանքներու ձեռնարկեն, յառաջիկայ հաւաքոյթով մը ցորենի շուկան կազմակերպելու համար։

Նախարարաց խորհուրդը համամտութիւն յայտնեց Պ. Շումանի պատասխանին, ուղղուած Թունուզի պատուիրակ Շենիքի, ուր կը պարզուի ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտը այդ փշոտ հարցին մասին։ Ժողովը նմանապէս որոշեց որ Թունուզի ֆրանսական մարզպան Լուի Փերիլիէի պաշտօնը վերջ գտնէ Դեկտ. 31ին։

Պետական նախարար Ժան Լըթուռնօ մանրամասն զեկոյց մը տուաւ Հնդկաչինի կացութեան մասին, մասնաւորաբար ծանրացաւ Սեւ գետին ափերուն վրայ ներկայիս մղուող կռիւներուն վրայ եւ վերջացուց իր խօսքը, յայտարարելով որ թէեւ Վիէթմինհի ըմբոստները օրէ օր կը զօրանան համրանքով եւ օտարներու կողմէ հայթայթուած զինամթերքով, ֆրանսական հրամանատարութեան ձեռքն է կացութիւնը, շնորհիւ ֆրանքօ-վիէթնամեան զօրագունդերու բարձր արժէքին։

Պ. Լըթուռնօ նմանապէս վճռական կերպով հերքեց զօր. տը Լաթր Թասինեիի հրաժարման զրոյցները։ Պետ. նախարարը այս առիթէն օգտուեցաւ իր բովանդակ վստահութիւնը յայտնելու այդ Մեծ Պետին, յանուն Հանր. կառավարութեան։ Հնդկաչինի մէջ իր վարած քաղաքական եւ զինուորական ծրագրով, զօրավարը այնպիսի արդիւնքներու հասած է, որ իր տիտղոսներուն վրայ կ'աւելցնեն հայրենիքին երախտագիտութիւնը։

Նախարարաց խորհուրդը ասկէ առաջ նկատի առած էր այն բոլոր անպատեհութիւնները, որոնք յառաջ կուգային կարգ մը խանութներու երկու օր գոց մնալովը (կիրակի եւ երկուշաբթի)։ Հետեւաբար, որոշեց Բշ. օր բաց պահել մասնաւորաբար այն խանութները, որոնք սննդեղէն չեն ծախեր։ Այս հրամանը ի զօրու պիտի ըլլայ մինչեւ յառաջիկայ Յունիս մէկը։

ՉԸՐՉԻԼ արտաքին նախարար Իտընի հետ Բշ. օր Փարիզ եկաւ։ Կը յիշուի թէ վարչապետը Ամերիկա մեկնելէ առաջ, տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Պ. Պ. Փլէվէնի եւ Շումանի հետ Ատլանտեան Ուխտին վերակազմութեան ու Գերմանիոյ վերազինման հարցերուն շուրջ։

ՔԱՄՊՕՃԻ Թագաւոր Նորոտոմ Սիհանուք Պաթամպանկի մէջ ճառ մը խօսելով պահանջած է որ Ֆրանսա Հնդկաստանի իրաւակարգը շնորհէ իր երկրին։

ՓՈՆ Ս. ԷՍՓՐԻԻ եւ Օպերվիլիէի արհեստագիտական վարժարանին մէջ բազմաթիւ թունաւորումներ պատահած են, հացէն եւ պահածոներէն։ Կառավարութիւնը քննութեան ձեռնարկած է։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ փոխադրութեանց սպասարկութեան պաշտօնեաները յաւելում պահանջած են։ Կը խօսուի Մեթրոյի եւ օթօպիւսի 24 ժամուան գործադուլի մասին։

ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ առթիւ, ընտանեկան հաւաքոյթ եւ խնջոյք, եւ հաճելի ժամանց։

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi: Վարչութիւն

Այս Հինգշաբթի երեկոյ

Մարսէյլ Ահարոնեան Ակումբին մէջ, ընկերական հաւաքոյթ շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու համար։

Կը խօսի ընկ. Շ. Միսաքեան

×

Ի պատիւ Շաւարշ Միսաքեանի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Թէյասեղան այս շաբաթ երեկոյ Ահարոնեան Ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Շամոնի մասնաճիւղի կողմէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Jean d'Arcի սրահը ; Մեծ պատրաստութեամբ եւ երիտասարդ ուժերով կը ներկայացուի՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Ժողովրդական ուրախ օփէրէթ, 4 արար
Մուտք 100 ֆրանք ;

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Գին 500 ֆր.
Դիմել՝ 17 Rue Damesme, Paris (13)

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Ընտրեցէք հետեւեալ գիրքերէն մէկը, եւ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք զայն ստացողին։

1.— Վ. Մինախորեանի «1915 Թուականը» 1000
2.— Շ. Նարդունիի «Զրվէժ»ը եւ վերջին հրատարակութենէն « Վարդամատեանը » 500, 500
3.— Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար» 500
4.— Ա. Արեղեանի «Հայաստանի քարտէսը» 500
5.— Վարուժանի «Հացին երգը» 500
6.— Ե. Պօյաճեանի «Հողը» 500

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։ Փոստի ծախքին համար 100 ֆրանք աւելի։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

1952ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑը լոյս տեսաւ այս շաբաթ, իւրաքանչիւր օրինակ թուագրուած պիտի ըլլայ եւ այդ թիւը պիտի ըլլայ վիճակահանութեան համար թիւ մը։ Շահողը տասնըհինգ հազար ֆրանքի արժէքով պարգեւ մը պիտի ստանայ, օրինակ օգտուելով ճամբորդութիւն մը կամ Լ. Շանթի հրատարակութիւնները։

Վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի Նոր Սերունդի օրը, 1952 Մարտ ամսուն։ Դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, S. Boyadjian 35 Ave. Lieutenant Fine. La Viste, Marseille ;

Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Քիւլչէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Պաղտասար Քիւլչէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Արթաքի Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան եւ զաւակը, Գրիգոր Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Եսայի Եսայեան (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Յակոբեան եւ զաւակները (Թուլօն), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Նէտիգարաշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շնորհք Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պետիկեան եւ զաւակը, Պ. Արթաքի Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Գրիգորեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Մամաս Սանթուրճեան (Ամման), Պ. Ոսկեան Գալուստեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Միհրան Ալպէրեան եւ զաւակները (Թուլօն) եւ Զօլաքեան, Փափազեան, Սէխսեան, Գալայճեան, Mme. Veuve Thomas Blanche կը ծանուցանեն ցաւալի մահը իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՊՐՈՍ ՔԻՒԼՉԷԵԱՆԻ
(Ծնեալ Եսայեան, Գոնիացի)

որ տեղի ունեցաւ 16 Դեկտ. Կիրակի առաւօտ, իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 18 Դեկտ., Շավիլի մատրան մէջ։ Հաւաքուիլ ժամը 13.30ին, հանգուցեալին բնակարանին առջեւ, 25 rue Marcel Boudet: Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի դասախօսէ Պ. Ստեփան Քոչարեան, նիւթ ունենալով «Քաղաքականութիւն եւ արուեստ», ընդհ. տեսութեան մը շրջանակին մէջ՝ Եղիշէ Չարենցի ստեղծագործական մօտեցումները։ Մուտքը ազատ է։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅ ԱԶԳ. ՏԱՆ ԲԱԺՆԵՏԷՐԵՐՈՒՆ

Հայ Ազգ. Տան Գ. ընդհ. ժողովը կը գումարուի ուրբաթ, 27 Փետրուար 1952ին, ժամը 18ին, իր կեդրոնը, 32 rue de Trévise, հետեւեալ օրակարգով.— 1.— Վարչութեան տեղեկագիրը 1950 եւ 1951 տարեշրջաններու մասին։

2.— Հաշուեքննիչ Պ. Ասման Լըֆէվրի տեղեկագիրը նոյն շրջաններու մասին։

3.— Վաւերացում վարչութեան տեղեկագրին եւ հաշիւներուն ;

4.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

5.— Զանազան խնդիրներ ;

Հայ Ազգ. Տան վարչութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 19 Décembre 1951 Չորեքշաբթի 19 ԴԵԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6640-Նոր շրջան թիւ 2051

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՊԱԶԻՆՈՒՄ...

Ցնորք մըն ալ՝ ասիկա: — Ցնորք, որքան ատեն որ Մեծերու միջեւ հասկացողութեան ամէն դուռ փակ կը մնայ, եւ կողմերը ընթացիկ քարոզութեան զէնք կը դարձնեն նաեւ զինաթափութեան համաշխարհային բաղձանքը :

Չենք կրնար երեւակայել որեւէ ժողովուրդ, որ դէմ արտայայտուի ապազինումի գաղափարին: Եւ սակայն, պետական եւ քաղաքական կեանքի մէջ, մարդկայնական խտէալներ՝ չեն ներկայանար այն ձեւով, որով պիտի բանաձեւուէին անհատներու եւ մարդկային բազմութիւններու կողմէ: Որքան ատեն որ դիւանագիտութիւնը կեղծիք մըն է, եւ մրցակցութեան կիրքը կը վարէ ազգերու կեանքի պատասխանատուները, գաղափարական սկզբունքները պիտի շարունակեն մնալ միջոց: Պիտի չկարենան դառնալ նպատակ :

Հինգ տարիէ ի վեր, ապազինումի խօսքեր կը լսենք: ՄԱԿի թղթածրարները ուռած են առաջարկներով եւ ծրագիրներով, որոնք կը թելադրեն վերջ տալ սանձարձակ զինարշաւին, սահմանափակել զէնքերու պատրաստութիւնը, ու լծուիլ խաղաղասիրական ճիգերու :

Մարդկութեան բարիքին ու գիտական յառաջդիմութեանց ի նպաստ զօրաշարժի ենթարկել աշխարհի բնական աղբիւրներն ու գիտնականներու ստեղծագործ երեւակայութիւնը ...: Եւ սակայն, այսօր, ստեղծուած է կացութիւն մը, որ յուսալքում եւ հիասթափութիւն կը պատճառէ : Յոյսեր չկան, ոչ միայն զինաթափութեան, այլ մանաւանդ տարրական իրարհասկացողութեան :

Մասնաւորաբար ՄԱԿի ստեղծումէն վերջ, — հինգ տարիէ ի վեր —, նոր թափ ստացած է քարոզութիւնը, վասն խաղաղութեան եւ ապազինումի: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նախորդ նստաշրջանին, մանաւանդ, Արեւմտեան պետութիւնները թէ Ռուսիա, սխրողական եւ անյետաձգելի հարց հռչակեցին ապազինումի խնդիրը: Եւ սակայն, կողմերը չյաջողեցան կամ չուզեցին հասարակաց որեւէ եզր գտնել, խօսքէն գործի անցնելու համար: Քրեմլին յամառօրէն պահանջեց ատոմական ուժի եւ ռումբերու ռազմական գործածութեան ջնջումը, սակայն՝ անլսելի մնաց, որովհետեւ... յիմար չեն Արեւմտեան տէրութիւնները, ու անոնք ալ ունին իրենց մտահոգութիւններն ու տկարութիւնները: Ամերիկեան փոխադարձ առաջարկ մը, դիտել կուտար, թէ ապազինում չի նշանակեր զէնքերու Մասնակի սահմանափակում, այլ՝ զինուորական ամէն կարգի ուժերու հակակշիռ: Եթէ արեւմտեան պետութիւնները կը սպառնան խաղաղութեան իրենց ատոմական զէնքերով կամ գաղտնի նոր ուժերով, Մոսկուա շատ աւելի մտահոգիչ սպառնալիք մը կը մնայ իր զինուորական-մարդկային մեքենայով: Արդ, զինաթափութեան ծրագիր մը գործի վերածելու համար, անհրաժեշտ է որ ՄԱԿի անդամ բոլոր պետութիւնները հաշտուին միջազգային հակակշիռի մը անհրաժեշտութեան գաղափարին հետ, ու բաց պահեն իրենց սահմանները, հակակշռի միջազգային յանձնաժողովին առջեւ :

Խ. Միութիւնը, շատ բնականօրէն պիտի ընդդիմանար նման առաջարկի մը, հազար ձորէ ջուր բերելով...: Ինչպէս տեսանք անցնող երկու տարիներու ընթացքին, սպառազինումի բոլոր առաջարկները բախեցան Մեծերու փոխադարձ մերժումներուն, ու յաւիտենական ... նոր առաջարկներ եկան խճողել ՄԱԿի օրակարգերը :

Օրերէ ի վեր, ապազինումի հեշտալուր ձայները արձագանգ կը գտնեն, դարձեալ հեռագիրները հաղորդեցին, թէ արեւմտեան եւ արեւելեան ճակատներու կողմէ նոր առաջարկներ ներկայացուած են ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին, խաղաղասիրական յուզիչ եւ սրտագրաւ յայտարարութիւններով: Յուսա՞նք, որ այս անգամ եւս ապարդիւն չեն մնար այդ գեղեցիկ խօսքերը...: Միամտութիւն պիտի չըլլա՞ր արդեօք հաւատալ, թէ կրնայ բան մը փոխուիլ այժմու տենդավառ ու թունաւոր մթնոլորտին մէջ, ու ազգերու խաղաղութեան բաղձանքը կրնայ ողջմտութիւն պարտադրել եղբայրութեան կեղծ քարոզիչներուն :

Մենք չունինք հաւատքի այդքան մեծ ու զօրաւոր զգացում մը :

Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔի

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ »

Կաղանդը տօն է մանկանց: Տարին մէկ օր սահմանած են երջանկացնելու զայն — թէեւ բոլորս ալ գիտենք որ ամէն տունի մէջ, եւ ամէն օրուան համար, երախան «Մանուկ արքան է» եւ մենք բոլորս անոր տիրապետութեան տակ :

Պիտի ըսէք դարը այլասերած է, մարդ արարածը հիւանդ է բարոյապէս: Ի՞նչ հրէշային արարքներու ականատես ենք այսօր, անլուր ոճիրներու, անմեղ մանուկին վրայ, նոյն իսկ մօր մը կողմէ: Այդ բացառութիւնները ընդհանուր սովորութիւնները չեն ժխտեր եւ Դեկտեմբերի ընթացքին ամէն մարդ կը խորհի բան մը ընել մանուկ-արքային համար :

Տարիներ առաջ Ֆր. Կապ. Խաչը խորհեցաւ հաստատել տուներէն դուրս ալ « Մանուկներու Օրը», հաւաքական տօնակատարութիւն մը՝ սահմանուած հայ երախաներուն: Եւ ամէն տարի, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, ան իր մասնաճիւղերուն միջոցով կը սարքէ հանդէսներ, ուր երախան կու գայ որպէս հանդիսատես վայելելու իր «Օրը» : Դպրոցական սովորական հաւաքոյթներ չեն անոնք, ուր ինքն է որ ներկաներուն պիտի հրամցնէ իր արտասանելու, նուագելու կամ պարելու տաղանդը : Այլ ուրիշները իրեն համար են :

« Մանուկներու Օրուան» մը հաստատումին նպատակը Ֆ. Կ. Խաչին կողմէ, միայն այսքանը չէր սակայն:

Ամէնքս ալ մտահոգուած ենք միշտ, տեսնելով հայ մանուկին մէջ իր շատ խոնարհ, փոքր ժողովուրդի մը պատկանած ըլլալու նկուն զգացումը: Ապրելով Ֆրանսացի մեծ ժողովուրդին հետ եւ տեսնելով որ իր ընկերները Հայը ի՞նչ է չեն գիտեր եւ յաճախ կը շփոթեն Ռումանացիին կամ Հրեային հետ, նուաստացած կը զգայ ինքզինքը :

Փոքր մանուկին ծանօթ չէ ոչ մեր պատմութիւնը, ոչ մեր մշակոյթին արժէքը: Չի ճանչնար մեր գրականութիւնը եւ ուրիշ արժէքներ: Ծնողքը ժլատ է եւ շատ անփոյթ այդ բոլորը դնելու իր պզտիկին հոգիին մէջ, ընդհակառակն :

Ուրեմն զանազան ազգ. կազմակերպութիւններ պէտք է այդ հոգն ալ ունենան եթէ կ'ուզեն որ մեր տղաքը հպարտ զգան իրենք զիրենք, հայ ըլլալնուն համար :

Շատ անգամ տունէն դուրս կարելի չէ առիթներ ստեղծել ատոր համար :

Տօնական օրերը այդ հազուագիւտ առիթներէն մէկը կը ներկայացնէ անկասկած: Դպրոցական հայ մանուկը կը տեսնէ որ մեծ հանդէսներ կը սարքեն օտարները իրենց համար, նուէրներ, պտուղ, շաքարեղէն կը բաժնուին իրենց: Հայե՞րը ... ո՛հ Հայերը՝ աղքատ են: Ի՞նչ ազգ են որ ... ինչպէս կրնան առանձին գեղեցիկ հանդէս մը տալ իրենց: Բայց եղաւ կազմակերպութիւն մը որ առաջինի մտածեց, այդ գոհունակութիւնը տալ հայ մանուկին:

— Գիտես, Ժէրար, այս շաբաթ օր մենք ալ ունինք մեծ տօն մը, հոն «կուլթէ» կուտան մեզի, խաղալիք կը բաժնեն, գեղեցիկ ծառ մը կայ եւ «քլոուններ»: Եկուր միասին, տեսնես Հայերն ալ ինչեր ունին ...

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մամուլին համաձայն, դաշնակից երեք պետութիւնները Թուրքիոյ հետ հաւաքաբար որոշած են իմացնել Մոսկուայի կառավարութեան, որ եթէ Միջին Արեւելքի մէջ նոր հրամանատարութեան մը հաստատման կը ձգտին, պատասխանատուն Խ. Միութիւնն է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ քաղաքապետ վերընտրուեցաւ Պ. Պլէօզ, ժողովրդական, Տը Կոլի եւ իր պատկանած ընկերվարական կուսակցութեան 14 քուէներով, ընդդէմ համայնավար Թեկնածու Մալըրէ Ժուանվիլի (13 ձայն): Քաղաքապետին երկու օգնականներն առնուած են աջակից կուսակցութիւններէն, իսկ երրորդը Պ. Ֆրանսէշի ընկերվարական է :

Չըրչիլ Փարիզի մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկի թիւով, Չըրչիլ Բշ. առաւօտ ժամը 9ին Փարիզ եկաւ, ընկերակցութեամբ արտաքին նախարար Իտընի: Կարտի Նորի կայարանը ծերունի նախարարին դիմաւորելու եկած էին վարչապետ Փլեվէն, Ռոպէր Շուման եւ Փարիզի անգլիական դեսպան Սըր Օլիվըր Հարվէյ: Կառախումբին դրան առջեւ երեւալուն պէս, Չըրչիլ պաշարուեցաւ թերթերու լուսանկարիչներէն. ճամբորդներն ալ զինքը ողջունեցին ընտանեբար, որոնց պատասխանեց իր սովորական ժպիտով: Երկու երկիրներու քայլերգները նուագուեցան, որմէ վերջ անգլիացի վարչապետը մօտեցաւ պատուոյ պահակ կեցող իւրաքանչիւր զինուորի եւ մօտէն քննեց անոնց կուրծքը զարդարող պատուանշանները :

Չըրչիլի ընկերացող աշխատակիցները քանի մը հոգի են, այնպէս որ իր խորհրդակցութիւնները Ֆրանսացի նախարարներուն հետ կարճ պիտի տեւեն: Երկու երկիրները պիտի ջանան իրենց տեսակէտները մօտեցնել Ամերիկայի դիմաց: Խնդրոյ առարկայ պիտի դառնան Ատլանտեան Ուխտի կազմակերպման, սպառազինութեան ծախքերու, Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ խաղաղութեան հաստատման, արաբական աշխարհի դիմաց հասարակաց քաղաքականութեան մը որդեգրման հարցերը: Պէտք չէ մտքէ հեռացնել թէ՝ եւրոպական բանակի կազմակերպման, առհասարակ Եւրոպայի վերաբերմամբ, Ֆրանսական տեսակէտները աւելի մօտ են Ամերիկայի քան Մեծ Բրիտանիոյ քաղաքականութեան :

Կը յիշուի թէ Լոնտոն մերժած է մասնակցիլ եւրոպական բանակին, նոյնպէս ետ մղած է եւրոպական դաշնակցութեան գաղափարը: Կարելի՞ է ուրեմն գտնել գործակցութեան բանաձեւ մը կամ գոնէ ընկերակցութեան եղանակ մը: Ըստ «Լը Մոնտ»ի թղթակցին, այս պահուն Անգլիոյ մէջ ուսումնասիրելու վրայ են այն հնարաւորութիւնները, որոնց միջոցով կարելի պիտի ըլլայ գործակցութիւն մը հաստատել արեւմտեան ցամաքամասին հետ :

Անգլիական մամուլը առանց բառերը ծամծըմելու մեծաձայն կը յայտարարէ թէ՝ Չըրչիլ յուսախաբութիւն պատճառած է, եւրոպական դաշնակցութենէն եւ բանակէն անջատուած դիրք մը բռնելով: Ուրեմն, անհրաժեշտ է, որ ան վերագտնէ վստահութիւնը արեւմտեան ցամաքամասի երկիրներուն:

Գերմանական հարցն ալ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ այս բոլոր մտահոգութիւններուն մէջ: Ցարդ հետամտած են այնպիսի բանաձեւ մը գտնել, որ գերման ուժերը չէզոք դիրքի վրայ պահէ, անոնց արգիլելով ամէն տեսակի անկախ գործունէութիւն: «Մանչեսթըր Կարտիըն» վեր կ'առնէ հարցին էական երեսը.— Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ իր խորհրդարանին պէտք է այնպիսի ոգի մը ներշնչենք, որ յաւիտենապէս ետ կենան Արեւմուտքի հանդէպ ամէն թշնամական մտածումէ»: Չըրչիլ իբրգործնական մարդ, ամէն բանէ առաջ նկատի ունի այս հոգեբանական կէտը, Սթալինի հետ յառաջիկային արդիւնաւոր լուծման մը յանգելու համար :

Ֆրանսա կը մերժէ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Թունուզ ուզեց ետ չմնալ հիւսիսային Ափրիկէի իր միւսլիման եղբայրներէն, ահա ամիսներէ ի վեր բանակցութեան մէջ է Ֆրանսական կառավարութեան հետ, հոգատարութեան լուծը վերջնականապէս թօթափելու համար: Ինչպէս յիշած էինք երէկ, Պ. Ռոպէր Շուման պատասխանած է Թունուզի պատուիրակութեան նախագահ Շենիքի յուշագրին, ուր դարմանք կը յայտնէ որ ան ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ Ֆրանսայի քաղաքակրթիչ դերին, որ այնքան էական ազդեցութիւն մը ունեցած է Թունուզի կեանքին մէջ: Ուրեմն, խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ Ֆրանսական պաշտօնէութիւնը քաշել քաղաքական հիմնարկութիւններէն .

« Ֆրանսական կառավարութիւնը, կ'ըսէ Շումանի պատասխանը, հաստատապէս կապուած է այս սկզբունքին, որ իրեն միակ միջոցը կը թուի Ֆրանքեւթունուզեան արդիւնաւոր գործակցութեամբ ապահովել ներդաշնակ զարգացումը այդ հիմնարկութիւններուն» :

Այսու հանդերձ, Ֆրանսական կառավարութիւնը տրամադիր է գոհացում տալ Թունուզի ժողովուրդին ձգտումներուն, հոգատարութեան դրութեան մէջ ներմուծելով կարգ մը բարեկարգութիւններ, որոնք հաշտ պէտք է ըլլան իր առաքելութեան հետ: Հոգատար իշխանութիւնը կ'ուզէ որ Ֆրանսական ներկայացչութիւնը պահուի տեղականին հետ: Ատոր համար, անհրաժեշտ է որ Մեծ ժողովը շարունակուի, մինչեւ որ յառաջիկայ Յունուարին յանձնաժողով մը կազմուի եւ նախագիծը պատրաստէ ներկայացուցչական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

(1901 — 22 Նոյեմբեր, 1951 — 22 Նոյեմբեր)

Ծեր նահապետիս տուր կակուղ հողիկ՝
Որ զքեզ պինդ սիրեց Հայոց աշխարհիկ····

Հայրենիքի սէրը սրտին մէջ, հեռաւոր հորիզոններու վրայ կը մարէր շքեղ արեգակի մը պէս 22 Նոյեմբեր՝ 1901ին Հ. Ղեւոնդ Ալիշան: Ս. Ղազարի զանգակները տխուր բօթը կը յանձնէին հովերու թեւերուն, ծագող արեւու շողերուն եւ Ադրիականի ալիքներուն՝ տանելու հորիզոնէ հորիզոն, հոն ուր կար Հայոց աշխարհիկը գէթ իր վերջին հառաչը խառնելու մեր դարաւոր անմահներու յետին շունչին հետ :

Ալիշան կը բաժնուէր նիւթապէս աշխարհէս, բայց մահը մարմնին համար եւ ոչ հոգիին, եւ անոր հոգին գաղափարի վերածուած, լոյսին մէջ աւելի լոյս, մատեաններու մէջ կենդանի բարբառ կ՚իշխէ տակաւին մեր հեռաւոր եւ մերձաւոր երկինքին վրայ: Հայրենիքն իր մէջ փառքերով յարութիւն առած՝ կենդանի Աստուծոյ մը փոխուած է, եւ մեր հողը, մեր սրբատաշ քարերը, մեր երկնանման եկեղեցիները, մեր անպածրար լեռները, աւերակներն ու դամբանները իր Նուագներու, Հայրունիներու եւ Յուշիկներու մէջ կենդանի լոյսին հետ զօդուած եւ երգ են, եւ հաւատք եւ մարտի աղաղակ :

Ոչ ոք իրեն չափ սիրած ու երգած է հայրենիքը, ոչ ոք այնքան բոլորանուէր ողջակիզած է իր կեանքը Արարատը բարձրին վրայ՝ ինչպէս ինքը: 81 տարիներ զոհական կերոնի պէս սպառած է եւ սպառելով՝ աւելի լոյս տուած հայրենի անբախտ հորիզոնին: Վոսփորի ափերուն վրայ ծնած (1820), կարծես ստեղծագործ բնութիւնը սահմանած էր զինքը երկու աշխարհներու վրայ ժպտող բնութենէն՝ տանիլ աստուածներէն կերտուած Վենետիկը, անցընելով զայն բանաստեղծութենէ բնաստեղծութիւն որպէսզի քանդակուի իր մէջ գեղեցկութեան անջնջելի հոգին որ պիտի կազմէր իր բովանդակ կեանքին խորհրդական դրոշմը:

Ս. Ղազարը իր խառնուածքին եւ հոգիին համար ամէնէն արդաւանդ հողն էր, ուր գեղեցկութեան ոգին կը կազմաւորուի, ձեւ ու մարմին կ՚առնէ փոխանցուելու համար յետոյ լոյսի ծարաւ հոգիներուն: Ալիքներու ամէնօրեայ բախումը վանքի պատերուն՝ անոր կը ներշնչէ մարտական երգեր, որոնց կենդանի արձագանգը նոյն ուժգնութեամբ տակաւին Փամ փորոտանի կամ «Բաջակորովն Մուշեղի» եւ կամ «Կարմիր Վարդանի» շունչներու մէջ կը լսենք: Ծիրանեծին երկինքը կուտայ քնարական քերթուածներուն գոյն եւ շնորհք, մեղմութիւն եւ ճաշակ: Բայց այն որ զինքն աւելի կը վերացնէր, էր մեր շարականներու աստուածային մեղեդին զոր Ս. Ղազարը հայրենիքէն աւանդ բերած՝ Մխիթարի օրերէն՝ սրբազան նախանձով կը պահէ դարերով իրեն հարազատ քաղցրութեան մէջ, եւ վանքի կամարները ամէն առտու երեկոյ կը կրկնեն հրեշտակներու հետ, մենաւորի յուզման մատնելով Ալիշանի պէս վերացող հաւատացեալ մը, ահա Տէրունիներու երգը կը ծնի իր սրտին մէջ քաղցր, հրապուրիչ եւ երանական: Բայց ո՞ր բանաստեղծը տրտմութեան հողին վրայ չէ տնկած իր կեանքի ծառը՝ կապոյտ երկինքին մէջ ծաղիկ տալու համար: ՏԽՐՈՒՆԻՆԵՐԸ պիտի չունենային քնարական այնքան քնքշութիւն, զգացումի փափկութիւն եւ մտքի խորութիւն մինչեւ Հիւկոյի մը կամ Լամարթինի հասնելու՝ եթէ Ալիշանի մէջ ուժգնօրէն չգործէր մարդը՝ իր տառապանքներով, իր առօրեայ հոգերով եւ մահուան դէմ անյոյս պայքարով :

Եթէ այսօր Ալիշան, հակառակ իր աննման գեղեցկութեան եւ անհաս թռիչքներուն չէ հասկցուած, եւ կարծես մոռցուած է նոր սերունդէն, նորերն է որ նահանջի մէջ են հայագիտութեան ճամբուն վրայ, յանցանք մը չէ եթէ Ալիշան սիրած ու պաշտած է մեր գրաբարը, գրած է այդ հին ու փառաւոր լեզուով, ինչպէս Նարեկացի մը, Խորենացի մը կամ Շնորհալի մը: Նոր սերունդն է որ աւելի կը սիրէ ծեքծեքել օտար լեզուներ քան արբենալ մեր փառաւոր ժառանգութեան զգլխիչ գեղեցկութեամբ :

Ալիշանի քնարին լարերը չմնացին ամուլ եւ անարձագանգ Ս. Ղազարի որմերուն մէջ :

ԺԹ. դարը մեր տաղանդաւոր բանաստեղծներով եւ արձակագիրներով լսեց այդ նորասքանչ երգը, արծարծեցաւ հայրենի խանդը, կրկնեցին զայն Խրիմեաններ, Նարպէյ, Աճէմեան, Թէրզեան, Դուրեան ու Վարուժան, մինչեւ հեռաւոր Կովկասը խանդավառուեցաւ եւ ալիշանեան կրակն ինկաւ Պատկանեանի, Արծրունիի, Նալպանտեանի եւ ուրիշներու սրտերուն մէջ, հայ ժողովուրդի համար կազմելու համանուագ մը՝ որ եւրոպական միտք ունէր եւ հայկական հոգի:

Հսկայ կաղնիի մը նման ան տարածեց իր թեւերը հայ հորիզոնին վրայ որպէսզի նորեկներ կախէին իրենց բոյները անոր ոստերէն ի վար ու երգէին այդ նոր բամբիռին լարերով: Նահապետական ընտանիք մը կազմեց ամբողջ հայ ժողովուրդը եւ մեր տրտմութեան երկար ձմեռներուն հաւաքուած պլպլացող օճախին առջեւ կարդաց Յուշիկներու հոգեւոր էջերը, յուզուեցաւ, լացաւ եւ երդուընցաւ վրէժի ու պայքարի դաշտը նետուիլ: Ծնան հայրենիքին նուիրուած յեղափոխականներ, մեր լեռներու վրայ՝ ազատութեան երգն հնչեց հրացանի պայթումներու հետ եւ հին դիւցազներ բարձրացուցին իրենց գլուխները գերեզմաններէն խառնուելու նոր օրերու հերոսներուն եւ հայ հոգին այդ օրէն պահակ կանգնեցաւ մեր դարաւոր իրաւունքներուն :

Ոչ մէկ օտար հեղինակ այնքան կրցած է ազդել իր ազգի կեանքին վրայ որքան Ալիշան: Կեղծ բարեկամներու տեղ, քաղաքական սուտ մարգարէներու փոխան, նա ցոյց տուաւ Հայ ազգին թէ իր փրկութեան ճամբան միայն իր միացեալ ուժն է եւ հայրենի անցեալը : Եւ ահա լռութեան ճամբաներով, համիտեան ոստիկանութեան սպառնալիքներու տակ, իր մատեանները կը հասնէին մինչեւ հայ գիւղացին, մինչեւ հեռաւոր Վանն ու Կարսը երկիւղած հաւատքով կարդալու այդ նոր աւետարանները:

Նա չբաւականացաւ գոչելով միայն
Հայո՛ց աշխարհիկ գարո՛ւնդ է խաւնել·
Ահա գեղեցիկ գարունն քո եկեր ·
Ո՛վ դու ի վաղուց մոռցուած հայրենիք,
Ո՛վ դու իմ սրտիս անմոռաց տեղիք ···

Պէտք էր նաեւ կեանք տալ դարերով թաղուած յուշարձաններուն, պէտք էր յարութիւն տալ հայ գերեզմաններուն, ու մատնանշել ամէն մէկ աւերակ, ամէն փլատակ եկեղեցի՝ ապացուցանելու համար թէ հոն՝ ուր կործանարար սմբակները կը հնչեն՝ Հայաստան է, Հայու հայրենիքն է, հոն անկապտելի իրաւունք մը ունի մեր ազգը, որ ոչ ժամանակը, ոչ բռնութիւնը եւ ոչ օտար շահեր կրնան կապտել մեզմէ:

Նա իր ստուար տեղագրութիւններով գծեց մեր սահմանները, շրջեցաւ հոգիով՝ հովտէ հովիտ, լեռնէ լեռ, համբուրեց հողը, ամէնուրեք մարտիրոսի արիւն գտաւ, հերոսի դամբան ու շարականներու յամառ արձագանգներ մութ աւերակներուն մէջ :

Քովէ քով բերաւ մոռցուած յիշատակներ, քարերը լեզու առին, գերեզմանները բացուեցան : Արարատի քով նոր ԱՐԱՐԱՏ մը կանգնեցաւ, Սիւնեաց աշխարհը հոգի առաւ Սիսականի մէջ եւ Անին բարձրացուց իր խրոխտ աշտարակները Շիրակի դաշտերուն վրայ:

Ալիշան չմոռցաւ մեր հերոսական Կիլիկիան, ուզեց որ Սիսն ու Անարզաբան, Կապանն ու Հռոմկլան, Լեւոնի փառքերու օրերով, Տաւրոսի մութ կիրճերէն ցցեն իրենց գլուխները Սիսուանի էջերուն մէջ, իբրեւ քարէ հաւատք, իբրեւ արթուն պահակներ մեր սրբութիւններուն:

Եթէ Ալիշանի կեանքը դարեր ըլլային, նա պիտի գտնէր տակաւին անծանօթ սրբութիւններ մեր հողին վրայ, Վասպուրականն ու Տարօնը, Բարձր Հայքն ու Ծոփքը լոկ իր սրտին մէջ դրուեցան, երբ իր հասակը կքեցաւ ժամանակի բեռան տակ, երբ հողը խոյս տուաւ իր ոտքերէն, եւ 1901, Նոյեմբեր 22ի առաւօտեան ժամը վեցին, հեռաւոր ափունքներէ՝ դարձուց վերջին անգամ կարօտակէզ աչքերը դէպի Հայաստան, հայ ժողովուրդը, հայ հողը եւ հառաչեց .

Ծեր նահապետիս տո՛ւր կակուղ հողիկ
Որ զքեզ պինդ սիրեց Հայոց աշխարհիկ :

Հալէպ

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Գողթանամ

Հաւատաւոր նախնիքներուս Ուխտավայր՝ մեր Բաղէ լեռը՝ գոհանամ :

Քու պատկերդ, հոս՝ կուրծքիս տակ, սրտիս մէջ կը կրեմ ամէն պահու :

Կարօտակէզ ու ծովացած աչուըններս այս միջոցիս դէպի ետ՝ հեռու, հեռու անցեալը կը դիտեն անթարթ:

Ու անոնց մէջ, դուն գեղահասակովդ կը խեղդուիս ··· :

Օգնութեան աղաղակները մինչեւ այս հեռաւոր ու քեզի անծանօթ ափերը ինծի կը հասնին ··· :

Գոհանամ, մեր կուսնկ սարը, նայէ դիմացդ մեր Խարալըուն: Այնտեղ, Օպաններուն առջեւ կեցած տասնամեայ պարմանի մը — սիրահարը քու կաղնեխիտ իրանին ու ծաղկապատ կատարին —, քեզ իր աչուըններուն մէջ բանտարկած՝ յորդահոս Կաթնաղբիւրիդ ուխտը կ՚երգէ ···

×

Գոհանամ, կոյսդ իմ սիրական :

Ահա ուխտի կուգամ այսօր քեզի, կեանքիս էն անոյշ օրերէն մէկն ապրելու համար :

Այն օրը, իմ մանկական անմեղունակ ու առատ արցունքներուս առջեւ տեղի տալով բուխ սիրտ հայրս, — Ան ալ նահատակ մեր Մեծ Եղեռնին — համաձայնեցաւ, որ ես ալ մաս կազմեմ մեր ուխտաւոր հովիւներուն ու երամ — երամ այծերուն, մեր դայլախեղդ զամբռին՝ Զոմառիս, մատղաշ բազուկներուս հաստ վիզը դրկած ··· :

×

Արշալոյսէն առաջ ճամբայ ելանք :

Լիալուսինը խոշոր ջահի մը պէս կը վառէր մարգարէատեսք հասակիդ ճիշդ վրան :

Ծիրկաթինը՝ մեր Օպաններէն մինչեւ Հաւնայի վրայ:

Զոմառիս վիզը դրկած քալեցի մեր այծերու երամին խառնուած ···:

Արեգակը երբ քու խոհուն ճակտիդ իր նետերը շարեց, մխրճեց, զանգերով զարդարուն մեր հօտին հետ միասին իրանիս լայնքով Կաթնաղբիւրիդ առջեւ կանգ առինք :

Մեր հովիւները աման աման ջուր լեցուցին քու բուժիչ Կաթնաղբիւրիդ ակէն ու իրենց լայն-լայն ափերովը այծերուն վրայ ցանեցին, ցանեցին···

Մինչ անդին, իմ նահատակ հայրս մենաւոր արտուճէն մատաղցու շիշակները կը կախէր :

Ես՝ թեւերէս մին Զոմառիս վիզը նետած, պլլած, քալեցինք, բարձրացանք մինչեւ կատարը ծաղկաբոյր :

Երբ գագաթիդ սարահարթին ոտք դրինք իմ աշխարհ Գոհանամ, կայծակնապէս յիշեցի հէքեաթդ ··· :

Ես տեսայ՝ ոչխարներուդ հօտը, պատկառելի ու ալեզարդ հովիւը՝ իր հսկայ դամբռը կողքին :

Տեսայ՝ ինծի երեւցան··· նաեւ, հրեշտականման պերուորներդ սպիտակ հագուստներով ···, որոնք խոշոր դոյլերով փրփրուն կաթը իրենց թեւերէն կախ՝ գագաթիդ վրան շինուած ձագարանման տեղէ մը վար կը թափէին ···:

Գոհանամ, մեր սիրելի ուխտավայրը :

Մեծ մայրիկս ու ես, ու նաեւ բոլոր գիւղացիները, կը հաւատայինք թէ՝ քու անթիւ ոչխարներուդ կաթէն կը գոյանար վարէն բխած առատ աղբիւրը: Ու մեր հաւատաւոր նախնիքները «Գոհանամ Կաթնաղբիւր» կնքած էին զայն :

— Շիշակ մատաղցուներուն լեարդները խորովիկներ եղան մեզի համար տեղին վրայ, որմէ ետք անկշտում ծծեցինք կաթնաղբիւրէդ :

Թոքերը Զոմառիս բաժին հանուեցան :

Ակէդ բոլորտիքէն ամէն ազգի ծաղիկներով փունջ մը շինեցի :

Կաթնաղբիւրէ տիկ մը ջուր առի մեծ մայրիկիս ու բոլոր պերուորներուն համար :

Ու նոյն օրը՝ մայրամուտին՝ Օպանները դարձանք :

×

Ու հիմակ, Գոհանամ, անհամբեր կանչիդ կը սպասեմ :

Ազատութեան աւետաբեր կանչիդ՝ վերադառնալու քեզի նորէն, եւ, երկար տարիներու պանդխտութեան սեւ ժանգին մէջ թօշնած սիրտս Կաթնաղբիւրիդ ջրովը լուալու ··· :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Թուրքիան ինչպէս որ է

Զ.

Եգիպտոսի մէջ ստեղծուած այս հակաթուրք տրամադրութիւններուն առթիւ, շատ աւելի շահեկան պիտի ըլլար պարզել տեղական մամուլին ունեցած դերը, որ ուրիշ երկիրներու մէջ մեծ ազդեցութիւն ունի հանրային կարծիքին վրայ : Եթէ Եգիպտացիները պահ մը մոռնան անցեալը, այժմ յստակօրէն կը տեսնեն որ Թուրքերը ունին անհանդուրժելի բան մը, յոխորտ, ամբարտաւան կեցուածք մը, «այս ինչ եղանք»ի խենդ դինովութիւնը, երեք մեծերու Միջերկրականի մնայուն խմբակցութեան մէջ, որ այնքան թունդ հանած է արաբական ցեղերուն ջիղերը:

Մեր ընթերցողները քիչ մը ծանօթ են եգիպտական թերթերուն հակաթուրք ելոյթներուն : Երկու նոր վկայութիւններով կրնանք հիմնաւորել զանոնք: Ահաւասիկ «էլ Տավա» թերթը, Հոկտ. 16ի համարին մէջ բառ առ բառ կը գրէ ·

«Թուրքիա Միջին Արեւելքի նոր Իսրայէլն է: Որքան ատեն որ գլուխը չէ ճզմուած, արաբ պետութեանց համար հանգիստ չկայ» :

Եգիպտական « Լիսան էլ Իշթիրաքիէ» թերթը ինչպէս գիտէք պատկեր մը հրատարակած էր Ա. էջին ճակատը, Թուրքիան շունի մը կերպարանքով, որուն վիզի շղթան բռնած էր Անգլիան··

Եգիպտական մամուլին կարծիքը ցայտուն կերպով տալու համար Թուրքերուն մասին, վերոյիշեալ արաբական թերթին նոյեմբեր 2ի թիւէն քաղուածք մը ահաւասիկ ·

« Ամերիկացիները Թուրքիոյ ամէն կողմը ան-

հաշիւ օդակայաններ շինեցին եւ խիստ առատաձեռն եղան կաշառք տալու մէջ։ Արդէն Արեւելքի մէջ ամէնէն շատ Թուրքերը կաշառքը կը սիրեն եւ հոգի կուտան անոր համար։ Թուրքերը ոչ ցեղ ունին, ոչ ազգութիւն եւ ոչ ալ հայրենիք։ Այդ երկիրը ապահովութեան խորհուրդին մէջ Եգիպտոսի դէմ դիրք բռնելով, գիւրացուց իր մուտքը Ատլանտեան Ուխտէն ներս։ Իսկ Ամերիկա իր հլու հնազանդ ծառայէն, անհաշիւ հնարաւորութիւններ տալով որպէս վարձք, գայն ամբողջովին իր լուծին տակ առաւ»։

Թուրքերը իրար անցած ահագին աղմուկ հանեցին, եգիպտական թերթը իբր համայնավարներուն ծախուած ներկայացնելով։ Ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Թուրքիան միակ երկիրն է եղեր, որ բոլշեւիկներուն դէմ թումբ կը կանգնի, հետեւաբար իրենց ձայնը բարձր հնչելու է եւն.։

Հոկտեմբերի վերջին շաբթուն, Գահիրէի թրքական դեսպանը բողոքեց Սալահ էտ Տին փաշային, Թուրքիոյ եւ թրքութեան դէմ կատարուած ցոյցերուն համար։ Պոլսական մամուլը այս դիմումներուն վեհանձնութեան գոյնը տալու համար, մեծաձայն հռչակեց թէ՝ «Թուրք կառավարութիւնը շարժած է բարեացակամ ոգիով մը, նկատի ունենալով աշխարհի ապահովութիւնը եւ Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնն ու շահերը»։

«Լիսան էլ Իշթիրաքիէ» թերթին տնօրէնը՝ Անգարայի կառավարութեան բողոքներուն վրայ հետապնդումի ենթարկուեցաւ, բայց «Հուրիյէթ» գոհ չմնաց եւ լուսաբանութիւն պահանջեց։ Վերջապէս, Անգարայի եգիպտական դեսպան Մէհմէտ Էմին Ֆուատ ստիպուած յայտարարեց թրքական մամուլին.

«Եգիպտական կառավարութիւնը եւ Եգիպտացի ժողովուրդը ազդուած եւ զայրացած են անպաշտօն թերթին մէջ երեւցած ծաղրանկարին առթիւ։ Այս բաները կը կատարուին կարգ մը գրգռիչներու կողմէ, որոնք կը ջանան երկու երկիրները պառակտել եւ շահ մը կ՚ակնկալեն այդ պառակտումէն։ Այդ ծաղրանկարները երբեք չեն արտայայտեր եգիպտական կառավարութեան եւ ազգին իսկական զգացումները»։

Ահմէտ Էմին Եալման «Վաթան»ի մէջ կ՚անդրադառնայ Եգիպտոսի մէջ Թուրքերուն դէմ եղած ցոյցերուն՝ եւ ի մէջ այլոց կ՚ըսէ.

«Եգիպտական թերթերն ալ պակաս չեն մնար այս տարապայման անպատկառութեան մէջ, ծաղրանկարներու մէջ Թուրքը շունի մը տեսքով ցոյց տալու կը գիջանին։ Բնականաբար մեր ժողովուրդն ալ ցաւ եւ զայրոյթ կը զգայ այս երեւոյթին դիմաց։ Միայն ուշադրաւ պարագայ մըկայ. մեր ժողովուրդին զգացած ցաւը համազօր է տեսակ մը արդահատանքի եւ կարեկցութեան, այսինքն այն զգացումին, զոր կը զգանք բարեկամ հիւանդի մը, թանձականութիւնը ցնցուած հիւանդի մը հանդէպ»։

Վաղեմի հրապարակագիրը իր խոր համակրանքը կը յայտնէ Եգիպտոսի հանդէպ, մինչեւ իսկ կը խոստովանի թէ ան առեւտրական եւ շինարարական տեսակէտով աւելի յառաջադէմ է քան Թուրքիան, որ մեծ շահագրգռութեամբ հետեւած է անոր ընկերային եւ տնտեսական բարենորոգումներուն։ Չի մոռնար յիշել Տրիպոլիսի պատերազմը, երբ Եգիպտոս դաշնակցի մը պէս կանգնեցաւ Թուրքիոյ կողքին, իսկ Պալքանեան կռիւներուն ալ Ազզամ փաշա իբր կամաւոր կռուեցաւ թրքական բանակին մէջ։ Վերջին տարիներուն թէեւ ինչ ինչ դէպքեր պատահեցան երկու երկիրներուն միջեւ, բայց երկուստեք հարթուեցան բարեացակամութեամբ։ Արաբական դաշնակցութեան նախագահը նոյնիսկ իր վերջին այցելութեան միրալիր ընդունելութեան արժանացաւ Թուրքիոյ մէջ։Ահմէտ Էմին Եալման կ՚եզրակացնէ.

«Ուրեմն, ի՞նչ եղաւ որ Եգիպտոսի մէջ այս յանկարծական թշնամութիւնը պայթեցաւ մեզի դէմ։ Ուրիշ ճար չունինք, բայց եթէ ընդունիլ սա պարագան թէ՝ կարգ մը սեւ կատուներ սպրդած են մեր միջեւ։ Իրականին մէջ ոչ թէ սեւ, այլ կարմիր կատուներ»։

Թուրքերը անզօր Միջին Արեւելքի մէջ իրենց դէմ բռնկած շարժումին, դարձեալ կը դիմեն իրենց վաղեմի նենգամիտ քաղաքականութեան, այն է Հայերը կասկածելի ցոյց տալ յաչս արաբական երկիրներուն։ Հալէպի մէջ, ժողովուրդը գրգռուած հրապարակաւ այրած էր թրքական դրօշը եւ այս առթիւ ընդհարում մը ունեցած ոստիկանութեան հետ։ Ժողովրդային այս պոռթկումը ձախակողմեան Հայերուն վերագրելէ ետք, թրքական մամուլը յետս կոչում ըրած էր, բայց ահա Նոյեմբեր 25ին «Պէօյիւք Տողու» թերթը զգուելի սպրդուք մը կ՚ընէ, թէ՝ Պէյրութի հակաթուրք ցոյցերուն կազմակերպիչները Հայերն են, որոնցմէ 30 հոգի ձերբակալուած են, իբր գործակից Իսրայէլի համայնավար կուսակցութեան։ Էհ, երբ Հայերը կը գործեն ի հաշիւ Թէլ Ավիվի կառավարութեան, կրնաք երեւակայել թէ ծայրը ուր կ՚երթայ...

Մենք ոչ իսկ ձանձրոյթը յանձն պիտի առնէինք հերքել այս թունաւոր գրգռութիւնը։ Մեր ժողովուրդը առնելիք տալիք չունի նորաստեղծ Իսրայէլի հետ, ուր արդէն զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմէ, իսկ արաբական պետութիւններուն հետ այնպիսի ջերմ եւ անկեղծ կապ մը կը պահէ, զոր կարելի է եղբայրական որակել։

Անշուշտ մեզի չիյնար ճշդել թէ՝ Եգիպտոսի հակաթուրք ցոյցերուն հեղինակները կարմիրնե՞րն են թէ դրամատէրերը կամ որո՞նց գործն է թրքական սահմաններուն վրայ բաժնուած թռուցիկները։ Կ՚ուզենք հաւատալ «Սոն Փոսթա»յին երբ մեծաձայն կը հռչակէ թէ՝ Գուրթուղիի գօտիին մէջ, Անտիոքի սահմաններուն վրայ, վընասակար քարոզութիւնները կը շատնան օրէ օր ի հաշիւ... «զաւալլը» Թուրքերուն։ Մէկ բան միայն զարմանալի կը թուի, թէ «Սոն Փոսթա»ն ի՞նչ խելքով իր Հոկտ. 28ի թիւին մէջ քրտական Հոյպունը իբր հայկական յեղափոխական կազմակերպութիւն մը ցոյց կուտայ.

«Հայերու հակաթուրք Հոյպուն կազմակերպութիւնը եւ Սուրիացի Քիւրտերը համայնավարներու կողմը կը բռնեն, սաստկացնելով գրգռութիւնները եւ ջանալով տարածել զանոնք Թուրք ժողովուրդին մէջ ալ։ Խորհրդային գործակալները մասամբ յաջողած են Եգիպտոսի եւ Լիբանանի մէջ եւ ատկէ քաջալերանք կը գտնեն»։

(Վերջ) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՁԱՏՔԻՆԻ ԳՈՐԾԸ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՌՈԹԵՐՏԱՄԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Ռուս հռչակաւոր արձանագործ Ձատքին, ցուցադրութեան դրած էր Ռոթերտամի մարտիրոսներուն ի յիշատակ իր յօրինած արձանին «Մաքէթ»ը, արդիական արուեստի ազգային թանգարանին մէջ։

Ֆրանսացի եւ օտար լրագրողներու ընտիր բազմութիւն մը, լուսանկարչական գործիքները շալկած, անցեալ հինգշաբթի ժամը 3ին փութացած էին ներկայ ըլլալ բացումին, որուն կը նախագահէր Հոլանտայի դեսպանը։

Օսիփ Ձատքինի յուշարձանը՝ ամբողջովին զերծ ներդաշնակ գիծերէ եւ հին գեղագիտական մտահոգութիւններէ, կուրծքէն բզքտուած մարդկութեան մը տառապանքը, ցասումը եւ ահեղամռունչ բողոքը կը ժայթքէ աշխարհի երեսին։ Անոր պիրկ եւ զարհուրելի ակնարկը, վերամբարձ բազուկները կարծես կը ծեծեն երկնքի դռները, դեռ եւս կառչելու համար ծառի կոճղին, որ իր գոյութիւնը կը պարտի երկրին...։ Մեծ արձանագործին այս հզօր գործը խոր տպաւորութիւն թողուց ներկայ լրագրողներուն վրայ։

Ա. Պ.

✕ Հոկտեմբերի ընթացքին, Théâtre de l'Empireի մէջ, հանդէս եկան «Ballets des Champs Ely-sees»ները։

Արական պարողներու գլխաւորն էր մեր հայրենակիցը, Լեւոն Դանիէլեան որ մասնաւորապէս հրաւիրուած է Միացեալ Նահանգներէն։

Հայորդին ծնած է New York եւ Ամերիկայի առաջնակարգ պարողներէն է։

Տարիներ առաջ մտած է Métropolitain Opéra de New York։

Նոյեմբերի ընթացքին Ֆրանսական պարախումբին հետ շրջեցաւ ամբողջ Ֆրանսան եւ Մարոքը։

Կը յուսար վերադառնալ Փարիզ Դեկտեմբերի սկիզբը երեւալու Ֆրանսական Télévisionի մէջ։

Խօսակցութեան ընթացքին, փափաք յայտնեց ծանօթանալ հայկական Փարիզին հետ։

Մեր բոլորին փափաքն ալ զինքը ճանչնալն էր։

Վարուժան Ֆըչըճեան

ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Պ. Ճօրճ Մարտիկեանի ամերիկեան կառավարութեան կողմէ շքանշանի արժանացման առթիւ՝ շնորհաւորական նամակ մը գրած էր Ս. Մուրատեան վարժարանի Ուսումնապետ Հ. Սերոբէ Վ. Ադրեան։

Պ. Մարտիկեան իբրեւ պատասխան այդ շնորհաւորութեան, ի մէջ այլոց կը գրէ հետեւեալ տողերը.— «... Կէտը, որ ձեր եւ այլ անկեղծ բարեկամներու նամակին մէջ ամէնէն աւելի հաճելի է եւ կը հպարտացնէ զիս՝ այն հաւաստիքըն է, թէ ինձ տրուած պատուով պատուած է հայ ազգը։Որովհետեւ ամէն ինչ կը պարտիմ անոր եւ սիրելի է ինձ գիտնալ, որ գէթ չափով մը վարձահատոյց եղած եմ»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Պ. Սարգիսեանը թէեւ միշտ բացակայ՝ բայց յանկարծ երբ փողոցէն լսուի իր վերջին նորոյթ ինքնաշարժին ահեղագոչ փողահարումը, շատ լուրջ է, կը նշանակէ թէ այլեւս իր յարդամեծար տիկնոջ տուն վերադառնալու ժամը հնչած է։

Պ. Սարգիսեանը հրապարակի վրայ մեծ առեւտրական է, բայց իր համբաւաւոր գործին ճարտար ղեկավարը Տեսբինան է, մնայուն ներկայացուցիչը։

Պ. Սարգիսեան յաճախ կը խաւարի եւ իր բացակայութեամբ կը փայլի ուրիշ հորիզոններու վրայ, մոլորակային կարգապահութեամբ։ Եւ ինչպէս իր Ս. Անուանատիրոջ երիվարին պայտերու կնիքը ամէն տեղ դրոշմուած է նոյնպէս Սարգիսեանի հետքերը նշմարելի են երկրին ամէն կողմերը։

Իբր նշանաւոր մարդ, կարելի չէ ենթադրել թէ միայն սովորական առուտուրի համար կը բացակայի ան։

Մարդկային է, կրնայ ըլլալ որ արկածախնդրութիւնն ալ իր դերը կը խաղայ, նորէն անուանակից Զօրավարին օրինակով որ թէ սուրբ էր եւ թէ յոյն աղջիկներ կը փախցնէր։

Սարգիսեանի համար.— արդար ըլլանք — բոլորովին նոյնը չէր, բայց անպայման տարբեր շահատակութիւն մը կար. ինչպէս որ վերջին անգամ իր երկարատեւ բացակայութիւնը եկաւ հաստատել։

Մեր պարոնը ամիս մը առաջ, իր սեփական կառքով պտոյտի, թէ «խիստ կարեւոր գործով» Մօնթէ Գառլօ կ՚երթայ, սակայն ի զարմանս ամէնեցուն կը վերադառնայ երկաթուղիի երրորդ կարգով, չորրորդ կարգի չգոյութեան պատճառով։

Պ. Սարգիսեան պատկառելի երիտասարդ մըն է, տեսքով — հասակով, լեզուանի, նուրբ ճաշակով, դժուարահաճ, գործը խելքին հաւասար, եւ արդիւնքէն դատելով՝ յորովայնէ ընդունակ յաջողութեան։

Ոչ մէկ մոլութիւն համարձակած է իր մօտէն անցնելու, քսուելու։ Ահարկու թշնամի է օղիի եւ կիներու, նոյնիսկ կ՚ատէ զանոնք հաւասարապէս։

Ընկերութիւններէն ալ չախորժիր մանաւանդ ազգայինէն։ Ինքնամփոփ, ինքնագիտակ, ինքնասէր և ինքնահաւան անհատականութիւն մըն էան եւ բարոյական անկոխ, անմատչելի բարձունքներուն վրայ միայն կը ճախրէ։ Ունի ինքնատիպ աօրեայ մը։ Իր բոլոր ժամանակը չափուած ձեւուած է, միջանկեալներուն, միջակօրեակներուն եւ միջամտողներուն բարեւ անգամ չի տար։

Իր կնոջ բացարձակ հակապատկերն է։ Կինը դէր է ինք գերազոյն նիհար է, կինը միջահասակ է ինք անհաս բարձրութիւն է։ Տեսբինայի երեսին վրայ, գոյնզգոյն վարդերու մէջ քիթը՝ Թուխս նստող տատրակի մը կտուցին կը նմանի, ընդհակառակն Սարգիսին երեսէն վար իյնալիք ճանճ մը՝ անոր քթի նաւամատոյցին եթէ չկառչի քառսուն կտոր կ՚ըլլայ։ Կինը քալած ատենն ալ կը պարէ, մինչ ամուսինը միայն «պար — պար, ճօրճօր է», գիշերօթիկի մը պէս մէկ մտապատկերով առինքնուած, գիւթուած եւ ափսոնուած է։

Բայց եւ այնպէս մեծ բան մը չէ իր ունեցած թերութիւնը, քիչ մը խաղամոլ է։ Աստուած մի արասցէ հապա եթէ հաշիշամոլ ըլլար՝ թէեւ երեւոյթն ունի բայց զրպարտելը առաքինի մարդու գործ չէ։

Այս ամէնը Մոնթէ Գառլօն միայն գիտէ եւ ո՞ր չափով։

Մեղերա Պազարայէն միայն կարելի է տեղեկանալ գոնէ անոր ինքնաշարժին նոր կառատունը եւայլն։

Վերջին անգամ գուցէ այդ պատճառներով, գլուխն ու գրպանը դատարկ՝ գործատուն կը դառնայ։ Սիրտ ունի՞ գործով զբաղելու։ Կինը աւեր — մաքրեր է գործարանն ու դրամարկղը, եւ Սարգիս՝ տուն երթալու ճամբու ծախք մը նոյնիսկ չի կրնար փրցնել։

Երկուքուկէս Ֆրանք, աւելի չէ։ Երկուքուկէս Ֆրանք, թրէնի տոմսակ մը գնելով տուն վերադառնալու համար։

Բայց Տեսբինան անգամ մը որ կապուտնայ՝ տասը տաշտ դեղթափի լուծոյթի մէջ ալ պահես գոյնը չի փոխեր։

Եւ անա՛նկ ամէն բանէ վախցողներէն, էրիկէ ծեծ ուտողներէն չէ։

Էրի՛կ։

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

գրութեան մը, որ պիտի փոխարինէ յիշեալ խորհուրդը :

Թունուզի ներկայացուցիչը այս պատասխանը մերժում մը կը նկատէ իր առաջարկներուն, քանի որ, ոչ Թունուզեան ամբողջական դահլիճ մը կ'ընդունի, ոչ ալ զուտ տեղական ուժերէ կազմուած ներկայացչութիւն մը: Շենիքի պատասխանը խոր յուսախաբութիւն կ'արտայայտէ. — Վեհապետական բաղակցութեան սկզբունքը առաջին անգամ ըլլալով հաստատուած է այդ վաւերագրին մէջ, այս կերպով սահմանափակելով աշխատանքի շրջանակը խառն յանձնաժողովին, Թունուզի Մեծ ժողովին տեղը կամ փոխարէնը ներկայացչութիւն մը կազմելու համար»:

Հայլիպ Պուրկիպա, որ Փարիզ կը գտնուի այս միջոցին, յայտարարած է մամուլին թէ՝ Պ. Շուման կողմնակից էր քաղաքական բարեշրջման, բայց արգելք եղան իրեն: «Ինչքան որ ալ մեզ քննադատեն եւ այպանեն ծայրայեղները, աւելցուցած է «Նոր Տեսթուր»ի ղեկավարը, ես սխալ մը չեմ համարեր մեր ուղղամիտ գործակցութիւնը հողատար իշխանութեան հետ» : Բողոքի հեռագիրներ տեղացուցած են աշխատանքի սենտիքան, երկրագործական միութիւնը եւ նախկին ռազմիկները, որոնք կը մեղադրեն Ֆրանսական իշխանութիւնը, որ «աւելի գաղթային քաղաքականութեան ձգտող բուռ մը առանձնաշնորհեալներու փափաքին գոհացում ուզած է տալ քան թէ ամբողջ ժողովուրդի մը օրինաւոր պահանջներուն»: Վերջին լուրերու համաձայն, Թունուզի կուսակցութիւնները որոշած են երեք օր գործադուլ հռչակել, բողոքելու համար իրենց առաջարկներու մերժման դէմ :

ՄԱԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը իր վերջին ժողովին մէջ որոշեց անմիջապէս անցնիլ զինաթափութեան հարցին եւ քննութեան ենթարկել Խ. Միութեան բողոքը ընդդէմ ամերիկեան կառավարութեան, որ ինչպէս կը յիշուի կը մեղադրուի թէ իր բացած 100 միլիոն տոլարի վարկով կը քաջալերէ ահաբեկիչները համայնավար երկիրներուն մէջ :

Ամերիկեան պատուիրակ Ճեղփ «խաբեբայութիւն» որակեց այդ ամբաստանութիւնները եւ պահանջեց որ յանձնաժողովը անյապաղ քննութեան անցնի : Վիշինսքի ընդհակառակն պնդեց որ «վաւերական են առոնք եւ խիստ հիմնաւոր» : Ցանձնաժողովը այնուհետեւ անցաւ զինաթափութեան արեւմտեան վերաքննուած ծրագրին եւ խորհրդային փոփոխութեան առաջարկներու քննութեան :

Փաքիստանի պատուիրակ Զաֆրուլլահ խան յայտարարեց թէ՝ եթէ զինաթափութեան մասին համաձայնութեան մը չյանգին, աշխարհը ինք-զինքը պիտի գտնէ պատերազմի մը կամ տնտեսական փլուզման մը դիմաց: Ինք տրամադիր չէ կանխաւ գործի մէջ մտնել եւ պիտի չքուէարկէ ոչ արեւմտեան եւ ոչ ալ խորհրդային բարեփոխմանց առաջարկներուն ի նպաստ :

Լեհաստանի պատուիրակ Սթեֆան Վիերպլովսքի առաջարկեց զինաթափութեան նոր յանձնաժողովին յղել խորհրդային եւ արեւմտեան տեսակէտները : Քաղաքական յանձնաժողովը նմանապէս չարունակեց վիճաբանութիւնը Գերմանիա ղրկուելիք յանձնաժողովին, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ քննել թէ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ կարելի՞ է ազատ ընտրութիւն կատարել: Իսրայէլի պատուիրակ Մորիս Ֆիշըր դէմ արտայայտուեցաւ գերմանական ընտրութեանց, քանի գերման ժողովուրդը պատրաստ չէ ստանձնելու հաւաքական պատասխանատուութիւն եւ երաշխաւորելու Նացիզմի և զինուորապաշտութեան թօթափումը:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԻՐ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Երկար տարիներէ ի վեր ՏԱԼԱՔԻՒՓԵԱՆ հաստատութիւնս իր մաքուր եւ անարատ Տիւզ օղիին շնորհիւ վերջապէս կարողացաւ Ֆրանսաբնակ Հայերու խմելու ճաշակին գոհացում տալ : Եւ այս խիստ գովելի առաւելութիւնէն քաջալերուած, հաստատութիւնս որոշեց մասնաճիւղ մըն ալ Փարիզ հաստատել իր յարգելի փարիզաբնակ հայրենակիցներն ալ զուրկ չձգելու համար:

Արդ՝ Տիւզ օղին պատրաստուած է զուտ խաղողէ եւ անիսոնով: Միեւնոյն ատեն Ֆրանսայի մէջ միակ Տիւզ օղին է որ պատրաստուած է հայ ընտանիքի ձեռքով: Մէկ անգամ իսկ խմելով դուք եւս կրնաք հաստատել :

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ տիւզ օղին կրնաք գտնել, լաւ նպարավաճառներու, ճաշարաններու եւ սրճարաններու մէջ: Մեծաքանակի համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն :

Paris, Halle Aux Vins, Tél. Odé. 15-20 :
Valence, Etb. Gelineau 166 Ave. Victor Hugo, tél.1520 եւ Marseille Raki Duze 48 rue Puvis de Chavanne, tél. Co. 58 - 99 :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Այս Հինգշաբթի երեկոյ

Մարսէյլ Ահարոնեան Ակումբին մէջ, ընկերական հաւաքոյթ շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու համար:

Կը խօսի ընկ. Շ. Միսաքեան

×

Ի պատիւ Շաւարշ Միսաքեանի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Թէյասեղան այս շաբաթ երեկոյ Ահարոնեան Ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները :

×

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՃԻՆԵՋՕՆ
Ի պատիւ Ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆի

Կազմակերպուած Վալպառէյլի Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Bar Vincentի սրահը, 84 Ave. Vincent Andreu:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Անճուրդ չկայ — Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Շամոնի մասնաճիւղի կողմէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Jean d'Arcի սրահը : Մեծ պատրաստութեամբ եւ երիտասարդ ուժերով կը ներկայացուի՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Ժողովրդական ուրախ օփէրէթ, 4 արար
Մուտք 100 ֆրանք :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)
ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ — Գին 500 ֆր.
Դիմել՝ 17 Rue Damesme, Paris (13)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Գարուն Խաթանասեանէ խմբագրատուն հանդիպիլ :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը :

Դասախօս՝ ՄԱԿի Արաբական լրատու դիւանի վարիչ՝ Պ. Լեւոն Քէշիշեան: Նիւթ՝ «Ամերիկա — հայ գաղութը»:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալանսի Ահարոնեան վարժարանի 952ի տարեշրջանին բացման հանդէսը այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2ը: L'Hôtel Splendideի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ave. de la Gare:

Գեղարուեստական բաժին.— Դպրոցականներու կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն: Կրթական մարմնոյն կողմէ բանախօսութիւն: Ժամը 10.30էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարեր: Ծոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Խրիմեան սրահը:

Ս. ԺԷՐՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը հինգշաբթի երեկոյ 20 Դեկտ. ժամը 9ին: Նիւթը «Հայոց պատմութիւն»: Բանախօս՝ ընկեր Վ. Պարոնվարդեան: Ժամը 8ին՝ Հայերէնի դասընթացք :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորական ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Պիտի դասախօսէ Պ. Ստեփան Քոչարեան, նիւթ ունենալով «Քաղաքականութիւն եւ արուեստ», ընդհ. տեսութեան մը շրջանակին մէջ՝ Եղիշէ Չարենցի ստեղծագործական մայրաքաղաքները: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլէն Բարթող Փափազեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան ֆոնտին, փոխան ծաղկեփունջի ընկեր Սարգիս Սարգիսեանի քրոջաղջկան ամուսնութեան առթիւ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 30 Դեկտ. կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի մէջ :

ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ առթիւ ընտանեկան հաւաքոյթ, խնջոյք եւ հաճելի ժամանց :

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi: — Վարչութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբայրս Զաքար եւ կինը Սաթենիկ, զաւակները Ովսաննա, Եղիսաբէթ, Զարուհի Թերճանեան (Երզնկացի): Տեղեկացնել՝ Տիկին Սինանեանի (ծնեալ Թէրճանեան), 31 rue de Nice, Alfortville (S):

ՌԱՔԻ ՄԱՍԻՍ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ՕՂԻՆ

RAKI-MASSIS

Մեծ եւ հին վաճառանիշը զոր իրենց սեղանին վրայ միշտ կը փնտռեն օղիի սիրահարները:

Շուտով պիտի գտնեն զայն Փարիզի, շրջանի լաւագոյն սրճարաններուն եւ նպարավաճառներուն մօտ :

ՄԱՍԻՍ ՕՂԻԷՆ ՀԱՏ ՄԸ ԵՒ ՀԱՄԵՂ ՊԱՏԱՌ ՄԸ ԱՂԱՆԴԵՐ, ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՐԵՒՆ Է :

Դիմել՝ **NEYRET FILS,**
ARNAUD Cie. à Jallieu (Isère)

ՈՒՐՖԱՅԻ Հերոսամարտը

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ — Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin, (métro St. Augustin)

Հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան: 30 Դեկտ. կիրակի ժամը 13—25

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ — Խօսք կ'առնեն Մամուլի ներկայացուցիչներ

Կ'երգէ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԷԼԵԱՆ — Դաշնակի ընկերակցութեամբ Mlle Janine Cavardի

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արտասանողներ եւ երգողներ :

Եւրոպական պարեր առաջնորդութեամբ Quintin Verdui ծանօթ նուագախումբին

Մուտքը 200 ֆրանք — Ծոխ պիւֆէ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս․ 1100 փր․, Տար․ 2200, Արտ․ 3000 փր․
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր․ C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 20 Décembre 1951 Հինգշաբթի 20 ԴԵԿՏԵՄԲ․

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6641-Նոր շրջան թիւ 2052

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐԴԱՐ Է ՑԱՒԸ

Փարիզի մեր պաշտօնակից «Յառաջ»ի 11 եւ 12 Նոյեմբերի թիւերուն մէջ, «Հուսկ Բանք» խորագրեալ սրտառուչ «խօսք» մը ստորագրած է, Շաւարշ Նարդունի, — թանկօրուն մտաւորական եւ խմբագիր «Հայ - Բոյժ»ի :

Որպէս տեղեկութիւն, ճշդենք՝ «Հուսկ Բանք»ը յօդուած մը չէ․ այլ, ամփոփումը սրտագեղ կարգ մը հաստատումներու, զորս պարտք նկատած է սեփականութիւն դարձնել հանրային կարծիքին եւ մանաւանդ մտաւորականութեան, այն բարեյոյս ակնկալութեամբ, որ բան մը կրնայ խլրտիլ միտքերու եւ հոգիներու մէջ, դէպի աշխատանք եւ յառաջդիմութիւն :

Իր կեանքին ու գործին նուիրուած երեկոյթի մը ընթացքին խօսք առնելով, Նարդունի քաջութիւնը ունեցած է իր եզրակացութիւնները հրապարակ դնելու՝ ի մասին մեր ազգային թէ հոգեւոր գործիչներուն, մտաւորականութեան եւ ուսուցչութեան, որոնք կը շարունակեն ծուլանալ՝ անտարբերութեան եւ բաւականութեան ընդարմացումի մը մէջ․— իր բառերով՝ «յիսուն տարի ետ մնացած են, ու կը շարունակեն իրենց նախակրթարանի գիտելիքները որոճալ »...

Ինչպէս միշտ, Նարդունի չի սիրեր ծամծմել բառերը: Գիտէ թէ ինչ կ'ըսէ, եւ ինչու կ'ըսէ : Եթէ նոյնիսկ երբեմն շատ բարկ են իր մեղադրանքները, եւ անկարեկիր՝ իր վճիռները, անհերքելի են, որպէս ընդհանուր երեւոյթ ու կսկծալի իրականութիւն :

Հասած է այն եզրակացութեան, որ մեր մտաւորականութիւնը չի սիրեր յոգնիլ, դառնալ կամ վաստակիլ, դէթ չափով մը շահելու համար այն ժամանակը, զոր կորսնցուցած է՝ ճակատագրական պայմաններու մէջ, յաճախ իր կամքէն անկախ միջամտութիւններու բերումով: Կանգառած է այդ մտաւորականութիւնը, որովհետեւ չի մտածեր, չի քրտնիր ու մաշիր․ կը ձգտի ձանձրանալ ու նստիլ: Իւղ կապել: Մինչ, մեր շուրջ, աշխարհ կը թաւալի սպառիչ արագութեամբ, աննախընթաց նուաճումներով եւ քաղաքակրթական խոյանքներով :

Արդար է ցաւը: Յաճախ անդրադարձած ենք այն ընդհանուր ինքնագոհութեան, որուն անձնատուր եղած է մեր մտաւորականութիւնը, — գրագէտէն մինչեւ ուսուցիչ —, բազմոց տաքցնելով կամ համրիչ քաշելով ...:

Այս ինքնագոհութիւնն է, որ պիտի քանդէ մեր տունը, երբ մանաւանդ նոր սերունդները եւս վարակենք մեր անտարբերութեամբ եւ ընդհ․ ծուլութեամբ: Մեր շուրջ չեն պակսիր մտքի եւ հոգիի տէր մարդիկ, որոնք իրենց ուսուցչական ասպարէզին մէջ՝ կ'առաջնորդուին ազգային եւ կրթական փրկարար առաջադրութիւններով: Զե՞ն կրնար իրենց թանկագին ժամանակէն միջոց տրամադրել հրապարակագրական փորձերու, ստեղծելու համար մտաւոր եւ իմացական այն մթնոլորտը, որուն պէտք ունի նոր սերունդը, վարակուելու, ոգեւորուելու եւ քաջալերուելու համար :

Մեզի կը պատասխանեն՝ թէ «կատարեալ գործ մը տալու» սրբազան իտէալն է, ու նաեւ համարձակութեան պակասը, որ կը մղեն զիրենք լուռ ականատեսները ըլլալու ընդհանուր հեղգութեան : Եթէ իրենք չշարժին, ո՞վ պիտի ուզէ կամ փորձէ դարմանել ընկերային այս ցաւը: Անոնք որ անպայման պատճառներ կը փնտռեն չքմեղանքի, պարզապէս կը խոստովանին հանրային գիտակցութեան իրենց պակասը :

Ո՞վ կը լսէ:— Անոնք որ մեղադրանքի տակ են, քմծիծաղով մը կը կարդան այս տողերը, անշուշտ նաեւ այն ապահովութեամբ՝ որ աննշմար կը մնան: Մինչ հանրային կարծիքը, ընդհանուր եզրակացութեամբ մը՝ որպէս «ծոյլ եւ անտարբեր» կը խարանէ մեր ուսուցչութիւնն ու մտաւորականութիւնը: Պէտք է գիտնալ, որ բազմաթիւ թիւրիմացութիւններ մեզմէ կը բխին․ մեր անհատական անփութութենէն :

Նարդունիի մեղադրանքները շատ աւելի խոր պատճառներ ունին անշուշտ: Մենք չենք սպասեր որ մէկ օրէն միւսը դարմանուին մեր ազգային եւ ընկերային խոցերը: Կը հաւատանք, սակայն, որ մեր մտաւորականութեան վրայ պարտք կը ծանրանայ ըմբռնել վայրկեանը, — գիտակցիլ թէ մշակութային վաստակ մը ունինք, որ կրնայ թաղուիլ փոշիներուն տակ, եթէ առնենք անգամ մը լոյս ու մաքուր օդ չտանք անոր․ չբերենք զայն մեր նոր սերունդներու եւ ժողովուրդի մտքին ու հոգիին, վերանորոգելու համար ստեղծագործ աւիշը, որ կը հոսի անոնց երակներուն մէջ՝ պայթելու պատրաստ :

Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ'ողբանք յաւէտ մեր անմոռանալի ընկերներուն ՌՈՒԲԷՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹԻ անդարմանելի կորուստը:

Փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆրանք կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

Անիէռ Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմ.

× Գորտոյի Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը, Ֆ. Կ. Խաչը եւ Նոր Սերունդը միաբանաբար ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹԻ կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 Փր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

× Ցաւագին կը խոնարհինք մեր մեծ ընկերներու Ռ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹԻ շիրիմներուն առջեւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

Հ.Յ.Դ. Սէն Լուի Ենթկ., Ֆ. Կ. Խաչ եւ Ն. Ս.

× Անհուն կսկիծով եւ դառն վիշտով կը խոնարհինք մեծ յեղափոխական - գործիչ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ հայ մատենագրութեան վաստակաւոր մշակին ընկեր ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ անակնկալ մահերու առջեւ :

Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի Հայաստան Ենթ.

× Դառնօրէն կը սգանք մեր վեթերան ընկերներ, ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ անդարմանելի կորուստը ու որպէս յիշատակ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրենք 5000 Փր. Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

Գերմանիա, Շտուտկարթի կայան

× Վալանսի Փր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը եւս իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ երկու մեծ հայրենասէրներուն դառն կորուստին առթիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ ընտանիքին :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Ֆրանսական, անգլիական եւ թրքական դեսպանները, ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգներու գործակատարը, Կրեմլինի դիմեցին տեսակցութիւն մը ունենալու համար: Կը կարծուի թէ հարցը Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան շուրջ կը դառնայ :

Չինեւքորէացի բանագնացները վերջապէս ընդունեցին յանձնել դաշնակից գերիներու ցանկը, համաձայն բանակցութեանց սահմանած Դ. կէտին, ինչպէս յայտարարած է ենթայանձնաժողովի ամերիկեան պատուիրակ ծովակալ Լիպի : Գչ. օր ժամը 3ին հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ, որու ընթացքին կարմիրները յանձնեցին դաշնակից բանակի գերիներուն ցանկը, իսկ այս վերջիններն ալ համայնավար բանակայիններունը : Չինեւքորէական ցանկը կը ներկայացնէ ընդամէնը 11.000 գերի, որոնցմէ 3100ը ամերիկացի, 7000ը Հար. քորէացի եւ մնացեալ հազարը զանազան ազգութիւններ: Իսկ դաշնակիցները յանձնեցին 132.000 Չինեւքորէացի գերիներու ցանկը :

Անգլիոյ ձախակողմեան « Տէյլի Ուորքըր » թերթին համաձայն, կարմիրներու ներկայացուցած ցանկը իրականին մէջ կը պարունակէ 3198 ամերիկացի, 919 անգլիացի, 234 թուրք, 10 ֆրանսացի, 6 աւստրալիացի, 4 հար. ափրիկեցի, 1 քանատացի, 1 յոյն, 1 հոլանտացի եւ 3 ճափոնացի գերիներ: Պաշտօնապէս ներկայացուած ցանկին մէջ կը գտնուին «Էսսոսիէյթըտ Փրէս»ի լուսանկարիչ Ֆրէնք Նոէլ եւ 24րդ զօրաբաժնի հրամանատար Ուիլեըմ Տին, որ կորսուած արձանագրուած էր: Թէեւ դաշնակիցները աւելի կ'ենթադրեն իրենց գերիներու թիւը, բայց անուրանալի է որ մեծ յառաջդիմութիւն կատարուած է, զինադադարի ճամբուն վրայ :

Չըրչիլ կը բանակցի

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Չըրչիլ, արտաքին նախարար Իտընի ընկերակցութեամբ, երէկ իրիկուն Օթէլ Մաթինեոն գնաց, ուր իրեն կը սպասէին Պ. Պ. Փլեվէն եւ Ռոպէր Շուման: Ժամը 8.45ին, վարչապետը իրեն ի պատիւ հացկերոյթ մը տուաւ, որուն մասնակցեցաւ նաեւ Փարիզի անգլիական դեսպան Սըր Օլիվըր Հարվէյ :

Տեղական մամուլին համաձայն, պահպանողական դահլիճին մէջ երկու հոսանքներ երեւան եկած են․ մէկ մասը կ'ուզէ յարմարիլ օրուան պայմաններուն, այսինքն տրամադիր է յարելու Եւրոպայի հետ գործակցելու գաղափարին, իսկ միւս մասը աւելի պահպանողական է, հակառակ որ Ցիւրիխի, Լա Հէյի եւ Ստրազպուրկի մէջ բացայայտօրէն դաշնակցային դիրք մը բռնած է : Շատ կարճ ժամանակի մէջ, բարդ հարցերուն դրականօրէն մօտենալու համար, Չըրչիլ բաւական քրտնեցաւ երէկ եւ սկսաւ յոգնութեան նշաններ ցոյց տալ :

Մեծն Բրիտանիոյ վարիչները թէեւ կը մերժեն մասնակցիլ եւրոպական բանակին եւ ցորենի շուկայի կազմակերպման (Փօօլ Վեր), բայց տրամադիր են գործակցիլ այդ կազմակերպութիւններուն հետ, նոյնիսկ քաղաքական գետնի վրայ: Ուաշինկթընի եռակողմանի յայտարարութենէն ասդին, այս տարուան Սեպտեմբերին, բարենշան կը նկատուի Անգլիոյ այս կեցուածքը, ինչ որ կրնայ մեծ կշիռ ունենալ Պենելիւքսի երկիրներուն վրայ :

Չըրչիլ այցելութեան գնաց նաեւ զօր. Այզընհաուըրի բանակատեղին եւ այնտեղ ընդունուեցաւ... Կաղանդ պապային պէս: Դրան առջեւ եղեւնի ծառ մը տնկած էին, որուն վրայ իջած էր եղեամը․ ներսի դուռները զարդարուած էին շոճիի եւ ցախի ոստերով, ինչ որ մռայլ տպաւորութիւն մը կը թողուր : Ամերիկացի սպարապետը իր գործակիցները ներկայացուց վարչապետին, յետոյ թեւանցուկ զինքը առաջնորդեց ճաշասրահ: Տեսակցութեան ներկայ էին օդային մարաջախտ Սոնտըրս, ծովակալ Լըմոնիէ եւ զօր. Կրիւընթըր: Ժամը 3ին Չըրչիլ խորհրդակցեցաւ Էվրըըլ Հէրիմընի հետ, իսկ ժամը 9.40 անցած՝ դէպի Լոնտոն ճամբայ ելլելէ առաջ, վարչապետ Փլեվէնի հետ ճաշեց անգլիական դեսպանատան մէջ :

«Երեք իմաստուն»ներու զեկոյցը

Դեկտեմբեր 17ին «Երեք իմաստուն»ները իրենց զեկոյցը հրապարակեցին, Էվրըըլ Հէրիմընի միջոցաւ, յայտարարութեան ձեւին տակ : Յանձնախումբը կը թելադրէ ազդու կերպով օգտագործել բոլոր աղբիւրները, փութով զօրեղ եւ հաւասարակշռուած բանակ մը մէջտեղ բերելու համար: Ուրեմն, Ատլանտեան Ուխտի իւրաքանչիւր անդամը պէտք է համադրէ իր ճիգերը, հաւասարակաց բարիքին համար :

Յանձնախումբին քննութիւնը ցոյց կու տայ թէ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը ի վիճակի է 1952ի շրջանին աւելցնել իր պաշտպանողական ուժը: Զինուորական ուժերը, զորս յիշեալ կազմակերպութիւնը ոտքի պիտի հանէ այդ ժամանակաշրջանին, ընդունակ պիտի ըլլայ վհատեցնելու ամէն տեսակ յարձակողական ձեռնարկ : Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին յառաջիկայ տարիներուն աւելի բարձրացնելու պաշտպանողական ուժը :

Յանձնախումբը կ'ընդունի որ անհրաժեշտ է տնտեսական եւ ընկերային առողջ հաւասարակշռութիւն մը հաստատել: Կը յանձնարարէ ձեռք առնել այնպիսի միջոցներ, որոնք կարենան աւելցնել արտադրութիւնը համերաշխ գործողութեամբ մը, ինչ որ յարաճուն սպառազինութենէն յառաջ եկած տնտեսական տարբեր հարցերուն ընդունակ պիտի ըլլայ լուծում մը տալ: Տենդագին գործունէութիւն մը, իւրաքանչիւր երկրի եւ ամբողջ միութեան կողմէ, թոյլ պիտի տայ իրագործել տեղեկագրին մէջ յիշուած ծրագիրը, այսինքն գլուխ հանել սպառազինութիւնները, առանց տնտեսական ծանր դժուարութիւններ յառաջ բերելու :

« Երեք իմաստուն »ները կը թելադրեն նաեւ արժանի եղած նախընտրութիւնը տալ ածուխի հարցին, զանի լուծելու համար կտրուկ եւ յանդուգն միջոցներ ձեռք առնել: Պողպատի սակաւութիւնն ալ խնդրոյ առարկայ դարձած է տեղ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ դիւանէն կը հաղորդեն թէ Նուպարեան Մատենադարանի նախկին մատենադարանապետ Պ. Արամ Անտոնեան որ Օգոստոսէն ի վեր հանգստեան կոչուած էր առողջական պատճառներով, Նէքէր հիւանդանոցը փոխադրուած է երեքշաբթի օր, իր վիճակը ծանրացած ըլլալով անհրաժեշտ եղած է այս փոխադրութիւնը :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«ՀԱՑԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՀԱՄԱՐ»

Հեղինակ Մ. ԻՇԽԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ, 1951

Ա.

Մ. Իշխան, հեղինակ Տունբրու երգը, Կրակը, Հայաստան եւ Կեանք ու Երազ բանաստեղծական հատորներու մեր քերթողական գրականութեան մէջ նուաճում մը արձանագրելէ ետք, կուտայ ահա իր նոր երկը, Հացի եւ Լոյսի համար, 250 էջնոց վէպ մը :

Գրական ուրոյն կալուածներ են բանաստեղծութիւն եւ վէպ :

Առաջինը եթէ կ'ենթադրէ քնարական յուզականութիւն ու յափշտակութիւն, վերջինը՝ խաղաղ խորացումներու ճիգ, պատմելու շնորհ, հոգեբանական վերլուծութեան մերձեցում եւ տիպարներ տալու առարկայական բծախնդրութիւն:

Իբրեւ առաջին փորձ, Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար» վէպը, ունի բան մը աւելի այս բոլորէն: Իր լրութեան մէջ կարելի է համարել յաջողած գործ :

×

Սփիւռքը երեսուն տարի է կը դալարուի Ապրիլեան Եղեռնը իր համապատասխան տարածքով տալու երկունքով :

Գրողներու երկու խումբ, զուգահեռաբար ապրեցան երեսուն տարի շարունակ միեւնոյն տառապանքը :

Առնուազն առաջինը, պարագաներու բերումով, գտնուեցաւ աղէտէն հեռու, թէպէտ տուած ըլլայ աղէտին արիւնի իր տուրքը նոյնպէս :

Ստեղծագործութեան մէջ այսքանը բաւական չէ, վաւերական գործերու համար:

Մեզ խոցող եղեռը երեւակայութեան նպաստով դժուար է տալ սերունդներուն :

Այսպէս թէ այնպէս, երեսուն տարիներու ընթացքին հայ միտքը այս մարզին մէջ ցնցող գրեթէ ոչինչ տուաւ :

Երկրորդ խումբ մը գրողներու, բաղդատաբար աւելի երիտասարդ, մաս կազմեց աքսորանքի ուղիներէն քալող կարաւաններու: Ապրեցաւ անապատներու խորշակներուն հրակէզ շունչը · աւազին ու զրկանքին ցաւը զգաց իր ուսերուն ու սրտին վրայ, ու տեսաւ իր աչքերով մահը բազմաթիւ սիրելիներու :

Այս խումբին մաս կազմեցին դարձեալ մահուան ճիրաններէն ճողոպրած մէկ քանի հիներ, որոնց կը պարտինք անպատմելի մեր ճակատագրէն մեզ կտակուած քանի մը սրտաճմլիկ էջեր: Այսպէս՝ Կ. Գաբիկեանի Եղեռնապատումը, Ա. Անտոնեանի Այն սեւ օրերուն, Մ. Շամտանճեանի Հայ Մտքին հարկը Եղեռնին, ու բաղդատաբար աւելի երիտասարդ գրողի մը, տարաբախտ Վահրամ Տատրեանի «Դէպի Անապատ» եւ «Գերեզմաններու մէջէն» գործերը եւայլն, առանց յիշելու օտարներու գրական վաստակը, այս ուղղութեամբ :

Ինչ որ տուաւ հայ գրողը, մնաց առաւելապէս նկարագրական եւ պատմական արժէք ներկայացնող հում նիւթ: Օտարներու ճիգը յածեցաւ մեծ մասամբ գեղարուեստական մտահոգութեանց շուրջը, ու դարձաւ աւելի տպաւորիչ ու խօսուն:

Այսպէս են՝ Ֆրանց Վէրֆէլի « Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» հոյակապ գործը, Օր. Փոլ Հ. Պորտոյի «Անթառամ Տրապիզոնցին», Ժան Ռիգուր տը Պուրժի «Տիգրանուհին» եւ Ժ. տը Ռոհէի « Շուշանիկը»:

Մ. Իշխանի «Հացի եւ Լոյսի համար» վէպը , առանց անոնց գծած լայն հետքերէն քալելու, Ապրիլեան Եղեռնը ապրած սերունդի մը մաս կազմող քանի մը տղոց՝ Սեդրակի, Վահանի, Արսէնի եւ Աւետիսի կեանքէն դրուագներու պատկերացումն է :

Աղեխարշ բան մըկայ անոնց ապրումներուն մէջ :

Չորս տիպարներ, ուրոյն դիմագծով կարկառուած չորս հոգիներ են անոնք, որ կեանքի քառուղիներուն վրայ արիւնոտ գոյապայքար մը կը մղեն :

Ապրելու իրենց ճիգը, կօշկաներկչի խարխուլ սնտուկին ապաւինած, կը դարձնէ զիրենք ցեղին տախտապարուած ճակատագիրը լուսակերտելու կոչուած արիներ :

Մ. Իշխան Ապրիլեան այդ սերունդէն կը հասնի մեզի :

Եթէ յաջող են առանձնապէս Սեդրակի ներքին յուզումները տալու իր կերպերը, հաւանօրէն անդրադարձներու տուրքը տարադարձումը դարձուցած է վաւերական :

Սեդրակ, պիտի մնայ ապրելու կամքը սերունդի մը, որ նիւթէն վեր գաղափարականով մը ոգեւորուած է :

Կօշկաներկչի իր սնտուկին հետ այս տղան իր հոգիին մէջ կը պտտցնէ ուսանիլ, զարգանալ եւ մարդ դառնալու երազը: Իր տարիքէն յառող զգայնութիւններ կը գրաւեն նոյնպէս իր սիրտը:

Ցաղթութեան պայքարը սրտի պայքար մըն է միանգամայն իրեն համար:

Տիպարը դարձնելու համար կարկառուն · իր կողքին կը գտնենք չէչոտ Արսէնը, ստոյիկեան ապրումներով իրական հանած — վարած մը :

Արսէնի զեղումները զուրկ են մակընթաց խայտանքէ: Արդէն դպրոցի երես տեսած չէ ան , ու մեծցած է զրկանքով : Խորթ հօր մը հետ իրիկունէ իրիկուն իր հանդիպումներն ու վէճերը , պայքարելով օրապահիկ ձեռք բերելու իր վճռականութիւնը իրական բախտախնդիր մը ըրած են զինք: Իր տարիքէն մեծ մարդոց փորձառութիւնն ու հասունութիւնն ունի եւ իր ընկերներուն մէջ կը կարկառի իր յանդգնութիւններով ու ապերասան հայհոյչներով :

Անոր մօտ ահա Վահանը, որբ մը, ճակատագրէն զարնուած իրական դժբախտ մը, որ կը մեռնի իր ընկերներուն աչքին առջեւ՝ արիւն փսխելով :

Քանի քանի նման որբեր սպանդէն ազատած , զրկեցին անդարձը, իրենց եղերական մահով ապրողներուն կտակ ձգելով արիւնոտ դատ մը, արդէն ուրացուելու մօտ հայրենահեռու երրորդ սերունդի մը կողմէ:

Աւետիս, չորրորդութեան ուրիշ մէկ տիպարն է: Հաւասարակշռուած եւ գործնական հեռատեսութիւններով գիտէ կշռել իր ապրած միջավայրի պայմանները ու գործել անոնց համեմատ:

Գրական ամէն փորձ, որ իր հետքին կը կապէ մեր սիրտը, յաջողած աշխատանք մըն է:

Մ. Իշխանի վէպը կը պահէ այդ կշիռը :

Հանդարտօրէն տրուած տիպարներ են իրենները: Զանոնք տալու իր եղանակը կը քալէ հոգեբանական մօթիվներու նպաստով :

Ցաճախ աւելի ուշադրաւ դարձնելու համար տիպարներուն դիմագիծը կը մղուի խորհրդածութիւններու :

Հասուն գաղափարներ ու լրիւ պատկերներ կ'ամբողջացնեն իր գործը, որ կը մնայ համակրելի :

Ծիգ չըներ լրացած կամ հասուն տիպարներով ընթերցողը տպաւորելու: Խումբ մը տղոց կամ աւելի ճիշդ չորս՝ գրեթէ տարեկից տղոց կեանքն է որ կը քաշուի պաստառին :

Անոնք չորսն ալ Դամասկոսի մէջ իրենց կեանքին երկրորդ մանկութիւնը կամ առաջին պատանութիւնը կ'անցընեն փողոցներու մէջ կօշիկ ներկելով :

Սովորական տիպարներ են անոնք · ամէն օր մեր կողմէ արմկահարուած փողոցի լաճեր, որոնց հոգին սակայն քիչեր կը ճանչնան :

Մ. Իշխան այդ քիչերէն է: Այս տղոց հոգին տալու իր կերպը կը մնայ յանկուցիչ: Դուք կը կապուիք այդ պարզ հոգիներու ներքին ապրումներուն: Անոնց ճակատագիրը կը գրաւէ ձեր ուշադրութիւնը : Անոնց ապրումներով հետաքրքրուած առեն՝ ցեղին տառապանքը յանկարծ կը պատկերանայ ձեր աչքերուն առջեւ :

Փողոցը իր կնիքը դրած է այս տղոց հոգիին վրայ, բայց ցեղային առաքինութեանց մակարդը դեռ կը մնայ անեղծ անոնց մէջ :

Սերունդ մը ամբողջ պիտի կրնար ներշընչուիլ Սեդրակին երազներով :

(Արմենիա) ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ընկ. Լ. Շանթի դագաղին առջեւ

ԸՆԿ. Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆԸ

« Օրհնուի երկինք, որ երկրին շնորհեց քեզ նման զաւակ »:

Իրանեան իմաստունի այս բառերով կ'ողջունեմ յանուն « Համազգային » Ընկերութեան Կեդրոնական Վարչութեան եւ մասնաճիւղերուն այն նուիրական նշխարները, որոնք կը հանգչին այս դագաղին մէջ :

Սուգի մէջ է «Համազգային»ը, այս անփոխարինելի կորուստին համար, յանձին Լեւոն Շանթի, որ իր հիմնադիրներէն մէկն էր եւ իր վարչութեան նախագահը չորս տարիէ ի վեր: Ինք եւ իր անմոռանալի ընկերը՝ Նիկոլ Աղբալեան, իրենց կամքով ու հաւատքով պահեցին եւ ուռճացուցին ձեռնարկը սկզբնական դժուարին տարիներուն, իրենց աննկուն եռանդով համակելով իրենց հիմնադիր ընկերները, որոնցմէ մէկ կամ երկուքը միայն կը մնան ողբերգու բուերու նման կառչած կեանքին, սգալու համար իրենց սիրելի ընկերներու անդարձ բաժանումը:

Սուգի մէջ են այն բոլոր սերունդները, ցըրուած Կովկասէն Պոլիս, պայքարի, մաքառումներու, յոյսի եւ ազատութեան, ինչպէս նաեւ գաղթականութեան աստանդական օրերուն, որոնց հոգիներուն մէջ մեծ Դաստիարակը հրդեհեց հայ մշակոյթի եւ ազգութեան սէրն ու պաշտամունքը՝ իբրեւ մեծագոյն արժէքներ :

Սուգի մէջ է հայ գրականութիւնը , որուն մեծահամբաւ ներկայացուցիչն եղաւ եւ նահապետը, իր բեղուն գրիչով եւ իր անխոնջ նուիրումովն ու բազմահատոր հեղինակութիւններով :

Սուգի մէջ է հայ բեմը, հայ թատրոնը, որուն նոր կեանք, նոր շունչ տուաւ իր հոյակապ թատերկերով, որոնք թարգմանուած են բազմաթիւ եւրոպական լեզուներու եւ կը մնան իբրեւ միջազգային արժէքներ :

Սուգի մէջ է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն հաւատարմօրէն ծառայեց իր կեանքի ընթացքին եւ մինչեւ իր մահը, իր անձն ու անունը եւ իր գրիչը դնելով ի սպաս անոր գաղափարներուն եւ անոր գործունէութեան ու դարձաւ անոր կարկառուն եւ հեղինակաւոր դէմքերէն մէկը:

Սուգի մէջ է մանաւանդ հայութիւնը, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած, որուն սիրոյն ու պատկառանքին արժանացած էր անխտիր, Լեւոն Շանթի գործունէութիւնը :

Բայց, Շանթի եւ իր նմաններու դագաղին առջեւ, անտեղի է վիշտն ու ողբը եւ աններելի: Մահը եւ Շանթը չեն կրնար հաշտուիլ իրարու հետ :

Ան յաւերժական ներկայութիւն մըն է մեր մէջ:

Ան կամքի, աշխատանքի նուիրուած ապետ մը եղաւ, հերոս մը, եւ հերոսները ոչ թէ կ'ողբացուին, այլ կը փառաբանուին :

« Օրհնուի երկինք, որ երկրին շնորհեց քեզ նման զաւակ »:

Այս ոգիով եւ զգացումով խոնարհինք իր նուիրական աճիւնին եւ յիշատակին առջեւ, որ անմահ է, ինչպէս իր գործը, քանի կայ ու կը մնայ հայ ժողովուրդը, որ նոյնպէս յաւիտենական է:

Շանթի եւ իր նմաններու անդարձ մեկնումները իսկ վերադարձներ են ներկայ եւ ապագայ սերունդներուն համար, իրենց հոգեկան ու մտաւոր ապրումներուն մէջ :

ԸՆԿ. Մ. ԻՇԽԱՆԻ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆԸ

Հայ գրողներուն անունով, ինչպէս նաեւ Պէյրութի մեր մամուլին եւ Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Կ. Կոմիտէին կողմէ կը խոնարհիմ դագաղին առջեւ անոր, որ ամբողջ վաթսուն տարի գրիչը ձեռքէն չձգեց: Մեզմէ անդարձ բաժնուող այս մեծ Հայը ամէն բանէ առաջ գրչի վարպետ մըն էր, մշակոյթի դարբին մը, պատկառելի նահապետ մը հայ գրականութեան :

Լ. Շանթի մահը սուգի կը մատնէ բովանդակ հայութիւնը, բայց մանաւանդ գրական եղբայրութեամբ մը իր հոգիին եւ արիւնին հարազատութեան արժանացող բոլոր ճշմարիտ գրողները, հիներէն թէ նորերէն, տարեց թէ երիտասարդ :

Ստեղծագործող եւ մշտանորոգ ներկայութիւն մըն էր ան մեր գրականութեան խորշակահար անդաստանին մէջ, ներկայութիւն մը, որ կը լեցնէր շրջապատը, առանց աղմկելու, բարձրէն հնչող առողջ ձայն մը՝ որ կը սփոփէր եւ կը զօրացնէր երերուն հոգիները:

Բարոյական բարձր նկարագիրը եւ գրագէտի կոչումը իր մէջ միաձուլուած ներդաշնակութիւն մը կը կազմէին, ահա թէ ինչու ան չբաժնեց արուեստը գաղափարէն, գեղեցիկը ճշմարիտէն, երազը իրականութենէն:

Իր հոգիին պէս՝ Լեւոն Շանթի գրականութիւնն ալ յարատեւ վերելք մը եղաւ, աւելի ամբողջական ձգտումով ու նուաճումով: Աստիճանէ աստիճան այս վերելքի ընթացքին, որ անխորտակելի կամքի եւ աշխատանքի հերոսական պայքար մը կը ներկայացնէ, որքան իր անձը ազնուացաւ իբրեւ մարդ, նոյնքան իր գրականութիւնը կատարելագործուեցաւ իբրեւ արժէք :

Մարդկային հոգին իր ներքին հարստութիւններով, արտաքին աշխարհը իր բնական սքանչելիքներով, Լեւոն Շանթի արբեցումին միակ բաժակն էին — աստուածային անխաթար գինիով լի բաժակ — ուրկէ ան ըմպեց առատօրէն եւ նոյնքան առատօրէն աշխարհին պատմեց մարդ ու հայ ծնած ըլլալու իր խանդավառ հրճուանքը :

Ազնիւ գաղափարներու եւ գործերու սէրը իր գրականութեան խորքը կազմեցին եւ իր կեանքին նշանաբանը: Շանթի տաճարը հայ մշակոյթն էր եւ պաշտամունքի առարկան՝ հայ հանճարը: Շատ մեծ էր հաւատքը այս երկու արժէքներուն հանդէպ, որոնց սպասարկեց, մինչեւ վերջին շունչը՝ մահուան մահիճին մէջ իսկ :

Գործի, մաքառումի, աշխատանքի մարդն էր ինք գերազանցօրէն· յուսահատութիւն չճանչցող մշակը, որ հակառակ հայ քաղաքական կեանքի փոթորիկներուն՝ սերմանեց շարունակ, այն խոր համոզումով թէ գործն է լոկ անմահ եւ այս աշխարհիս երեսին կը մնայ այն, ինչ որ կուտաս ուրիշին, ինչ որ կը վերադարձնես ժողովուրդին:

Հարուստ, շատ հարուստ պապ մըն է, որ կը յանձնենք հողին: Իր ձգած գանձն ու ժառանգութիւնը, տասնեակ մը մեծադիր հատորներու մէջ պահ դրուած, կը բաւէ բոլորիս ալ, կրնայ երջանկացնել եւ հարստացնել մեզմէ ամէն մէկը, եթէ միայն գիտնանք տէր ըլլալ եւ ըմբռնել զայն:

Ոչ ողբ, ոչ արցունք: Ինք չէր սիրեր տկա–

Սխալ նախատեսութիւններ

Կ'արժէ դիտել տալ թէ օդերեւութաբանական նախատեսութիւնները միշտ յոռետես կ'ըլլան ։ Նոյնիսկ այս տարուան պէս տարի մը, երբ սովորականէն աւելի անձրեւ եկաւ, աւելի տանելի եղանակ մը ունեցանք քան ինչ որ ծանուցուած էր ։

Այս դիտողութիւնը կը յարմարի նաեւ քաղաքական, ընկերային եւ միջազգային նախատեսութիւններուն ։ Բարեբախտաբար, իրականութեան մէջ նուազ աղէտ եւ տագմ կայ քան թերթերուն վերնագիրներուն մէջ ։

Իրողութիւն է որ տասը տարիէ ի վեր փոխուած բան մը կայ աշխարհի մէջ ։ Եւ որքան գործադուլները, մանաւանդ յեղափոխական բնոյթ ունեցողները, նոյնքան պատերազմները մեծ երկիրներու միջեւ, միեւնոյն դիւրութեամբ չեն ծագիր ։

Ասոր պատճառը այն է անտարակոյս որ վերջին դէպքերուն դեռ թարմ յիշատակը փրկարար վախ մը յառաջ կը բերէ ։ Ամէն ոք, ուր որ ալ գտնուի, ընկերային սանդուղին վերին կամ ստորին աստիճաններուն վրայ, կը զգուշանայ աղէտներու դուռ բանալու պատճառ դառնալէ ։

Բայց միայն վախը չէ այս անվիճելի սանձահարումին պատճառը ։ Ուրիշ պատճառներ ալ կան, ընկերային եւ տնտեսական ։

Պատերազմական վիճակը, վարչաձեւի ամբողջական փոփոխութիւնը շատերու համար կը վտանգէ ինչ որ ըստ իրենց ապահովութեան սկզբնաւորութիւն մըն է, գոնէ յարաբերական, առայժմ ։

Ահա թէ ինչու հետզհետէ անհետանալու վրայ է ընչազուրկը, պրոլետարը, եթէ բառը առնենք իր բացարձակ իմաստով ։ Ընդհանուր շահը այն կը պահանջէ որ անոր վիճակ հետզհետէ բարւոքի, որպէսզի տկարանայ անոր յեղափոխական յարձակողականութիւնը ։

Բոլոր բժիշկները գիտեն որ հիւանդութեան մը դարմանը գտնելու համար պէտք է ճշդել անոր պատճառը ։ Եթէ կ'ուզենք պատերազմներուն առաջքը առնել, կամ գոնէ կարելի եղածին չափ ուշացնել անոնց պայթումը, պէտք է գտնել այն խոր պատճառները որոնց հետեւանքով մարդիկ ատեն ատեն եւ միշտ աւելի աճող ուժգնութեամբ իրար կը սպաննեն ։

Հաւանական է որ այդ պատճառները բազմաթիւ են ։ Գլխաւորը կը թուի թէ աշխարհի բնակչութեան աճումն է, մինչ բոլոր տնտեսական վարութիւնները․ պարտականութիւնը կատարած մեծ դէմք մըն է մեզմէ բաժնուողը ։ Անոր հոգին, այս պահուս, մէկ պահանջ ունի մեզմէ, գրականութեան մեծ ու պզտիկ բանուորներէս․— շարունակել իր գործը եւ հաւատալ հայժողովուրդի քաղաքակրթական բարձր առաքելութեան ։

Գիտակցութիւնը կորսնցնելէն երկու օր առաջ, իրեն ներկայացող այցելուներուս հազիւ լսելի ձայնով մը կը մրմնջէր․ «Լեցուցէք պարապը, պահեցէք հայ մշակոյթը» ։

Մահամերձի անոր այս կտակը թող հնչէ իբրեւ դերագոյն պատգամ մեզմէ ամէն մէկուս համար եւ թող այս ուխտը դառնայ իր յիշատակին ընծայուած լաւագոյն յարգանքը ։

Գաղութէ գաղութ

ԷՇՐԷՖԻԷՅԻ «ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ» ԱԿՈՒՄԲԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Ստեղծագործ ու խանդավառ է հայ ժողովուրդը, յամառ՝ իր նպատակներու հետապնդման մէջ, որովհետեւ խոր ու ամուր է հաւատքը իր հոգիէն ներս ։ Էշրէֆիէյի ակումբի շինութիւնը, «Ազատամարտ» ակումբ, Հայ Օգն․ Խաչի դարմանատուն՝ լաւագոյն ապացոյցը կը հանդիսանայ մեր կազմակերպութեան շինարար ոգիին ։

Դեկտեմբեր 9ը յիշատակելի թուական մը պիտի մնայ ։ Էշրէֆիէյի եկեղեցիին եւ հոյակապ դպրոցին ճիշդ դիմաց՝ որպէս արթուն պահակը մեր ազգային զոյգ արժէքներուն, կը բարձրանայ Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան տունը, որուն հիմնարկէքի արարողութիւնը կատարուեցաւ Դեկտ․ 9ի, կիրակի առտուան ժամը 10.30ին վարժարանի զբոսավայրին վրայ ։ Կարգապահութեան կը հսկէին Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի արիները ։ Պատուանդանին երկու կողմերը պատուի կեցած էին արենոյշներ եւ գայլիկներ ։

Ցոյցի յարգելէ յետոյ ընկերներ Ռուբէնի եւ Լ․ Շանթի յիշատակը՝ ընկեր Ղ․ Զարդ բացատրեց հաւաքոյթին նպատակը ։ Ապա հրաւիրեց ընկեր Յակոբ Տէր Մելքոնեանը նախագահելու հանդիսութեան ։ Ընկեր Տէր Մելքոնեան մեծապէս սատարած է շէնքի կառուցման շօշափելի նուիրատուութեամբ ։ Ընկեր նախագահի բացման խօսքէն յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Լէօլա Սասունի, որ յանուն Լիբանանի Օգն․ Խաչի մաղթանքներ ըրաւ ։

Ակումբի շինութեան Յանձնախումբին կողմէ ընկեր Սուրէն Անթոյեան կարդաց տեղեկագիր մը ։ Շէնքի հիմնադրամին ցարդ գոյացած է 15000 լ․ ոսկի, որուն 9000ը յատկացուած է Լիբանանի Օգն․ Խաչի Շրջ․ վարչութեան կողմէ, 5000ը ընկ․ Յակոբ Տէր Մելքոնեանէ, հազարը Պ․ Աւետիս Գազազեանէ (Հար․ Ամերիկայէն) իսկ մնացեալ 500ը՝ զանազան նուէրներէ ։ Ակումբի հողին մակերեսն է 850 քառ․ կանգուն, ուր իրենց սեփական տեղերը պիտի ունենան Լիբանանի Օգն․ Խաչի դարմանատունը ընկեր Յ․ Տէր Մելքոնեանի հանգուցեալ եղբօր՝ Միհրան Տէր Մելքոնեանի անունով, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը, «Ազատամարտ» ակումբը ու Պատանեկան միութիւնը ։

Տեղեկագրի ընթերցումէն յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Կ․ Սասունի, որ խանդավառ խօսքերով անդրադարձաւ հայ ժողովուրդի շինարար ոգիին ։ Հայ ժողովուրդի գլխէն շատ փոթորիկներ են անցած, ըսաւ ընկեր Սասունի, բայց ան երբեք չէ ընկճուած լեռներու քարերուն ու ժայռերուն պէս ։ Էշրէֆիէյի հայութիւնը ահա, իբր մէկ միաւորը ամբողջութեան մը, այսօր գործնապէս ցոյց կուտայ իր ստեղծագործական ոգին քարով ու շաղախով կերտելու համար իր կոթողը ։ Խանդավառ այս խօսքերէն յետոյ եղան նուէրներ, որոնց գումարը հասաւ 5000 լ․ ոսկիի ։

Տպաւորիչ էր նաեւ հիմնարկէքի արարողութիւնը, բուն իսկ ակումբի հողին վրայ, ուր խօսք առին ընկերներ Գ․ Իփէկեան, Կոմս եւ Մ․ Տէր Գալուստեան ։

19 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ Հ․ Յ․ Դ․ ՇԱՐՔԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վերջերս ընկերական ընդհանուր ժողովներ գումարուեցան Հ․ Յ․ Դ․ Քրիստափոր, Պալաքեան, Սարդարապատ, Իշխան, Նիկոլ Դուման, Բերդավայր, Տիգրան Ծամհուր եւ Ռոստոմ կոմիտէութեանց շրջաններուն մէջ ։ Գրեթէ բոլոր ընկերներն ալ ներկայ գտնուեցան այդ ժողովներուն ։

Ընկեր Հայկ Պալեան, իւրաքանչիւր շրջանի մէջ, ընդարձակ զեկուցումներ տուաւ Հ․ Յ․ Դ․ ազգային եւ քաղաքական ուղղութեան եւ կազմակերպական կեանքին շուրջ ։ Ընկերը ամէն անգամ մօտ երկու ժամ տեւող դասախօսութեան ընթացքին մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ դաղութներու ազգային կեանքին եւ մեր մարմիններու գործունէութեան մասին, մեծ հետաքրքրութիւն եւ խանդավառութիւն ստեղծելով ընկերներու մօտ ։

Քրիստափոր կոմիտէութեան ընդհ․ ժողովին մէջ, դասախօսութենէն առաջ, կատարուեցաւ երդման արարողութիւնը 11 նորագիր ընկերներու, կնքահայրութեամբ ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեանի, որ այդ առթիւ խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը՝ ուղղուած ներկայ բազմահարիւր ընկերներու ։

Իսկ Պալաքեան կոմիտէութեան ընդհ․ ժողովը բացառիկ հանդիսութեան մը վերածուեցաւ, ուր ներկայ գտնուեցան նաեւ ամերիկահայ ընկերներ՝ Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան եւ Կոպեռնիկ Թանտրճեան, որոնք ընկ․ Պալեանի ընդարձակ զեկուցումէն վերջ խօսք առնելով կրկնապատկեցին ընկերներու խանդավառութիւնը ։

Սարդարապատ կոմիտէութեան ընդհ․ ժողովին ներկայ գտնուեցաւ նաեւ ընկեր Կոմս որ ընկ․ Պալեանի ընդարձակ զեկուցումէն վերջ խօսք առնելով, լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ եւ օգտակար թելադրութիւններ ըրաւ ։

Բոլոր շրջաններուն մէջ կազմակերպական կեանքը դարձած է եռուն եւ ընկերները լծուած են խանդավառ աշխատանքի ։ Նոյն ոգեւորութեամբ աշխատանքի լծուած են նաեւ մեր պատանեկան եւ ուսանողական միութիւնները ։

(Պէյրութ) ԹՂԹԱԿԻՑ

չաձեւերը կ'արգիլեն ոչ թէ արտադրութեան, այլ արտադրուած բարիքներուն արդար բաշխումը ։

Պատերազմի գլխաւոր պատճառներէն մէկը այն չէ թէ սննդատու նիւթերը անբաւական են, կամ համաշխարհային արտադրութիւնը քիչ է, այլ մէկին դէչ բաշխումը, եւ միւսին դէչ օգտագործումը ։

Որքան ատեն որ մարդկային արարածներու թնդանօթներ տանք փոխանակ կարագի, դարմանալի չէ որ անոնք կատաղած վիճակի վերածուին ։ Արդ, աշխարհի ներկայ քաղաքական եւ տնտեսական կազմակերպութեան մէջ տարբեր ելք չկայ ։ Աւելի լաւ է դէչ ապրիլ եւ կեանքը վտանգել, քան թէ գերի դառնալ ։

Հ․ Մ․ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սարգիսեան ոչ առաջինն էր եւ ոչ ալ վերջինը հաւանաբար ։

— Պրէ՛ կեցիր․ ես քու գլուխդ ալ պիտի ուտեմ, կեցիր, յաճախ կը սպառնար ամուսինին, կատակելով անշուշտ, եւ անհաւատալի բան չէր, ամբողջապէս հերձատամներով զինուած իր բերանով՝ ընդունակ էր ուզածը ընելու ։

Սարգիսեան չուզեց աւելի ստորնանալ, կարճ կապեց ու վազեց երկաթուղիի կայանը եւ առանց տոմսակի՝ շոգեկառք մտնելով մեկնեցաւ տուն ․

— Եղածն ինչ է որ — մտածեց — բոլոր պաշտօնեաներն ալ գիս կը ճանչնան, վար իջած տեղս խօսք կը հասկցնեմ ես անոնց ։ Անոնք ալ հարկաւ պիտի ըսեն ։

— Հոգ չէ Միւսիւ Սարգիս, վաղը կը վճարէք ։

Ես ալ շատ շատ՝ վաղը «թուռնէ» մը աւելի պիտի վճարեմ ։

Գնացքին մէջ՝ գլխի սաստիկ ցաւը թոյլ չէր տար բան մը աւելի մտածելու ։ Ընկճուած, պարտասած՝ տեղ գրաւեց անկիւն մը, շուտով տուն հասնելու, առանձնանալու բուռն փափաքով ։

Որչափ, եկող գացող խռովիչ ամպերը, մըտքէն վանել ուզեց՝ ապարդիւն․ անոնք խրտուիլակներու պէս, կարգով, իր դէմ կը ցցուէին ։

Փառաւոր ինքնաշարժը զռալով, մերթ իշու կերպարանքով կը ծաղրէր ու կ'անհետանար ։

Պարապ դրամապանակը կոկորդիլոսի բերանը կը բանար եւ հալած մոմի արցունքներ կը թափէր ։

Ամէնէն սոսկալին պագարայի ճախրակն էր վիշապի հանդոյն որուն վրայ հեծած, Սարգիս կը դառնար անվերջ, ոսկի ժամացոյց ու դրիչ անգամ, հոս հոն թօթափելով ։

Սարգիս եթէ չամչնար պիտի պոռար — կանչէր, քովի պատուհանին ապակիները պիտի ջարդէր, դիմացը նստողին գլուխը պիտի կոտրէր, բայց դեռ ուժ ունէր իր ներսը կուտակուած դիւային մղձաւանջը զսպելու ։

Իր շուրջը նստող ուղեւորները կը զգային որ հրաբուխ կայ Սարգիսի հոգիին մէջ, եւ լաւն համած է մինչեւ խառնաբան «ախ ու վախի» զառանցանքով ։

Սարգիսի կերպարանքը իրապէս սարսափազդու էր ։ Անոր անհարկի, խոժոռ նայուածքէն շշմած՝ ներկաներուն երեւակայութիւնը հրէշային տիպարներ կը վերստեղծէր, ամէն մէկը ըստ իր ներքին խմորին ։

Սպասուածէն աւելի կարճ տեւեց երկուքուկէս Փրանքնոց ճամբորդութիւնը ։ Սարգիս վար իջաւ գնացքէն, եւ խորհրդաբար բացաւ իր արագիլի կարկինը, եւ ուզեց տուն հասնիլ քանի մը քայլով, բայց ․․․ ։

Բայց «տունի սակարկութիւնը չուկան չանցաւ» ։

Ելքի դրան սպասող քննիչ պաշտօնեաները ոչ մէկ առարկութիւն ճանչցան ։ Ոչ խայծ, ոչ ալ խնդրանք օգուտ ըրաւ ։ Սովորական ատեն թերեւս կարելի էր ատանկ օրինազանցութիւն, բայց հիմա ․

Դրամատէր Սարգիսի, ոչնչամիտ եւ սնափառ ցուցամոլութիւնը, արիներով, լուռ քինախնդրութիւնը արթնցուցած էր ծանօթներուն, ու հիմա ատենն էր հաշուակցելու ։

— Ծանրակշիռ բան մը ունի այս դողող օտարականը, մտածեցին եւ չուզեցին օձիքը թողուլ ։

Սարգիս կարօտով նայեցաւ դէպի իր տան կողմը որ քանի մը քայլ անդին էր եւ հարստութիւնով լեցուն՝ ու դարձեալ նետուեցաւ մեկնող գնացքին մէջ, գոնէ յաջորդ կայանէն ճողոպրելու յոյսով ։

Հաւասարակշռութիւն ու տրամաբանութիւն վաղուց խոյս տուած էին իրմէն եւ անոնց տեղը հետզհետէ կը տեղաւորուէր դեւ մը, իր կարմիր դեղին բոցավառ քրքիջներով ։ Գլուխը վերածուած էր պիծակի պանի մը ։

Ձեռները կը դալարուէին, մատները փոխակերպուած էին ճիրաններու ։

— Վայ, շան զաւակները թոյլ տային քանի մը վայրկեան, տուն հասնէի, երկուքի տեղ քսան, հարիւր, հազար ֆրանք, կը վճարէի ։

«Վայ ցոփեր» պոռաց գրեթէ, եւ իր ձայնէն արթնցաւ և ակռաները կճռտելով երդուընցաւ լաւ դաս մը տալ Տեսրինային ։

Խ ․ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար․)

ղեկավարին մէջ, պէտք է ուրեմն բարձրացնել արտադրութիւնը եւ բարելաւել բաշխումը: Անհրաժեշտ է նմանապէս արդիւնաւոր բաշխում մը կատարել գլխաւոր նախանիւթերուն, կայուն գիներով:

«Խիստ կարեւոր է, կ'աւելցնէ յանձնախումբին տեղեկագիրը, որ իւրաքանչիւր երկիր միջոցներ ձեռք առնէ, պաշտպանողական ճիգէն յառաջ եկած գոհողութիւններու անկանոնութենէն խուսափելու համար: Պէտք է նմանապէս ջանք թափեն ամրապնդելու համար իրենց ընկերային կառուցումը: Յանձնախումբը ոեւէ պատրանք չի սնուցաներ այս ծրագրին գործադրութենէն ծագելիք զոհողութեանց եւ քաղաքական դժուարութեանց մասին: Գիտէ թէ պիտի դանդաղի կեանքի մակարդակին բարձրացումը: Այսու հանդերձ, որոշ է թէ Ատլանտեան միութիւնը պարտաւոր է աւելցնել իր ճիգերը, եթէ կ'ուզէ չտկել զինուորական ուժերուն ներկայ անհաւասարութիւնը: Այս ուժը պէտք է ամէն ինչ պարփակէ եւ նկատի առնուի, իբր գործակցութեան նշանաբանին տակ ամբողջութիւն մը»:

Ֆրանսա կ'առաջարկէ

ՎԻԷԹՆԱՄԸ ՄԱԿԻ ՄԷՋ ԱՌՆԵԼ

Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ առաւօտ գումարուեցաւ Շայեոյի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Էքուաթորի պատուիրակ Ժոզէ Քիւէվէտոյի, քննութեան ենթարկելու համար նոր անդամներու ընտրութեան հարցը, մասնաւորաբար Իտալիոյ մուտք ՄԱԿէն ներս: Սկզբունքային երկար վէճերէ ետք, ժողովը որոշեց 8ի դէմ մէկ ձայնով (Խ. Միութիւն) եւ երկու ձեռնպահութեամբ (Հնդկաստան եւ Եուկոսլաւիա), նախընտրաբար Իտալիոյ ընտրութեան հարցը սեղանի վրայ բերել, յետոյ թեկնածու ներկայացած միւս պետութիւններունը:

Ֆրանսայի պատուիրակ Ժան Շովէլ Գշ. առաւօտ նամակ մը յանձնեց ՄԱԿի քարտուղար Թրիկվի Լիի, որուն մէջ կը խնդրէ Վիէթնամը ընդունիլ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ:

Քաղաքական յանձնաժողովը, որ աւարտելու վրայ էր զինաթափութեան զանազան ծրագիրներու քննութիւնը, լսեց Մոսկուայի պատուիրակ Վիշինսքին: Այս վերջինը մերժեց արեւմտեան ծրագիրը, իբր «անհամ» եւ աննշան, որ ոչ մէկ կերպով Խ. Միութեան տեսակէտներուն մօտենալու բաղձանք կը ցոլացնէ: Ռուս արտաքին նախարարը այնուհետեւ անվերապահ ուժ տուաւ Եգիպտացի պատուիրակին առաջարկին, որ կը թելադրէր պաշտօն յանձնել ՄԱԿի դատական յանձնաժողովին, որպէսզի պատրաստէ նախագիծը պայմանագրութեան մը, որ պիտի արգիլէ հիւլէական ռումբին եւ զանգուածային քանդման սահմանուած զէնքերու գործածութիւնը:

ՉԸՐՉԻԼԻ Փարիզի մէջ ունեցած խորհրդակցութեանց առթիւ, երկուստեք զեկոյց մը հրատարակած են, ուր կ'ըսուի թէ երկու պետութիւնները կատարելապէս համաձայն են միջազգային բոլոր հարցերուն, մասնաւորաբար ծայրագոյն Արեւելքի, Մերձաւոր Արեւելքի եւ Եւրոպայի խնդիրներուն շուրջ: Մեծն Բրիտանիա գոհունակութեամբ կը դիտէ Շումանի ծրագրին վաւերացումը եւ անմիջապէս որ Բարձրագոյն իշխանութիւնը կազմուի, մնայուն պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ անոր մօտ: Նոյնպէս տրամադիր է զինեալ բանակներ պահել ցամաքամասին վրայ, որքան ատեն որ ատիկա անհրաժեշտ ըլլայ: Մեծն Բրիտանիա համակրանքով կը նայի 6 երկիրներու գումարած Փարիզի ժողովին վրայ եւ ամէն աջակցութիւն պիտի բերէ եւրոպական միութեան պաշտպանութեան: Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐ. ԵՐԵԿՈՅ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ «Հայաստան»ի խմբագրութեան կողմէ:

Գեղ. բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Մառի Կառվարենց (երգ), Պ. Մելիքեան (ջութակ, Եուկոսլաւիոյ երաժշտանոցէն), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Արմ. Բալուեան (արտասանութիւն), եւ Նոր սերունդի լաւագոյն ուժերը:

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15էն սկսեալ, Cercle Militaireի Salon 4ի մէջ: (Place St. Augustin):

Ծանօթութիւն.— Մուտք չկայ, հրաւիրատոմս ունենալու համար դիմել Բալուեան գրատուն, 43 Rue Richer, Paris (9):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

(35րդ ներկայացում)

29 Դեկտ. Շբ. ժամը 9ին, Société Savante

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի

եւ մասնակցութեամբ ծանօթ դերասաններու

կը ներկայացուի ԺԸՆԸՎԻԷՎ (5 գործ)

Ներկայացումէն վերջ տեղի կ'ունենայ Կովկասեան պար: Մուտք 150 եւ 200 փր.:

(Մէթրօ Օտէօն կամ Ս. Միշէլ):

Այս Հինգշաբթի Երեկոյ

Մարսէյլ Ահարոնեան Ակումբին մէջ, ընկերական հաւաքոյթ շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու համար:

Կը խօսի ընկ. Շ. Միսաքեան

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին:

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը խօսին ընկեր ՎԱՂԱՐՇԱԿ Տ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ ՁԱՒԵՇՏ ՄԸ՝

ՍԱՄԱԹԻԱՅԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱՆ կամ ՉԱՐԼՍԹՕՆ

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով մը:

Ծոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Շամոնի մասնաճիւղի կողմէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Jean d'Arcի սրահը: Մեծ պատրաստութեամբ եւ երիտասարդ ուժերով կը ներկայացուի՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Ժողովրդական ուրախ օփէրէթ, 4 արար

Մուտք 100 փրանք:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Դասախօս՝ ՄԱԿի Արաբական լրատու դիւանի վարիչ՝ Պ. Լեւոն Քէշիշեան: Նիւթ՝ «Ամերիկահայ գաղութը»:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալանսի Ահարոնեան վարժարանի 952ի տարեշրջանին բացման հանդէսը այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2ը: L'Hôtél Splendideի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ave. de la Gare:

Գեղարուեստական բաժին.— Դպրոցականներու կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն: Կրթական մարմնոյն կողմէ բանախօսութիւն: Ժամը 10.30էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ՁԵԿՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը նկատի ունենալով ծրագիր-կանոնագրի կարգ մը յօդուածներու վերամշակութեան անհրաժեշտութիւնը, կազմեց իր 4 Սեպտ. 1951ի նիստին մէջ յատուկ յանձնախումբ մը՝ որ յաջորդական ժողովներով քննեց ծրագիր կանոնագիր եւ իր տեղեկագիրը ներկայացուց վարչութեան:

Վարչութիւնը կարդալէ վերջ տեղեկագիրը նպատակայարմար սեպեց խառն ժողով մը ունենալ յառաջիկայ ուրբաթ 21 դեկտ.ին յանձնախումբին անդամներուն հետ վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար:

Դիւան Վարչութեան

ՕՐՕՐ

Քընի՛ր իմ բալիկ, աչքերուդ մատաղ.
Անոյշ բուրմունքը, պատեր է մեր թաղ
Նախապետական, սուրճն «ԱՊԱՀՈՒՆԻ»ն
Խինդն ու հրճուանքն է ամէն Հայ տունին:
«Ցառաջ»ը դարձաւ, հայ թաղերու շուրջ
Ծանուցում էր նա, ԱՊԱՀՈՒՆԻ սուրճ,
Բարեւ էր տալիս, անցնող դարձողին,
Ասաց.— ՄԱՍԻՍն է, կեդրոնատեղին:

MASSIS, 21 rue Saulnier. Paris (9) Tél. Pro. 16-88

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ազատի սրահը:

Ս. ԺԷՐՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը հինգշաբթի երեկոյ 20 Դեկտ. ժամը 9ին: Նիւթը «Հայոց պատմութիւն»: Բանախօս՝ ընկեր Վ. Պարոնվարդեան: Ժամը 8ին՝ Հայերէնի դասընթացք:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորական ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները:

ՎՐԻՊԱԿ.— Եղ. Տարօնեանի «Շանթը Շղթայուած» յօդուածին Գ. սիւնակի վերէն չորրորդ տողը կարդալ արտօնութիւնն ալ չկրցաւ օգտագործել:

Խ. Վշտունիի «Տոմսակի մը համար» (թիւ 2) Գ. սիւնակ վերէն երկրորդ տող գիշերօթիկը՝ կարդալ գիշերաշրջիկ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 30 Դեկտ. կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի մէջ:

ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ առթիւ ընտանեկան հաւաքոյթ, խնջոյք եւ հաճելի ժամանց:

Նախաձեռնութեամբ Համաշխարհանձնադի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցօյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi: Վարչութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբայրս Զաքար եւ կինը Սաթենիկ, զաւակները Ովսաննա, Եղիսաբէթ, Զարուհի Թէրճանեան (Երզնկացի): Տեղեկացնել՝ Տիկին Սինանեանի (ծնեալ Թէրճանեան), 31 rue de Nice, Alfortville (S):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 21 Décembre 1951 Ուրբաթ 21 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6642-Նոր շրջան թիւ 2053

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ՓԱՓՈՒԿ ԴԻՐՔԸ

Ցրուած ամէն կողմ, կ'ապրինք քաղաքական հակոտնեայ շահերով եւ ուղեգծով պետութեանց հողերու վրայ։

Ամէն երկրի մէջ աւելի կամ պակաս եկուոր-ներ գոյութիւն ունին, բայց բացառիկ է մեր դիրքը։

Մեզմէ շատեր հպատակ են իրենց գտնուած երկիրներուն։ Այդպէս չէ Ֆրանսացին կամ Անգլիացին, Արաբը կամ Յոյնը, որ պարզապէս առեւտրական նպատակով գաղթած է իր հայրենիքէն ու ժամանակաւորապէս բնակութիւն հաստատած այլուր։

Ըլլալով քիչ մը ամէն երկրի հպատակ կամ բնակիչ, ամէնքս ալ կապուած ենք այդ երկիրներուն։

Միանգամայն գիտենք, որ ունինք հայրենակիցներ, հաստատուած տարբեր երկիրներու մէջ։

Պատահած է ու պիտի պատահի, որ մեր բնակութիւն հաստատած վայրերու կառավարութիւնները վէճեր ունենան իրարու հետ։ Ինչպէս ունին այս րոպէիս Իրանը եւ Եգիպտոսը Անգլիոյ հետ։

Կրնայ ըլլալ, որ նոյն ձեւի վէճեր կամ թիւրիմացութիւններ ստեղծուին վաղը Մ. Նահանգներու եւ ուրիշ երկիրներու միջեւ, ուր հաւասարապէս ապաստան գտած ենք մենք։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դիրքը։ Ո՞րը պիտի ըլլայ առողջ այն քաղաքականութիւնը, որ կրնայ հեռու պահել մեզ թիւրիմացութեանց զոհ դառնալէ։

Այս մասին, յստակ է որդեգրած վարքագիծը հայ իրականութեան քաղաքական մեծագոյն կուսակցութեան — Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Երեսուն տարիներէ ի վեր ան քարոզած է Սփիւռքի մեր հայրենակիցներուն, գտնուիլ ուղղամիտ եւ պարկեշտ եկուորի դիրքին մէջ։

Հայութիւնը իր ասպնջականութիւն գտած երկիրներու մէջ կը բաժնուի երկու մասի։

Անոնք որ ծնած են իրենց հայրերու հիւրընկալուած երկրին մէջ։ Համաձայն տեղական օրէնքներու, դառնալով հպատակ՝ պարտին իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերել այդ երկիրներու ինքնապաշտպանութեան գործին։ Ուրիշ խօսքով, պարտին իբրեւ օրինապահ քաղաքացի, ծառայել երկրին բանակին մէջ իբրեւ զինուոր։

Այսքանին համար ոչ մէկ պետութիւն չի մեղադրեր մեզ։

Այլ է պարագան սակայն, երբ անձնական համակրութիւններու եւ տեսակէտներու անձնատուր, ոչ-հպատակ եկուորներ գործօն մասնակցութիւն կը բերեն իրենց ապրած երկրին մղած պայքարին, արձանագրուելով կամաւոր, գրելով ու խօսելով դէմ ուրիշ պետութեանց, ուր բնակութիւն հաստատած են պատկառելի թիւով հայրենակիցներ։

Այս ձեւ կեցուածքներ կրնան ստեղծել անտեսելի կնճիռներ ու բարդութիւն տարբեր վայրերու հայրենակիցներու շուրջ։

Աշխարհի ներկայ խառնիճաղանճ օրերուն, պէտք է աչքի առաջ ունենալ սխալ քայլերու հետեւանքները ու դառնալ զգոյշ։

Ոչ ոք պիտի չմեղադրէր մեզ, եթէ երբեք մեր ապրած որեւէ մէկ երկրին կառավարութիւնը փորձէր բռնի կողմ դարձնել մեզ։

Նման պարագայի մը մեզի բախտակից ուրիշ ժողովուրդներ պիտի գտնէին միջոցը իրենց հարկադրուած ըլլալը աշխարհի յայտարարելու։

Կամաւոր ելոյթներու եւ բախտախնդրութեանց - ըսէք արկածախնդրութիւններու համար է մեր խօսքը։

Առանձնապէս մամուլը պէտք է ըլլայ չափազանց զգոյշ այս հարցին մէջ։

Երեսուն տարիէ ի վեր հայ քաղաքական առողջ ղեկավարութիւն մը այս վարքագծով առաջնորդեց մեր զանգուածները։ Ան ջանաց ամէն տեղ ապահովել վստահութիւնը հիւրընկալ երկիրներու իշխանութեանց եւ ժողովուրդներուն։

Նոյն ուղեգիծը պէտք է որդեգրուի բոլորին կողմէ հաւասարապէս, պահելու համար անվըտանգ աշխարհացրիւ մեր բազմութիւններու քանակը եւ շահը։

Այս տեսակէտին հակառակորդ տարրեր, ամէն կողմ, դժբախտաբար, անցեալին մէջ, երեւան հանեցին պախարակելի ելոյթներ, ու դարձուցին մեզ կասկածելի օտարներու աչքին։

Խմբագրական ԱՐՄԵՆԻԱՅի

Օ Ր Ը   Օ Ր Ի Ն

ԱՑՍՔԱՆ ԱԼ ՏՄԱՐԴԻ...

Ջեմ գիտեր թէ կուսակցական կիրքը, կամ «չէզոք ու անկախ» երեւալու մարմաջը ի՞նչ աստիճանի կ'իջեցնէ մարդկային գիտակցութիւնը ուրիշ քաղաքակիրթ ազգերու մէջ։ Մեր մէջ, մենք որ կը դասուինք այդ քաղաքակիրթներու շարքը եւ կը պարծենանք... մեր մշակոյթով ու անոր անխոնջ ոգնաջան մշակներով, յաճախ ականատես կ'ըլլանք այնպիսի երեւոյթներու, երբ ցաւով կ'արձանագրենք մեր պարծենկոտ յաւակնութիւններուն, եւ ակամայ կը մտածենք — մենք ո՞ւր, քաղաքակրթութիւնը, մշակոյթը ուր...։ Կարելի է՞ այդ յաւակնութիւններըարժեցնել, երբ այնքան փոքր ենք հոգիով, երբ այնքան ճղճիմ ենք մեր զգացումներով։

Վերջերս երկու մեծ կորուստներ կրեց Հայ ժողովուրդը։ Այո՛ անվարան կարելի է ըսել որ Ռուբէնին ու Շանթին մահը համազգային չափանիշով ազգային սուգեր են։ Առաջինը կրնայ Դաշնակցական եղած ըլլալ, ի՞նչ նշանակութիւն ունի, իր կուսակցական հանգամանքը, երբ ոչ միայն 50 տարի Հայոց աշխարհի ազատարար մարտընչողներէն եւ Տարօնի կիսաստուածներէն մէկը եղած է, այլեւ Երեւանի ռուսական ծայրագաւառը վերածած է Հայաստանի եւ իր հեռատես ու խելացի քաղաքականութեամբ ստեղծած է այսօրուան Խ. Հայաստանի աշխարհագրական ցեղային անվիճելի իրականութիւնը։

Շանթը։ Ջեմ կարծեր որ հայերէն կարդալ-գրել գիտցող մեր վերջին երեք սերունդները անգիտնան զինքը։ Իր գրական վաստակը կարելի՞ է այս տողսակով կշռել ու դատել։ Իր մանկավարժական հունձքը կարելի՞ է օրաթերթով մը փաթթել եւ նուէր ընել «հանրային կարծիք»վարող մեր ապերասան մամուլին։ Երբ իր թատերգութիւնները, մեր բեմի գրականութիւնը 40 տարի առաջ իսկ դափնեպսակով մը տարին գետեղեցին եւրոպական վերջին գպրոցին սենպոլիզմին մէջ, ոչ մէկ գիտակից մտաւորական, հարցուց թէ Շանթը Դաշնակցական էր թէ ...։

Ու... այսօր իջեր ենք հոն որ իր մահը ոչ-Դաշնակցական մամուլը կը ծանուցանէ այսպէս. վերջին պահուն ցաւով կը լսենք նաեւ վաղեմի դաստիարակ եւ բազմարեղուն գրագէտ Լեւոն Շանթի մահը որ տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ, ուր կը վարէր ճեմարանը (Դեկտ. 2)։

ՍՕՍԻ

ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԿԱՐԳԱԼՈՅԾ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ էջմիածնի կաթողիկոսը Գէորգ Զ. հեռագրով մը ուղղուած Պոլսոյ պատրիարքարանը վերահաստատեց իրենց հոգեւոր կարգերուն եւ աստիճաններուն մէջ երեք իրաւազուրկ եկեղեցականները Հմայեակ Ծ. վրդ. Պախթիարեան, Սահակ Ծ. վրդ. Փափազեան եւ Թովմա Ա. քհնյ. Շիկահեր։

Էջմիածնի որոշումը ստանալէ վերջ, Ս. Պատրիարքը իր մօտ հրաւիրած է երեք իրաւազուրկ եկեղեցականները եւ հաղորդած լուրը, որոնք ուրախութեան արցունքներով լսած են։

X Ազգային Պատրիարքարանը հետեւեալ ղեկոյցը հրատարակած է.—

Ամենայն Հայոց վեհափառ կաթողիկոսը Գէորգ Զ. որ այժմ կը գտնուի Մոսկուա բուժման համար, Ս. պատրիարքին ուղղած է Դեկտ. 9 թըւականով լատինատառ հայերէն հետեւեալ անթել հեռագիրը.—

«Նկատի առնելով Ամենապատիւ Պատրիարքին, խառն ժողովի առենապետ պատուարժան Գավաֆեանի, այլեւ մի քանի բարձրաստիճան հոգեւորականների միջնորդութիւնները եւ վստահեցուցիչ երաշխաւորութիւնները, այսու վերադարձնելով կարգալոյծներին իրենց կարգը, վերականգնում ենք նրանց իրենց նախկին պաշտօնների մէջ։ Հայրապետական կոնդակը կ'ուղարկուի առաքինուոմից յետոյ»։

Ֆրանսա կը պատասխանէ
ԽՈՐՀՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ

Ֆրանսական կառավարութիւնը երէկ հրատարակութեան յանձնեց իր պատասխանը Մոսկուայի 24 Նոյեմբերի ծանուցագրին, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մասին։ Ահաւասիկ գլխաւոր հատուածները․

«Եթէ հաւատք ընծայենք խորհրդային կառավարութեան, Միջին Արեւելքի մէջ հրամանատարութեան մը ստեղծումը, ի նպաստ Ատլանտեան զինեալ ուժերուն՝ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրները յարձակողական խարիսխի մը վերածելու չական նպատակին կը ձգտի»։

Ծանուցագիրը կը յիշէ թէ հիւսիսային Ատլանտեանի դաշնագիրը լոկ պաշտպանողական նպատակներ կը հետապնդէ, ինչպէս յայտարարած է քանիցս, ոչ մէկ յարձակողական արարք կարելի է վերագրել իրեն անդամակիցպետութիւններուն, ուղղակիօրէն կամ անուղղակիօրէն, ու անոնք հաստատակամօրէն որոշած են իրենց ընթացքը չփոխել յետագային։ Այս պայմաններուն մէջ, իրենց կը մնայ մերժել Խորհ. Միութեան պատճառաբանութիւնը։

«Խորհ. կառավարութիւնը կը խորհի առաջքչել այն վարկածը, որ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան ստեղծումը, օտար պետութեանց զօրախումբերուն կողմէ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն գրաւումը կը հետապնդէ, որպէսզի յիշեալ պետութիւններուն ապահովէ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի այդ երկիրներուն ներքին գործերուն յարատեւ միջամտութիւն մը»։

Ֆրանսական ծանուցագիրը կանգ կ'առնէ Նոյեմբեր 10 ի չորսերու յայտարարութեան վրայ, նորէն կը շեշտէ թէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւնը կ'ուզէ կեդրոնը դառնալ շրջանային երկիրներու պաշտպանողական ճիգերուն, ոչ մէկ զինուորական միջոց ձեռք պիտի առնուի առանց անոնց հաւանութեան։ Վերջապէս, յիշեալ հրամանատարութիւնը պիտի պահպանէ շահագրգռեալ երկիրներուն անկախութիւնը եւ ազգային վեհապետութիւնը, ոչ մէկ կերպով միջամուխ պիտի ըլլայ անոնց ներքին գործերուն։ Հետեւաբար, Խ. Միութեան տուած մեկնաբանութիւնը ուրացած կ'ըլլայ ազատ ազգերու յարաբերութեանց մէջ տիրող սկզբունքները, զորս կարելի չէ բախդատութեան դնել Խորհ. Միութեան եւ իրեն դաշնակից կարգ մը պետութիւններու միջեւ ներկայիս գոյութիւն ունեցող յարաբերութեանց հետ։

«Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան միակ նպատակն է, կը շարունակէ ծանուցագիրը, ստեղծել կազմակերպութիւն մը, որ թոյլ տայ շահագրգռեալ պետութիւններուն հաւաքական միջոցներ ձեռք առնելու, ՄԱԿի կանոնագրին 51րդ յօդուածին համաձայն իրենց օրինաւոր պաշտպանութեան իրաւունքը կիրարկելու համար»։

Միջին Արեւելքի Ֆրանսական կառավարութեան քաղաքականութիւնը ներշնչուած է շահագրգռեալ պետութեանց անկախութիւնը ամրապնդելու եւ այդ շրջանը ամէն տեսակ յարձակումէ ապահովելու մտահոգութենէն։ Այս մտահոգութիւնն է որ առաջնորդած է Ֆրանսան միանալու Միջին Արեւելքի մէջ հրամանատարութեան մը ստեղծման ծրագրին, բոլորովին պաշտպանողական հիմունքի վրայ եւ զերծ ուեւէ մէկուն դէմ ամէն տեսակի սպառնալիքէ։

Մոսկուա կը ծանուցանէ
ԵՐԿՈՒ ՎԱՅՐԱՁՈՒՆՆԵՐՈՒ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄԸ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ՝ Խ. Միութեան գերագոյն ատեանը դատած է Ասմանոֆ եւ Սարանչօֆ կոչուած երկու լրտեսները, որոնք Օգոստոս ամսոյն ամերիկեան օդանաւէ մը իջեցուցած էին Մոլտաւիոյ խորհ. հանրապետութեան հողամասին վրայ եւ ձերբակալուած Խ. Միութեան հողամասերու պաշտպանութեան սպասարկութեան կողմէ։

Երկու ամբաստանեալները յանցաւոր նկատուեցան ատեանին կողմէ, ու այդպէս ալ ճանչցուած ըլլալուն, մահուան դատապարտուեցան համաձայն պատժական օրէնքի 58րդ յօդուածի տրամադրութեան։ Վճիռը գործադրուեցաւ։

«Ամերիկացիները, յայտարարեցին մեղադրեալները, մեզի նախ Յունաստան ղրկեցին։ Հոնկէ է որ մեկնեցանք Մոլտաւիոյ մեր առաքելութիւնը իրագործելու համար։ Այս գործը գլուխ հանելէ ետք, պէտք է երթայինք Թուրքիոյ Կարս քաղաքը, Թուրքեւխորհրդային սահմանագլուխէն քանի մը քիլոմեթր անդին, ուր ամերիկեան տեղեկատու դիւանի սպաներուն պիտի հանդիպէինք»։

X Հունդար խորհրդարանին մէջ անցեալ օր խնդրոյ առարկայ դարձաւ ամերիկեան օդանաւէն վար առնուած չորս վայրաչուներու հարցը։ Արտաքին նախարար Քիս «Նենգամտութիւն» որակեց Մ. Նահանգներու ծանուցագիրը, որուն համա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«ՀԱՑԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՀԱՄԱՐ»

Հեղինակ Մ. ԻՇԽԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ, 1951

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աշխարհիկ ապրումներու լոյսը իջած է հոգիին այս տղոց. առանձնապէս ապականութեան մրուրը քամած Արսէնին սրտին: Երանի թէ ընդնայուէր այս բաժնէն քանի մը վրձինումներ տարբեր երանգով մը ապականութեան պատկերը մեզ մատուցուելու ատեն

Գործը այդ ճիգով աւելի ամուր բարոյականի խարսխուած պիտի ներկայանար ընթերցողին :

Մ. Իշխան, հասկնալի է, ուզած է մնալ իրապաշտ: Տուած է իր տիպարներէն իւրաքանչիւրը ինչպէս որ են անոնք: Այս փորձին մէջ արբունքէն բարձրացող բնազդին զօրութիւնը կը մնայ աղաղակող, բայց կրնար զայն լուսանցքի ճամբով մատուցանել զանգուածներու:

Հայ կինը, գործին մէջ, յանձին Սեդրակի մօր, ունի պատուոյ իր անկիւնը :

Ցուցիչ է Վահանի հանդէպ անոր մայրական զգացումը: Գուրգուրանքը որով կը շաղապատէ այս դժբախտ պատանին, հարազատ է ու զերծ արուեստական ըլլալէ:

Եթէ շատ գրաւիչ է նախակրթարանի դասընթացքը չաւարտող Սեդրակին «Ազատամարտ» Ֆութպոլի խումբին ուղղած նամակը, արուեստականութենէ հեռու է խօսակցութիւնը Սեդրակի մօր եւ քեռիին, որոնք վէպին մէջ տրուած են յաջողօրէն :

Գրական գործի մը ենթահողը պէտք է ըլլայ տոկուն :

Տիպարները պէտք է ունենան հարազատ ապրումներու մակարդը: Վաւերական պէտք է ըլլայ իրենց զգայութիւնը եւ հեռի կեղծիքէ :

Մ. Իշխանի տուած տիպարները աւելի կամ պակաս կը կրեն այդ խմորը: Կարծրացած ոսկորներով տառապանքէն վեր կարկառուած հոգիներն են իր տուածները :

Կեանքի խորշակները քսուած են անոնց մարմնին, ու անոնք բոլորն ալ իրենց մորթի վրայ ըղձացած են տառապանքի խարանին սարսուռը:

Առօրեայ ապրումներու արմկահարութեան մէջ քիչ մը ամէն հայ սեփական աչքերով տեսած պիտի ըլլայ պաստառին քաշուած այդ հոգիները:

Կարեւորը զանոնք տալու շնորհն է՝ զոր ունի Մ. Իշխան :

Ահա անոնցմէ մէկը, Սեդրակի մայրը: Անոր խօսակցութիւնը կը կրէ հայ մօր մը անսեթեւեթ բարբառին դրոշմը :

Անապատներու աւազին վրայ ցեղին անճիտումին ականատես հայ կինն է ան, որուն հոգին կը յածի մեր ժողովուրդի վշտերու ծովին վրայ:

Պտյծառ ու մաքուր են իր զեղումները: Վճիտ է ուրեմն ակը իր զգացումներուն: Իր մէջ քնարական է ամէն ինչ, երբ անցեալին կ'անդրադառնայ ան եւ սպանդին եղերական պատկերները կը ցցուին իր աչքերուն դէմ :

Մայրական անսահման սիրոյ մարմնացումն է ան, ու մարմնացումը միանգամայն հայ կնոջ, որ տեսած է անապատը՝ իր կիզիչ ու համայնակուլ աւերներով, տեսած է մահը աքսորանքի ուղիներուն վրայ սուինահար մայրերու, որբացած մանուկներու եւ խունկի պէս քաղցր հայ աղջիկներու :

Անոր հոգին ցաւերու ակունք մըն է:

×

«Հացի եւ Լոյսի համար» վէպին մէջ իւրաքանչիւր գլուխ անջատ գեղեցկութիւն մըն է. կապը այդ գեղեցկութիւններուն վրայ կը դառնայ արուեստագէտին նարօտը :

Առանձին գլուխներ, ուրոյն ապրումներու արդիւնք, տեղ մը կը լրացնեն զիրար, բանաստեղծական իրենց տարազէն վիպական շղթայումի տանելու համար գործը:

Վիպագիրը, Մ. Իշխանի մէջ մեծապէս օգտուած է բանաստեղծին շնորհներէն :

Քնարական է տիպարներուն ներաշխարհը տալու իր փորձերը, իրապաշտ մտահոգութեանց խարխսին կռթնած :

Այս չափանիշը չէ պահուած Զարուհիին (Սեդրակի դպրոցական դասընկերուհին), նկատմամբ, որուն հանդէպ համակրական զգացումներ կը տածէ ան: Դպրոցը ձգել եւ կօշկաներկչի սընտուկը ձեռք առնելէն ետք, Սեդրակ օրեր ամբողջ Զարուհին երազած է: Անոր պատկերը յաճախած է իր հոգիին ու ան նոյնիսկ բնազդաբար մօտեցած է իրենց դպրոցի դրան, անգամ մըն ալ տեսնելու համար աղջիկը: Պարմանի իր հոգին քաղցր զգայութեամբ լեցնող պարիկ մը եղած է ան ու ինք երջանիկ համարած է իր դասընկերները, որոնք աղջկան հետ միասին շարունակած են իրենց դասերը ու բախտաւորուած՝ իրենց աչքերով տեսնելու այս խարտեաշ մազերով ու վճիտ աչքերով պարմանուհին:

Զարուհի ունի որոշ համակրանք իրեն հանդէպ, կը պաշտպանէ զինք կուզ Մելքոնի ծաղրանքին դէմ: Իր հոգին կը լեցուի, երբ կը լսէ այս բոլորը, բայց օր մը յանկարծ կը մոռնայ զայն ու կը յափշտակուի Դամասկոսցի հարուստ օտար աղջկան մը գեղեցկութեամբ, որ իրենց գաւիթը հրաւիրած է զինք ու ժպտելով՝ տատրակի նման զոյգ մը կօշիկ դրած է իր առջեւը. յետոյ ըսած, որ ամէն շաբաթ հանդիպի՝ նորէն ներկելու համար զանոնք:

Մեզի չըսուիր, թէ Զարուհի ինչպիսի ծնողքի մը դուստրն է. բարեկեցի՞կ են անոնք թէ ոչ, եթէ ինք ուզէր օր մը իր ճակատագիրը կապել այդ աղջկան, անհնարին դժուարութիւններ պիտի ցցուէի՞ն իր դէմ: Գիտենք միայն, որ Դամասկոսցի օտարուհիին հանդէպ տածած իր սիրոյ զգացումներուն մէջ անկարելին յաղթահարելու մտքեր ունեցաւ ինք ու խորհեցաւ թէ գտնուած են հարուստ աղջիկներ որոնք իրենց ճակատագիրը կապած են աղքատ երիտասարդներու :

Զերկարենք : Սէրինան կը գրաւէ վճիտ աչքերով դասընկերուհիին տեղը, ու Զարուհի կը դառնայ մշուշին մէջ անյայտացած էակ մը... :

Սէրինա կը դառնայ իր կուռքը, անոր են այլեւս իր մտածումները եւ սէրերը, իր յուզումները եւ սիրտը :

Եւ այս բաժնին մէջ ալ դարձեալ վիպային է ամէն ինչ :

Սրտի վէրքերուն վրայէն կատարած այս յանդուգն ու մեծ ոստումը արդարացում չունի :

Սէրինային կախարդող գեղեցկութենէն հըմայուած, Սեդրակ Զարուհին մոռցած՝ կ'ըսէ ինքնիրեն.

«Ծիծաղելի եմ պարզապէս: Կարծես թէ Զարուհին նշանած ըլլայ, կարծես թէ իրարու խօսք տուած ըլլանք: Ո՞վ գիտէ, ան ալ իր ժըպիտներն ու շնորհները որոնց կը բաշխէ այս պահուս ...» :

Ու կ'եզրակացնէ հեղինակը.

Համոզիչ չէին գտած պատճառաբանութիւնները, բայց ունեցած յափշտակութիւնը բաւականին զօրաւոր էր՝ խիղճ մըլռեցնելու համար:(Տես «Հացի եւ Լոյսի համար», էջ 129):

Ընդունինք սակայն, որ Սեդրակի յեղակարծ յափշտակութիւնը լուրջ պատանիի մը խիղճը լըռեցնելու չափ զօրաւոր պատճառ մը չէր: Ու ասիկա հակառակ անոր որ Արսէնին քովն ի վեր, փողոցին մէջ կարգ մը հայհոյանքներ արտաբերելու չափ շեղումներ ունեցած ըլլայ ան:

Զենք կրնար ներել Սեդրակին, որ ուրանար յիշատակը գաղափարական իր դասընկերուհիին, որ խոստովանած էր իր ազնիւ եւ յառաջադէմ աշակերտ մը ըլլալը ամբողջ դասընկերներուն առջեւ, եւ ասիկա, անշուշտ, համակրանքի դուզնաքեայ նշան մը չէր:

Կ'ընդունինք մարդկային արիւնին տկարութիւնները :

Սեդրակ սակայն վէպին մէջ մեզ կը մատուցուի փոքրիկ հերոսի մը հանգամանքով :

Սերունդի մը մտատիպարը դառնալու առաքինութիւններով օժտուած այս տղուն մէջ պիտի ուզէինք տեսնել տիպար դասընկերուհիի մը հոգիէն ու աչքերէն ճառագայթող սիրոյ ներշընչումներով խանդավառ հերոսը :

×

«Հացի եւ լոյսի համար» վէպին մէջ հեղինակը վեր բռնող մեծագոյն նպաստը կը դառնայ պատկերները եւ խօսակցութիւնները արուեստագէտի մը շնորհով տալու իր տաղանդը:

Կտրուկ ոճ մըն է իրենը: Իր գործը տեսակ մը արձակ քերթուած է, լի գեղեցիկ յղացումներով: Կարճ եւ կուռ նախադասութիւններ, շատ անգամ լեցուն յաջող պատկերներու ջերմութեամբ: Նկարագրական գիւտեր այլապէս կը հարստացնեն վէպը, որ ունի սայթաքումներն իսկ արուեստով մատուցանելու առաքինութիւնները :

Առանձնապէս յաջող են Վահանի աքսորանքի օրերէն ըրած պատմութիւնները: Անոնց ընդարձակ նպաստով, Մ. Իշխան պիտի կրնար ապրող գործ մը ստորագրել :

Դարձեալ յուզիչ են ու ցնցող այս խեղճ տըղուն մահամերձի օրերուն նկարագրութիւնները:

Հարուստ է հատորը ինքնուրոյն բացատրութիւններով, առանց ճիգի տրուած գրեթէ բոլորն ալ :

Տեղին խորհրդածութիւններ ու պատառիկներ յաճախ հիւմորով ու լոյսով զեղուն, կը դարձնեն գործը տպաւորիչ :

Սփիւռքը իր գորշ գալարումներով գտած է իր անկիւնը Մ. Իշխանի այս գործին մէջ: Բանաստեղծական իր չորս գործերը արդէն իսկ գլած անցած խոստումի մը սահմանները, «Հացի եւ լոյսի համար» հատորով Մ. Իշխան մեզ կը դնէ նուաճումներու նոր վկայութեանց առջեւ :

Իրմով երիտասարդ սերունդ մը կուգայ հարստացնել հայ վէպը: Արմէն Անոյշի «Այրուած քաղաքի մը պատմութիւնը» եւ Կ. Փօլատեանի «Կը հրաժարիմ հայութենէ» վէպերէն ետք, Մ. Իշխանի՝ «Հացի եւ լոյսի համար» հատորով երրորդ ուշագրաւ վէպն է որ կ'ողջունենք մեր գըրականութեան վերջին հնգամեակին :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Հայկական գրականութիւնը

(L'Age Nouveauի Նոյեմբերի թիւէն կ'ամփոփենք Gerard de Lacaze Duthierի յօդուածը).—

Ով կրնայ յաւակնիլ ըսելու որ հայկական գրականութիւնը քունի մէջ է 1895 — 1896ին, Թուրքերու կողմէ գործադրուած սարսափելի ջարդերէն ի վեր, որուն զոհը եղաւ այս փոքր բայց քաջ ժողովուրդը : Ակնարկ մը մեր շուրջը, հակառակը պիտի հաստատէ: Դժբախտութիւնը չէ կրցած Նարեկացիի եւ Ճիվանիի հայրենիքը ընկճել, ընդհակառակն զայն աւելի թանկագին դարձուցած է ազատութիւնը սիրող ժողովուրդներուն :

Ամբողջ գրականութիւն մը ծաղկածէ այս վերջին տարիները, ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Ֆրանսայի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Ամերիկայի եւ միւս հայկական գաղութներուն մէջ: Այս գրականութիւնը կը պարփակէ նոր սերունդներու խորապէս մարդկային ներշնչումները, եւ կը շարունակէ ձգտումները, դէպի անկախութիւնը, այն աւանդական սիրոյն, զոր միշտ գտած ենք ամբողջ իրենց պատմութեան ընթացքին, նոր թէ դասական իրենց գրականութեան եւ իրենց ժողովրդական երգերուն մէջ : Ամբողջապէս հասկնալու համար թէ ինչ տեղ կը գրաւէ հայկական գրականութիւնը աշխարհի մտաւորական շարժման մէջ, պէտք է գիտնալ որ այս ժողովուրդին մեծամասնութիւնը 1.300.000 հոգի (200 հազարը օտարներ) կ'ապրին Խ. Հայաստանի մէջ, 1914ին Թուրքիոյ մէջ կային 2ուկէս միլիոն Հայեր, այսօր՝ 120.000ի իջած է անոնց թիւը, մնացեալը կոտորուած կամ աքսորուած են Թուրքերու կողմէ: 600.000ը որ կրցաւ փրկուիլ այդ ջարդերէն, ապաստանեցան Կովկաս, Սուրիա, Լիբանան: Ֆրանսայի մէջ կան 80.000 Հայեր, (30 հազարը Փարիզ եւ շրջակաները, 4 հազարը Ալֆորվիլ, 1500ը Առնուվիլ, 15.000 Լիոնի եւ շրջաններուն մէջ, եւ 25 հազար Մարսիլիա):

Ամէն տեղ, ամէն երկրի մէջ հայկական գրականութիւնը իր գործերուն որակին շնորհիւ, ընտիր հասարակութիւն մը ունի: Հայկական գրատուն մը կայ, Մէքսիէօ լը Փուէնս փողոցին մէջ, ուր կը յաճախեն Քառթիէ Լաթէնի ուսանողները, կան նաեւ երկու ուրիշներ ալ րիւ Ռիշէի մէջ :

Այս գրականութիւնը չորս գլխաւոր կեդրոններուն, նախ Էջմիածնայ մէջ վանքին վարդապետներու աշխատանքները հարստացուցած են ազգային մշակոյթի հին խորքը: Երկրորդ մը Վենետիկի Մխիթարեաններու վանքին մէջ, որ հիմնուած է ԺԸ. դարուն Մխիթար Աբբահօր կողմէ, որ կաթոլիկութիւնը ընդունեց: Հայկական հին գրականութեան գանձերը հոգածութեամբ պահուած են հոն: Բացի պատմական եւ բանասիրական կարեւոր աշխատանքներէ՝ Մխիթարի աշակերտները թարգմանեցին հիներէն Հոմերոսը, Սոփոկլէսը, Վերգիլիոսը, Պօսիւէն եւ Ֆէնէլոնը եւայլն: Այս վանքը հայկական մշակոյթի կարեւոր վառարաններէն մէկն :

Մխիթարեաններու մէկ ուրիշ ճիւղն ալ կը գտնուի Վիէննա, ուր համախմբուած են գիտուններ եւ լեզուաբաններ : Այս կեդրոնը որ իր թափը ստացաւ ԺԹ. դարուն, կը շարունակէ իր շահեկան ուսումնասիրութիւնները :

Երրորդ կեդրոնն որ կը գտնուի Պոլսոյ եւ Օսմ. կայսրութեան միւս քաղաքներուն մէջ, կը ներկայացնէ Թուրքիա բնակող Հայերուն գրականութիւնը : Արեւմտեան հայերէնը կը գործածեն հոն: Ռուսերուն կողմէ գրաւումէն ի վեր ուրիշ գրականութիւն մը կը զարգանայ արեւելեան Հայաստանի մէջ:

Գրողներու չորրորդ խումբ մը Կովկասեան Հայաստանի մէջ, որ միացած է Խ. Ռուսիոյ, կը ներկայացնէ սովետահայ գրականութիւնը: Այս գրականութիւնը ազդուած է համայնավար գաղափարաբանութենէն : Ունի որոշ թիւով գրագէտներ; բանաստեղծներ եւ վիպասաններ, որոնց գործերը թրծուած են հայրենասիրութեամբ:

Ցիշենք թէ ատեն մը Վենետիկի եւ Պոլսոյ Մխիթարեանները փորձած են ձուլել արդի եւ դասական լեզուն, սակայն արդի լեզուն է որ յաղթանակած է, եւ շատ մը գործեր գրուած են այս լեզուով Սուրիոյ, Լիբանանի, Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ ուրիշ գաղութներու մէջ :

Տասնըհինգ տարիէ ի վեր կրօնական կեդրոն մը կը գործէ Անթիլիասի մէջ։ Կիլիկիոյ պարպումէն ի վեր Ֆրանսացիներու կողմէ, 1922ին, Հայերն ալ անոնց հետ գացին Լիբանան։ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը, որ դարերու հնութիւն մը ունի փոխադրուեցաւ Անթիլիաս։ Կրօնականները ստեղծեցին ուսումնասիրութեան չահեկան կորիզ մը, իրենց գլուխն ունենալով հմուտ գիտնական Գարեգին Յովսէփեան, 80 տարեկան, որ իր կեանքը նուիրած է հայկական մանրանկարչութեան։ Կարեւոր պարբերաթերթ մը, Հասկը, ժողովուրդը տեղեակ կը պահէ իր հետազօտութեանց մասին։

Նոր Հայաստանի ամէնէն նշանաւոր արձակագիրներէն պիտի յիշեմ իրապաշտ վիպասան Շիրվանզատէն, որ կը յիշեցնէ Մօփասանը որոշ չափով։ Միւս իրապաշտներն են թատերագիր Սունդուկեանը, որ ռուս գրողներու ազդեցութիւնը կրած է։ Ասոնցմէ զատ չորս իրապաշտ վիպասաններ կան Արփիարեանը, Զօհրապը (սպաննուած 1915ին Թուրքերու կողմէ), Բաշալեան եւ Կամսարական, որոնք նմանապէս կրած են ազդեցութիւնը Պէլ Ամիի հեղինակին։ Կոստան Զարեան հրատարակած է պատմուածքներ եւ արժէքաւոր բանաստեղծութիւններ, Օշական որ նոր մեռաւ, վիպասան թատերագիր եւ քննադատ էր։ Երկու երգիծաբաններ Երուանդ Օտեան եւ Պարոնեան։ Ահարոնեան որ վերջերս մեռաւ, գրած է վէպեր, պատմուածքներ եւ քնարական հիանալի արձակներ։ Իր ուսումը ստացած էր Լօզանի եւ Սորպոնի համալսարանները։

Սովետական Հայաստան ապրող գրագէտներէն Զապէլ Եսայեան, Պոլսեցի, որ երկար տարիներ ապրեցաւ Փարիզ, գրած է պատմուածքներ եւ վէպեր։ Երկու ուրիշ վիպասաններ որոնց մասնագիտութիւնն է պատմական վէպը՝ Ստեփան Զօրեանը եւ Դերենիկ Դէմիրճեանն են։ Աւետիք Իսահակեան, որ Փարիզ եկած է, քնարերգակ մըն է, որուն գործը ներշնչուած է իր երկրին ժողովրդական հին բանահիւսութենէն։

Հայկական հողը բանաստեղծներու ծաղկանոց մըն է։ Ամէնէն նորերը խորապէս ազդուած են ֆրանսացի ռէճայաններէն եւ սէմպոլիստներէն, Սիամանթօն, որ Թուրքերու կողմէ սպաննուած է, կը մօտենայ Մէթէրլինկի եւ Վէրհարընի։ Վահան Տէրեանը կը յիշեցնէ Վէրլէնը։ Յիշենք նաեւ Մաթէոս Զարիֆեանը եւ Միսաք Մեծարենցը։ Արտաշէս Յարութիւնեան բանաստեղծ եւ քննադատ, Յովհաննէս Թումանեան, Հայերու Փուշքինը եւ Ս. Հայաստանի բանաստեղծը Եղիշէ Չարենց, յեղափոխական մը գաղափարներով եւ արուեստով, որ ազատագրուած է աւանդական բանաստեղծութեան կանոններէն։ Կան նաեւ ուրիշ բանաստեղծներ որոնք հարստացուցած են ժամանակակից գրականութիւնը, — Եղիշէ Դուրեան, Պոլսոյ պատրիարքը, Շանթ (Լեւոն Սեղբոսեան) հեղինակը «Հին Աստուածներու», Դանիէլ Վարուժան, հեղինակ «Հեթանոս երգերու» եւն. (սպաննուած Թուրքերու կողմէ), Թուրքերու կողմէ միւս սպաննուած բանաստեղծը Ռուբէն Սեւակն է։ Ասատուր Նաւարեան, Վահան Թէքէեան ականաւոր քնարերգակ մը, հեղինակն է բազմաթիւ գործերու, Տիգրան Երկաթ, Մօուխս Պոռէսի բարեկամը։

Բանաստեղծուհիները վար չեն մնար բանաստեղծներէն, Օրինակ Շուշանիկ Կուրղինեան, Սիպիլ, Անայիս, Զարուհի Գալէմքէրեան, երկու երիտասարդ բանաստեղծուհիներէն են Նաղենի Տէր Միքայէլեան եւ Մառի Աթմաճեան։ Ամէնէն վերջիններէն է մտածումի խորութեամբ Պարգեւ Օրֆան որ հրատարակեց Refletsները, բանաստեղծուհի Արմէն Օհանեան հեղինակ բազմաթիւ հատորներու։

Արշակ Չօպանեան մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ։ Ծնած Պոլիս, երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած է Փարիզ։ Սերտ կապեր հաստատած է Ֆրանսական եւ Հայկական գրականութեան միջեւ, թարգմանելով գործեր հայերէնէ ֆրանսերէն եւ ֆրանսերէնէ հայերէն։ Պաշտպանած է Թուրքերուն կողմէ ճնշուած իր ժողովուրդին դատը։ Արշակ Չօպանեան աշխատակցած է բազմաթիւ ֆրանսական գրական հանդէսներու, մանաւանդ Mercure de Franceի։ Գիտուն, քննադատ պատմաբան, լրագրող, Չօպանեան մանաւանդ բանաստեղծ է։ Մեծութիւն, հերոսութիւն եւ ազնուականութիւն է ամէն բան իր մէջ։ Գրած է Նարեկի՝ Նահապետ Քուչակի, Ճիւանիի, Խաչատուր Աբովեանի, Պետրոս Դուրեանի, Վահրամ Սվաճեանի, Քամառ Քաթիպայի մասին եւն.։ Թարգմանած է Զարդարեանէն, Շիրվանզատէէն, Րաֆֆիէն, Սվաճեանէն։ Ինչպէս եւ միջին դարու աշուղները ֆրանսերէնի։

Բազմաթիւ պարբերաթերթեր կան, որ տեսակ մը համայնապատկեր կը ներկայացնեն հայկական գրականութեան եւ արուեստի։ Վենետիկի Մխիթարեաններուն «Բազմավէպը», Վիէննայի Մխիթարեաններուն «Հանդէս Ամսօրեան», Արշակ Չօպանեանի «Անահիտը» 1898էն ի վեր։

Հրանտ Սամուէլը որ մտաւորական մըն է, նախագահն է Հայ Գաղթ. Խորհուրդի։ Պոլսոյ մէջ խմբագրապետ «Ժամանակ»ի եւ աշխատակից Յառաջ օրաթերթի որ հիմնուած է 1925ին Փարիզի մէջ Շաւարշ Միսաքեանի խմբագրապետութեամբ։ Կան նաեւ պարբերաթերթեր «Արմէնիա» եւ «Հայաստան»։

Հակառակ իրենց ցրուածութեան, այսօր ալ հայկական գրականութիւնը պահած է իր ազգային նկարագիրը։ Անաթօլ Ֆրանս իրաւունք ունէր հաստատելու 1917ին խօսած իր մէկ ճառին մէջ, «Հայերը մտացի եւ հերոսական, հակում ունին ընդգրկելու արեւմտեան աշխարհի ամէնէն բարձր գաղափարները, արժանի են, թէ իրենց հանճարով եւ թէ դժբախտութիւններով ժողովուրդներու համակրանքին, ուրկէ ազատութեան ամէնէն արդար գաղափարները ծնած են։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՋԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ). — Աւելորդ պիտի ըլլար քաջալերական քանի մը խօսք ընել Ֆր. Կ. Խաչի մասին, որ այս վերջին ամիսներու ընթացքին աչքառու գործունէութիւն մը ցոյց տուաւ գաղութիս մէջ։ Անկախ իր դպրոցական հոգերէն, Կապ. Խաչը օգնութեան հասած է տեղւոյս հիւանդներուն եւ չքաւորներուն, ինչպէս նաեւ Ֆր. բանակի հայ երիտասարդ զինուորներուն, անոնց 30ի չափ ծրարներ ղրկելով։

Ծանօթ է բոլորիս որ Խաչուհիները նիւթական մեծ հնարաւորութիւններ չունին, իրենց հասոյթը ժողովուրդին նուէրներով կը գոյանայ։ Պէտք է ըսել սակայն որ մեր ժողովուրդը սրտանց կը յատկացնէ իր լումաները։

Այսպէս էր որ մեծ յաջողութեամբ ու հոծ բազմութեամբ տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը, Դեկտեմբեր 5ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Կը նուագէր Radio Lyonի մեծ նուագախումբը M.A. Boccozի ղեկավարութեամբ։ Մեծապէս գնահատելի էր մեր Խաչուհիներուն տարած աշխատանքը։ Անոնք ջանք չէին խնայած այս պարահանդէսը հաճելի եւ յիշատակելի ձեռնարկ մը դարձնելու համար։ Եւ իրօք, այնքան մեծ էր ստեղծուած խանդավառութիւնը, որ արշալոյսին իսկ ներկաները դժուարաւ կը հեռանային սրահին ջերմ մթնոլորտէն։ Պարահանդէսը Կ. Խաչին ապահովեց բարոյական եւ նիւթական նկատելի արդիւնք մը։

ՏԷՍԻՆՑԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԵՐԷՆՈՎ. — Գրեց Տոքթ. Աստարճեան, Պաղտատ։

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսաթերթ կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, Թիւ 9—10, Ի. տարի, Սեպտ. 1951, Antelias, Liban:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ. — Հայ Մարզականին U. S. A. առաջին խումբը Promotion d'Honneur իր ախոյեանական երթի մրցումը կատարեց 4 Նոյեմբեր, St. Marcellinի բարձրագոյն խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ։

Մեր մարզիկները դաշտ կը հասնին յոգնած, նախանցեալ մրցումներէն, վիրաւոր եւ թէ թիւով պակաս, իսկ զիրենք փոխարինողներ անփորձ, քանի որ բաւական ժամանակէ ի վեր փորձերուն չէին հետեւած։ St. Marcellinի դաշտը խոնաւ ըլլալով ջուրի պզտիկ լճակները միշտ անպակաս են։

Խաղին սկսելէն քառորդ ժամ վերջ ջուրի ժայթքերը անվերջ դժուարութիւններ կուտային վազելու, ցատկելու, խոյանալու, իսկ St. Marcellinցին վարժ եւ ծանօթ իր դաշտին։

Մերինները սկսան բաւական նեղուիլ։ Հակառակ այսքան դժուարութեանց խաղը վերջացաւ պատուաւոր կերպով, 3—2 մեր պարտութեամբ։ Բ. կիսախաղին հովին ուղղութիւնն ալ փութացուց մեր պարտութիւնը։

✕ 18 Նոյեմբերին մեր Ա. խումբը շարունակեց իր ախոյենական մրցումը Veynesի դէմ։ Դարձեալ հակառակորդին դաշտին վրայ։ Հոս ալ մրցումը սկսաւ խիստ կատաղի։ Սակայն Sportը կատակ չէ պէտք է կողմերէն մէկը շահի։ Մեր տղոց թէ կարգապահ ոգին թէ «թէքնիք»ը եւ հակառակ 3 ժամ երկաթուղիով ճամբորդութեան յոգնութեան, Veynesի անուանի այս խումբը քանիցս ծանր ճգնաժամեր անցուց։ Մերինները ջախջախիչ պարտութեան մը մատնելու բոլոր ճիգերը անօգուտ եղան։ Խաղը վերջանալուն երկու վայրկեան մնացած 1—1 էին կողմերը։ Վերջին պահուն Վէյնցիները յաջող վայրէջքով մը անակնկալ կէտ մը եւս շահեցան ու խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 2—1։

✕ Դեկտ. 16ի կիրակին միշտ մեր Ա. խումբը խաղաց ախոյենական Promotion champione Lyonaisի դէմ, մեր դաշտին վրայ, հակառակ Briançonի ձմեռնային գրաւիչ արեւին եւ հանդարտ ու կազդուրիչ օդին, որ շատ քիչ կը պատահի, մեծ բազմութիւն մը չունէր դաշտը. — այսուհանդերձ գոհացուցիչ էր։

Խաղը սկսաւ կոպիտ, որ բարձրագոյն խումբի մը թէքնիքին համապատասխան չէ։ 11 վայրկեան վերջ մերոնք նշանակեցին երկու կէտ։

Հանդիսականներու կարծիքով առնուազն 4 կէտ կը յուսացուէր։ Հակառակորդը սակայն պահ մը կրցաւ տիրապետել եւ ի մեծ գոհունակութիւն հակառակորդին որ խաղը հաւասարեցուց։ Բ. կիսախաղը լրանալու 5 վայրկեան մնացած։

Մերոնց մաքառումը անցաւ ապարդիւն եւ խաղը վերջացաւ 2—2 հաւասար։ Երբ գլխաւոր իրաւարարին սուլիչը մրցումին վերջը յայտարարեց, մեզ համար յուսահատական էր, չէինք ուզեր հաւատալ, բայց իրողութիւն էր այլեւս։ Այս մրցումը շահիլը անհրաժեշտ էր սակայն։ Ընդհ. դասաւորման 6րդն է մեր խումբը։ Միւս խումբերու մասին ուրիշ առթիւ։

Մարգիկ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Գլուխը հանեց պատուհանէն դուրս, եւ յանկարծ մթութեան մէջ հեռաւոր լոյս մը նշմարեց, չփոթ, աղօտ ու մարմրուն։ Փապուղիէ մը կ'անցնէր գնացքը։

Ուրկէ ուր, այդ հեռաւոր լոյսը երկարեցաւ, մատի մը պէս այս տառապող մարդուն ուղեղի փակ մատեանէն էջ մը դարձուց, յիշեցնելով իր նոյնքան մշուշոտ անցեալը, իր նահապետ հօր եւ տառապած մօր անհաշուելի զոհողութիւնները, իրեն համար, իր ուսման ծարաւ հոգին բաւարարելու ի խնդիր։

Յիշեց առաջին հանդիպումը Տեսբինային եւ իր սայթաքումը։ Անիծեալ օր։ Ափսոս, անարժան լկտին։ Գիտէր որ ինք երրորդ էրիկն էր։ Միւսները անդարձ մեկնած էին այս աշխարհէն եւ ով գիտէր ինչպէս։ Իր միտքը, կը գործէր արագ ու պայծառ։

— Ծօ անասուն, հայ աղջի՞կ կը պակսէր որ Սելանիկցի այս էրկայ գլուխ ուտողը առիր։ Յանդիմանութեան հով մը անցաւ սիրտէն որուն մէջ հօրը ձայնն ալ կար,. ու շարունակեց.

— Տեսա՞ր հայրիկ, երկու Ֆրանքի ծախուեցայ շունշանորդիէն։ Հիմա եկուր մէջէն ելիր։ Ես որ կ'ուզէի շուտով տուն հասնիլ։

Խաւարը չքացաւ։

Տեսբինան նորէն երեւցաւ, շարք շարք լոյսերու հետ. եւ տեղ գրաւեց, ջնջելով իրարու յաջորդող զառանցանքի երեւոյթները եւ ուշացած մտածումները։

Ժպիտի պէս բան մը գծուեցաւ Սարգիսի ոսկրացած այտերուն վրայ, ծնօտը կափկափելով ներքին պայքարը կը մատնէր։ Նոր սլաքներ թարմ ճեղքեր կը բանային իր բանականութեան թերթերուն վրայ։

Կը խեղդուէր մտածելով թէ՝ ինչո՞ւ, ի՞նչ նպատակով ամուսնացած էր այս «դիցուհիներու դիցուհիին»։ Հետ, թերեւս ակնկալելով որ գոնէ օր մը «կայսր»։ մը, զաւակ մը ծնի։ Եւ ինչ փառամոլութիւններով ճամբայ ելած էր, եւ յաջողելու համար միջոցներու խտրութիւն չէր ճանչնար, Տեսբինան համարելով իր տիպար գործակիցը։

Ցոգեկառքը կանգ առաւ վերջապէս, ինչ չուտ, եւ յանկարծ փրթան իր մտածումի առէջքին թաց թելերը։

Վար իջնելու ժամանակ իսկ չունեցաւ։ Հեռախօսը իրմէ առաջ հասած՝ անակնկալօրէն, հոգեառ երկու հուժկու ոստիկաններու կողմէ ձերբակալուեցաւ։

Բացատրութիւնն աւելորդ էր, փորձեց դիմադրել։ Հարուածներ ստացաւ, փոխադարձեց ոտքերով։ Գործը մեծցաւ։ Հրապարակային դայթակղութիւն։

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

ճայն մեքենավարի չփոթութիւնը պատճառ դարձած էր օդանաւին սովորական ճամբէն մոլորելուն։ Մինչեւ ոչ մէկ լուր անձնակազմի անդամներէն։

ՖՐԱՆՔՕ-ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԸՐՉԻԼԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

« Պ. Չըրչիլ եւ Իտըն, այսվերջին երկու օրերու ընթացքին, քանիցս տեսակցութիւններ ունեցան Պ. Պ. Փլեվէնի, Շումանի եւ Ֆրանսացի ուրիշ նախարարներու հետ։ Այս տեսակցութիւնները երեւան բերին կատարեալ համաձայնութիւն մը երկու կառավարութեանց միջեւ, միջազգային կացութեան յարուցած ներկայ բոլոր հարցերուն, մասնաւորաբար Ծայր. Արեւելքի, Միջին Արեւելքի եւ Եւրոպայի շուրջ։

« Երկու կողմերն ալ, տեսակցութիւններու ընթացքին առաջնորդուեցան այն համոզումէն, որ Եւրոպայի սպառնացող վտանգին առջեւ, ամէն ինչ որ կրնայ ամրապնդել եւրոպ. միութիւնը, պէտք է քաջալերուի եւ նպաստաւոր ընդունելութիւն գտնէ։

« Բրիտանիոյ նախարարները գոհունակութեամբ ողջունեցին, ի նպաստ Շումանի ծրագրին, Ազգ. Ժողովին որոշումը։ Անոնք կը յուսան որ մօտ օրէն այդ ծրագիրը պիտի կրնայ գործադրութեան դրուիլ, ու վերստին հաստատեցին բարձրագոյն իշխանութեան հետ սերտօրէն յարաբերութիւն հաստատելու իրենց մտադրութիւնը, անմիջապէս որ ան կազմուի։ Այս նպատակով, անոնք մտադիր են մնայուն պատուիրակութիւն մը հաստատել, բարձրագոյն իշխանութեան կեդրոնին մօտ։

Անգլիոյ նախարարները յայտարարեցին որ իրենց կառավարութիւնը վճռած է եւրոպական ցամաքամասին վրայ զինեալ բանակներ պահել, անհրաժեշտ եղածին չափ երկար ատեն, հասարակաց դատին համար իրենց պարտաւորութիւններու կատարման համար։ Բրիտանական կառավարութիւնը գոհունակութեամբ պիտի ողջունէ Փարիզի ժողովին մասնակցող վեց պետութեանց համաձայնութեան մը կնքումը։

Երկու կառավարութիւնները համոզուած են թէ՝ այս կարգի համաձայնութիւն մը ճշմարիտ հնարաւորութիւնը պիտի ընծայէ ռամկավարական Գերմանիան ներմուծելու Եւրոպայի ապահովութեան պաշտպանողական կազմակերպութեան մէջ։ Այս համաձայնութիւնը թոյլ պիտի տայ հասնելու միացեալ Եւրոպայի կառուցման էական հանգրուանը, ու պիտի զօրացնէ հիւսիսային Ատլանտեանի գօտիին պաշտպանութիւնը։

Բրիտանական կառավարութիւնը կարելի եղածին չափ սերտօրէն պիտի ընկերակցի եւրոպական միութեան պաշտպանութեան, իր քաղաքական եւ զինուորական զարգացման բովանդակ տարողութեամբ։

Բրիտանական ուժերը, Եւրոպայի դաշնակից գերագոյն հրամանատարին ղեկավարութեան տակ, եւրոպական միութեան պաշտպանողական ուժերուն պիտի կապուին, զինավարժութեան, պարենաւորման, ու ցամաքային, ծովային եւ օդային գործողութեանց համար։ Կողք կողքի պիտի բնակին, ճշմարիտ ընկերականութեան մը ոգիով։

Բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները, անգամ մըն ալ մեծաձայն կը յայտարարեն թէ՝ Ատլանտեան միութեան միակ նպատակը, որուն անքակտելիօրէն կապուած են իրենք, խաղաղութեան պահպանումն եւ կազմակերպումն է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՍՈՍԻԸՇԸՏ ՓՐԷՍ կ՚իմանայ թէ Իտընի եւ Սալահէտտին փաշայի երէկի հանդիպման ընթացքին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը տրամադրութիւն յայտնած է չեղեալ նկատել 1936ի դաշնագիրը։ Միայն թէ՝ աւելցուցած է, չի կրնար Սուէզի գօտին առանց պաշտպանութեան ձգել, խորհրդային յարձակման մը սպառնալիքին առջեւ։ Անգլ. զօրախումբերուն հեռացումը այդ շրջանը պիտի թողու առանց պաշտպանութեան։ Մեծն Բրիտանիան պիտի առաջարկէ ուրեմն ատենական պարպում մը, մէկ կամ երկու տարուան վրայ բաժնուած, պայմանաւ որ Եգիպտոս յարի Միջին Արեւելքի պաշտպանողական կազմակերպութեան։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

(35րդ ներկայացում)

29 Դեկտ. Շբ. ժամը 9ին, Société Savante

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի

եւ մասնակցութեամբ ծանօթ դերասաններու

կը ներկայացուի ԺԸՆԸՎԻԷՎ (5 գործ)

Ներկայացումէն վերջ տեղի կ՚ունենայ կովկասեան պար։ Մուտք 150 եւ 200 ֆր.։

(Մէթրօ Օտէօն կամ Ս. Միշէլ)։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին։

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկեր ՎԱՂԱՐՇԱԿ Տ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Կը ներկայացուի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ ՉԱՒԵՇՏ ՄԸ՝

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱՆ կամ ՉԱՐԼՍԹՕՆ

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով մը։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Շամոնի մասնաճիւղի կողմէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Jean d'Arcի սրահը։ Մեծ պատրաստութեամբ եւ երիտասարդ ուժերով կը ներկայացուի՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Ժողովրդական ուրախ օփէրէթ, 4 արար

Մուտք 100 ֆրանք։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը։

Դասախօս՝ ՄԱԿի Արաբական լրատու դիւանի վարիչ՝ Պ. Լեւոն Քէշիշեան։ Նիւթ՝ «Ամերիկահայ գաղութը»։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐ. ԵՐԵԿՈՅ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ «Հայաստան»ի խմբագրութեան կողմէ։

Գեղ. բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Մարի Կառվարենց (երգ), Պ. Մելիքեան (ջութակ, Եոկոսլաւիոյ երաժշտանոցէն), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Արմ. Բալըեան (արտասանութիւն), եւ Նոր սերունդի լաւագոյն ուժերը։

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15էն սկսեալ, Cercle Militaireի Salon 4ի մէջ։ (Place St. Augustin)։

Ծանօթութիւն.— Մուտք չկայ, հրաւիրատոմս ունենալու համար դիմել Բալուեան գրատուն, 43 Rue Richer, Paris (9)։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալանսի Ահարոնեան վարժարանի 952ի տարեշրջանին բացման հանդէսը այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2ը։ L'Hôtél Splendideի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ave. de la Gare:

Գեղարուեստական բաժին.— Դպրոցականներու կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն։ Կրթական մարմնոյն կողմէ բանախօսութիւն։ Ժամը 10.30էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, երիցուհի Ս. Պարսամեանի եւ աղջիկներու Լիւսիի, Աստղիկի եւ ազգականներու փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց զաւակին, եղբօր եւ ազգականին վաղամեռիկ Շաւարշ Պարսամեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՕՐՕՐ

Քընի՛ր իմ բալիկ, աչքերուդ մատաղ.
Անոյշ քուրմուկը, պատեր է մեր թաղ
Նախապետական, սուրբն «ԱՊԱՀՈՒՆԻ»ն
Խինդն ու երջանիկն է ամէն Հայ տունին։
« Յառաջ »ը դարձաւ, հայ թաղերու շուրջ
Ծանուցում էր նա, ԱՊԱՀՈՒՆԻ սուրբ,
Բարեւ էր տալիս, անցնող դարձողին,
Ասաց.— ՄԱՍԻՍն է, կեդրոնատեղին։
MASSIS, 21 rue Saulnier. Paris (9) Tél. Pro. 16-88

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ «ՇԻՐԱԿ 52»Ը

Նոր Տարիի եւ Ծնունդի հայկական աւանդական սեղաններուն մի՛ մոռնաք ապահովել՝ բարեմաղթութեան եւ «կենաց»ներու անհրաժեշտ ըմպելին, նոր հրապարակ հանուած եւ արդէն մեծ ընդունելութեան արժանացած «Շիրակ»ի հանրածանօթ վառանանիշով 45 աստիճան «ՇԻՐԱԿ 52»ը, որ թէ՛ ջրախառն եւ թէ՛ զուտ խմուելով, կը պարգեւէ Արեւելքի իսկական հրաշալի օղիին ճաշակը, խնդութիւն տալով հոգիներու եւ զուարթացնելով սեղանակիցները։

Dépot Central.— Grande Distillerie du Parc, 1—3, Bld. Onfroy, Marseille. Tél. Prado 82.93, 83.50.

Dépot pour la Région Lyonnaise.— D. BAHADOURIAN, 246, Rue Vendôme, Lyon. Tél. M. 11.84:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ազատի սրահը։

Ս. ԺԷՐՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորական ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 30 Դեկտ. կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիկի մէջ։

ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ առթիւ ընտանեկան հաւաքոյթ, խնջոյք եւ հաճելի ժամանց։

Նախաձեռնութեամբ Համաշխարհանճադի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi: Վարչութիւն

Տէր եւ Տիկին Կրոնիկ Ալեան եւ աղջիկները կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՅԵՄԻ ԱԼԵԱՆԻ

(Պուլկարաբնակ Տօքթ. Ալեանաքի այրին)

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 4ին, Բանատայի մէջ։

Հոգեհանգիստ կատարուեցաւ կիրակի օր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, մի միայն ընտանիքի անդամներու ներկայութեան։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբայրս Զաքար եւ կինը Սաթենիկ, զաւակները Ովսաննա, Եղիսաբէթ, Զարուհի Թէրճանեան (Երզնկացի)։ Տեղեկացնել՝ Տիկին Սինանեանի (ծնեալ Թէրճանեան), 31 rue de Nice, Alfortville (S):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 22 Décembre 1951 Շաբաթ 22 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ Տարի — 27 Annee No. 6643-Նոր շրջանի թիւ 2054

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ԽՂՃԻՆ ԽՕՍՈՂՆԵՐԸ...

Խորհրդային կառավարութիւնը Նոյեմբերի սկիզբը, Անգարայի իր դեսպանին՝ Ալեքսանդր Լաւրիշեւի ձեռքով Թուրք փոխ — վարչապետ Ադաօղլուի «խիստ» յուշագիր մը տուած է, բողոքելով Թուրքիոյ մասնակցութեան Ատլանտեանի Դաշինքին :

Խորհրդային կառավարութիւնը մատնանշած էր, թէ Ատլանտեանի դաշինքը «թշնամական ծրագիրներ» կը բովանդակէր Ռուսիոյ դէմ. թէ՝ Թուրքիա զինուորական խարիսխներ տրամադրած է դաշնակիցներուն եւ այլ յանձնառութիւններ ստանձնած, բան մը՝ որ պատասխանատուութիւն կը հրաւիրէ... Բացորոշ սպառնալիք մը Թուրքիոյ, որ գգուշ ըլլայ եւ «խելօք» կենայ :

Անշուշտ, Մոսկուայի դիտողութիւնը զուրկ է նշանակութենէ, քանի որ Թուրքիան առանձին չէ. իսկ եթէ հարկ ըլլայ «պատասխանատուութեան» մասին խօսելու, հասկնալի է որ խորհրդային կառավարութիւնը պակաս չի մնար: Թերեւս, աւելի կշռէ իր պատասխանատուութիւնը, նկատելով որ զինուորական, կամ «ինքնապաշտպանութեան խարիսխներ»ու և՛ւ բացառութիւնը եւ գործադրութիւնը խորհրդային ստեղծագործութեանց մաս կը կազմեն: Կը բաւէ Ֆինլանտայի մէջ իր «պաշտպանութեան» խարիսխները յիշել, յետոյ, ըստ կարգի, համրելու համար միւսները, Լեհաստանէն Չեխոսլովաքիա, Արեւել. Գերմանիա, Պալթեան երկիրները եւ այսպէս կոչուած Պալքանեան «անկախ» պետութիւնները, եւայլն :

Հասկնալի է որ ոչ Ատլանտեանի դաշինքը կը կնքուէր, ոչ Թուրքիա Ջուրին երեսը կ'ելլէր ու խարիսխ կը դառնար, ոչ Միջին Արեւելքի խռովութիւնները կը ծագէին եւ ոչ ալ աշխարհ պատերազմի ահ ու սարսափը կ'ապրէր, եթէ խորհրդային սպառնալիքը չըլլար: Եթէ քաղաքական խարդախութիւնը առօրեայ, նուիրագործուած քաղաքականութիւն չդարձնէր, եթէ Մոսկուան գործակցութեան կտոր մը տրամադրութիւն ցոյց տար :

Այս մասը պարզ է եւ, անշուշտ, Մոսկուան լաւ գիտէ :

Բայց, այս առթիւ, Անգարայի տուած պատասխանը՝ հոյակապ է, չըսելու համար «ջախջախիչ», այսինքն՝ Թրքավարի, այնքան նենգ ու խարդախ, որքան Մոսկուայի նմանօրինակ պատասխաններն ու պատգամները :

Թուրքիա պատասխաներ է եւ ըսեր է՝ թէ իր «պատրաստութիւնները սխալ կամ անհիմն կասկածի հետեւանք չեն»: Յետոյ, բերանը սրբելով, պարկեշտ ու պատուաւոր մարդու ձեւեր առնելով, ըսեր է դեռ թէ՝ «Խորհրդ. Միութիւնը պէտք է ըմբռնէ որ Թուրքիոյ պատրաստութիւններուն համար խիստ լուրջ պատճառներ կան, եթէ խորհրդային կառավարութիւնը իր խղճը քննէ »...

Խօսքը, անշուշտ, Տարտանէլի ու Արեւելեան Նահանգներու մասին է, Կարսի, Վանի, Էրզրումի եւ այլ շրջաններու նկատմամբ խորհրդ. պահանջներու մասին, ինչպէս կ'եզրակացնէ «Էս. Փրէս»ի Անգարայի թղթակիցը: Այս պահանջները, անշուշտ, խղճի դէմ են, անարդարութիւն ու անիրաւութիւն: Ուրեմն, խորհրդ. կառավարութիւնը խղճի դէմ կը գործէ, եթէ այդ պահանջները հետապնդէ կամ մտածէ դեռ անոնց վրայ...

Կը տեսնէ՞ք թէ Անգարան ինչպէս կը հոգայ Արդարութիւնը, խիղճէն խօսելով, կը խօսի իրաւունքէն, գուրգուրալով Արեւել. Նահանգներուն վրայ... Զաւեշտ ու ողբերգութիւն, Անգարայէն մինչեւ Մոսկուա եւ Մոսկուայէն մինչեւ Անգարա: Յետոյ, խիղճէ խօսողը երկիր մըն է, որ պատմութեան ամէնէն անխիղճ ու ամէնէն գազանային պետութիւնը ստեղծած է, որ, այսօր, յանկարծ «խղճամիտ» դարձած, կը խօսի խղճի ու արդարութեան մասին, ինչպէս խօսած է ու կը խօսի քաղաքակրթութեան ու ազգային ու միջազգային վեհագոյն սկզբունքներու մասին :

Ցեղասպան ու վաւերական յափշտակիչ, խղճի քննութեան կոչ կ'ընէ ուրիշին, երբ ինք, իր պատմութիւնն ու ժողովուրդը լեցուած են ոճիրներով, բռնագրաւումներով, յափշտակութեամբ ու անիրաւութիւններով :

Համոզուած ենք սակայն, որ օր մը պիտի կազմուի խիղճ ունեցող դատարան մը, որ խիղճերու

Տեղական ձայնասփիւռէն

Դեկտեմբեր 18, Գշ. առտու տեղական ազգային անթենը ձայնասփռեց, Պ. Թոմաժան Սէն Մարթէնի մէկ զեկոյցը՝ Հայոց պատմութեան նուիրուած :

Յարգելի խօսնակը, նախ ակնարկ մը նետեց, մեր հայրենիքի աշխարհագրական դիրքին, Արարատին, ինչպէս նաեւ Նոյեան Տապանի առասպելին վրայ :

Հարազատ Հայու մը սրտցաւութեամբ, սկըսաւ շօշափել հետեւեալ գլխաւոր անցքերը՝ մեր հին եւ նոր պատմութենէն: Հայեւպարսիկ բանակներու ընդհարումը եւ անոնց դրդապատճառները:

Քաղկեդոնի ժողովէն Հայոց բաժանումը եւ բիւզանդական կայսրութեան յետագայ սադրանքները, կրօնական պատրուակին տակ :

Մոնկոլեան, Սելճուքեան եւ իսլամական այլազգիներու ներխուժումը մեր բնաշխարհէն ներս, եւ անոնց անողոք վարուելակերպը Հայոց հետ :

1895 — 96ի ջարդերուն զոհ դարձած՝ երկու հարիւր հազար անմեղ Հայերու բնաջնջումը, արիւնարբու Համիտի հրամանով :

Եւ մասնաւոր կերպով անդրադարձաւ ազգերու պատմութեան մէջ աննախընթաց, 1914ի դէպքերուն, երբ մէկուկէս միլիոն անմեղ Հայեր տեղահանուեցան ու ջարդուեցան գազանային միջոցներով :

Պ. Թոմաժան եզրակացուց հետեւեալ սրտառուչ բառերով.— « Ինչպէս կը տեսնէք, սիրելի ունկնդիրներ, այս պատմածներս, ոչ երազներ են, եւ ոչ ալ առասպելներ :

Աշխարհի առաջին քրիստոնեայ ազգին դարաւոր տառապանքներն են յանուն իր Փրկչական ու բարոյական գոյութեան »:

Թէեւ այս բոլորը տեւեց, հազիւ քառորդ ժամ: Հետաքրքրական էր սակայն Պ. Թոմաժանի այս տեսութիւնը մեր անտեսուած ժողովուրդին մասին:

Բ. Հ.

ՄԱՀՈՒԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Պոլսոյ թերթերը «Ազդակ»էն առնելով կը գրեն թէ համաձայն Նաֆէն գործակալութեան տըւած լուրին, Ամերիկահայ եկեղեցիներուն մեծագոյն մասը չեն ճանչնար այլեւս Էջմիածնի կաթողիկոսը՝ Գէորգ Զ.: Պատճառն այն է որ Էջմիածնի կաթողիկոսը հրահանգ տուած էր Ամերիկահայ եկեղեցիներուն տօնել Սովէտ յեղափոխութեան տարեդարձը, նոյն եկեղեցիները դիրք բռնած են կաթողիկոսութեան դէմ: «Ազդակ»ի խմբագիրը դիմած է Գարեգին պատրիարքին որ ըսած է.

— Արտասահմանի Հայերուն ընթացքը մեզ չի շահագրգռեր : Մեր առաջնորդն է մեր ներքին կանոնագիրը, որուն պարտաւոր ենք ենթարկուիլ ամէն կերպով :

« Ազդակ » նաեւ կը տեղեկանայ թէ քանի մը օր առաջ սպառնական նամակ մը ղրկուած է Պատրիարք Գ. Խաչատուրեան արք.ի: Սպառնալիքը կ'ըսէ թէ կեանքը վտանգի պիտի մատնուի եթէ ինքն ալ Ամերիկահայերուն պէս դիրք բռնէ Էջմիածնի դէմ :

Պատրիարքը նամակը ստանալով անմիջապէս լուր տուած է Իսթանպուլի Ապահովութեան տնօրէնութեան եւ այս խնդրին հետեւանքով է որ իրեն այցելած էր ոստիկանութեան տնօրէն Քէմալ Այկուն եւ տեղեկութիւններ ստացած:

ՆՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ իր երէկի նիստին, մեր ժեց նուազագոյն թոշակը մեքենաբար վերաքննել, քուէարկեց կրթական պիւտճէն, ձեռնարկեց վերակառուցման եւ պատերազմի վնասուց հարցերուն քննութեան: Յառաջիկայ տարի ձայնասփիւռի գործիքներուն տուրքը 1000էն 1275 ֆրանքի կը բարձրանայ :

քննութեան պիտի ձեռնարկէ, դատախազ ունենալով բոլոր փոքր ու անիրաւուած ժողովուրդները, որոնցմէ մէկը հայ ժողովուրդը, բոլոր փլատակուած ու թալլուած հայրենիքները, որոնց կարգին նաեւ Հայոց հայրենիքը :

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՄԱԿի կարեւոր ուշումները

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը, երէկ հինգի դէմ 44 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց զինաթափութեան արեւմտեան ծրագրին, որ կը թելադրէ միջազգային հակակշռի ենթարկել սպառազինութիւնները: Այս որոշման շնորհիւ, հիւլէական ռումբի արգելքէն առաջ, սպառազինութեան «հաւասարակշռուած զեղչ»ը նկատի պիտի առնուի, ինչ որ հակառակն է խորհրդային տեսակէտին: Այս քուէարկութենէն ձեռնպահ մնացին խորհրդային եւ պալքանեան երկիրներու պատուիրակները, անոնք որ Մոսկուայի արբանեակը կը համարուին: Սակայն, անոնք իրաւունք ունին յանձնաժողովին մէջ իրենց տեսակէտը պաշտպանելու, թերեւս աւելի ճկուն կերպով, հաշտարար ելքի մը յանգելու համար :

ՄԱԿի քաղաքական մասնաւոր յանձնաժողովը իր կարգին կարեւոր որոշում մը ձեռք առաւ 6ի դէմ 45 ձայնով, այն է միջազգային յանձնաժողով մը ղրկել Գերմանիա, ազատ ընտրութեանց պայմանները ուսումնասիրելու համար: Յանձնաժողովը պիտի բաղկանայ Պրազիլիոյ, Հոլանտայի, Իսլանտայի եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչներէն (Լեհաստան մերժեց գործել յիշեալ երկիրներուն հետ): Նորվեկիոյ եւ Լիբանանի պատուիրակները ետ քաշեցին իրենց առաջարկները :

Երէկի այս որոշման ընթացքին, պահ մը կարծուեցաւ թէ կողմերը կրնան համաձայնութեան մը յանգիլ, ընտրական խորհրդակցութեան մը հողը ձգելով Գերմանիոյ երկու հատուածներուն: Այս տեսակէտին գլխաւոր պաշտպանն էր խորհրդային պատուիրակութիւնը: Կասկած չկայ թէ՝ եթէ միջազգային յանձնաժողովը միմիայն Պոնի դաշնակցային կառավարութեան հողին վրայ իրաւունք ունենայ գործելու, ոչ մէկ օգտակար բան դուրս կուգայ, ինչպէս կ'ըսէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Կրումպախ :

ՄԱԿի անգլ. պատուիրակը չուզեր հաւատալ, որ խորհրդային պետութիւնները պիտի ճգնին սբոյքոթի ենթարկել առաջարկ մը, որուն միակ նպատակն է լոյս սփռել: Գերմանիոյ արեւելեան շրջանի թերթերը այնպէս կը հասկցնեն թէ՝ վարչապետը եւ խորհրդարանը տակաւին ոչ մէկ որոշում տուած են, թերեւս ալ առիկա մերժում մը պիտի չըլլայ միջազգային յանձնաժողովի քննութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, ՄԱԿի քաղաքական մասնաւոր յանձնաժողովին որոշումը դժգոհութեամբ դիմաւորուած է Գերմանիոյ մէջ. տեղական թերթերը զայն կը չեշտեն երկար խմբագրականներով: Սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարը Շումախեր, զեկոյց մը հրատարակած է, ուր ի մէջ այլոց հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէ.— ՄԱԿի յանձնաժողովին առաքումը կ'ապացուցանէ այն չահագրգռութիւնը, զոր աշխարհի բոլոր ազգերը կը տածեն Գերմանիոյ միութեան հարցին հանդէպ: Ազատութեան իսկ շահուն համար, այս խնդիրը պէտք չէ նկատուի զուտ ազգային հարց մը, այլ ազատութեան եւ ազատ տրամադրութեան իրաւունքի մէկ հարցը բոլոր ժողովուրդներուն»:

Մանի ժողովին մէջ

ԱՆՏՐԷ ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ ԲՈՒՌՆ ԵԼՈՅԹԸ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը ծանօթ որոշումները քուէարկելէ ետք, երէկ ձեռք առաւ Մոսկուայի բողոքը ամերիկեան կառավարութեան դէմ, Թրումընի «փոխադարձ ապահովութեան» սահմանած 100 միլիոն տոլարի վարկին կապակցութեամբ: Ամերիկեան պատուիրակ Մայքըլ Մեսֆիլտ ժխտեց Մոսկուայի այն վերագրումը, որ քանդիչ խմբակներ կը ճգնին յեղաշրջել խորհրդային կառավարութեան իրաւակարգը : Պատուիրակը աւելցուց թէ՝ այդ վարկը տրամադրուած է երկաթեայ վարագոյրին ետեւէն փախչող հալածական տարագիրներուն, որպէս զի միանան Ատլանտեան կազմակերպութեան պաշտպանողական ուժերուն: Բաւական զուարճալի է, ուրեմն, տեսնել թէ Խ. Միութիւնը որ բնաւ նեղութիւն չի քաշեր միջամուխ ըլլալու ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն, հիմա ելեր է ամբաստանելու Մ. Նահանգները միեւնոյն մեղքով:

« Որքան ատեն որ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները չեն վերագտած իրենց անկախութիւնը, Ամերիկացիները պիտի շարունակեն հրապարակել այն բռնակալական լուծը, որուն ենթարկուած են անոնք: Ցարձակողական արարք մը չէ յուսալը, որ շղթայուած ազգ մը օր մը պիտի ազատագրուի, ու ոեւէ երկրի մը ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալ չի նշանակեր, այդ յոյսը հրապարակաւ արտայայտելը»:

Վիշինսքի կրակ կտրած, մասը ամերիկեան պատուիրակին ուղղած՝ յաճախ սեղանին բռունցքի ուժգին հարուածներ իջեցնելով, պարսաւանք մը կարդաց Միացեալ Նահանգներու հաս —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ՄԱՅՐԻԿԻՆ...»

(ԱՅՍ ՏԵՂԻ ԿԱՂԱՆԴՆԵՐԷՆ)

Որբ մըն էր ինքը... Որբ մը նաեւ իր կեանքին ընկերը: Երբ իր տասնըեօթ տարին թեւակոխեց՝ որբանոցի տնօրէնութիւնը «Օֆիս» կանչեց զինքը ու կարգ մը խրատականներէ յետոյ ճամբու դրաւ, «առ սա հարիւր տրախմին, վերցուր սա հագուստներդ, նաւը քեզի ձրի կը տանի մինչեւ Աթէնք՝ անկէ յետոյ՝ գլխուդ ճարը նայէ»:

Ու Վազրիկը, հարիւր տրախմիով, ու փոքր ծրարով մը Աթէնք հասաւ: Բայց ի՞նչ ընէր Աթէնքի մէջ, խեղճ տղան: Արհեստ չունէր, գործ չկար, ծանօթ, բարեկամ չունէր: Երկար ամիսներ մայրաքաղաքին փողոցները անգործ ու թըշուառ թափառելէ վերջ՝ օր մը ընկերութեան մը հետ պայմանագրուեցաւ եւ Ֆրանսա եկաւ:

— Ի՞նչ գործ պիտի ընեմ այնտեղ — հարցուցած էր զինքը ղրկող «սմսար»ին:

— Դեղարանի մէջ ճերմակ բաճկոնով պիտի աշխատիս — պատասխանեց գործակալը: Դեղարանը Կարտանի ածխահանքն էր սեւ – սեւ բաճկոնով եւ խոշոր ակնոցներով:

Վազրիկը, սակայն, երկար չմնաց սեւ հորերուն մէջ, միջոցը գտաւ ու հեռացաւ հոնկէ: Միջին Ֆրանսայի մէջ երկաթի գործարան մը եղաւ իր երկրորդ աշխատանոցը:

Խոշոր, տաք հնոցի մը առջեւը օրը քառասուն անգամ բաճկոնին թեզանիքներովը կը սրբէր իր ճակատին աղի քրտինքը, կիսամերկ ուսերուն ու կռնակին վրայ ջուրի կայլակներ անդադար քով քովի կը շարուէին, եւ ապա վար կը թափէին հոնկէ, բայց, գոհ էր Վազրիկ իր վիճակէն: Մանաւանդ երբ «քէնզէն»ը կուգար եւ արիւն քըրտինքով շահած իր վաստակը կոկիկ պահարանով իրեն կը յանձնէին, անիկա, այդ օրը իր յոգնութիւնը ամբողջովին կը մոռնար:

«Գործը գիտցող», խնայող տղայ էր Վազրիկը: Ոչ «տանսինկ», ոչ շարժանկար, ոչ թատրոն: Իրեն համար «այդ բոլորինատենը չէ», անոնց ալ ատենը, ժամանակը կուգար:

Առաջին երազը, փափաքը որ գրաւեց իր հոգին, մինակութենէն ազատիլն էր: Ախ ինչ կ'ըլլար, եթէ իր տանը, իր սենեակին մէջ «դնող, վերցնող մը ըլլար...»: Մէկը պէտք էր որ մաքրէր, լուար, եփեր - թափէր, ու երբ գործէն վերադառնար՝ ամէն բան պատրաստ՝ եւ կարգին գտնէր: Ու, օր մըն ալ իր այս փափաքը իրականացնելու համար, իրեն ծանօթ որբուհիի մը ձեռքը խնդրեց: Վազրիկին սիրտին ու սենեակին պատերը լուսաւորուեցան:

Տուն ունէր հիմա Վազրիկը, սեղան ու սուրճ: Եկող - գացող, ծանօթ ու բարեկամ:

Տարին անցաւ: Վազրիկին տանը մէջ շունչ մը աւելցաւ: Յետոյ քանի մը տարի՝ եւ երկու շունչ եւս: Սենեակը սկսաւ նեղ գալ Վազրիկին համար: Երեք անչափահաս զաւակներ ունէր, ո՞վ բնակարան կուտար իրեն: Եւ յետոյ ի՞նչ էին սա մեծ քաղաքին մուխն ու ծուխը, աղտոտ օդը, աղմուկն ու անվերջ մառախուղը:

Ոչ, այսպէս չէր կրնար տեւել, այս վիճակը տանելի վիճակ մը չէր: Հինգ հոգի մէկ սենեակի մէջ... Եւ այր ու կին որոշեցին խնայել: Խնայել ափ մը հող՝ գնելու եւ սեփական փոքրիկ տնակ մը շինելու համար:

Աշխատեցաւ Վազրիկ, աշխատեցաւ, անխոնջ, տիւ եւ գիշեր՝ եւ իրականացուց իր փայփայած երազը: Մեծ քաղաքէն դուրս, լայն ճամբուն վրայ, արուարձանի մը կից կանգնեցուց իր տնակը փոքրիկ պարտէզով, քանի մը նորատունկ ծառերով ու պէսպիսուն ծաղիկներով:

Պիտի ըլլա՞ր օր մը, որ Վազրիկը իր կռնակը պարտէզին մէջ շինուած փայտէ թիկնաթոռին տար ու լաւ մը հանգչէր, բայց դեռ ատենը չէր: Դեռ տունին ու պարտէզին մէջ շատ պակասներ կային, դեռ շատ մը ընելիքներ ունէր: Ու վազեց, աշխատեցաւ Վազրիկ: Ցորեկը գործարան՝ երեկոները մինչեւ ուշ ատեն պարտէզին ածուներուն մէջ: «Շատ կը յոգնիս մարդս — կ'ըսէր իր կինը, Նազլուն, — Մեղք ես, պիտի հիւանդանաս, չորս հոգի ձեռքդ կը նայինք:

— Կնիկ քիչ մըն ալ: Դեռ հանգչելիք ժամանակ շատ ունիմ:

Բայց, տարօրինակ բան, Վազրիկ յանկարծ նըկատեց որ իր ծունկերուն վրայ թուլութիւն մը կար: Ախորժակ չունէր, գիշերները պաղ քրտինք մը կը պարուրէր մարմինը: Թեթեւ, չոր հազ մը չէր բաժնուեր իր կուրծքէն: Ի՞նչ ունէր...

— Մէյ մը, բժիշկի մը գնա — կ'ըսէր կինը չարունակ:

— Ի՞նչ ունիմ որ բժիշկի երթամ — կը պատասխանէր անհոգ:

Օր մը սակայն, Վազրիկը գործարանէն տուն վերադարձաւ շատ ընկճուած, յոգնած վիճակով: Հեծելանիւով չէր կրցեր ճամբան շարունակել, ոտքով եկած էր: Անկողին ինկաւ ու յաջորդ օրը ալ ոտքի չելաւ:

Բժիշկը եկաւ, հազիւ ձեռքը վրան դրած՝ յանձնարարեց՝ հիւանդանոց...

Տարին հիւանդանոց, յետոյ հիւանդանոցէ հիւանդանոց, ու օր մըն ալ Դեկտեմբերի ցուրտ օրերուն, երբ աշխարհը՝ «Կաղանդ Պապա»ին կը սպասէր Տիկին Նազլուին տնակին վրայ սեւ խաւարը իջաւ...

Մեծ քաղաքը լոյսերու մէջ կը լողար: Տուներու մէջ, փողոցներու մէջ, սրահներու մէջ ու բախտաձայն աղաղակները կ'արձագանգէին պատէ պատ՝ Նազլուին դուռը փակ էր, սիրտը փակ էր, ներսը անլոյս անճրագ իր սուգին, իր որբուկներուն հետ մինակ...

Կաղանդ Պապան պէտք էր գար սակայն: Իր երեք որբուկները ամիսներով, սպասած էին անոր: «Եթէ հայրիկը չգայ, Կաղանդ Պապան նորէն կուգա՞յ», յաճախ հարցուցած էին իրեն, ու ինքը, «այո, անպատճառ» պատասխանած էր անոնց: Հիմա պէ՞տք էր որ յուսախաբ ընէր զանոնք:

Իր ցաւին ու սուգին մէջ, կէս գիշերին, երբ իր փոքրիկները քնացեր էին, ոտքի ելաւ ու բուխերիկին մէջ քով քովի շարեց այն բոլոր խաղալիքները զոր օրեր, շաբաթներ առաջ պատրաստած էր իր ձագուկներուն համար: Յաջորդ առաւօտ, տղաքը «աշխրքի բաներուն» անտեղեակ, անհոգ ու զուարթ վազեցին, վերցուցին Կաղանդ Պապային բերած խաղալիքները ու սկսան զուարճանալ:

Նազլուն փորձեց ժպտիլ անոնց, բայց, խընդուքի տեղ անոր աչքերէն արցունքի կաթիլներ կը հոսէին:

— Փափան ինչո՞ւ չեկաւ մամա...

— Պիտի գայ ձագուկներս, անհոգ եղէք:

×

Տարիներ անցան... Նազլուն իր ցաւին ու տառապանքին հետ աշխատեցաւ որբ չձգել իր զաւակները: Ամէն նոր տարի, իւրաքանչիւր Ծընունդի, իրենց տնակին մէջ, Կաղանդ Պապան միշտ բուխերիկին մէջ զետեղուած կօշիկները չմոռցաւ: Օր մըն ալ բարի Կաղանդ Պապան իր բերած նուէրներէն բաժին մըն ալ իրեն, Տիկին Նազլուին հանեց:

Նազլուն, սովորականին պէս, երախաները քնացնելէ յետոյ անոնց ստանալիք նուէրները բուխերիկին մէջ շարեց ու անկողին մտաւ: Յաջորդ առաւօտ երբ արթնցաւ եւ նայեցաւ բուխերիկին կողմը զարմանքով տեսաւ որ իր շարած նուէրներուն մօտ ուրիշներ ալ կային:

Մեծկակ, գոց պահարան մը եւ քովն ալ փոքրիկ ծրար մը: Մօտեցաւ վերցուց զանոնք: Պահարանին վրայ գրուած էր — «մեր սիրելի մայրիկին»:

Բացաւ... իր ամուսնոյն մեծադիր, գունաւոր նկարը: Ծրարը քակեց — զարդատուփ մը իր բոլոր սարքուածքով:

Նազլուն, զարմացած կը նայէր այս բոլորին ու աչքերէն արցունքի կաթիլները առատօրէն վար կը վազէին:

Եւ ուրախ էր եւ տխուր:

Իր ձագուկները արթնցան, վազեցին իրեն քով: Անոնցմէ մէկը որ ութը տարու էր, առաջ անցաւ եւ համբուրեց մայրիկը, անոր հետեւեցան միւսները: Կաղանդ Պապային բերած նուէրները շարեցին սեղանին վրայ, շարուեցան անոր բոլորտիքը: Մայրը հիացումով, խանդով կը նայէր մերթ զաւակներուն, մերթ իր ձեռքերու մէջ բռնած լուսանկարին ու տուփին:

— Ասոնք ունենալու համար դրամը ուրկէ՞ ճարեցիք — հարցուց մայրը:

— Մեր շաքարի - շօքօլայի համար տուած դրամներդ ժողվեցինք — պատասխանեց մեծը:

— Այս լուսանկարը լաւ, բայց ի՞նչ ընելու համար առեր էք այս տուփը:

— Երբ հայրիկը հոս էր — պատասխանեց դարձեալ մեծ որդին — գեղեցիկ կ'ուզէիր ըլլալ, կը զարդարուէիր, կը հագուէիր եւ աղուոր մամա մը կ'ըլլայիր, հիմա կ'ուզենք որ նորէն զարդարուիս եւ նորէն մեր աղուոր մաման ըլլաս...

Նազլուն արցունքոտ աչքերով ջերմօրէն համբուրեց իր ձագուկները ու այդ օրը — տարիներ վերջ — առաջին անգամ ըլլալով ժըպտեցաւ...

Ժպտեցաւ ու շրթներուն բարակ նեկ մը քըսեց...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

«Հայ Երգի Օր»ուան առթիւ

Մարսէյլիոյ հայ հասարակութիւնը, կիրակի օր փութացած էր Casa d'Italia, իր հայրենակարօտ հոգին գոհացնելու, հայ երգը լսելու եւ դէթ պահ մը ինքզինքը հայրենի լեռներն ու դաշտերը փոխադրուած զգալու համար:

Երգահանդէսին նկարագրութիւնը ձգելով ուրիշներու, կ'ուզէի քանի մը լուսաբանութիւններով խղճի պարտք մը կատարել: Յաճախ թերթերու մէջ կը կարդանք «այս քաղաքակրթութեան օրրանին մէջ...», «Լոյսի եւ գեղարուեստի այս երկրին մէջ...» կամ ասոր նման արտայայտութիւններ, որ ըսել կ'ուզէ «այլեւս ժամանակն է որ միմիայն ներողամիտ աչքով մը դիտուած զանցառութիւններ տեղ չգտնեն հանդէսներէն ներս:

Առանց ուրանալու «Արմենիա»ի 54 երկսեռ երգողներուն զոհողութեան ոգին, առանց ստորագնահատելու անոնց կարգապահութիւնն ու մանաւանդ ցոյց տուած եռանդը, հայ մշակոյթի լաւագոյն արտայայտութիւններէն, երգին հանդէպ, կ'ուզէի քանի մը արդարացի նկատողութիւններ արձանագրել այս սուղ սիւնակներուն մէջ:

Կանդ պիտի չառնեմ իւրաքանչիւր երգի արտայայտութեան (interprétation) ձեւին վրայ, բան մը որ նոյնքան կարեւոր է որքան բոլոր միւս ըսուելիքները, բայց կրնայ մեզ շատ հեռուները տանիլ: Իմ գլխաւոր ըսելիքներս ընդհ. բնոյթ կը կրեն եւ կը պատշաճին որքան «Հայ Երգի Օր»ուան, նոյնքան եւ ուրիշ հայկական հանդէսներու:

Առաջին առթիւ աչքի կը զարնէր microphoneի գործածութիւնը: Յետոյ կուգար խմբերգներուն դաշնակի ընկերակցութիւնը, որ երբեք մեր գեղջուկ երգի տարազին, չի համապատասխաներ (վկայ մեծ վարպետին՝ Կոմիտաս վրդ.ին անեղծ ստեղծագործութիւնները), մինչդեռ կարծես մասնաւոր ճիգ ի գործ դրուած էր, երբեմն նոյնիսկ երկու դաշնակի ընկերակցութեամբ, չեմ գիտեր ի՞նչ կարենալ պարտկելու:

Չեմ կրնար զանց առնել տեղւոյս երաժշտասէրներէն վկայեալ Օր. Ս. Պօյաճեանի ճարտար նուագը, իր արտայայտութեան շնորհը, առանց ընդվզելու իր տրամադրութեան տակ դրուած զարհուրելի դաշնակին ի տես: Կազմակերպողներէն քիչ մը աւելի նախանձախնդրութիւն կ'ակնկալուի, որպէսզի ունկնդիր հասարակութիւնը՝ մանաւանդ նորահաս սերունդը մէկ անգամ դժուարաւ ներկայ գտնուելէ յետոյ, այլեւս չուխտէ ոտքը «հայկական» հաւաքոյթներէ ներս դնել:

Նկատելի է մեներգներու պարագան, շատեր գիտեն որ «Արմենիա»ն իր մէջ ունի նաեւ երաժշտանոց յաճախող անդամ - անդամուհիներ, ասոնք ի հարկէ նորահասներ են, արժանի ամէն քաջալերութեան, ի՞նչ առիթի կը սպասուի, զանոնք ալ հանրութեան ներկայացնելու համար, այսպէսով ժողովուրդին նորութիւններ հրամցուցած ըլլալու գոհունակութիւնն ալ կ'ունենանք: Այս առթիւ կ'արժէ երկու խօսք ալ այս հանրային ցաւին մասին ըսել: Մեր մէջ դժբախտաբար թիւրիմացութեամբ կարծողներ կան թէ, գեղեցիկ ձայն մը մարզուելու պէտք չունի, ընդհակառակն՝ ձայն մը մարզուելու համար նախ գեղեցիկ պէտք է ըլլայ: Եթէ մարդիկ տգեղ ձայն մը գեղեցկացընելու համար երաժշտանոց յաճախէին, գեղաձայն մէկը ինքզինքը պարտաւոր պիտի չզգար այդ ձանձրոյթը կրելու: Կարծեմ թէ մեներգու ըլլալու համար ձայնը մարզելը պայման է, որպէսզի ունկնդիր հասարակութեան խնայուի, տհաս ձայներու հանդուրժել:

Մեներգէն վերջ, ահա խմբերգի պարագան, թէեւ այս վերջինը միեւնոյնը չէ, հոս խմբավարն է որ պէտք է՛րբեւ choriste մարզէ իր աշակերտները: Երկար տարիներու կեանք ունեցող երգչախումբերէ կ'ակնկալուի լուրջ աշխատանք, զանազան ձայներու խումբէն անջատումը կը վըհնասէ ամբողջականութեան: Կիրակի օր այս թերութիւնը զգալի էր ընդհանրապէս, բայց մանաւանդ ténorը գրեթէ բնաւ չէր շաղախուեր եւ յաճախ խակ ձայներ կը լսէինք: Ինչո՞ւ երկար տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող հայկական խումբ մը չկարենայ եւրոպական քոյր կազմակերպութեան մը հետ մրցիլ: Անարդար է մեղքը միշտ անդամներու վիզին փաթթել: Անցեալ շաբթու «Յառաջ»ի մէջ լոյս տեսած թղթակցութենէն տարուելով կրնանք եզրակացնել թէ, երկսեռ, երաժշտասէր երիտասարդութիւնը կարելին աւելին կը փորձէ, «Արմենիա»ի յառաջդիմութեանը համար:

Թող ներուի ինծի քանի մը տողով ալ մասնագիտական մարզին մէջ մտնել:

Հազար տեղ եւ հազար անգամ լսուած մեներգներ որոնք ժողովրդական motive իսկ չունին, այլ միմիայն մէկ բառով ունկնդրին ազգային զգացումը կ'օգտագործեն, իմ կարծիքով յարմար չեն եւ ոչ ալ արժանի խմբերգի վերածուելու, այդպիսիներէն է Հայաստանը, որ ինչպէս ըսի, «Հայաստան բառով միայն զգացումներու հետ կը խաղայ, մինչ իրականին մէջ անյաջողութիւն մը կրնայ նկատուիլ:

Այստեղ կ'ուզեմ զանց ընել երգերու արտայայտութեան սխալ ըմբռնուած ըլլալը, նախ չերկարելու եւ յետոյ մասնաւոր դիտում ընդնշմարել չտալու համար, բայց կը խորհիմ որ, եթէ հեղի –

ՁԱՅՆԸՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 10 Դեկտ.— Երկու օր առաջ տեղի ունեցաւ Ֆ. Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին, երեկոյթ պարահանդէսը, մեծ յաջողութեամբ: Պօմոնի եկեղեցւոյ կից դպրոց սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ:

Օրուան նախագահը ընկերուհի Քիպրիթճեան հրաւիրեց ներկայ հասարակութիւնը մէկ վայր — կեան յոտնկայս յարգելու յիշատակը մեր երկու մեծ ընկերներու՝ յանձինս ընկերներ Ռուբէն Տէր Մինասեանի եւ Լեւոն Շանթի որոնք յաւէտ բաժնուեցան մեզմէ, խոր սուգի մատնելով համուրհայութիւնը: Երկու անզուգական եւ անփոխարինելի կորուստներ, որոնց անունը պիտի չմոռնայ Նոր սերունդը եւ անսայթաք քալէ այն լուսաւոր ուղիէն, զոր գծեցին հանգուցեալները, այս յեղափոխութեան եւ միշակոյթի նուիրեալ առաքեալները: Վարագոյրը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ ազգային երգով մը երկսեռ Նոր Սերնդականներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Տէօքմէճեանի, որ ստանձնած էր օրուան գեղարուեստական բաժնի պատրաստութիւնը եւ որ ունեցաւ մեծ յաջողութիւն: Ընկերուհի Քիպրիթճեան իր բանախօսութեան մէջ վեր հանեց Հայ Կապոյտ Խաչի ազգանուէր գործը որ սկսած է ասկէ 41 տարի առաջ, «երբ մեր կիները լծուեցան կեանքի պայքարին: Մինչեւ այսօր ալ ան երկու հայերէն բառ աւելի սորվեցնելով հայ մանուկի, նպատակ ունի երկու հայ աւելի փրկել: Ան ոչ թէ միայն դեղ կը հայթայթէ հիւանդին, զայն ֆիզիքապէս փրկելու, այլ կ'աշխատի նաեւ հոգեկան վէրքերը բուժելու: Այս բոլոր արցունքները որ կը սրբէ Հայ Կապոյտ Խաչը, այդ արցունքներու կաթիլները որպէս մարգարիտ պիտի զարդարեն իր ճակատը իբրեւ վարձատրութիւն: Հայ կինը պահակն է նաեւ հայ ընտանիքին, արթուն կը հսկէ մեր սրբութիւններուն եւ աւանդութիւններուն անվթար պահպանման: Միշտ զօրավիգ հայ մարդուն՝ կը մնայ պատնէշին վրայ աւելի հաստատ եւ աւելի հաւատաւոր»: Երգեց Նոր Սերունդէն Օր. Գոհարիկ Ղազարեան, արժանանալով ջերմ ծափերու: Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Մայրը» (դասաւորուած տրամախօսութիւն Տիկ. Ա. Տէօքմէճեանէ) յաջողութեամբ տարին Օրիորդներ Փափազեան եւ Կարապետեան:

Կապոյտ Խաչի նպատակը եւ գործունէութիւնը ներկայացնող կենդանի պատկեր մը ձգեց խոր տպաւորութիւն:

Փոքրիկներ Դարբինեանի եւ Գարաքէյեանի կովկասեան պարերը հայկական տարազով, քէմանչիստ Համոյի նուագի ընկերակցութեամբ ըստեղծեցին մեծ խանդավառութիւն: Զաւեշտ մը «Տոյլ կին»ը, դերակատարութեամբ Պ. Վարդգէս Տէրտէրեանի եւ օրիորդներ Մ. Զարուխեան եւ Հ. Սոլաքի կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկայ հասարակութիւնը: Զանազան ազգայիններէ եղած նուէրները վիճակահանութեան դրուելով սպառեցաւ քիչ ժամանակէն, ապահովելով Կապոյտ Խաչին կլորիկ շահ մը: Այս առթիւ հրապարակով շնորհակալութեան խօսք ըսուեցաւ Թաղիս առեւտրականներէն Պ. Հրանտ Թորոսեանի որ միշտ ալ իր լայն օժանդակութիւնը բերած է Կապոյտ Խաչին եւ այս առթիւ կը խոստանայ Պօմոնի մասնաճիւղին բոլոր նպաստընկալ որբ եւ այրիներուն մէկ ամսուան նպաստի գումարը ինք վճարել համապատասխան նուէրներով: Ահաւասիկ համեստ հայրենակից մը որ կ'աշխատի մնալ մութին մէջ եւ օգտակար դառնալ իր ազգակիցներուն իր կարողութեան սահմաններէն վեր: Ժամանակին հանդէսի գեղարուեստական բաժինը լըրացած էր, սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ լոյս: Ներկաները հաւաքուած սեղաններու շուրջ ապրեցան յիշատակելի օր մը ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, որ միայն Կապոյտ Խաչուհիներու տրուած է ստեղծել այսպիսի մթնոլորտ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ).— 25 հազար ֆրանք նուիրեցին Վալանսի Հայերը Տռոմի նահանգապետին, դժբախտ փոքրերու Ծնունդին, եւ մանաւանդ ծերերուն յատկացուելու համար: Նուէրը յանձնեց Պապիկեան քահանան, ընկերակցութեամբ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի, Պ. Սինապեանի (Նախագահ Վալանսի ազգ. միութեան) եւ Պ. Ժամկոչեանի: Պատգամաւորութիւնը ընդունուեցաւ նահանգապետին եւ Պ. Պիւրկալայի կողմէ: Նահանգապետը շնորհակալութիւն յայտնեց ֆրանսական կառավարութեան կողմէ:

×

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Ժամանակէ մը ի վեր Վիէնի հայ գաղութը քնաթաթախ կեանք մը կ'ապրէր, կարծես թէ չկան այլեւս մարզական, թատերական եւ բանախօսական խանդավառ եւ իրար հրմշտկող ձեռնարկները, եւ «Յառաջ»ի այս սիւնակը «Ձայներ Գաւառէն» զուսպ լռութիւն մը կը պահէ այդ մասին:

Բարեբախտաբար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տղաքը՝ արթուն պահակներ պատնէշին վրայ, կը հսկեն ու կ'աշխատին: Ահա իրենց գեղեցիկ խընջոյք - երեկոյթը որ տեղի ունեցաւ այս շաբաթ իրիկուն՝ 15 Դեկտ. Համօ Օհանջանեան տաքուկ սրահին մէջ:

Կոկիկ բազմութիւն մը, աւելի շատ երիտասարդներ փութացած էին ներկայ գտնուելու Նոր Սերունդի տղոց ձմեռնային եղանակի այս առաջին ձեռնարկին: Հանդէսի բացումը կատարեց Աստուր Մաղաքեան, Վիէնի Նոր Սերունդի աշխոյժ ատենապետը, որ եթէ նախ տատամսելով սկսաւ խօսիլ, հետզհետէ աւելի ինքնավստահ եւ խանդավառ արտայայտութիւններով շեշտեց Նոր Սերունդի նպատակները եւ մասնաւորապէս ծանրացաւ ծնողաց պարտականութիւններու վրայ: Չմոռցաւ խսկ ներկաներէն խնդրելու որ իրենց յարգանքի տուրքը ընծայեն — մէկ վայրկեան յոտընկայս լռութեամբ — երկու հսկաներու Ռուբէն Տէր Մինասեանի եւ Լեւոն Շանթի անմահ յիշատակին:

Յաջող կերպով ներկայացուեցաւ «Հիւանդը» զաւեշտը: Ներկաները կուշտ ու կուռ խնդուքով ծափահարեցին բոլոր դերակատարները: Քիչ վերջ սրահը նորէն կը թնդայ, այս անգամ երգերով եւ պարերով, խնջոյքը պաշտօնապէս սկսած է շատ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Տ.ի:

Հանդիսականները իրար կը դերազանցեն մասնակցելու խմբերգով, մեներգով, արտասանութեամբ, հայկական եւ եւրոպական պարերով: Հաճելի անակնկալ մը եղաւ նոյնպէս Օր. Կիւրեղեանի (Լիոնի Կապ. Խաչի Սանուհիներէն) ներկայութիւնը, որ մեներգեց շատ շնորհալի կերպով:

Ուշ ատեն, արդէն ամէն բան սպառած, երեկոյթն ալ յաջող կերպով վերջացած էր: Եղան սրտաբուխ նուիրատուութիւններ:

Ա. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

× Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը, հարկ կը տեսնէ յիշեցնելու յարգելի ծընողներուն, որ ամէն Չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8—9 դասախօսութիւններ կ'ըլլան Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, (հայերէն լեզու, պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն): Դասախօսն է Պ. Կ. Տէրմոյեան:

Գաղութէ գաղութ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ եւ խմբավար Օննիկ Պէրպէրեան, ինչպէս գրած էինք Պոլիս գացած էր, ուր երաժշտահանդէս մը տուած է ամբողջովին բաղկացած իր դաշնաւորած գործերէն, իբր մեներգ, պատարագ, քօնչէրթօ, սէնֆօնի եւն.: Երաժշտահանդէսին ներկայ եղած է պատրիարքը, ինչպէս եւ հանրային դէմքեր, արուեստագէտներ, մտաւորականներ, նախկին Պէրպէրեանցիներ: Այս երաժշտահանդէսով Օ. Պէրպէրեան Կոմիտասեան եւ հայկական փօլքլորը պատկերացուցած է: Յայտագրին առաջին մասը որ «Օրաթօրիօ» մըն էր, Կոմիտասեան պատարագին զանազան սրբասացութիւնները համանուագի վերածած եւ յարաւոր ու շնչաւոր գործիքներու միջամտութեամբ պատարագը ստացած է սէնֆօնիկ հանգամանք, կը գրէ «Մարմարա»յի թղթակիցը: Պէրպէրեանի Քօնչէրթօյին, բաղկացած երեք մասէ, աշխատանք, խոկում եւ խաղեր, դաշնակի մասը նուագած է Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան: Նշանակալից գործ եղած է Օ. Պէրպէրեանի «Սէնֆօնի Թիւ 2», որ Կոմիտասի երգերուն վերարտադրութիւնն է դարձեալ, արդիական արուեստի մը տարազին տակ եւ նուագարաններու գործակցութիւնով: Մեներգած է Օր. Ալիս Քիթապճեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Ամբոխի հակակրութիւնը գնաց օտարականին, ինչպէս միշտ:

— Ոճրագործ է, չե՞ս տեսներ կերպարանքը կ'ըսէր մին:

— Օտարական լրտես մըն է — կը ճչէր միւսը — երեւոյթին մի նայիր ծպտուած է:

— Ձեռքի մատանիին նայէ — նկատեց կին մը — նորէն «սեւ շուկայի խնդիր» ըլլալու է, — եղբակացուց եւ որուն համամիտ գտնուեցան շատեր:

— Մամա, ինչո՞ւ ծեծելով կը տանին: Մենք երբ ընկերներով ոստիկան կը խաղանք՝ ժամդիմաճ կը տանինք մեր բռնած «գողը»: Այսպիսի «լեռան քարոզ» մը կը կարդար տղեկ մը յուզումով, իր մօրը գլխուն:

Երբ արդէն զուրսէն նոր ոստիկաններ հասան ու ծեծով - փետտով առին տարին Սարգիսը:

Խաղաղութիւն ամենեցուն:

Բայց բանտ մտնողին վիճակը հարցնող չկայ:

Ամէն երկիր, խորքին մէջ բանտը նոյնն է: Վայ ինկողին:

Բանտարկեալ մը մինչեւ Ոսիրեսի եւ Իսիրեսի ատեանը ելլելը՝ կ'անցնի անպատճառ շատ մը կենդանիներու փորէն: Առիւծ ներկայացողը մուկ կը դառնայ, յանկարծ վարագի կը փոխակերպուի, եւ ժանիքը կորսնցնելէ վերջ՝ ստտկած շան մը մորթը կը հագնի եւ փոխն ի փոխ անճանաչելի արարածի մը դըսերեւոյթով կը յանձնուի դատ — դատաստանի:

Հոն բազմող ծպտեալ քաղաքացիները դերասաններու նման ամէն մէկը յաճախ իր ձանձրոյթը կը թափէ արուեստական լաւայի պէս:

Ճարտասանութիւններ, ճամարտակութիւններ, հակասական ճոռոմաբանութիւններ տորքի մը վրայ տորդ կը բանին:

Երբեմն սարդը անմեղ կըհռչակուի երբեմն ալ ճանճը, նայելով վճռողներու տրամադրութեան: Անձրեւոտ օրն ալ իր դերը ունի:

Եթէ օր մը թատրոնը փակուի դատարանը կրնայ փոխարինել այդ գրկանքը: Ոչ մէկ ճիւղ կը պակսի հոն: Կայ ողբերգականը եւ զաւեշտը: Դիւցազներգականը, հոգեվերլուծականը, ընկերաբանականը, մանաւանդ կատակերգականը, առանձին կամ տարբաղադրուած «Արդարութեան Վրիպումներու» յաւելուածով:

Անշուշտ կայ արդարադատութեան Աստուածը. արձանացած:

Սարգիս Սարգիսեան՝ անընդունակ եւ սկըսնակ, անոնցմէ ոչ մէկին ուշադրութեան արժանացաւ:

Անոր ճակատագիրը մնացած էր Տեսբինայի ափերուն մէջ: Վայ անոր որ իր բախտը կը սպասէ մեղերայէ մը:

Մինչեւ Տեզբինայի տուն գալը՝ Սարգիսի տարիք չունեցող հայրը, որ ընկուզենիի չորցած կոճղի մը պէս լքուած կ'ապրէր տղուն տանը պարտէզի հիւղակին մէջ՝ լսեց «մանչուն» ձերբակալուիլը. «ո՜ւֆ» մը քաշեց ներսէն եւ կէս ժամ հազաց. աչքերէն արցունք եկաւ, երկրէն բերած խոշոր ու կարմիր թաշկինակով աչքերուն ճպուռը մաքրեց. տղուն կճատները լայն թուղթին մէջ փաթթելով ծխափողին անցուց եւ ծուխը կլլելով փողոց ինկաւ: Ինք գրեթէ դարէ մը ի վեր անվերջ լեռ ու ձոր անցեր էր, անկարող զգաց ինքզինքը, պարտուած.

— Տէր Աստուած մեղքերս ի՞նչ են որ հոգիս չես առներ — տրտնջաց:

Ցոյսը դրաւ քածին վրայ, ու գնաց կայան. ծխեց ու աղօթեց, թքաւ ու հայհոյեց:

Մինչեւ Տեսբինան տուն եկաւ: Տուն եկաւ եւ մինչեւ կէս գիշեր դրացիներուն հետ զուարճացաւ, ապակի ճաթեցնող խնդուքով: Նիւթը Սարգիսն էր:

— Հայտէ զօ՛. պրէ ես ինչ չուաններ կտրեր եմ, վաղը եթէ այդ փոլիս — մոլիսներուն դասը չտամ ինծի Տեսբինա թող չըսեն:

Հա՛, հա՛, հա՛, Սարգիսին ալ լաւ դաս մը եղաւ, Մօնթէ Գաուլօ քթէն բերնէն եկաւ: Վաղը. վաղը…

Իրաւ ալ առտուն կանուխ իշխանուհին հագուեցաւ — սքուեցաւ, որքան քար ու մետաղ ունէր վրան լեցուց: Տպաւորիչ ըլլալու համար չմոռցաւ նոյնիսկ բարձրապանիկ ոսկի շղթայ անցընել սրունքին, ու ելաւ ճամբայ:

Ելաւ ճամբայ, բայց Սարգիսը այնքան արագ կը վազցնէին որ չկըցաւ հասնիլ Տեսբինան:

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

ցէին, ուր տողանցք կը կատարէին սեւերու բղք — տումը, հռչակաւոր աւազակ Ալ Գափոնը եւ G47 օդանաւին Թոփչքը, խորհրդ. հողամասերուն վը — րայէն, այս բոլորը ապացուցանելու համար ազա — տութեան կապտումը Եանքէի աշխարհին մէջ.

«Դուք կ'ուզէք ամբողջ ուժով միջամտել մեր ներքին գործերուն, դառաց Մոսկուայի ներկայա — ցուցիչը, մեր հողամասին վրայ իջեցնել վայ — րաչուներ, լրտեսներ, խափանարարներ, բայց կ'ուզեմ ձեզի ապահովցնել թէ՝ մենք պիտի չթոյ — լատրենք այդ բանը: Շատ մարդիկ մեր երկիրը պտոյտի եկան, բայց այնտեղ ձգեցին կամ իրենց կաշին, կամ իրենց գլուխը, կամ թէ փախան: Պէտք չկայ միլիոնաւոր տոլարներ ծախսել այս կարգի արկածախնդրութիւններու համար: Ատի — կա բաց պատուհանով մենեակ տաքցնելուն կը նմանի»:

Ժողովը ընդհատուեցաւ, վերաբացման խօսք առին նաեւ Լեհաստանի եւ Պելոռուսիոյ պատուի — րակները, որոնք երկուքն ալ պաշտպանեցին Վի — շինսքիի տեսակէտները: Պրազիլիոյ պատուիրակ Միւնիզ ռուս ներկայացուցիչին վերագրումները իմաստակութիւն նկատեց, զուրկ լրջութենէ, քա — նի որ Մսկուա հրահանգներ կուտայ իր անդամ — ներուն, աշխարհի ամէն կողմը, որ իր երկիրն ալ վնասարարութեան ենթարկուած է նոյն ցուց — մունքներով: Եթէ նկատի առնելու ըլլան ուրիշ երկիրներու գործերուն միջամուխ ըլլալու հար — ցը, կարելի չէ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել միակ ծառի մը վրայ եւ գանց առնել անտառը... Մայքըլ Մենսֆիլտ նորէն խօսք առնելով յայտա — րարեց թէ՝ «Ամերիկացի չորս օդանաւորդները զոհ դարձած են լրտեսական մոլութեան մը, որ այս պահուս խորհրդային աշխարհի բովանդակ տարածութեան վրայ աւերներ կը գործէ»:

Մոսկուա կը փափաքի

ԶԱՐԿ ՏԱԼ ԻՐ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻՆ ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Նեսթերով, նախագահ ռուսական առեւտրա — կան սենեակին, յայտարարած է «Նոր Ժամանակ — ներ» թերթի աշխատակիցին թէ՝ Խորհ. Միու — թիւնը կը փափաքի լայն սահմանի վրայ առեւ — տրական յարաբերութիւններ մշակել դրամատի — րական երկիրներուն հետ: Յետոյ կը յիշէ Մոս — կուայի տնտեսական միջազգային համաժողովը, յառաջիկայ Ապրիլին, որ իրեն նպատակ ընտրած է մաքսային պատուարները վերցնել, ազգերու մի — ջեւ ընդլայնելու համար տնտեսական գործակ — ցութիւնը:

Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է ցորեն ծախել կարօտ երկիրներուն: Իր առաջնը կրնայ կարեւոր ազդակ մը ըլլալ միջազգային առեւտուրին, ու — ան տակաւին ի վիճակի է արտածելու մեքենաներ եւ ճարտարարուեստական սարքաւորումներ:

Եթէ ամերիկեան առեւտուրը աննշան է, անոր համար որ Մ. Նահանգները ամէն ինչ կ'ընեն զայն պակսեցնելու համար, Խ. Միութիւնը իր փոխարէն առաջուընէ աւելի կարեւոր քանա — կութեամբ գործիքներ ստացաւ Իտալիայէն, Զուի — ցերիայէն եւ Անգլիայէն, իսկ յետագային կը նախատեսէ առեւտրական աւելի լայն զարգացում մը արեւմտեան երկիրներուն հետ:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ ԵՆ

Ի պատիւ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ Թէյասեղանը եւ գինեձօնը, որ տեղի պիտի ունենային, այս շա — բաթ եւ կիրակի օրերը Մարսէյլի մէջ:

Պ. Սահակ Թօփալեան, Տէր եւ Տիկին Կարա — պետ Թօփալեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Եղի — սաբէթ Աճէրեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասպարեան եւ զաւակները (Կեսարիա), Տէր եւ Տիկին Գալուստ Գասպարեան եւ զաւակ — ները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Աւետիս Գաս — պարեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տի — կին Թորոս Աճէրեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Թորոս Գասպարեան ((Պէյրութ), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, աներմօր, զարմի — կին եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ՊԱՅԾԱՌ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ (Ծնեալ Գատեմեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւան — դութեան մը, 20 Դեկտ. Corentin Celtonի հիւան — դանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր շաբաթ, ժամը 10.30ին: Հաւաքուիլ հիւանդանոցը 50 rue Severine, Issy, ուրկէ մարմինը պիտի փո — խադրուի Իսիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդ — րուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris(13)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի, հովանաւո — րութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթա — կոմիտէին:

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը խօսին ընկեր ՎԱՂԱՐՇԱԿ Տ. ՎԱՐԴԱՆ — ԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի Նոր Սերունդի «Քրիստա — փոր» խումբին կողմէ ԶԱՒԵՇՏ ՄԸ՝

ՍԱՄԱԹԻԱՅԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱՆ կամ ՉԱՐԼՍԹՕՆ

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով մը:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Շամոնի մասնաճիւղի կող — մէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Jean d'Arcի սրահը: Մեծ պատրաստութեամբ եւ երի — տասարդ ուժերով կը ներկայացուի՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Ժողովրդական ուրախ օփերէթ, 4 արար
Մուտք 100 ֆրանք:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ութ մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէ — թէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ:

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐ. ԵՐԵԿՈՅ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ «Հայաստան»ի խմբագրու — թեան կողմէ:

Գեղ. բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Մառի Կառվարենց (երգ), Պ. Մելիքեան (ջութակ, Եու — կոսլաւիոյ երաժշտանոցէն), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Արմ. Բալուեան (արտասանու — թիւն), եւ Նոր սերունդի լաւագոյն ուժերը:

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15էն սկսեալ, Cercle Militaireի Salon 4ի մէջ: (Place St. Augustin): Ծանօթութիւն.— Մուտք չկայ, հրաւիրատոմս ունենալու համար դիմել Բալուեան գրատուն, 43 Rue Richer, Paris (9):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Հ. Թորոսեան, ինչ — պէս ուրիշ անգամներ, այս տարի եւս Պօմոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին միջոցով, Նոր Տարւոյ առթիւ 13 աղքատ ծերերու բաժնուելու համար ուտեստեղէն նուիրած է: Ս. Զ. Զափահաս որբ մը նուիրած է 3000 Ֆր. մասնաճիւղին: Իսկ Պ. Յ. Թիւթիւնճեան 500 ֆրանք:

Այրի Տիկին Արշալոյս Նիկողոսեան եւ զա — ւակները՝ Տէր եւ Տիկին Հայկ եւ Նուարդ Էմիր — եան, եւ Կարապետ Նիկողոսեան, ինչպէս եւ Շմաւոնեան, Անդրանիկեան եւ Կարմիրեան ըն — տանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցա — նեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին

Պ. ԱՐՇԱՄ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 19ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այ — սօր շաբաթ, ժամը 3ին, իր բնակարանին մէջ, 3 rue Gambetta, Rosny s/Bois: Շոգեկառքը Gare de l'Estէն ժամը 2.10ին:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Հետեւեալ վեց գիրքերը, որոնց նուազագոյն արժէքն է (հատով) 2000 Ֆրանք: Մինչեւ 15 յուն — ուար, որպէս կաղանդչէք կը վաճառենք 1000 ֆրանքի:

1.— Ազ. Տաղի քառամեայ հերոսամարտը, Գա — փիկեանի 600 Ֆրանք, 2.— Ցլավի, Մըսըրլեան՝ 400 Ֆրանք, 3.— Աշխարհագրութիւն Ա. Միսաք — եան 300 Ֆրանք, 4.— Տանջուածները, Կ. Մխիթար 300 Ֆրանք, 5.— Ազգ. Խնդիրներ, Մ. Զէրազ 200, 6.— Մանուկներու համար վէպեր՝ Մ. Նուպար — եան 200 Ֆրանք: Ընտրովի գնողները պիտի վճա — րեն նշանակուած գիներով:

Դիմել Գրատուն «Յառաջ», G. Tzerikiantz, 13 Rue des Dominicains, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ զաւակներս Գրիգոր եւ Աստուր Համալեանները (Արաբկիրցի), իրենց հօր անունն է Մարտիրոս, մօր անունը Լուսիա: Տարագրու — թենէն վերջ Մալաթիոյ որբանոցը եղած են: Կը կարծուի որ Ամերիկացիներու կողմէն փոխադ — րուած են Ամերիկա եւ կամ այլուր: Լուր ունե — ցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Ա. Համալեա — նի, 68 rue Nationale, Marseille:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դա — սախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ազատի սրահը:

Ս. ԺԷՐՈՄԻ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակո — միտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտօք» ենթակոմիտէի ժո — ղովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժո — ղովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորա — կան հաւաքատեղին:

Ս. ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթա — կոմիտէի ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժա — մը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ ի — րիկուն ժամը 8ին «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորական ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհինե — րը եւ սանուհիները:

ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ առթիւ ընտանեկան հա — ւաքոյթ, խնջոյք եւ հաճելի ժամանց:

Նախաձեռնութեամբ Համաշխարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi: Վարչութիւն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Համալեան եւ զաւակները, կը յայտնեն որ այս Երեքշաբթի ժամը 11ին, Սէն Ժերոմի եկե — ղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօնական պատարագ, հանգուցեալ Տիկին Պիւպիւլ Համալեանի (Ծնեալ Թորիկեան) հոգւոյն եւ յիշատակին համար: Ներկայս առ ի գիտու — թիւն մեր բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն:

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու հա — մար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մաս — նակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 23 Décembre 1951 Կիրակի 23 ԴԵԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6644-Նոր շրջան թիւ 2055

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏԱՐԱԾԵԼ ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ

...Ի՞նչպէս կարելի է դպրոց չունենալ, թերթ չունենալ, գիրք չունենալ, մշակոյթ չունենալ, եւ... ազգ կոչուիլ :

Մենք բոլորս հարկատուներն ենք հայ գրին եւ գրքին : Միակ տէրը ան է, — հայ գիրը : Միակ տիրակալը ան է, — հայ գիրքը : Մենք ծառաներն ենք թէ մէկուն, թէ միւսին :

Այսքան մեծ արժէք կուտանք մենք հայ գրքին :

Ձենք ժխտեր, որ երախտագէտ հայ ժողովուրդը չէ մոռցած երբեք իր գիրն ու գիրքը : Նոր ժամանակներու մեր մեծագոյն բանաստեղծը՝ Եղիշէ Չարենց՝ մեր բոլորին սրտէն կը խօսէր, երբ կը գրէր.

Ուր էլ լինեմ, չեմ մոռանայ ես ոսկեձայն երգերը մեր, — Չեմ մոռանայ աղօթք դարձած երկաթագիր գրքերը մեր ...

Մե՞նք ենք, որ պիտի մոռնանք հիմա մեր «ոսկեձայն երգեր»ն ու «երկաթագիր գրքեր»ը : Ոչ, հազար անգամ ոչ :

Քանի Հայը կ'ապրի, պիտի ապրի նաեւ հայ գիրքը : Ուրիշ բանաստեղծ մը, Աւետիք Իսահակեան, պիտի աւելցնէր — Քանի հայ գիրքը կ'ապրի, պիտի ապրի նաեւ ժողովուրդը :

Երկու թէութիւններն ալ ճիշդ են, բայց աւելի ճիշդ է վերջինը : Վասն զի երբ դադրի ապրելէ հայ գիրքը, կրնայ այլեւս չապրիլ հայ ժողովուրդը :

Այս հաստատումը յաւելեալ փաստ մըն է, թէ որքան բարձր կը գնահատենք մենք հայ գիրքը, զոր «տէր» մը կը նկատենք եւ ոչ թէ «ծառայ» մը : Եւ չենք թոյլ տար մենք մեզի անոր վրայ նայելու ոչ թէ արհամարհանքով, այլ նոյնիսկ անտարբերութեամբ :

Արդ՝ ի՞նչ կ'ընենք մենք այս «տէր»ը սիրելու, զայն մեծարելու, անոր մեր տուրքը տալու համար :

Ի՞նչ կ'ընենք զայն ազատելու համար իր գերութենէն, մուրացիկի իր ստորադաս վիճակէն :

Կը թուի, թէ մեծ բան մը չէ մեր ըրածը, քանի որ շատեր սկսած են գանգատիլ հայ գրքին շուրջ տիրող «անսիրելութեան» մթնոլորտէն :

Կան, որ գոհ կ'ըլլան, եթէ ամէն նոր գիրք — եւ հիներէն ալ անշուշտ — կարելի ըլլայ սպառել 500 օրինակ՝ մէկ միլիոն համրանք ունեցող հայ գաղթաշխարհին մէջ :

Այս հինգ հարիւր օրինակը սպառելու համար է ուրեմն, որ պատերազմներուն ամէնէն դաժանը կը պատերազմէինք անհաւասիկ, ինչպէս որ պիտի ըսէր մեր մեծ մտաւորականը՝ Գրիգոր Օտեան :

Եւ հիմա միջոցներ կը փնտռենք այս պատերազմը եթէ ոչ լիովին շահելու, գոնէ բոլորովին չկորսնցնելու համար զայն :

Ոմանք կ'առաջարկեն հրատարակչական մը հիմնել գիրք տպելու եւ աժան գինով ծախելու համար :

Ուրիշներ կը թելադրեն հանրային գրադարաններ բանալ, ընթերցումը քաջալերելու համար :

Կան, որ անհրաժեշտ կը նկատեն ամէն տարի «Օր» մը հաստատել հայ գրքի տարածման համար :

Վերջապէս կան ուրիշներ ալ, որոնք կոչ կ'ընեն մեր հարուստ ու բարեկեցիկ հայրենակիցներուն՝ վերստեղծել «մեկենասներու դար»ը, օժանդակելու համար հայ գրքի հրատարակութեան գործին, ի պաշտպանութիւն հայ մշակոյթի :

Կրնայինք ասոնց վրայ աւելցնել ուրիշ միջոցներ ալ, օրինակ՝ ամէն հայաշատ գաղութի մէջ կազմակերպել հայ գրքի ցուցահանդէսներ, ամէն օր թերթերու մէջ գրել ու խօսիլ հայ գրքի մասին, հին ու նոր հրատարակութիւնները ծանօթացնելու եւ տարածելու համար :

Պիտի առաջարկէինք նոյնիսկ դուռնէ դուռ պտըտցնել «աղքատաց պնակ»ը, որ կը կոչուի գիրք :

Մենք որ դարերէ ի վեր մոմ կը վառենք մեր սուրբերուն առջեւ եւ միլիոններ կը ծախսենք անոր համար, չենք կրնար անտես ընել մեր մեծագոյն սուրբը — հայ գիրքը :

Ժամուն մէջ մոմ մը վառելը հոգեկան միսիթարանք է, հայ գրքին համար մոմ մը «վառել»ը հոգեկան սփոփանք է :

Ի՞նչպէս ընել, որ հայ գիրքը փնտռուի եւ ոչ թէ մատուցուի միայն :

Ի՞նչպէս ընել, որ հայ գիրքը եւս մտնէ ամէն հայ տունէ ներս ոչ թէ իբրեւ հիւր, այլ իբրեւ տանտէր :

Ցանուն հայ գրքի տարածման ցոյց տրուած եւ դեռ ցոյց տրուելիք բոլոր միջոցները լաւ են եւ օգտակար : Բայց զանոնք գործադրել պէտք է : Ըսինք արդէն, թէ գիրք սպառելը կազմակերպութեան գործ է : Այս աշխատանքը արդիւնաւոր դարձնելու համար հարկ է, որ հետամուտ ըլլանք ընթերցումը դարձնելու տեսակ մը հոգեկան պահանջ, բարոյական «մոլութիւն», կիրք : Հարկ է ազգին մէջ ստեղծել ճաշակ մը, որ գիտնայ, կարենայ փնտռել գեղեցիկը եւ անոր մէջ գտնէ իր գոհացումը :

Երբ կարդալու, սորվելու հաճոյքը արմատ ձգէ ազգին մէջ, գիրքը այլեւս կը դադրի մատուցում մը ըլլալէ, դառնալու համար պահանջ մը :

Ի՞նչպէս պիտի կրնանք հասկցնել ազգին զաւակներուն, թէ հայ գիրքը հայ մշակոյթ է եւ թէ միայն մշակոյթն է, որ կ'ապրեցնէ ազգերը, զանոնք մեծցնելէ կամ պզտիկցնելէ առաջ :

Կը ճանչնանք մարդիկ, համեստ աշխատաւորներ, որոնք իրենց հացի սեղանին քով գրքի սեղան մը ունին եւ իրենց վաստակին առ նուազն մէկ տասներորդը յօժարակամ կը տրամադրեն գրքի ու թերթի :

1936ին, երբ Գահիրէի մէջ դեռ նոր ստացուած էին «Մուսա Լերան 40 օրերը», բանուորի հագուստով երիտասարդ մը եկաւ մեզի եւ օրինակ մը ուզեց անկէ : «Որո՞ւ համար է», հարցուցինք : «Ինծի համար», պատասխանեց մեր երիտասարդ հայրենակիցը : «Բայց սա չէ գիրքը, 80 ե. դ.», առարկեցինք՝ չկրնալով հաւատալ, որ հազիւ օրապահիկ մը շահող աշխատաւոր Հայ մը պիտի ուզէր 80 ե. դ. տրամադրել հայերէն գրքի մը : Սակայն այս աշխատաւոր Հայը գրպանէն հանեց 80 ե. դ.ը (հիմակուան արժէքով շուրջ չորս ոսկի), ուրախութեամբ առաւ գիրքը, գուրգուրանքով փաթթեց զայն թերթի մը մէջ ու մեկնեցաւ :

Ուրիշ անգամ մը, մտաւորական կոչուած երիտասարդի մը հարցուցինք, թէ կարդացա՞ծ է Զօհրապի նորավէպերը : «Ոչ, պատասխանեց մեր խօսակիցը անտարբեր շեշտով մը : Եւ աւելցուց. «Կ'արժէ՞ կարդալ»...

Ահաւասիկ աշխատաւոր Հայը եւ մտաւորական Հայը :

Տարածել հայ գիրքը, այլեւս միայն պարտականութիւն մը չէ մեզի համար, այլ տեսակ մը «ազգային ուխտ» :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տր. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը երկիւղածութեամբ կը խոնարհի հայ ժողովուրդի անզուգական զաւակներուն՝ մեծ յեղափոխական ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ տաղանդաւոր գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի յիշատակին առջեւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. տան հիմնադրամին համար :

✕ Գեղեցիկ գաղափար է, Հ. Յ. Դ. տան մը կառուցումը Փարիզի մէջ, որպէս կոթող, որպէս պանթէոն՝ եւ յաւերժացնելու համար յիշատակը, հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարի մեծ մշակներէն եւ յեղափոխական առաջնորդներու Ռ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի 5000 ֆր. Սիսլեան ընտանիքէն՝ փոխան ծաղկեպսակի :

✕ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբը եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղը, փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆր. կը նուիրեն Դաշնակցութեան Փարիզի տան, ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ :

✕ Մեր սիրելի հօրեղբօր, անմահ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆր. կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին :

Համպուրկ, Գուրգէն եւ Արամ Տէր Մինասեաններ

ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը իր 21 Դեկտ.ի նիստին մէջ միաձայնութեամբ առաջնորդ ընտրած է Գեր. Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեանը : Այս ընտրութիւնը հաղորդուած է իրեն :

ՄԱԿը կը փակէ դռները

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը իր վերջին նիստը գումարեց երէկ, Շայեօյի պալատին մէջ, 1952ի պիւտճէն քուէարկելէ վերջ : Յառաջիկայ շրջանին համար նկատի ունին 48.096.780 տոլարի ծախք մը, որ ընդունուեցաւ 5ի դէմ 52 ձայնով :

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Եուկոսլաւիոյ տեղ Յունաստանը ընտրուեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդի անդամ, 16ի դէմ 36 ձայնով եւ չորս ձեռնպահութեամբ : Հարաւային Ափրիկէն բացակայ ըլլալով ժողովէն, երկու երրորդի մեծամասնութիւնը 37 հոգի կը համարուէր, ինչ որ նպաստեց Յունաստանի ընտրութեան : Գալով Արժանթինի, խնամակալութեան յանձնաժողովէն հրաժարած ըլլալով տնտեսական եւ ընկերային հարցերու քննութեան պահուն, Սալվատորի պատուիրակը իր աթոռը գրաւեց 49 ձայնով :

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին մէջ, Մոսկուայի բողոքը ամերիկեան կառավարութեան դէմ երէկ նորէն վիճաբանութեան դուռ բացաւ : Այս առթիւ, ժողովին մէջ խօսք առաւ Ֆրանսայի պատուիրակ Ֆրանսիս Լաքոսթ, որ յայտարարեց թէ՝ ամերիկեան պատուիրակին տըւած բացատրութիւնները ընդդէմ Մոսկուայի մեղադրանքներուն, գոհացուցիչ կը նկատէ : Յետոյ ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրեց այն վտանգին վրայ, որ կրնայ յառաջ գալ փոխադարձ ապահովութեան օրէնքին ծայրայեղ մեկնաբանութիւններ տալով, պարզապէս կեղծ հարցապնդումներ յարուցանելու համար : Ֆրանսայի պատուիրակը արդարացուց այդ օրէնքը, պատճառաբանելով որ հալածական տարագիրներուն հնարաւորութիւն կ'ընծայէ ան մասնակցելու հիւս. Ատլանտեանի պաշտպանողական միութեան, այն ալ ազատ կամքով :

«Ոչ միայն յարձակում տեղի չունեցաւ, աւելցուց Ֆրանսիս Լաքոսթ, այլ յարձակման դիտաւորութիւն ալ չկայ : Խորհրդային բողոքը զուրկ է հիմունքէ եւ լոկ քարոզչական նպատակ կը հետապնդէ : Կ'ուզեմ յայտարարել, որ Ֆրանսական կառավարութիւնը պատւոյ հարց նկատեց ոչ մէկ անձ իր ծննդավայրը վերադարձնել, բացի անշուշտ պատերազմի ոճրագործներէն, եթէ ենթական ստիպողաբար հաւանած չըլլար այդ տեղափոխութեան» : Ի վերջոյ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը 39 ձայնով մերժեց նկատի առնել Մոսկուայի բողոքը :

✕ Ամերիկեան կառավարութիւնը երէկ հրատարակութեան յանձնեց Մոսկուայի տուած իր ծանուցագիրը : Այս վաւերագիրը ետ կը մղէ իրեն ուղղուած մեղադրանքները, որոնց համաձայն Մ. Նահանգները կը փորձեն միջամտել խորհ. կառավարութեան ներքին գործերուն :

Քորէայի թնճուկը

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ՁԳՁԳՈՒԻ

Գերիներու ցանկերուն փոխանակութենէն վերջ, կը սպասուէր որ կողմերը աւելի մօտենային իրարու եւ զինադադարը կատարուած իրողութիւն մը դառնար : Դժբախտաբար կարմիրներու յանձնած ցանկը գոհացում չի տար դաշնակիցներուն, որովհետեւ չի համապատասխաներ անոնց իրական կորուստներուն : Ուաշինկթընի մէջ մեծ յուզում յառաջ բերած է այն պարագան որ Չինեւքորէացիներու յանձնած ցանկը կը բաղկանայ 3198 հոգիէ, մինչդեռ իրենց կորուստը եղած է 11—12 հազար զինուոր : Սէուլի մէջ ալ գոհ չեն, որովհետեւ 80 — 90 հազար գերիներու հետքը չկայ, կը վախցուի որ հիւսիսային Քորէայի հրամանատար Քիմ Իլ Սունկ իր բանակին մէջ առած ըլլայ զանոնք ...

Դժուար է ուրեմն կողմերուն միջեւ հաշտեցողութեան եզր մը գտնել, քանի որ անվստահութիւն կը տիրէ իրենց միջեւ եւ զիրար կ'ամբաստանեն նենգամտութեամբ : Այսու հանդերձ, կամուրջները տակաւին բոլորովին չեն քանդուած եւ կարելի է միշտ համաձայնութեան գետին մը պատրաստել : Կրակի դադարման սխալ լուրէն աւդին, զինուորական գործողութիւնները դանդաղած են. մթնոլորտային պայմաններն ալ արդէն նպաստաւոր չեն : Թոքիոյ մէջ Ամերիկացիները ամէն միջոց ձեռք առած են, գերիները ետ վերադարձնելու համար, ինչ որ կ'աւելցնէ Քորէայի պատերազմի դադարման յոյսերը :

Ուաշինկթընի զին. խորհուրդը կ'ուզէ կարճ կապել, ամէն տեսակ սակարկութիւններէ խուսափելու համար, որովհետեւ չի փափաքիր Ֆորմոզայի դոյավիճակը փոփոխութեան ենթարկել : Սպայակոյտի կարգ մը վարիչները տրամադիր են զինադադար կնքել, գգուշութեան հրաւէր մը ուղղելով Չինաստանի, որ եթէ զինադադարի պայմանները խախտէ, պիտի չվարանին գործողութիւնները փոխադրել չինական հողի վրայ :

Մ. Նահանգներու դաշնակիցները անշուշտ համաձայն պիտի չըլլան ռազմադաշտի ընդլայնման, մանաւանդ Անգլիացիները, որոնք միշտ լաւատես

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՈՒՐՈՒԱԳԾԵՐ ԱՒԵՐԱԿ ՈՒՐՖԱՅԷՆ

ԲԱՐԻ ԵՒ ԱՐԻ

Համեստ երիտասարդ մըն էր ան, փոքրակազմ մարմնով եւ կանացի քնքշութեամբ օժտուած: Արհեստով ոսկերիչ էր, իսկ կոչումով անպաշտօն աւետարանիչ մը եւ մոլեռանդ Լուսաւորչական մը :

Ամէն օր արեւագալին, եկեղեցւոյ դասին մէջ էր, շարականներ երգելու, որմէ վերջ կ'երթար շուկան իր արհեստով զբաղելու:

Ամէն կիրակի հարսնիքի օր էր անոր համար: Նոր զգեստը հագած, լաւ մը սափրուած, եկեղեցի կը դիմէր զանգակին առաջին ղօղանջներուն հետ, եւ պատարագին մինչեւ վերջը, մինչեւ քահանային «Երթայք ի խաղաղութիւն» ըսելը դասին մէջ հոգեւոր երգերուն կը մասնակցէր եւ կամ յափշտակուած աղօթքներ կը մրթմրթար :

Կէսօրին ճաշը հազիւ լրացուցած կրկին կը փութար եկեղեցւոյն բակը լսարանին մասնակցելու, ունկնդրելու ազգային վարժարանի ուսուցիչներուն բանախօսութիւնները եւ շարթուան քաղաքական եւ ազգային լուրերը :

Լսարանէն վերջ կարելի էր տեսնել զայն, հայաթաղի արեւմուտքը եղերող Թլֆըտուրի բարձունքներուն վրայ, շրջապատուած երիտասարդներու խումբերով, որոնց քարոզներ կուտար կամ կը կարդար իր ծոցի Աւետարանէն:

Զինք առաջին անգամ տեսնողը պիտի կարծէր դէմ յանդիման գտնուիլ Նորօրինակ Ռուհպի մը, որուն շատ մը նմոյշներու կարելի է հանդիպիլ, նոյնիսկ Ամերիկայի երկինքներուն տակ :

Օր մը, Համիտեան շրջանին, յեղափոխական շրջանակին պատկանող ընկեր մը առիթը կը գտնէ ուրիշ տեսակի աւետարան մը քարոզելու անոր : Մեր ոսկերիչ — տիրացուն քմծիծաղով մը, կ'առնէ անոր ձեռքը եւ կը տանի իր ծոցին ուր աւետարանը պահուած է, քիչ մըանդինանոր շօշափել կուտայ դաշոյնի մը ցուրտ պողպատը... հասկըցնելով ընկերոջ որ պէտք չունի յեղափոխական քարոզի :

Նոյն շրջանին՝ վագանցի առթիւ օտար քոլէճ մը վերադարձող ուրիշ երիտասարդ մըն ալ իր տունը կը հրաւիրէ օր մը, եւ անոր ցոյց կուտայ իր գրքերու սնտուկը: Երբ սնտուկը կը պարպուի իր անմեղ գրքերէն, յատակ մը երեւան կ'ելլէ, իսկ այդ կեղծ յատակին տակ պառկած են ազգային պատմութեան եւ յեղափոխական երգեր պարունակող գրքեր ...

Մեր ոսկերիչը բարի էր եւ միանգամայն արի ազգասէր մը: Չեմ գիտեր 1915ի հերոսամարտին Ուրֆա կը գտնուէ՞ր ան, եւ ի՞նչ քաջութիւններ ըրաւ, չեմ գիտեր անոր վախճանը :

Բայց օրհնեալ ըլլայ անոր յիշատակը :

ՀԱՅ ԳՐԻ ՊԱՀԱԿԸ

Զինադադարէն վերջ ես ալ գացած էի Ուրֆա, անոր նուիրական աւերակներուն այցելութեան :

Ինծ ցոյց տուին « Ահմէտ »ը, ուշիմ հայ պատանի մը, միակ մնացորդը մեծ գերդաստանի մը :

Անոնց տունը կը գտնուէր հայեկեղեցւոյ կրօնակի փողոցներէն մէկուն մէջ: Այդ խոշոր քարաշէն տունն ալ աւերակի վերածուած էր յիմար բարբարոսներու կողմէ:

« Ահմէտ»ը իսկական անունով Գրիգոր, օր մը կը տեսնէ որ իր հայրը գիշերանց բակի յատակէն սալաքարեր կը հանէ եւ տակը փորելով հոն կը թաղէ մոմլաթի մէջ փաթթուած հայերէն գրքեր, ու կրկին սալաքարերը վրան կը շարէ: Այդ այն օրերուն կը զուգադիպի, երբ յեղափոխութիւնը դեռ չէ պայթած, բայց կացութիւնը շատ վատթարացած է: Թուրք ոստիկաններ տուներ կը կոխեն զէնքեր կամ յեղափոխական գրականութիւն փնտռելու պատրուակով: Քիչ վերջ կոիւներ կը սկսին, դժոխքը կը շղթայազերծուի, Գրիգորին ծնողքը եւ բոլոր ընտանիքի անդամները կը նահատակուին, եւ տասնամեայ Գրիգորը մինակ կը մնայ աշխարհի երեսին:

Թուրքերու թաղը կ'երթայ մուրալու եւ կը որդեգրուի խանէնիի մը կողմէ, որուն կը ծառայէ փոր մը հացի փոխարէն, տարիներով, մինչեւ որ օր մը զինադադար կ'ըլլայ, դաշնակից զինուորներ Ուրֆա կը մտնեն եւ որբերն ու այրիները կը սկսին ազատիլ գերութեան յարկերէն :

Փոքրիկն « Ահմէտ » իր տէրը գոհ ձգելու համար, ամէն օր, իրեն չափ խոշոր ցախաւելով մը կը մաքրէ պանդոկին բակը, կենդանիներու աղբերէն եւ փոշիներէն, կը ջրէ զայն, եւ անկիւն մը քաշուած կը ծամէ իրեն տրուած չոր հացի կտորը, բայց միշտ մտածում մը ունի... կ'ուզէ մօտնալ արիւնոտ պատահարները. ու այրող գաղտնիք մը միշտ վառ կը մնայ իր փոքրիկ գլուխին մէջ... հօր թաղած գրքերու ծրարը իրեն

Թողուած միակ ժառանգն է, պէտք է ոչ ոք գիտնայ անոր մասին, ոչ մէկ անիծեալ ձեռք պէտք չէ հպի այդ հրիտակին: Աշխարհի մէջ ան է իրեն միակ հարստութիւնը, երբ մեծնայ, կերպով մը հայերէն պիտի սորվի եւ պիտի կարդայ հօրը պահած գրքերը: Շաբաթը քանի մը անգամ, երբ առիթը գտնէ, կ'երթայ կորսուիլ հայաթաղի աւերակներուն մէջ, կը փնտռէ իրենց տունին տեղը, եւ շուրջը զննելով երբ մարդ մարդասանք չի գտներ, կ'երթայ շօշափելու պահուած տեղին սալաքարերը, եւ վստահ որ թշնամիին ձեռքը չէ հպած իր թանկագին ժառանգին, ուրախութեամբ կը վերադառնայ թուրք խանէնիին քով:

Սեւ տարիները այսպէս կ'անցնին: Զինադադարէն վերջ երբ վերապրողներ կը վերադառնային քաղաք, « Ահմէտ » ալ կը փախչի իր ցեղի դահիճներուն ձեռքէն եւ կ'ապաստանի իր ազգակիցներուն քով: Բայց իր առաջին գործը կ'ըլլայ երթալ իրենց բակի թաղուած գրքերը դուրս հանել: Մոմլաթի ծրարէն դուրս կուգան Նարեկ մը տպագիր, եւ ազգային երգարան մը ձեռագիր...:

ՀԱՅԴ ՋՈՒՐԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԶԳԷ ...

Ամէն ոք կարդացած կամ լսած է Առակաց Գրքի այս թելադրութիւնը, եւ անոր շարունակութիւնը եղող հաւաստիացումը թէ « Օր մը ան քեզի պիտի վերադառնայ»:

Անցեալները Տիգրանակերտցի Ասորիի մը հետ ծանօթացայ, որ հասկնալով Ուրֆացի ըլլալս

պատմեց հետեւեալ իրական պատմութիւնը :

Այս հայախօս ասորին ալ զզուած թրքական բարբարոսութիւններէն կ'որոշէ փախչիլ Տիգրանակերտէն եւ ապաստանիլ արտասահման, քանի դեռ բաց են դռները, Թուրքերու պարտութեան եւ քրիստոնեայ դաշնակիցներու յաղթանակին հետեւանքով :

Անկուտի վիճակի մէջ կը հասնի Ուրֆա, անկից Հալէպ, յետոյ ծովեզերք երթալու համար:

Ուրֆա մուտքին դեռ ժամ մը մնացած, Գաբա Քէօփրի կոչուած կամուրջին ոտքը կ'իջնէ ջուր խմելու համար: Ցուսահատ եւ տրտում կը դիտէ վազող ջրերը որուն մէջ կը վխտան ձկներ, զանազան մեծութեամբ: Ծոցէն կը հանէ չորցած հացի կտոր մը եւ փշրելով կը նետէ ձուկերուն: Ձուկերը կը խռնուին հացի փշրանքներուն շուրջ զիրար հրմշտկելով եւ կռուելով, եւ եզերքի աւազներու տակնուվրայութիւնը երեւան կը հանէ դեղին եւ փայլուն ոսկեդրամներ... Ասորին չհաւատալով իր աչքերուն, կ'երկարէր ձեռքերը եւ կը շօշափէ զանոնք. իրական ոսկեդրամներ էին:

Այդ կամուրջին վրայէն ու տակէն շատ մը հայ կարաւաններ անցած էին, բռնագաղթի շրջանին, եւ անոնցմէ մէկը, հայ դժբախտ մը, նետած էր իր դանձը ջուրին մէջ, Թուրք ոստիկանը զըրկելու համար այդ ոսկիներէն ...

« Հոնկէ հաւաքուած տասն ոսկեդրամներուն շնորհիւ է, որ Ամերիկայի ճանապարհածախսս գոյացաւ», աւելցուց խօսակիցս :

Գ. Ա. ՈՒՌՀԱՅԵՑԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Ջնրգձոր

Ցամքած ու բաղձիկ սրտիս վրայ, մամուռի կանանչ - դեղին խաւ մը պատած է:

Կը յիշեմ, կը յիշե՛մ, կը յիշե՜մ...

Մանուկ էի ու նոր ոտքի ելած՝ քալել սորված:

Անզուգական Տօռուխ հարսաս — իր բարի յիշատակն անթառամ — թաթիկէս բռնած կուգայինք, կ'անցնէինք Բեկցի նէնէին ածուքին վերեւէն :

Պալ - Աղբիւրին ակին առջեւ՝ Ջրեղերքին, ճկուն մոշիներուն ու Ջրուռիներուն տակ, դալար մարգին վրայ կը հանգչէինք :

Հարսայիս գորովալի աչուըները պահնորդ էին ամէն վայրկեան: Ուրախ, զուարթ ու գլըտըկելով կանանչ խոտերուն վրայ կը խաղայի :

Կը յիշեմ, կը յիշե՛մ, կը յիշե՜մ ...

Երէկուան պէս, այսօրուան պէս: Իմ մատղաշիկ մատուըներովս խոտեր փրցնելով ձայն կուտայի .

— Հարսա, աս ի՞նչ է :

— Զամպուր է, ձագս :

— Հարսա, հպը ա՞ս :

— Դաղձ է, գառնուկս:

— Հարսա՜ . . .

— Ծաթրին է, հարսան մեռնի արեւուտ :

Զամպուրը, դաղձն ու ծաթրինը իրենց բոյրերովն հայրենի, անմահութիւն կը բերէին երբ դարունը բացուէր :

×

Ջնրգձոր ,

Այն օրերուն, մենք՝ մանուկներս երամ երամ, ուռենիներուդ դալար ու խաղցած ճկուն ճիւղերէն զէնքեր՝ նուագներ կը շինէինք ...: Ու բոլորս մէկ, սռուերներուդ զովութեանը մէջ ու ռու ճիւղերը ծեծելով՝ խումբով կ'երգէինք.

Պուկի՛ , պուկի՛, պուկեստա՛ն,
Զախչնի՛ս կոթը կուլիստա՛ն,
Քեռուս ջորին հեզնեմ, երթամ՝
Ջիմառա՜ :
Երկու մատնի բերեմ,
Մէկը՝ քեզի՛, մէկը՝ ինծի՛ ,
Մէկը՝ քեզի՛, մէկը՝ ինծի՛:

×

Ջնրգձոր,

Կարօտինքիս դրախտ հովիտը: Գեղիս տաք սրտած զոյգերուն ժամադրավայրը ...:

Անկարելի է մոռնալ փշենիներուդ աստղահանդոյն ծաղիկներու բուրմունքը, մանկական կեանքիս՝ օրերուն նման :

Ինչքան գիշերներ, զով էրաներէդ սրսփացող ուռենիներուդ թեւերուն լուսանցքներէն ու բարձրերէն կախուած փունջ - փունջ աստղերդ եմ ծըծած մանկական աչուըներովս :

Պատմէ ինծի, Ջնրգձոր, պատմէ գեղիս տաքսրտած աղջիկներուն ու գեղուղէշ կտրիճներուն սէրերէն... Թէ՝ ինչպէս ծաղկած փշենիներուն տակ դողտրիկ ու խպնուկ համբոյրներով իրենք ալ կը ծաղկէին ...:

Եւ, կ'ուխտէին, մաքուր սէրով Նարօտ կապել, պսակի կենալ մեր պզտիկ ժամուն խորանին առջեւ :

×

Ջնրգձոր,

Ե՞րբ օր մը նորէն քեզի պիտի դառնամ :

Պիտի տեսնե՞մ այդ օրը արդեօք սա բաց աչուըներովս անգամ մըն ալ :

Կը յիշեմ, կը յիշե՛մ, կը յիշե՜մ ...

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ԿԱԽԱՐԴԱՆՔ

Երթալէն վերջ տեսայ որ բարձին վրայ մոռցած էր
Իր թեմացները ոսկի ,
Այնուհետեւ ժամերով ես կիսարբուն մնացի:

Ինծի այնպէս կը թուէր
Թէ տունին մէջն էր նորէն
Գաղտնի սիրովն իր պահուած ,
Եւ լուսնկայ գիշերին
Լըռութեան մէջ հեշտաբոյր ,
Կարկաչիւնով հէքեաթի
Կը հնչէին ականջիս
Անոր զարդերը ոսկի :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Մեկին, մեկին...

Խօսք մէկ ըրած մահուան դուռն ալ գացին անոնք իրարու ետեւէ, սիրտերը խոց, աչքերը ետեւ... Ինչպէս գաղափարի ճամբուն վրայ մին զէնք դրկած, միւսն իր գրչին փարած ...

Վաստակի մեծ բեռը իրենց ուսին, կ'անհետանան անոնք այնքան թանկագին ծառայութենէ մը ետք իրենց ազգին:

Մին հայ յեղափոխութեան հերոսներէն, մանաւանդ Դաշնակցութեան քաջամարտիկ զինուորներէն , իր այնքան անձնուէր ծառայութենէն ու գործունէութենէն ետք, տեսնել կ'ուզէր անգամ մը եւս արդիւնքը ...

Իսկ միւսը՝ Լ. Շանթ, իր անուան նման եղաւ շանթ մը իրական, փայլատակելով Հայ մշակոյթի անդաստանին վրայ, միշտ բարձր բռնելով անոր Ջահը երկնառաք, լուսաւորելով անոր ճամբան ...

Անոնք ամէն բանէ առաջ եղան նաեւ իրենց մեծ նախորդներուն հետ, ազգային շունչով ու ներշնչումով առաքեալներ, որ քալեցին անսայթաք փշոտ ճամբաներէն, հանդուրժելով ամէն տեսակ զրկանքի, մինչեւ խոր ծերութիւն :

Համբերութեամբ տարին ամէն նեղութիւն , միշտ հաւատքն ու յոյսը իբրեւ զօրաւիգ, տեսնելու համար իրենց տքնաջան երկունքին արշալոյսը լուսաճաճանչ, հայկական հորիզոնին վրայ :

Տեսան այդ մեծ օրը ...

Որու համար ինչեր չէին ըրած ...

Փառք տուին երկնքին, բայց Եհովան չատ տեսաւ այդ ալ, ու յանկարծ անիւը դարձաւ ...

Հին Աստուածները տեղի էին տուեր նոր աստուածներուն ...

Եւ շատ կարճատեւ եղաւ իրենց հրճուանքը ...

Ու նորէն, իրենք առին ցուպը գաղթականի

ու ժողովուրդին հետ թափառեցան երկրէ երկիր, քաղաքէ քաղաք, իրենց ցաւը երգելով ու գրելով մինչեւ որ անմուրազ ինկան յանկարծ օտար հողերու վրայ, օտար աստղերու տակ։ Մին անգերեզման... իսկ միւսը մայրիներու շուքին տակ...

Սուգ է պատեր մեր սիրտը ու վիրաւոր թռչուններու պէս հոս, հոն ենք ինկեր պուտ մը մխիթարութիւն գտնելու ...

Մեր շուրջը կը դիտենք այրած սրտով ու կարեկից մը գտնելու յոյսով ...

Գացին ու կ'երթան մէկիկ, մէկիկ մտքի եւ գրչի մեր մեծ մշակներն, ուժի եւ բազուկի տիտաններն եւ հին սերունդի ալեհեր նահապետները մեր ազգին, ինչպէս երէկ Անդրանիկներ ու Ահարոնեաններ որոնք ձգեցին իրենց ետեւ լուսաւոր գիծ մը, ուղի մը լայն յաղթական կամարներով ...

Ցիշատակը իրենց անմոռաց մնայ մեզ ողջերուս եւ մանաւանդ նորահաս սերունդին։ Ջանանք լեցնել անոնց պակասը ...

Եւ այն ատեն միայն կենդանացուցած կ'ըլլանք զիրենք եւ իրենց ուխտը, կտակը գործադրած ...

ՄԷՆ–ՍԷ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Տասնեակ մը առոյգ ու կայտառ երիտասարդներ, դաստիարակուած Ս. Մուրատեան վարժարանին յարկերուն տակ այսօր, իբրեւ շրջանաւարտներ, առաջին անգամ բեմ կը բարձրանային հանրութեան ներկայացնելով թատերական դրամ մը, Պէշիկթաշլեան թատերասրահին մէջ, ցոյց տալու համար թէ ժողովուրդի մը իրական ու տեւական կեանքը կը կայանայ մտքի ու գրչի ուժերուն մէջ։

Անոնք երկու կտորներ ներկայացուցին մին՝ հայերէն՝ Ֆրանսական յեղափոխութեան դրամաթիկ դրուագ մը, եւ երկրորդ՝ Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը։ Ամբողջութեան մէջ գոհացուցիչ կերպով յաջողեցան երկուքին մէջն ալ, եւ Ֆրանսերէնն ըլլալով աւելի միակերպ ու կատակերգակ, աւելի անսայթաք կրցան արտայայտել զաւեշտի հոգին։ Սակայն ինչ որ ամէնէն նկատելի էր այն էր թէ անոնք տիրացած էին իրենց մայրենի լեզուին եւ թէ ոգորուած տեսլականով մը որ արժանի է ամէն քաջալերութեան եւ խրախոյսի։ Իրենց թանկագին ժամերը զոհած էին այդ ներկայացման համար զոր ունկնդիրները անկեղծօրէն նշմարեցին զայն ու մեծապէս քաջալերեցին։

Անշուշտ առիթը պիտի ունենանք ուրիշ անգամներ եւս ներկայ ըլլալու, նա մանաւանդ լաւագոյն ներկայացումներուն։ Արիութիւն ու յաջողութիւն այդ թարմ ուժերուն, որոնք անձնուիրաբար կուգան ազգային գոյամարտին բեռը իրենց երիտասարդական ուսերուն վրայ վերցնելու, միանգամայն օրինակ ըլլալով ուրիշ շատ մը երիտասարդ ուժերուն որոնք տակաւին ազգօգուտ ու հանրային գործերուն մէջ չեն նետուած։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԱՆՈՒՇ — ԼԵՂԻ ...

— Մամա, Կաղանդ Պապիկը Հա՞յ է։

— Այո ձագուկս։ Տես աղուոր մօրուք ունի մեր տէրպապաներուն պէս։

— Է՛, Ֆրանսացի տղաքն ալ անոր շատ կը սիրեն եւ Փէր Նօէլ կ'ըսեն։

— Մեր տէր հայրին ալ փէր կ'ըսեն անոնք, չէ՞ սիրունիկս։

— Մամա, եթէ Հայ է Կաղանդ Պապիկը, ինծի աղուոր, մեծ օթօ մը թող բերէ։ Գիտե՞ս Արմանը որ Հայ չէ, անոր շատ մեծ «օթօ» մը պիտի բերէ եղեր։

— Տղաս, Արմանը քենէ մեծ է։ Երբ դուն ալ քիչ մը մեծնաս քեզի ալ կը բերէ։

— Էհ, բայց Կաղանդ Պապիկը ինչէ՞ն գիտէ իմ քանի տարեկան ըլլալս։

— Անիկա բոլոր տղոց տարիքը գիտէ։ Զտեսա՞ր ձեռքը խոշոր տետրակ մը ունի, անոր մէջ գրուած են ամէնուն քանի տարեկան ըլլալը։

— Մամա, այդ մեծ տետրակին մէջ իմ անունս ալ կա՞յ։ Աղբարիկներուս անուններն ալ կա՞ն։

— Հապա։ Ձեր ըրած չարութիւններն ալ գրուած են, ձեր բարի գործերն ալ գրուած են անոր մէջ։ Երբ տունը կամ դպրոցին մէջ չար բաներ կ'ընես, Կաղանդ Պապիկին տետրակին մէջ կը գրուի եւ Կաղանդին աղուոր նուէր չի դրկեր քեզի։

— Ան, ուրկէ՞ կը տեսնէ իմ ըրածներս։

— Օ՛, ան ամէն բան կը լսէ, կը տեսնէ, կ'իմանայ եւ կը գրէ իր մեծ գիրքին մէջ։

— Վա՜յ, ըսել է բարի մարդչէ Կաղանդ Պապիկը ...

— Տղաս, երբ մայրիկը եւ բաբան կը նեղես պէտք է որ պատժուիս, երբ ես քեզ կը պատժեմ, չա՞ր մամա եմ։

— Ոչ, ոչ բարի, աղուոր մամա ես։ Մամա, գիտես դպրոցը քովս Ժոզէֆը կայ, կ'ըսէ որ Կաղանդ Պապիկը սուտ բան է, բաբան ըսած է իրեն։ Ես ալ իրեն ըսի որ իմ բաբաս այնպէս բան չըսաւ, իմ բաբաս ամէն բան գիտէ, քու բաբայէդ խելացի է, իմ բաբաս սուտ չի խօսիր։ Լաւ ըսա՞ծ եմ մամաս։

— Ապրիս տղաս, լաւ խօսած ես։ Անոր բաբան ալ սուտ չի խօսիր։

Բոլոր բաբաներն ալ սուտ չեն խօսիր։ Ժոզէֆը սխալ հասկցած է։

— Անուշիկ մամաս, ինծի ի՞նչ պիտի բերէ Կաղանդ Պապիկը։ Աղուոր բան մը կ'ուզեմ։

— Տեսնենք հրեշտակս, ինչ որ բերէ լաւ է, Կաղանդ Պապիկը գիտէ քեզի յարմարը, հա ձագուկս ...

×

Եւ անդին։

— Արշակ, աղուոր բան մը բեր սա քրոջդ պզտիկին համար։ Անցած տարի ալ արժէքաւոր բան մը չկրցանք տալ։ Զեմ ուզեր որ վշտանայ։

— Գիտես վիճակս, երեք ամիս է անգործ եմ։

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ

Պէտք չէ դրախտի ոչ մի ծաղիկ,
Եթէ հոգով միշտ լցուած ես
Բուրմունքովը, դու անուշիկ
Այն վարդերի — որը գիտես։

Ես չեմ ուզում, արծիւ լինել
Որ սաւառնեմ երկինք խաւտես,
Հաֆիզն եմ, կ'ուզեմ երգել
Սիրած վարդս — որին գիտես։

ՀԱՖԻԶ

×

Դաշտի փէշով ի՞նչ է վազում —
Գետը անոյշ կարկաչելով․
Բայց թշերից ի՞նչ է հոսում —
Արցունքն այրող տոչորելով։

Որտեղ դաշտը ոռոգում է
Սառն աղբիւրը խրծաթափայլ,
Այնտեղ վարդը փթթում է
Կարմրանիշ եւ սիրավառ։

Բայց արցունքդ, իմ թանգագին
Անապարիր չորացնել․
Քան վարդերը, քո այտերին
Չեն սկսել դեռ թառամել։

×

Բարութեան համար միշտ ինձ գովում ես,
Շատ կարելի է եւ բարի եմ ես,
Բայց մի գովիր ինձ, քան զի բարութեան
Իմ աղբիւրը քո սիրտն է խանդման։

Հողը չէ պատճառ ծառի ծաղկելուն
Եւ նրա վերայ պտղի հասնելուն․
Արդեօ՞ք կարող է մի ոստիկ անել
Առանց արեգի կենսատու փայլին։

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԵԼՆԻԿԵԱՆ — Ա. ՊԵՏԵՖԻ

Իսկ այս տարի Կաղանդի խաղալիքները, օ՛, տունի գին են։ Մարդը ափի չափ թիթեղի կտորին վրայ պտոր մը ներկ քսեր, ծամոտկեր դրեր է վիթրինը եւ հազար Ֆրանք կոխեր է վրան։

— Սանկ աժան բան մը առ։ Զոհողութիւն պէտք է։ Օթօ մը կամ նուագ մը։

— Սիրելիս, նայեցայ 1500էն 2000 Ֆրանք դրած են վրան։ Եւ տակաւին աղբօրս եւ ձեռին — ներուն պզտիկներուն ալ պէտք է բաներ մը տալ՝ մեր պզտիկներէն զատ։ Էհ, հաշիւ ըրէ տասը — տասներհինգ հազարի մը ջուր տալու է ...

— Ինչ ընել, տեսակ մը պարտականութիւն է։ Տղաքը ուրախացնել պէտք է։ Հոգ չէ, ինծի դնելիք կօշիկիդ փափաքս զալիք տարուան կը պահեմ։

— Անահիտ, այս Կաղանդի գործին մէջ, կարծեմ, պզտիկներէն աւելի, ծնողքներուն, մեծերուն հաճոյքը գոհացնելն է կարեւորը ....

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Ցաւիտեան չհասաւ, այն երթալն էր գնաց, Աստուած արժանի չըրէ էնդիի աշխարհը հասնելու։

Օրերով մուկ ու կատուի չարչարանքն եղաւ Տեսբոյի վիճակը։ Դիմեց առաջին բանտը «մեկնեցաւ» ըսին ու տուին հասցէ մը։

Մեկնեցան ու հասցէները չատցան եւ թէեւ այլեւս չտեսաւ Սարգիսը բայց գոնէ գտաւ քոմիսարը․

— Միսու Քոմսար, իմ ամուսինս պատուաւոր, իմ ամուսինս հարուստ... չքմեղանքներով ուզեց արդարացնել։

Բայց կարծուածէն շատ աւելի ծանրակշիռ էր Սարգիսի խնդիրը, գրեթէ պատմական Ալմազեանի պէս բան մը։ Լեռնէն խիճ մը կը գլորի մինչեւ ձոր հասնի ձիւնը զայն կը շինէ կրկին լեռ մը։

— Գլխուդ գայ ձիւնը Տեսբինա, լսէ ինչ կ'ըսէ քոմիսէրը։

— Ամուսինդ, այդ աւազակը, ոճրագործը, օրէնքը անպատուողը այդ օտարական շունը, եւ դուն կը համարձակիս գալ եւ պաշտպանել։ Քանի մը ոստիկան հիւանդանոց երթալու պատճառ դարձող այդ ափաշը, ցոփարածը ...

— Ո՛ւ ո՛ւ, — ըրաւ Տեսբինան եւ իր վրայի ոսկիներուն փայլը կորսուեցաւ, քարերուն շողը մարեցաւ։ Ձեռքը տարաւ մազերուն, հին արհեստ, անկէ ալ իր խոշոր պայուսակին, ճար չկար, եղածը եղած էր։

Թղթադրամներու տրցակ մը զետեղեց՝ օրէնքի նախագահ պաշտօնեային սեղանին վրայ, աւելցնելով․

— Խենթին մէկն է պէ, թողէք տուն վերադառնայ. ես անոր ...

Խօսքը կիսատ մնաց։

— Ի՞նչ ըսիր, խե՞նթ է․

— Հա մուսի քոմսար, քիչմը պակաս է, սանկ նանկ, կուգայ կ'երթայ, խենթուկ, կը հասկընա՞ս․

— Անձնագիրդ, տիկին։

Ու տարօրինակ լոյս մը ծագեցաւ գրասենեակին մէջ, եւ այնպէս թուեցաւ գոնէ Տեսբինային համար թէ՝ ամէն ինչ պայծառացաւ։

Պաշտօնեային անսպասելի մեղմութիւնը, տրամադրութեան թուլութիւնը բարենշան թուեցան իրեն։

Մեղրածոր ժպիտ մը թիթեռի պէս եկաւ թառեցաւ Տեսբինայի « համբոյրի կարմիր» շրթներուն։ Լոյսի բաժին մըն ալ լեցուեցաւ աչքերուն մէջ։ Սկսաւ դիտել պաշտօնեային գրչի խաղերը։ Մէկ էջ, երկու, երեք, լեցուեցան, փրկութեան առագաստներու պէս։ Տեսբինայի երեւակայութեան մակոյկը սահանքով կը յառաջանար Իկարոսի թեւերով։

— Արձակման հրամանագիրն է անշուշտ, — կը մտածէր երբ հրամայուեցաւ ստորագրել։

Տիկին Սարգիսեան հանեց ոսկի գրիչը պայուսակէն, սրամիտ կանխամտածութեամբ եւ ոսկի տառերով ստորագրեց երեք տեղ, ու՝

— Վալա, մուսու քոմսար, աս ալ քեզի նոր տարիի նուէրս թող ըլլայ․— ըսելով իր գրիչը դրաւ սեղանին վրայ։

Կը մնար մեկնիլ։

Պաշտօնատունը սրճարան չէ, դուրսը միշտ կարգի սպասողներ կան։ Ու Տեսբինան ճամբայ ինկաւ այն յոյսով որ ամուսինը իրմէ առաջ տուն հասած կ'ըլլայ։

Տարօրինակ է սաՄրեւելքը իր ազգի ազգի զաւակներով։ Արեւածագի կողմն աշխարհիս՝ կ'ընդունին թէ խենթը անվերլուծելի զոհ մըն է, եւ խորհրդապաշտ հոգիներու ըմբռնումով Աստուածային պատուհաս մըն է ան եւ ատով իսկ նուիրական։ Ո՞ւր տեսնուած է որ պատիժը պատժուի։ Երկնառաք խենթութիւնը դատել, Աստուածային իրաւասութիւնն է, եւ մարդկային միտքը անզօր է հասկնալու։ Խենթութիւնը երկնքի եւ երկրի միջանկեալ մըն է, ո՞ր իմացականութիւնը կրնայ թափանցել այդ անէութեան ոլորտներուն։ Խենթի մը արարքները դատողութենէ վեր ճըշմարտութիւններ են, մարդը երկմիտ՝ անկարող է թափանցելու ճշմարտութեան։ Խենթին ու մանուկին խօսքերուն մէջ պահուած է, նախախնամութեան ճշմարտութիւնը անհաս։ Աստուած կը բնակի անոնց հոգիներուն մէջ։ Ծպտուած։ Խենթը արժանի է գութի․ կարեկցութեան, ներողամտութեան։ Այսպէս է Արեւելքը։

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

են եւ յոյսերնին դրած են չէզոք մարմնի մը միջնորդութեան վրայ, ոչ միայն Քորէայի, այլ Ծայրագոյն Արեւելքի բոլոր հարցերը լուծելու համար: Այս ամէնը լայն չափով կախում ունին Փան Մուն Ժոմի բանակցութիւններէն, որոնց արդիւնքը յայտնի պիտի ըլլայ մինչեւ Դեկտ. 27:

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ երկուշաբթի, 24 Դեկտ., պաշտօնապէս պիտի հռչակուի Լիբիոյ անկախութիւնը, որ յետաձգուած էր արքային իսկ կամքով, պարզապէս կարգ մը փոխանցումներու լրացման համար: Լիբիոյ Թագաւորը Իտրիս Էս Սինուսի ջերմ բարեկամ մըն է Անգլիոյ, Լոնտոն իր մօտ դիւանագիտական պատուիրակ նշանակած է Սըր Ալեքսանտր Քըրքպրայտը, որ երկար տարիներ Աման գտնուած է: Ասոր համար, Եգիպտացիները սկսած են աղմկել, պատճառաբանելով որ Մեծն Բրիտանիան Լիբիան նոր Յորդանանի մը պիտի վերածէ:

Զօր. Ռիճուէյ դիմեց Քիմ Իլ Սունկի եւ Փենկ Թէհ Հուայի, որպէսզի թոյլ տան միջազգային կարմիր խաչին այցելելու գերիներու ճամբարները: Ամերիկեան բանակի հրամանատարը խնդրած է միանգամայն, որ իրեն տեղեկութիւններ տրուին հազարեակ մը զինուորներու մասին, որոնց անունները չէին նշանակուած յանձնուած ցանկին մէջ: Նմանապէս դոհացուցիչ բացատրութիւն մը ուզած է հարաւային քորէացի զինուորներու «անհաւատալի համրանք»ի մը կորստեան մասին:

Հնդկաչինի պետական նախարարներէն Ժամ Վան Կիաօ յայտարարած է Փարիզի ճարտարարուեստական ներկայացուցիչներուն թէ՝ Ֆրանսացի զինուորներուն աստիճանական փոխարինումը Վիէթնամի ուժերուն կողմէ, միակ միջոցն է վերջ դնելու տեղական պատերազմին: Նախարարը կը կարծէ թէ՝ այդպէսով Վիէթմինհի ազգայնականները զէնքերնին վար պիտի դնեն եւ պիտի միանան օրինաւոր կառավարութեան:

Անգլիոյ գաղթային նախարար Օլիվըր Լայթելթըն երէկ Լոնտոն վերադարձաւ Սինկափուրէն: Հետը միասին բերած է կարգ մը ծրագիրներ, Մալեզիոյ ըմբոստներուն դէմ աւելի ազդեցիկ պայքար մը մղելու համար: Ըստ Ռէօյթէրի, Նախարարը տեղւոյն իրադարձութեանց մասին խօսելով, հետեւեալը յայտարարած է.— Կացութիւնը հոն անելի մէջ է: Ատիկա կը նշանակէ պատերազմի ծաւալումը: Երկար պիտի տեւէ. շատ կարելի է, որ կացութիւնը բարելաւուելէ առաջ, աւելի ծանրանայ»:

Եունայթըտ Փրէսի համաձայն, դաշնակից երեք պետութիւնները եւ Թուրքիան ճանչցած են Սուրիոյ նորահաստատ կառավարութիւնը: Ցիշեալ կառավարութեանց ներկայացուցիչները այցելած են Գնդ. Ֆէվզի Սելոյի, յայտարարելու համար թէ՝ «Սուրիոյ ներկայ պետութիւնը բնականոն բոլոր պայմանները կը լրացնէ, դիւանագիտական յարաբերութեանց հաստատման համար»:

Թունուզի մէջ ուրբաթ օրուընէ սկսաւ ընդհ. գործադուլը, որ երեք օր պիտի տեւէ: Ժամը 8էն սկսեալ շուկան գոց էր, ոչինչ կարելի էր գտնել, միայն հացագործները բաց էին: Գործադուլին ձեռնարկուած է հին եւ նոր Տեսթուր կուսակցութեանց ու բանուորական սենտիքաներու նախաձեռնութեամբ: Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը գոհ չէ կառավարութեան բռնած դիրքէն, այս առթիւ բողոքագիր մը հրատարակած է, որուն մէջ կ'ամբաստանէ զայն թէ գաղթային ծաւալապաշտական քաղաքականութեան մը կը հետեւի, թէ ընդառաջ չէ գացած Թունուզի յուշագրին ընծայած համաձայնութեան կարելիութիւններուն եւ կտրած է կամուրջները: Արտաքին նախարար Ռ. Շուման իր կարգին հերքած է Թունուզի պարպումին զրոյցները եւ մաղթած է որ երկրին բոլոր տարրերուն միջեւ ապահով գործակցութիւն մը հաստատուի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը նամակ մը ուղղած է Փարիզի իտալական դեսպան Փիէթրօ Քուարոնիի, ուր կ'ըսէ թէ համաձայն դաշնակիցներուն 24 Սեպտեմբերի յայտարարութեան. Ֆրանսական կառավարութիւնը յօժարակամ կ'ընդունի Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութիւնը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Գասապլանքայէն (Մարոք) Տէր եւ Տիկին Գ. Յարութիւնեան եւ իրենց զաւակները Սեպուհ եւ Հայկ, իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր Արշակի մահուան վեցերորդ եւ իրենց զաւկին ու քրոջ Ժընեվիէւի հինգերորդ տարեդարձին առթիւ կը նուիրեն հազար ֆրանք, Ֆ. Կ. Խաչին եւ հազար Ֆր. Աղքատախնամին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՍԷՆԹ ԱՆԻ ԴՊՐՈՑԻ

Սէնթ Անի դպրոցը վերաբացուած է եւ կանոնաւոր դասաւանդութիւնները կը սկսին Յունուար 2ին, չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ, այս երեքշաբթի օր տեղի պիտի ունենայ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ մասնաւոր Ս. պատարագ, եւ յետ պատարագի ընդունելութիւն պիտի ըլլայ ի պատիւ Դպրաց Դասու, Հոգաբարձութեան կողմէ:

Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Նիկոմիտիոյ բազմավաստակ առաջնորդ Տէր Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի յիշատակին:

Նիկոմիտիոյ եւ շրջաններու հայութիւնը մասնաւորապէս եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այդ օր յաւերժացնելու համար Ազգասէր առաջնորդին խնկելի յիշատակը:

Դիւան հոգաբարձութեան

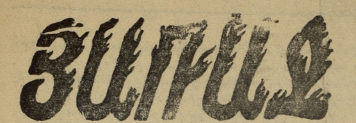
ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ս. ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը 29 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Միսաքի բնակարանը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի եւ Նոր Սերունդի ընկեր ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերներ Պաղտասար Քիւլչէեանի եւ Գրիգոր Փափազեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր ցաւալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 Ֆր. կը նուիրեն Շավիլի դպրոցին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 25 Décembre 1951 Երեքշաբթի 25 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6645-Նոր շրջան թիւ 2056

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇՈՒՆԸ ՇՈՒՏ ՍԿՍԱՒ

Չէ՞ք ընդունիր թէ աշնանային հովեր կը փչեն մեր հանրային կեանքին վրայ: Խորշակներ որոնց մեղքը միայն տարէցներուն վրայ չինար:

Ահաւասիկ մեր գաղութը: Դեռ նոր երեսուն տարեկան եղաւ: Բայց արդէն յոգնութեան ախտանշաններ կը մատնէ:

Յոգնութիւն, կրաւորական գիմադրութիւն ամէն ճակատի վրայ: Յաճախ ալ պարզ դասալքութիւն:

Շատերու համար ամէն բան կարդին է: Աւելին սպասել՝ անիրաւութիւն կամ ցնորք:

Ուրիշներ — վայրերան գուշակներ — արդէն կորսուած կը համարին տարագիր բազմութիւնները: Հետեւաբար աւելորդ՝ որեւէ աշխատանք:

Երկուքին միջեւ տարուբեր — չափահաս երիտասարդութիւն մը որ տակաւին չէ գտած իր ճամբան, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ:

Այս երիտասարդութենէն փոքր մաս մը կապուած է զանազան կազմակերպութեանց, մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ իր կարելին կը փորձէ «համրանք փրկելու» համար նաեւ այս ճակատին վրայ:

Մնացեալը — ջախջախիչ մեծամասնութիւն — տեսակ մը չէզոքութիւն յայտարարած է հայկական կեանքին հանդէպ:

Երբեմն հիւր է, երբեմն հանդիսատես, բայց շատ քիչ անգամ «տնեցի»: Եթէ պատահաբար ժպտի կամ խօսի, չփոթութեան կը մատնէ քեզ,— Համակրա՞նք թէ արգահատանք...

Այս բազմութիւնը ստորադասութեան, նուաստացման զգացում ունի օտարին հանդէպ:

Բայց, երբ հայկական շրջանակէ մը ներս մտնեն, գերազանցութեան հովեր կ'առնեն: Անջրպետ մը կը տեսնեն իրենց եւ ամբողջութեան միջեւ: Ապա ուրեմն զիջո՛ւմ կատարած կ'ըլլան, հետաքրքրուելով «հայկականութեամբ»:

Բուն արգահատելիներն են ասոնք: Դեղնած հոգիներ, որոնց սրտին եւ մտքին մէջ աւերներ կը գործէ կախահաս աշուն մը:

Զափազանցութիւն պիտի ըլլար բոլորը մէկ ջուրով լուալ:

Այս զանգուածին մէջ ալ կան երկչոտներն ու մոլորածները, որոնք մասնաւոր հոգածութեան կը կարօտին:

Յաճախ կանխակալ կարծիքներն ալ թիւրիմացութիւններ կը ստեղծեն:

Օրինակ, շատեր կը վախնան որ հայերու ճամբէն քալած կ'ըլլան, եթէ սրտանց կապուին ազգային կոչուած հոգերու:

Մինչդեռ իրենց կոչումն իսկ — երիտասարդութիւն — կը թելադրէ անկոխ գետին հերկել:

Այո՛, ըմբռնել անցեալը: Իւրացնել ինչ որ անվիճելի է: Եւ իր թարմադեղ, ինքնուրոյն բաժինը բերել նոյն յարատեւութեամբ եւ խանդավառութեամբ: Միշտ բան մը աւելցնելով: Քայլ մը աւելի յառաջ նետուելով:

Կանխահաս աշնան մը խորշակները միայն երիտասարդութեան վերեւ չէ որ կը փչեն: Ոչ ալ միայն մեր գաղութին մէջ:

Հարեւանցի ակնարկ մը անգամ պիտի բաւէր, հաստատելու համար յոգնութեան եւ նահանջականութեան ախտանշանները:

Տարեկան տեսութեանց ընթացքին, ձեր առջեւ պիտի պարզուին երեւոյթներ եւ իրողութիւններ որոնք արժանի են լուրջ խորհրդածութեան:

Կը թուի թէ երեսուն տարուան պանդխտութենէ վերջն ալ, տակաւին շատ քիչեր կ'ըմբռնեն կացութեան պահանջները:

Այդ պատճառով ալ, հետզհետէ անտիրութեան կամ անշարժութեան կը մատնուի հանրային գործունէութեան ասպարէզը:

Բազմահայ գաղութներ կան ուր սակաւաթիւ մարդիկ միայն կը հետաքրքրուին օրուան հոգերով:

Ուրիշ գաղութներու մէջ ալ, ապիկարութիւնն է որ սարդի ոստայն կը բանի:

Այսքան շո՞ւտ պիտի սկսէր աշունը, ինքնապաշտպանութեան ճակատին վրայ, երբ գետինը օրէ օր կը սահի մեր ոտքերուն տակ....

Ժամը կը պահանջէ ոչ միայն սթափում, այլ եւ ցնցում:

Շ.

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլ քաղաքի Յ. Կ. Խաչի վարչութիւնը դառնապէս կ'ողբայ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹի անփոխարինելի կորուստը եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին:

Մահ Արամ Անտոնեանի

Բարեգործականի գրասենեակէն ցաւով կ'իմանանք թէ ծանօթ գրագէտ - հրապարակագիր Արամ Անտոնեան, որ Նէքէր հիւանդանոցը փոխադրուած էր անցեալ շաբթու, մեռած է կիրակի առտու:

Հանգուցեալը, մօտ եօթանասունհինգ տարեկան, երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր անբուժելի հիւանդութենէ մը: Այդ պատճառով ալ հանգստեան կոչուեցաւ անցեալ ամառ, Նուպարեան Մատենադարանի վարիչի պաշտօնէն, զոր կը վարէր սկիզբէն ի վեր:

Արամ Անտոնեան լրագրական ասպարէզը նետուած էր Համիտեան շրջանին, եւ ժամանակին ամէնէն խիզախ հրապարակագիրներէն մին կը հրամարուէր: Եղած է խմբագիր «Սուրհանդակ», «Ծաղիկ» եւ ուրիշ օրաթերթերու: Հրատարակած է գրական ամսագիր մը:

Հայաջինջ Սարսափներուն ինքն ալ աքսորուած էր, բայց հրաշքով ազատեցաւ: Այդ առթիւ յաջողած էր ձեռք անցընել կարգ մը վաւերագիրներ՝ տեղահանութեան մասին: Այս մասին գիրք մըն ալ հրատարակեց (Այն սեւ օրերուն): Քանի մը տարի առաջ, սկսած էր նկարագրել Պոլսոյ մտաւորականներու աքսորին պատմութիւնը, «Աբեմուտք»ի մէջ. բայց կէս ձգեց: Տարիներէ ի վեր կը մշակէր եւ կը դասաւորէր բազմաթիւ նիւթեր՝ Նուպարեան մատենադարանին մէջ, մասնաւորապէս հայկական դատի եւ պատուիրակութեանց գործունէութեան մասին:

Դեռ կը խօսինք իր գործերու մասին: Ունի միամօր զաւակ մը, Արտաւազդ, որ վերջին պատերազմին մէջ կորսնցուց իր մէկ սրունքը:

Յուղարկաւորութեան օրը պիտի հաղորդենք առանձին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, ծանր կացութեան մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք ներքին հակամարտութեանց: Խումբ մը ընդդիմադիր երեսփոխաններ խորհրդարան ապաստանած են, իբրեւ բողոքի ցոյց: Վարչապետը կոչ մը ուղղեց ազգին, երկու միլիառ րիալի (40 միլիոն տոլար) ներքին փոխառութիւն մը կնքելու համար: Առաջին մասնաւճարը 500.000.000 րիալ (10 միլիոն տոլար) հրապարակ հանուեցաւ Դեկտ. 23ին, 6 առ հարիւր տոկոսով: Երկիրը ելմտական տագնապի մատնուած է, զրկուած ըլլալով Անգլեւիրանեան ընկերութեան եկամուտէն (ամսական 3.214.000 սթերլին):

ՕԴԱՆԱՒԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ Գահիրէ – Պաղտատ Թէհրան գծին վրայ, Եգիպտական օդանաւ մը կիրակի օր Էլպրուզ լերան բախելով, գետնին վրայ ջախջախուեցաւ եւ կրակ առաւ: 16 ճամբորդներ ածխացան, (8ը Ամերիկացի, 6 Պարսիկ, մէկ Գերման եւ մէկ ալ Իտալացի): Արկածին պատճառը կը համարուի ձիւնամրրիկը, որուն հետեւանքով օդանաւը չկրցաւ Թէհրանի կայանը իջնել եւ հրահանգ ստացաւ Պաղտատ վերադառնալ, բայց մեքենան խանգարուած էր: Իրանի կառավարութիւնը ցաւակցութիւն յայտնեց Թրումընի: Զոհերէն մէկը, Ամերիկացի Պեննէթ, նախագահն էր այն յանձնաժողովին որ կ'աշխատի բարելաւել Միջին Արեւելքի յետամնաց երկիրներուն վիճակը:

ԴԺԲԱԽՏ ՀԱՅ ՄԸ, Հայրապետ Ստեփանեան (Եաղճեան, Պէյնիցի), ինքզինքը կախած է Դեկտեմբեր 17ին Լա Սիոթայի անտառին մէջ, ինչպէս կ'իմանանք բարեկամի մը նամակէն: Անձնասպանութեան շարժառիթը անծանօթ կը մնայ: Կը թողու այրի մը չորս զաւակներով եւ ծերունի մայր մը:

ԵՂԱՆԱԿԱՒՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՆ

Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը մերժեց կառավարութեան առաջարկած նոր տուրքերը, որոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլար գոցել 1600 միլիառ ֆրանքի բացը: (1952ի ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 3370 միլիառ ֆրանքի պատկառելի գումար մը):

Կառավարութեան օրինագիծը կը տրամադրէր 10 առ հարիւր աւելցնել շատ մը տուրքեր, մասնաւորապէս եկամուտի տուրքը, ինչպէս եւ նոր տուրք մը կը հաստատէր գործածուած կառքերու վրայ:

Յանձնաժողովը մերժելով նոր տուրքերը, կ'առաջարկէր կրճատել երկաթուղիներու եւ ազգայնացուած հաստատութեանց ծախքերը:

Յանձնաժողովին ժխտական դիրքը ծանր կացութեան մը մատնած է կառավարութիւնը: Վարչապետը, որ արտօնութիւն ստացած է ի հարկին վստահութեան խնդիր յարուցանելու, չորեքշաբթի օր պիտի խօսի Ազգ. Ժողովին մէջ: Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց երկուշաբթի օր: Օրակարգին վրայ կան ուրիշ ծանրակշիռ խնդիրներ, բայց ամէնէն կարեւոր տեղը կը բռնէ ելեւմուտքի օրէնքը:

Կառավարութիւնը հետեւեալ գումարները կը պահանջէ սխիպողաբար — մօտ 500 միլիառ ֆր. Հնդկաչինի համար. 1100 միլիառ վերազինման, 900 միլիառ վերաշինութեան, 1300 միլիառ քաղաքային պաշտօնէութեան համար: Իր կարծիքով, կարելի չէ հաւասակշռել ելեւմուտքը, առանց նոր տուրքեր հաստատելու:

Շատ բուռն տեսարաններ կը նախատեսուին չորեքշաբթի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին. մանաւանդ որ ուրիշ վիճելի խնդիրներ ալ կան սեղանի վրայ: Շատ բան կախում ունի ընկերվարականներու դիրքէն:

«Պիտի անանկանանք, եթէ...»

Նոյնքան ծանր կացութեան մը մատնուած է Մեծն Բրիտանիա: Վարչապետը, Զըրչիլ, ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «ուրիշ անհաճոյ տնտեսական առաջարկներ պիտի ներկայացնեն, երբ խորհրդարանը նիստ գումարէ Յունուար 29ին»:

Զըրչիլի այս ճառը կը յիշեցնէր պատերազմի ընթացքին ուղղած ազդարարութիւնները: «Հաճելի բաներ պիտի չառաջարկեմ ձեզի: Կարգ մը անհաճոյ բաներ տեղի ունեցած են, բայց անոնք սկիզբն են գալիքին»:

Վարչապետը բացատրեց թէ ազգը հարկադրուած է պայքարիլ մեն մինակ, առանց յոյս դնելու ամերիկեան օգնութեան վրայ: Այս առթիւ հասկցուց որ «չափազանցեալ կարեւորութիւն» չընծայեն իր յառաջիկայ ճամբորդութեան դէպի Մ. Նահանգները»: Պէտք չէ որ յոյս ունենաք թէ Ամերիկացիները մեր ներքին խնդիրները պիտի լուծեն մեզի համար: Կառավարութիւնը վճռած է երկիրը դնել այնպիսի վիճակի մը մէջ որ կարենայ ճարել իր ապրուստը եւ հոգալ իր ծախքերը: Երկար ժամանակի կը կարօտի այս գործը»:

Իր ազդարարութեան համաձայն, Անգլիա հարկադրուած է երեք տարի եւս չարքաշ կեանք մը վարել, այլապէս պիտի սնանկանայ: «Մ. Նահանգներու օգնութեան վրայ կրնանք յոյս դնել միայն վերազինման մասին: Որեւէ յոյս չկայ որ ուրիշ ազգ մը պատրաստ ըլլայ բրիտանական աւիւծը սնուցանելու իբրեւ սիրական կենդանիմը»:

Անկախ Լիբիա

Երէկ, երկուշաբթի, 24 Դեկտեմբեր, հանդիսաւորապէս հռչակուեցաւ Լիբիոյ անկախութիւնը, վեհապետութեամբ Սայիտ Մոհամմէտ Իտրես էս Սինուսեի, որ 61 տարեկան է: Նոր պետութիւնը, որ Միացեալ Ազգերու ձեռնարկն է, կը պարունակէ օսմանեան եւ ապա իտալ. նախկին ստացուածքները.— Ափրիկեան Թրիպոլիս, Կիւրենայիք եւ Ֆիզան: Բնակչութեան թիւն է 1.150.000: Խրախճանքները պիտի տեւեն երեք օր:

Լեբիան քաղաքական ամբողջութիւն մը կը կազմէր 1912էն ի վեր, երբ Իտալիոյ ձեռքն անցաւ: Բարեկարգութիւնը ամբողջովին վերահաստատուած էր 1930ին, եւ Իտալիան հազիւ սկսած էր վայելել իր աշխատանքին արդիւնքը, երբ պայթեցաւ Բ. աշխարհամարտը: 1943էն ի վեր Կիւրենայիքը եւ Տրիպոլիսը յանձնուած էին Անգլիոյ, իսկ Ֆիզանը՝ Ֆրանսայի խնամակալութեան:

Իր աշխարհագրական դիրքով, Լեբիան կը կազմէ ռազմագիտական կարեւոր խարիսխ մը: Ծովեզերքը ունի 2000 քիլոմեթր երկայնութիւն: Տարածութիւնն է 1.750.000 քառ. քիլոմեթր: Կարգ մը պատմական նշխարներ կ'ապացուցանեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ

Ուրֆայի հերոսամարտին տարեդարձն էր Սեպտեմբերին :

Երեսունըվեց տարի առաջ, երբ մեր ժողովուրդը դժոխային օրեր կ'ապրէր ու անապատները կը քշուէր, Ուրֆայի Հայութիւնը գիտցաւ մահուան դէմ ճակատիլ եւ «Ոչ» ըսել՝ անձնատուութեան հրաւէրին :

Այդ օրերուն, երկիր մը, որ Թուրքիա կը կոչուի, սպանդանոց դարձած, տեղահան կ'ընէր հայ ժողովուրդը իր դարաւոր հայրենիքէն ու կը քշէր անապատները, հոն ջարդելու համար զայն:

Յաջորդաբար կը պարպուէին հայկական ու հայաբնակ գաւառները: Հայ զանգուածները, անզէն ու աչարեկ, մահուան ճամբաներէն կ'անցնէին, անօթի, մերկ ու թշուառ :

Հազարաւորներ կ'իյնային ճամբու ընթացքին, սովէն, համաճարակէն ու բարբարոսներու կոտորածէն:

Այդ օրերուն էր, որ Ուրֆայի Հայութիւնը կը վճռէր մնալ իր տեղը, իր տունին ու թաղին մէջ. գալ ճակատ ճակատի մահուան հետ, եթէ հարկ ըլլար: Պիտի մեռնէ՞ր,— կը մեռնէր՝ պատուով, կռիւով. պայքարի կրակներուն մէջ: Բայց ոչ գլխահակ, ոչ աղերսարկու նայուածքով. աղաչանքով ու գետնատարած իր դարաւոր ու դաժան թշնամիին ոտքերուն : Հպարտ էր Ուրֆան, հայութեան այդ հերոսական բեկորը, որ չէր ուզեր ջարդուիլ անարգօրէն, ոչ ալ քշուիլ արաբական անապատները՝ անօթի ու հիւանդ, ողբ ու կոծի մէջ :

Ազնուական ժողովուրդի մը արիւնէն էր ան եւ ունէր իր հին ու դիւցազնական աւանդութիւնները, իր չքեղ պատմութիւնը :

Մահը ամէնուն էր, բայց պատուով ու պարկեշտութեամբ. քաջութեամբ ու անվախ. անտասան կեցուածքով: Այսպէս կը մտածէին հերոսները. իսկ Ուրֆան հերոսներ շատ կը հաշուէր իր ծոցին մէջ, հին օրերէն մինչեւ նոր ժամանակները :

Պատահական չէր Սեպտ. 30ը, պայքարի այդ թուականը, որ հերոսական էջ մը կ'աւելցնէր մեր նորագոյն պատմութեան մէջ :

Քաջութեան աւանդութիւնը ունէր Ուրֆան, հարուստ ու դիւցազնական պատմութիւն մը, որ կը սկսէր հին ու հեթանոսական դարերէն, հռոմէական շրջանէն մինչեւ խաչակիրները: Ունէր իր մշակոյթը, որ աւելի լայն էր տեղական սահմաններէն. տուած էր դէմքեր՝ ինչպէս Մատթէոս Ուռհայեցին, որ անմահ կը մնայ. իր մէջն է Շնորհալիի գերեզմանը, որ ներշնչարան դարձած էր տեղւոյն հայութեան : Եղած էր արքայական ոստան, երբ Եդեսիա կը կոչուէր :

Տագնապի ու արհաւիրքի ծանր օրերէն ետք, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, Ուրֆայի Հայութիւնը ճանչցած էր իր վերածնունդը : Ազգային, յեղափոխական ու կրթական շարժումներու կեդրոն մը դարձած էր, ուր բազմաթիւ գործիչներ ու արժէքաւոր ուսուցիչներ պատրաստած էին գաղափարապաշտ, ազատատենչ եւ լուսաւոր սերունդ մը: Կազմուած էին բազմազան Միութիւններ, մշակութային, մարզական, կիներու եւ երիտասարդներու, որոնք կեանքը կը լեցնէին խանդավառութեամբ եւ ուրախութեամբ. հայրենասիրական եւ յեղափոխական բորբ զգացումներով :

Այս ոգիով եւ այս ժառանգութեամբ հարուստ սերունդն էր, որ 1915ին ինքզինք կը գտնէր Թուրք բարբարոսութեան, բնաջնջումի սադայելական սպառնալիքին առջեւ: Տեղի՞ տալ. գլո՞ւխ ծռել, ինչպէս շատ մը հայկական գաւառներ ըրեր էին եւ չարաչար պատուհասուեր :

Ահ ու սարսափի մթնոլորտ մը համատարած, ուր սուտ խոստումներ կ'ըլլային թշնամիին կողմէ. զինաթափութեան առաջարկ եւ յետոյ՝ խաղաղ կեանք... Ուրֆան, սակայն, ունեցած էր ահաւոր, արիւնոտ փորձառութիւնը այդ խոստումներուն, 95ի ջարդերուն, որոնց զոհ տուած էր հազարաւորներ :

Ուրֆան կը մերժէր անձնատուր ըլլալ, եւ կը մերժէր խաբուիլ :

Ցուցիչ է իր պատմութիւնը, որ կը նոյնանայ դիւցազնավէպերուն հետ: Այդ օրերուն է որ կը սկսին ձերբակալութիւնները. հարիւրաւոր առաջնորդող դէմքեր, կուսակցական, ազգային, մտաւորական, առեւտրական եւ այլ ասպարէզներէ կը նետուին բանտ: Ամէն միջոցի կը դիմուի զինաթափ ընելու քաղաքին 30.000 հայ բնակչութիւնը: Հայ երիտասարդութիւնը, աւելի քան 1500 հոգի, իբրեւ զինուոր կը ղրկուի քար կոտրելու. խուզարկութիւններ եւ դատ ու բանտ, բնակչութեան բարոյական կորովը խորտակելու համար: Եւ օր մըն ալ, «Անէծքի Օր» (28 Յուլիս), կը լսուի, որ քաղաքէն քանի մը ժամ հեռու, Տիգրանակերտի ճամբուն վրայ, հայ երեւելիներու կարաւանը ջարդուած է վայրագօրէն : Զոհ կ'երթան արժէքաւոր դէմքեր, Գնաճեան, Դերձակեան, Զէրչեան, Եօթնեղբայրեան, Պօյաճեան, Իմիրզեան, Քիւլահեան եւ ուրիշներ : Այդ օրերուն է որ Ուրֆա կը բերուին Պոլիսէն եւ առաջին սպանդէն քանի մը օր ետք կընահատակուին Զօհրապն ու Վարդգէսը, իրենց արիւնը խառնելով երկու հարիւր բանտարկեալներու արիւնին :

Յետոյ, 1500 զինուորներու կոտորածը, անողորմ չէթէներու կողմէ: Ալ լեցուած էր բաժակը՝ ոչ թէ դառնութեամբ, այլ արիւնով : Ազատութիւն կամ մահ.— այս նշանախօսքը երբեք այնքան իրական, հրամայական չէր թուած որքան Սեպտ. 29ին ու 30ին, երբ Ուրֆայի հերոսական հայութիւնը կ'ապստամբի, սուղ ծախելու համար իր կեանքը եւ փրկելու իր արժանապատուութիւնը: Մեռնելու, եթէ հարկ էր, բայց պատուով ու քաջութեամբ :

Անկէց անդին, Ուրֆան կը պայքարի, գլխաւորութեամբ առասպելական դէմքերու, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի եւ Ռասթկէլէնեանի, ինչպէս ուրիշներու, որոնց մէջ հերոսազարմ աղջիկ մը, Խանըմ Քէթէնճեան, ամբողջ 25 օր, Թուրք խուժանին եւ զօրքին դէմ, հարիւրաւորներ գետին փռելով: Ամբողջ բնակչութիւնը կը դառնայ վրիժառու բանակ, ծեր ու երիտասարդ, պատանի թէ կին, որոնք հրաշքներ կը գործեն :

Թշնամին կը յաղթահարէ ի վերջոյ, բայց կը փրկուի Ուրֆայի հայութեան ոգին, բովանդակ հայութեան պատիւը: Կիներ ու աղջիկներ հորերը կը նետուին վերջին պահուն, հերոսները անձնատուր, բայց ոչ անձնատուր :

Քաջերը կը մեռնին, բայց անձնատուր չեն ըլլար: Այնպէս ինչպէս Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Սուէտիայի, Հաճընի եւ այլ վայրերու քաջերը, որոնք 1915ի Հայոց ողբերգութիւնը դիւցազներգութեան փոխեցին. վեր պահեցին Հայոց նկուն ճակատները եւ մեր նորագոյն պատմութիւնը լեցուցին հրեղէն լոյսերով :

Յաւերժական փառք ու պատիւ անոնց խընկելի յիշատակին:

Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Ֆլիթ

Աղբիւր Սերոբի եղերական նահատակութենէն վերջը, իր աներաժան թիկնապահ՝ ֆետայիներէն մէկը՝ Ֆլիթ (կեղծ անուն) իր մօսինով իջած էր լեռնէն եւ եկած մշակ էր եղած հարուստի մը տունը : Իր մօսինը պահուած տեղէն կ'ելլէր այն ատեն միայն, երբ Քիւրտեր կուգային իր գտնուած գիւղին կենդանիները թալանի տալու:

Ֆլիթը աղքատ էր, ստիպուած էր, իր կնոջ եւ զաւակներուն հացն ապահովելու համար, ցորեկը մշակ դառնալ ուրիշի մը տունը, եւ գիշերներն ալ պառկիլ տիրոջ ախոռը, կենդանիները պահպանելու համար :

Աղբիւր Սերոբի նահատակութենէն մօտաւորապէս երկու տարի վերջը, օր մը, կէս գիշերին, իր պառկած ախոռին դուռը կը ծեծեն, կը բանայ դուռը, երկու ճամբորդ Քիւրտեր կը բարեւեն եւ կը խնդրեն ի սէր Աստուծոյ որ տեղ մը տայ իրենց, գիշերելու ու կ'աւելցնեն — երկու ժամ է որ ամէն դուռը կը ծեծենք, բայց մէկը չեղաւ որ դուռը բանար մեր առջեւ :

Ի՞նչպէս կ'ուզէք, որ Հայերը ձեր առջեւ, գիշեր ատեն իրենց դուռը բանան, երբ Քիւրտերու ըրած ամէն տեսակ վատութիւններըծանօթ են բոլորին :

— Բայց մենք գէշ մարդիկ չենք :

— Ի՞նչէն պէտք է Հայերը իմանան որ դուք գէշ մարդիկ չէք, չէ՞ որ Քիւրտերը որպէս դառներս կը մտնեն, քիչ յետոյ գայլ կը դառնան, գիրենք հիւրընկալող տնեցիներուն գլխուն :

Ես դուռը բացի ձեզի, որովհետեւ Քիւրտերուն մէջ շատ ապրած եմ, եւ անոնցմէ չեմ վախնար :

— Իրաւունք ունիք մասամբ, ձեր ըսածները ճիշդ են, բայց ամէն Քիւրտ նոյնը չէ, ինչպէս նոյնը չեն բոլոր Հայերը: Հայեր կան որ իրենց ազգի ազատութեան համար կը կռուին, արիւն կը թափեն, բայց կան նաեւ Հայեր որոնք ամէն օր կ'երթան՝ Թուրք կառավարութեան եւ կը մատնեն «ֆետայիները»: Ուրեմն կը տեսնէք, ամէն ազգի մէջն ալ կայ լաւն ու վատը: Ու յետոյ շարունակեց.

Մենք, Բէկի ղօլամներէն ենք, եւ մեր Բէկի ըրածէն ալ գոհ չենք:

— Ի՞նչու, ինչ կայ որ ձեր բէկերը կը թալլեն ու կը կոտորեն Հայերը:

— Մերը մինչեւ հիմա այդ տեսակ բան չէ ըրած, բայց բաներ մը կը դառնայ գլխուն մէջ այս օրերս : Կ'ուզէ հայ աղջիկ մը իրեն կին առնել, բայց Հայերը չեն տար, եւ ամէն տեսակ խաղեր կ'ընեն: Տարի մըն է, որ կը խաբեն մեր բէկը ըսելով «մեր աղջիկը փոքր է, կրօնի տարբերութին, եւայլն»: Բայց բէկը որոշած է, երեք չորս օր ալ համբերել, եթէ անուշութեամբ տուին, լաւ, եթէ ոչ, ամբողջ ընտանիքը կոտորելով, եթէ պէտք ըլլայ, բռնի պիտի առնէ աղջիկը :

— Ծնողքը միշտ կը խաբեն ժամանակ շահիլ կ'ուզեն, յոյս ունին օր մը փախցնել աղջիկը ուրիշ տեղ մը: Բայց անկարելի է, իրհաւատարիմ ղօլամներէն երեք հոգի աղջկան տունին պահակ է դրած: Երկուքը միշտ տանիքն են եւ կը հսկեն բոլոր ներս մտնող — ելլողներուն վրայ եւ աղջկան ամէն մէկ քայլին կը հետեւին :

Ֆլիթը, այս լուրը առնելուն պէս, սկսաւ մըտածել թէ ի՞նչ պէտք է ընել այդ աղջիկը փըրկելու համար անօրէններուն ձեռքէն: Երկու օրուան ճամբայ կար կորելիք, մինչեւ այդ գիւղը: Իր ծրագիրը կը կազմէ արդէն : Բարի գիշեր կը մաղթէ Քիւրտերուն եւ անտարբեր ձեւով մը կ'երթայ դէպի այն մսուրը որ սովորաբար իր գիշերուան քնանալու տեղն էր եւ որուն տակ պահուած էր իր սիրելի «մօսինը», այն մօսինը, զոր Աղբիւր Սերոբ իր ձեռքով տուած էր իրեն: Մեծ զգուշութեամբ ու առանց աղմուկի կը հանէ պահած տեղէն հրացանը եւ փամփուշտակալները, կամաց մը ախոռին դուռը կը բանայ, կ'երթայ տուն, քրտական հագուստները կը հագնի, քրտական «քօլոզ»ը կը դնէ գլուխը, Պաղտատի ծոպաւոր փուշին կը կապէ, որուն ծոպերը երեսն ի վար կը կախուէին, հաց մը կ'առնէ, կըդնէ իր դաշոյնին քով, «Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետ»ի ապաւինած ճամբայ կ'ելլէ դէպի այդ գիւղը :

Երեկոյեան արեւմուտին գիւղին մօտերը կը հասնի, աղբիւրին առջեւ կանգ կ'առնէ, հացը կ'ուտէ, կ'իջնէ աղբիւր ջուր խմելու եւ հետաքրքրութեամբ կը դիտէ, գիւղի հարսերն ու աղջիկները, որոնք կուգան իրենց սափորներով ջուր կ'առնեն, ու անմիջապէս կը վերադառնան: Իր քիւրտի արտաքին տեսքը անոնց հետ շատախօսելու արգելք կ'ըլլայ :

Վերջապէս բաւական տարեց կին մը կուգայ իր սափորը լեցնելու , երբ կը պատրաստուի մեկնիլ, Ֆլիթ, կամաց մը կը մօտենայ անոր ու կ'ըսէ «քոյրիկ, քիչ մը սպասէ բան մը կ'ուզեմ իմանալ քենէ: Մի վախնար, ես Հայ եմ: Կինը կը կասկածի , քրտական հագուստներով եւ փամփուշտակալներով, հրացանը ձեռքը , դաշոյնը գօտիի մէջ խրած, այս անծանօթէն: Կինը շուարած կը սպասէ որ անծանօթը իր հարցումը ընէ: Վերջապէս Ֆլիթը կ'ըսէ կնոջ.

— Քոյրիկ ջան, ճի՞շդ է որ ձեր գիւղէն աղջիկ մը կայ, որ քիւրտ բէկ մը իրեն կնութեան կ'ուզէ առնել: Ո՞վ է:

— Ախ ախպեր ջան, իրաւ է: Երկու օր է մընացեր, որ գան այդ անօրէնները մեր աղջիկը տանին :

— Հայրն ու մայրը իրենց կամքով կուտա՞ն, թէ բռնի պիտի գան տանին :

— Ի՞նչպէս պիտի տանին, մեր աղջիկը Թոյնը իր ծոցը պահած է, այն պահուն որ զինքը ձի պիտի նստեցնեն, հօր տանը բակէն դուրս չելած՝ պահած թոյնը պիտի խմէ, ու Քիւրտերուն պիտի մնայ իր անշնչացած դիակը: Ո՞վ է տեսեր որ Հայը իր զաւակը տայ անօրէններուն, իր ազատ կամքով :

— Լաւ ուրեմն, քոյրիկ ջան, գնա լուր տուր անոր ծնողքին եւ ըսէ ,որ Քիւրտի հագուստներով Հայ մը եկած, աղբիւրին մօտ ձեզի կը սպասէ , բայց չըլլայ թէ ուրիշ որեւէ մէկուն բան մը պատմես:

Հայ կինը սափորը ուսին կը նետէ, արագ արագ կ'երթայ տուն , եւ անմիջապէս լուրը կը հաղորդէ աղջկան ծնողքներուն :

Քիչ վերջ աղջկան հայրը երբ կը տեսնէ Ֆլիթը, վարանոտ քայլերով կը մօտենայ եւ կը բարեւէ զայն :

Սովորական քանի մը խօսքէ վերջ Ֆլիթ կ'ըսէ.— Ես եկած եմ, որպէսզի ձեր աղջիկը ազատեմ տանիմ, ուր որ կ'ուզէք, եթէ կըփափաքիք:

— Ի՞նչպէս կրնաս ազատել մեր աղջիկը : Երեք զինուած Քիւրտեր պահակ կեցած են դրան առջեւ եւ տանիքին վրայ, ու կը հսկեն որ չըլլայ թէ փախցնենք, կամ նոյն իսկ վնաս մը հասցընենք իրեն :

— Ես ձեզ կը հարցնեմ միայն թէ դուք կ'ուզէ՞ք որ ձեր աղջիկը ազատեմ, մնացեալը իմ գործըն է :

— Ոչ թէ ազատել, այլ նոյնիսկ եթէ պէտք ըլլայ այդ գնդակներէն մէկը իր սրտին ուղղել, փրկած կ'ըլլաս թէ աղջկանս պատիւը եւ թէ մերը:

— Համկցայ, կը բաւէ, դուք քալեցէք, ես ձեր ետեւէն կուգամ ձեր տունը, որպէս Քիւրտ անշուշտ: Գիշեր մը կը մնամ եւ մեր ընելիքին մասին կը խօսինք, երբ այդ շուները քնանան:

— Կ'աղաչենք աղբեր ջան, ի զուր տեղ կեանքդ մի վտանգեր , աղջկանս համար, ան արդէն որոշած է տանը բակին մէջ մեռնելու: Այդ սեւ օրը շատ հեռու չէ :

— Դէ գնացէք, շատ մի յուսահատիք, Աստուած մեծ է:

ԱՐՄԷՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ԼՐԱԳԻՐ ԿԸ ԿԱՐԴԱՑ ...

Հանդիպա՞ծ էք ռեւէ Հայու, գրոց - բրոց թէ անգրագէտ, որ ընդունի թէ քաղաքականու – թենէ բան չի հասկնար :

Աշխարհի որ անկիւնը կ՚ուզէք գացէք, այդ տեսակ Հայազգի արարած չկայ :

Ամէն Հայ, մասնագէտ է քաղաքական գոր – ծերու մէջ եւ ունի հեղինակաւոր կարծիք օրուան հրատապ հարցերուն մասին :

Այո, ամէն օր լրագիր մը կ՚առնէ — պատ – կերազարդ տեսակէն — ու այդքանը բաւական է որ մշակէ իր քաղաքական դաստիարակութիւնը :

Կը ճանչնամ այդ տեսակ մէկը, որ երբեմն, յօդուած ալ կը գրէ : Անցեալ օր գրոյց ունեցայ հետը եւ... լուսաւորուեցայ իր իմաստուն պա – տասխաններէն :

— Թաղիկ, պատերազմ պիտի ըլլա՞յ ...

— Կրնայ ըլլալ, կրնայ չըլլալ ...

— Քու կարծիքովդ, ո՞րն է ամէնէն հաւանա-կանը ...

— Երկուքն ալ հաւանական են, ես այդպէս կը տեսնեմ ...

— Քորէայի մէջ հաշտութիւն կրնա՞յ կնքուիլ...

— «Կրնայ կնքուիլ» ըսեմ, սուտ եմ... «չի կր– նար կնքուիլ» ըսեմ, նորէն սուտ եմ» :

— Զինաթափութեան մասին ի՞նչ է կարծիքդ...

— Կարծեմ կը յաջողի, թէեւ անյաջողութիւնն ալ աչքի առջեւ ունենալու ենք ...

— Պարսիկներուն ըրածին հաւնեցա՞ր ...

— Մարդիկը իրաւունք ունին, բայց աղէկ կ՚ըլ-լար, եթէ ձայն չհանէին ...

— Ձե՞ս կարծեր որ Եգիպտոսը քիչ մը չատ յա – ռաջ գնաց ...

— Ետ չերթալու համար, քիչ մը յառաջ եր – թալը լաւ է ...

— Մենք, անկախ կրնա՞նք ըլլալ ...

— Անկախ եղեր ենք, կախեալ եղեր ենք՝ ինծի համար բնաւ տարբերութիւն չըներ ...

Բարեկամս առտու – իրիկուն լրագիր կը կար – դայ, բայց կը հասկնայ իր կարդացածին միայն կէսը, որովհետեւ կէս գրոց - բրոց է :

Հապա ի՞նչ ըսել այն ամբողջական գրոց-բրոց-ներուն, որոնք իրենց կարդացածը ծուռ կը հաս – կընան եւ ծուռ ճամբաներու կ՚առաջնորդեն այս մինուճար ազգը... որովհետեւ քիչ մը չատ քա – ղաքագէտ – դիւանագէտ են : ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Նոր Արաբկիր

(Ափոփուած «Էջմիածին» ամսագրի (Յուլիս–Օգոստոս) Հ. Ամիրեանի յօդուածէն) :

Նոր Արաբկիր իբրեւ հիմնական կեդրոն եւ հիմնակէտ ունեցող երեւանեան Միկոյեան նոր շրջանը կ՚ընդգրկէ հիւսիս – արեւմուտքէն հիւ - սիս - արեւելք Երեւանը պայտաձեւ շրջապատող ամբողջ լեռնային գօտին : Հին Արաբկիրը այսքան ընդարձակութիւն եւ այսքան բնակչութեան կէսը իսկ չէ ունեցած : Ամէնէն բազմամարդ շրջանին ունեցած է 10 հազար հայ բնակչութիւն, նոյնքան թիւրք եւ այլ ազգեր :

Նոր Արաբկիրի մէջ կան երկու լրիւ միջնա – կարգ դպրոցներ, առանց հաշուելու նոյնքան եւ աւելի թիւի միջնակարգերը (եօթնամեայ), ա – ռանց հաշուելու բանուոր երիտասարդութեան ուսման սահմանուած գիշերային դպրոցը : Կան նաեւ բազմաթիւ նախադպրոցական հաստատու – թիւններ՝ մանկապարտէզներ, մանկամսուրներ :

Նոր Արաբկիր ունի նաեւ վարդագոյն տուֆէ երկյարկանի չքեղ չէնքի մը մէջ ակումբ, թատ– րոն, շարժանկար թատրոն, կեդր. գրադարան, զանազան թաղերու մէջ գրադարաններ եւ մշա - կոյթ — լուսաւորութեան կեդրոններ :

Կան բազմաթիւ հանրակառքեր եւ բնակիչներէն չատեր ունին իրենց գործունէութեան համար ինքնաշարժեր :

Նոր Արաբկիր ունի բաղնարուժարան, հիւան– դանոց, ատամնաբուժարան, ծննդատուներ, ռօնտկէնի — աշխատանոց, դեղարաններ եւն. :

Արդիւնաբերութեան մեծ կեդրոն է Նոր Արաբ-կիր : Բազմաթիւ գործարաններէն կարեւոր են — Արաբկիրի հիւսուածեղէնի արտէլը, ժամացոյցի գործարանը, գինէ – գոնեակի գործարանը, «Կարմիր ջուլհակ», «Հայրենիք», «Արագած», արտէլները, Կահոյքի գործարանը եւայլն : Զանգուի ջրվէժները ելեկտրական լոյսի վերա – ծող Քանաքեռզէսը Նոր Արաբկիրի մէջ է, եւ յորդ լոյսերու մէջ կը չողայ մայրամուտէն մին – չեւ լուսաբաց :

Նոր Արաբկիրի վարչական ղեկավարն է հին ա-բաբկիրցի, Մառի Խերիբէկեան :

Դէպի Նոր Արաբկիր երթալու համար կան եր-կու գլխաւոր ճամբաներ եւ բազմաթիւ լեռնուղի-ներ : Գլխաւոր փողոցը կը կոչուի Կոմիտասի ա– նունով :

Ամէն մէկ տուն ունի տասնեակներով, հա - րիւրաւոր մրգածառերով եւ ծաղկաթփերով փարթամ տնամերձ այգիներ : Բարձրադիր վայ - րերէն տեսանելի են միշտ Մասիսը, Արարատեան դաշտը, Երեւանի համայնապատկերը : 64րդ փո – ղոցի վրայ կը բացուի ակումբի նորակառոյց երկ-յարկանի սիւնազարդ չէնքը : 51րդ փողոցին մէջ կայ մարմնակրթանքի դպրոցը :

Կեդրոնականի 65ամեակը

(1876 — 1951)

Կեդրոնականի մեր երէցագոյն եւ մեծանուն ընկերոջ՝ Արշակ Զօպանեանի կոչը անպայման կ՚արձագանգէ Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի մէջ բնա-կող բոլոր Կեդրոնականցիներու սրտին մէջ :

Կեդրոնականը՝ կրովի եւ ազգասէր պատ – րիարքի մը նախաձեռնութեան պտուղն է թէեւ, բայց նաեւ, ազգային գիտակցութեան եւ գոր – ծակցութեան՝ դերիվեր հանդամանքին փայլուն ապացոյցը, որուն չնորհիւ դեռ կանգուն է ան :

Թրքահայոց դարթօնքին նպաստելու սահ – մանուած՝ պատկառելի եւ օգտաշատ այդ հաս – տատութեան ոգին, բնական է որ ամէն կրթական հիմնարկութիւն չէր կրնար ունենալ :

Մենք չէ որ պիտի ժխտենք, մասնաւորաբար մեր ազգին մէջ, անհատական ձեռներէցութեան պարգեւած բարիքները : Մեր մէջ, ուժեղ եւ ազ – գանուէր անհատներ գոյութիւն ունեցած են, բայց ազգային տեւողութեան յայտարար նշանը՝ հաւաքական գործունէութեան գտած յաջողու – թիւնը եւ զայն հրահրող ոգին է :

Այս տեսակէտով Կեդրոնականի վաթսունը – հինգամեակը աննշմար պէտք չէ որ անցնի : Ժո – ղովրդական հանդիսաւոր տօնակատարութիւններ այս առթիւ՝ աւելորդ պերճանք պէտք չէ նկատ – ուին :

Բայց միմիայն այսքանը բաւական չէ : Այդ տօ-նակատարութիւնը մտերմական՝ զուտ ընկերա – կան հաւաքոյթով մըն ալ համեմելու է, որու ըն– թացքին կեդրոնականցիի իր յիշատակները քըր – քըրելով իւրաքանչիւր ընկեր պիտի վերապրի իր երիտասարդութեան հաւատաւոր եւ ամէնէն լա– ւատես տարիները :

Ու հակառակ քանի մը ընկերներու կարծի – քին, ճաշկերոյթը լաւագոյնն է նման պարագա - ներու մէջ, ու մերինին յաջողութեան համար հա-մակրելի եւ ժրաջան ընկեր մը՝ Նուպար Յովհան-նէսեան ջանք չէ խնայած՝ յաջող կարգադրու – թեան մը համար :

Թող ներուի մեզ որ մինչեւ ճաշկերոյթի օրը զաղտնի պահենք մեծ անակնկալ մը :

Գալով ժողովրդական արժանավայել հանդէսի մը կազմակերպութեան, կը յուսամ որ այդ որո– չումը միաձայնութեամբ պիտի ընդունուի ճաշ – կերոյթի մասնակցողներուն կողմէ, եւ Փարիզի շրջանը ապրող, մօտաւորապէս երկու հարիւր Կեդրոնականցիները ուրիշ կերպ չեն կրնար վար – ուիլ :

Ուստի, այն վստահութեամբ որ, չատերու կարգին, Նամանաւանդ Կեդրոնականի թիւ 1ը, Պրիւքսէլաբնակ Մ. Միհրդատեանց, նոյնպէս հը-րապարակ պիտի գայ իր խօսքը ուղղելու վաթ – սունհինգ տարի չարունակ իրար յաջորդող կեդ-րոնականցիներուն, իմ կարգիս կը թախանձեմ բոլոր մեր ընկերներէն որ չընկրկին պահանջուած չնչին զոհողութեան առջեւ, ու այդ օրը նախ՝ խունկերամ ներկայ ըլլան, գիրար ողջունելու, իրարու հետ ծանօթանալու համար :

Եթէ կեանքը վայելքներ ունի, երիտասար – դութեան օրերը վերապրելու խարկանքը, տարի – ներ յետոյ հին եւ նոր ընկերներու հետ քանի մը ժամեր անցնելու երջանկութիւնը, մի՞թէ ամէնէն թանկագիններէն չէ :

Երկու աչքերնիս բաց՝ ինչ գեղեցիկ եւ փառա– ւոր երազներ չենք հիւսած, ինչ վիթխարի եւ ան– խորտակելի կամք չենք նախատեսած, լաւագոյն եւ բեղմնաւոր ապագային անմիջական չէմին մեր ոտքը դրած :

Ինչ որ ալ բերած ըլլայ մեզ այդ ապագան, թող ապրի, ու չատ ապրի՝ մեր սիրելի Կեդրոնականը :

ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Յ. Գ.— Փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է ճաշկերոյթին համար : Տեղի պիտի ունենայ Յունուար 20ի կիրակի կէսօրին, Կեդրոնականցի Արշակ Ինճէեանի ճաշարանին մէջ, 4 rue de Lyon Paris. Tél. Did. 25-48 :

Մի մոռնաք արձանագրուիլ նախապէս, կամ անպայման ձեր հասցէները տալ Ժիրայր Զիլին – կիրեանին, 24 rue Feydeau, Paris. Tél. Cen. 48-51 :

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Բայց Արեւմուտքը ինչպէս ամէն բանի վրայ կը խնդայ, կը ծիծաղի նաեւ խենթութեան վրայ եւ ունի իր օրէնքները, ուրեմն պէտք է ունենայ խենթեր :

Արեւմուտքի մէջ, երկու հոգի կամ ցնդած բժիշկ մը եթէ վկայեն եւ ստորագրեն թուղթ մը՝ քաղաքին ամենախելացին յիմարանոց կը դրուի :

Տեսբինան եւս առանց գիտնալու բայց «ի բե-րանէ քումէ դատեցար» օրէնքով, ստորագրած էր թուղթը որ իբր տեղեկագիր, իբր փաստ ծառայեց Սարգիսը խենթենոց նետելու :

Խենթանոց :

Ենթադրութեան, կասկածի, վտանգի, ար – կածներու, վայր մը : Եւ առ այդ՝ ընդհանրապէս բրտութեան, սաստի, պատիժի, վայրագութեան եւ անգթութեան օրինական մթնոլորտ մը : Զիրար կը լրացնեն :

Այս խառնարանը, վոնտուած մարդկային ըն-կերութենէն, կախում ունի տիրողսաւոր վեհա – պետէ մը եւ իր ստորադաս պաշտօնէութենէն : Անգամ մը հոն ինկողը կ՚ենթարկուի աւազախրու-մի : Տղմամոյն կ՚ըլլայ, եթէ նոյնիսկ թիւրիմա – ցութեամբ ներս մտնէ : Վեհապետ – տնօրէնը, ոչ դատաւոր է ոչ վարդապետ, իրեն խենթ մը կը յանձնեն վաւերական ու գրաւոր, պարտաւոր չէ չատ մանրը փնտռելու : Կը մնայ արժեցնել իրա – ւասութիւնն ու համբաւաւոր կարողութիւնը :

Սարգիս՝ դեռ ուժ ունի հոն ալ պաշտպանե – լու ինքզինք :

Գոլէճական, քանի մը լեզուի տէր, ալ ո՞ր օրին պիտի սպասէր, իր բոլոր կարողութիւնը իր անձին ազատութեան սպաս դնելու :

Եւ ահա երկու պահակներու թիկնապահու – թեամբ կանգնած՝ կը սկսի :

— Ներեցէք պարոն տնօրէն, թիւրիմացու – թեան արդիւնք է, կը վստահեցնեմ ձեզ : Պարզ տոմսակի մը խնդիրն է : Կ՚ընդունիմ որ օրինա – զանցութիւն էր եւ արժանի եմ պատժուելու, տու-գանքի ենթարկուելու : Գոհութիւն Աստուծոյ հա-րուստ եմ եւ պատրաստ եմ կարեւոր գումար մըն ալ տրամադրելու ձեր Հաստատութեան : Կ՚աղա - չեմ պարոն տնօրէն անսացէք ձեր ողջմտութեան ձայնին ... :

Տնօրէնը մտիկ կ՚ընէ, «կ՚ուսումնասիրէ» իր յաճախորդին ձայնը, չարժուձեւերը, կերպարան-քը, մանաւանդ քիթը, ականջներն ու ակռաները : Ուշի ուշով կը չափէ անոր խօսքերուն դասաւո - րումն ու իմաստը, յարակցութիւնը, ու մերթ – ընդմերթ կը ժպտի խորհրդաւոր կերպով : Սար - գիսի խնդրանքը կարճ կը կապէ :

= Եւայլն, եւայլնով մը : Անտանկ պատմու - թիւններ չատ լսած է «յանցանքը վերարկու ըլլայ հագնող չկայ» : Պարզ է իր աննպաստ տպաւորու-թիւնը. եւ եզրակացութիւնը կ՚ըլլայ բացարձակ :

Սարգիսի պարութան կը սկսի : Ան կը վե – րածուի պարզ թիւի մը, փակցուած ծրարի մը վրայ, որուն բովանդակութիւնն է.

— Մտավախութեան նոպայ : Հակամիտու – թիւն ոճիրի եւ ինքնասպանութեան : Ինքնահաւան մեծամոլէկութիւն : Ստորին վատասեռման յայտ-նի նշաններ : Ժառանգական ախտաժիտութիւն :

— Առայժմ տեղաւորել երրորդ յարկի «երկ– նակայողներու» բաժինը մինչեւ մասնագէտներու քննութիւն կատարուիլը :

— Յարատեւ աշխատանք :

— Օրական երեք անգամ ցնցուղային պաղ լո-գանք :

— H_2O (= Ջրաբուժութիւն, պահեցողու – թիւն) :

Պարոն տնօրէնը մեքենաբար գրպանի ժամա – ցոյցը կը նայի, եւ այն ատեն միայն կը զգայ թէ անօթի է : Խնդիր է թէ եթէ ժամացոյցը կեցած ըլլար՝ արդեօք ճաշի պիտի երթա՞ր, պիտի զգա՞ր թէ անօթի է : Չեմ կարծեր :

— Տարէք. — կը հրամայէ —

= Կը խնդրեմ պարոն տնօրէն՝ ...

— Լաւ, վաղը, վաղը, այսօր ուշ է — կը պա-տասխանէ պատուական մարդը : Մինչ այդ վայր– կեանին իր գլխաւոր մտահոգութիւնն էր թէ ո՞ւր պիտի ըմպէ իր ախորժաբերը :

Իրաւունք ունի, այս յարկին մէջ գտնուող – ները ոչ ախորժակ կ՚ունենան ոչ ալ հոգի :

Յաջորդ առաւօտ սարսափելի էր Սարգիսի վի-ճակը : Զայրոյթ եւ ընդվզում, անձկութիւն եւ յուսախաբութիւն, եկան պատել զինք. երբ բըռ-նութեամբ ուզեցին խուզել իր սօթահեր դարձած գլուխը :

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր :

Թէ Ափրիկէի այս երկրամասը շատ հարուստ էր 1500 տարի առաջ: Երեք երկիրներէն Տրիպոլիսը ունի 250.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, Ֆեզանը՝ 800.000, Կիւրենայիքը՝ 700 հազար: Բայց ամէնէն բազմամարդը Տրիպոլիսն է (800 հազար բնակիչ), նաեւ ամէնէն հարուստը: Ունի 3ուկէս միլիոն ձիթենի որոնք այսօր կ'արտադրեն 2000 թոն ձէթ, իսկ յառաջիկային պիտի կրնան արտադրել մինչեւ 10—12000 թոն :

ԹԵՐԹԻ ՄԸ ՏՈՂԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ վար առնուած չորս Ամերիկացի օդանաւորդներու դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Պուտաբեշթի մէջ, դռնփակ: Ամբաստանեալները «խոստովանեցան», թէ բռնաբարած են հունգարական սահմանագլուխը եւ չեն կրցած գոհացուցիչ բացատրութիւններ տալ: Ամէն մէկը դատապարտուեցաւ 360.000 ֆլորին տուգանքի, որ կը բռնէ 10.800.000 ֆր., այլապէս երեք ամիս պիտի բանտարկուին: Հունգարները գրաւած են նաեւ օդանաւը եւ մէջի ապրանքները: Մ. Նահանգները խիստ բողոքագիր մը ուղղեցին Հունգարիոյ եւ Խ. Միութեան: Հունգար կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ուրիշ չորս ամերիկացի լրտեսներ ալ ձերբակալուած են :

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ Ելենոյզի (Մ. Նահանգներ) ածխահանքին մէջ, որ աշխարհի ամենամեծը կը համարուի: Արկածը հետեւանք է կազի պայթումի: Բարեբախտաբար 300 բանուորներէ կարեւոր մաս մը կրցած է վեր բարձրանալ: Մինչեւ հիմա 59 ջախջախուած դիակներ դուրս հանած են: Հեռագիր մը 118 կը հաշուէ բոլոր զոհերուն թիւը :

ՄԱՐՈՔԻ Ատլանտեան ափերուն վրայ 19 Դեկտ.ին ծայր տուած ահռելի փոթորիկը դեռ կը շարունակէ աւերներ գործել: Զուկի պահածոյի ճարտարարուեստը կանգ առած է: Շատ մը ձկնորսներ իրենց ուռկանները կորսնցուցած, ահաւոր վնասներու ենթարկուած են, որոնց ընդհ. գումարը կը հաշուուի 32 միլիոն ֆրանք:

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ պայքարին հետեւանքով նոր դէպքեր պատահած են Սուէզի ջրանցքին մէջ: Կը կարծուի թէ պաշարման վիճակ պիտի հրատարակուի: Վերջին լուրերու համաձայն, Եգիպտացի ազգայնականները կը շարունակեն խափանարար ձեռնարկներ կատարել, երկաթուղի քանդելով, ջուրերը պղտորելով եւն.: Անգլ. հրամանատարը յայտարարեց թէ հաստատ պիտի մնան իրենց դիրքերուն վրայ :

ԺՈԶԷՖԻՆ ՊԷՅՔԸՐ 400.000 տոլարի դատ բացաւ լրագրող Ուոլթըր Ուինքըլի դէմ, որ զինքը փոխն ի փոխն ներկայացուցած էր Ֆաշական, համայնավար, հակասեմական, թշնամի սեւամորթներուն եւ իբր կասկածելի բարոյականով կին մը :

ԱՐՏԷՇԻ ագարակապանուհիներէն Տիկին Մեզոնա անձնասպան եղաւ, ինքզինքը Ռոն գետը նետելով, որովհետեւ դրացիները զինքը կ'ամբաստանէին թէ մօտակայ ջրհորը թունաւորած է : Ցարդ անձնասպանութեան չորս դէպքեր եւս պատահած են շրջանին մէջ :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՍԷՆԹ ԱՆԻ ԴՊՐՈՑԻ

Սէնթ Անի դպրոցը վերաբացուած է եւ կանոնաւոր դասաւանդութիւնները կը սկսին Յունուար 2ին, չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԻՐ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Երկար տարիներէ ի վեր ՏԱԼԱՔԻՒՓԵԱՆ հաստատութիւնս իր մաքուր եւ անարատ Տիւզ օղիին շնորհիւ վերջապէս կարողացաւ Ֆրանսաբնակ Հայերու խմելու ճաշակին գոհացում տալ : Եւ այս խիստ գովելի առաւելութենէն քաջալերուած, հաստատութիւնս որոշեց մասնաճիւղ մըն ալ Փարիզ հաստատել իր յարգելի փարիզաբնակ հայրենակիցներն ալ զուրկ չձգելու համար:

Արդ՝ Տիւզ օղին պատրաստուած է զուտ խաղողէ եւ անիսոնով: Միեւնոյն ատեն Ֆրանսայի մէջ միակ Տիւզ օղին է որ պատրաստուած էհայ ընտանիքի ձեռքով: Մէկ անգամ իսկ խմելով դուք եւս կրնաք հաստատել :

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ Տիւզ օղին կրնաք գտնել, լաւ նպարավաճառներու, ճաշարաններու եւ սրճարաններու մէջ: Մեծաքանակի համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն :

Paris, Halle Aux Vins, Tél. Odé. 15-20 : Valence, Etb. Gelineau 166 Ave. Victor Hugo, tél.1520 եւ Marseille Raki Duze 48 rue Puvis de Chavanne, tél. Co. 58 - 99 :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ուր մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ ճախըճթրիք :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

✕ Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ 27 Դեկտ. հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան վիճակահանութիւնը յետաձգուած է :

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Դեկտ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ — ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2էն մինչեւ երեկոյ, 26, rue Dunoir եւ 191, rue de Créqui շքեղ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, երգեր, արտասանութիւններ, մեներգ եւ ուրիշ զանազան պարեր եւ հաճելի անակնկալներ :

Ծոխ պիւֆէ ընտիր աղանդերներով :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը, որ կը շահին խիստ արժէքաւոր առարկաներ :

Այրի Տիկին Յակոբ Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Նազար Օհաննէսեան, Պ. Միհրան Օհաննէսեան, Արա, Ժան, Ժագ, Վրէժ եւ Յակոբ Օհաննէսեան, (Թոռնիկները), Տիկին Էլէմիկ Միլէմեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Գալուստ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Առաքել Միլէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Օհաննէսեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Փապուճեան, Տէր եւ Տիկին Տիւլկէրեան, Տէր եւ Տիկին Սապոնճեան, Տիկին Մարիամ Վարդուկեան եւ զաւակները, Պ. Առաքել Փանոսեան եւ զաւակները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին, եւ ազգականին՝

Պ. ՅԱԿՈԲ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

(Նալպանտ Յակոբ, 75 տարեկան, Զէնկիլէրցի) դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ երեկոյ : Կրօնական արարողութիւնը պիտի կատարուի իր բնակարանին մէջ (13 rue Curie, Kremlin Bicètre), չորեքշաբթի 26 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 3ին: Թաղումը տեղի պիտի ունենայ Պիսէթրի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր յայդ նկատել :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Porte d'Italie Aut. 47 եւ 125, իջնել Mairie Bicètre :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Արաբկիրի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է սարաբախտ Տիկին Համբղեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները՝ Փարիզէն Պ. Պ. Յակոբ Ներկարարեանէն 2000 ֆր., Նշան Ներկարարեանէն 2000 Նազարէթ Նազարէթեանէն 500, Մարսէյլէն Պ.Պ. Ղազար Օտապաշեանէն, Յակոբ Փափազեանէն, Աղեքսանդր Հացագործեանէն, Մելքոն Պօղոսեանէն 2000ական ֆրանք, Աղեքսանդր Մազմանեանէն 500 ֆրանք :

ԱՆՈՒՇ ԿԵ՛Ր, ԱՆՈՒՇ ԽՕՍԷ

Հարսնիք, կնունք, հաւաքոյթներ, խնջոյք ունի՞ք, ձեր սեղաններէն անպակաս պէտք է ըլլան ՊԱՔԼԱՎԱՆ, ՔԱՏԱՅԻՖԸ, ՊՈՒՌՄԱՆ, ՊԷՕՐԷՔԸ ԵՒ ՍԻՄԻԹԸ ԱՆԱՐԱՏ ԿԱՐԱԳՈՎ

Իսկ եթէ կ'ուզէք ձեր տան մէջ պատրաստել, պաքլավայի թերթ կամ հում քատայիֆ, կրնաք գտնել միշտ՝

ՁԷՅԹՈՒՆՑԻ ԾԱՂԱՐԱՐԻՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՔՈՎ

որ իր հայրենիքին ժայռին պէս ամուր կեցած է
AU DUC DE TREVISE
(Բակին խորը)
32, Rue de Trévise Tél. TAI. 65-44

Հայթայթելու համար նոյնիսկ Լէհմաճուն եւ քայիճով փիտէ (ապսպրանքի վրայ):

Գաւառներէ եկած ապսպրանքներ փութով կը ղրկուին: Մասնաւոր զեղչ Ազգային հաւաքոյթներու համար :

1951Ը

Շուտով կը վերջանայ: Փակեցէք ձեր բաժնեգինններու հաշիւը, որպէս զի ստիպուած չըլլանք դադրեցնել ձեր թերթերը :

Աւելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք, ոչ մէկ ծանուցում կրնանք հրատարակել առանց վճարման:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը 29 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Միսաքի բնակարանը :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Սասունիին ճաշարանը : 31 Rue d'Alexandrie :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ տօնական օրերու առթիւ երկու շաբաթ արձակուրդէ ետքը կը վերսկսի Յունուար 9ի Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Լսարանը երկու առանձին երեկոներ պիտի յատկացնէ, մին՝ Հայր Ալիշանի իր մահուան տարեդարձին առթիւ, իսկ միւսը՝ ողբացեալ Լեւոն Շանթի: Պիտի խօսին Պ. Պ. Հրաչ Սարգիսեան Շանթի թատերական գործերուն, Հրանդ Բալուեան իր վիպագրութեան մասին, եւ Արշաւիր Խանճեանեան՝ իբր դաստիարակ :

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքին Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրկարգ :

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Ե. Քոչեան:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմանները — Ֆրանսա՝ տարեկան 800 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք :

Նոյեմբեր - Դեկտեմբերի թիւը, 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ մօտ օրէն :

ԾԱԽՈՒ ԱԳԱՐԱԿ

Ծախու է, դաշտահանդէսի առիթով հանրածանօթ՝ Եօթնեղբայրեանի ագարակը, տուն մը 20 սենեակներով, 3 հէքթար հող, զանազան պտղատու ծառեր: Մանրամասնութեան եւ պայմաններու մասին դիմել կամ գրել Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆԻ, Campagne Caillol. Travers Chevalier. St. Loup:

ՌԱՔԸ ՓԱԼԼԱՍ 45օԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՎԱՒԵՐԱԿԱՆ ՏԱՐԱԶՈՎ (Formul)

Պատրաստուած՝ առաջնակարգ «ալքօլ»է եւ Արեւելքէն բերուած ԱՆԻՍՈՆԻ ընտրուած հատիկներէն մաքուր թորուած :

Այս պատրաստութեան մասնագիտական փորձերը եղած են բուն իսկ Արեւելքի մէջ, Monopole des Spiritueux et Liqueur պետական մենաշնորհի հաստատութեան մը մօտ :

DISTILLERIE L. PALLAS et Co.
Le Bouscat - Bordeaux (Gironde)

ՄԹԵՐԱՆՈՑԸ.— Marseillaise des Grandes Marques 80 rue Jules Moulet, Marseille:

Յանձնարարեալ ներկայացուցիչներ կը փնտռուին :

Հայ շրջուն վաճառորդներուն Ուշադրութեան

Ծապուսեան եղբայրներու Tissu en grosի վաճառատունը փոխադրուած է՝
2 Rue Marseille, LYON (pres de la Place du Pont)
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ ՀԱՅ ՑԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

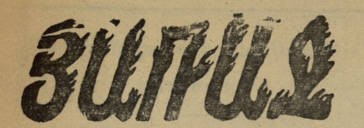
Reveillon, Reveillon
Chez SASSOUNI

Սասունիի աւանդական Reveilloնը, մինչեւ լոյս կերուխում, նուագ, պար եւ զուարճութիւն, հաճելի մթնոլորտի մը մէջ :

ՄԻՄԻԱՅՆ ՍԱՍՈՒՆԻԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Եւրոպական եւ Արեւելեան օրքէսթրը, Attraction, Ֆօլի Պէրժէրի մեծ արուեստագէտներէն :

Ուրեմն Ծնունդի եւ Կաղանդի ձեր սեղանները ապահովեցէք այժմէն իսկ, Սասունիի ճաշարանը,
31 Rue d'Alexandrie Հեռ. Gut. 92-65

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 27 Décembre 1951 Հինգշաբթի 27 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6646-Նոր շրջան թիւ 2057

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԿԾԿՈՒԻՆ, ԿԸ ՑԱՄՔԻՆ,

Վերջերս նորութիւն մը փորձեցինք, խմբագրին բացակայութեան հետեւանքով, — այս բաժինը փոխ տալ մեր պաշտօնակիցներուն, արտատպելով անոնց խմբագրականները : Երբեմն ամբողջութեամբ, աւելի յաճախ ամփոփելով :

Փորձը տեւեց աւելի քան երկուքուկէս ամիս :

Այսպէս, մեր ընթերցողները պատեհութիւն ունեցան լսելու վաւերական ձայներ՝ Հիւս. Ամերիկայէն (Հայրենիք), Եգիպտոսէն (Յուսաբեր), Լիբանանէն (Ազդակ), Սուրիայէն (Արեւելք), Յունաստանէն (Ազատ Օր), Հարաւ. Ամերիկայէն (Արմենիա), Իրաքէն (Գոյամարտ) : Առանց հաշուելու պարբերականները (Ազդակ շաբաթօրեակ եւայլն) :

Այդ խմբագրականները կը շօշափէին այլազան խնդիրներ եւ հոգեր, ազգային — քաղաքականէն մինչեւ կրթական - դպրոցականը : Հայկական Դատին հետ՝ Սփիւռքի պահանջները :

Միեւնոյն ատեն կը յայտնէին տեսակէտներ եւ լուսաբանութիւններ՝ Խ. Հայաստանի եւ առհասարակ Խ. Միութեան, Թուրքիոյ եւ Միջին Արեւելքի մասին :

Բոլորին ալ միտքը մէկ էր, — արթուն պահել հանրային կարծիքը : Բացատրել օրուան հոգերը եւ արժեցնել մեր պահանջները : Զարկ տալ հանրային գիտակցութեան եւ պարտաճանաչութեան :

Իսկ իբրեւ նշանաբան՝ լարել պիտանի ուժերը, կրկնապատկել աշխատանքը, յանուն տարագիր բազմութեանց ապահովութեան եւ բարօրութեան :

Տարրական պարտականութիւն մըն է որ կը կատարէ մեր մամուլը, յարատեւօրէն արծարծելով այս խնդիրները :

Տարակոյս չկայ թէ այսուհետեւ աւելի բարձր պիտի խօսի, որպէսզի կէս ճամբան չմնանք, իբրեւ անհատ եւ իբրեւ համրանք :

Արդարեւ, կը գտնուինք անկիւնադարձի մը առջեւ :

Քրէական յանցանք է որ եւ է թարթափում կամ դասալքութիւն՝ այս ճակատագրական օրերուն :

Թող չըսեն թէ մեր ուժերէն վեր գործեր կը պահանջենք, շողշողուն ծրագիրներ պարզելով :

Շատ պարզ է եւ ամփոփ՝ մեր թելադրանքը :

Ասպարէզ քաշել բոլոր պիտանի եւ տրամադրելի ուժերը, զօրացնելու համար ինքնապաշտպանութեան ճակատը : Թոյլ չտալ որ թմրին, յօրանջեն կամ նահանջեն :

Այս մտահոգութիւնն էր որ մեզի ըսել կու տար, առջի օր, թէ արդէն իսկ աշնանային հովեր կը փչեն մեր հանրային կեանքին վրայ :

Տարեգլուխ է եւ երբ կը փորձենք վերաքաղ մը կատարել, մռայլ խորհրդածութիւններ կը պաշարեն մեր միտքը :

Ահաւասիկ արեւմտեան Եւրոպան : Կրնա՞նք յայտարարել, առանց վերապահութեան, թէ քայլ մը աւելի յառաջ գացինք, բաղդատելով անցեալ կամ նախանցեալ տարուան հետ :

Նախ՝ ակնարկ մը հարեւան գաղութներու վրայ, որոնք տեսակ մը «ծայրագաւառներ» են, Ֆրանսայի դիմաց :

Անգլիոյ մէջ, Լոնտոն եւ Մանչեսթր կը շարունակեն յօրանջել նեղ պատեանի մը մէջ :

Բրիտանական բարքերը խորապէս ազդած են այս գաղութին վրայ, որ կը վախնայ թեւերը լայն բանալ, նոյն իսկ հիմնական հոգերու առթիւ :

Անցեալ տարի համայնական վարչութիւն մը հաստատեցին Լոնտոնի մէջ, բայց շօշափելի փաստ մը չտեսանք, որ ապացուցանէր թէ իսկապէս բան մը փոխուած է :

Անշուշտ ժամն ու ժամուորը չեն որ պիտի փրկեն նոր սերունդը, այս ունեւոր գաղութին մէջ :

Պելժիան «փայլուն» նահանջներ կը կատարէ տարուէ տարի :

Երբեմն ձայներ կը լսուին Պրիւքսէլէն կամ Անվէրսէն, հանդիսաւոր առիթներով : Թերեւս դասնազան ձեռնարկներ ալ կը կատարուին, բայց կը պակսի հիմնականը — ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանք, ի խնդիր նոր սերունդի փրկութեան եւ ընդհանուր բարօրութեան :

Շ.

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչը կը նուիրեն 3000 ֆրանք ընկ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ Լ. ՇԱՆԹի մահուան առթիւ, Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին :

✕ Պ. Անդրանիկ Սահակեան փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին, ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄՆԵՐ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

ՓԱՐԻԶ.— ՄԱԿի 6րդ (Իրաւագիտական) յանձնախումբը տասը օր շարունակ վիճաբանելէ ետք, անգլիական պատուիրակութեան առաջարկին վրայ, յետաձգեց «վերապահումներ»ու հարցը : Վիճաբանութիւնը պիտի վերսկսի Յունուար 3ին :

Ուխտերու մէջ վերապահումներու խնդիրը ծագեցաւ, երբ պետութիւններ ստորագրեցին «Ցեղասպանութեան Ուխտը», որոշ վերապահումներով :

Շատ ցաւալի է որ ՄԱԿի անդամ պետութիւններ կը հաւանին որ «Վերապահումներ» մտցուին այս կարեւոր «Ուխտին» մէջ : Կը կարծուի որ երբ Յունուար 3ին վերսկսի վիճաբանութիւնը, յանձնախումբը պիտի վաւերացնէ «վերապահումները» :

ՄԱԿի մօտ ոչ պաշտօնական անձնաւորութիւններ ինչպէս անգլիացի Տիկին Հոլինուէյ կամ փրոֆ. Ռաֆայէլ Լեմքին (մեր նախորդ թղթակցութեան մէջ Ռաֆայէլը սխալմամբ Զարլզ գրած էինք) կը պայքարին որպէսզի վերապահումներու խնդիրը չվաւերացուի :

Ո՞ւր են մեր ազգային ղեկավարները : Զա՞րժեր բողոք մը ներկայացնել այս առթիւ :

✕ Խորհրդային պատուիրակութեան անդամներէն Համազասպ Յարութիւնեան, պատուիրակութեան կեդրոնատեղին հրաւիրեց Տնտեսական յանձնախումբին անդամները, ցուցադրել տալով «Մեծ նուագահանդէս» շարժանկարը, ինչպէս նաեւ հայկական գունաւոր շարժանկար մը, ուր ցոյց կը տրուի «Անուշ» օփերայէն կտոր մը, հայկական զանազան պարեր ինչպէս նաեւ Արամ Խաչատուրեանի «Դաշոյններու պարը» :

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ուրիշ կարեւոր տեղեկութիւններ՝ յաջորդով : Ճշդում մը այս առթիւ.— ՄԱԿի ընդհ. ժողովը ոչ թէ փակուած, այլ ընդհատուած է մինչեւ Յունուար 2, տօնական արձակուրդներու պատճառով :

« ԾՆՈՒՆԴ ՊԱՊԱՆ » ՎԱՌԵՑԻՆ

Ծնունդ (կամ Կաղանդ) Պապային դէմ պայքար մը բացած է կաթոլիկ եկեղեցին : Քանի մը եպիսկոպոսներ վերջերս ձաղկեցին այդ սովորութիւնը իբրեւ «հեթանոսացում» Քրիստոնէութեան, բացատրելով թէ ի զուր կը խաբեն մանուկները : Ոչ Ծնունդ պապա (Père Noël) գոյութիւն ունի, ոչ ալ ուրիշ մէկը որ կաղանդչէք բերէ եւ մուճակներու մէջ դնէ, վառարանին առջեւ :

Պայքարը գործնական հետեւանք մըն ալ ունեցաւ Դեկտեմբեր 24ին, Տիժոնի մէջ : Տասներկուքէն 16 տարեկան 250 մանուկներ Ծնունդ պապա մը շինելով վառեցին խարոյկի մը վրայ, ժամուն դուռը : Այս առթիւ ղեկոյց մըն ալ հրատարակեցին, ուր կ'ըսեն .

— « Ջրօտական մարզանք մը չէ այս, ոչ ալ առեւտրական, այլ բարձրաձայն եւ ուժգին բողոք մը սուտի մը դէմ որ չի կրնար կրօնական զգացում արթնցնել մանուկներուն մէջ, ոչ ալ կրնայ կրթական մեթոտ մը համարուիլ : Մեզի համար Ծնունդը Քրիստոսի գալուստն է, արդարութիւն եւ եղբայրական սէր բերելու համար : Ծնունդ պապան որդին է Աստուծմէ զրկուած միտքերու» :

Աւանդութեան կապուած հոսանքն ալ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, վերահաստատելու համար Ծնունդ պապան, քաղաքապետարանի տանիքին վրայ, լուսարձակներով եւ ձայնասփիւռ պատգամով մը : Գերապայծառ Ֆելիքս Քիր, որ միեւնոյն ատեն Տիժոնի քաղաքապետն է, ձայն չհանեց այս եւրոյթին դէմ :

Անկախութեան հռչակումը Լիբիոյ մէջ

ՆՈՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐԱԾ Է ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Դեկտ. 24ին անկախ պետութիւն հռչակուեցաւ Լիբիան (նախկին ափրիկեան Տրիպոլիս, շրջաններով) :

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ արքայական պալատին մէջ, Պենկազի : Արքայական յայտարարութիւնը պատերուն վրայ փակցուած էր եւ նոր պետութեան դրօշը — կանանչ, սեւ եւ կարմիր — կը ծածանէր ամէն տեղ :

Իտրիս Թագաւորը հանդիսաւոր թափօրով մը գնաց այն պալատը ուր երբեմն կը բնակէր Իտալիոյ մառեշալը, Կրացիանի : Անկախութեան յայտարարութենէն անմիջապէս վերջը, առժամեայ վարչապետը հրաժարեցաւ, եւ Մահմուտ պէյ Մունթասէրի յանձնուեցաւ նոր դահլիճին կազմութիւնը :

Թագաւորը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ նոր դրօշը «խորհրդանշանն է մեր պայքարին եւ միութեան : Մենք այս հանդիսաւոր առիթով կը յիշենք մեր նախահայրերուն ժառանգութիւնը եւ կը յուսանք թէ նոր դարաշրջանը խաղաղ պիտի ըլլայ մեր սիրեցեալ հայրենիքին համար » :

Տրիպոլսոյ մէջ հազարաւոր Արաբներ խռնուեցան կառավարական պալատին առջեւ, լսելու համար արքայական յայտարարութիւնը, որ կը ծանուցանէր.— Նոր պետութեան մը ծնունդը, ընդհովանեաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան : Արարողութեանց պահուն դաշնակից պետութեանց օդանաւերը կը սաւառնէին Տրիպոլսոյ ամերիկեան օդակայանին վերեւ :

Մ. Նահանգները եւ Անգլիա շուտով դաշնագիրներ պիտի կնքեն նոր պետութեան հետ, երաշխաւորելով պահակազօրքի եւ օդակայաններու պահպանումը : Զինակցութիւն մըն ալ պիտի կնքուի յառաջիկայ գարնան, երբ ընտրութիւններ կատարուին Լիբիոյ մէջ : Անգլիա յանձն առած է գոցել նոր պետութեան ելեւմուտքի բացը : Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներն ալ տնտեսական օգնութիւն պիտի ընծայեն :

Ընդհ. կարծիքն այն է թէ Լիբիան ալ պիտի միանայ Արաբական Դաշնակցութեան, իբրեւ ութերորդ պետութիւն, հետեւաբար պիտի ենթարկուի անոր ազդեցութեան : Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Ազզամ փաշա, յայտարարեց թէ Լիբիոյ անկախութեամբ իրականացաւ իր երազներէն մէկը :«Ես կամաւոր գրուեցայ Լիբիոյ պաշտպանութեան համար, երբ քսան տարեկան էի եւ եօթը տարի կռուեցայ, առանց յուսահատելու : Ինծի համար պարծանք մը պիտի ըլլայ Լիբիան արձանագրել Արաբական Դաշնակցութեան մէջ իբրեւ ութերորդ անդամ» :

✕ Նախագահ Թրումըն ջերմապէս ողջունեց Լիբիոյ անկախութիւնը իբրեւ պատմական դէպք մը, անձնական նամակ մը ուղղելով Իտրիս Թագաւորին : Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը 1.100.000 տոլարի գումար մը պիտի նուիրէ նոր պետութեան : Բրիտանական կառավարութիւնը անմիջապէս դեսպան մը նշանակեց, իսկ Մ. Նահանգները՝ գործակատար մը : Եգիպտական դեսպանը ներկայ չեղաւ, որովհետեւ Լիբիա տրամադիր չէ ճանչնալու Ֆարուք Թագաւորին նոր տիտղոսը,— «արքայ Եգիպտոսի եւ Սուտանի» :

«...Եւ յերկիր խաղաղութիւն»

Լատինական Ծնունդի առթիւ, աշխարհի վարիչները ճառեր խօսեցան, աւանդական բարեմաղթութիւններով :

Նախագահ Թրումըն ըսաւ թէ իրական եւ տեւական խաղաղութիւնը կարելի է ապահովել ազատ մարդոց զոհողութեամբ, անոնց հաւաքական զինումով եւ պայքարով : « Աշխարհը տակաւին վտանգի մէջ է այս գիշեր, բայց մեծ փոփոխութիւն մը կատարուած է, նոր ոգի մը ծնած է : Հակառակ իրենց դժուարութեանց, աշխարհի ազատ ազգերը ձեռք ձեռքի տուած են վսեմ նպատակի մը համար,— ոչ միայն պաշտպանել իրենք զիրենք, ոչ միայն շահիլ արիւնոտ պատերազմ մը եթէ պայթի, այլեւ ստեղծել իրական խաղաղութիւն մը, ոչ թէ սնամէջ յոյս մը, այլ արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը » :

Նախագահը այս առթիւ ողջունեց Քորէայի ռազմիկները :

✕ Պապն ալ ձայնասփիւռ ճառով մը զինաթափութեան հրաւէր ուղղեց բոլոր ազգերուն, Վատիկանի միջնորդութիւնը առաջարկելով երկու հակամարտ ճակատներուն, ի խնդիր խաղաղութեան : Ճառը թարգմանուեցաւ 24 լեզուներով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՇԱՀԱԶԻԶ

«Էջմիածին» ամսագիրը հաղորդելով բանաստեղծ Երուանդ Շահազիզի մահը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ անոր կեանքի եւ գործի մասին.—

Երուանդ Շահազիզ եղած է մանկավարժ, պատմաբան, բանաստեղծ եւ հանրային գործիչ, երկար տարիներ ծառայելով իր ժողովուրդին, պահանջկոտ էր եւ աչալուրջ տեսուչ, սիրուած եւ յարգուած ուսուցիչ:

Գիտական ասպարէզին մէջ նշանակելի է իր ինքնատպութիւնը, խորաթափանց միտքը, կուռ տրամաբանութիւնը, սկզբունքի յամառութեամբ, աշխատասիրութեամբ եւ ընդհանրացումներու մեծ կարողութեամբ: Անոր կեանքը մշտական տքնութիւն է եղած յանուն հայ գիտական մտքի հարստացման ու զարգացման: Ծերունազարդ գիտնականը երբեք գրիչը վար չէ դրած: Եւ աշխատանքը հասցուցած է զայն գիտնականի մեծագոյն աստիճանին:

Երուանդ Շահազիզ իր բազմամեայ ու անխոնջ գործունէութեամբ հայ պատմաբանասիրական գրականութեան գանձարանը հարստացուցած է բազմաթիւ մեծարժէք գործերով, որոնք կարեւորագոյն ներդրումներ են հայ հանրային կեանքի ու մշակոյթի ուսումնասիրութեան համար:

Ե. Շահազիզ գրած է ուսումնասիրութիւններ պատմութեան, ազգագրութեան հարցերու շուրջ: «Նոր Նախիջեւանը եւ Նոր Նախիջեւանցիք», «Պատմական ակնարկներ», «Հայոց վանքերը և նրանց դերը Հայոց կեանքում», «Հին Երեւանը», «Ջէրքէզիա եւ չէրքէզահայք», «Աշտարակի պատմութիւնը» եւ այլ գործեր

Շահազիզ անգնահատելի աշխատանք կատարած է մասնաւորապէս գրականագիտութեան ասպարէզին մէջ: Սորապէս գնահատելով գրական փաստաթուղթերու արժէքը, մեծ եռանդ է ցոյց տուած անոնց հաւաքման եւ ուսումնասիրութեան մէջ: Կազմած է Խ. Աբովեանի, Մ. Նալբանտեանի, Ռ. Պատկանեանի, Ս. Շահազիզի վերաբերեալ փաստաթուղթերու ժողովածուները, զորս կոչած է «Դիւան»ներ օժտելով զանոնք արժէքաւոր ծանօթութիւններով: «Դիւան»ներուն մէջ զետեղուած նիւթերը կը նպաստեն յիշեալ գրողներու կեանքի ու գործունէութեան աւելի փաստալից պատկերացման: Ժթ. դարու հայ հանրային կեանքի եւ մշակոյթի պատմութեան տեսակէտէն եւս շատ շահեկան նիւթեր կան Դիւաններուն մէջ: Աւելորդ է ըսել թէ դիւանները անսպառ եւ բազմաբովանդակ նիւթեր կու տան թէ՛ բանաստեղծին եւ թէ՛ պատմաբանին:

Երուանդ Շահազիզ բացառիկ սէր ունեցած է կենսագրականներու մասին: Գրած է Մ. Էմինի, Մ. Գոգոյեանի, Գ. եւ Ս. Պատկանեաններու կենսագրութիւնները, Գ. Սունդուկեանի կենսագրական գիծերը, Խ. Գալֆայեանի կեանքը եւ Խ. Աբովեանի, Մ. Նալբանտեանի, Ս. Շահազիզի լիակատար կենսագրութիւնները: Վերջին երեքը արժանի են բարձր գնահատութեան,, իբրեւ կատարեալ գոհարներ: Բազմաթիւ են Երուանդ Շահազիզի գիտական գործերը:

Գրած է մեծ թիւով յօդուածներ եւս, պատմագիտական, բանասիրական խնդիրներու մասին, պարբերական մամուլին մէջ:

Ե. Շահազիզի գրեթէ բոլոր գործերը անգնահատելի գանձեր են հայկ. մշակոյթի եւ պատմութեան ներկայ եւ ապագայ ուսումնասիրութեանց համար:

Բարձր գնահատելով Ե. Շահազիզի բազմամեայ բեղնաւոր աշխատանքը ի նպաստ հայկ. մշակոյթին, Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի Գրականութեան կաճառի գիտական խորհուրդը 1944ին անոր տուաւ գիտութեանց վարդապետ (տոքթէօռ) աստիճանը, առանց թէզի պաշտպանութեան:

1946ին Հայաստանի կառավարութիւնը Ե. Շահազիզի ծննդեան 90ամեակի եւ գիտական հանրային գործունէութեան 65ամեակի առթիւ շնորհեց գիտութեան վաստակաւոր գործիչի պատուաւոր կոչում:

Մեծանուն գիտնականը Ս. Էջմիածնի մօտիկ կանգնած մտաւորականներէն էր եւ Գէորգ Զ. կաթողիկոսի մտերիմ բարեկամը: Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմէ ընտրուած էր Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ, եւ պարտաճանաչութեամբ կատարեց իրեն վստահուած պատասխանատու պարտականութիւնը մինչեւ անկողին իյնալը:

Ե. Յ. Շահազիզ «Էջմիածին» ամսագրի գործօն աշխատակցող բանաստեղծներէն էր: Ամսագրի գրեթէ ամէն մէկ թիւին մէջ հրատարակած է ԺԹ. դարու հայ հանրային գործիչներու նուիրուած ուսումնասիրութիւններ կամ յուշեր, որոնք բացառիկ արժէք ունին Հայոց պատմագիտութեան եւ գրականագիտութեան համար:

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Ծլիթ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հազիւ քանի մը քայլ էր մնացեր տան սեմին հասնելու համար, Քիւրտերէն մէկը կ'ուզէ իմանալ Ծլիթին ով ըլլալը:

Ծլիթ կը պատասխանէ.— Ես Հասնանցի աշիրէթէն ճամբորդ եմ, այս գիշեր այս տունը կ'ուզեմ մնալ վաղ առտու կանուխ ճամբաս պիտի շարունակեմ:

Հասնանցի աշիրէթի մարդիկը մեծ քաջագործութիւններ էին կատարած հարեւան աշիրէթներուն կամ Հայերուն դէմ: Այնպէս որ, երբ այդ անունը կը լսեն, կ'ըսեն. «Մեր գլխուն վրայ տեղ ունիս, ներս մտիր»: Քիւրտերէն մէկը կ'առաջնորդէ զայն տունը եւ կը պատմէ տնեցիներուն թէ՝ մեր բարեկամ Քիւրտերէն է նորեկը, լաւ հիւրասիրեցէք: Եւ ինք դուրս կ'ելլէ:

Ընթրիքէն վերջ, ամէն մարդ իր պառկելու տեղը կը քաշուի: Ճրագն ալ կը մարեն: Ծլիթը եւ աղջկան հայրը կապերտի տակէն կը խօսին, յաջորդ օրուան ծրագիրներուն մասին:

Ծլիթը կ'ըսէ.— Ախպեր ջան, ես վաղ առտուն աղջիկդ պիտի ազատեմ եւ տանիմ այսինչ վանքը, վանահօր յանձնելու, իսկ եթէ կռուելով մեռնիմ, աղջիկդ ալ հետս կը մեռնի: Բայց մինչեւ այդ, լաւ մտիկ ըրէ: Առտուն երբ աղջիկդ առած դուրս ելլեմ, Քիւրտերը բնականաբար պիտի ընդդիմանան: Ես անմիջապէս երկուքը պիտի սպաննեմ, իսկ երրորդը ողջ պիտի ձգեմ, որպէսզի լուր տանի իր բէկին: Երբ պիտի տեսնէք որ 2ը գետին կ'իյնան, միւսին ըսէք.— Լուր տար բէկին թէ աղջիկը փախցուցին: Լացէք, որքան որ կրնաք, մանաւանդ բէկին հասած պահուն:

Արեւը բարձրացած էր երկնակամարին վրայ: Գիւղին ոչխարի հօտերը եւ նախիրը կամաց կամաց դաշտ կ'ելլէին: Քիւրտերէն երկուքը ելած էին տանիքը, իսկ մէկը ձիերուն կեր կու տար ախոռին մէջ:

Ծլիթ աղջիկը առջին ձգած, մօսինը միշտ պատրաստ կը հետեւէր անոր: Հազիւ դրսի սեմը անցած, Քիւրտերը կը պոռան աղջկան թէ, ո՞ւր կ'երթայ, իսկ դառնալով Ծլիթին կ'ըսեն թէ ինչ գործ ունիս անոր հետ: Ծլիթ կը պատասխանէ.— Այս Ծլայի (Հայ) աղջիկը կը տանիմ, ձեզի ի՞նչ:

— Ան մեր բէկի նշանածն է, ետ դարձիր, եթէ ոչ կը զարնենք:

Ծլիթ անմիջապէս մօսինը կ'ուղղէ Քիւրտերուն, որոնք մէկ մէկու ետեւ կեցած էին եւ երկուքը միասին կը գլորուին տան բակը:

Աղջկան հայրն ու մայրը իրենց դերը յիշելով, կը մտնեն ախոռը եւ երրորդ Քիւրտին կ'ըսեն.— Շուտ լուր տար բէկին, թէ զօլամներդ սպաննեցին, աղջիկն ալ փախցուցին: Երրորդ Քիւրտը անմիջապէս ձին հեծնելով, կ'երթայ լուր կու տայ իրենց մեծաւորին:

Մինչ այդ մէկ ժամէն աւելի ճամբայ էին կտրած Ծլիթը եւ աղջիկը, երբ յանկարծ կը տեսնեն որ բազմաթիւ ձիաւորներ սանձարձակ կը սուրան իրենց կողմը:

Ծլիթ կ'ըսէ աղջկան.— Նստինք այս տեղ: Այս քարերը բնական դիրքեր են մեզի համար: Ես դիրք կը բռնեմ, իսկ դուն ուշադրութիւն ըրէ որ կռնակէս չզարնեն: Հազիւ 200 քայլի հեռաւորութեան մը վրայ, Ծլիթ իր մօսինը կ'ուղղէ առաջին հասնող ձիաւորին եւ ձին գետին կը տապալէ, յետոյ երկրորդը, երրորդը: Ուրիշներ ալ սատկած ձիերուն վրայ կոխկրտելով գետին կը գլորին: Քիւրտերը կանգ կ'առնեն:

Ծլիթ կը սպառնայ բոլորն ալ գնդակահարել, եթէ յառաջ խաղան: Յետոյ գնդակ մը կ'ուղղէ բէկի ֆօլօզին եւ գլխէն վար կը թողնէ: Եւ կ'ազդարարէ.— Ես թող Սերոբ փաշայի զինուորներէն եղած չըլլամ, եթէ մէկ քայլ առաջանաք ու ողջ մնաք: Այս է վերջին խօսքս:

Բէկը կը հրամայէ իր զօլամներուն դադրեցնել կրակը:

— Ջան ֆետայի, քաջութեանդ վրայ կը հիանամ, քաջերը գիտեն յարգել քաջը, ինչ ազգի ալ պատկանին: Դուրս ելիր դիրքէդ, այդ աղջիկը քեզի հալալ ըլլայ, միայն թոյլ տուր որ մօտէն դիտենք քեզ:

Ծլիթ կը պատասխանէ.— Ես Քիւրտերուն խօսքին չեմ հաւատար: Անոնք երբ ուժ չեն կրնար բանեցնել, խորամանկութեան կը դիմեն: Դուք դարձէք ձեր եկած ճամբով, ես ալ իմ ճամբաս կը շարունակեմ:

Բէկը կ'ըսէ.— Ծլահ (Հայ), երդում կ'ընեմ Ճիֆեահիս վրայ, մայրս ինձ կին դառնայ, եթէ որ եւ է վնաս մը կրես:

Աղջիկը վախէն փակած էր Ծլիթի կռնակին եւ կը զգուշացնէր որ չհաւատայ Քիւրտերուն: Ծլիթ գիտէր որ այդ երդումը դրժող շատ քիչեր կան:

Ծլիթ դիրքէն կ'ելլէ, Քիւրտերը իրենց զէնքերը կը նետեն կասկած չտալու համար: Երբ կը մօտենան Ծլիթին, բէկը անոր ճակատը կը համբուրէ, եւ կ'ըսէ.— Այս աղջիկը քեզի հալալ ըլլայ: Եթէ կ'ընդունիս, երթանք սա մօտիկ Հայոց վանքը, թող քահանան ձեզի պսակէ, ես միայն ըլլամ ձեր խաչ բռնող քաւորը:

Ծլիթը կը բացատրէ թէ ինք ամուսնացած է, թէ մեր օրէնքին մէջ չկայ բազմակնութիւն: Երթանք այդ վանքը որ լեցուած է ուխտաւորներով: Այս աղջիկը որուն որ հաւնի, անոր հետ կ'ամուսնացնենք:

Բէկը հաւանութիւն կը յայտնէ, եւ ամէնքը միասին ձիերը հեծնելով ճամբայ կ'իյնան:

Երբ կը մօտենան վանքին, կը տեսնեն որ ուխտաւորներու բազմութիւն մը կը պարէր ծանր պար մը, թմբուկով եւ զուռնայով:

Երբ կ'առաջարկեն որ իր հաւնած փեսացուն ընտրէ բազմութեան մէջ, աղջիկը կ'ըսէ թէ ինք կը պատկանի անոր որ փրկեց իր կեանքը: Այս պատասխանին վրայ բէկը բռնելով աղջկան եւ Ծլիթին ձեռքէն, կը տանի քահանային քով որ պսակէ:

Ծլիթ այսպէս ամուսնանալէ ետք, կինը կ'առնէ կ'երթայ իրենց գիւղը, բայց այնքան կ'անարգուի իր ընկերներէն եւ գիւղացիներէն, որ օր մը վերջին կնոջ հետ կ'անցնի Կովկաս եւ կը հաստատուի Կարսի շրջանը, Առիւծ Աւագի մօտ:

Իր քրտական հագուստները շատ քիչ ժամանակ վրայէն կը հանէր: Իբրեւ Քիւրտ քանի մը ընկերներով սահմանը կ'անցնէր Թուրքերու եւ Քիւրտերու կենդանիներ կը բերէր Կարս, Կաղզուան կամ Իգտիր կը ծախէր, իր հայրենակիցները քանիցս կը յանդիմանեն, Ծլիթ կը պատասխանէ.— Կուժը աղբիւրին ճամբան կը կոտրի, երկու կին պիտի պահեմ, ես ալ ճիշդ Քիւրտերէն օրինակ առնելով անոնց պէս կ'ընեմ:

Օր մըն ալ կ'երթայ բազմաթիւ Քիւրտերու հետ կռուի կը բռնուի եւ իր ընկերներուն հետ կը սպաննուի:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«Արմենիա» երգչախումբին համերգը

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Բոլոր երգասէրներուն համար վայելքի օր մը եղաւ Դեկտ. 16ի կիրակին, երբ յետ միջօրէի, Մարսէյլի ընտրանին կը դիմէր «Ճիուղէփփէ Վէրտի» մեծ թատերասրահը: Արմենիան յուսախաբ չըրաւ զիրենք:

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ «Յառաջ»ի խմբագրապետին՝ Շաւարշ Միսաքեանի ներկայութիւնը, երկար ճամբորդութենէ մը վերջ: Տեսանք նաեւ իր իսկ հրճուանքը համերգի ամբողջ տեւողութեան:

«Փունջ մը 11 հայ երգահաններու գործերէն» կը ծանուցանէ յայտագիրը: Ուրիշ տեսակ ծաղկեփունջ մըն ալ կը ներկայացնէ երգչախումբը իր արտաքին տեսքով, երբ վարագոյրը կը բացուի որոշուած ժամուն: Կենդանի պատկեր մը այր եւ կին չափահասներու որոնք կարծես ընտրովի զատուած ըլլային ոչ միայն երգելու դերով, այլ եւ փաստելու համար մեր ցեղային բնատուր գեղն ու շնորհը: Այս տպաւորութիւնը չեղծուեցաւ մանաւանդ երբ քիչ ետքը խումբը կ'երգէր՝ «Ազգին հուրքոտ ծաղիկը նուրբ, անոր յոյսը լուսաբեր, Արեններուս ուխտն է սուրբ՝ Հայը բարձր, Հայը վեր»: (Բանաստ. ընկեր Մ. Տէր Սահակեանի):

Յայտագիրը խմբագրուած ըլլալով միայն հայերէն, ղեկավարը հարկ դատած էր անոր մէկ ամփոփ մեկնութիւնը տալ Ֆրանսերէն գրութեամբ մը, զոր կարդաց Պ. Գ. Ստեփանեան, մաքուր առոգանութիւնով: Հայ թէ օտար բոլոր հանդիսականներուն կողմէ մեծ հաճոյքով լսուեցաւ, նիւթերու իմաստն ու ոգին խտացնող այդ ծանօթագրութիւնը, որմէ օգտուելով կու տանք նաեւ մեր տպաւորութիւնը:

Բացումը տրուեցաւ յայտագրէն դուրս, եռանդուն «Մարսէյեէզ»ով մը, քառաձայն երկսեռ որուն յաջորդեցին երեք հայրենական երգեր՝ «Իմ հեռաւոր հայրենիք», մէկը Գ. Ալէմշահի գեղեցկագոյն խմբերգներէն: Առաջին ունկնդրութիւն մը Վ. Սարգիսեանէ, «Արիներու քայլերգը» ոգեւորիչ կտոր մը, ինչպէս նաեւ նոյն հեղինակին մշակած «Հայաստան»ը, որ նոր յուզում մը տուաւ իր երանգներու պէսպիսութիւնով: Ուրիշ շարքի մը մէջ լսեցինք Բարսեղ Կանաչեանի գործերէն յաջորդաբար երեք կտոր, Շուշօ, Մարալօ, Դալիլօ: Շահեկան են ասոնք այն գեղեցիկ ընդլայնումներով զոր հեղինակը տուած է անոնց՝ օգտագործելով ժողովրդական պարզուկ եղանակներ: Ոգեւորութիւնը մեծ եղաւ մանաւանդ Դալլօեին մէջ, որ իբր երկրորդ ունկնդրութիւն շատերուս անծանօթ չէր արդէն եւ ճիշդ այդ պատճառաւ աւելի համեղ կերպով ճաշակուեցաւ:

Վերջին շարքի մը մէջ լսեցինք Գ. Սիւնիի «Զինչ ու զինչ»ը, Կոմիտասի մէկ անտիպ կտորին հետ, «Վարսանդ — ճաւարծեծ» որ ըստ ղեկավարին, վարպետին ամենավերջին մշակումներէն մին է եղած եւ որուն մայր եղանակը հաւանաբար քաղած է նկարիչ Փանոս Թէրլէմէզեանի բերնէն:

(Պոլիս 1914ին) ։ Ժողովուրդը սովոր է երգել աշխատած պահուն, աւելի թեթեւ ու տանելի դարձնելու համար իր ճիգը ։ Ինքն է որ կը յօրինէ իր երգը համաձայն աշխատանքի տեսակին ու բնոյթին ։ Վարսանդի երգը կը ներկայացնէ ցորենը ծեծելու աշխատանքը, անկէ ձաւար պատրաստելու համար ։ Ծանրաչափ գնացք մը ունի ան, իսկ բուն ձաւարծեծը, կարճ եւ կրկնուած բացագանչութիւն մըն է աւելի արագ չափով ։ Սարգսեան այս վերջնոյն տուած է իր կողմէ ընդլայնում մը որ յաջող փոփոխութիւն մը կը բերէ, նոր եւ ինքնատիպ գոյն մը տալով անոր ։

Իբրեւ բնական շարունակութիւնը այս կտորին լսեցինք «Կալերգ — Սայլերգ»ը, մէկը վարպետին գլուխ գործոցներէն որուն մէջ կարծես ձայներով նկարած ըլլայ ան դաշտային աշխատանքներու ամբողջ պատկերը, իր բոլոր դերակատարներով, սար ու ձորերու արձագանգներուն հետ միասին ։ Դժուար չէ գուշակել այս երգին տրուած մեկնութեան հաւատարմութիւնը, ղեկավարին խօսուն մատներուն տակ, որուն հպատակեցաւ խումբը, խնամուած ու կիրթ նրբութիւններով ։ Վերջին կտորն էր դարձեալ Կոմիտասէն, «Սիփանայ քաջեր» ռազմերգը որ տրուեցաւ դոյգ դաշնակի ընկերակցութիւնով, ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ ։

Բոլոր այս խմբերգները համեմուեցան մէջ ընդ մէջ մեներգներով ։ Տիկին Զապէլ Մօրոնօն, իր ջինջ ձայնով յաջողապէս տուաւ Սայաթ Նովայի «Մի խօսք ունիմ»ը եւ Ռ. Մելիքեանի «Մի լար, կ'անցնին» ։ Օր. Մառի Սիմոնեան, գգայուն ալթօ մը, նոյնպէս Սայաթ Նովայէն, Բարխուտարեանի դաշնաւորած «Դուն էն գլխէն»ը ։ Ցուցինչ էր այս երգին կրկնութիւնը գոց բերնով (առանց բառի) որպէս մրմունջ ։ Պ. Գ. Ստեփանեան տուաւ Սպենդիարեանի «Այ վարդ»ը, նրբօրէն եւ արուեստով, ինչպէս Կալերգի մեղեդիները ։ Ցիշենք նաեւ Տիկին Ա. Տըլէնսէ - Քիմպիլեանի սիրուն մեներգը, Կոմիտասի սայլերգին մէջ, հաճոյալուր սօփրանօ մը որուն քնքշութիւնը կը հեշտուի, թաւ ձայներու խորքին մէջէն ։

Խումբը իր մէջ ունի բազմաթիւ տարրեր, մեներգող թէ նուագող, որոնց շնորհիւ կրնայ պէսպիսուն դարձնել իր յայտագիրը իր սեփական ուժերով ։ Այս տեսակէտէն յայտնութիւն մը եղաւ, խումբին անդամուհիներէն Օր. Սիւզան Փօրուճեանի նուագը, ուր հասուն տաղանդ մը ցոյց տուաւ ան, Ն. Տիգրանեանի լաւագոյն գործերուն թէ Ա. Խաչատրեանի «Գայիանէ»ին մէջ ։ Զանազան հանդէսներու մէջ կը լսենք այս վերջինէն «Թուրերու պար»ը, որ նուագողներու ուժերէն վեր կը թուի եւ կը տրուի անխնամ ու անպատրաստ ձեւով ։ Պէտք էր լսել Օր. Փօյաճեանի տուածը, շիտակ գաղափար մը կազմելու համար այդ կտորի մասին, որ կրկնուեցաւ ջերմ ծափերու մէջ ։ Մեներգներուն ընկերացան Տիկին Ա. Ստեփանեան եւ Օր. Բ. Օթառ ։

Սրահը հակառակ իր լայնանիստ եւ հանդստաւէտ շինուածքին, թերի ակուսթիք մը ունի, ինչ որ նշմարեցինք բաղդատելով նախապէս լըսուած ընդհանուր փորձի մը հետ ։ Հակառակ այս աննպաստ իրողութեան խումբը պատուով դուրս եկաւ, բոլոր կտորներուն մէջ, որոնք հասարակէն շատ բարձր են իրենց բարդ կառուցուածքով ։ Ձայները բաւ հաւասարակշռուած են եւ ընտիր են մանաւանդ իգական բաժիններուն մէջ ։

Հեռու չէ այն շրջանը երբ զանազան համերգներու յայտագրերուն մէջ տիրական տեղը կը դըրաւէր Կոմիտաս վարդապետ ։ Ներկայ համերգը եկաւ ապացուցանել թէ նոր երգահաններն ալ իրենց յաջողագոյն գործերով կրնան պատուաբեր տեղ մը գրաւել, իբրեւ տարբեր գոյնի ծաղիկներ միեւնոյն «փունջ»ին մէջ ։

«Արմենիա»յի ջանքերէն մին է եղած ճշգապահութեան վարժեցնել իր ունկնդիրները ։ Մենք կը կարծենք թէ մինակը չի կրնար յաջողիլ, ցորչափ միեւնոյն բծախնդրութիւնը ցոյց չի տրուիր ուրիշ ազգ. հանդէսներու առթիւ ։ Սխալ պիտի ըլլար մեղքը փաթթել միայն ժողովուրդի վզին ։ Կազմակերպողները իրենք պէտք է վարժեցնեն ։ Իսկ ո՞վ պիտի վարժեցնէ ժողովուրդը ... յայտագիր գնելու ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Պէյրութի գաղթակայանը ողողուած

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Դեկտ. (Յառաջ) .— Քանի մը օրէ ի վեր, աննախընթաց անձրեւ եւ փոթորիկ Լիբանանի բոլոր մասերուն մէջ ։ Լեռները ծածկուած են ճերմակ սաւանով, գիւղերու միջեւ հաղորդակցութիւնները խզուած են, իսկ ծովեզերեայ կարգ մը շրջաններ վերածուած են լիճերու ։ Սաստիկ փոթորիկը, որ անդադար շարունակուեցաւ 48 ժամ, աւերներ գործեց Լիբանանի զանազան մասերուն մէջ ։ Երկուշաբթի իրիկուն սկսած անձրեւը, որ անընդհատ շարունակուեցաւ մինչեւ այսօր՝ Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 60 ողողումներու եւ քանդումներու պատճառ դարձաւ բազմաթիւ շրջաններու մէջ ։

Այս ողողումներէն ամէնէն աւելի վնասուած են Անդր Նահրի մեր հայրենակիցները, որոնց բընակած թաղերը մեծ մասամբ վերածուած են տղմուտ լիճերու ։

«Ազդակ»ի թղթակիցը, որ անձամբ այցելած էր աղէտին վայրը, կը պատմէ .—

Նախ գացինք Թիրօ - Սանճագ կայանը ։ Մեր ինքնաշարժը հազիւ կը յաջողէր ճամբայ մը գըտնել ցեխակոյտերու մէջ ։ Ամէն վայրկեան կը սպառնար խրիլ եւ անշարժութեան մատնել մեզ ։ Թիրօ - Սանճագ թաղին մէջ, սրտաճմլիկ տեսարան մը պարզուեցաւ խարխուլ «քէմփ»ը, որուն տուները մէկ մէկ ողորմելի կղզեակներ էին կարծես ։

Իջանք վար, անցանք ջուրերու մէջէն ։ Մըտանք խրճիթէ մը ներս, որ միւս բոլոր խրճիթներուն պէս ամբողջութեամբ ջուրով ողողուած էր ։ Տնեցիները, մայր ու երեք երեխաներ, սնտուկներու վրայ թառած կուլային իրենց դժբախտութիւնը ։ Շարունակեցինք մեր ճամբան, դարձեալ ջուրերու մէջէն ։ Ամէն տեղ նոյն համատարած ողբերգութիւնը ։

Աւելի անդին, անկարելի եղաւ շարունակել ։ Ջուրը մինչեւ մեր ծունկերը կը հասնէր ։ Բայց գիտէինք թէ աւելի հեռուներն ալ, մեր դժբախտ ազգակիցները նոյնքան եւ աւելի սրտաճմլիկ տեսարաններ պիտի պարզէին մեր աչքերուն առջեւ ։ Վերադարձանք ինքնաշարժ, հազիւ զսպելով մեր յուզումը ։

«Իթալիան» եւ Թոմարզա թաղերը եւ Թրատները համեմատաբար անվնաս մնացած են ։

Նոր Սիւի շրջանը ամբողջութեամբ ջուրերու մէջ է ։ Ճամբաները յորդահոս գետերու վերածուած են, 20 — 25 սանթիմեթր բարձրութեամբ ։

Ջուրը ողողած ըլլալով Ազիրեան սրահը, Լուսինեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը դադրեցուցած է Մանկապարտէզի դասաւանդութիւնները ։

«Ղամեալըդ» կոչուած թաղին մէջ, երեք տուներ ամբողջութեամբ քանդուած են ու բնակիչները անպատսպար եւ ողբալի վիճակի մը մէջ կը գտնուին ։ Ջուրը տարած է տան կարասիներն ու անկողինները ։

Աւելի սրտաճմլիկ տեսարանի մը ականատես եղանք, երբ կէսօրուան մօտ արձակուեցան Լուսինեան Նախակրթարանի աշակերտները ։ Խեղճ երախաները, իրենց տուները երթալու համար, ստիպուած էին անցնիլ յորդահոս գետերու վերածուած ճամբաներու մէջէն ։ Մեծամասնութիւնը, առանց վերարկուի, բարակ հագուստներով եւ հնամաշ ու ծակծկուած կօշիկներով, կը քալէին ջուրերու մէջէն, որոնք կը բարձրանային մինչեւ իրենց ծունկերը ։

Շրջանի բնակչութեան այրերը մեծամասնութեամբ բանուորներ ըլլալով, քանի մը օրէ ի վեր անգործութեան մատնուած են ։

Հինգ տարիէ ի վեր, Անդր Նահրի շրջանը, ամէն ձմեռ, աւելի կամ պակաս չափով կ'ենթարկուի այս ողողումներուն ու կացութեան դարման մը չի գտնուիր դժբախտաբար ։

ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՉԵԽԵՐԷՆ

Այս տարի Փրակայի մէջ լոյս տեսած է «Հայ աշխարհի շունչը» խորագրով 770 էջնոց գեղակազմ հատոր մը, որ կը պարունակէ հատընտիր արձակ կտորներ լաւագոյն հայ գրողներէ ։

Տոքթ. Զօրա Պէրսքովա թարգմանած է Փրակայի համալսարանի ուսուցչապետ Տոքթ. Եան Ռիփքայի, Տոքթ. Նշան Մարտիրոսեանի եւ Եարոմիր Եէտլիչքայի աշխատակցութեամբ Ղազարոս Աղայեանի (1840 — 1911), Վրթանէս Փափազեանի (1861 — 1915), Գէորգ Բաշինճաղեանի (1857 — 1929), Գրիգոր Զօհրապի (1861—1915), Յակոբ Պարոնեանի (1842 — 1891), Ատրպետի (Սարգիս Մուրատեան 1851 — 1937), Շիրվանզադէի (Աղեք. Մովսէսեան 1858 — 1935), Նարդոսի (Յովհաննէսեան Միքայէլ 1867 — 1933), Յովհաննէս Թումանեանի 1869 — 1923), Երուանդ Օտեանի (1869 — 1926), Երուխանի (Երուանդ Սրմաքէշխանլեան 1870 — 1915), Ռուբէն Զարդարեանի (1874 — 1915), Աւետիք Իսահակեանի (1875), Արաձորի (Միսաք Գույումճեան 1876 — 1913), Միքայէլ Մանուէլեանի (1877 — 1944), Դերենիկ Դէմիրճեանի (1877), Ստեփան Զօրեանի (1890), Հմայեակ Սիրասի (1903), Արաքսի Աւետիսեանի (1903), Վախթանգ Անանեանի (1905), Սարգիս Պայազիտի (1909), Հրաչեայ Քոչարի (1910), Վիգէն Խեչումեանի (1916) գործերէն արձակ կտորներ (պատմուածք, մանրավէպ եւն.) ։

Այս հատորին վերջին մասին մէջ քանի մը էջ յատկացուած է Հայոց պատմութեան գրականութեան եւ վերջարանին մէջ հակիրճ տեղեկութիւններ տրուած են վերոյիշեալ գրողներու կեանքի եւ գործի մասին ։ Հաւաքածոն կը պարունակէ 73 արձակ կտորներ՝ 23 հայ գրողներէ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Ընդդիմացաւ, ողոքեց - բողոքեց, հայհոյեցլացաւ, անօգուտ, երկու պահակներ օգնութեան հասան, ծեծելով, խոշտանգելով եւ ի լրումն ամենայնի. հագցուցին խենթերու համազգեստը ։

Սարգիս փրփրերախ բառաչեց - ոռնաց, երբ մտրակի հարուածներ կը տեղային իր վրայ. վասն զգաստութեան ։

Ամէն տեղէ աւելի հոս ի զօրու է «որ ոչ լուիցէ ուկամբ, լուիցէ թիկամբ» բարձրեալին օրէնքը կամ «սա է զաւաղան օրինաց ...»ը ։

Օրերը կ'անցնէին, Սարգիս այլեւս «քաղաքացի» էր. եւ թղթածրարը հետզհետէ կ'աճէր ։

— Լուսնոտութեան կատաղութիւն ։

— Ոճրամոյն զգացողութեան խզճահարութիւն ։

Եւ ի լրումն օրինաց, կարմիր գիծ, այսինքն

— Վտանգաւոր

— Կրկնութեան պարագային բռնաշապիկ ։

Եւ չուշացաւ բռնաշապիկը ։

Կուգան պահեր որ մարդ ինկած անել դրութեան մէջ, ինքնիրեն հաշիւ կուտայ օտարի պէս, կը կասկածի ինքնութենէն ։

— Կարելի է խենթ եմ եւ ես չեմ գիտեր — կը մտածէ ։ Ցիցիքապէս նուաճուած՝ կը դառնայ անկամ ։ Կը դադրի իր մէջ բանաւորը ։ Կ'ըլլայ հըլու եւ ենթարկուող ։ Կը շարժի ուրիշին կամքով ։ Կը կորսնցնէ հոգեկան ուժը ։ Կը վերածուի քուրջի եւ կը համակերպի ։

Սարգիս եւս կը սկսի համակերպիլ, ժամանակ շահիլ ։

Պարզ միջատներէն սողուններէն մինչեւ ահարկու գազանները, մարդիկ ու նուաճուած ժողովուրդներ՝ կը դիմեն նոյն խորամանկութեան երբ ուրիշ ճար չունին ազատուելու ։

Սարգիս, բռնաշապիկին մէջ կռնակի վրայ՝ սուտ մեռել ձեւացաւ մինչեւ որ վստահութիւն ներշնչեց եւ վերադարձաւ իր տեղը ։

Պահակները գոհ էին իրմէ, ամէն գործի կը հասնէր հիմա, հնազանդութեան տիպար դարձած էր Սարգիս ։

Իրաւ ալ երբեմն կը տրամաբանէր .

— Վերջապէս ինչ պիտի ըլլայ, հոս ոչ բանտ է ոչ ալ թիմարան, բժիշկ - հիւանդապահ, դեղ ու դարման չեն պակսիր ։ Հարկաւ դրսէն ալ օգնութեան կը հասնին. ամէն ինչ կը կարգադրուի եւ կ'ազատիմ ։

Միայն թէ լուր ունենային ։ Գէշ երազ մըն է կ'անցնի ։ Եթէ դուրսը տեղեակ են՝ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ ոեւէ մէկը չի գար ։

Մտածեց նամակ մը հասցնել հօրը, բայց ի՞նչպէս ։ Գիտէր որ օրինական ճամբով ղրկուած նամակ մը, իր ներկայութիւնը հաստատող աւելորդ գիր մը միայն պիտի ըլլար ։ Ինք պարզ թիւի մը վերածուելէ վերջ, այլեւս անձեռնմխելիութեան օրէնքէն դուրս էր եւ թոյլ պիտի չտրուէր իրաւականութիւնը գրելու ։

Սկսած էր «մտերմանալ» բախտակիցներուն հետ ։ Անոնցմէ «խելացի» մը խորհուրդ տուաւ հիւանդանալ ։ Տարբեր կեանք կայ հիւանդանոցը, եւ կամուրջն է դրսի աշխարհին ։

Իսկական խելացիի խորհուրդ մըն էր բայց հեռաւոր ։

Սարգիսի միտքը կլանուած էր յոյսով, իր կեանքը կապուած էր նամակին ։

Ու գաղտնաբար թուղթ ու մատիտ ճարելով՝ սկսած էր գրել փրկութեան նամակը, մանաւանդ երբ տեղեկացաւ թէ իր բախտակիցներէն մին «բոլորովին աղէկցած» երաշխաւորութեամբ պիտի մեկնի դրսի աշխարհ ։

Մօտեցաւ, կամաց կամաց հասկցուց — հասկըցաւ ։ Շատ բացատրելու պէտք չկար, յայտնի էր որ խենթ մը չէր, այլ ժառանգորդներու դաւադրութեան մը զոհն էր խեղճը եւ հեռաւոր ազգականի մը միջամտութեամբ ազատ կ'արձակուէր առժամաբար ։ Լսեց այս պատմութիւնը Սարգիս եւ ինք ալ շատ բաներ խօսեցաւ անոր, իր պսակի մատանին հանեց պահած տեղէն եւ նուիրեց ։ Միւսը մերժեց .

— Ալ պէտք չունիմ ես, աւելցուց Սարգիս, ստիպեց մինչեւ որ ընդունիլ տուաւ եւ խօսք առաւ որ երբ դուրս ելլէ պիտի տեղը հասցնէ նամակը որեւէ կերպով ։

Սարգիսին ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր, սիրտն ու երեսը անուշցած ։ Ցոյսի պէս գեղեցիկ դարձաւ ։ Ալ կարեւորութիւն չէր տար քաշածներուն ։

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

(Շար.)

Բացատրելէ վերջ թէ «աշխարհը հեռացած է Քըրիստոսէն», շեշտեց թէ ներկայ «հրէշային զէն – քերը» չեն կրնար ապահովել խաղաղութիւնը : Միւս կողմէ, զինաթափութիւնը, կամ աւելի ճիշդ սպառազինութեանց փոխադարձ կրճատումը, զոր միշտ խնդրած ենք թախանձագին, հաստատուն երաշխիք մը չէ տեւական խաղաղութեան համար, եթէ միաժամանակ չխորտակուին ատելութեան, ընչաքաղցութեան եւ տիրապետութեան զէնքե – րը » :

╳ Անգլիոյ Թագաւորն ալ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, շեշտեց թէ «կ'ապրին տագնապալի շրջանի մը մէջ, ուր Մեծն Բրիտանիոյ ժողովուրդը կրնայ համբերութեան և հասկացողութեան օրինակ մը հանդիսանալ աշխարհի» : Ծոր Զ. տակաւին հիւանդ ըլլալով, ձայնը կը դողար յուզումէն :

╳ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, յայտարարեց.— « 1950ի Ծնունդին աշխարհի խաղաղութիւնը աւելի վտանգուած էր քան 1951ին : Կը յուսանք թէ այս նպաստաւոր ընթացքը պիտի շարունակուի 1952ին» :

╳ Աշխարհի բոլոր մասերէն 2500 ուխտաւորներ մասնակցեցան Բեթղեհէմի արարողութեանց, հակառակ սաստիկ ցուրտին : Այս ուխտաւորները գացած էին 30 տարբեր երկիրներէ : Քաղաքին 12 հազար բնակիչներուն վրայ աւելցած էին արաբ տարագիրները, շատերը կծկուած շրջակայ բլուրներու քարայրներուն մէջ կամ անձրեւէն թրջած վրաններու տակ : Ըստ սովորութեան արարողութիւններ կատարուեցան Հայոց, կաթոլիկներու եւ օրթոտոքսներու կողմէ : Գիշերային պատարագը ձայնասփիւռով կը լսուէր աշխարհի ամէն կողմը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ օրապահիկը 30 ֆրանքի պիտի բարձրանայ : Ուրիշ յաւելումներ ալ պիտի ըլլան երկար ծառայութեան համար, տարեկան 4—6 հազար ֆրանք : Սնունդի որակն ալ պիտի բար – ւոքէն :

ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ վերջերս աւելցուցած էին գինները : Երկուշաբթի օր բազմաթիւ ոստիկաններ պաշարեցին 3225 խանութներ, ստուգումներ կատարելու համար եւ երեւան հանեցին 187 օրինա - զանցութիւններ : Շատեր գինները աւելցուցած էին մինչեւ 20 առ հարիւր : Մսավաճառները անզոր – ծադրելի կը գտնեն կառավարութեան սահմանած սակագինները :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետը երկու անգամ է որ չի մասնակցիր Ծերակոյտի գումարման նիստին, թէեւ յատկապէս հրաւիրուած էր, բացատրութիւններ տալու համար քարիւղի ճարտարագործութեան մասին : Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ վարչապետը հիւանդ է :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ այն բնակիչները որոնք որսի հրացաններ պահած էին, հակառակ դաշնակից հրամանատարութեան արգելքին, ներում ստացան, պայմանաւ որ արձանգրել տան իրենց զէնքերը, գերման իշխանութեան : Երեսուն օր պայմանաժամ սահմանուած է : Անսաստողները հինգ տարի բանտարկութեան եւ տուգանքի պիտի դատապարտուին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ելմտական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ այն քանի մը հարիւր անգլիացի պաշտօնատարները որոնք արձակուած էին, իրենց երկիրը պիտի վերադառնան կառավարութեան ծախքով եւ երեք ամսուան թոշակ պիտի ստանան, իբրեւ հատուցում : Պատերազմական եւ ծովային նախարարութիւններն ալ կը ծանուցանեն թէ մօ – տերս պիտի ճամբուին անգլիացի մասնագէտնե – րը :— Եգիպտացի ահաբեկիչները կը շարունակեն յարձակումներ կատարել Սուէզի շրջանին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ-ՈՐԲԱԽՆԱՄԸ

Կը ծանուցանէ թէ, պարահանդէսի փոխա – րէն, այս տարի ամանորի առթիւ կազմակերպած է վիճակախաղ մը, որ տեղի պիտի ունենայ 1952 Փետր. 3ին, կիրակի օր ժամը 16ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ : 19a rue Venture:

Վիճակախաղին մէջ կան բազմաթիւ արժէքա - ւոր առարկաներ : Տոմսերը հրապարակ հանուած են արդէն : Վարչութեան անդամները ամէնուն պիտի դիմեն տոմսակներու վաճառման համար :

Ուրեմն փութացէք օգտուիլ, այս պատեհ առիթէն, փորձելու համար ձեր բախտը : Նոր Տար – ուան առթիւ : — (Դիվան)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

(35րդ ներկայացում)

29 Դեկտ. Շբ. ժամը 9ին, Société Savante

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի

եւ մասնակցութեամբ ծանօթ դերասաններու

Կը ներկայացուի ԺԸՆԸՎԻԷՎ (5 գործ)

Ներկայացումէն վերջ տեղի կ'ունենայ Կովկասեան պար : Մուտք 150 եւ 200 ֆր. :

(Մէթրօ Օտէօն կամ Ս. Միշէլ) :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի եւ շրջանի ուր մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար : ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք : ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

╳ Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ 27 Դեկտ. հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

Վիճակահանութիւնը յետաձգուած է :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Դեկտ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2.30ին Սէրքըլ Կաթոլիկի մէջ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Բազմաթիւ երգերէ, պարերէ եւ արտասանութիւններէ զատ պիտի ներկայացուի մանկական թատերգութիւն մը : Շարժանկարի վրայ պիտի ցուցադրուի Յիսուս մանուկին ծնունդը : Կաղանդ պապան ուտեստեղէնի ծրարներ պիտի բաշխէ բոլոր մանուկներուն :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ Նուպարեան մատենադարանի վարիչ, վաստակաւոր հրապարակագիր եւ գրագէտ

Պ. ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 23 Դեկտ. Կիրակի առաւօտ, ժամը 2ին Նէքեր հիւանդանոցին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 15.45ին, Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Cimetière de Bagneux :

Կը հրաւիրուին ազգային իշխանութիւնները, կազմակերպութիւնները, միութիւնները եւ բոլոր անոնք որ կ'ուզեն յարգել վաստակաւոր մտաւորականին յիշատակը :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՀԱՅ ԿԻ ՆՄԸ կը փափաքի իբրեւ փանսիոնէր ապրիլ հայ ընտանիքի մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris(13)

1951Ը

Նուտով կը վերջանայ : Փակեցէք ձեր բաժնեգինքներու հաշիւը, որպէս զի ստիպուած չըլլանք դադրեցնել ձեր թերթերը :

Անելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք, ո՛չ մէկ ծանուցում կրնանք հրատարակել առանց վճարումի : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը 29 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Միսաքի բնակարանը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրկարգ :

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին «Ահարոնեան » ակումբին մէջ :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, Յունուար 13ին, կիրակի ժամը 3ին :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակ ելած վիճակախաղը :

╳ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը 2000 ֆրանք նուիրած է Իսիի Խրիմեան դպրոցին :

ԾԱԽՈՒ ԱԳԱՐԱԿ

Ծախու է, ղաշտահանդէսի առիթով հանրածանօթ՝ Եօթնեղբայրեանի ագարակը, տուն մը 20 սենեակներով, 3 հէքթար հող, զանազան պտղատու ծառեր : Մանրամասնութեան եւ պայմաններու մասին դիմել կամ գրել Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆԻ, Campagne Caillol . Travers Chevalier. St. Loup :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հերոսամարտը

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin, (métro St. Augustin)

Հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան : 30 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15—24 :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ | Խօսք կ'առնեն Մամուլի ներկայացուցիչներ

Կ'երգէ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԷԼԵԱՆ | Դաշնակի ընկերակցութեամբ Mlle Janine Cavardի

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արտասանողներ եւ երգողներ :

Եւրոպական պարեր առաջնորդութեամբ Quintin Verduի ծանօթ նուագախումբին

Մուտք 200 ֆրանք

Ճոխ պիւֆէ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 28 Décembre 1951 Ուրբաթ 28 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6647-Նոր շրջան թիւ 2058

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

Հարեւան երկիրներէն Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ հայ գաղութներն ալ տժգոյն պատկեր մը կը ներկայացնեն, բաղդատելով իրենց բազմազան յարմարութեանց հետ :

Երկուքն ալ ունին ոչ միայն տնտեսական, այլ եւ մտաւոր ուժեր : Բայց, կը գոհանան սովորական ձեռնարկներով :

Այսպէս, իրենք իրենց մէջ կծկուած են չորս հարեւան գաղութներ, — անգլիականը, պելժիականը, իտալականը եւ զուիցերիականը : Եւ եթէ չսթափին, աւելի շուտ պիտի ցամքին, իբրեւ ազգային արժէք :

Կրնայինք Աւստրիոյ հայ գաղութն ալ խառնել այս շարքին. բայց անոր պարագան տարբեր է, քանի որ երկիրը կը գտնուի չորս պետութեանց զինուորական գրաւման տակ :

Արեւելեան Եւրոպայի գաղութներու մասին պիտի խօսինք առանձին : (Այստեղ ալ բացառիկ պարագայ մը կը ներկայացնէ Յունաստանը) :

Արեւմտեան Եւրոպայի ամենամեծ գաղութը, Ֆրանսականը, դժբախտաբար չկրցաւ դառնալ կեդրոնաձիգ ուժ մը՝ թէ՛ ինքն իր մէջ եւ թէ հարեւան երկիրներուն համար :

Այս ընդարձակ երկրին իւրաքանչիւր հայկական համրանքը առանձին միաւոր մըն է, իր սեփական կազմակերպութեամբ : Օրինական կամ գործնական կապեր չկան մէկ շրջանէն միւսը : Նոյնիսկ միեւնոյն շրջանին մէջ :

Փարիզը Կրօնական Ընկերակցութիւն է՝ սահմանափակ իշխանութեամբ, որ կը գտնուի հատընտիր խմբակի մը ձեռքը :

Մարսէյլը, թէեւ սահմանադրական կանոններով կազմակերպուած, կրաւորական վիճակ մը կը ներկայացնէ տարիներէ ի վեր : (Այնտեղ ալ առանձին միաւոր մը կը կազմէ Փրատոյի մայր եկեղեցին, իբրեւ Կրօնական Ընկերակցութիւն) :

Լիոնը ունի Ազգ. Միութիւն մը, բաղդատաբար համերաշխ եւ գործօն :

Ազգ. Միութիւններ ունին նաեւ Սէնթ Էթիէն, Վալանս, Լիոն եւ Նիս : Իսկ Վիէն, Տէսին, Սէն Շամոն ...

Ահա թէ որքան կաղկուրի՛չ պատկեր մը կը ներկայացնէ մեր գաղութը, իր 75.000նոց համրանքով եւ գոյնզգոյն կազմակերպութիւններով :

Երեսուն տարուան փորձառութիւնն անգամ դաս չեղաւ, վերջ տալու համար այս անկերպարան վիճակին, որ կը յիշեցնէ երբեմնի տանուտէրական բարքերը :

Տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէր որ Փարիզը դառնար կեդրոնաձիգ վառարան մը : « Ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք » : Ոչ միայն ամբողջ Ֆրանսայի, այլ եւ հարեւան գաղութներուն համար :

Այն ատեն, ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան պիտի ներկայացնէր միացեալ ճակատ մը, իր ներքին կազմակերպութեամբ :

Այն ատեն, իւրաքանչիւրը իր տեղական գործերը վարելով հանդերձ, պիտի դառնար օժանդակ թեւ մը՝ ամբողջութեան համար :

Այն ատեն կարելի պիտի ըլլար, նաեւ, ճշդել իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը, իրենց անմիջական սահմանէն ներս թէ դուրս :

Հում նիւթերու արդար բաշխում կը պահանջեն մեծ ու փոքր պետութիւններ :

Փոխաբերաբար, մենք ալ ունինք «հում նիւթեր» այս կամ այն գաղութին մէջ, — Նիւթական լայն միջոցներ եւ անշարժ դրամագլուխներ :

Այդ հօսուն աղբիւրները ճշմարիտ օրհնութիւն մը պիտի դառնային, եթէ ունեցողը չունեցողին տրամադրէր :

Եթէ ունենայինք ազգ. կեդր. իշխանութիւն մը՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, որ տնօրինէր այս կարգի գործերը ...

Որքան ալ տարբեր ըլլան իւրաքանչիւր երկրի օրէնքները, իրական արգելք մը չեն կազմեր՝ մեր տունը կարգի դնելու համար :

Հիմնականը այն է որ ըմբռնենք, վերջապէս, թէ այս բազմահայ շրջանը չարաչար կը տուժէ, մնալով առանց կեդրոնական օրկանի մը, — գլուխ եւ հասցէ :

Շ.

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԱՅՖԱ, 25 Դեկտ. — (Հեռագիր «Յառաջ»ի). — Խորապէս կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեր խիստ սիրեցեալ առաջնորդներուն, ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի, որոնք բաց մը կը ձգեն մեր ազգային կեանքին մէջ : Կը խնդրուի մեր ցաւակցութիւնները յայտնել սգաւոր ընտանիքներուն : Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷ

Վերջապէս հերքեցին

(ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ)

ԽՄԲ. — Երեք - չորս տարիէ ի վեր, «յառաջդիմական» կոչուած մամուլը պարբերաբար կ'աւետէր թէ Հայաստանի կառավարութիւնը փառաւոր պալատ մը շինել կուտայ Երեւանի մէջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին համար :

Առաջին օրէն իսկ թերահաւատ, կը սպասէինք որ եկող-գացողներէն մէկը բարեհաճէր լուսաբանել այս ծիծաղելի առասպելը :

Վերջապէս պարզուեցաւ ճշմարտութիւնը :

Էջմիածնի Միաբաններէն Վահան արք. Կոստանեան, որ Անթիլիաս գացած էր անցեալ ամառ, պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեանի հետ, իր տպաւորութիւնները կը հրատարակէ «Էջմիածին» պաշտօնաթերթի 1951 Յուլիս - Օգոստոսի թիւին մէջ : Նոյնութեամբ կ'արտատպենք հետեւեալ հատուածը, սպասելով որ «Հայաստանասէր»ներն ալ արձանագրեն, ի սէր ազգութեան ...

« Զարմանալիօրէն սխալ պատկերացում էր ստեղծուել մեր պատգամաւորութեան իրաւասութեան նկատմամբ. մարդիկ չէին կարողանում ըմբռնել, որ Էջմիածնի պատգամաւորը ոչ մի լիազօրութիւն եւ իրաւասութիւն չունի զբաղուելու հայրենադարձութեան եւ, ընդհանրապէս, քաղաքականութեան հետ կապուած որեւէ հարցով :

Պէտք է ասել, որ արտասահմանի հայկական շրջանը պարզ պատկերացում չունի եկեղեցու եւ պետութեան փոխյարաբերութեանց մասին մեզ մօտ : Ցոյց տալու համար, թէ ինչ աստիճանի թիւր հասկացողութիւն կայ Եկեղեցու եւ պետութեան յարաբերութիւնների ըմբռնողութեան հարցում, ցանկանում ենք բերել մի փոքրիկ փաստ : — Առաջդիմական թերթերից մէկը անվստահելի մի աղբիւրից առնելով, հաղորդել է, որ իբր սովետական կառավարութիւնը Ամենայն Հայոց Հայրապետի համար Երեւանում վիլլա է կառուցել եւ իր հաղորդումն աւելի վստահելի դարձնելու համար, տուել նրա նկարագրութիւնը. — թէ այն բաղկացած է գեղազարդ այսքան դահլիճներից, այսքան առանձնասենեակներից, ներսը ունի այս ձեւը, դուրսի ճակատն այսպիսին է, եւն. եւն : Թշնամական թերթերից մէկը, որը տառապում է Մայր Աթոռը վարկաբեկելու անբուժելի հիւանդութեամբ, խկոյն օգտագործել է այդ — տառացի բերել է առաջդիմական այդ թերթի հաղորդումը եւ մեծախորհուրդ աւելացրել թէ՝ «բոլշեւիկները գիտեն թէ ինչու համար են Ամենայն Հայոց Հայրապետի համար վիլլա կառուցում» : Արտասահմանում չեն կարողանում ըմբռնել, որ պետութիւնը ոչ մի դէպքում, ոչ մի նիւթական օգնութիւն չի կարող ցոյց տալ եկեղեցուն, նման օգնութիւն տալը, ինքնին, Սովետական Միութեան Կոնստիտուցիայի կոպիտ խախտումն կը լինէր : Սովետական կառավարութիւնը ոչ օգնում է եւ ոչ միջամտում եկեղեցական գործերում :

Վիլլայի հետ կապուած խրողութիւնն այն է, որ Վեհափառ Հայրապետը, իրօք, ցանկանալով մի փոքրիկ վիլլա, աւելի ճիշդ կը լինի ասել՝ առաջնորդարան կառուցել Երեւանում, ուր կարողանան ինքը, ինչպէս եւ Մայր Աթոռի հեռաւոր տեղերից եկող հիւրերը կանգ առնել, դիմել է կառավարութեանը, հողամաս ստացել : Շէնքի նախագիծը կազմուել է եւ առաջին յարկի որոշ մասերը կառուցուել են, սակայն Վեհափառ Հայրապետի նիւթական միջոցները չներելու պատճառով, երեք տարի է, որ մնացել է այն թերաւարտ վիճակում» : (Էջմիածին, պաշտօնական ամսագիր հայրապետական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի, 1951 Յուլիս - Օգոստոս, էջ 22) :

Ծանր դէպքեր Եգիպտոսի մէջ

ՎԱՐԶԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ

Զորեքշաբթի օր բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք կարգ մը խռովութեանց : Հեռագիրները կ'ըսեն թէ այդ առթիւ ոստիկանութիւնը կրակ բացած էր ցուցարարներուն գլխուն վերեւ, ինչպէս եւ արտասուաբեր կազ գործածած : Երեք սպաներ եւ ոստիկաններ վիրաւորուեցան Գահիրէի մէջ, ցուցարարներու կողմէ նետուած քարերով : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան : Զինեալ պահակախումբեր կը շրջին երկու քաղաքներուն մէջ, նոր խռովութիւններ կանխելու համար :

Այս անկարգութեանց պատճառ կը համարուի Ֆարուք թագաւորին նոր քաղաքականութիւնը, որ դէպի արեւմուտք կը հակի : Թագաւորը արքունիքին դիւանապետ նշանակեց նախկին դեսպան մը, Հաֆըզ Աֆիֆի փաշա, իսկ արտաքին գործերու խորհրդական՝ Լոնտոնի դեսպանը, Ամր փաշա : Երկուքն ալ կուսակից են արեւմտեան քաղաքականութեան : Իրազեկներու կարծիքով, այս երկու անուանումները կ'ապացուցանեն թէ թագաւորը գոհ չէ ներկայ դահլիճին քաղաքականութենէն : Նոյնիսկ զրոյց կը շրջի թէ Նահաս փաշա պիտի հրաժարի : Թագաւորը դժգոհ է մանաւանդ անոր համար որ կառավարութիւնը տրամադիր կ'երեւայ Խ. Միութեան դիմելու, անգլ. զօրքը հեռացնելու համար Սուէզի Ջրանցքէն :

Կը կարծուի թէ Աֆիֆի փաշա պիտի փորձէ համաձայնութիւն մը կնքել Անգլիոյ հետ, այնպիսի հիման մը վրայ որ ընդունելի ըլլայ Եգիպտոսի ազգայնականներուն համար : Միեւնոյն ատեն պիտի ջանայ Եգիպտոսն ալ միացնել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ճակատին : Նահաս փաշա Դշ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նոր դիւանապետին հետ : Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին :

Զորեքշաբթի օրուան ցոյցին միացած էին Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ համալսարաններուն ուսանողները, որոնք թշնամական կանչեր արձակեցին Անգլիոյ դէմ : Ոստիկանութիւնը դիւրաւ ցրուեց Գահիրէի ցուցարարները, բայց Աղեքսանդրիոյ մէջ անոնք նորէն համախմբուեցան, բողոքելով երկու անուանումներուն դէմ : Կառքերով լեցուն ոստիկաններ փութացին դէպքերուն վայրը : Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ դէպքեր պատահեցան :

Թագաւորին նոր խորհրդականը, Ամր փաշա, Լոնտոնէն մեկնած ատեն երկար խօսակցութիւն մը ունեցած էր Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ : Պ. Իտըն բացատրած է թէ որքան ձգձգուի համաձայնութիւնը, այնքան պիտի ծանրանայ կացութիւնը : Միեւնոյն ատեն Սուէզի շրջանին անգլ. հրամանատարը կ'ազդարարէր Եգիպտոսի ազգայնականներուն թէ «պիտի ջախջախեն» որեւէ յարձակում բրիտանական զօրքին դէմ : Առջի օր ալ մանր - մունր դէպքեր պատահեցան Ջրանցքի շրջանին մէջ : Եգիպտական թերթերը գրած էին թէ 150 անգլիացի զինուորներ սպաննուած են, բայց բրիտանական հրամանատարութիւնը անմիջապէս հերքեց :

Մէկ տարի ժամանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան Գահիրէի անգլ. դեսպանատան եգիպտացի պաշտօնեաներէն երկու հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ դրդած են իրենց ազգակիցներուն որ երթան աշխատին Սուէզի Ջրանցքին մէջ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ համալսարանները փակուած են անորոշ ժամանակով : Աղեքսանդրիոյ մէջ եօթը ուսանողներ վիրաւորուած, 30 հոգի ձերբակալուած են :

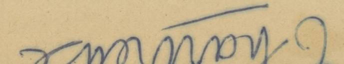
Վեցերու խորհրդաժողովը

Երէկ Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ բացուեցաւ վեցերու ժողովը, նախագահութեամբ Հերվէ Ալֆանի : Կը մասնակցին վեց պետութեանց արտաքին նախարարները : Նախարար Հալշթայն, կը փոխարինէ Տոքթ. Ատընաուըրը, որ այսօր կը հասնի Գերմանիայէն :

Վեցերու ժողովը պիտի տեւէ մինչեւ շաբաթ իրիկուն : Վերջին օրը առաւօտուն պիտի լուծին չահակից պետութեանց ելեւմտական նախարարները, իսկ կէսօրէն վերջն ալ պատերազմական նախարարները, ժողովը պիտի պատրաստէ օրակարգ մը, զոր կողմերը կրնան ընդունիլ, բարեփոխել կամ ամբողջովին մերժել :

Օրակարգին գլխաւոր հարցն է եւրոպական բանակը : Քաղաքական տեսակէտը, այսինքն գերազգային իշխանութեան խնդիրը, ամէնէն աւելի խոր տարակարծութիւն յառաջ բերած է, մէկ կողմէ Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, իսկ միւս կողմէ Պենելիւքսի պետութեանց միջեւ (շո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԶԱՐ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԳՐԵՆ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՄՇԱԿԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆԸ

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան Կըրթական, Գիտական եւ Մշակութային Մարմինը (UNESCO) պիտի հրատարակէ ժողովուրդներու պատմութիւնը՝ նախապատմական դարերէն մինչեւ ներկայ թուականը :

Այս վիթխարի գործին պատրաստութիւնը յանձնուած է հազար մասնագէտներու :

Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ վեց հատորներէ — իւրաքանչիւրը կէս միլիոն բառ եւ պիտի տայ Մարդուն պատմութիւնը՝ ծնունդէն մինչեւ մեր օրերը :

Առաջին հատորը պիտի խմբագրեն երկու Անգլիացիներ — Տիկին Ճէքիթ Հոքս, հնաբան, եւ Տոքթ. Հէնրի Ֆրէնքֆըրթ, որուն մասնագիտութիւնն է հին դարերու մշակութային պատմութիւնը : Այս հատորը կը սկսի նախապատմական օրերէն եւ կը հասնի մինչեւ 1200 թուականը՝ նախ քան Քրիստոս : Իր էջերուն մէջ պիտի ներկայացուին հին ժողովուրդներու ըմբռնումը ժամանակի մասին, ինչպէս նաեւ ժամանակագրական այն դըրութիւնները զորս այդ ժողովուրդները որդեգրած էին : Յետոյ, պիտի տրուին ցեղային այլազան տիպարները եւ հին Արեւելքի քաղաքակրթութեան սկզբնական քայլերը :

Երկրորդ հատորը պիտի խմբագրէ Տոքթ. Ճոնս, Քէյմպրիճի (Անգլիա) համալսարանին Դասական Պատմութեան ուսուցիչը, որ պիտի ներկայացնէ 1200էն (Ն. Ք.) մինչեւ 400 թուականը, նկարագրելով հին Արեւելքի (Բաբելոն, Ասորեստան, Եգիպտոս) մշակոյթին ծագումն ու անկումը, ինչպէս նաեւ Չինաստանի, Հնդկաստանի, Պարսկաստանի, Պաղեստինի, Յունաստանի եւ Հռոմի քաղաքակրթութեանց պատմութիւնը :

Երրորդ հատորը պիտի կազմէ մեզի բարեկամ, Տոքթ. Ռընէ Կրուսէ (Ֆրանսացի), որ պիտի գրէ Ասիոյ ժողովուրդներուն, Իսլամութեան, Քրիստոնեայ ազգերու եւ Քրիստոնէութեան պատմութիւնը, (400էն մինչեւ 1300) :

Չորրորդ հատորը, որուն խմբագիրն է Ամերիկացի Տոքթ. Կոթչոք, Շիքակոյի համալսարանէն, պիտի գրադի 1300էն մինչեւ 1815 երկարող շրջանով եւ պիտի ներկայացնէ եւրոպական մշակոյթը, գիւտերը եւ ընկերային ու տնտեսական կեանքը :

Հինգերորդ հատորը կը հասնի քսաներորդ դարու առաջին տասնամեակը, Տոքթ. Եորկի Պասատրէի (Փերու) խմբագրութեամբ :

Վեցերորդ հատորը պիտի պատրաստէ հնդիկ Տոքթ. Զաքարայիա, որ պիտի ներկայացնէ վերջին յիսնամեակը :

×

Վերոյիշեալ վեց հատորները, յետոյ, պիտի ամփոփուին երկու փոքր հատորներու մէջ՝ դըպրոցներու եւ համալսարաններու համար : Աւելի ուշ, այդ երկու հատորներն ալ պիտի սեղմուին 700 էջնոց մէկ հատորի մէջ՝ «փողոցէն անցնող մարդուն» համար :

Ամէն ջանք պիտի թափուի, որպէսզի պատմութիւնները ներկայացուին առարկայօրէն եւ առանց հայրենասիրական թուիչքներու : Մեծ խընամք ի գործ պիտի դրուի սրբագրելու համար կարգ մը սխալներ, որոնք կը յատկանշեն զանազան ազգերու մասին, մինչեւ հիմա հրատարակուած պատմութիւնները :

Այսպիսի վիթխարի գործ մը, բնականաբար, կը պահանջէ մասնագիտական ծանօթութիւն, բարեխիղճ ուսումնասիրութիւն եւ պրպտում : Հետեւաբար, կազմակերպութիւնը, իրարու քով բերած է իրենց նիւթին մէջ անվիճելի հմտութիւն ունեցող մասնագէտներ, հնաբաններ, արեւելագէտներ, մարդաբաններ, փիլիսոփաներ, գիտուններ, բարձրորակ մտաւորականներ, գրագէտներ, ընկերաբաններ, վիպասաններ, տնտեսագէտներ են. :

Գործին հրատարակութեան համար սահմանուած է 600.000 տոլարի գումար մը, որուն 400 հազարը պիտի վճարէ ԻՈՒՆԷՍՔՕն, իսկ մնացեալը պիտի հայթայթեն միջազգային կրթական հաստատութիւններն ու անհատ նուիրատուներ :

ԻՈՒՆԷՍՔՕն, պաշտօնապէս կապ պիտի չունենայ այն յատուկ յանձնաժողովին հետ, որուն վստահուած է վերոյիշեալ վեց հատորներուն պատրաստութիւնը : Յանձնաժողովին նախագահն է Փրոֆ. Փաւլօ Քարնէրիօ (Պրազիլիա) : Խմբագրական կազմին նախագահ նշանակուած է Ամերիկացի մը Տօքթ. Րէլֆ Թըրնըր, Եէյլի համալսարանէն :

Հատորներուն անունը պիտի ըլլայ — «Մարդկային ցեղին պատմութիւնը» :

Կրկնենք անգամ մը եւս որ թոյլ պիտի չտրուի որ զանազան ազգեր իրենց պատմութիւնը ներկայացնեն իրենց ըմբռնած ձեւով՝ անտեղի չափազանցութիւններով ու ինքնագովութիւններով համեմուած :

Հաւանական չի նկատուիր որ Խ. Միութիւնը կամ իր արբանեակները մասնակցին յանձնախումբին աշխատանքներուն, բայց դիմում պիտի ըլլայ իրենց բարձր մտաւորականութեան, որպէսզի առարկայօրէն ներկայացնեն իրենց տեսակէտները եւ խնդրոյ առարկայ ժողովուրդներու պատմութիւնները :

×

Օժանդակ յանձնախումբին կ'անդամակցին յայտնի պատմաբաններ հետեւեալ երկիրներէն — Հնդկաստան, Փիլիպեանք, Թայլէնտ, Իրան, Իրաք, Լիբանան, Թուրքիա, Եգիպտոս, Իսրայէլ, Եուկոսլաւիա, Պելճիքա, Ֆրանսա, Արեւմտեան Գերմանիա, Յունաստան, Իտալիա, Սպանիա, Հօլանտա, Տանըմարքա, Նորվեկիա, Շուէտ, Զուիցերիա, Արժանթին, Պրազիլիա, Չիլի, Քոլոմպիա Մեքսիքօ, Փերու, Ուրուկուա, Վենեզուէլա, Անգլիա, Աւստրալիա, Հարաւ. Ափրիկէ, Նոր Զելանտա, Քանատա եւ Ամերիկա :

×

Բնականաբար, վերոյիշեալ մեծամեծները քանի մը էջ ալ պիտի յատկացնեն Հայ ժողովուրդին, բայց չեմ կարծեր որ խելք ընեն եւ պաշտօնապէս դիմում կատարեն մեզի՝ կարգ մը լուսաբանութիւններ ստանալու համար :

Դիմո՞ւմ : Բայց որո՞ւն դիմէին :

Ունի՞նք կրթական համազգային հիմնարկութիւն մը, տեսակ մը ակադեմիա, որ, ի հարկին, պիտի հայթայթէր պէտք եղած նիւթերը՝ միջազգային ատեանի մը :

Յանձնախումբը, շատ ,շատ կրնայ կոչ մը ուղղել Վենետիկի կամ Վիէննայի հայրերուն եւ ստանալ կարգ մը տեղեկութիւններ որոնք կրնան շատ ալ արդիական չըլլալ : Հաւանական է նաեւ որ դիմումներ կատարուին անհատներու, որոնց ամէն մէկը ունի իր անկախ կարծիքը մեր պատմութեան գլխաւոր անցքերուն մասին : Մէկը կընայ յայտարարել թէ Մեծն Տիգրանը Լուկուլլոսէն պարտուեցաւ : Ուրիշ մը կրնայ պնդել հակառակը : Պատմաբան պարոն Այբ կրնայ հաստատել թէ Թրակիայէն Տարօն գաղթած էինք : Պարոն Բեն, կրնայ բողոքել այդ յայտարարութեան դէմ եւ խուրիական ծագում վերագրել մեր նախահայրերուն :

Այդ թափթփած վիճակով չէր որ պիտի ներկայանայինք յանձնախումբին : Որովհետեւ, կը բաւէ որքան խնդացին մեր վրայ, վաթսուն տարիէ ի վեր :

Ուրեմն, կ'առաջարկեմ ազգին երեւելիներուն — կուսակցութիւններ, կրթական հաստատութիւններ, Բարեգործական, մտաւորական, գրագէտ, պատմաբան եւ մասամբ նոցին :

Առանց յապաղումի քով քովի գալ եւ նշանակել մասնագէտներու յանձնախումբ մը, որ լըրջօրէն զբաղի այս հարցով եւ պատրաստէ յառաջիկայ վեց ամսուան ընթացքին, համառօտ եւ առարկայական պատմութիւնը մեր անցեալին — ծագում, մշակոյթ, լեզու, կրօնք, քաղաքական պայքար եւն. :

Անհրաժեշտ է որ այս տեսակ գործի մը լըծուին առաւելապէս անոնք որ գիտական պատմութեան ծանօթ են եւ... բոլորովին անծանօթ քերթողական արուեստին ...

Այո, այս տեսակ աշխատանքի մը համար քանի մը տոլար պէտք է : Պատմաբանները պէտք է վճարուին, որովհետեւ անօթի փորով գրուած պատմութիւնը, ընդհանրապէս հէքիաթ է :

Կուսակցական պայքարը մէկ կողմ, գոնէ քանի մը ամսուան համար :

Ո՞վ պիտի նախաձեռնարկ ըլլայ այսքան կենսական աշխատանքի մը :

That is the question!

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Յիշատակի օր

ԽՄԲ.— 1944 Դեկտեմբերի առաջին կիսուն, Աթէնքի մէջ, համայնավարները գնդակահարեցին տարաբախտ Միհրան Փափազեանը, իր կինն ու զաւակը եւ բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանը :

Այս առթիւ Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը «Ազատ Օր», խմբագրականով մը կ'ոգեկոչէ մեր նահատակ ընկերներուն յիշատակը .

Ճիշդ այս օրերուն էր, եօթը տարի առաջ : Հելլենական մայրաքաղաքը համայնավար խուժանին մոյկերուն տակ կը հեծէր : Բոլորը սարսափի եւ վախի մէջ էին : Ամէն գիշեր հարիւրաւորներ կ'անյայտանային խորհրդաւոր պարագաներու մէջ :

Հաշուեյարդարի ատենն էր, փողոցներու մէջ կը պտտային ամէն գոյնի եւ տեսակի ստահակներ :

Համայնավար կուսակցութիւնը, պատրւ իրեն, բոլոր տականքները իր դրօշին տակ զինուորագրած էր ընկերվարական կարգեր ստեղծելու համար :

Դիակներ եւ մահամերձ վիրաւորներ՝ փողոցներուն անկիւնները : Անողայ կատաղութեան զոհ կ'երթային յանցաւորներ եւ անմեղներ . արիւնը կը հոսէր պողոտաներուն վրայ :

Համայնավար տականքներ — նախկին չարագործներ, հաշիշամոլներ եւ անցեալով կասկածելի բախտախնդիրներ — փողոցին տիրացած, արիւն ու աւեր կը տարածէին ամենուրեք, առանց խնայելու մեծերուն եւ մանուկներուն :

Բոլորը դաւաճան հռչակուած էին, փտանդաւոր հակայեղափոխական եւ ժողովրդւթշնամի : Առաջ քաշուած էին դաշոյնով ու բիրերով զինուած չարագործ համայնավարներ, իբրեւ լաւագոյն ու գաղափարական տարրը Հելլէն ժողովուրդին :

Կը կարծէինք, թէ փոթորիկը մեր վրայէն միայն պիտի անցնէր, առանց վնասելու մեր գաղութին :

Անմտօրէն հաւատացած էինք Հայ համայնավարներուն պարկեշտութեան ու պատուոյ խօսքին :

Օտար հողերու վրայ Հայու արիւն չթափել .— այս եղած էր մեր մտածումը դրաւման օրերուն, եւ Հայ համայնավարները հաւանութիւն յայտնած էին :

Անմոռանալի Միհրանը լուռ համաձայնութեան եկած էր անոնց հետ, հայ ժողովուրդը ցնցումներէ հեռու պահելու համար :

Համաձայնութիւնը սրբագործուած էր Կարպիս Գազանճեանի արիւնով : Տուած էինք առաջին անմեղ զոհը, բայց ընդհանուրին բարիքին համար, առանց ցոյցի եւ կիրքի, զոհը թաղեցինք մեր հոգիներուն մէջ :

Դաշնակցութիւնը միշտ զոհեր տուած է՝ ժողովուրդին գլխէն չարիքը հեռացնելու համար :

Ափսոս, մեզի պէս չէին խորհեր միւսները : Արիւնի ծարաւը խելագարութեան հասցուցած էր զիրենք : Անօթի ագռաւներու պէս դիակներ կը փնտռէին, կտոր մը չորցած միս կտցելու համար : Առանց հաշիւ տալու կ'անյայտացնէին բոլորովին անվնաս մարդեր, խղճի հանդարտութեամբ :

Այս թունաւոր կիրքով իրենց ձեռքերը երկարեցին Միհրանին — համերաշխութեան անխըկուն առաքեալին :

Դաւադրաբար, վախկոտ գողերու պէս, մութէն պաշտպանուած, բնակարանէն խլեցին զինքը, Արշալոյսը եւ Սերգոն ու միաժամանակ՝ բանաստեղծ Մանուկը, որոնք վայրագաբար, ամէնէն քստմնելի պայմաններուն մէջ, դնդակահարուեցան :

Ճիշդ եօթը տարի առաջ էր, այս օրերուն : Տարիներ անցան այդ խժդժութենէն ի վեր, բայց վէրքը չսպիացաւ : Նահատակները չմոռցուեցան, որովհետեւ ոճիրը ահաւոր էր, սահմռկեցուցիչ : Աննախընթաց՝ իր տեսակին մէջ :

Հայանուն դահիճներու օտարազգի գաղափարակիցները, նոյն ձեւով, Աթէնքէն դուրս, Տրամայի մէջ խողխողեցին գաղափարի ուրիշ նուիրեալ զինուոր մըն ալ, ընկեր Բժ. Յ. Աշըդեանը :

Թերեւս ներողամտութեան ոգիով մոտենայինք, եթէ չարագործներու ետին կեցած համայնավար կուսակցութիւնը հրապարակաւ պախարակէր գործուած ոճիրը, չարագործները պատասխանատուութեան կանչելով :

Ափսոս, այս առաքինութիւնը ցոյց չտուաւ համայնավար կուսակցութիւնը, որուն ոճրածին ղեկավարները Հայաստանի պատուաւոր քաղաքացի դարձած են այսօր :

Ուրեմն սպանդը կանխամտածուած ու նախապատրաստուած էր համայնավար կուսակցութեան կողմէ :

Այս է պատճառը, որ տարիներ ետք ալ վէրքը թարմ է եւ բաց կը մնայ. ահա թէ ինչու ամէն Դեկտեմբերի, զտարիւն Հայեր ուխտի կ'երթան Պրահամի, խոնարհելու համար նահատակներուն մարմարեայ յուշարձանին առջեւ :

Կ'երթան գլխիկոր, երկիւղածութեամբ, ալեկոծ հոգիներով, համբուրելու պաղ գերեզմանները դժբախտ զոհերուն, որոնք իրենց կեանքը տուին առանց մեղք գործած ըլլալու :

Կրնա՞նք մոռնալ անոնց յիշատակը առանց քար դնելու մեր սրտին վրայ :

Գաղութին սիրելի զաւակներն էին անոնք : Իրենց կեանքերը նուիրած էին ժողովուրդին ու անոր բարօրութեան : Աշխատած և քրտնածէին անոր համար : Առանց ակնկալութեան ու վարձատրութեան :

Յիշատակի ու տխուր վերյիշումի օր, բայց առանց արցունքի : Ցարգանք՝ առանց ցուցական արտայայտութեան, բայց պատրաստ իրագործելու նպատակները, որոնց խաչակիրները եղան նահատակները : Անոնց դամբանին առջեւ անգամ մը եւս պէտք է նորոգել ուխտը, բարձր պահել գաղափարի դրօշը եւ անվարան քալել այն ճամբէն, որուն վրայ ինկան ու նահատակուեցան բիւրաւոր ընտրեալներ :

Այս է յիշատակի օրուան վեհ իմաստը :

Նոր պետութիւն մը, Լիբիա

Ինչպէս հաղորդած էինք, Դեկտ. 24ին անկախ հռչակուեցաւ Լիբիան, էմիր Իտրիս էս Սենուսիի մականին տակ:

Նորաստեղծ պետութիւնը կազմուած է երեք հսկայ հողամասերէ .— Տրիպոլիս, 250.000 քառ. քիլոմեթր, Սիրենայիք, 700.000, իսկ Ֆեզան (ֆրանսական բաժին), 800.000 քառ. քիլոմեթր:

Այս վերջին շրջանին մէջ կան 12 միլիոն արմաւենիներ, որոնց մէկ միլիոնը միայն պտուղ կ'արտադրեն: Օտար բնակչութեան թիւն է 56.000 (45.000ը իտալացի) տասնեակ հազարն ալ Հրեայ, որոնք կենսական տարր մը կը կազմեն: Մահմետական բնակչութիւնը կը բաղկանայ Արաբներէ, աւելի կամ պակաս չափով պերպէրի դարձած:

Սիրենայիքի շրջանին մէջ, բնակչութեան 80 առ հարիւրը կը բաղկանայ Սենուսիյա ցեղին: Սաատի ցեղը հաստատուած է ԺԵ. դարէն:

Տրիպոլսոյ մէջ 30 առ հարիւր համեմատութեամբ Սենուսիներ կան, ինչպէս նաեւ քանի մը խմբակներ, որոնք կը պահեն Իպատիթներու ծիսակատարութիւնները:

Սպասելով Փետրուարի կամ Մարտի ընտրութիւններուն, Տրիպոլսոյ մէջ կազմուած է դաշնակցային առժամեայ կառավարութիւն մը, որ կը բաղկանայ երեք կառավարութիւններու ներկայացուցիչներէն: Օտար պաշտօնեաները պիտի փոխարինուին տեղացիներով : ՄԱԿի մարզպան Ատրիան Փելթի համար կնճռոտ հարց մըն է այս, որովհետեւ բնակչութեան 30 առ հարիւրը միայն կարդալ գրել գիտէ: Ամբողջ Լիբիոյ մէջ ոչ մէկ մասնագէտ կարելի է գտնել: Երկրին մէջ ոչ համալսարան, ոչ ալ արհեստագիտական վարժարան կայ: Մօտ 30.000 հոգի երկրորդական կրթութեան կը հետեւին: Որպէսզի կացութիւնը աւելի բնականոն ըլլայ, 200.000 հոգի պէտք է տակաւին ուսում ստանան :

Լիբիոյ մէջ միակ օրաթերթ մը կայ «Էլ կարպ» որ ընդամէնը 1000 ընթերցող ունի: Կան քանի մը շաբաթաթերթեր եւ ամսաթերթեր, իսկ ամէնէն շատ ընթերցող ունեցող լրագիրը իտալերէն «Քորիէրէ տի Թրիփոլի»ն է: Բժիշկ չկայ, քանի մը բժշկական ուսանողներ արտասահման կը գտնըուին :

Երկիրը ունի 80 իտալացի բժիշկներ եւ երեսունի չափ ալ անգլիացի եւ ֆրանսացի: Շատ քիչ հիւանդանոցներ եւ բուժարաններ ունի: Ոչ մէկ միջազգային կազմակերպութեան տրամադիր է վարկ տրամադրել բժշկական անձնակազմերու եւ դեղօրայքի պատրաստութեան համար: Բարեբախտաբար համաճարակ չկայ երկրին մէջ: Տընտեսական դժուարին կացութիւն եւ մասնագէտներու պակասութիւն, նորակազմ պետութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմեն :

Այսուհանդերձ, բոլորը համաձայն էին Լիբիոյ անկախութեան, բոլորն ալ զօրավիգ կը կանգնին նոր արքային: Պետական իրաւակարգին համար, փոքրիկ տարակարծութիւն մը կայ.— Դաշնակցայի՞ն թէ միութենական: Տրիպոլսեցիները , որոնք ամենահարուստ զանգուածը կը կազմեն, վերջին լուծման կողմնակից էին, բայց Իտրիս էս Սենուսի կը նախընտրէ դաշնակցային իրաւակարգը :

Հոգատար պետութիւնները ամբողջ ութը տարի ճգնեցան կարգի դնել երկրին տնտեսութիւնը: Անգլիական բաժինին մէջ, դրամական միութիւն ընդունուած է սթերլինը, իսկ Ֆեզանի մէջ ֆրանքը: Զօր. Լըքլէր բարերար դեր մը կատարեց այս երկրին մէջ, նոյնիսկ շրջանի Շէյխերէն Ահմէտ պէյ Սէյֆ Նասր, որ 1930ին մեկնած էր Ֆեզանէն, միացաւ ֆրանսական բանակին:

Ամէն պարագայի մէջ, հարկ է արհեստագիտական եւ մշակութային աջակցութիւն ընծայել նոր պետութեան, որպէսզի կարենայ պատուոյ տեղ մը գրաւել Միացեալ ազգերու ընտանիքին մէջ :

Շինարար ծրագիր մը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Քանի մը ամիս առաջ, հրաւիրուած էինք Ֆիլատելֆիոյ մօտ, Ռատնոր քաղաքը, Պ. Ստեփան Փիլիպոսեանի բնակարանը: Հոն էին նաեւ Ճորճ Մարտիկեան, զօր. Հայկ Շէքէրճեան, Սուրէն Սարոյեան եւ Հէրի Քըրճեան: Նոյն օրը տեղի պիտի ունենար ԱՆԶԱյի հանդէսը Ֆիլատելֆիոյ Հ. Յ. Դ. ակումբին մէջ :

Նախ ներկայացնեմ Պ. Ստեփան Փիլիպոսեանը: Ազնիւ եւ բարի բնաւորութեամբ Հայ մը, Հաճընցի, յաջողած իր ասպարէզին մէջ եւ տէր մեծ հարստութեան մը: Վերջերս 100.000 տոլարի հիմնադրամ մը հաստատեց ի նպաստ Հայ Աւետարանչական աշխատանքներու : Ինք հաստատած է իր բարեկամներու շրջանակին մէջ կազմակերպութիւն մը որ կը պահէ հարիւրաւոր հայ աշակերտներ , Լիբանանի եւ Յունաստանի մէջ :

Վերջերս Պ. Փիլիպոսեան այցելեց Յունաստան, Պոլիս եւ Պէյրութ :

Իր նպատակն է հաստատել զանազան ձեռնարկներ Պէյրութի մէջ, աջակցութեամբ ամերիկահայ հարուստներու , որպէսզի օգտուի Լիբանանի հայ ժողովուրդը :

« Գտայ մարդս Լիբանանի մէջ», ըսաւ Փիլիպոսեան եւ տուաւ անունը, — Էլիա Ապու Ճաուտէ: Ցոյց տուաւ նամակ մը ուղղուած անոր, ուր Փիլիպոսեան կը գրէ թէ պատրաստ է Լիբանանի մէջ հաստատել զանազան գործեր Հայոց համար: Փիլիպոսեան կ'առաջարկէ Լիբանանեան երեսփոխանէն որ Հայերն ալ օգտուին ամերիկեան Թրումընի ծրագրէն Դ. կէտէն (օգնութիւն յետամնաց երկիրներու):

Քանի մը օր առաջ մասնաւոր կարգադրութեամբ երկար տեսակցութիւն մը ունեցայ Պ. Ապու Ճաուտէի հետ, Օթէլ Բըլաջա Աթենայի մէջ : Ներկայ էին նաեւ Հռոմի Լիբանանեան դեսպանը՝ Պ. Էմիլ Խուրի եւ Լիբանանցի յայտնի լրագրող Հանա Ղօսն: Ապու Ճաուտէ նոր վերադարձած էր Պրազիլիայէն, ուր հաստատած է շատ յաջող գործ մը որ ունի մասնաճիւղեր Ամերիկա եւ Եւրոպա:

Ինք ներկայիս երեսփոխան ընտրուած ըլլալով, իր ժամանակը նուիրած է Լիբանանի:

Խօսակցութեան ատեն ըսաւ թէ հակառակ ումանց յոռետեսութեան, ինք շատ գործնական կը գտնէ Պ. Փիլիպոսեանի ծրագիրը եւ պատրաստ է օգնելու: Արդէն իսկ դիմած է հանրապետութեան նախագահ Շէյխ Պիշարա Խուրիին, որպէսզի Հայերն ալ օգտուին Չորրորդ կէտէն — հայ ուսանողներ ղրկուին Ամերիկա մասնագիտական ճիւղերու համար, պայմանաւ որ վերադարձին վարեն Պ. Փիլիպոսեանի հաստատելիք գործերէնմին:

Պ. Ապու Ճաուտէ առաջարկեց աւելի շահեկան ծրագիր մը — մաքրագործել Պէյրութի Գարանթինայի շրջանի գաղթակայանը եւ թիթեղէ հիւղակներու տեղ հաստատել քարաշէն տուներ : Այս ծրագիրը կը կարօտի երկու միլիոն տոլարի : Մեր բարեկամ երեսփոխանը արդէն իսկ բանակցութեան մէջ մտած է Պ. Փիլիպոսեանի հետ :

Սրտանց կը մաղթենք որ յաջողի այս ծրագիրը: Տեսանք թէ ինչ ահաւոր թշուառութեան մատնուած են Պէյրութի գաղթակայանները, վերջին ողողումներուն հետեւանքով :

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

ԼԻՈՆ, 20 Դեկտ.— Երեսուն տարիէ ի վեր խարխուլ շէնքի մը մէջ կը կատարենք եկեղեցական արարողութիւն եւ դասախօսութիւն: Այսօր գնած ենք հող մը, որուն վրայ պիտի կառուցանենք եկեղեցի, սրահ, դպրոց եւ գրադարան :

Քանի մը բարեսէր ազգայիններու եւ ժողովուրդին առատաձեռնութեան շնորհիւ միլիոններու հասնող հողին փոխարժէքը դիւրութեամբ պիտի կրնանք հատուցանել: Այժմէն կը խորհինք յառաջիկայ Յունիսին դնել հիմը եւ մէկ մէթր ալ բարձրացնել պատը: Ուստի, կոչ կ'ընենք ձեզի, Լիոնի եւ շրջաններու հայութիւն, վարչութեանս կողմէ լիազօրուած ժրաջան Տիկիններէ բաղկացած հանգանակիչ յանձնախումբերուն ընել ազնիւ ընդունելութիւն: Տուէք ձեր լուման, ձեր պատիւն իսկ է սատարել այս գեղեցիկ գործին: Նախ կատարենք մեր պարտականութիւնը, որպէսզի իրաւունք ունենանք մեր կարողութենէն վեր բաներու համար, դուրսէն օգնութիւն խնդրելու :

Յ. Գ.— Նուիրատուներու անունները մօտերս պիտի յայտարարենք թերթերու միջոցաւ :

Ի դիմաց Կեդր. Վարչութեան նախագահ՝ Ադեփս. Կ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, քարտուղար՝ Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Ժընեւի La Suisse թերթէն կ'իմանանք թէ Դեկտ. 1ին 33 օտար բժիշկներ իրենց վկայականը ստացած են հանդիսաւոր արարողութեամբ մը , որուն կը նախագահէր հայ բժիշկ մը, Սիսուեան Կէօքճեան: Ներկայ եղած են բժշկական համալսարանի վերատեսուչը, Պրոֆ. Շաթիյեօ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր: Բժ. Սիսուեան, որ հանդէսին բուն կազմակերպիչն էր, ջերմապէս շնորհակալութիւն յայտնած է ի դիմաց օտար բժիշկներու : Այս առթիւ խօսք առած են նաեւ Զուիցերիացի պրոֆէսէօրները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ՏՈՄՍԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

« Ընկերներէն» կրած տառապանքին անտարբեր կը ձեւանար: Ու կը համրէր «երաշխաւորեալ» բարեկամին օրերը: Կարծես ինքն էր մեկնողը :

Օրերը տարիներ կը թուէին, դուրսը Տեսբինային իրարանցումները ապարդիւն անցան :

Եկան տունն ու տեղը արձանագրեցին: Տեսբինա ուրախ էր որ ամէն ինչ իր անունին վրայ էր արդէն, եւ աւելի կը մտահոգուէր իր գործերով եւ ապագայով :

Իսկ հարիւրամեայ հօրը բերանը փակուած էր ժանգոտած աքցանի պէս :

Հազար բերնէ խօսք լսեց, հազար գլխէ խելք ծախող եղան իրեն օգուտ մը չըրին :

Այցելութիւնը թոյլ տրուած չէր «առայժմ » որ տեսութեան երթային: Երբ վերջապէս տղայէն ողջութեան գիր մը ստացաւ թուականէն շատ ուշ:

Տղուն գիրն էր կասկած չկար, տեսակ տեսակ թուղթի վրայ գրուած, մասամբ անընթեռնելի : Ծերուկը նամակը կարդացողէն, խորհուրդ կը հարցնէր: Ալ «ազգային իշխանութիւն» ժամաժամկոչ, աղա - տիրացու, չթողուց, անոնց ոտքը գնաց: Տղուն անունով աղաչեց ,

— Հայ էք աղբար, ո՞ր օրին համար Հայ ենք, կարդացէք նամակը, տեսէք ի՞նչ կը գրէ ·

« Հայրիկ, հայրիկ, հայրիկ ·

Ո՞ւր ես: Տէր Զօրերը օգնութեան հասար, հոս այս ինչ անապատ է որ վիրար կորսնցուցինք : Ախ հայրիկ, ջուրէն ու կրակէն ազատեցիր՝ որ այս դժոխքին մէջ փտիմ, Աստուած թշնամիս չձգէ հոս :

Որու մտքէն պիտի անցնի թէ տարտարոսը այս չորս պատերէն ներս փոխադրուած է :

Օգնութեան հասիր հայրիկ: Ծախէ տունը, խանութը ինչ որ ունինք, միայն այստեղէն դուրս ելլեմ: Խնթեցուցին հայրիկ ···»

— Դէհ լաւ, լաւ, որ տղադ խենթ է, ի՞նչ կ'ուզես որ ընենք :

═ Չէ խենթ չէ,

— Որ խենթ չէ թող ելլէ գայ, մենք Տէրութեան գործին չենք խառնուիր:

Այս ու նման պատասխաններ լսեց միայն խեղճ ծերունին, ու գնաց փլաւ իր խշտեակին վրայ ցամքած աղբիւրի մը պէս :

Իր վերջին օրերը ոտքի ելան, եւ եկան շրջապատեցին զինքը, տարօրինակ եւ կերպարանափոխուած մարդոց երեւոյթով· զինուած դերանդիով, երկժանիով, նետով նիզակով ու սկսան չարչարել: Հոգեառներ էին որոնց մէջ նշմարեց տղուն կերպարանքով վհուկ մըն ալ:

Ծերուկը սկսաւ զառանցել ·

— Պետութիւն չունինք, եկեղեցի չունինք , տէր-տիրական չկայ: Ես ինչու հայութիւնս քաշքշեցի հարիւր տարի: Տղուս համար միայն: Ան ալ աս՞նկ պիտի ըլլար :

Տէր Աստուած, որչափ անգութ ես, ինչո՞ւ չես առներ հոգիս, թէ ոչ հոգի առնող ալ, չմնաց:

Հոգի առնողը հուշացաւ :

Պաշտօնագիր մը յանձնեցին իրեն.

« Սարգիսեան Սարգիս: Երեսունըեօթը տարեկան: եւն.:

« Այս գիշեր կատաղութեան նոպայէ մը բռնուած՝ մեր հաստատութեան երրորդ յարկի պատուհանէն վար նետուելով անձնասպան եղաւ , գիշերապահ Xի ականատեսութեամբ :

« Թաղման եւ ուրիշ ծախքերուն համար ներկայանալ անյապաղ, վաղը առաւօտ ժամը տասին, Տնօրէնութեանս պաշտօնատեղին:

« Հակառակ պարագային օրինական հետապնդումի կ'ենթարկուիք եւն.»:

Երբ նամակը թարգմանեցին, խեղճ ծերունին այլեւս չդիմացաւ, այրեցաւ իր ճակատագիրքը եւ հոգ դառնալէ առաջ՝ կրցաւ ըսել սակաւաթիւ շուրջիններուն .

— Կերան տղաս, գազանին բերնէն ազատած տղաս, կերան: Ընողին չմնայ: Կործանի այս անարդար աշխարհը :

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(Վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

բաժիններու քանակ, սպառազինութիւն եւն.), սեփական կամ հասարակաց ելմտացոյց, փորձի շրջանին, որ կրնայ մինչեւ երեք տարի տեւել, ինչպէս նաեւ իւրաքանչիւր պետութեան բերելիք նիւթական նպաստը եւրոպական բանակին: Դեռ կայ բարոյական կողմը եւ վերջապէս կազմակերպութեան խնդիրները, որոնք քաղաքական եւ մասնագիտական հանգամանք մը կը ներկայացնեն: Կը սպասուի որ վեց պետութիւնները համաձայնութեան մը յանգին եւ Փետր. 2ի ժողովին մէջ հաւաքական ուժ մը ներկայացնեն, Մ. Նահանգներուն առջեւ:

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Իրանի երեսփ. ընտրութեանց առթիւ ծանր խռովութիւններ ծագեցան երկրի զանազան մասերուն մէջ: Առ նուազն չորս հոգի սպաննուած, 60 հոգի վիրաւորուած են:

Ամէնէն ծանր դէպքը պատահեցաւ Կասպեան ծովուն վրայ, Պապուլի մէջ, ուր ամբոխը բղկտեց երկու հոգի, երբ բիրերով զինուած ընդդիմադիրներ կը յարձակէին կառավարիչին պաշտօնատան վրայ: Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ ցուցարարներուն վրայ: Քսան հոգի վիրաւորուեցան, երկուքը ծանրապէս:

Ուրիշ ծանր դէպք մը պատահեցաւ քարիւղաբեր շրջանի մը, Պեհպեհանի մէջ:

Ընդդիմադիր թերթ մը կը գրէ թէ Տեմաւենտի մէջ (Թէհրան) կառավարութեան կուսակից թեկնածու մը քաղաքէն դուրս քշուեցաւ իշու մը վրայ, երեսը դէպի ետ, հետապնդուելով ամբոխին կողմէ:

× Կը հաստատուի թէ ետ կանչուած են Լոնտոնի եւ Փարիզի դեսպանները, ինչպէս եւ ուրիշ 23 դիւանագիտական ներկայացուցիչներ, խնայողական պատճառներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ յետաձգեց ելմտական օրէնքին քննութիւնը, վարչապետին առաջարկով: Օրինագիծը ելմտական յանձնաժողովին յղուեցաւ, երկրորդ ընթերցումի մը համար: Պ. Փլեւէն ազդարարեց թէ «պիտի չվարանին վստահութեան խնդիր յարուցանել բոլոր յօդուածներուն վրայ, եթէ հարկ ըլլայ»: Ուրեմն կառավարութիւնը կը պնդէ նոր տուրքերու հաստատման վրայ: Ելմտացոյցին բացն է 366 միլիառ ֆրանք: Կառավարութիւնը կ'ուզէ որ նախահաշիւը վաւերացուի մինչեւ Դեկտեմբեր 31:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ազգայնացուց Անգլեւիրանեան ընկերութեան երկու երկրորդական մասնաճիւղերը, Խանէքինի եւ Ռաֆիտէյնի հաստատութիւնները: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ միւս հաստատութիւններն ալ պիտի ազգայնացուին: Անգլիացի պաշտօնեաները պիտի շարունակեն աշխատիլ, մինչեւ որ Իրաքցի մասնագէտներ հասցնեն:

ՏԱՍԸ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐ դատուեցան Սոֆիայի մէջ, իբրեւ «լրտես եւ խափանարար» ի հաշիւ թրքական, անգլիական եւ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութեանց: Ըստ ամբաստանագրին, հինգը մասնաւոր վարժութիւններ կատարած են Թուրքիոյ մէջ, յետոյ զէնք եւ դրամ ստանալով գաղտնաբար մտած են Պուլկարիա, լրտեսական գործունէութեան լծուելու համար: Միւս հինգը կը դատուին իբր մեղսակիցներ: Չորս հոգի մահուան դատապարտուեցան, մնացեալ վեցը՝ վեցէն 20 տարի բանտարկութեան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ վար դրուած չորս ամերիկացի օդանաւորդները ազատ արձակուեցան, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ընդունած ըլլալով վճարել 120.000 տոլարի տուգանքը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութիւնը 260.000ի յաւելում մը կ'արձանագրէ 1951ի շրջանին: Մահերու թիւը այս տարի եղած է 650.000, նախորդ տարուան 526 հազարի փոխարէն: Կը կարծուի թէ Ֆրանսայի ընդհ. բնակչութեան թիւը պիտի ըլլայ, մինչեւ Յունուար 1, 42..400.000 հոգի, 20.400-000ը այր, իսկ 22 միլիոնը կին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Տոլար 349 (425), սթերլին 980 (980), զուից. ֆրանք 80.60 (97): Նափոլէոն 4320, սթերլին 5110, զուից. ոսկի 4120, տոլար (20) 20.880, ձոյլ ոսկի 567.000 ֆրանք:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ գետին իյնալով ջախջախուեցաւ: Վեց զոհերուն մէջ կը գտնուին երկու գնդապետներ, Րէճէպ՝ օդանաւային մարզանքի կեդրոնին տնօրէնը եւ Թունսէլ, զինուորական օդագնացութեան տնօրէնը:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ութ մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ:

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Դեկտ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2.30ին Սէրքըլ Կաթոլիկի մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Բազմաթիւ երգերէ, պարերէ եւ արտասանութիւններէ զատ պիտի ներկայացուի մանկական թատերգութիւն մը: Շարժանկարի վրայ պիտի ցուցադրուի Յիսուս մանուկին ծնունդը: Կաղանդ պապան ուտեստեղէնի ծրարներ պիտի բաշխէ բոլոր մանուկներուն:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Տիկին Վարդուհի Շիրինեան եւ Օր. Ռօզա Տակառեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին, տօներու առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Պորտոյի Ֆ. Կ. Խաչի թէյասեղանի առթիւ եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները. — Պ. Պ. Զաքար Քէնտէրեան 500 ֆրանք, Վեթ. ֆօնտին:

Հայկունի Թաշճեան 300 ֆրանք, Ահարոն Քէնտէրեան, Կարապետ Վարդանեան 500ական, Կարապետ Տօնէրեան 300, Գէորգ Հալաճեան 500, Սարգիս Գոնիալեան 500, Կիրակոս Հալաճեան 500, Արամ Միքայէլեան 200, Շնորհք Սուքիասեան 200, Օր. Դաւիթեան 500 ֆրանք:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Ալֆորվիլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. Պ. Եփրեմ Տօնիկեանէ:

× Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեան, Տիկ. Քիւլչէեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն «Հայ-Բոյժ»ի տարածման:

× Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Տէլէկեան 1500 Ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Արշամ Նիկողոսեանի մահուան առթիւ:

× Քլիշի սու Պուայէն Պ. Վարդան Վարդանեան բժշկական յաջող գործողութեան մը առթիւ 1000 Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան հիմնադրամին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՏԷՍԻՆ. — Ընկերուհի Աբրահամեանի ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին. — 1000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան, 1000 Ֆր. փեսայէն, 500 Ֆր. Պ. Ժանէն, 550 Ֆր. կնքահօրմէ, 500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Մուրատեանէն, 500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Կարապէտեանէն, 500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Յակոբեանէն: Այս առթիւ մեր խնդակցութիւնը:

× Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալեանաքէն հազար Ֆր. իրենց որդւոյն ամուսնութեան առթիւ:

× Սէն Սաթուրնէէն Պ. Վարդերես Մինասեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին եւ 300 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման:

× Պօմոնէն Տիկին Րէյիզեան 800 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Կարապետ Աբրահամեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, եւ իր եղբօր ԱԲՐԱՀԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆի մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին ազգականները ու բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս կիրակի ողբացեալ ԽՈՍՐՈՎ ԶՈՐՊԱՃԵԱՆի (ծն. Օրտու) մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, իր ընտանիքի պարագաներու կողմէ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

× Այս առթիւ, հանգուցեալի փափաքին համաձայն կը նուիրեն 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման եւ 1000 Ֆր. «Հայ - Բոյժ»ի տարածման:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

1951Ը

Շուտով կը վերջանայ: Փակեցէք ձեր բաժնեգիննեու հաշիւը, որպէս զի ստիպուած չըլլանք դադրեցնել ձեր թերթերը:

Անելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք, ոչ մէկ ծանուցում կրնանք հրատարակել առանց վճարման: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արզուեթեան» խումբի ժողովը 29 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Մխտաքի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրկարգ:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

ԻՍԻ. — Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Պ. Ամանաթեան. — Ձեր ուզած տեղեկութիւնը կրնաք ստանալ տեղւոյդ քաղաքապետութենէն:

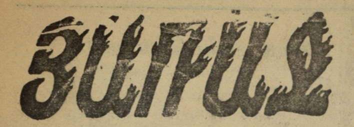
ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, Յունուար 13ին, կիրակի ժամը 3ին:

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակընկալներ:

ԾԱՆՕԹ. — Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակուած վիճակախաղը:

× Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը 2000 ֆրանք նուիրած է Իսիի Խրիմեան դպրոցին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 . Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 29 Décembre 1951 Շաբաթ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6648-Նոր շրջան թիւ 2059
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

PARTI SANS ADRESSE

Բոլորդ ալ գիտէք իմաստը։

Նամակ, թերթ, գիրք եւն. կը յանձնէք թըղթատարին, ձեռք ծանօթ հասցէի մը։ Ցրուիչը կ'երթայ կը փնտռէ եւ չի գտներ հասցէին տէրը։

Իր կատարած քննութեան վրայ, նամակը կամ ծրարը ետ կուգայ, վերի արձանագրութեամբ,— «Մեկնած է առանց հասցէ ձգելու»։

Ուրեմն, մարդը այլուր փոխադրուած է, առանց նոր հասցէն տալու։ Կրնայ նաեւ անհետացած ըլլալ։

Կը պատահի որ ամխնեւ վերջ երեւան ելլէ։ Եւ կամ բոլորովին կորսնցնէ հետքը, անհոգութեամբ, չարամտութեամբ կամ իբրեւ զոհ դըժբախտութեան մը։

Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանրապէս անելի մը կը մատնուինք, նիւթական վնասներ ալ կրելով։

Մեր հանրային կեանքին մէջ եւս յաճախադէպ չե՞ն այսպիսի պարագաներ։

Խօսելով մեր գաղութին վրայ, «առանց հասցէի մեկնած» ըլլալու տպաւորութիւնը չե՞ն ձգեր կարգ մը ազգային հաստատութիւններ։ Եւ մանաւանդ այն կեդրոնական օրկանը որ պիտի գործէր յանուն ամբողջ գաղութին։

Արդարեւ, ո՞րն է այն հասցէն, ուրուն պիտի դիմէին Հայն ու օտարը, հիմնական հոգեր հետապնդելու համար։

Ո՞րն է այն գլուխը որ իրաւասութիւն պիտի ունենար խօսելու, լսելու, տնօրինելու, յանուն ամբողջ գաղութին։

Պարագաներ կը պատահին ուր այդպիսի մարմին մը կրնայ ներկայացուցիչը համարուիլ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի։ Անշուշտ համախորհուրդ՝ հարեւան գաղութներուն հետ (Անգլիա, Պելժիա, Իտալիա, Զուիցերիա)։

Ամբողջ աշխարհը հրաբուխի վրայ է, եւ մենք տակաւին բանկալին շուրջը կը յածինք։

«Ազգային» կոչուած հորիզոնը կարգ մը գրասենեակներէ անդին չանցնիր։ Գրասենեակներ որոնք իրար լրացնելու արժանիքն ալ չունին։

Ֆրանսայէն դուրս, տակաւին այն հաւատքն ունին թէ Փարիզը ուղեցոյց - կեդրոն մըն է, իբրեւ Լոյս - Քաղաք, ուր հայկական ցոլքեր ալ կը հողան լայն տարածութեան մը վրայ։

Մինչդեռ, Հայկական Փարիզը այնպիսի օրուան մը հասած է որ իր գլուխը կապող մը կը փնտռէ։ (Թէեւ չի խոստովանիր...)։

Բացատրեցինք երէկ, — ան իր անմիջական շրջապատին հետ ալ իրական եւ վաւերական կապեր չունի։ Պարզապէս կղզի մը ինքն իր մէջ։ Անձնատուր՝ առօրեայ, յաճախ սնամէջ զբաղումներու։

Լաւատեսներ կը հաւատեն թէ այսպէս չէր երբեմն։ Տարինե՜ր առաջ, երբ կային զոյգ պատուիրակութիւններ, քաղաքական եւ գրական դէմքեր։ Նոյնիսկ աւանդական հանկացողութեամբ ազգասէրներ։

Ուրեմն, իր երբեմնի դիրքը ձգած հեռացած է, առանց նոր հասցէ մը տալու։

Եւ մենք ահա տարիներէ ի վեր կը փնտռենք կորսուած հասցէն։ Կամ նոր հասցէ մը։

Դեռ երէկ, աշխատակից մը կը պատմէր թէ հազար մասնագէտներ աշխարհի պատմութիւնը պիտի գրեն, հովանաւորութեամբ UNESCOի։ Եւ կը հարցնէր թէ ո՞վ պիտի ստանձնէ հայկական բաժինը.

— «Ունի՞նք կրթական համազգային հիմնարկութիւն մը, տեսակ մը ակադեմիա, որ, ի հարկին, ճարէր անհրաժեշտ նիւթերը՝ միջազգային ատեանի մը։

... Ո՞վ պիտի նախաձեռնարկ ըլլայ հայաճան կենսական աշխատանքի մը»։

Եւ այս՝ հոգերէն մէկն է միայն, պատահաբար ծագած։

Դեռ ո՜րքան հիմնական պահանջներ։

Ճակատագրուա՞ծ է որ ծանրակշիռ դէպքեր պատահին եւ տարագիր բազմութիւնները խուճապի մատնուին, որպէսզի մարդիկ զգան թէ ժամանակը եկած է վերջ տալու համատարած անտիրութեան։

Պոլիսէն կամ Պաղտատէ՞ն ալ ետ մնացինք, ներքին կազմակերպութեան տեսակէտով։

Շ.

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԼԺԻ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքը նորէն խոր սուգի մատնուած է։ Հայրենիքէն մինչեւ գաղթաշխարհը կ'ողբան մեր վեթերան ընկերներուն՝ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ անդառնալի կորուստը։

Հայրենիքի ազատութեան համար զոհաբերուած այս նուիրեալները բախտ չունեցան դրկելու հայրենի հողը, որուն կարօտովը կը տառապէին։

Յարգանք ու հանգիստ անոնց անթառամ աճիւնին, ուժ ու կորով Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որպէսզի անվհատ հնչեցնէ ազատութեան պատգամը, մինչեւ «բացուին դռներն յուսոյ»...։

Փոխան պսակ մը խունկի ու մոմի հինգ հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան։

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

Ռուբէնի եւ Լ. Շանթի յիշատակին

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն որոշած է սգահանդէս մը կատարել Յունուար 13ին, ի յիշատակ ողբացեալ ընկերներ ՌՈՒԲԷՆԻ եւ Լ. ՇԱՆԹԻ։

Այս առթիւ «Յառաջ» երկու բացառիկ թիւեր պիտի նուիրէ, Յունուար 6ին եւ 13ին (կիրակի), առաջինը՝ Ռուբէնի, երկրորդը Շանթի։

Անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ, հրաւէր ստացած ըլլան թէ ոչ, թող բարեհաճին իրենց գրութիւնները խմբագրութեան հասցնել մինչեւ Յունուար 3 (Ռուբէն) եւ 9 (Լ. Շանթ)։

Կը խնդրուի գրել ամփոփ։ Անոնք որ յուշեր ունին իբրեւ զինուոր Ռուբէնի կամ աշակերտ Շանթի, նուիրական պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլան, օգտուելով այս առիթէն։

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՏԵՍՈՒՉԸ

Համազգային ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղին ուղղուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ ողբացեալ Շանթի տեղ, Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին տեսուչ ընտրուած է ընկեր Ս. Վրացեան։ Յաջողութիւն։

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի ժամը 3.45ին տեղի ունեցաւ Արամ Անտոնեանի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Մտաւորականներու բազմութիւն մը փութացած էր վերջին յարգանքն ընծայելու ողբացեալ գրչի մարդուն, որ ամբողջ կէս դար ծառայած էր հայ մամուլին եւ գրականութեան։ Ծիւղ ծաղկեպսակ մը կը զարդարէր դագաղը, յանուն Բարեգործականի վարչութեան։

Արարողութիւնը կատարեցին հինգ քահանաներ։ Դամբանականներ խօսեցան հինգ ներկայացուցիչներ, Բարեգործականի, եկեղեցւոյ եւ ուրիշ կազմակերպութեանց կողմէ, գովաբանելով ողբացեալ մտաւորականին մէջ անխոնջ պրպտողը եւ խիզախ հրապարակագիրը, որ վերջին տարիներուն մասնաւոր աշխատանք թափած էր երեւան հանելու համար Հայաջինջ Սարսափներուն զանազան ծալքերը։ Հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Պանեէօյի գերեզմանատունը։

Մ. ԹՈՐԷԶԻ «Ժողովուրդի զաւակ»ը հայերէնի թարգմանուած է Երեւանի մէջ եւ լոյս պիտի տեսնէ 1952ի սկիզբը, Պետական Հրատարակչականին կողմէ։ Հայերէնի թարգմանած են նաեւ չեխ, լեհ, հունգար, ռումանացի եւ ռուս գրողներու գործերը, ինչպէս եւ դասական գործեր,— Վիքթոռ Հիւկօ, Պալզաք, Մոփասան եւն. (փառի փուէս)։

ՍԱՓՐԻՉՆԵՐՆ ԱԼ չարաչահութեամբ կը մեղադրուին։ Թերթերը կը գրեն թէ 1950 ապրիլ 19էն ի վեր, երբ ջնջուեցաւ պետական սակագինը, սափրիչները 125 առ հարիւր յաւելում կատարած են իրենց գիներուն վրայ։ 1950էն առաջ, 69 ֆրանք էր գինը, 15 առ հարիւր ալ պարգեւ։ Հետզհետէ աւելցնելով, այժմ կը գանձեն 180 ֆր։

Նոր դէպքեր Եգիպտոսի մէջ

ԲՈԼՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ՓԱԿՈՒԱԾ

Հինգշաբթի օր նոր ընդհարումներ պատահեցան Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք ուսանողական ցոյցերու։ Հազար ուսանողներ կը փորձէին դէպի արքայական պալատ երթալ, աղաղակելով,— «Ո՛չ մէկ զիջում Անգլիացիներուն»։ Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ գնդակ պարպել օդին մէջ եւ արտասուաբեր կազ գործածել։ Ինը ոստիկաններ եւ 17 ուսանողներ վիրաւորուեցան։

Ցուցարարները տապալեցին եւ կրակի տուին հանրակառք մը՝ Գահիրէի մէջ, քարեր արձակեցին ոստիկաններուն վրայ եւ խորտակեցին լապտերներու ձողերը։

Աղեքսանդրիոյ մէջ ալ խռովութիւններ տեղի ունեցան եւ 15 վիրաւորներ հիւանդանոց փոխադրուեցան։ Բոլոր երկրորդական վարժարանները եւ համալսարանները փակուած են թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Փակուած են նաեւ աստուածաբանական համալսարանները եւ ուրիշ ուսումնարաններ։

Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, այս ցոյցերը կը կատարուին բողոքելու համար Աֆիֆի եւ Ամր փաշաներու անուանման դէմ (մէկը՝ դիւանապետ արքունիքի, միւսը՝ խորհրդական)։ Երկու փաշաներն ալ կուսակից կը համարուին բրիտանական քաղաքականութեան։

Ցոյցերու ընթացքին ոստիկանութիւնը ջուր ալ կը թափէր, հրշէջի խողովակներով։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Գահիրէի ցոյցը տեւեց երկու ժամ, ճակատամարտի մը հանգամանքն առնելով։ Հարկ եղաւ օգնական ուժ հասցնել ոստիկանութեան, վտանգուած տեղերը պաշտպանելու համար։ Ստուարաթիւ զինուորներ կը պաշտպանեն օտար դեսպանատուները, մասնաւորապէս անգլիականը.

«ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՊԻՏԻ ԸՆԵՆՔ ...»

Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Սալահէտտին փաշա հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ Հռոմի մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.

— Ինչ որ տեղի կ'ունենայ մեր երկրին մէջ, շատ բնական է։ Մեր Թագաւորը միշտ կը գործէ համախորհուրդ խորհրդարանին հետ եւ նկատի կ'առնէ հանրային կարծիքը։ Անոր կատարած անուանումները կը ձգտին դիւրացնել ոչ թէ բանակցութիւնները, այլ Սուէզի Ջրանցքին պարպումը։ Մեզի համար նախապայման է այս պարպումը։ Եթէ Անգլիացիները մերժեն, ամէն բան պիտի ընենք, անկարելի պիտի դարձնենք իրենց կեանքը, մինչեւ որ ելլեն երթան։

Հարցում.— Բաւարար ուժ ունի՞ք առանձին պաշտպանելու համար Ջրանցքը։

— Ջրանցքը Ջրանցքին վրայ չի պաշտպանուիր, այլ, օրինակի համար, Թուրքիոյ մէջ։ Եգիպտական բանակը կրնար պատրաստ ըլլալ երկու տարիէն, ինչպէս յունական բանակը, եթէ զէնք ճարէին։ Մեզի համար պատահական վտանգ մը կայ, որ երկրորդական է, եւ իրական վտանգ մը, որ կը ծնի բրիտանական զօրքին ներկայութենէն։ Մեր աւանդութիւնը հակառակ է համայնավարութեան, բայց որոշ քարոզութիւն մը կը կատարուի, որուն ուժ կուտայ Անգլիոյ բռնած դիրքը։

Ուրիշ հարցումի մըն ալ պատասխանելով, Սալահէտտին փաշա ըսաւ թէ «Եգիպտոս երբեք պիտի չմիանայ արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան դաշինքի մը որուն կը մասնակցի Իսրայէլ»։

× Եգիպտոսի ոստիկանութիւնը Իսմայիլիայի շրջանէն (Սուէզ) հեռացուց այն ուսանողները որոնք ազատագրական վաշտ մը կազմած էին վերջերս, Անգլիացիներուն դէմ գործելու համար։ Անգլ. հրամանատարը կը սպառնար ջախջախել այս խումբերը։

Խլրտումներ Իրանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ ընդդիմադիր վարիչները պահանջեցին ամբաստանութեան տակ առնել վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ։ Անոնք հրաւիրեցին խորհրդային նախագահը՝ բացառիկ նիստ մը գումարել, որպէսզի ներկայացնեն իրենց ամբաստանագիրը, որուն պատճէնը յանձնած են Մէճլիսի նախագահին։ Ամբաստանագիրը հետեւեալ մեղադրանքները կ'ուղղէ Մոսատեղի կառավարութեան դէմ.— 1. Բռնաբարում օրէնքի.— 2. Ժխտում ազատութեան եւ ապահովութեան.— 3. Տնտեսական աղէտալի քաղաքականութիւն.— 4. Յարգանքի պակաս խորհրդարանին հանդէպ։

Հինգշաբթի օր աղմկալի տեսարաններ պարզուեցան խորհրդարանին մէջ, երբ կը քննուէր պետական պաշտօնեաներու թոշակներուն վճարման խնդիրը։ Եւրոպական Ծնունդէն առաջ, գործադուլներ սարքուած էին քանի մը ճարտարարուեստի մէջ։ Պաշտօնեաները իրենց յետնեալ թոշակները կը պահանջէին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

1915Ի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒՆ ԱՐԺԷՔԸ

Առաջին աշխարհամարտի ընթացքին, Թրքահայաստանի երկնակամարը սեւ – սեւ ամպերով ծածկուած է: Միայն քանի մը պլպլուն աստղեր կը դաշունահարեն միահեծան խաւարը, քանի մը կայծակ լոյս եւ յոյս տալու ապագայ սերունդներուն :

Սուէտիոյ, Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի եւ Վասպուրականի, Տարօնի հերոսամարտները կուգան մխիթարելու մերօրեայ հայրենասէրները եւ ճակատը բարձրացնելու ապագայի հայորդիներուն :

Օտարութեան մէջ հասակ նետած մեր մատղաշ պատանիները, շատ անգամ նեղը կը դնեն իրենց ծնողքները հարցնելով — «Ինչո՞ւ ջարդուեցաք, ինչո՞ւ չդիմադրեցիք»... Անոնք չեն կրնար ըմբռնել Թրքական միջավայրը, ուր զօրքը, ոստիկանութիւնը եւ ամբողջ պետական մեքենան, կառավարութեան ձեռքն էր: Շատ մը վայրերու մէջ նոյնիսկ փոքր դանակներ արգիլուած էին Հայերուն, եւ հայ կեդրոնները ցրուած էին լայնօրէն:

Այսուհանդերձ ժամանակ առ ժամանակ հայ զէնքին ձայնը հնչած է Սասունի կամ Զէյթունի բարձրաւանդակներէն եւ 1915ի ահաւոր օրերուն՝ Վասպուրականէն մինչեւ Շապին Գարահիսար, Սուէտայէն մինչեւ Ուրֆա ...

Այս հերոսամարտները չեն պատկանիր միայն այս կամ այն վայրին, այլ պարծանքն են բոլոր Հայութեան, ինչպէս որ զանազան արիւնոտ ջարդերուն կսկիծն ու ամօթանքը բաժինն է բովանդակ Հայութեան :

Անոնք կուգան ապացուցանել ցեղին մարտունակութիւնը, երբ պայմանները թոյլատու եղած են, պոռթկալով անգամ մը հոս, անգամ մը հոն :

Պէտք չէ մոռնալ որ ծանօթ եւ կազմակերպուած հերոսամարտներէն զատ, 1915 — 1918ի միջոցին տեղի ունեցած են անհաշիւ փոքր ըմբոստացումներ, որոնք անծանօթ մնացած են հեղինակներուն մահացումով ...

Զէյթունը մահացու մեղքը գործեց տեղի տալով Պատրիարքարանի, կուսակցական առաջնորդներու եւ Ամերիկացի միսիոնար Տօքթ. Շէփըրտի թախանձանքներուն, եւ պնաթափուելով վար իջնելու իր լեռներէն :

Երբ տարագրութեան ալիքները Ուրֆայի դռները կը հասնին, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան Այնթապ կը ղրկէ ընկեր Կիրակոս Դերձակեանը, լուր բերելու Կիլիկեան կեդրոններէն, մասնաւորապէս Զէյթունէն: Քանզի այդ օրերուն հաղորդակցութիւնները ի սպառ խզուած էին: Լուրերը յուսահատական էին, եւ լրաբերը չարաչար տանջանքներով կը նահատակուի Ուրֆայի բանտին մէջ :

Անկէ առաջ Մկրտիչ անձամբ ճամբորդած էր դէպի Տիգրանակերտ, ծպտուած իբր Քիւրտ Շէյխ, եւ ստուգած այդ շրջանի կրաւորականութիւնը եւ տատամսումը: Ասոր վրայ էր որ պայթեցաւ Ուրֆայի հերոսամարտը :

Եթէ Զէյթունը դիմադրէր, հայ ռազմիկները տեղական դիմադրութիւններէ վերջ պիտի ճեղքէին թշնամի ճակատները, համախմբուելով Զէյթունի շուրջ եւ հոն յաղթականօրէն իջնելու Միջերկրականի ափերը ...

Զէյթունը խաբուած եւ փետրաթափ իջաւ իր արծուաբոյնէն, բայց այդ շրջանին մէջ փոքրիկ Ֆընտուճախը վերցուց թշնամիին ձեռնոցը եւ օրերով առիւծի պէս կռուեցաւ Թուրք կանոնաւոր զօրքին դէմ: Ուրիշ կիլիկեան ըմբոստներու խումբեր, չորս տարի ահուսարսափ սփռեցին Տաւրոսի կիրճերուն մէջ, եւ զինադադարէն վերջ միայն եկան յանձնուելու յաղթական Դաշնակիցներուն:

Ուրֆայի հերոսամարտէն տարիներ վերջ, ընկեր Միսաք միացած չէրքէզ դասալիքներու, տակնուվրայ ըրաւ Ուրֆայի շրջակայքը, Թուրք պաշտօնեաներ ահաբեկելով, թղթատարը կողոպտելով եւ գիւղերէն հարկ հաւաքելով ...

Ուրֆայի հերոսամարտէն վերջ ընկեր Վասիլ միացած արաբ անապատականներու, դժուարացուց Թուրք զինուորական փոխադրութիւնները Տիգրիսի վրայէն դէպի Պաղտատի բանակատեղին: Անոնք դիրք բռնած գետի այս ու ան կէտերուն վրայ կրակ կը բանան Թրքական լաստերուն վրայ ղեկավարը կը սպաննեն եւ լաստերը կ'ընկղմեն ...

Հերոսամարտերը մասնաւոր վայրերու չեն պատկանիր: Անոնք համահայկական արժէք ունին, եւ միասնաբար պէտք է տօնուին ամէն տարի: Թերեւս ամենայարմար թուականն է Մայիս 28ը, երբ տեղի ունեցաւ վճռական հերոսամարտը եւ դարաւոր թշնամին ստիպուեցաւ ճանչնալ Հայաստանի Անկախութիւնը :

Նիւ Ճրզի (Մ. Նահանգներ)

Գ. Ա. ՈՒՌՀԱՅԵՑԻ

Հայոց հին տարեգլուխը

Ժամանակները բաժնելն ու դասաւորելը եղած է մէկը քաղաքակիրթ մարդկութեան ամենահին հասկցողութիւններուն, եւ օրացոյցի հնարքը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ժամանակի շարժումին ու անոր թուալման հաշիւներու գիտութիւնը :

Փոքր Ասիոյ վաղեմի ժողովուրդները, ընդհանրապէս կը գործածէին Քաղդէացիներու հնարած Լուսնական Օրացոյցի դրութիւնը, որ տարին բաժնած էր 30ական օրերէ բաղկացեալ 12 ամիսներու: Եւ որովհետեւ, այս հաշուով անկատար կը մնար տարուան 365 օրերը լրացնել, ամէն վեց տարին կ'աւելցնէին նոր ամիս մըն ալ, Ադար, Էյլուլ կամ Նիսան անուններով:

Նախաքրիստոնեայ մեր հայրերը, իրենց շրջապատի ժողովուրդներու ընդունած ուղղութիւնը չունէին: Անոնք, Լուսնականին տեղ կը գործածէին Արեգակնային Օրացոյցի կանոնադրութիւնը: Այս ալ թէեւ տարին բաժնած էր 30ական օրերէ բաղկացեալ 12 ամիսներու, սակայն, ամէն վեց տարին ուրիշ ամիս մը աւելցնելու փոխարէն, ունէր յաւելեաց կոչուած 5 օրեր ամէն տարեգլխուն :

Արեգակնային օրացոյցի դրութեան գործածութիւնն ունէին Հայերէն զատ նաեւ Պարսիկներն ու Եգիպտացիները :

Հայոց Նոր Տարին կը սկսէր Նաւասարդ ամսու առաջին օրէն, որ ամսի օրացոյցի հաշուով կ'իյնար Օգոստոս 24ին: Միւս ամիսները յաջորդաբար կը կոչուէին Հոռի, Սահմի, Տրէ, Քաղոց, Արաց, Մեհեկի, Արեգ, Ահեկի, Մարերի, Մարգաց եւ Հրոտից:

Հայկական ամիսներու այս անունները գլխաւոր ապացոյց համարելով՝ երկար ժամանակ, գիտուններ ուզեցին համոզուիլ թէ Հայերը Պարսիկներէն ընդօրինակած են Արեգակնային օրացոյցի գործածութիւնը: Յետագայ բանասէրներ սակայն —որոնց առաջինը եղաւ հայագէտ փրոֆ. Մաքլէր — եկաւ հաստատել որ Հայերու եւ Պարսիկներու տօնացոյցներուն միջեւ որոշ տարբերութիւններ կային: Պարսկականը, 5 յաւելեաց օրերը կը դնէր իր տարուան վերջաւորութեան իբրեւ ողբի եւ աղօթքի օրեր, մինչդեռ հայկականը, զանոնք կը կցէր իր տարեգլխուն, իբրեւ խրախճալից մեծահանդէս տօնախմբութեանց օրեր: Պարսից Նոր տարուան առաջի օրը չէր համընկնէր Հայոց տարեգլխուն, մինչդեռ, այս վերջինը, իր յաւելեաց օրերով ու նուիրական ուրախալի հանդէսներով յար եւ նման կ'ընթանար Եգիպտականին :

Շատ որոշ է որ Աքեմեանց հարստութեան ժամանակ, երբ Պարսիկները գրաւեցին Եգիպտոսը, անկէ ընդօրինակեցին Արեգակնային օրացոյցի դրութիւնը, եւ, հաւանաբար, իրենք իրենց համար, կրօնական նկատումներով փոփոխութիւններ կատարեցին: Հայերը սակայն, իսկապէս Պարսիկներէն առին ու յետոյ նախընտրեցին Եգիպտացիներուն կիրարկմա՞նը յարմարցնել, թէ ոչ ուղղակի եգիպտականէն ընդօրինակեցին ու ետքէն, Պարսից տիրապետական ազդեցութեանց տակ կազմեցին իրենց ամիսներու անուններու թիւերը :

Քաղդէացիներու հնարած լուսնական օրացոյցի ամիսները հիմնուած էին լուսնի ուշագրաւ երեւոյթներուն պարզ դիտողութեանց վրայ: Այսինքն, ամիսը ժամանակի այն տեւողութիւնն էր որ կը ներկայացնէր ո՞ր լուսինէն մինչեւ յաջորդ լուսինը կամ լրացած լուսինէն մինչեւ յաջորդ լրացեալ լուսինը :

Լուսնական օրացոյցի մասին կը գրէ օրացոյցներու մեծ պատմախօս Ծորճ Ֆուզարդ.— «Բովանդակ աշխարհ, կանխագոյն քաղաքակրթութիւնէն սկսեալ, ապացուցած է, թէ անկարելի եղած է լուսնի ընթացքը յարմարցնել մարդկային գործառնութեանց պատշաճող ժամանակադրութեան մը»: Միեւնոյն հեղինակն է որ Արեգակնային օրացոյցի կազմութեան վերաբերեալ կ'արտայայտուի հետեւեալ ձեւով .

— «Իրաւամբ այս օրացոյցը մատնանիշ եղած է հիացումով եւ դասուած է այն մեծագործութեանց շարքին, որոնք ամէնէն պայծառ կերպով կը նշանակեն բարձրութիւնը բոլոր հին քաղաքակրթութիւններուն:

... «Մեր օրերուն իսկ բազմաթիւ առաջարկներ կան զատելու 5 յաւելեաց օրերը, որ պարզապէս ըսել է ճանչնալ Եգիպտացիներու օրացոյցին գերակայութիւնը եւ վերադառնալ անոր կանոնաւոր դրութեան »:

Մարդկային հին քաղաքակրթութեան բարձրագոյն ստեղծագործութիւններէն մէկը համարուած Արեգակնային օրացոյցի գործածութեան մէջ, ամէնէն խորաթափանց ու զմայլելի գիտութիւնը սակայն, Հայոց եւ Եգիպտացիներու Նոր Տարուան առաջին օրը, ամառուան եղանակին վերջաւորութեան զետեղելու նշանակութիւնն է:

Բնութեան աղիտալի հարուածներէն ինքզինքը պաշտպանելու բնածին ճիգն ունեցող նախամարդկութիւնը, մահուան երկիւղին առջեւ, մղուած է մեկնելու տիեզերքին երեւոյթները եւ փնտռելու այդ ամէնուն պատճառը: Կեանք եւ անմահութիւն աղերսելով՝ ան խոնարհած է բնութեան եւ պաշտած է զայն: Ան ճանչցած է արեւը իբրեւ բնութեան զօրաւորագոյն ներկայացուցիչն ու ամենաբարի փրկիչը: Արեւն է որ իբրեւ լոյսի եւ ջերմութեան մեծագոյն հնոց անսպառ շողերով կ'ողողէ տիեզերքը, կը փարատէ խաւարը, կը հալեցնէ սառնամանիքը, կը ծաղկեցնէ երկիրը, կեանք կուտայ բնութեան :

Բոլոր կրօններու աղբիւրը արեւն է, բոլոր կրօններու փրկիչ դէմքերը կը ներկայացնեն լոյսարեւը եւ բոլոր կրօններու մեծ տօները կապուած են արեւի թուալման գլխաւոր հանգրուաններուն:

Արեւը Դեկտեմբերի միջոցներուն կը վերադառնայ: Որոշ է գիշերներուն կարճնալն ու լոյսին հետզհետէ տիրանալը: Այդ օրերուն ծնած կը ներկայացնեն Միթրա, Քրիստոս, Չինացիներու Շանկ Թի եւայլն անուն աստուածները: Արեւը, գարնան հաւասարակածինին հասնելէ մէկ երկու օր վերջ որոշապէս յայտնի կ'ըլլայ ցորեկներու յաղթանակը գիշերներու վրայ, այլաբանօրէն լոյսի յաղթանակը խաւարին վրայ, այսինքն լոյսի բարերար աստուածը կը վերադառնայ: Այդ օրերուն աստուածածին կոյսերը կը յղանան, Քրիստոս յարութիւն կ'առնէ, Հռովմէացիք եւ Պարսիկները կը սկսին իրենց կրօնական նոր տարին:

Եգիպտացիներու տարեգլխուն զուգադիպող մեր հայրերու Նաւասարդի առաջին օրը, Հայոց Նոր Տարի — Կաղանդը, արդի օրացոյցով Օգոստոս 24ը, արեգակնային տեսակէտով, կը տեսնենք որ սովորական օր մըն է, քանի որ, ան ոչ գիշերահաւասարի ատեններուն եւ ոչ ալ ամէնէն երկար կամ կարճ ցորեկուան ժամանակներուն կը հանդիպի: Աստղաբանական ուրիշ երեւոյթներու դիտողութեանց եւ մաթեմաթիկական հաշիւներով ձեռք բերուած օր մըն ալ չէ: Ի՞նչ է ուրեմն: Ան, իրաւամբ յայտարար երեւոյթն է բնապաշտական աստուածաբանութեան ամենախոր գիտութեան եւ ըմբռնումին որուն երբեք հասած չեն հին քաղաքակիրթ ուրիշ ժողովուրդներ :

Յաջորդով պիտի փորձեմ բացատրել :

ԿԻՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

Երաժշտական ասուլիս

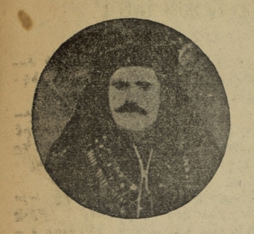
Մարսէյլի համերգին առթիւ, «Յառաջ»ի մէջ ծածկանուն գրութիւն մը երեւցաւ ծուռ ու մուռ կարծիքներով, զորս կը պարտաւորուիմ ուղղել մի առ մի :

Յօդուածագիրը կը քննադատէ դաշնակի ընկերակցութիւնը որ տրուած էր խմբերգներէն ոմանց: Մէկ կողմէ չէ լսած որ Կոմիտաս Վ.ի «Կալերգը եւ Սայլերգ»ը, ինչպէս նաեւ Սիւնիի «Զինչ ու զինչ»ը երգուեցան առանց ընկերակցութեան եւ առանց ամենադոյզն վրիպումի: Միւս կողմէ չի գիտեր որ Բարսեղ Կանաչեան ինքն իսկ գրած է իր խմբերգներէն ոմանց դաշնակի բաժին մը, նոյնիսկ գրած է զոյգ դաշնակի բաժին մը «Դալլօ»ին համար: Ա՞ն ալ արդեօք «բան մը պարտկելու» մտքով է գրած, թէ ոչ պարզապէս ճոխացնելու համար իր գործը :

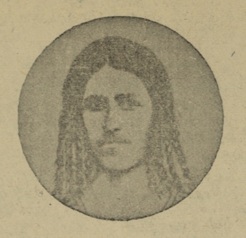
Կը թուի շատ անձուկ գաղափար մը ունենալ արուեստի խնդիրներու մասին: Որեւէ երգ կարելի է մշակել խումբի թէ մեներգի համար: Օրինակները բիւրաւոր են հայ թէ օտար երգահաններու գործերուն մէջ: Կոմիտաս Վ. քանի մը տասնեակ երգեր խմբագրած է երկու ձեւովն ալ, օրինակ «Քէլէր, ցոլէր»ը, «Կուժն առայ»ն, «Ալագեազ»ը, «Հօյ Նազանիմ»ը, «Ծիրանի ծառ»ը, «Գարուն ա ձուն ա արել»ը, «Իմ չինարի եար»ը, «Հով արէք»ը, եւն. եւն.: Խմբերգի վերածած է նոյնիսկ ինչ ինչ նիւթեր որոնք շատ դժուար են խմբովին երգուելու համար, իրենց չափական թէ մեղեդիական խրթին հիւսուածքին պատճառաւ, ինչպէս օրինակ «Լօռիի գութաներգ»ը, (տես, Կոմիտաս Վր. 5րդ տետր, էջ 15): Իսկ «Հայաստան»ը ոչ միայն չէ տուժած իբրեւ խմբերգ այլ ընդհակառակն: Ջերմ գնահատութիւններ ունիմ անոր մասին հայ թէ օտար երաժշտագէտներէ, որոնք թերեւս «Արուեստասէրին» չափ ի վիճակի չեն զատելու յաջողը անյաջողէն :

Ուրիշ տեղ մը կը գրէ.— «Խումբը իր մէջ նորահաս ուժեր ունի, ո՞ր օրուան կը սպասուի զանոնք հանրութեան ներկայացնելու »: Քիչ մը անդին կ'ընդունի խմբին նորահաս անդամուհիներէն մէկուն յաջող նուագը, ինչ որ կը հակասէ նախորդ ըսածին :

Չկայ ուրիշ խումբ մը որ միմիայն իր ներքին ուժերով հրապարակ գայ: Դուրսէն ոչ մէկ փրօֆէսիօնէլ, բացի խմբին մնայուն երգէոնահարէն: Տեղ տրուած էր 12 անդամի, երեք՝ մեներգող՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ, վեց մեներգող՝ խմբական երգերուն մէջ, երեք դաշնակահար՝ իբրեւ մենանուագ կամ ընկերացող: Կարելի՞ է ցոյց տալ ուրիշ մէկ հատիկ երգահանդէս, որուն մէջ այսքան ուշադրութիւն ընծայուած ըլլայ ներքին

(Ուրֆայի հերոսամարտին ադքիւ)

ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ   ՀԱՆԸՄ ՔԷԹԷՆՃԵԱՆ   ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՌԱՍԹԿԷԼԵԱՆ

ուժերը երեւան հանելու: Կարելի՞ է երեւակայել ղեկավար մը որ իր խումբին լաւագոյն ձայները չուքի մէջ թողու եւ «խակ» ձայներու նախապատուութիւն տայ: Դպրոցական հանդէսի մը մէջ թոյլատրելի է ցուցադրել բոլոր աշակերտներու շնորհները, իսկ համերգի մը մէջ տեղ կը տրուի լաւագոյններուն: Նորահասները իրենց նախափորձերը կը կատարեն ամէն կիրակի եւ տօն օրեր եկեղեցիին մէջ ուր ամէնէն համեստ ուժերուն առիթ կը տրուի հրապարակաւ մեներգելու եւ աստիճանաբար պատրաստուելու:

Ղեկավարը հաւասարապէս հիացող մըն է ինչպէս Կոմիտասի նոյնպէս եւ Կանաչեանի տաղանդին: Ինքն է որ երեք տարիէ ի վեր միակը ըլլալով նախաձեռնած է ծանօթացնել գանի իր նորագոյն գործերով, երբ դեռ ուրիշ ոչ մէկ տեղ այդ մասին չէ մտածուած: Ոչ ոք կրնայ ուրեմն տարակոյսի տակ դնել, գանի լաւագոյնս ծանօթացնելու իր բծախնդրութիւնը, ինչպէս որ եղած է ճիշդ ու հաւատարիմ մեկնաբան մը Կոմիտասի գործերուն մէջ:

Ո եւ է քննադատ պէտք չէ անգիտանալ ձեւացընէ սրահին գէշ հնչականութիւնը: Բոլորովին խուլ սրահ մը որուն մէջ ցարդ ոչ մէկ Փրանսացի կամ հայ երգչախումբ չէ համարձակած համերգտալ: Բեմը հսկայ խորվիրապ մըն է առանց առաստաղի ու բաց կռնակով: Ձայները կը կլանուին եւ կը կորսնցնեն իրենց ծաւալականութիւնը, եւ երգիչները հազար դժուարութիւն ունին իրար լսելու: Այս պայմաններուն մէջ կատարեալ հրաշք մըն է որ բոլոր խմբերգները տրուեցան անթերի եւ առանց դոյզն չփոթութեան, ինչ որ գիտակից ու բանիմաց քննադատ մը հիացումի պիտի պարտադրէր: «Արուեստասէր»ը եթէ ձախողած ղեկավար մը չէ, ես ճեզ մեղայ պիտի ըսէր, եթէ օր մը իր լաւ մարզուած խումբովը բեմ ելնէր այդ սրահին մէջ:

Ինքնին հիացումի արժանի պարագայ մըն է միայն այն երեւոյթը որ համեմատաբար անտարբեր ու անհաղորդ միջավայրի մը մէջ, խումբը կը տոկայ ու կը պահէ ինքզինք տարիներէ ի վեր գործունէութիւնով մը, մինչդեռ ուրիշ բազմաթիւ երգչախումբեր առուպի մը կեանքը միայն ապրած են:

Սիրողներէ կազմուած ամէն խումբ պարզ է որ միշտ վերանորոգումի է ենթակայ (զինուորութիւն, ամուսնութիւն, տեղափոխութիւն եւն.): Արմենիան չի խրտչիր իրաւացի քննադատութենէ, բայց ինչպէս ապացուցինք եղած դիտողութիւնները վերէն վար ծուռ են: Դժբախտաբար անոնք որ քար մը ունին նետելիք «Արմենիա»յի հասցէին, կը վախնան երեւալէ իրենց իսկական անունով, ինչ որ կասկածելի կը դարձնէ անկողմնակալութիւնը:

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՋԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ, 24 Դեկտ. (Յառաջ).— Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը ընտանեկան խնջոյք մը սարքած էր Ցոյներու ծանօթ սրահին մէջ, որուն տրամադրելի սեղանները ամբողջութեամբ գրաւուած էին: Ձեռնարկը շատ հաճելի տրամադրութեամբ սկսաւ ու վերջացաւ:

Ներկայ էին նաեւ Խարբերդցի, Բալուցի, Կարնեցի եւ ուրիշ հայրենակիցներ:

Խնջոյքին բացումը կատարեցին Ջարսանճաքի Նորաստեղծ Երիտասարդաց Միութեան անդամները երգելով «Հայ ազրինք եղբարք»ը: Յետոյ, օրուան նախագահը, հայրենակից Տրդատ Զաքօեան գրաւոր ներկայացուց Միութեան եւ «Երիտասարդաց»ին հետապնդած նպատակները: «Հըրաշքներ չենք խոստանար, բայց, ինչ որ կը կատարենք ու պիտի կատարենք, պիտի ըլլայ առաւելագոյնը: Ամէն ընտանիքի, իւրաքանչիւր ծընողքի պարտականութիւնն է իր կարելին փորձել աւելին ընելու համար: Ահա մեր փրկութիւնը»:

Օրուան սեղանապետն էր Պ. Երուանդ Վարդանեան որ ճարտարօրէն վարեց իր պաշտօնը: Խնջոյքի ընթացքին եղան բազմաթիւ երգեր, արտասանութիւններ եւն.: Ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէին երկրի պարերը:: Մեր պատուական «Կոշանտ»ը կամ այլ անունով «Հալէյ»ը ի պատուի էր: Եւ հաճոյքով դիտեցինք 60—70 տարեկան «հիները» որոնք երիտասարդի աշխուժութեամբ պարեցին այս պարը:

Այս երեւոյթը գովելի էր եւ սրտանց կը շնորհաւորենք: Առաւել գովելի ձեռնարկ մըն է «Երիտասարդ»ի վերակազմութիւնը, հոգ չէ թէ դրուած ըլլայ Հայր. դետնի վրայ:

Այս ուղղութեամբ ամէն աշխատանք գովելի է, եւ մենք սրտանց կը շնորհաւորենք Ջարսանճաքցիներու օրինակելի աշխուժութիւնը: Հայը Հայ պահելու ճիգը ամէն Հայու պարտքն է:

Գործ՝ խօսքէ աւելի գործ, թող Ջարսանճաքցիներու օրինակը վարակէ նաեւ միւս Հայր. Միութիւնները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գաղութէ գաղութ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Վաստակաւոր ուսուցչապետ Ռուբէն Աբրահամեան մեռած է Երեւանի մէջ: Քանի մը տարի առաջ, ներգաղթի օրերուն մեկնած էր Հայաստան եւ կ'աշխատէր Գիտութեանց Ակադեմիայի մէջ: Մօտ 25 տարի գործած է Իրանի մէջ: Եղած է տեսուչ Նոր Ջուղայի եւ Թեհրանի Ազգ. դպրոցներու: Վերջին տարիներուն Թեհրանի Դաւթեան դպրոցներու վերատեսուչն էր եւ պետական համալսարանի դասախօս:

ԽԱՐԹՈՒՄԻ մէջ (Սուտան) դպրոցական նոր շէնք մը շինուած է գաղութի անդամներուն ջանքերով: Շէնքը պիտի ունենայ յարակից մատուռ մըն ալ, իր սեփական ընդարձակ գետնին վրայ, զոր Սուտանի կառավարութիւնը տրամադրած է Խարթումի թիւ մէկ թաղամասին մէջ: Աշակերտներուն թիւն է 80 հոգի եւ դպրոցական տարեշրջանին պիտի փոխադրուին նոր շէնքը: Այցելու կղերականներ կը գոհացնեն կրօնական պահանջները: Կը խորհուի մնայուն հովիւ մը ունենալ: Սուտանահայ գաղութը միշտ իր մասնակցութիւնը բերած է արտասահմանի հաւրօդուտ ձեռնարկներուն եւ յոյս ունի որ պիտի ընդունի արտասահմանի իր հայրենակիցներուն սրտաբուխ նըւէրները:

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ վիճակի հաստատման 25ամեակը տօնուած է Փիքսի մէջ: Ներկայ եղած են Աթէնքի կաթոլիկ զանազան օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ, որոնք իտալերէնի թարգմանուած հայերէնի պատարագի գրքոյկները իրենց ձեռքը ուշադրութեամբ հետեւած են արարողութեանց: Կաթոլիկ համայնքին առաջնորդը նախ Փրանսերէն լեզուով օտար հիւրերուն համար, ապա հայերէն կարդացած է տեղեկագիր մը 25 տարուան աշխատանքներու մասին: Շեշտած է թէ կաթողիկէ եկեղեցին կանգնած է ազգայնական գծի վրայ եւ ազգապահպանման գործին համար պատրաստ է ամէն զոհողութեան: Իրենց համար կաթոլիկը, լուսաւորչականը եւ բողոքականը նոյնն են: Ատոր ապացոյցը տուաւ իր վարժարանը միացնելով Թաղին ազգային վարժարանին եւ իր կրթական շէնքը տրամադրելով հայմանուկներուն եւ բոլոր ազգ. հաստատութեանց:

1928ին բացուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանը: Կամսարական վարդապետը քիմնած է դպրոցական շէնքին դիմաց մանկապարտէզը, որ մշակոյթի կեդրոն ու հաւաքավայրը եղած է: Վարժարանին աշակերտներուն թիւը հասած է 450ի: 23 տարուան ընթացքին պաշտօնավարած են 45 ուսուցիչներ, հայ եւ յոյն: Վարժարանը ունի մատենադարան մը եւ գիտական դասերու յատուկ զանազան իրեր: 1929 — 1944 դպրոցը տուած է 200 ընթացաւարտներ, երկու սեռէ:

1947 — 1948 — 49 տարեշրջաններուն Հայր Խանցեանի տեսչութեամբ վարժարանը դարձած է Հ. Կ. Խաչի հովանաւորեալ վարժարան: Իսկ Բ. տարին է որ հաստատութիւնը տրամադրուած է Ազգ. Միացեալ վարժարաններու, ուր կ'ուսանին Կ. Խաչի, Ազգ. վարժարանի եւ Կաթողիկէ համայնքին աշակերտները: Ներկայիս Փիքսի Միացեալ վարժարանին մէջ կը պաշտօնավարեն Պ.Պ. Սօսվանի, Զ. Զաքարեան եւ Գր. Պարթեւեան:

Տարագիրներու խնդիրը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

ՄԱԿի Տարագիրներու Գրասենեակի քարտուղարութիւնը արտօնութիւն խնդրեց ընդհ. ժողովէն, որպէսզի ստեղծէ տարագիրներու օժանդակութեան միջոցներ — հաստատէ ազատ նուիրատուութեանց հիմնադրամ մը:

Այս առաջարկը ՄԱԿի քարտուղար՝ Թրիկվի Լի յանձնեց Գ. յանձնախումբին, կարեւոր յուշագիրով մը (թիւ A/C. 3/563) որ կը շօշափէ տարագիրներու օժանդակութեան հարցը:»

Տարագիրներու Գրասենեակի քարտուղարութեան առաջարկը վաւերացուած է ՄԱԿի անդամներու խորհրդատու յանձնախումբի ութերորդ ժողովի կողմէ որ տեղի ունեցաւ 6 Դեկտեմբեր, 1951, Ժընեւի մէջ:

Յանձնախումբը այն կարծիքէն է թէ տարագիրներու հարցը աւելի տեւական եւ վերջնական հիմքերու վրայ դրուելու է, ուրեմն անհրաժեշտ է ստեղծել միջոցներ որպէսզի տարագիրները կանոնաւորապէս հաստատուին եւ դառնան քաղաքացիներ նոր երկիրներու մէջ:

ՄԱԿի տնտեսական եւ ընկերային խորհուրդը իր 1952ի նստաշրջանին պիտի զբաղի հետեւեալ հարցերով որոնք ուղղակի կը հետաքրքրեն հայ ժողովուրդի պահանջները.—

1.— Մարդկային իրաւունքներ.— Ջնջում խտրութեանց.— Լուծում փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան յանձնախումբի:

2.— Ներգաղթ, տարագիրներ եւ անհպատակներ.— Ա) Ցուցադիր.— Բ) Անհպատակութեան հարց.— Գ) Միջազգային տարագիրներու կազմակերպութեան տեղեկագիրը.— Դ) ՄԱԿի տարագիրներու Գրասենեակի քարտուղարութեան տեղեկագիրը:

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Վերջապէս Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը սթափեցաւ ... սակայն այս սթափումը իրեն արժեց երկու պարտութիւն եւ մէկ forfait, ինչ որ շատ ծանր հարուած մըն էր մանաւանդ մեր մարզասէրներուն համար: Անտարակոյս անոնք որ կը հետեւին մարզական կեանքին, յաճախ անակնկալներու կը հանդիպին:

Եւ սկսաւ վերելքը, յաջորդաբար պարտութեան մատնելով Champagne 1—0, Brunoy 5—3 Valmy 2—0, S. C. Essonnes 5—3, եւ C. A. Bruyerois 1—0:

Արդիւնքը թէեւ գոհացուցիչ է, բայց կը ըսպասենք դեռ աւելին, որովհետեւ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը փարիզեան շրջանի միակ կազմակերպութիւնն է որ մասնաւոր հմայք մը կը վայելէ ոչ միայն Հայերուն՝ այլ եւ օտարներուն առջեւ, եւ այդ կը պարտի իր գաղութին: Բայց եւ այնպէս երբեք ներելի չէ կրկնել նախկին թերութիւնները:

Նախորդ շաբաթ՝ մինչ կը կատարուէր Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի ախոյենական եօթներորդ մրցումը ընդդէմ S. C. Essonnesի խումբին, Ներկայ եղաւ նաեւ կափամարտիկ Հայրապետեան: Հակառակ օդին անյարմարութեան եւ մեր մարզարանին տղմուտ վիճակին, դարձեալ մեր տղաքը կրցան փայլուն եւ գոհունակ սրտով վերջացնել խաղը: Այս առթիւ մեր համակրելի կափամարտը գնդակ մը նուիրած էր մեր մարզիկներուն:

╳ Եղանակի ամէնագէշ խաղերէն մին կարելի է նկատել C. A. Bruyeroisի դէմ մղուած ախոյենական մրցումը: Զափազանց գզալի վրիպումներ տեղի ունեցան երկուստեք: Բարեբախտաբար առաջին կիսախաղին Վրէժ մէկ արագ փախուստով եւ ուժգին քաշուածքով մը կրցաւ առաջին եւ վերջին յաղթանակի կէտը նշանակել:

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դեմոկրատ կառավարութեան օրկանը, «Զաֆէր» գոհունակութիւն կը յայտնէ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին այն որոշման համար, որով հաւանութիւն կը յայտնէր որթուրքիան անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին: Նոյնպէս կը շեշտէ որ Ֆրանքօ-թուրք յարաբերութիւնները աւելի քան երբեք սերտ են եւ երկու երկիրները հասարակաց շահեր ունին, իբրեւ Միջերկրականեան պետութիւններ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ համալսարանին ուսանողները դասադուլ հռչակեցին: Կը պահանջեն զինուորական մարզանք հաստատել դպրոցներու մէջ: Վարչապետը խոստացաւ օրինագիծ մը պատրաստել մինչեւ հինգ օր: Ուսանողներու պատուիրակութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին եւ Անգլիոյ քաղաքականութեան դէմ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

X Վերջին լուրերու համաձայն, Տոքթ. Մոսատեղ կը խորհի ճամբել ամերիկեան զինուորական մարմինը, որ կը բաղկանայ 72 անդամներէ եւ կը գործէ իբրեւ խորհրդական Իրանի բանակին եւ ոստիկան-զօրքին: Պայմանագրի մը համաձայն, որ կնքուեցաւ 1947ին, Իրան չի կրնար զինուորական խորհրդականներ հրաւիրել ուրիշ երկիրներէ: Վարչապետին կարծիքով, այս պայմանը կը խախտէ Իրանի գերիշխանութիւնը եւ կը հակասէ չէզոքութեան սկզբունքին: Կ'ըսուի թէ վարչապետը պիտի մերժէ ընդունիլ 23 միլիոն տոլարի գումար մը, որ տրամադրուած է Մ. Նահանգներուն կողմէ, յետամնաց երկիրներու օգնութեան գումարէն, եթէ պայմանները սահմանափակեն իր գործելու ազատութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

50.000 ԳԵՐԻՆԵՐ ՄՆԱՑ.— Քորէայի զինադադարի բանակցութեանց Եչ. օրուան նիստին մէջ, Հիւս. Քորէայի ներկայացուցիչները պատասխանելով յիսուն հազար «կորսուած» գերիներու մասին եղած հարցումներու, ըսին թէ կրնան մեռած ըլլալ հիւանդութիւններէ եւ օդին խստութիւններէն: Այս գերիներուն 276ը Ամերիկացիներ են:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական ատեանին վճռով գնդակահարուեցան չորս «աՀաբեկիչներ», իբրեւ ամերիկեան լրտեսներ: Հինգերորդ ամբաստանեալ մը, Պարզան, անձնասպան եղած է, «Համաձայն ամերիկեան լրտեսական պաշտօնատան հրահանգին», թոյն կլլելով: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ հինգ դատապարտեալները Ցունաստանէն Ռումանիա իջած էին ամերիկեան անկարգելով մը, Հոկտ. 18ին:

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ է երկաթեայ վարագոյրէն անդին արտածել 300 տեսակ զինուորական արտադրութիւններ: Այն երկիրները որ չեն յարգեր այս արգելքը, պիտի զրկուին ամերիկեան օգնութենէն:

ՆԱՐԻՆՋԸ 10—12 ֆրանքի կը ծախուի Ալժերիոյ մէջ (քիլօն), իսկ 90—100 ֆրանքի՝ Փարիզի մէջ: Թերթերը կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն այս չարաշահութեան վրայ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ելմտական յանձնախումբը երկրորդ անգամ քննելով մերժեց կառավարութեան ելմտական օրէնքը, որ տուրքերու յաւելում կը տրամադրէ: Այժմ անելի մը մատնուած են թէ կառավարութիւնը եւ թէ Ազգ. Ժողովը:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը կը տիրէ Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ, ժամական 160 քիլոմեթր արագութեամբ: Բազմաթիւ նաւաբեկութիւններ պատահած են բրիտանական ափերուն վրայ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ բանտարկուած չորս ամերիկացի օդաչուները չէին արձակուած մինչեւ երէկ, հակառակ հրատարակուած լուրերուն, թէեւ 120.000 տոլարի տուգանքը վճարուած է:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ վարչապետը խորհրդարանի գոնփակ նիստին մէջ յայտարարեց թէ անորոշ ժամանակի մը համար մէկդի դրած են Իրաքի հետ միացման ծրագիրը, երկու գլխաւոր պատճառներով: Նախ՝ Իրաք տարեկան միայն 1.500.000 սթերլին կ'ուզէ վճարել, իբրեւ օգնութիւն, մինչդեռ Անգլիոյ վճարած հինգ միլիոնն անգամ անբաւական է: Երկրորդ, Իրաք ի վիճակի չէ բաւարար երաշխիքներ ներկայացնելու Իսրայէլի Նախայարձակման դէմ:— Իրաքի վարչապետը Թուրքիա պիտի այցելէ մօտերս:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մէկ ամիսէն ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան 14 ամբաստանեալներ, մէկը ծովակալ, որոնք զեղծումներ կատարած էին ծովային նախարարութեան մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՈՒՐՖԱՅԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), Ուրֆայի նահատակներուն յիշատակին:

Կը հրաւիրուին հայ հայրենակիցները:

Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՕՐԸ)

6 Յունուար, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ, ժամը 4էն կէս գիշեր:

Ճոխ եւ այլազան յայտագիր: Գեղարուեստական բաժնին մէջ հայկական տարազով խմբապար եւ մենապար: Հայկական խմբերգ: Orchestre Rico's Créole Band (1er prix de disque):

ՊԱՐԵՐԳ

Դէ՛ գնա՛ կիգամ, դէ՛ գնա՛ կիգամ
Շուտ կիգամ,
«ԱՊԱՀՈՒՆԻ» սուրճըս խըմեմ,
Շուտ կիգամ:
Դուն ՄԱՍԻՍին գընա՛ կիգամ,
Շուտ կիգամ,
«ԱՊԱՀՈՒՆԻ» սուրճն առնելու,
Հոն կիգամ:

MASSIS, 21 rue Saulnier. Paris (9) Tél. Pro. 16-88

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ութ մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ:

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Դեկտ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2.30ին Սէրքլը Կաթոլիկի մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Բազմաթիւ երգերէ, պարերէ եւ արտասանութիւններէ զատ պիտի ներկայացուի մանկական թատերգութիւն մը: Շարժանկարի վրայ պիտի ցուցադրուի Յիսուս մանուկին ծնունդը: Կաղանդ պապան ուտեստեղէնի ծրարներ պիտի բաշխէ բոլոր մանուկներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Կարապետ Աբրահամեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, եւ իր եղբօր ԱԲՐԱՀԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին ազգականները ու բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի ողբացեալ ԽՈՍՐՈՎ ՋՈՐՊԱՃԵԱՆԻ (ծն. Օրտու) մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, իր ընտանիքի պարագաներու կողմէ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ — ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2էն մինչեւ երեկոյ, 26, rue Dunoir եւ 191, rue de Créqui շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, երգեր, արտասանութիւններ, մեներգ եւ ուրիշ զանազան պարեր եւ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ ընտիր աղանդերներով:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը, որ կը շահին խիստ արժէքաւոր առարկաներ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը 29 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Միսաքի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրկարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԱԼ

ԼԻԼԱՑԻՆ
ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՑԻՆ

Բայց այս անգամ տօնական Reveillonներուն համար ալ, հոն ընտանեկան զուարթ մթնոլորտի մը մէջ պիտի դիմաւորէք Նոր Տարին՝

Առատ կերուխումով
Ընտիր շամփանիայով
Հոգեպարար նուագով
Եւ հաճելի անակնկալներով:

Այս բոլորէն զատ ձեզի կը խոստանայ նաեւ 1952ի համար երջանկութիւն եւ առողջութիւն:

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Սեղանները ապսպրել այժմէն

Tél. Tri. 31.62

ԳԷՈՐԳ-ՋԱՆ իր թառով եւ իր պարողներու խումբով պիտի մասնակցի խրախճանքին:

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հաճոյքն ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ

ՌԱՖԸ ՏԻՒԶԻՆ 45օՒՆ

գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է

ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSի ՄԷՋ

Տալաքիւփէեան Որդիի տնօրէնութեամբ:

Փարիզի եւ արուարձաններու լաւագոյն նպարավաճառատուներու մօտ միշտ պիտի գտնէք ՌԱՖԸ ՏԻՒԶԸ 45:

Կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes, MARSEILLE

Հայ շրջանի վաճառորդներուն Ուշադրութեան

Ճապունեան եղբայրներու Tissu en grosի վաճառատունը փոխադրուած է՝

2 Rue Marseille, LYON (pres de la Place du Pont)

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ ՀԱՅ ՑԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՈՒՐՖԱՅԻ Հերոսամարտը

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin, (métro St. Augustin)

Հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան: 30 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15—24:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ Խօսք կ'առնեն Մամուլի ներկայացուցիչներ

Կ'երգէ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ Դաշնակի ընկերակցութեամբ Mlle Janine Cavardի

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արտասանողներ եւ երգողներ:

Եւրոպական պարեր առաջնորդութեամբ Quintin Verduի ծանօթ նուագախումբին

Մուտքը 200 ֆրանք Ճոխ պիւֆէ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 30 Décembre 1951 Կիրակի 30 ԴԵԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6649-Նոր շրջան թիւ 2060 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐՈՍԱՊԱՏՈՒՄ

Պզտիկուց, աղօթք մը կը սորվեցնէին մեզի, դպրոցներուն մէջ,— «Խաչ, օգնեա ինձ»:

Այդ սեւ օրերուն, ժամն ու աղօթքը, խաչը եւ Աւետարանը կը համարուէին ապաւէն՝ երեւելի եւ աներեւոյթ փորձանքներու դէմ:

Եւ, ինչպէս պապիկն ու մամիկը, հայրերն ու մայրերը կը փափաքէին որ պզտիկներն ալ հաւատան, սորվին այդ աւանդութիւնները: Հաւատան Խաչին հրաշագործ, չարխափան ուժին:

Այն ատեն, փսփսուքներով միայն կարելի էր լսել նմանաձայն բառ մը, «Քաջ»:

Եթէ այդպէս չըլլար, ինչո՞ւ պիտի չըսէին,— «Քա՛ջ, օգնեա ինձ»:

Որքան փոխուած պիտի ըլլար մեր ազգային-քաղաքական կեանքը, եթէ դարեր առաջ մեր դըլխուն վերեւ ունեցած ըլլայինք բուն չարխափանը,— Քաջութեան խորհրդանշանը:

Խաչին հաւատացողները կրնային հաւատարմօրէն կառչիլ իրենց դաւանանքին: Կրնային երկուքին ալ ապաւինել:

Բայց, կրկնենք անգամ մը եւս,— արմատապէս բարեփոխուած պիտի ըլլար մեր կեանքը, եթէ խաչը քաջի վերածուած ըլլար կանուխէն,— «Քաջ, օգնեա ինձ»:

Ո՞ր սեւ ձեռքը վճռեց գետերով արիւն թափել — յաճախ առանց կռուելու — որպէսզի սորվէինք մեր նախահայրերուն ռազմական արժանիքները:

Ի վերջոյ արթնցանք: Բայց շատ ուշ մնացեր էինք:

Մինչեւ այսօր ալ Հայաջինջ Սարսափներուն կսկիծը կը խոցոտէ մեր սիրտը: Եւ սփոփանքներ կը փնտռենք, պարբերաբար վերյիշելով 1915—15ի արութեան գործերը,— Վասպուրական, Տարօն, Շ. Գարահիսար, Մուսա Լեռ, Եդեսիա եւ մնացեալը:

Հայկական բազուկին փառքը երգելով, մեր հոգին ալ կը զովանայ պահ մը:

Քանի մը հերոսամարտներու տարեդարձը տօնուեցաւ այս տարուան ընթացքին: Ահաւասիկ վերջինը, Եդեսիոյ դիւցազնամարտին ոգեկոչումը, որ տեղի կ'ունենայ այսօր, մեծ պատրաստութեամբ:

Եթէ տարէցներուն համար սփոփանք մը կը կազմեն այս ոգեկոչումները, շատ աւելի մեծ արժէք մը պէտք է ունենան երիտասարդներուն աչքին: Պէտք է որ ալեկոծեն անոնց հոգին, իբրեւ ներշնչարան եւ իբրեւ ուղեցոյց:

Եւ տարէցներուն պարտքն է այդ ուղղութեամբ առաջնորդել իրենց զաւակները: Այլապէս, պարզ ձեւակերպութիւն մը կատարած կ'ըլլան, տարեդարձի տօնակատարութիւններ սարքելով:

Եթէ նոր սերունդը պիտի չգիտնայ թէ ի՛նչ են Եդեսիոյ հերոսամարտը եւ միւս քաջագործութիւնները, եթէ պիտի չսերտէ անոնց պատմութիւնը, ինքն իր ձեռքով թաղած պիտի ըլլայ իր ապագան: Եւ մեքենաբար պիտի փրթի կապը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Այն ատեն, ինքն ալ քար մը գլորած կ'ըլլայ ազատագրութեան զոհերու գլխուն, փոխանակ յարգելու անոնց յիշատակը:

Ամէն հերոսապատում լուսարձակ մըն է որ կը ցուցնէ մեր ժամանակակից պատմութեան եզերական ելեւէջները:

Որքան խոր ըմբռնենք անոնց իմաստը, այնքան պայծառ կը տեսնենք մեր վերջնական ազատագրութեան ճամբան:

Յաճախ կը պարծենանք աւելի կամ նուազ վաւերական արժանիքներով: Եւ կ'ունենանք զանազան առաքինութիւններ, թմրեցնելով մեր ջիղերը: Նա՛եւ միտքն ու սիրտը:

Շատերուն համար, այդ արժանիքներուն մէջ աննշան տեղ մը կը գրաւէ քաջութիւնը:

Լերան Քիւրտը աւելի գիտակցօրէն եւ երկիւղածութեամբ կը գնահատէր հայ ֆետայիներուն քաջութիւնը, քան շատ մը հայ ուսումնականներ:

Ո՞վ համրեց հայ քաջերուն ձօնուած քիւրտերէն երգերը, որոնց արձագանգը կը լսուէր սարէ սար:

Եդեսիաները կ'ըսեն — ապաւինէ Քաջին, ի հարկին խաչն ալ օգնութեան կանչելով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԷՆ ԲԱՆ, ԲԱՅՑ Ի...

Կաղանդ, Ծնունդ — Արեւմտեան թէ արեւելեան:

Փոխադարձ շնորհաւորութիւններ եւ նուէրներ բազմազան, հակառակ տնտեսական տագնապին:

Տուներ կան ուր մանուկներուն կաղանդչէքները սենեակի մը կէսը գրաւած են: Արժէքը՝ տասնեակ հազարներ:

Զուներորներու զաւակներն ալ բաներ մը ըստացած են կամ պիտի ստանան, համաձայն հայրիկին տնտեսական կարողութեան:

Անշուշտ շատ աւելի ծանր կը կշռեն մեծերուն սահմանուած կաղանդչէքները,— գոհարեղէն, մուշտակ, անուշահոտութիւն: Պերճանքի առարկաներ՝ մէկը միւսէն թանկագին:

Ամէնէն անճարակն ալ փոքրկապ մը, ինքնահոս գրիչ մը կամ ձեռնոց մը ստացած կամ նուիրած կ'ըլլայ:

Այս տօնական օրերուն, մարդիկ դրամ չեն խընայեր, հաճոյք պատճառելու համար իրենց հարազատներուն, ազգականներուն եւ բարեկամներուն:

Մանր-մանր կը հաշուեն միայն մէկ պարագայի մէջ — եթէ բարեհաճին հայերէն հրատարակութիւն մը գնել,— գիրք, թերթ եւն.:

Օ՛հ, այն ատեն օգնութեան կը հասնի հռչակաւոր «քրիզ»ը:

— Եղբայր, մեր պարտականութիւնն է քաջալերել ազգ. մշակոյթը, տարածել գիրքն ու թերթը: Բայց, հաւատացէք, պատրաստէն կ'ուտենք ամիսներէ ի վեր...

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ այս տարի ալ քանի մը հազար ֆրանքի օտար հրատարակութիւններ գնած են, մեծերուն թէ փոքրերուն համար, իբրեւ նուիրական պարտականութիւն:

Հայերէն գի՞րք,— երիտասարդներն անգամ երեսդ կը նային, տեսակ մը հեգնութեամբ.

— Դուն լուր չունի՞ս «քրիզ»էն:

Խեղճ Ալպանացիներուն անունը ելեր է, իբրեւ «քիթապսըզ»:

ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը կը հրատարակեն «Ազատագրութեան փաղանգ»ին մէկ սպառնագիրը, որով կ'ազդարարեն Սուէզի շրջանին անգլ. հրամանատարին թէ «բրիտանական բանակատեղիները գերեզմանոցներու պիտի վերածուին, եթէ անմիջապէս չպարպուին»: Այս սպառնագիրը «Ազատագրութեան փաղանգ»ին պատասխանն է անգլ. հրամանատարին որ վերջերս կ'ազդարարէր թէ՝ բոլոր անոնք որ կը գործեն անգլ. ուժերուն դէմ, պիտի ջախջախուին անխնայ: Շոգեկառքի գիծերուն եւ ջրաբաշխական հաստատութեանց դէմ յարձակումները կը շարունակուին: Սակայն, կացութեան մէջ մեծ փոփոխութիւն չկայ:

ՄՏՐԱԿԻ պատիժի վերահաստատման առաջարկ պիտի բերէ ամերիկացի հանրապետական ծերակուտական մը: Պիտի առաջարկէ որ օրինազանց պաշտօնեաները սիւնի մը կապուելով մտրակուին, ինչպէս կ'ընէին ժամանակին...

ՎԵՑԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ կը շարունակէ եւրոպական բանակի ծրագրին քննութիւնը, առանց մեծ արդիւնքի մը յանգելու: Առջի օր քըննուեցան հասարակաց ելմտացոյցի եւ դաշնագրի տեւողութեան խնդիրները: Շատ մը անհամաձայնութիւններ չեն հարթուած տակաւին:

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութեան որոշումով, 1952 Յունուար 1էն սկսեալ մէկ տոլար պիտի արժէ 300 տինար, փոխանակ 50ի, ինչ որ կը նշանակէ արմատական փոփոխութիւն մը տնտեսական յարաբերութեանց մէջ՝ արտ. աշխարհին հետ:

ՉՈՐՍ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ օդաչուները ազատ արձակուելով, անմիջապէս իրենց երկիրը վերադարձան: Ամերիկեան կառավարութիւնը, որ վճարած էր 120.000 տոլար տուգանքը, անմիջապէս արգիլեց Ամերիկացիներուն ճամբորդութիւնը դէպի Հունգարիա եւ փակեց Քլիվլէնտի եւ Նիւ Եորքի հունգարական հիւպատոսարանները: Արտաքին նախարարը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ սկիզբէն մինչեւ վերջը Հունգարիա անտեսեց միջազգային օրէնքները, թէ ամերիկեան ժողովուրդը սաստիկ զայրացած է եւ թէ կառավարութիւնը յօժարութեամբ չէր որ վճարեց տուգանքը: «Թող չկարծեն թէ մեր համբերութիւնը անսպառ է»:

Չըրչիլ Ամերիկա կ'երթայ

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը Մ. Նահանգները կ'երթայ այսօր, կիրակի, ընկերակցութեամբ արտաքին նախարար Պ. Իտընի եւ 35 խորհրդականներու:

Այս առթիւ, նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց, աւելի քան երկու ժամ, քննելու համար օրակարգի խնդիրները: Չըրչիլ իր քարտուղարներուն հետ ալ զբաղեցաւ քանի մը ժամ, ճշդելով բոլոր մանրամասնութիւնները:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ճամբորդութեան: Չըրչիլ իշխանութեան գլուխ անցնելէ ի վեր կ'ուզէր գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը ունենալ նախագահ Թրումընի հետ, ներքին թէ արտաքին խնդիրներու մասին: Այս առաջադրութեամբ ալ նախապէս լուր տուած էր նախագահին, որուն հետ առաջին հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին: Պ. Չըրչիլ Ուաշինկթընի անգլ. դեսպանատունը պիտի մնայ, իսկ յառաջիկայ շաբաթ օր նախագահին զբօսանաւը պիտի մտնէ, ուր պիտի կատարուին ամէնէն կարեւոր խօսակցութիւնները: Երկուշաբթի եւ երեքշաբթի եւս խօսակցելէ վերջ, Անգլիոյ վարչապետը Նիւ Եորք պիտի երթայ: Պիտի այցելէ նաեւ Քանատա (11 Յունուար), ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ վարչապետին եւ կառավարութեան միւս անդամներուն հետ: Յունուար 15ին Ուաշինկթըն վերադառնալով, քաղաքական ճառ մը պիտի խօսի խորհրդարանին առջեւ, Անգլիա պիտի վերադառնայ Յունուար 18ին կամ 19ին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Չըրչիլ եւ Թրումըն պիտի քննեն հետեւեալ խնդիրները: 1.— Երկու երկիրներու յարաբերութիւնները, փոխադարձաբար եւ Խ. Միութեան հետ: Ծայր. Արեւելքի եւ Միջին Արեւելքի վերաբերեալ հարցեր: Ատլանտեանի դաշինք: 2.— Տնտեսական խնդիրներ: Անգլիոյ տնտեսական կացութիւնը: 3.— Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը.— Եւրոպական բանակ, հիւլէական ռումբ, զինուորական հրամանատարութեան եւ նոր հրացաններու խնդիրներ:

Կարծողներ կան թէ Չըրչիլ աւելի գործօն աջակցութիւն մը պիտի խնդրէ Մ. Նահանգներէն, Եգիպտոսի տագնապին լուծման համար: Նոյն օգնութիւնը կը սպասէ նաեւ Մալեզիոյ մէջ, ուր համայնավար ըմբոստները մեծ նեղութիւններ կը պատճառեն անգլ. զօրքին (ինչպէս Հնդկաչինի մէջ՝ Ֆրանսական բանակին):

Չըրչիլի կ'ընկերանան նաեւ զինուորական խորհրդականներ, որոնց ներկայութիւնը անհրաժեշտ համարուած է քննելու համար Ատլանտեանի դաշինքին եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներ: Այս առթիւ պիտի զբաղին նաեւ գերմանական բանակի վերակազմութեան հարցով:

Ֆրանսայի ներքին խնդիրը

Ազգ. ժողովը տակաւին չէ կրցած ելք մը գտնել, կառավարութեան ելմտական օրէնքին քննութեան համար, մինչդեռ տարին կը լրանայ: Չափաւոր հոսանքները եւ արմատականները հակառակ են նոր տուրքերու, ցորչափ չեն բարեկարգուիր երկաթուղիներու եւ ընկերային ապահովութեան վարչական գործերը: Միւս կողմէ, ընկերվարականները չեն հանդուրժեր որ կառավարութիւնը միջամտէ ազգայնացուած հաստատութեանց ներքին գործերուն, սահմանափակումներ կատարելով:

Այս պարագաներուն մէջ, անխուսափելի կը համարուի նախարարական տագնապ մը, ինչ որ աւելի պիտի ծանրացնէ կացութիւնը: Մասնագէտներ անկարելի կը գտնեն ելեւմուտքին հաւասարակշռութիւնը, առանց նոր տուրքերու:

× Ազգ. ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, գաղթավայրերու զինուորական վարկերու քննութեան առթիւ, վարչապետը տեղեկութիւններ հաղորդեց Հնդկաչինի կացութեան մասին: Ըսաւ թէ ըմբոստները յաջողած են կարեւոր բանակ մը կազմել Թոնքինի մէջ, աջակցութեամբ Մաօ Ցէ Թունկի (Չինաստանի կարմիր դիկտատորը): Կարգ մը ճակատամարտներու մէջ ռազմադաշտ հանուած են մինչեւ 100.000 զինուորներ: Բայց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքով ողջունեցինք Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի Ֆութպոլի Ա. խումբին եւ Լիբանանի ազգ. խումբին խմբապետը, ընկեր Վարդավառ Օհաննէսեան որ Լիբանանի պետութեան կողմէ Սթոքհոլմ ղրկուած է ինքնագործ հեռաձայնի մասնագիտութիւնը կատարելագործելու համար: Կը հետեւի նաեւ մարզանքի ամէն ճիւղերու կատարելագործման:

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Ա.

Կէս մը կը բանայ դուռը եւ գաւազանի հարուած մը օդին մէջ կը բարձրացնէ խմբագրատան երկար սեղանին վրայի թուղթերն ու թերթերը :

— Անտոնեա՜ն է...

Այսպէս էր իր հանդիսաւոր ու անվրէպ մուտքը խմբագրատունէն ներս, մինչ մէկ կողմէ հաւաքելով ցաս ու ցըլւները, կը բարեւէինք զինքը ժպիտով ու համակրանքով :

Մեզմէ քիչ մը աւելի երէց, կէս - սերունդ, արդէն համբաւեալ էին իր յախուռն քննադատութիւններն ու դրական գեղեցիկ էջերը: Անհանդարտ տղու իր բնաւորութեամբ «անառակ որդին» էր պոլսահայ խմբագրութիւններուն:

Միշտ մաքուր հագուած, միշտ խնամեալ շապիկով ու արդուզարդով կը տարբերէր այն միւս սովորական խմբագիրներէն՝ որոնք՝ ընդհանրապէս կարճ միջոցներով, բնականօրէն պօհէմ:

Երբ եկած էր՝ դատարկաձեռն մեկնելու համար չէր :

Տնօրէն եւ խմբագրապետ անմիջապէս կը պահանջէին յօդուած մը, եւ ան՝ ուրիշներու սակին կիկինը գրպանելէ ետքը՝ կը նստէր ու անշփոթ ու անփոփոխ՝ սպիտակ թուղթերու վրայ կ՚արձակէր իր մարգարտաշար, իրերադոյց արձակը մինչեւ իր ստորագրութեան Ա.ը որ կ՚ընդգրկէր բոլոր անունը:

Ապա, գաւազանը թեւէն-կախ, կը մեկնէր անորոշ ժամանակով անհետանալու եւ օր մը դարձեալ կէսի հարուածով մը մուտք գործելու համար:

Ի՞նչ կ՚ընէր, ո՞ւր կը թափառէր, ի՞նչպէս կ՚ապրէր, ոչ ոք գիտէր: Ասիկա մեզի համար առեղծուած, իր կեանքին գաղտնիքն էր:

Երբեմն, գլխուածը գլխացդ կը հանէր գայն: Նոյն ճէնթլմէն գլեստաւորումը, արմունկները մէջքին կից՝ սրունքները սեղմ, աջ ու ահեակ տատանելով, ցուպին յաւերժական խաղովը կը բարեւէր ժպտադին: Իր վերամբարձ պեխերուն ցցուածքին մէջէւ իր վայրահոս պինչը այդ պահուն կը նմանէր երկու փարոսներու մէջէւ խորդ նաւի մը ցռուկին:

Իր կեանքին մասին բան չէինք գիտեր: Լսած էինք թէ համեստ ձկնորսի մը՝ Անտոն աղայի զաւակն էր, Բերայի կողքին Թրքաբնակ Քաղանճի թաղէն, աշակերտած Նարեկեան (յետոյ Եսայեան) վարժարանի, յետոյ ֆրանսական դպրոց մը, եւ բնականաբար, իր բացառիկ ուշիմութեան, ընդունակութեան եւ աշխատանքին շնորհիւ ձեռք էր բերած կատարեալ հայերէնի մը հետ լաւ ֆրանսերէն մը:

Դեռ պատանի, գործի բերումով, ինկած էր «Արեւելք» օրաթերթի շրջանակին մէջ, ուր Զօհրապի եւ Հրանտ Ասատուրի պէս մարդոց ուշադրութիւնը շահելով, զինք քաջալերած ու մղած են խմբագրութեան: Անգամ մը որ մարդ մամուլի աղօյզքին մէջ բռնուի, դժուար թէ կարենայ դուրս գալ :

Եւ Անտոնեան այդ օրէն մինչեւ իր մահը մնաց օրագրող :

×

Անտոնեանի կեանքը ինչպէս մեր բոլորիս, երկու անջատ մասեր ունի. — Մեծ պատերազմէն առաջ եւ վերջը :

Նախապատերազմը՝ մասնաւորապէս դրիչի մարդերուս համար երկու հատուէ կը բաղկանայ. — Նախքան Օսմ. Սահմանադրութիւն եւ ապա :

Բռնակալութեան շրջանին մենք բոլորս եղբայրօրէն կ՚ապրէինք. կար կողմ, բայց չկար կուսակցութիւն: Այդ «կողմ»երը սակայն անհատապէս չէին հեռացներ մեզ իրարմէ: Կային Օրմանեան եւ հակա-Օրմանեան, Ղեւոնդեան՝ հակա-Ղեւոնդեան, Պէրպէրեան՝ հակա-Պէրպէրեան, Մալըմեան՝ հակա-Մալըմեան, Մուշեղեան՝ հակա-Մուշեղեան կողմեր: Բայց այդ կողմերը՝ միայն թերթի սիւնակներուն մէջ կը գործէին, անկէ դուրս փոշի: Նոյնիսկ, Սահմանադրութենէն ետքն ալ, կուսակցական պայքարներու մէջն անգամ, մենք լրագրողներս իրարու խեթիւ չէինք նայեր անձնապէս :

Անտոնեան հակա-Օրմանեան էր, Ղեւոնդեան, հակա-Մալըմեան, Մուշեղեան եւ (ո՞վ գիտէ ո՛ր ճանճին խայթումովը) հակա-Պէրպէրեան:

Պէտք է խոստովանիլ որ Անտոնեանի հրապարակագրութիւնը որքան խիզախ եւ ուժեղ, ընդհանրապէս կողմնակալ էր: Աւելի պարսաւագիր՝ քան քննադատ: Կիրքը զայն աչառութեան կը տանէր եւ այդ աչառութիւնը ինք գիտէր գրահել փաստաբերութեամբ եւ փաստաբանութեամբ: Իրեն համար Երուսաղէմի հաշուեխոյս Ղեւոնդ վրդ.ը հանճարեղ մարդ մըն էր, Մալըմեան վրդ. չարագործ մը, Ռ. Պէրպէրեան պատուելի մը, իսկ Մուշեղ վրդ. Սերոբեան սուրբ մը:

(Մանրխվէպ մը միջանկեալ.— Մուշեղ վրդ. Բերայի կարգ մը ընտանիքներուն մէջ իր ընթացքով գայթակղութիւն էր յարուցած: Երբ օր մը, իրեն այս բանը դիտել տուի, Անտոնեան խորհրդաբար ըսաւ ականջիս թէ սուտ են ըսուածները. ինք մօտէն գիտէ որ Մուշեղ «անկարող» է: Եւ այս հաւաստիքէն տասնեակ տարիներ վերջը նոյն անձը ոչ միայն կարգաթող ամուսնացաւ, այլեւ զաւակներու ալ տէր եղաւ :

(Միջանկեալին միջանկեալը.— Ասիկա ինծի կը յիշեցնէ ուրիշ պարագայ մը: Օր մը Պոլսոյ երիտասարդ եւ փայլուն փաստաբաններէն մին յանկարծ վարդապետ ձեռնադրուեցաւ: Այդ առթիւ «Մանզումէ»ի մէջ յօդուած մը գրեցի ցոյց տալով իր նոր ասպարէզին փորձութիւնները: Նորընծայ վարդապետը անձնական երկար նամակով մը ինծի պատասխանեց թէ ի մէջ այլոց «ինք սեռային զգացումէ զերծ էր»: Բայց այս հաւաստիքը արգելք չեղաւ որ ան մինչեւ իր առաջացեալ տարիքը, կին մը չպահէր իր մօտը:

(Ծանօթութիւն.— Երիտասարդութեանս հակառակ էի կղերական կուսակրօնութեան, հիմա՝ ոչ) :

Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջը քիչ մը պարզուեցաւ այդ սէրերուն եւ ատելութիւններուն պարագան: Անտոնեան Վերակազմեալ Հնչակեան էր, ինչպէս Մալըմեանի գլխաւոր հակառակորդը՝ Պանտրմայի Տ. Ոսկի քահանան, ինչպէս նաեւ Մուշեղ վրդ. Սերոբեանը: Կը թուի թէ առօրեայ խմբագրական շրջանակներէ իր յաճախակի հեռացումները կապ ունէին կուսակցական գործունէութեան մը հետ :

Իր յարաբերութիւնները ինծի զարմանք կը պատճառէին: Ան ոչ միայն կը թափանցէր հայկական բոլոր կողմերուն, այլ թուրք ծանօթներու շրջանակ մըն ալ ունէր, իր թաղին դրացնութենէն գոյացած, կ՚ըսէր. նաեւ այս ու այն, իրարու ներհակ շրջանակներու մէջ: Ամէն կողմի մէջ մարդ մը կը գտնէր, նոյնիսկ ընտանեկան գաղտնիքներու կը տեղեկանար, եւ ի հարկին կը գործածէր: Ճարպիկ, ճկուն տէքէֆքիվի շնորհներ ունէր: Թերեւս ազատ - որմնադիր՝ ուրկէ իր ինքնավստահութիւնը: Այսպէս էր որ մտերմութեանը մէջ յաջողած էր մտնել Զօհրապի եւ յետոյ Գաբրիէլ Նորատունկեանի, որուն զօրեղ պաշտպանութեան տակ մնաց Ազգ. պատուիրակութեան մէջ եւ անկէ Ազգային Մատենադարանի տնօրէն :

Իր այս բազմակողմանի յարաբերութեանց բերումով էր որ պատերազմի պահուն Թուրք գրաքննութեան պետը զինքը պաշտօնի կոչեց հայերէն նամակներու գրաքննութեան համար, ուր՝ Անտոնեան կրցաւ գաւառէն Պատրիարքարանի եկած մասնակի սպանութիւններու եւ այլ սարսափի տեղեկագիրները գրպանելով հասցնել Զաւէն պատրիարքի: Ի վերջոյ, կարծեմ այս մասին կասկածի ենթարկուելով է որ Ապրիլ 24ին ձերբակալուեցաւ եւ առաջին կարաւանին հետ զրկուեցաւ Չանղըրը, ուրկէ ջարդավայր տարուած պահուն, կառքէն իյնալով սրունքը խորտակեց եւ հիւանդանոց փոխադրուելով, այդ հրաշքին շնորհիւ ալ վերապրեցաւ եւ օր մը ինքզինքը գտաւ Հալէպ: Հոս ալ Պարոնի պաշտպանութեան թափանցելով, շարունակեց իր ազգային գործունէութիւնը, կապակցելով, որչափ որ կրնար, գաղթաշխարհը Պոլսոյ հետ :

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ — ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Քննադատական - գնահատականը Հայկական մամուլին մէջ

Յաւակնութիւնը չունիմ հեղինակաւոր կարծիք մը յայտնելու գեղարուեստական կամ այլ քննադատութեան մասին: Կ՚ուզէի պարզապէս դիր առնել կարգ մը տպաւորութիւններ, զորս կրած եմ հետեւելով մեր մամուլին մէջ լոյս տեսնող քննադատութեանց եւ գնահատութեանց :

Չափազանցութի՞ւն է ըսել թէ, ընդհանրապէս քննադատութիւնը, ինչպէս կը հասկնանք, իր եւրոպական իմաստով գոյութիւն չունի մեր մամուլին մէջ: Ծարդելով հազուադիւտ բացառութիւնները, մեր գեղարուեստական ելոյթներու քննադատականները եղած են աւելի յաճախ գովասանական նկարագրութիւններ :

Այս պակասին գլխաւոր պատճառը այն է, որ, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, երգահանդէսի, նուագահանդէսի կամ ուրիշ գեղարուեստական հանդէսներու մասին գրողները քաջ ծանօթ չեն երգի, ջութակի, դաշնակի թէքնիք մասերուն եւ իրենք իրենց թոյլ չեն տար դիտողութիւններ ընել: Սովորութիւն եղած է միայն գովել: Ամէն ինչ գովելու եւ ազգասիրաբար քաջալերելու մարմաջէն տարուած ենք, ինչ որ կը նշանակէ լայն ասպարէզ բանալ միջակութեանց: «Արտակարգօրէն հարուստ ձայն»ը, «երգելու հոյակապ ձեւ»ը, «զմայլելի արտասանութիւնը», «աննախընթաց ու խելայեղ ծափերը» լայնօրէն կը շռայլուին ամէնուն : Այս պատճառով իրաւ արուեստագէտները զոհ կ՚երթան ոչ - արուեստագէտներու, որովհետեւ այլեւս ածական չէ մնացած մեր բառամթերքին մէջ որ գործածենք :

Ես վստահ եմ որ իրաւ արուեստագէտը աւելի գոհ կը մնայ հասկցողի մը դիտողութիւններէն քան չհասկցողին չափազանց գովեստներէն: Եւ վստահ եմ որ քննադատութիւնը աւելի օգտակար է արուեստագէտին համար քան ածականներու այն շարքը որ կը շռայլուի, որովհետեւ մեր մէջ ամէն բան «շքեղ եւ աննախընթաց» ըլլալով, այլեւս որեւէ ածական արժէք չունի :

Տարօրինակ երեւոյթ մըն է նաեւ ստորագրութեան խնդիրը: Ունինք լաւ հասկցողներ, որոնք չեն գրեր, «դէչ մարդ չըլլալու համար»: Կամ եթէ գրեն, չեն ստորագրեր:

Միշտ զարմանքով կը կարդամ մեր մամուլին մէջ լոյս տեսած կեղծ ստորագրութիւնները — «Գեղարուեստասէր», «Ներկայ մը», «Արուեստագէտ մը», «Ունկնդիր մը»: Լաւ կ՚ըլլար նոյնիսկ «բացակայ մը» գրել: Այս անանուն կամ ծածկանուն սովորութիւնը բոլորովին արժէքէ կը զրկէ գրուածքը, ինչ որ խորապէս ցաւալի է:

Քանի մը օր առաջ, հայ երգի օրուան առթիւ քննադատութիւն մը լոյս տեսաւ այս սիւնակներուն մէջ: Գրողը կը ձգտէր բարեխղճօրէն եւ ձեռնհասօրէն մօտենալ երգահանդէսին, իբրեւ ասպարէզին նուիրուած անձ: Արդ, ինչո՞ւ չէր ստորագրած: Քննադատութիւնը միշտ պէտք է ստորագրուի:

Կան արուեստագէտներ ալ որոնք այդ յոգնութիւնը չեն ուզեր ուրիշին տալ եւ հանդէսէն վերջ իրենք մէկուն գրել կուտան կամ իրենք կը գրեն, ինչ որ թիւրիմացութեանց տեղի կուտայ :

Բարեկամութիւնը խոկական եւ պարկեշտ քննադատութեան մէջ է: Երբ անարժէք գործ մը կը գովեն, պէտք չէ մոռնալ որ եթէ ընթերցողներուն մէկ մասը ներկայ չըլլալով կը հաւատայ, ներկաներուն մէջ հասկցողներ կան որոնց առջեւ ծիծաղելի կ՚ըլլան թէ գրողը (եթէ ստորագրած է) եւ թէ խմբագրութիւնը :

Վերջապէս կան անիրաւ քննադատութիւններ: Գրողը անպայման գործ մը ունեցած է արուեստագէտին հետ եւ հաշիւ կը մաքրէ: Այս բաները կը տեսնենք նաեւ եւրոպական մամուլին մէջ, բայց հազուադէպ է: Մեզի համար ժամանակը եկած է որ քիչ մը ուշադրութիւն ընենք, բառերը եւ ածականները կշռենք, որպէսզի կարենանք զանազանել աժէմ — չաժէմը:

Անարդար ենք մեր բոլոր արուեստագէտներուն հանդէպ, երբ նոյն ձեւով կը գովենք ամէնքը:

Այս քանի մը տպաւորութիւնները գրելով, ընդհանուր պարագայ մըն է որ նկատի ունիմ, իբրեւ հետեւանք մեր երգիչներուն, դերասաններուն, երաժիշտներուն մասին գրուած անպատասխանատու գրութեանց: Մենք պէտք է գնահատենք մանաւանդ մեր արուեստագէտները, որովհետեւ դժուար է հայ արուեստագէտ ըլլալը, բայց գնահատենք բոլորին իրական արժէքը, եւ ճանչնանք իրաւ արժէքները:

Այսօր, մանաւանդ Փարիզի մէջ, ուր բոլորը կը տեսնեն եւ կը լսեն միջազգային հանրածանօթ արուեստագէտներ եւ կրնան ֆրանսական մամուլին մէջ կարդալ ուժեղ քննադատութիւններ Barraultի, Maria Anderseni, Cortotի կամ ուրիշներու մասին, ծիծաղելի է որ մենք միայն գովեստներ հիւսենք մեր արուեստագէտներուն, տեղի - անտեղի :

Ըստ աւանդութեան եւ ամենայն իրաւամբ կրնայի այս քանի մը տողերը ստորագրել «Արուեստի բծախնդիր մը», «Արուեստասէր մը», «քննադատ մը», «հաւատարիմ ընթերցող մը» եւն.: Բայց չկարենալով ընտրել բուն ստորագրութիւնը, կը մնամ

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

AIR FRANCEի պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի, ջլատելով Ֆրանսայի օդանաւային հաղորդակցութիւնները: Աջակողմեան թերթերը դիտել կուտան թէ այս գործադուլը վարկաբեկիչ է երկրին համար եւ պարզապէս համայնավար կուսակցութեան շահերուն կը ծառայէ :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սնտուկը 34 միլիառ ֆրանքի բաց մը ունեցած է ինը ամսուան մէջ :

ՍՈՖԻԱ արդիական քաղաք մը պիտի դառնայ: Շատ մը շէնքեր պիտի քանդուին եւ երկնակարկառ նոր շէնքեր պիտի բարձրանան մայրաքաղաքին վերեւ: Կուսակցութեան կեդրոնին առջեւ Լենինի, իսկ 16 յարկանի խորհրդարանի շէնքին առջեւ Տիմիթրովի արձանները պիտի շինուին :

Բացառիկ ցուցահանդէս մը

(ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԴԱՐԵՐ ԱՌԱՋ)

Տարօրինակ մակդիրը նշանակութենէ զուրկ է, բնորոշելու համար Փարիզի երկհազարամեակի հանդիսութեանց փակման առթիւ կրթական նախարարութեան սարքած մէկ ցուցահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ ուրբաթ իրիկուն, ժողովրդային արուեստներու եւ աւանդութեանց թանգարանին մէջ (Chaillot):

Ցուցահանդէսը կը ներկայացնէր մեզի անծանօթ աշխատաւորական աղանդի մը գործունէութիւնը, որ ծագում առած էր... Սողոմոն իմաստունի օրերէն եւ դարէ դար շարունակած է իր գոյութիւնը Ֆրանսայի մէջ: Երուսաղէմի պալատին կառուցման շրջանին, Սափայի դշխոն այցելութեան կուգայ իրեն: Զմայլած՝ երբ թագուհին կը դրուատէ հոյակապ գործը, Իսրայէլի արքան կը կանչէ ճարտարապետ Հիրամը եւ կը պատուիրէ անոր որ դադար տայ բանուորներուն, որպէսզի կոծեն Եթովպիոյ գեղանի դշխոյին կենացը:

Ասոր վրայ, բոլոր գործաւորները անխօս կը դառնան դէպի արեւելք, վար կ'իջնեն պարիսպին սանդուղներէն եւ երեք խումբեր կազմած՝ տօղանցք կը կատարեն վեհապետներուն առջեւ, օրինակելի կարգապահութեամբ մը: Առջեւէն կը քալեն վարպետները, յետոյ գործաւորները եւ անոնց ետեւէն ալ համբակները: Իմաստուն արքան անմիջապէս կը կռահէ որ Հիրամ թաքուն նշաններու միջոցաւ կը հրամայէր բանուորական խումբերուն: Դաւաճանուած համարելով իրենք զիրենք, անոնք դրոհ կուտան իրենց վերնպետին վրայ ու զայն կը սպաննեն քանակի, ուղղաչափի եւ երկլխանի թակի հարուածներով: Այն օրուընէ աղին նուիրագործուեցան, Compagnons du Tour de France-ի (Ֆրանսայի Շրջանը ընող Ընկերակիցներ) այդ երեք նշանները, իրենց պայմանադրական գրութիւններու քովն ի վար...: Մասոնական օթեակները գիտէին ծագումը այդ խորհրդանշական գրոշմներուն, բայց անգիտանալով համերձ Ընկերակիցներուն գոյութիւնը, իրենց կարգին իւրացուցին զանոնք ինքնաբերաբար...

Աշխատաւորական այս աղանդին մասին առաջին յիշատակութիւնը կ'ըլլայ 1540ին, որուն վաւերագիրը կը տեսնենք ցուցափեղկերէն մէկուն մէջ: Այսու հանդերձ, մինչեւ իսկ մեր օրերու պատմագիրները,— օրինակի համար Մարթէն Սէն Լիոնի պէս հեղինակաւոր դէմք մը,— ցարդ չեն յաջողած ամբողջովին թափանցել գաղտնիքին: Պատճառն այն է, որ Ընկերակիցները սովորութիւն ունէին իրենց ամբողջ վաւերագիրները այրելու տարեգլխին սարքուած մասնաւոր տօնախմբութեան մը ընթացքին, յետոյ մոխիրը կը պարպէին գինիի խոշոր բաժակի մը մէջ եւ շուրջանակի կուլ կուտային մէկը միւսին ետեւէն:

Գիւրին չէր մտնել այս աղանդին մէջ: Թեկնածուն պէտք էր ներկայացնէր ուղղամտութիւն, հնազանդութիւն եւ զերազանց արհեստագիտութեան մը գրաւականները: Իրենց նշանաբաննե՞րը:— Միութիւն, առաքինութիւն, հանճար, աշխատանք, խօհեմ, աղնուութիւն, պարտականութիւն, մեծութիւն: Թեկնածուն պէտք էր բոնէր հետեւեալ պայմանադրական ուղեգիծը.— Պլուա, Թուռ, Անժէ, Շաթոռու, Լիմոժ, Նանթ, Լա Ռոշէլ, Փերիկէօ, Պոռտօ, Աժէն, Թուլուզ, Լիոն, Տիժոն եւայլն: Տարիներ տեւող այս ուղեւորութիւնը կատարելէ ետք, թեկնածուն կը ներկայանար Ընկերակիցներուն առջեւ եւ բարձրաձայն կը յայտարարէր.— Պէտք եղած ժամանակին չափ շրջեցայ, հիմա ձեզի արժանի մարդ մըն եմ, որովհետեւ կը ճանչնամ բոլոր մարդիկը եւ ամէն բանէ վեր արհեստս»:

Նորընտիր անդամը Ընկերակիցներու աւագանիին եւ Մօրը առջեւ (իբրեւ կենդանի խորհրդանշանը օճախին) հանդիսաւորապէս կ'ընդունուէր անոնց օթեւանին մէջ, որուն Գայէն անունը կը տրուէր: Հետաքրքրական են իրենց ընծայուած անուանակոչումները, ինչպէս Callas, Cordier du Devoir, Angoumois la Fidélité, Tour Angeau la clé des Coeurs, Languedocien, l'Ami des filles: Իսկ ծանօթ գրագէտ Լիւսիէն Տէքավի անունը դրած էին «Լիւթեսիոյ ազնիւ սիրտը»:

Մէկ դահլիճէն միւսը կ'անցնիմ, ուշադիր կը հետեւիմ իւրաքանչիւր ապակեփեղկի մէջ ցուցադրուած առարկաներուն, որոնք դարերու պատմութիւնը կը ցոլացնեն այդ տարօրինակ աղանդին: Չեմ գիտեր թէ ուրկէ սկսիմ եւ ուր վերջացնեմ, այնքան ճոխ եւ բազմազան են այդ բոլորը:

Ցուցափեղկերուն մէջ կը տեսնեմ իւրաքանչիւր արհեստաւոր Ընկերակիցմասնայատուկ կնիքը, պատուոյ գաւազանը, լայն եւ գոյնզգոյն ժապաւէնը, զոր ուսն ի վար կը ձգէին տօնախմբութեան օրերուն: Կօշկակարները, հիւսները, փականագործները, փայտահատները, քարտաշները, հացագործները եւ պայտագործները իրենց ձեռակերտները կը ցուցադրեն անհաւատալի վայելչութեամբ մը:

Հետաքրքիր կանգ կ'առնեմ կօշկակարներու շինած գեղահիւս մուճակներուն, հացագործներու «օրհնեալ նշանակ»ի խուրձին, պայտագործներու նշանակին եւ պայտերու զարմանալի մեքենականութեան ու վերջապէս հիւսներուն յօրինած քարոզի ատեաններուն եւ հոյակերտ աշտարակի մը «մաքէթ»ին առջեւ, զոր անվարան գլուխ գործոց մը կարելի է համարել:

Բոլոր այս յիշատակի փշրանքները հաւաքուած են Ֆրանսայի այս կամ այն գաւառէն, ուր որ ոտք կոխած են Ընկերակիցները: Թուականը մի հարցնէք, ԺԵ.էն սկսեալ մինչեւ ներկայ դարուն առաջին տարիները: Կան տակաւին երգատետրեր, գիրքեր, տօնակատարութեան նկարներ, դատական, խորհրդաւորանային արձանագրութիւններ եւ ֆրանսական մամուլը՝ Le Quotidien եւ Le Nationalը, որ կը ծանուցանէ հիւսներու գործադուլը 1845ին: Նրբամիտ է երգիծանքը, առանց գռեհկութեան: «Աշխարհ հակառակ կողմէն» խորագրին տակ: Կը ներկայացնէ, օրինակի համար, աղջիկ մը, որ «Պիպըռոն» կը դնէ իր հիւանդ մօրբերանը, իսկ տղան դաս կուտայ հօրը: Անդին՝ ձիերը սուսերամարտութեան կը բռնուին իրենց տէրոջ... կռնակին վրայ եւ ասպետական կարգ մը կը ստանան իրենց քաջութեամբ: Դիտեցէք սա խաբուած ամուսինը, որ կինը սիրահարին հետ բռնած միջոցին, ահա կը դլորի ծուղակին մէջ:

Այս բոլոր գործերուն վրայ կը հսկեն Սողոմոն, Թագր գլխին, ձեռքը օձագլուխ գաւազան մը, Maître Jacques (քարտաշ, հիւսն եւ փականագործ, 1863) եւ Père Soubis (բանաստեղծ — հիւսն, 1865): Աշխատանքի աղանդին կանոնագիրը բռնած, առասպելական երեք դէմքեր,— Ընկերակցութեան խարխները դարերու մէջէն:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՄԵՐ ԾՆՈՒՆԴԸ ՈՒՐԻՇ ԷՐ...

Հապա՛: Մեր Հայերուս Ծնունդը բոլորովին տարբեր բան էր: Ան մերն էր:

Միւս ազգերունը մերինին հետ կապ չունէին:

Անոնցը կը տօնուի Դեկտեմբեր 25ին... Դուք տեսա՞ծ էք որ մանուկի մը ծնունդը իր ծնելէն առաջ տօնուի:

Է՛հ, տարիներով ահագին վէճի շտեմարաններ պարպուած են այս թուականի մասին եւ Հայերս բաւական պայքարած ենք Նազովրեցիի ծնունդի օրը որոշելու՝ համաձայն մեր տեսակէտին:

Ուրեմն 1952ը Քրիստոսի թուականն է: Արդ, ինչպէս կ'ըլլայ որ 1951ին կը տօնեն 1952ին ծնելիք Մանուկին ծննդեան տօնը...

Բայց մեր Հայերուս Ծնունդի տօնը կը տօնենք ճիշդ Յունուարին: Ուրեմն մենք մինչեւ Յունուար 6 անյիտո՞ւս կը մնանք: Որով մեր Յիսուսը 12 օր աւելի ուշ աշխարհ պիտի գայ եւ աւելի երիտասա՞րդ պիտի ըլլայ՝ միւսներուն Յիսուսէն...

Այսպէս կը տրամաբանէինք երբ մանուկ էինք: Հայուն Ծննդեան տօ՞նը: Օ, ինչ համով հոտով էր այն՝ երբ մեր երկիրն էինք: Կը հաւատայինք որ Ան Հայ էր:

Արեւածագէն առաջ խմբովին կը շրջէինք թաղերուն մէջ «Զարթիք ի ժամ առաւօտեան, Դուք ժողովուրդ Քրիստոսեան: Եկայք ի Ս. եկեղեցի...» երգելով:

Ի՛նչ սրտառուչ եղանակ ունէր այդ երգը: Բոլոր տուներէն, լոյսերը աստղերու պէս պլպլալ կը սկսէին, իսկ ժամկոչ պապիկը, ձեռքը դնդագլուխ ջոկանով մը դուռները կը թակէր մեր առջեւէն: Երեք հարուածով պարզ ժողովուրդին, իսկ վեց հատ ալ թաղական — հոգաբարձու, մեծ ջոջերու դռները կը պատուէր...

Կը կարծուի թէ այս սովորութիւնը մնացած էր այն շրջանէն, երբ քրիստոնէութիւնը գաղտնի էր եւ պանդահարութիւն չկար:

Տարի մըն ալ, վեց հարուածով իմ դուռս պատուըուեցաւ՝ զի այդ տարին դպրոցի հոգաբարձու ընտրուած էի!! դուք եղէք եւ մի հպարտանաք...

Երգիչ խումբը, հրաւէր կը ստանար մասնաւոր տունէ մը, տաքնալու եւ պտոր մը ուտելիք ծամելու համար:

Կը շարունակէինք մեր ճամբան, մինչեւ ժամուն դուռը: Հոն երկու եկեղեցիներուն զանգերը կը սկսէին ղօղանջել, իսկ մենք, «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի»ն երգելով եկեղեցի կը մտնէինք:

Ահա այսպէս էր մեծ մասով՝ Հայոց Յիսուսին ծննդեան տօնը, մեր քաղաքին մէջ:

Ես վստահ եմ որ Հայաստանում եւս կը տօնեն Ծնունդը բոլոր գաւառներու սովորութիւններով՝ չքեղափայլ, եւ կրկին վստահ եմ, որ հոն Յիսուսի Ծնունդը տօնողները՝ ուղղակի «օթեւան արդարոց»ի կ'արժանանան...

Երանի իրենց:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հայրենի ոգին

Ինձ համար ան պատմութիւն է,
Պատմութեան մէջ հո՛ղ եւ արիւն,
Հող եւ արեան ծոցին հուրէ
Յաւերժական սո՛ւրբ հայութիւն:

Ինձ համար ան սիրոյ միջեւ
Նետուած կամո՛ւրջն է սիւնէ սիւն,
Եւ ոսոխին մահուան վերեւ
Փողերու կա՛նչ եւ յաղթութիւն:

Ինձ համար ան ջա՛հն է ոսկեայ
Մեր յոյսերուն, եւ մոլեկան
Մարտիկներու երգ կա՛մ հուռռա՛
Մեր սարերուն դէմ յամրդիման:

Ինձ համար ան կի՛րք է հզօր,
Խինդ եւ խռովք ահրնարին,
Եւ իր վազքին մէջ քրտնաթոր՝
Դրօշ պարզող հա՛յ այրուձին:

Ինձ համար ան պատմութիւն է,
Պատմութեան մէջ հո՛ղ եւ արիւն,
Հող եւ արեան ծոցին հուրէ
Յաւերժական սո՛ւրբ հայութիւն:

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Ի ՍԷ՛Ր ԱՍՏՈՒԾՈՅ

«Հայրենիք»ի շուրս գրաշարները, խմբագրապետին ներկայացուցած են աղերսագիր մը, որուն մէջ կ'ըսեն.

— Սիրելի, յարգելի, մեծապատիւ, բարձրապատիւ պարոն խմբագիր, կը խնդրենք, կ'աղաչենք, կը պաղատինք, խօսք հասկցուցէք ձեր աշխատակիցներուն... Ըսէք որ քիչ մը մաքուր գրեն... «ս» եւ «ո», «գ» եւ «դ» տառերը իրարմէ զանազանեն... օտար, չլսուած բառերը, մասնագիտական բացատրութիւնները, յստակ գրեն... թուղթին միայն մէկ էջը գործածեն... մելանով գրեն... տողերը իրարմէ բաց գրեն... լուսանցք ձգեն վերը, վարը, աջը ձախը.. մենք ալ այս ազգին զաւակներն ենք... մենք ալ կ'ուզենք գուրգուրալ մեր աչքի լոյսին վրայ... մեղք ենք...

Չեմ գիտեր թէ խմբագրապետը ինչ պատասխան տուած է իրենց եւ ինչ յանձնմանագիրներ պիտի հասցնէ իր աշխատակիցներուն — ամէնքն ալ շնորհքով ու սրտցաւ բարեկամներ,— բայց, ես կրնամ կանխել զինքը եւ փոխանորդաբար յանձնարարել խնդրոյ առարկայ անձերուն.

— Սիրելի բարեկամներ, շատ շնորհակալ ենք. շատ երախտապարտ ենք ձեզի որ շահեկան յօդուածներով կը լեցնէք մեր սիւնակները... ձեզմէ ոմանք շատ յստակ, շատ ընթեռնելի գիր ունին.. բայց, կան չարաճճիները, որոնց ձեռագիրները ենթադրել կուտան թէ իրենց գլխուն վրայ մէկը կեցած է, եաթաղանը ձեռքին ու կը գոռայ...

— Գրէ, շուտ գրէ, այլապէս գլխուդ կ'ուտես...

Շատ քիչ հայ գրաշարներ կրնան մրցիլ «Հայրենիք»ներու գրաշարներուն հետ: Զորսն ալ մասնագէտ են՝ իրենց արհեստին մէջ:

Շատ անգամ, իրենք են որ կը լուծեն ձեռագրի մը «հանելուկը» որ, նախապէս ջղայնացուցած էր խմբագիրը:

Օրն ի բուն, աչքի լոյս կը թափեն, որպէսզի ազգը լուսաւորուի, բայց, կարծեմ, բնաւ միտք չունին իրենց աչքին լոյսը, այս ազգին զուրպան ընելու:

Միայն աշխատակիցնե՞րը յանցաւոր են: Ոչ:

Խմբագրատուն կը հասնին, յաճախ, նուիրատուներու ցանկեր: Մականուններ կան, որոնք չեն կարդացուիր:

Հապա՞ մահազդները: Մարդարէ պիտի ըլլաս կարդ մը անսովոր մականուններ իրարմէ զանազանելու համար:

Աստուած չընէ, եթէ սխալ մը պատահի — յանցաւորը ծանուցումներու բաժնին վարիչը չէ — բողոքագիրը կը հասնի յաջորդ օրը.

— Եղբայր, ձեզի փարա կուտանք կոր քի սխա՞լ գրէք:

Ինչ լաւ կ'ըլլար, եթէ ընթերցող կամ աշխատակից ճիգ մը ընէին ըմբռնելու համար խմբագրին կացութիւնը եւ հասկնային, վերջապէս, որ անոր կամ գրաշարին աչքերը խոշորացոյց ապակիէ շինուած չեն:

Շատ անգամ սխալներէ կարելի է խուսափիլ, եթէ յօդուածագիրը կամ ծանուցում դրկողը, քիչ մը խնամք դնէ իր ձեռագրին մէջ:

Որովհետեւ՝ երբ գրաշարը իր աչքին լոյսը կորսնցնէ, գրող — բրոցին յօդուածը դնապանը չէ որ պիտի շարէր...

աՄեղքցէ՛ք...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Ֆրանսական բանակը կրցած է յաղթանակներ շահիլ, շնորհիւ տեղական ուժերու յաւելման եւ Ամերիկայի նիւթական աջակցութեան: «Կառավարութիւնը զանց պիտի չառնէ որ եւ է ջանք՝ վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը : Մինչ այդ, անհրաժեշտ է քուէարկել առաջարկուած վարկերը: Մեր զօրքը վճռած է շարունակել կռիւը մինչեւ վերջնական յաղթանակ: Անոնց կատարած զոհողութիւնները կը ծառայեն ազատ աշխարհի դատին»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, երեսփոխան մը դանդատեցաւ թէ պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը կ'իյնայ Ֆրանսայի վրայ: Նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ, առաջարկեց միջազգայնացնել Հնդկաչինի խնդիրը: «Կառավարութիւնը պարտաւոր է ՄԱԿին աջակցութիւնը խնդրել, զինադադար մը կնքելու համար, որպէսզի հանրաքուէ կատարուի եւ ժողովուրդը յայտնէ իր կամքը: Վարչապետը եւ ուրիշ երեսփոխաններ մերժեցին այս առաջարկը: Զօր. Ժուանվիլ (Համայնավար) առաջարկեց 50 միլիառ ֆրանքի վարկ մը բանալ, Հնդկաչինի բանակը ցրուելու եւ հայրենիք վերադարձնելու համար: Այս առաջարկը մերժուեցաւ 101ի դէմ 519 ձայնով :

✕ Ելմտական օրէնքը տուրքերու յաւելման առթիւ կ'առաջարկէ կրկնապատկել տուգանքները, ինչպէս եւ շուներու համար պահանջուած տուրքը, համաձայն քաղաքներու կարեւորութեան (150ի փոխարէն 300, մեծ քաղաքներու մէջ՝ 1600 փոխան 800ի):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

856 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Մ. Նահանգներու մէջ, Ծնունդի տօներուն առթիւ, 555ը՝ զոհ ինքնաշարժի արկածներու, մնացեալները հրդեհի, ցուրտի եւայլն:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հիւլէական մասնագէտներէն նշանաւոր երկրաբան մը, դոկ. Ֆետիա Ասորախով, որ կը ծառայէր արեւելեան Գերմանիոյ մէջ. փախած եւ արդէն Ամերիկա հասած է, ինչպէս կը հաղորդեն անգլեւամերիկեան աղբիւրէ: Այս մասնագէտը արեւելեան Գերմանիոյ ուրանիումի հանքերուն մէջ կ'աշխատէր 1947էն ի վեր, ուղղակի Մոսկուայի հսկողութեան տակ: Այս հանքերուն մէջ բռնի աշխատանքի դատապարտուած են 100 հազար գերմաններ, 5800 ռուս մասնագէտներու ղեկավարութեամբ: Հինգ հազար գաղտնի ոստիկաններ (Չեկա) կը պաշտպանեն հանքերը :

4500 ՌԱԶՄԱԿԱՆ օդանաւեր շինուած են Մ. Նահանգներուն մէջ, 1951ի ընթացքին :

ԻՐԱՆԻ «Թուտէհ» կուսակցութիւնը, (համայնավար) որ օրէնքէ դուրս հռչակուած էր 22 ամիս առաջ, գործնապէս կը մասնակցի ընտրական պայքարին եւ հինգ թեկնածուներ նշանակած է: Այս առթիւ ժողով գումարելով, դրդիչ կանչեր արձակեցին Ամերիկացիներուն եւ Տոքթ. Մոսատեղի դէմ, «որ կ'ուզէ աշխարհակալներուն ծախել Իրանի քարիւղը»:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութիւնը ծրագիր մը մշակած է, Եւրոպայի պետութիւնները համադաշնակցութեան մը վերածելու եւ անոնց զինուորական կարգուսարքը միացնելու համար: Այս ծրագիրը երկու բանաձեւերու վերածուելով, պիտի ղրկուի Ազգ. Ժողովին, եւ պիտի բաժնուի ամբողջ Ֆրանսայի եւ բարեկամ երկիրներու մէջ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն Պ. Ս. Աճէմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ ժան Աճէմեանի (Մ. Նահանգներ):

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 4 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Դասախօս՝ Պ. Ս. Թորոսեան, նիւթը՝ Մարքսի վարդապետութիւնը, ազգութիւն եւ հայրենիք (երկրորդ եւ վերջին մաս):

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլէն Քիւլչէեան, Փափազեան եւ Գալայճեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԻՒԼՉԷԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ռոնի սու Պուայէն Նիկողոսեան, Էմիրեան, Շմաւոնեան, Անդրանիկեան եւ Կարմիրեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ ու գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին Պ. ԱՐՇԱՄ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ուր մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք : ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՕՐԸ)

6 Յունուար, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ, ժամը 4էն կէս գիշեր:

Ճոխ եւ այլազան յայտագիր : Գեղարուեստական բաժնին մէջ հայկական տարազով խմբապար եւ մենապար: Հայկական խմբերգ: Orchestre Rico's Créole Band (1er prix de disque) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը յանուն բոլոր ընկերուհիներուն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ եւ Ռ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2500 ֆր. Օր. Ա. Խաեանէ իր ողբացեալ մօրը յիշատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՈՒՐՖԱՅԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), Ուրֆայի նահատակներուն յիշատակին:

Կը հրաւիրուին հայ հայրենակիցները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ալպեր Աշճեան կը ծանուցանեն թէ այսօր, կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց ծնողքին Պ. ՊՕՂՈՍ ԱՇՃԵԱՆԻ եւ տիկին ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԱՇՃԵԱՆԻ (ծնեալ Զպուքճեան): Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը կը մասնակցի իր ամբողջ կազմով Մարսէյլ Փրատօ Մայր եկեղեցւոյ երգեցողութեանց Ծնունդեան տօներուն առթիւ:

Պիտի երգուին Կոմիտաս Վ.ի բազմաձայն պատարագը երկսեռ վերածումով, ինչպէս նաեւ Կոմիտասի եւ Սարգսեանի դաշնաւորած Ծննդեան շարականները :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Տիկին Սաբայտարեան հազար ֆր. կը նուիրէ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Նշան Համբարձումեանի մահուան առթիւ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՍԷՆԹ ԱՆԻ ԴՊՐՈՑԻ

Սէնթ Անի դպրոցը վերաբացուած է եւ կանոնաւոր դասաւանդութիւնները կը սկսին Յունուար 2ին, չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին:

Կը դասախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վ. Խ. Ռընամ.— Կրնաք ղրկել ձեռագիրը :